

ନୀତିପୁର୍ଣ୍ଣ

ଲୋକନାଥ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

e

ଡା: ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର

କୀର୍ତ୍ତିପୁଣ୍ଡ ଲୋକନାଥ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ

ଲେଖକ — ଡା. ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର

ପ୍ରଚ୍ଛଦ-ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ

ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ରୋଡ଼

ପୋ: ଆସିକା-୭୭୧୧୧୦

କ:—ଗଞ୍ଜାମ

ଢ଼େଣା (ଭରତ)

ମୂଲ୍ୟ — ୨୪ ଟଙ୍କା

ଭୂମି ଲକ୍ଷ

ଏଥିରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ସବୁତକ ଲେଖା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି ଏବଂ
ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀକୁ ଶକ୍ତି ଏ ଲେଖାଏଁ କରି ମଧ୍ୟ ସଂଯୋଗଅଛି ।
ଏକକ୍ରମରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୀତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋକନାଥ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ପ୍ରକାଶ
କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲି, ସମାଜରେ ଦୁର୍ମତ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଗଲି ଥିବାରୁ
ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହିଁ ମାତୃଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନା
କରାଯାଇଅଛି । ପାଣ୍ଡବ ବନବାସର ଦୁଃଖମୟ ଘଟଣା ଗୁଡ଼ିକ
ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିବା ଏବଂ ଯମକ, ଅନୁପ୍ରାସ,
ଉପଧା, ଉପମା, ଉପମେୟ ପ୍ରଭୃତି ସାହିତ୍ୟର ଯଥା
ଆବଶ୍ୟକ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀରୁ ପାଇବେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ଏବଂ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ
ଅନେକ ରହିଅଛି । ସାହିତ୍ୟିକ ମାନେ ପଢ଼ି
ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରି ନିଜ ଜୀବନକୁ ସ୍ପେଷ
ଭାବରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଯତ୍ନଶୀଳ ହେବା
ଉଚିତ ମନେ କରେ ।

ଆଶିଷ

ପ୍ରଣେତା—ଡା. ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର

ସୂଚୀ

ନଂ	ବିଷୟ		ପୃ
୧)	ଭବନ	—	୧
୨)	ଗୁଣ୍ଡିଚା ଭବନ	—	୨୭
୩)	ଟାଉଗାର	—	୩୯
୪)	ଆନ୍ଦୋଳନ	—	୭୧
୫)	ସୀତା ଉଦ୍ଧାର	—	୮୨
୬)	କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର	—	୧୧୭
୭)	ଚେତନା	—	୧୪୮
୮)	ବର୍ତ୍ତମାନ	—	୧୫୭
୯)	ରଘୁବଂଶ	—	୧୫୯
୧୦)	ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟଂମ୍ଭର	—	୨୧୮
୧୧)	ପାଣ୍ଡବ ବନବାସ	—	୨୩୩
୧୨)	ପଦ୍ମ ବା ନପଥ	—	୨୮୫
୧୩)	କୈତବ	—	୨୯୮
୧୪)	ଶେଷ ଲେଖା	—	୩୨୫
୧୫)	ନିରାଶ ପଦ	—	୩୫୨
୧୬)	ସମ୍ପର୍କ	—	୩୬୦
୧୭)	ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି	—	୩୬୩
(୧୮)	ସଂସାର ଚକ୍ର		
(୧୯)	ନିଜନ ଚକ୍ର		
(୨୦)	ଅସୁଖ		

ନୀତିପୁର୍ଣ୍ଣ ଲୋକନାଥ ପ୍ରଜ୍ଞାବଳି ଭା ୩ ନା

ସ୍ତୁତି	ମୁଖ୍ୟ କାଳିଦାସ ଆଶ୍ରିତ
ଅଜ୍ଞାନ ଡମିର ବନାଣି	ସହାଇ ଦାସ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
ଦେବ ! ବସ ମୋ ଗଳ,	କବିକୁଳ ଟେକ ରଖିଲେ
ମାତୃଭାଷା ସମ୍ଭବା କରବା	ପାଇ କରୁଣାମୃତ ।
ପାଇଁ ମାନସ ବଳ ।	ତବ ଦେବ-କୀର୍ତ୍ତି ପ୍ରସନ୍ନ
ତବ କୃପା ବିନା ଲେଖନୀ	ବାରେ ହୁଅ ପ୍ରସନ୍ନ,
ତଳେ ନାହିଁ କାହାର,	ଜିନିଷକୁ ପାଇ ପ୍ରସାଦ
ବଞ୍ଚିନା ନ କର ଜନନୀ !	ଲେଉଟି ଲେଖନୀ
ପଦେ କୃପା ଭିକାରୀ ।	ରଚନା ଶକ୍ତି ନାହିଁ ମୋ
୧ ଧରଣି ଧରଣୁ ଲେଖନୀ	ରଚନାକୁ କବିତା,
କରି ଅତି ଭରସା,	ଅନୁକୁଳ ହେଲେ ମଣ୍ଡିବ
ତବ ପ୍ରସାଦରେ ଲେଖିବ	ଧୀରେ ମୋ ଆଶା-ଲତା ।
ମନେ କରିବ ଆଶା ।	କୃପାମୟୀ ! ଦୟାକର ଗୋ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ନାମେ ଜଗତ	ଆଜି ଏ ମୋ ମାଗୁଣି,
ପରିଚିତ ବାଲୁକ,	ଦେଖାଅ ଦେଖାଅ ଦେବ ଗୋ !
ବିନା କରୁଣାରେ ଚକ୍ର	ବିଚିତ୍ର-ସଜ୍ଜଣା ।
କେବେ କବି ହେବ କି ?	

*****

ଗରବ କୁଳ

ପାଟି ଅଛୁ ମୋର କଥା କହିବାକୁ
 ଛାରି ବୋହିବାକୁ କାନ୍ଦି,
 କଲମ ଧରିବା ଶିଖି ନ ଥିବାରୁ
 ଆଖି ଆଉ ଆଉ ଅନ୍ଧ ।
 ମୁଣ୍ଡ ଖାଲ ପୋଛି ଦିନ ସାରା ଖଟି
 ପେଟକୁ ନ ମିଳେ ପୁର,
 ଅବା କରୁଥିଲି ଖୋଜିବ କାହିଁକି
 ମୁଣ୍ଡର ସଦା ଲୁଗା ରା ।
 ବୋଲି କେ ପାରିବ ମୋତେ ଅଳପୁଆ
 ପିଲଟି କେଳୁକୁଳି,
 ଫେରି ମୁଁ ଆସିବ କୁହୁଆକୁ ଯେବେ
 ଅଜଳ ହେଥେ ଚଳି ।
 ମୋ ବାଟକୁ ଜଗି ରହିଥାନ୍ତି ଘରରେ
 ଆକୁଳ ନୟନ ପିଲେ,
 କା ହୁଏ ବିଦାରି ନ ହେବ ପୁଣି ଏ
 “ବା ଅନ୍ନ” ନାଦ ଶୁଣିଲେ ।
 ଜାଉ ଅବା କାଞ୍ଜି ଯା ମିଳେ କରମେ
 ମଣି ଥାଏ ଗଣ୍ଡି ଧନ,
 ତରକାରୀ ଅବା ବୃକ୍ଷିବ କେଉଁଠୁ
 ନ ମିଳେ ତ ଲଙ୍କା ଲୁଣ ।
 ପଥ ଜାଳ ଦେଇ ସିଂହାସ ମୁଠାକ
 ବଇଁଷା ମୋହର କାଳ,
 ସାରା ଜବନଟା ସହିଥାଏ ଦୁଃଖ
 ପ୍ରଶର ଉଠେ ଜାଳ ।
 ଶୀତ ଲୁଗା ଅବା ପାଇବ କେଉଁଠୁ
 କଟିକୁ ନ ମିଳେ କନା,
 କରମ ଆଦରି ଜାଗେ ଧାଇଁଥାଏ
 ଲେଖା ଏ ମୋ ବିଡମ୍ବନା ।
 ରୋଗ ଯେବେ ହୁଏ ଔଷଧ ନ ପାଏ
 ବନ୍ଧୁ ଦିନ ଶୁଣି ଶୁଣି,
 କରମରେ ଥିଲେ ବରଦି ଯାଏ ବା
 ବୁଜିଦିଏ ବେନି ଆଖି ।

ଧୋବ ଧାଉଳିଆ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଡରେ
 ଖଟାନ୍ତି ବା କେବେ ବେଠି,
 ନିଶେ ଗୁହାରି ଶୁଣୁଛୁ କିଏରେ
 ବସିଲେ ପିଠିରେ ଲୁଠି ।
 ମୋ ରକତେ ଗଢ଼ା କଳ କାଗୋନା
 ଶସ୍ୟଶାଳୀ ଜମିବାଡ଼ି,
 ଛୁଟିକେ ପତାଏ ଦେଶ ପାଇଁ ଆଗେ
 ଶୁଣିଲେ ମୋର ରଡ଼ି ।
 ଗଡ଼ିକୁ ନ ଦେଇ ପିଠିକୁ ମାରିବା
 ପ୍ରଭୁ ପଣେ ଅସଜନ,
 ତନୁ ପ୍ରଜା ସୁଖ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଅଛୁ
 ସବୁ ନିୟତି ଅଧୀନ ।

*****

କୋଣାର୍କ ବାଉଡ଼ା

କୁଟୀ କଳ ପୁଣି ଭଗ୍ନ ଦେବାଳୟ
 ବିଦ୍ୟମାନ କୋଣାର୍କରେ,
 ଓଡ଼ିଆ ପୁଅକୁ ଦେଖିବେଲେ ବାଉଡ଼
 ଧୀରେ ଧୀରେ କହେ ଶୋକେ ।
 “ତୋ ପୁଅ ପୁରୁଷେ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ
 ଦବସ ରଜନୀ ଖଟି,
 ଭଗବ ଅନୁପମ ମୋ ଚନ୍ଦ୍ର ଗତିଲେ
 ଧନ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ମଣି ।
 ଆଳସ୍ୟ ତଳପେ କେତେ ଦିନ ଆଉଁ
 ଶୋଇଥିବ ଆଖି ବୁଜି,
 ଖେଳୁ ଉନ୍ମାଦନା ଓଡ଼ିଆ ଭକ୍ତରେ
 ଉଠୁ ଜନମା ଗରଜ ।
 ଯଥା ସମୟରେ ରୋଗୀକୁ ଔଷଧ
 ନ ମିଳିଲେ ଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ଶୁଣିଛ କି କାହିଁ ପିଲା ନ କାନ୍ଦିଲେ
 ମାତା କରେ ଶୀଘ୍ର ଦାନ ।
 ବେଳୁଁ ନ ଚେତେଲେ ସରିଯିବ ରକ୍ତ
 ହାତ ଗୋଡ଼ ଯିବ ପଡ଼ି,

ଶୋଇଲୁ ପୁଅର ଭାଗ ପାଏ ବୁଢ଼
 ପଶ୍ଚାତେ ନ ଶୋହେ ଭାବ ।
 ଉପଯୁକ୍ତ ସାରେ ସେହି ସମ୍ପର୍କାଳୀ
 ବୁଝିବେତେ ଜଳ ଦାନେ,
 ତପ୍ତ ଶ ନବୁଝି ଲଭଇ ସତତ
 ପିପାସିତ ଜଳ ପାନେ ।
 ମାଟିକି ଖୋଳିଲେ ଝରେ ସିନା ଜଳ
 ବେଳେ ଦୁଅ ଦୁସିଆର,
 ତପ୍ତ ଶ ଅଶାରେ ବୁଝିଛୁ ଜନମ
 କରକର ପ୍ରତିକାର ।
 "ମୋ ଦେଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ" ବୋଲି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ
 ନାଚି ଉଠୁ ଯୁବା ପ୍ରାଣେ,
 ସୁଚିତ୍ତ ଶୋଭାପ ଯୁବ ଯାଇ ମଲ୍ଲୀ
 ଆଶୁ ଜନମ-କାଳିନ ।"

*****

ପ୍ରବଚନ

ବଢ଼ିଲୁ କୁସୁମ ବବରନେ ଜଣି ପରତୀ ଆଶା,
 ଆବାହାନ କରେ ଶମସି ପିତା ଲେହନ ଭୂଷା ।
 ନବ ପ୍ରାଣ ଲଭି ବହୁକ୍ଷଣ ପୁଲକିତ ଅନ୍ତର,
 କୁଜନ ବନ୍ଧନେ ମିହିର ନିନାଦିତ ଅମ୍ବର ।
 ଶେତର-ଭୂତର ଶବଦ ପୁଣି କମିତ ଶିତି,
 ସନ୍ଧ୍ୟାବଳ ଗଣ ଲୁଚିଲ ଦେଖି ମୟୁଖି ଗତି ।
 ଉଷା ବେଶପୁଡ଼ି ଶ୍ରୋତ୍ର ଧୀର ବିଧାରେ କର
 ପ୍ରଶର ତାପରେ ଦଗଧ ଏବେ ପ୍ରାଣିନକର ।
 ଉଷାକାଳ ପ୍ରଭା ଦର୍ଶନେ ମନୁ ତୁଟଇ ଶେଦ,
 ନିମିଷ ଦର୍ଶନେ ଦୁଅର ଏବେ ବଡ଼ ଦରଦ ।
 ବାସବ କୋଦଣ୍ଡ କେବେ ବା ଦିଶେ ପଶୁ ମାକାଶେ,
 ନରଦ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଭାବ ଦେଖି ନେତ୍ର ଝଲସେ ।
 ଦିନକର ତେଜ କହିମେ ହେଲ ଅପସାରିତ,
 ଜୟ ଜ୍ୟୋତି ବଳି ପଡ଼ଇ ଏକ ବିଧି ବିହତ ।
 ଯାହାର ଆଦେଶ ପାଳଇ ସଦା ଦେବ ବ୍ରହ୍ମର,
 ସେ ଆଦି କରତା ତରଣେ ଭବୁ ମତ ମୋହର ।

ନିଜ ସଦନକୁ ବାହୁଡ଼ି ଯେବେ ଗଲେ ସଦିତା,
 ଏକାକେ ଧବଳ ଜୋହନା ବାଣେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ।
 ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ରର ଦଶଇ ଅସିତରେ ତା କାନ୍ତି,
 ଶୁକଳ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ଇ ନମେ ଭଜତ ଜ୍ୟୋତି ।
 ଉପାଶେ ଯେଉଁ ଯାହାକି ନର ତାରକା ରଜି,
 ତା ଶୋଭା ଦର୍ଶନେ ଶିଶୁ ଯାନ୍ତି ଅନନ୍ଦେ ମଜି ।
 ଯାହାର ଆଦେଶ ପାଳଇ ଅବରତ ଚନ୍ଦ୍ରମା,
 ମାନସେ ଧ୍ୟାନ ରହୁ ମୋ ସଦା ତାଙ୍କ ମହିମା ।
 ନିଦାସ ପ୍ରାବୁଟ-ଶରଦ- ଶୀତ-ବସନ୍ତ ପୁଣି,
 ନିଜ ନିଜ ବଳ ଦେଖାଇ ଗୁଡ଼ିଆନ୍ତି ଧରଣୀ ।
 କେବେ ବା ମରାସ ସରସ ଧରଣି ଦଶଇ,
 ବନ-ଉପବନ-ତଟାରେ ପୁଷ୍ପ ଫଳ ଶୋଭଇ ।
 ରତ୍ନ ପରେ ରତ୍ନ ଆସଇ ଯାହାକର ବିଧାନେ,
 ସେ ପରେ ପିତା ଦେଶ ସଦା ରହୁ ମୋ ମନ ।

*****

ମରୀଚିକା

ଯେନକୁ ଧରି ନିଜ ମଞ୍ଜୁଷ ଭିତରେ,
 ଭଣିବା ପ୍ରୟାସ କେତେ କରୁଛନ୍ତି ନର ।
 ଦୟା-ଧର୍ମ-ସତ୍ୟ-ଶାନ୍ତି ମାନସୁ ବିସ୍ମୃତ,
 ଲେଉ-ନୋଥ-ମୋହେ ଦନ୍ତ ଦିନ ଆସକତ ।
 ଜନମ ମରଣ କାଳେ ସବେ ଶୂନ୍ୟପାଣି,
 ଚର ଶ୍ୱାଶର ବିଧାନ ଅଛି କେ ନ ଜାଣି ।
 ପଲକେ ପଲକେ କେତେ ଅଳୀକ ବାସନା,
 ମାନସମୁଖିର ଜଣ ନ କରି ଭବନା ।
 ପ୍ରବଚନ ଦୃଷ୍ଟିପଥେ ଆଲୋକ, ଧର୍ମର,
 ଖଳି ହେବାଉଛି ଆହା ଭବିଷି ନଶ୍ୱର ।
 ସୁଖ ବୋଲି ମଣି ଯାହା ବଳସ୍ୱ ବ୍ୟସନ,
 ଚେଲା ପ୍ରାୟ ତା ଗତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ।
 ଅନନ୍ତ କରାହପଟେ ଭ୍ରମେ ଶୀତକର,
 ବହୁବା ଛୁଟିବା ରୂପ ଦେଖ ନିରନ୍ତର ।
 ପ୍ରାକୃତିକ ପଦାର୍ଥରେ ନରୁଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ର,
 ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତି ସଦା ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
 ରୋଧୁଛି କେ ରୋଧିବ ବା ଜବନ ପ୍ରବାହ,

ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ଧାଇଁ ଥାଏ ଅନ୍ଧାର ।
 ଗୁପ୍ତାବତ ସହଗାମୀ କାଳ ଚଉକାଳ,
 ଜାଣି ଧନେ ଅର୍ଥଲୋଭ ନରତ ବଳକ ।
 କୁହୁଡ଼ିରେ ସନ୍ତରଣ ଦେଖିଛ କି କାହିଁ,
 ସାଧନାବଳ ସଜାଡ଼ି ଆତ୍ମା ମୁକ୍ତି ଯହିଁ ।
 କାଦମ୍ବିନୀ କୋଳେ ଖେଳେ ଚେଳା ଯେସନ,
 ବରଦର ଗତି ସଦା ଏ ଭବେ ତେସନ ।
 ଅନନ୍ତ ପଥେ ପଥକ ହୋଇବ ତ ଦିନେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ପାଞ୍ଚଥାଅ ମନେ ।
 ଲେଡ଼ାହେବ ନାହିଁ ଗାଡ଼ି, ବୋଡ଼ା, ଅବା ହାଣ୍ଡ,
 ନଥିବେ ପଥରେ କେହି ପରଜନ ସାଥୀ ।
 ଲାଭ ଯାଇଥିବ ମାନସରୁ ଷୁଧା-ତୃଷା,
 କେବଳ ହିଁ ଜଗଦୀଶ ହୋଇବେ ଭୟା ।
 ଶରଣ୍ୟାଗେ ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି ଦେଖ ପାପବଣି,
 ଆବାଳବୁଦ୍ଧବନ୍ଧା ଦଅଇ ଗରସି ।
 ରଜପୁଷ୍ପ ବୁଦ୍ଧଦେବ ସାରେଇ ଶିଶି,
 ତେଜଥିଲେ ସିଂହାସନ ଚନ୍ଦ୍ରହାସ ସାଣୀ ।
 ଦାମଞ୍ଜୟ-ପ୍ରଣୟ ପୁରସ୍କ ଦେଇ ଜଳାଞ୍ଜଳି,
 ନିଶିଥେ ତଳେଲେ ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗ ଅନୁସର ।
 ଅଧର୍ମର ଉତ୍ତମର୍ଥ ଦେଖ ଲଢ଼ି ଲଢ଼ି,
 ନିରାଶେ ଫେରେନ୍ତି ରଜହାତରୁ ବାହୁଡ଼ି ।
 ଉଦ୍ଧବ କି ବାଳିବରେ ଖର ସେ ପ୍ରାଣସୁଖ ?
 ବୁଝା ଶବ୍ଦେଇ କିନ୍ତୁ ନ ବଳାଅ ମତି ।
 ପୁରାଣେ ଶୁଣିଛ ମହାବଳା ସୁଧୂର୍ଜି,
 ମୋହେ ପଡ଼ି ହରାଇଲେ ଜଡ଼ି ବଳବର ।
 ଶବ୍ଦେ ପ୍ରମତ୍ତର ଲବଣ୍ୟ ଯୌବନ,
 ଜ୍ୟୁଁ ବଜଲଇ ଲଭୁ ବ୍ୟାଧି ଆମନ୍ତ୍ରଣ ।
 ଉଦକ ସଂଯୋଗେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ସମଦଶା,
 ମାନବ ଜୀବନ ଜଡ଼ି କଳ୍ପସେ ସହସା ।
 ମହାବଳା ସମ ଧନ-ପ୍ରଭବନ-ଖ୍ୟାତି,
 ଦୂର କର ମାନସରୁ ଲଳସା ପ୍ରବୃତ୍ତି ।
 ବ୍ୟାଘ୍ର ଗରି ପାଇ ଯେତେକ ପଲଏ ବଳଦ,
 ଧର୍ମର ରାଜତ୍ବ ତେହେ ପୁଣି ପାପଜେଦ ।

000

ପ୍ରଭାବ

୧ ଚରଣାୟୁଧର ଡାକ ଶୁଣି ହେ ସଂସୃତକ ୨
 ଧରି ପରାଗି ନଗର ଉଦ୍ଧ ଏ କାଳେ ।
 ବୁଝାଣ ଆଲୋକଦାତା ଦେବାଗ୍ରଗଣ୍ୟ ସବିତା
 ବୁଝୁ ସିଂହାସନ ବଜେ ଉଦୟାତଳେ ।
 ସତେ କି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ନଗର
 ନିମିଷେ ପ୍ରାଲଟି ହିବ ରଜତପୁର ! ।
 ୩ ବଳପୁଷ୍ପ ଉଦ୍ଧଶୁଣି ତେଜନା ଲଭେ ଧରଣୀ
 ଉପବନ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ଅଳ ଗୁଞ୍ଜନେ ।
 ମରଦ ନାଦ ଶ୍ରବଣେ ୧ ସାରଙ୍ଗ ଉଷତପେନ୍ଦ୍ର
 ସରୋବୀରେ ସରସିନ ଦଶଇ ତେହେ ।
 ଦରଶନ ଲଭି ହମିର
 ପଳାଏ ଯେସନ ମୁଗ ଦେଖି ଶାଢ଼ୁକ ।
 କଜଳପାତ୍ର ମସ୍ତକ ଶୁକ ସାଉସ କୋକଳ
 କାକଳୀ ରବେ ପୁରତ ଧରା ଉଷାରେ ।
 ବୃଟଶାଳୀ ଅଭିମୁଖ ବାଳକ ଯାଆନ୍ତି ସୁଖ
 ଅବଗାହ ବଧୂଲୁକି ଫେରେ ଦରେ ।
 ବକଶିତ କୁସୁମାବଳୀ
 ବୁଝା ଧରି ଧାବନ୍ତି ଚପୁନେ ମାଳୀ ।
 ବଳିକି ବଳେ ଜାମ୍ବବ ଶୁଣି ଦିହଜମ ଜବ
 ବୁଝା ମୁଖ ଧାବମାନ ତରତରେ ।
 ବର୍ଷରେ କଉଶିକ ୧ ହୁଅନ୍ତି ଅତି ଭାବୁକ
 ସତେ କି ଲୁହେ କାହିଁ ତପା ବେଗର ।
 ପୋଷି ମାସ କାହା କପାଳେ,
 କେୟୁଣି ଭୁଞ୍ଜଇ ଦୁଃଖ କରେ ଫଳେ ।
 ସୁଲୁ ସୁଲୁ ବନ୍ଧି ବାତ ହରଇ ମାନବ ଚିତ୍ତ
 ବସନ୍ତର ଉଷାସୁତ ପଡ଼େ ଶ୍ରବଣେ ।
 ପ୍ରଭୁଷୁ ଜାଗି ଆଶ୍ଚର ଗୋ ଦୋହନେ ତତପର
 କୃଷକ କେଦାରେ ଧାଏଁ ହରଣମନେ ।
 ପ୍ରତିଦିନ ଏପରି ନାଟ
 ଦେଖି ମଉମେ ଦେବକ ଅବୋଧ ବୃଟ ?

୧ କୁକୁଡ଼ା, ୨ ଫରୁଆ, ୩ କାକ ।

୧ ବୁଦ୍ଧ, ୨ ଶେଷ ।

ଅଶା ତରଣୀଟି ଭବ-ପାବବାରେ
 ବଳୟ ନ ଭଜି ସାପେ,
 ଅଳ୍ପ ଦିନ ପାଇଁ ହେଥାଏ ସିନା
 ଆଉ ଯା ନୟନେ ଦଶେ ।
 ସରଳ ବିସ୍ତାର ପାଇଁ ଛବିପତି
 ବଳିଦିଏ କେତେ ନର,
 ଉନ୍ନତ ଦୃଶ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଜିହ୍ଵା ପିପାସା
 ଦେଖିଲେ କୋଟିପତିର ।
 ଅଳ୍ପ ବାୟୁତାଟି ଅଶ୍ରୁଳି ଅଶ୍ରୁଳି
 ବୁଲଇ ମୂଠିକ ପାଇଁ,
 ଜଗଜ୍ଞ ଏଣେ ବ୍ୟସନ ଆଶାରେ
 ଏୟୁ ନିୟମିତ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତ ।
 କଣ୍ଠାଗ୍ରାସ ପ୍ରାଣ ହେଲେ ହେଁ ପଳିତ
 ମନୁ ନ ଛାଡ଼ଇ ଆଶା,
 କେତେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଯାଚିଥାଏ ଏଣେ
 ନାଶ-ଛତ-ପ୍ରାଣ ପୋଷା ।
 ଗଳିତ ବି ଶବ ନାହିଁ ମନେ ଶିଖେ
 “ଯାଉ ମୋର ପ୍ରାଣ” ବୋଲି,
 ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ମାଗଇ ଗ୍ରେହାଟି
 ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ ବୁଲି ବୁଲି ।
 ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧ ପରାୟେ ଶକ୍ତି ଏ ଆଶା
 ଶାନ୍ତ ନାହିଁ କେହି ଅନ୍ତର,
 ଆଶା-ସିଂହାସନ ବୃଥା-ବସିବାକୁ
 ଚେଷ୍ଟିତ ସନ୍ତତ ନର ।
 ଆଶାର ଅନୁଗ ନ ହେଉ ଜବନେ
 ଆଶାତ ଛଣିମ ବିଷ,
 ଜାଣି ସାପଗାତେ ହାତ ପୁରାଇଲେ
 ଦୃଷ୍ଟିଥାଏ ସବୁକାଶ ।

*****

ମୃତ୍ୟୁଦେବ

କେତେ ଦେଶ ଧରୁ ଦିନକ ମଧ୍ୟରେ
 କରିଛି କେ ତା କଳନା,

ନିତି ଦେଖିଲେ ହେଁ ତୋ ବିକଟ ରୂପ
 ସଦା ତୁ ଭବେ ଅଗ୍ରଭା ।
 ପ୍ରବଳ ତୋପାନେ ଦେଖାଦେଇ ଆଉ
 ସାଗରେ ମାନବ ଅଗ୍ରେ,
 ବିନତି ନଶ୍ଵିତ ଟାଣି ନେଉଥାଉ
 ଉଦୟ ଗର୍ଭକୁ ବ୍ୟଗ୍ରେ ।
 ଶେଷରୂପ ଯାଉ କରେ ଶସ୍ତ୍ର ଧରି
 ସାଜି ସଜନିକ ବେଶ,
 ଦନ ବରଷାରେ ଥରେ ଥରେ ରେଡ଼ି
 ଦେଖାଉ ରୂପ କୁଳିଶ ।
 ଅହାତ ଜଙ୍ଗଲେ ବ୍ୟାପୁ ରୂପେ ମୁଖ
 ବ୍ୟାଧାନେ କଂଜାଉ ହୃଦ ।
 କେବେ ବା ହାତରେ ଢେଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ଧରୁ
 କିଏ ଜାଣେ ତୋ ଶବ୍ଦ ।
 ହଳଜା-ବସନ୍ତେ ତୋ ରୂପ ଦର୍ଶନେ
 କାହାକୁ ନ ମାଡ଼େ ତର ?
 କହ ଆହେ ଦେବ ! ଏ ଭବେ କେ ତୋର
 ନୁହଇ ଚର କର ।

*****

ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ

ବରଷର ଧର୍ମ ମାସ ନାତି ଶୀତ ମାସ ମାସ
 ସିଂହ ପକ୍ଷ ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ନାମେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
 ତରଣ ପକ୍ଷେ ସେବା ମାନସେ ଭକତ ଭକ୍ତ
 ଆସ ଆଜି ଭାରିତ ଗୋ ! ହୋଇ ଉଷତ ।
 ୧. ଦେବୀର ସତ ଚନ୍ଦନ
 ଦେନ ଅର୍ଘ୍ୟ ନାରିକେଳ ମାଲ ସୁମନ ।
 ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳ ୨. ଦେବସେ ପୂଜିବ ଚନ୍ଦ୍ର ମାନସେ
 ଅନଗନେ ତବ ପଦେ ଶିର ଆନତ ।
 ସେନ ଏ ଉପହୃତକନ ହୁଅ ଭବତେ ପ୍ରସନ୍ନ
 କରୁଣା ଉଣା ନ କରି ହର ଦୁରିତ ।
 ୩. ବନହନ କାସାରେ ମୀନ
 ପରାୟେ ଜଣାଏ ଦେନ ଏ ନିବେଦନ ।

(୧. କର୍ପୁର, ୨. ଜଳ, ୩. ଜଳ)

ଅଜ୍ଞାନ ତମିର ନାଶ ଦିବ୍ୟାଲୋକ ପରକାଶ
ପାଇଁ ଚରଣ-କମଳେ କରିଛୁ ଆଶା ।
ତବ କରୁଣା ଅଭାବେ ଅନ୍ଧକାର ସବୁ ଭାବେ
ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଦାୟିନୀ ମାତା ! ଦିଅ ଭବୁସା ।
କୋଟି କୋଟି ଅଧମ ରୁଟ
ଦେଖାଅ ଦେଖାଅ ମା ଗୋ ! ସୁମନ୍ତ-ବାଟ ।

ବସନ୍ତ ଭାବନା

ନିୟୁତ ବିଧାନେ ନିବିଡ଼ ଶିଶିର
ଦେଖି ଆଗମ ବସନ୍ତ,
ଦାନ ଅକଞ୍ଚନେ ଯାତନା ଦେଲେ
ଭବଧାମୁଁ ତରୋହିତ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଦୁଆରୁ ଦିଅଇ ବାରତା
ଶ୍ରେୟ ମଳୟ ଅନଳ,
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ପେଟିକା ଦେଖାବୋ ଆଗେ
ପ୍ରକୃତି ରାଣୀ ଆକୁଳ ।
ସହକାର ତରୁ ବକୁଳିତ ବେଶେ
ହଲେ ମାନବ ମନ,
ପୁଲକେ ନାଚେ ଶିଶୁ ଏକାନ୍ତଳ
ଶୁଣି ପିତା କୁହୁବାନ ।
ସରସୀ ଶୋଭିତ ନଗ୍ନ କମଳେ
ଦେଖିଣ-ମିଳିତ ଏଣେ,
ଋଥ କାଳେ ପୁଣି ବାହାର ବବରୁ
ଚମ୍ପୁର ଗୁଞ୍ଜନ ସ୍ଵନ ।
ବନେ ଉପବନେ ପାଦପ ସକଳ
ନବ ପଲ୍ଲବିତ ବେଶେ,
ଧରପୁଷ୍ପ ଶୋଭା କରିଣ ବର୍ଦ୍ଧନ
ଦର୍ଶକ ଚିତ୍ତ ଆକର୍ଷେ ।
ଗୋଲପ, ବକୁଳ, ନିଆଳି, ବାସନ୍ତୀ, ୧.
ମଲ୍ଲୀ, ବାଣେକେଶ୍ଵର, ୨.
ସେବେ, ମାଧବ, କାମିନୀ, କେତକୀ
ଉପବନେ ବକସ୍ପର ।

(୧. ଜୁଲ, ୨. ନାଭେଶ୍ଵର)

ଅଶୋକ କଳକା ଦେଖିଣ ଯୁବଣୀ
ଖେଦେ ଭାଷଇ ଏସନ,
“ସତେ କି ଜାନକୀ ଏ ଅଶୋକ ବନେ
ଶୋକେ ଯାସୁଥିଲେ ଦିନ” ।
ପରିମଳମୟ ମଳୟ ପବନ
ପଢ଼ିଣ କୁସୁମସୈ,
ଧୀରେ ଧୀରେ ବନ୍ଧୁ ବାସ ବିତରଣେ
କରଇ ଆନନ୍ଦମୟ ।
ଶୋଭାହୀନ ତରୁ ବସନ୍ତ ପବନେ
କମଳୟ କାନ୍ତ ସାଜ,
ଦେଖାଇ ଦିଅଇ ନିୟୁତ ରହସ୍ୟ
ନନୋଶ୍ଵକୁଳ ଆଜ ।
ମଧୁମାସ ଶେଷ ପ୍ରବଳି ମଧୁରେ
ଦାରୁଣ ନିଦାଘ ଏଣେ,
ବସନ୍ତ ବଡ଼ିମା ଭାଙ୍ଗିଣ ଚେତନା
ଦିଅଇ ମାନବ ପ୍ରାଣେ ।

ଗୋପବନ୍ଧୁ

ଜନମର ପଦତଳେ ନରକର ଶିତ,
ବାନ୍ଧୁକୁଳ ନେତ୍ରେ ସେବୁଥିଲେ ଯେଁ ଦାର ।
ସାମାରିକ ପୁଣ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଜଳଜଳ,
ପୋତୁଥିଲେ ନେତ୍ରେ ମର ମନଃପ୍ରାଣ ଡାଳ ।
ଦାନ ଅକଞ୍ଚନକର; ପିନ୍ଧଣ କୌପୀନ,
ନାହାନ୍ତି ଆଜି ସେ ଗୋପବନ୍ଧୁ ପୁଣ୍ୟବାନ ।
ଶାନ୍ତ ନୟ ଯୋଗ୍ୟତମ ଜନମସେବକ,
କେ ଶୁଣିବ ଆଉ ଏବେ ଜନମର ଡାକ ।
କେ ବା ଶୟନ-ସୁପନ-ବେହରଣ କାଳେ,
ଜନମା ଜନମା ବୋଲି ଡାକକ ଆକୁଳେ ।
କର୍ଣ୍ଣଧାର ବହୁନେ ବା ଶ୍ରମ ପାରିବାରେ,
ତରିବାକୁ କା ଶାନ୍ତି ଥିବ ମଧ୍ୟରେ ?
କେ ଶୁଣିବ ଆଉତର କରୁଣ ହନନ,
ବିନାସିକା ଜନମର ପୋଛୁବ ତରଣ ?

ବନ୍ଧିଲୁ ଜନମା ଅଙ୍ଗ ଏକତ୍ରୀ କରଣେ,
 ଚେଷ୍ଟିତ ଅନବରତ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ମନ ।
 ଯା ପାଇଁ ହେନ କରେ ଶତ ଶତ ପ୍ରାଣ,
 ଅକାଳେ ପୁଣ୍ୟମା ଆହା ! ସ୍ଵରଗେ ପ୍ରୟାଣ ।
 ନବେଦରେ ଭର ଆଜି ଜନମା ମାନସ,
 ଗଣିପ୍ରାଣ ସୁତ ତେଜି ହେଲୁ ଅହନିଶ ।
 ୧. ଚିନ୍ତାହୀନ ସାର ଭବେ ନିଜର ବେଦନ,
 ସେ ମିଶେ ମାଟିରେ ତାର ନମିଲେ ଦର୍ଶନ ।

*****

ପରିଣତ

ବିଭା ହେବ ବୋଲି ବାହୁଣୀ ସେମା,
 ଦେଖାଉଛି ଭଲେ ଅବା ପୁଣ୍ୟମା ।
 ସୁନଲି ଚଟାପାଟି ଶିରେ ରାଜିତ,
 ବିଶିଷ୍ଟ ଦର୍ଶକ ହରଇ ଚିତ୍ତ ।
 ବଳିଆ ନିକର ଚୋରଣେ ଗତି,
 ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ନରେ ଧାଡ଼ିକ ଧାଡ଼ି ।
 ବଣଦେଶ ଦିଶେ ଅଳକ ପରି,
 ବଞ୍ଚିଲେ ପାରିବ ଛବି ମାଧୁରୀ ।
 ପଲ୍ଲବ ହେମର ଧରି ମରୁତ,
 ମନେ ମନେ ବିଷେ ହୋଇ ଉଷତ ।
 ପାଦପଥ ସଜାଡ଼ି ଅତି ଯତନେ,
 ଭେଟନ୍ତି କୁସୁମ ହରଷେ ମନେ ।
 ମାଡ଼ି ଫେରୁଛନ୍ତି ବିହଙ୍ଗାବଳୀ,
 ହୁଳ ହୁଳ ସମ କରି କାକଳୀ ।
 ବାଉଁଶ ପାଇଣ କୃଷକ ଭାଇ,
 ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଶେଷୁ ଫେରଇ ।
 ଗୋରୁ ହମ୍ପାରେ ମହୁଷ ଟୀପା,
 ବାଇଦ ଶବ୍ଦରେ ଶଲ୍ୟେ ଚଟାପା ।
 କଅଁଳ ବାହୁଣୀ ଅନନ୍ଦ ମରନ,
 ନାଚ ମାଆ ପାଖେ ମିଳେ ସଦନେ ।
 ବନ୍ଧୁଣୀ ବଜାନ୍ତି ଗୋପାଳଭୁଜ,
 ଶ୍ରବଣେ ଉଠୁନେ ମୋଦ ଅଭୁଜ ।

(୧. ସହସ୍ରା)

ବୃହ ପ୍ରବନ୍ଧେ ସରସୀ ଜଳେ,
 ଦେଖି ସୀମନ୍ତେ କୁଳ ଏକାଳେ;
 ବନ୍ଦାପନା ଦୀପ ସାଜଣ କରେ,
 ସଦୃଶ ଆସନ୍ତି ଅତି ସରରେ ।
 ଦେଖାଇ ଜଗତେ ଶଶିକ ଶୋଭା,
 ମିଶର ଅଭାବେ ବାହୁଣୀ ବସ ।
 ମୁଖେ ହୁଳି ଦେନ ଶିବା ବାହାର,
 ଶଶି ଦାଉ ଦାଉ ଶଶି ଅଭାର ।

*****

ଗାନ୍ଧୀ

ବାର ପ୍ରସବନ ଭରତ ମାତା
 କୋଟି ପାଇ ଦେଖି ଟେକଇ ମଥା
 ବାଣେ ଆଶେ ସ୍ଵାଧୀନତା-ତୃଷ୍ଣା
 ତେଜଇ ସକଳ ଯୁବ ଲଳସା ।
 ଦେଖାଇଛ ବାର ପଣ,
 ତବ ପୂଜା ପାଇଁ ସଜାଡ଼ିଛୁ କିଛି
 ଦେବାକୁ ଏ ଅକସ୍ମନ ।
 ଉଦ୍‌ଯମ କୁଞ୍ଜର ପବନୁ ନର
 ପଦ ପାଇଁ ଏଡ଼େ ହୁଏ ଆକୁଳ ।
 ବ୍ରୋକ ପେଟ ମାର ସଞ୍ଚଇ ଧନ
 ନିମିଷ ନିଶ୍ଚୟ ଏ ସବୁ ଧନ ।
 ଶିଖାଇଲୁ ପା ଜବନେ
 କୋଟି କୋଟି କରୁ ବାହାରବ ଦନେ
 ତବ ମହିମା ଜର୍ଜିନେ ।
 ଅହଂସା-ଆଧୁନ ଧରଣ କରେ
 ଉଦ୍‌ହେଲୁ ଆସି ଗଣ୍ଡାଧୁନିରେ ।
 ଅନଳୟ ଶ୍ରେତାଙ୍ଗ ଦେଖି ଡରଇ
 ବିନା ଭକ୍ତପାତେ ଦେଶ ଛାଡ଼ିଲେ ।
 ତବ ସେନାପତି ପଣ,
 ଭବିଷ୍ୟତ ଇତିହାସ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠେ
 କରୁଥିବ ଚରଣାନ ।
 ପବନ କନ୍ଦରେ ତବ ବାଉଁଶ
 ବିବାନଶି ଦୋଷୁଅଛି ଜନତା ।

ଯଦି ବେଶଧର ପଲ୍ଲୀ ପକାଳେ
ଲଗି ପଡ଼ିଥିଲ ଦୀନ ମଙ୍ଗଳେ
ନ ଡରି ବରଷା ଖରା,
ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ସତ୍ୟର ମହିମା
ପ୍ରଭୁରଲ ଦେଶ ସାରା ।

ସାମ୍ୟଭାବ ନାହିଁ ଧରିଣ ମନେ
ଯାପିଲ ଜବନ ଦେଶୀ କୌଣିନେ;
ସାରା ଦୁନିଆଟି ଦେଶୀ ଏ ଶକ୍ତି
ମହାତ୍ମା ବୋଲଣ କରିଲେ ପୁଣି ।

ପାଶୋରିବ କିଏ ମନୁ,
ତବ ନାମ ପୁଣି ଏ ଶ୍ରବଣ ଭୂମେ
ଯାବତ ଆକାଶେ ଗଲୁ ।

ଏକତା ଅଭାବ ଭାବେ ଦେଶୀ
ହରିଜନ ପ୍ରତି ପଡ଼ିଲ ଆଶି;
ସମାଜ ସଂସ୍କାରେ ମତି ବଳାଇ
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଦୋଷ ଦେଲ ଲିଭାଇ ।

ଥୋକେ ରହିଲେ ବରଗେ,
ହରିଜନ ଗଣ ତବ ପୂଣ୍ୟ ନାମ
ଗାଉଥିବେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ।

ବାଳକେ ବୋଲନ୍ତି ସତ୍ୟ ଯୁଗରେ
ବେଶି ମଣେ ରାଦବ କରେ ।
ଦ୍ରାପର ଯୁଗରେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରକାଶ
ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ପାଇଁ କଂସ ବନାଶ ।

ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟକୁ ଗାନ୍ଧୀ
କଳିଯୁଗେ ବିତାଡ଼ିଲେ ବନା ଅସ୍ତ୍ର
ଦେଶୀ କଉପାନ ପିନ୍ଧି ।

କାହିଁ ଗୁଡ଼ିଗୁଡ଼ି ଲେଉ ମାନବେ
ଜାଣି ଅନୁକୃତି ସବୁ ଏ ଭାବେ ।
କିନ୍ତୁ ବିତର୍କିଲ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି
ସଦା ଦେଶାତ୍ମକ ନିର୍ଲୋଭ ମତ ।

ସତେ ଦବ୍ୟଲୋକୁ ଆସି,
ଜନମ ହୋଇଲ ଏ ଶ୍ରବଣ ଭୂମେ
ବ୍ୟବସାୟକ ପରିକାଶି ।

ଦବ୍ୟଲୋକେ ଥାଇ ଦିଅ ଆଶୀଷ
ତବ ଅଭିପ୍ରେତେ ଚାଲୁ ଏ ଦେଶ ।
ତବ କୃପାବଳ୍ପ ଦୀନ ରକ୍ଷାଏ
ପେଟକୁ ପାଆନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ମୁଠିଏ ।

ଦୁରହେତୁ ଦରିଦ୍ରତା,
ନିରୋଗ ହୁଅନ୍ତୁ ଶ୍ରବଣ ସନ୍ତାନ
ଅନ୍ତରେ ଆସୁ ଏକତା ।

*****

ପ୍ରକାଶ

ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେୟ ସିଂହାସନେ
ବିରାଜିତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରମଣ,
କାନନ ପ୍ରାନ୍ତର ଜନପଦ ପୁଣି
ଶୁଭ୍ରାଲୋକେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ।
ଉଲ୍ଲାସେ ଉତ୍ତୁଲ୍ଲ ମହାସିନ୍ଧୁ ପ୍ରାଣ
ଦେଖି ସେ ଭଜତ ଜ୍ୟୋତି,
ମାତା ହୋଡ଼ାସୀନ ଶିଶୁ ମନେ ହୁଏ
ଅଭୁକ ମେଦ ଉତ୍ତୁର୍ଣ୍ଣ ।
କ୍ଷେତ୍ରେ ପକ୍ଷୀମାନୀ ଦର୍ଶନେ କୃଷକ
ପୁଲକେ ନାଚଇ ପ୍ରାଣ,
ଅବନତ ଆମ୍ଭ ତରୁ ଫଳଭାରେ
ହରିଇ ଦର୍ଶକ ମନ ।
ସନ୍ନିପା ପ୍ରକୃତ ମେଦବେଶ ସାଜ
ଆବରଇ ଜନ୍ମ ଦୁଃଖ,
ଝାଡ଼ି ୧. ପିକ ବନ୍ଧୁ ଉପାଳ କେଦାର
ଟାଳଇ ଦର୍ଶକ ଧତ ।

★

ବାଳ ବ୍ୟାକା

ଯୁଗକ ଭଜଲେ ଲେପି ଚକ୍ରର,
ବେଶୀ ଲମ୍ବାଗଣ କଟି ଭୃଷ୍ଟର,
ଖଞ୍ଜି ନାନାୟୁଷ୍ଟ ତଥୁ ମହାଲେ,
ଉପା ଆସି ଯେବେ ବାଲ୍ୟ ଶ୍ରମଳରେ,

(୧. ଆତ୍ମଗତ)

କାଚନ୍ଦ୍ରନା ସେ କଶୋରୀ,
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ବଭୂଷିତା ତନୁ
ଦିଶିଥାଏ ହତଶିଶୁ ।
କେତକୀ ବରନା, କୁନ୍ଦ ରଦନା,
ଡାଳମ୍ବ ଦଶନା, ପଦ୍ମ ନୟନା ।
ଗୁରୁ ବିମ୍ବାଧର ପଟ୍ଟବସନ
ପରିଧାନ କରି ସଖୀ ମେଢ଼ଲନ ।

କାଚନ୍ଦ୍ରନା ସେ କଶୋରୀ,
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ବଭୂଷିତା ତନୁ
ଦିଶିଥାଏ ହତଶିଶୁ ।
ଅଳ୍ପ ଦୟାବତୀ ଅବଦାଧା ବାଳି
କପଟ ରହିତା ଅଳ୍ପ ସଲେ,
ଜନକ ଜନନୀ ପ୍ରତି ଭକତି
ପ୍ରଦର୍ଶନେ ପୁଣି ସଦା ତା ମତି ।

କାଚନ୍ଦ୍ରନା ସେ କଶୋରୀ,
ନାନା ଅଳଙ୍କାରେ ବଭୂଷିତା ତନୁ
ଦିଶିଥାଏ ହତଶିଶୁ ।
ଧନ ଧନ ଏହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜାତି
ଆହା ! କଶୋରୀର ଏ କି ଦୁର୍ଗତି ।
ପୁଂସ ପରିଶୟ ଇଚ୍ଛା ଅଧୀନ
କି ବିଚିତ୍ର ପୁଣି ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ।
କେଉଁ ପାପେନ୍ଦ୍ର ଆଜି,
ବୈଧବ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା କଶୋରୀ ରତନ
ସ୍ତେଗର ଶଙ୍କରେ ଭଜି ।

*****

ବୃକ୍ଷର ଚରମ୍ଭାର

“ହୁ ! ହୁ ! ଏକ ମାନବରେ କହୁଛୁ ଅମାତ୍ୟ,
ତହର ପରସ୍ପେ ହରିନେଲୁ ମୋର ଭାତି ।
ଅପରର ବିପତ୍ତିରେ ଦେଇ ଦୂତାବୁତ,
ଏହି କି ମାନବତା ବଢ଼ାଉ ସମ୍ପତ୍ତି ?
ଶୋକ ଛୁ ଔଷଧ ପୁଣି କଷ୍ଟ ଆଦାତେ,
ମୋ ତନୁ ତୋ ନିଶାଦାତେ ଶ୍ଵସୁତୁ ଶୋଷିତେ ।
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଏ କି ଦଣ୍ଡ ବିଦ୍ରୁ ଅକାରଣେ,
ଭାବୁ ମୋ ତନୁ ଗତା ଅନ୍ୟ ଉପାଦାନେ ।

ମେଧାବୀ, ବଳୀ, କୌଶଳୀ, ବୋଲଉ ଜଗତେ,
ଦୟାନାହିଁ ଦେଖିଲି ମୁଁ କଷ୍ଟତେ ତୋ ଚିତ୍ତେ ।
କେତେ ସ୍ନେହ ପାଳିଥିଲି କୋଳେ ମୋ ସନ୍ତତି,
ବଳ ଛୁଣାଇ ନେଲୁଛୁ ଏକ, ରୋଉ ଶୁଭ ।
ତହର ଦଣ୍ଡିତ ସିନା ବିରୋଧକୃତେ,
ସମୀଚିନ ଦଣ୍ଡ ତୋର ଧର୍ମଙ୍କ ଦୁଆରେ ।
ସନ୍ତାପିତ ହୁଏ ଆଜି ଜଳେ ଶୋକାନଳେ,
ଜଳେ ଲିଭାଇବ ପୁଣି କେ ମହାମଣ୍ଡଳେ ?
ଆମରଣ କୁହୁଲଇ ଜନନୀ-ଜଠର
ସନ୍ତତି ବିରହେ ନିରବାଣ ଅଗାତର ।
ଲୁପ୍ତ କି ବୁଝେ କେବେ କୁରଙ୍ଗୀର ଶୋକ,
ବଳେ ଧରି ନଏ ଯେବେ ତା ଶିଶୁଶାବକ ।
କୁକୁରର ଧାନ ଯଥା ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପଡ଼ରେ,
ପଛେ ହରଣେ ତଥା ପରଶ୍ରକାତରେ ।
ବାହୁଲ୍ୟ ପ୍ରେମରେ ଭବେ ସବେ ଜଡ଼ୀଭୂତ,
କି କଷଣ ତା ବିରହେ ବାକ୍ୟେ ଅବଶ୍ଟିତ ।
ଅନୁଭବ ସିନା ଜାଣେ ବାଧା ବିରହର ।
ଅପରର ବିବେଚନା କଷ୍ଟତ ମାତର ।
ସହ୍ୟା ବରଣ, ଖରା, ଦାରୁଣ ଶିଶିର,
ବତାଇଲ ଅତପ୍ରେମେ ଜାଣୁ କି ପାମର ?
ଭାବିଥିଲି ସୁଜ୍ଞାନକୁ ଜଗତେ କେବଳ,
ମାତ୍ର ତୋ ପରି ମହତ୍ତ୍ଵ ଏ ଭବେ ବିରଳ ।
ସ୍ଵାର୍ଥପର ଅହରହ ଦୃଷ୍ଟିତ ନନ୍ଦିତ !
ସମାଜେ, ତଥାପି କୁହ ସ୍ଵାର୍ଥେ ଜନଶତ ।
ଗୁରୁ ପାଦପ ପ୍ରତି ତୋ ଏକ ଅନ୍ତାରୁର !
ଅପର ସମାଜି ବଳେ ବଳେ ଆଧିକାର ।
ଧର୍ମହେ ଧର୍ମହେ ଏହାରେ ପାଷାଣି,
ଅବମୂଖ୍ୟକାରିତା ତୋ ନିଷ୍ଠେ ହେବ ପଣି ।
ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ହିଁ ବେଉସା ତୋହର,
କପଟ ବା ହେବ ମନେ ଧରମ ସଞ୍ଚାର ।
ଯା ପିଠିରେ ବାଜି ନାହିଁ ବିଷାଦ ପ୍ରହାର,
ବିଳସର ଅନୁକୂଳ ସଦା ତା ଅନ୍ତର ।
କେ ବୋଲଇ ସତ୍ୟବନ୍ତ କେହି ବା ଧାର୍ମିକ,
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଉପରେ ଏଣେ ବସାଇ ବୁଦ୍ଧିକ ।

ଅନ୍ୟାୟର କରବାଳ ଧାରଦେଲେ ଭାବ,
 ଛଡ଼ାଇବ ନରକାଳ ପଛ ଧକ୍କା ଦେଇ ।
 ବୁଝାଇଛି ଫିଟିବାକୁ କା'ର ତା ଆଗରୁ,
 କର୍ମ ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡ ଦିଏ ଲୟ ରୁଚି ।
 ଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଭି କେବଳ ହିଁ ଭକ୍ତି ଉପହାର,
 ଝଟକେ ସତତ ସତ୍ୟ-ସ୍ମାରକ କଳେବର ।
 ଚରବାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦ୍ମା ସଂସାର-ଜଳଧି,
 ପରସେବା ତେଣୁ ହେଉ ଜୀବନ ସମାଧି ।
 ପରେ ପାଠ ନ ଲଗାଅ ଚରସେ କାଳିମା,
 ନଶ୍ଵର ଜୀବନ ଘୋଷଣୁ ଶାଶ୍ଵତ ମନ୍ତ୍ରମା ।
 ଭ୍ରମେ ପଡ଼ି ହରିଲୁ ଯେ ସୁମନ ସୁଖମା,
 ୧. ସମାଧିରେ ବୁଝିବୁ ଏ କାହାର ମନ୍ତ୍ରମା ।
 ଜାଣୁ ତୋ ମୋ ଜନ୍ମଦାତା ଜଣେ ଏ ମହାରେ,
 ତୋର ବାସ ଯୁଦ୍ଧ ତଳେ ମୋ ବାସ ଖରାରେ ।
 ପ୍ରତିଦିନ ଭକ୍ତିରେ ମୁଁ କୁସୁମ ସୌଭେ,
 ଅପେକ୍ଷା ପରମେଶ୍ଵର ପଦେ ନଜାଣେ ମାନବ ।

*****

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଭବନା

ନିମ୍ନ ଜରତ ବସନ୍ତ ଧରାଧାମୁ ଡିବେଶିତ
 ଗଣ୍ଡବଦନ ଉପଗତ ନିଦାଘ କାଳ,
 ବହୁସଙ୍ଗ ଶୁଦ୍ଧାପତ୍ତ ୨. ବିତାଇଲେ ଦୁରଗତ
 ଖେଚର-ଭୂରଗତ ଅତି ଆକୁଳ,
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ସଂସାର ଲାଲ !
 କେବେ ଗଲେ ଶୁଭମାଳ କେବେ ଗୋଡ଼ାଳ ।
 ବେହେରା ବେଳ ଶୁଣି ଖର ଦିଅଇ ସନ୍ତାପଦୋର
 ଅଥୟ ଅସ୍ତବ ମର ପ୍ରାଣୀ-ଜୀବନ ।
 ଦୃଶ୍ୟରୁ ସୁସ୍ମରଣୀ, କୁମ୍ଭ, ପାଟ, ଚଢ଼େଣୀ
 ୩. ବ୍ରତପା ପାଦପ ଶ୍ରେଣୀ ପଲ୍ଲବିତ ।
 ନ ସହ ମନ୍ତ୍ରଷ ଆତପ
 ୪. ଜମ୍ବୁଲେ ଲେଟିବୁ ନିଦ ନିଦାଦତାପ ।

(୧. ଧାନ)

(୨. ସୂର୍ଯ୍ୟ ୩. ଲତା ୪. ପକ)

୫. ଧନଞ୍ଜୟ ଜନପଦେ ଖେଳଇ ଅତି ପ୍ରମୋଦେ
 ଅଧିବାସୀ ଅତିଶେଷେ ନିଦେ କରମ ।
 ତୃଣରେ ହୋଇ ଆକୁଳ ପ୍ରଦୋଷେ ଖୋଜନ୍ତି ଜଳ
 ମୃଗ ଶୁକର ଶାଂଲୁ କର ବିଭ୍ରମ ୬ ।
 ଅକଞ୍ଚନ ରସାଳ ପଳେ
 ଜୀବନ ରଖନ୍ତୁ ଏହି ଗ୍ରୀଷମ କାଳେ ।
 ନିରନ୍ତ ନଡ଼ିର ଖର ଝାଳପୋଛି ଦିନସାରା
 ସୁକର୍ମ ନିୟତ ପରଚନ୍ତି ଝାଞ୍ଜିରେ ।
 ଦାବାନଳେ ମିଥୁନମାଣ ବନ୍ୟର ଚନ୍ଦ୍ରଗଣ
 ବିପନ୍ନ କୁଳୀର ମୀନ ବକ-ଧୀବରେ ।
 ୭. ଉଣାର ୮. ପମାର-ତ୍ୟାଗ,
 କା ଶ୍ରାବ୍ୟ ଘଟଇ ପୁଣି ଦେଖେ ନୟନ ।

*****

ସଭ୍ୟତା

କାହୁଁ ଅଳ୍ପ ଏ ସଭ୍ୟତା ଦୂର,
 ହରି ତେଜ-ଓଜ-ମାନ ମହତ ।
 ତା ରୂପ ଦର୍ଶନେ ମାଡ଼ଇ ଡର,
 ଭବନା-ନିକିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ତର ।
 ସଭ୍ୟତା-ନାଗର କରଇ ଚଢ଼ି,
 ଦଶନ ପଡ଼ଇ ଅକାଳେ ଚଢ଼ି ।
 ଶିକୁର ପକ୍ଷୀର ଭଜନ ଅକାଳେ,
 ଯେହୁ ନିବେଶିତ ସୁଗନ୍ଧ ଚୈକେ !
 ଶୁଦ୍ଧ ଦନ୍ତକାଷ୍ଠ ଦନ୍ତ ଘଷଣେ,
 ଅପବ୍ୟୟ ଅର୍ଥକୁଳେ ରୁଚି ।
 ଶୁଦ୍ଧ ପଦ୍ୟାନ କୃଷିମ ଯାନ-
 ଆବରଣ କରଇ ମୃତ୍ୟୁବରଣେ ।
 ଏହି କି ଅଟଇ ସଭ୍ୟତାତତ୍ତ୍ଵ,
 ହାତେ ସିଗାରେଟ ବଦଳେ ପାନ ।
 ସଭ୍ୟତା କେତେନ ଯହିଁ ଉଡ଼ଇ,
 ସମର ହୁକ୍କାର ତହିଁ ଶୁଭଇ ।
 ନିଶ୍ଚୟ ମାନବ ଶମନାଳୟ,
 ଅକାଶରେ କରିଥାନ୍ତୁ ଆଶ୍ରୟ ।

(୫. ଅର୍ଶ ୬. ଭ୍ରମଣ ୭. ବେଶାବେଶ ୮. ପଇତ ଜଳ)

ସହରେ ପଶିଣ ସଭ୍ୟତା ସେଗ,
କେତେ ଅସାଧୁତା କରଇ ସାଜ ।
ନନ୍ଦିନୀ ଅଟଇ ବ୍ୟାଧି ଆକର
ଯହିଁ ଅପରାଧ ମିଶ୍ରର କର ।
ଇନ୍ଦ୍ରି ବସନ ପରେ ଆଦର,
ମାସେ ବା ବିମାସ ଆଦୁଷ୍ଟ ତାର ।
ହୋଟେଇ ଭୋଜନେ ଅନ୍ୟ ମନ,
ସେଗ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଅର୍ଥ ଦେଇଣ ।
କୁଳସୀମନ୍ତମା ଦାଣ୍ଡର ଉଦ୍ଧ,
ମନଦଃସ୍ୟବାକୁ ପୁରୁଷ ଶୋଭା ।
ଦେଖିଛ କି କାହିଁ ପକ୍ଷୀ-ପକ୍ଷୀନେ,
ମରେ ଲଭେ କେ ପ୍ରସବ କାଳ ।
କେବେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଭଟ୍ଟାମିନକ,
ପଢ଼ିବେ ଭଲ କରି ଭାବକି ।
ଦେଖ ଦେଖ ତାଙ୍କ ଦୃତ ଶରୀର,
କରି ସଭ୍ୟତାକୁ ଦୂର କହାର ।
ଯେତେକ ସଭ୍ୟତା ଆସଇ ପଶି,
ଦରିଦ୍ରତା ସେଗ ଦିଅଇ ଗ୍ରାସି ।
ସୁବିଶାଳ ତରୁ ଯୁବ ପୁରୁଷେ,
ସଭ୍ୟତା ନ ଥିଲ ଯେବେ ଏ ଦେଶେ ।
କେହି ଗୁଣେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ,
ଭାବ ଭାବ ହଜି ଗଲ ବେଳେ ।

*****

ନୟନର ଭ୍ରୁକୁଟୀ

ସ୍ଵାର୍ଥର ଦୋକାନ ବସିଛି ଆଜି ହାଟ ବାଟରେ,
ନିରକ୍ଷୁଣେ ଶେରନ ଶୁଭୁଷ୍ଟ ଦେଖି ହୃଦୟ ଥରେ ।
ହାହାକାର ରଖି ଶୁଭ୍ର ଅବରତ ଜଗତେ,
ନୈରାଶ-ବନ୍ଧାଣ ବହୁଛି ଆହା ! ନିରତ ତତ୍ତ୍ଵେ ।
ଜନକ ଜନନୀ ବନେ ଏକ ଦେଉଛି ସୁତ,
ପୁଅ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏକାବଳକେ ଲୁପ୍ତ ।
ଚିତା କାଟିବାକୁ ତଥାପି ସାଉନାବକୁ ତାର,
ନଉକର ଏଣେ ଗୋପନେ କରି ଧର୍ମ ଅନ୍ତର ।
ଶାଶୁ ଶୁଣୁଛନ୍ତି କେ ଅବା ପରିହାସେ ତହର,
ସେହି-ଭକ୍ତି-ଦୟା ପୀରତ ମନେ ନାହିଁ କାହାର ।

ସ୍ଵପ୍ନ ସାଉଛି କି ଜଗତ ପଡ଼ିବେ ସମ୍ବନ୍ଧ,
ଦିନୁ ଦିନ କାଳସ୍ଵପ୍ନରେ ଚରି ବଧୁ ନିବନ୍ଧ ।
ହୋତୁଣି କେତେ ଶୁଭୁଷ୍ଟ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ,
ନାହିଁ କିତା ଭବ ଶେଲୁ ମାନବର ହୃଦରେ ।
ପୁରଣ ଗାୟନ ଉଦୟଣ କେବା ବୁଝୁଛି ଏବେ,
ନାହିଁ କିତା ପଛେ ନ ଶବ୍ଦ ଧାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରବେ ।
ଭୃତ୍ୟସା ଗତି ପ୍ରବଳ ଏବେ ଦିନକୁ ଦିନ,
ଅଗଳଡ଼ା ବରଷା କରଇ କ୍ଷେତ୍ର ଶସ୍ୟ ପ୍ରାବନ ।
ଲଗି ରହିଅଛି ମୃତକ ମନ୍ତ୍ର ବୁଜିନେ ଭରି,
ହୋଇ ସହରର କାନ୍ଦାର ଦହୁଅଛି ସଂସାର ।
ନାହାନ୍ତି ଅଶୋକ ଶକର ବୁଦ୍ଧ ଚୈତନ୍ୟ ଆଜି,
ଆଧୁନିକ ହୃଦୟେ ଅବନୀ ଉଠୁଥାନ୍ତା ଗଜେ ।
ନୟନ ସଙ୍ଗରେ ଲଜ୍ଜି ଅବା କେତେ ମନ୍ତ୍ରରେ,
ନୟନ ଭ୍ରୁକୁଟୀ ଏ ପବ୍ ଉଦୟ ହୁଏ ମନରେ ।

*****

ସ୍ତବ

କରୁଣାମୟ ଶ୍ରୀହରି ଦୟାବଦ୍ଧେ ମୁକ୍ତି-ଭିକାରୀ
କରୁଣା-ଉଣା ନକର ଡାକେ ଆଉତେ,
ସାଥ ଭବ-ପାଗବୀରେ ପ୍ରକାଶ ଦନ ତମିରେ
ବରଜ ବରଜ ହୃଦ ପଟେ ନରତେ,
ଦୁଃଖୀ ସିନା ବୁଝେ ମହିମା,
ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅଇ ଯେବେ ଦୁଃଖ କାଳିନୀ !

ହସି ଉଠେ, ସନ୍ତବରରେ ଭବ ମହିମା ପ୍ରଭୁରେ
ନିଶାନ୍ତ ନିଶାନ୍ତ ଲଭି ମିତ୍ର ଦର୍ଶନ,
ପୁଣି ଶରଦ କୈରବ ଲଭି କୁମୁଦ ବାନ୍ଧବ
ପ୍ରାବୁଟ ବୃତକ କରି ଦନ ବାଣୀ,
ବସନ୍ତ ଆଗମେ କୋକିଳେ,
କୁହୁ କୁହୁ ତାନେ ବସି ରସାଳ ଡାଳେ ।
ଅଗ୍ରଜ ଅଜ୍ଞରେ ଦୁଃଖୀ ହୃଦେ ଲଭି ତବ କୃଷା
ଦ୍ରୋପଦୀ ବସନ୍ତରେ କଲ ପ୍ରଦାସ,
ଦୁଃଖୀ ବାଣୀ ପ୍ରବଣେ ଶୂନ୍ୟ ପଡ଼ିଲ ତପଣେ
ଅସୀମ ନୟନେ ଶେଷେ ଦୁଃଖୀ ନିରାଶ,

ବାଇଶ ନକ୍ତର ମୁଖରୁ,
ମୁକତ ଲଭିଲୁ ପୁଣି ତବ କୃପାରୁ ।
ପଡ଼ି ତବ ପଦଧୂଳି ଅହଲ୍ୟା ଗଲୁ ମୁକୁଳ
ଧ୍ରୁବ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ତାତ କଲ ମୋନେ,
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ହୋଇ ସଖା ସକଳ ବିପଦୁଁ ରକ୍ଷା
କରିବାରୁ ହେଲୁ ତବ ଯଶୋର୍ଚ୍ଚନ,
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ସବେବେ,
କୃପା ବିହୁନେ ଲଭୁଛୁ ପ୍ରଳୟ ଜବେ ।
ଧରପୁଷ୍ପେ ଜବାବଳୀ ତରୁଲତା ଅଶୁମାଳୀ-
ଅଶୁମାଳ ତାରକା ପ୍ରକର ଆକାଶେ,
ଅଗଣିତ, ଅଜ୍ଞପିତ; ତୁମ୍ଭର ମହିମା ତତ୍ତ୍ୱ
ତଥାପି ନ ଦେଇ ମାଜିବ ମାନସେ,
ଭଲ ଭଲ କୁହୁକ ବେଡ଼ି,
କେତେ ଦିନ ରହିବ ଏ ନୟାଲ ଛୁଡ଼ି ।
କୋଟି କୋଟି ତାରାଗଣ ଆଦ୍ୟ ତାରାରମଣ
କଙ୍କର ପରସ୍ପେ ସଦା ତୋ ପଦତଳେ,
ବେଳ ନ ଲଘେ ତା ତଟ ତବ ମହିମା ପ୍ରକଟ
ନରେ, ସାଗରେ, ଭୂଧରେ, କନ୍ୟାରେ ବଳେ
କୃପା କର ଅଧମେ ଆଶୁ,
ସତ୍ତ୍ୱ ଗୁଣ ବୁଦ୍ଧିସେ ମୋ ସଦା ବରଷୁ !

ଅଶାନ୍ତ

ଜବକର ବୋଲି ଯାହା ହୋଇଛି ସୂଜନ,
ନୂହ ତା ଶରୀର କେତେ ଶାନ୍ତ ନିକେତନ ।
ଅମରଧୁସ ସମାନ ଯାହାଙ୍କ ନିବାସ,
ଯହିଁ ନୀଡ଼ିଲୁ କମଳ ଶବ୍ଦର ଦବସ ।
ଶୟନେ, ସ୍ୱପନେ ଅବା ବେହରଣ କାଳେ,
ଦୁଃଖୀୟ ସମ ପୁର ମାନସ ତପ୍ତକଳ ।
ଲକ୍ଷ୍ୟହିଁ କେବଳ ତାଙ୍କ ବିଭୂତି ସମୀପେ,
ଅକୃଷ୍ଣିତେ ତପ୍ତିଥାନ୍ତି ଅଧମର୍ଷ ଆପେ ।
ମୁକୁଟଧାରୀ ଜବନ ପରରଜ୍ୟ ଆଶ,
ଫେରୁ ଅବରତ ଚନ୍ଦ୍ର ଅନଳ ବିବଶ ।

କେନ୍ଦ୍ର ସୀମନ୍ତନା ଏଣେ ସନ୍ତତି ବିହୁନେ,
ସନ୍ତାପିତା ନିରନ୍ତର ଆକୁଳ ନୟନେ ।
ଆଳସ୍ୟେ ପ୍ରବେଶି ଯେବେ ନୃତ୍ୟଦେବଙ୍କ ଛବି,
ଗବ, ଦମ୍ଭ, ଅଭିମାନ ଯାଇଥାଏ ଲିଭି ।
ମୈକ ପ୍ରମୋ ନାଶ ସଦା ପଡ଼ି ପ୍ରାଣେ,
ଦାରୁଣ କଟଣ ଦିଏ, ସ୍ୱପ୍ନର ବିହୁନେ ।
ରର ଦୁଃଖୀ ଭବେ ସିନା ଗୁଟୁମ୍ଭୀ କେବଳ,
ଅହରହ ଶୁଭୁଥାଏ ଅଶାନ୍ତର ରୋଳ ।
ଅଶାନ୍ତ-କାରରେ ସଦା ଶୁଧୁତ ରକ୍ତୀଏ,
ପିଞ୍ଜରେ ଆବଦ୍ଧ ଶୂଳ ଶାଶ୍ୱତା ପରସ୍ପେ ।
କୁସୁମ ଦିଅଇ ପ୍ରାଣେ ନିରତ ଯାତନା,
ନିର୍ଗୁଣା ହୁଅଇ ଯେବେ ସତୋଦର-କନ୍ୟା ।
ରୋଗେ ପଡ଼ି ସତ୍ତ୍ୱଥାଏ ନିରନ୍ତର ଜବନ,
ଦିଦାର ପରିଗ୍ରହରେ ତାପ ଅକଥନ ।
ଅନନ୍ତ କଳ୍ପନା-ରଜ୍ୟେ ଭ୍ରମି ଅନୁଷ୍ଠଣେ,
ଲଭିଛି କେ ଶାନ୍ତ କାହିଁ ଦେଖିଛ ଲେବନେ ।
କାହିଁ ଶାନ୍ତ ଏ ଜଗତେ ଦେଖିଛ କି ବୃଥେ ?
ଶାନ୍ତ ମିଳେ ଶାନ୍ତ ମିଳେ ବିଭୁଙ୍କ ସନ୍ନିଧେ ।

ଶବର

ଦେଖି ଉଷା ଆଗମନ ହରଷେ ତେଜ ଶୟନ
ବନାଭିମୁଖେ ଗମନ ପାଞ୍ଚ ଶବର,
ରୂପଗର ଧରି କଢ଼ି ପ୍ରଣାମି ଦେବା ପୟରେ
ବାହାରଲ୍ ତରତରେ ଦେବ କୁମର,
ପେଟ ପାଇଁ ବୁଲି ବକଳେ
ଉପଗତ ଶେଷ ଶାଳ ବନ ଗହଳ ।
ଦେଖି ଏକ ଶାଳ ଡାଳେ ଉପବିଷ୍ଣୁ ଶୂଳ ଦଳେ
ଭରେଇଲୁ ଚଞ୍ଚଳେ ବୃକ୍ଷ କୋଟର,
ଥାପି ତଳେ ରୂପଗର ବୃକ୍ଷେ ଉଠିଲୁ ତପ୍ତର
ଶୂଳ ଦମ୍ପତି କାତର ଦେଖି ଶବର,
୧. ମେଧାବା ଶାବକ ସୁଗଳ
ପାଇ କୋଟରୁ ଶବର ମୋଦେ ବିହଳ ।

କୃଷ୍ଣ ଅବସେହି ଧୀରେ ଫେରିଲେ ପିତାକୁମରେ
ଧରି ଶୁକ ଶିଶୁ ଦଶରଥ; ଶୁକଦମ୍ପତି
କରି ଅତି ଭକ୍ତସ୍ବର ଗୋଡ଼େଇଲେ ବହୁଦୂର
ଶେଷେ ନିରାଶେ ଫେରିଲେ ବଧୂର ଅତି,
ଦୁଃଖର କେ ସାହା ଭବେ
କରମ ଆଦର ସବୁ ସନ୍ଦେହ ମାରବେ ।

***

ପିଞ୍ଜରସ୍ଥ ଶୁକ

“ଦେଶେ ନାହିଁ ଜଣେ କେହି ଏହି ରସାତଳେ,
ପର ଆତ୍ମା ଚିହ୍ନିବାକୁ ଜବନରେ ଘାଲେ ।
ସ୍ବାର୍ଥ ପଛେ ଧାଇଁଅଛି ମାନବ ସନ୍ତତ,
ଷ୍ଟଦ୍ବ ପ୍ରାଣୀ ସ୍ବାଧୀନତା ବଳେ ଅପହୃତ ।
ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ରବ ନୁହେ ମୁଁ କୋକିଳ,
ପିଞ୍ଜରରେ କିନ୍ତୁ ମୋର ଜବନ ବଳିଳ ।
ମାସେ ବା ବରଷେ ନୁହେଁ ପ୍ରାଣିଥିବା ଯାଏ,
ରକ୍ତ ପିଞ୍ଜରରେ ଆହା ! ଜବନ କଟାଏ ।
ସୁଚକ୍ଷୁ ଲାଗିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନିର୍ମଳ,
ଯଥାକାଳେ ମିଳେ ଯହିଁ ପେଟ ପୂର ଗ୍ରାସ ।
ତଥାପି ନିସ୍ବସ୍ତୁ ନରୁତର କାବିବାସ,
ହୁଏ ପରିଜନ ଦଶରଥ ଝୁଲଇ ଅନ୍ଧାର ।
ମାତୃସମ୍ବନ୍ଧ ଭବବିନା ଅମୂଲ୍ୟ ରତନ,
ହରାଇ ଜନନୀ ବାଲେ ଦଗ୍ଧ ଶିଶୁପ୍ରାଣ ।
ନିଜ ନିଜ ମାତାପିତା କେତେ ଶିଶୁ ପକ୍ଷୀ,
ଖଣ୍ଡିଭଜା ଶିଶୁଚକ୍ର ସ୍ବ ଆହାର ଭର୍ଷି ।
ନ ଜାଣିଲି ମାତୃସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ବାଧୀନ ବିହାର,
ପୁରୁଷତ ପାପେ ବୁଝା ଜବନ ମୋହର ।
ପୂର୍ଣ୍ଣଗ୍ରାସେ ବନ୍ଧାଥିଲେ ନ କରେ କି ଧନ ?
ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ ଗୋରୁ ବେକୁଁ ଭଦ୍ରବାହିନୀ ।
ମୁହର କି ତୃପ୍ତ କେବେ ଲଭି ଘୃତାହାର ?
ନରପକ୍ଷେ ଆହାର ମୋ ଜାଣିବା ଦୁଷ୍ଟର ।
ନଦୁଏ ହଜମ ଖାଦ୍ୟ ବିନା ପରିଶ୍ରମେ,
ପିଞ୍ଜରେ ମୋ ବିନ ଯିବ ଲେଖା କି କରମେ ।
ଆହା ! କେତେ ବିହଙ୍ଗମେ ଭକ୍ଷା ଆଗମନେ,

ମୋଦଉରେ ବନ୍ଧୁଛନ୍ତି ଶ୍ବସ୍ବର ଚରଣେ ।
ସ୍ବାଧୀନତା ସ୍ବାଧୀନତା ଚଉଦିଗେ ଶୁଭେ,
ପକ୍ଷୀ ସ୍ବାଧୀନତା ଅରେ ନ ଘାବେ କେ ଭବେ ।
ଭ୍ରମୁକୁ ହରଷେ ଅଳି ପ୍ରତ୍ୟହ ସ୍ବାଧୀନେ,
ମୋ ଦେଶା ବାଉଡା ଦେବୁ ମାତାକୁ କାନନେ ।
ମୋହପାଇଁ ଝୁରି ଝୁରି ଶୁଣିଥିବ ତନୁ,
ସନ୍ତତି ବିରହ କିଏ ପାଶୋରିବ ମନୁ ।
ଭଉଛନ୍ତି ବିହଙ୍ଗମେ କେତେ ପକ୍ଷୀ ହର୍ଷେ,
ସ୍ବାଧୀନ ବିହାର କା’ର ଆନନ୍ଦ ନ ଆସେ ?
ସ୍ବାଧୀନ ହେବାକୁ କା’ର ନ ବଢେ ଲଳସା ?
ଆମରଣ ଶ୍ରେଣେ କିପାଁ ପିଞ୍ଜର ଏ ଦଶା ।
ଖେଳିବାକୁ ଶିଶୁଗଣ ନୁହେଁ ମୁଁ ଖେଳନା,
ଜଣକର ଆମୋଦ ହିଁ ଅନ୍ୟର ଯାତନା ।
ଅମୃତ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣରେ ଏ କି କର୍ମ ଅବିହତ !
ନାହିଁ କି ହେ ପ୍ରଭୁ ଏଥି କିଛି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ !
କଳ୍ପକ୍ଷେ ମାନବ ଜନ୍ମ ନ ହେଉ ଅସାର,
ନହୁଅ ମଉନ ଶୁଣି ଦୁଃଖ ଚିହ୍ନାର ।
ଅପରର ଧନ ପ୍ରତି ନ ବଢୁ ଲଳସା,
ଦରିଦ୍ର ଶୋଣିତେ କଦା ନ ମେଣ୍ଟୁ ପିପାସା” ।

***

ଓଡ଼ିଆ ପୁଅ

ଉଠରେ ଉଠରେ ଓଡ଼ିଆ ଉଠ,
ବେଳତ ଯାଉଛି ନ କର ମଠ,
କେତେ ବିନ ଆଉ ଶ୍ରେକ ଉପାସେ,
ପଛର ଖଟିବ ଦେଶେ ବିଦେଶେ,
ଦେଖି ଦୁରଦଶା ଏହି
ସମ୍ଭାଳ ପାରିବ କିଏ ଏ ଭକ୍ତଲେ
ନୟନୁ ନୀର ନ ବାହା ।
କାହିଁ ବା ଉଡ଼ିରେ କାହିଁ ଦକ୍ଷିଣେ
ପେଟ ଚାଣୁକ ପାଇଁ କଷଣେ,
ଖଟିବ ଦିବା ନିଶି ଓଡ଼ିଆ କୁଳି,
ଶେଷରେ ବୋଲୁଅ ଅତି କାଳୀଳୀ,
ଶୁଣି ଏ କଟୁ ବନେ

କର୍ମପଳ ବୋଲି

ଭାବଦୟ ସିନା

ନୁହେଁ କି ଶ୍ରେୟ ମରେ ।

ଉଜ୍ଜଳ ଗରରେ ଜନମ ହୋଇ,
କୁଳ ଗଉରବ ଦେଲ ଲିଭାଇ,
ଲଜ୍ଜା ଅପମାନେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇ,
ପଡ଼ୋଶୀ ଗଞ୍ଜିଣା ଖଟିଲ ସହ,
ଯାଦେଶେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

ଜନମି ସାଧୁଲେ

ବିନା ଯନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହ

ଜଗତ ହେଲେ ଅମର ।

କଳା ବୃତ୍ତଶାସ୍ତ୍ର ଭର ଏ ଦେଶ,
କୋଣାକ ଦେଉଳ ବାର ବରଷ,
ଲଗି ନିର୍ମାଣିଲେ ବଡ଼ କିକୁଳ,
ଭବେ ଅନୁପମ ଆହାର ଚଳ,
ଯହିଁ ମଲଚଳ ସାଇଁ,

କୋଟି କୋଟି ଯାଗୀ

ଦୂର ବିଦେଶରୁ

ଆସନ୍ତ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ।

କାହିଁମାଲ ରାଜେ ଭୁବନେଶ୍ୱରେ,
ମନ ଲାଗିଥାଏ ଦେଖିଲେ ଥରେ,
ଓଡ଼ିଆ ପାଠକେ ଲକ୍ଷ ସମତେ,
ଟେକ ରଖିଥିଲେ ଭଣି ଭୂମିରେ,
ନୁହେଁକ ଓଡ଼ିଆ ବାର ?

ନାବକ ବହନ

ତରଣୀଟି ସିନା

ହୋଇଥାଏ ଥର ଥର ।

ଅଷ୍ଟଶ୍ରୀ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରଖି ରଜନେ,
ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଏଣେ ରାଜ୍ୟ ଶାସନେ,
କିଏ ନ ଜାଣଇ ଓଡ଼ିଆ କବି,
ଯା ମୈତ୍ରେ ଯାଏ ହୃଦୟ ଦ୍ରବ,
ଅଛି କି ତା ପଟାନ୍ତର ?

ଭାବକ କି ଥରେ

କରିବାକୁ ସେବା

କବି ଉଜ୍ଜଳ ମାତାର ।

କିଛି ଯଦୁମଣି, ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ
ଗତିଛନ୍ତି ଯେହିଁ କବିତା-କୁଞ୍ଜ,
ଅକ୍ଷୟ ଇନ୍ଦନ ଛଳ ଭଣ୍ଡାରେ,
ଥୁବ ଚାକୋଳ ସୁତ ପଥରେ,

ଯହିଁ କବି ଗୋପବନ୍ଧୁ

ଆଜବନ ପଣ

ତାରିବାକୁ ପୁଣି

ଓଡ଼ିଆକୁ ଦୁଃଖସିନ୍ଧୁ ।

କେତେ ସଜାଇଛି ପ୍ରକୃତ ରାଣୀ,
ଦେଶଶାହାଣଙ୍କ ଦୁଃଖ ହାରିଣୀ,
ପାଇଛି କି କର କେ ତା କଳନା,
ମାନସେ ଥରେ କି କର ଭାବନା ?

ମାଲୁ ବାଲିକା କଲେ

ସମ୍ପଦ କୁସୁମ

ଚଲଇ ଦିଅନ୍ତି

ସତେ ଲକ୍ଷୀ କବି ଗଳେ ।

ଆହା ! ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପ୍ରସ୍ଥ ଉଜ୍ଜଳ ମାତା
ଦେଖୁନାହାଁ କେତେ ଅବହଳତା,
ମାତା ସେବା ଠାରୁ ବଳି ଧରମ,
କିଛି ନାହିଁ ଜବ ଲେକେ କରମ,
ମନେ ରଖି ଆସୁ ବାଣୀ

ପ୍ରସାଦନେ ଫେର

ଉଜ୍ଜଳ ମାତାର

ଭକ୍ତି ଭରେ ଯୋଡ଼ି ପାଣି ।

***

ଶୋକ

କେତେ ଖୋ କୋଳରୁ ଭୁଲିଗଲେ ଧୀରେ
କା ପାଇଁ କାନ୍ଦିବି ଅବା,
କୋଟିକେ ଗୋଟିଏ ଦେଖୁନାହିଁ ଏବେ
କରିବକୁ ମୋର ସେବା ।

ଡାକ ଡାକ ମୋର ଗଲ ବସିଲୁଣି
ନ ପଡ଼େ ଶ୍ରବଣେ କା'ର,
ବିପଦ ସାଗରୁ ତାରିବାକୁ ମୋତେ
ନାହାନ୍ତି କେ କର୍ତ୍ତୃଧାର ।

ବଞ୍ଚାଇଲି ପ୍ରାଣେ ଯୋଗାଇ ଆଧାର
ସହ ନାନା କେଣ ଦୁଃଖ,
ବତାଇ ଆଦରେ ପଡ଼ାଇଲି ପାଠ
ନ ଶୁଣେ ଏବେ କେ ଡାକ ।

ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ଗୁରୁଜନ ଗଣ
“ଜନନ ସେବାହିଁ ବଡ଼”,

କିଏ ନ ଜାଣଇ ସେତିକି ବଡ଼ଇ
ଗୋଦଗୁଳି ଯେତେ କୋଡ଼ ।
ଉଲ୍ଲାସିତ ନେତ୍ରେ ଦେଖ ଚଉଦଗେ
ପ୍ରତିବେଶୀଏ ଆବେଗେ,
ଦିବା କିବା ରାତି ଖଟିବାରୁ ଜଣେ
ଉଠୁଛି ଜନନୀ ରଙ୍ଗେ ।
ମୋ ଗଛରୁ ଜାତ କୁମର ଯେତେକ
ଚାରିଗୁଣୀ ମୋ କୁହରେ,
ମୋ ଅଙ୍ଗ ଅପାଙ୍ଗ ଦେଖି ନିରବେଶ
ରହୁଛନ୍ତି ମାରିବରେ ।
ପୁଷ୍ପଠାରୁ ବଳ ପାଇଥିଲି ଯେବେ
ଫୁଲିଥିଲି ମୋର ଅଙ୍ଗ,
ନିଜପେଟ ଚିହ୍ନ ପାଠୁଆ କି ଏବେ
ଜାଣି ସହୁଛନ୍ତି ବାଙ୍ଗ ।
ଜାଗର ଜାଗରେ ମୋ କୋଳ କୁମରେ
ତେଜ ଆଲସ୍ୟ ତ୍ୟକ୍ତ,
ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନ ପରାୟେ ନ ହେଉ
ମୋର ହୃଦନ ବିଫଳ ।

***

ମହାଜନ

ବିଦଳିତ ଯା'ର ପଦେ ହେଲୁ ଅହଂକାର,
ପର ଦୁଃଖ ଦେଖି ଯେହୁ ସତତ ଚିନ୍ତୁର ।
ଭ୍ରାତୃସ୍ତବ ବହୁମନେ ପରିସେବା ବ୍ରଣ,
ବିନୟ ବଚନେ ସଦା ହରେ ଜନମତ ।
ସମ୍ପଦ ବା ବିପଦରେ ସମସ୍ତବାପନ,
ଆତିଥ୍ୟ-ସକ୍ଷାରେ ଆଜବନ ଯଦବାନ ।
ପର ସ୍ତ୍ରୀ ଦର୍ଶନେ ନିଜ ମାତୃଭୁଲ୍ୟ ଭକ୍ତି,
ଅପର ସନ୍ତତି ପ୍ରତି ଥାଏ ଅନୁରକ୍ତି ।
ପରିହାସ ଜଳେ କେରେ ନ ଦିଏ ପ୍ରଶୟ,
ଅନୁତ ସେ ହେତୁ ହୃଦ ସଦା ପାପମୟ ।
ତୃଣପରି ମଣିଥାଏ ଏ ମାୟା ସଂସାର,
ଆଲସ୍ୟ ବା ବିଳାସର ନିନ୍ଦା କିଙ୍କର ।

ଜଗତ ଫଳ ଅର୍ଥେ ସଦା ଭାବୁକ,
ଆତ୍ମବଳୀ ଦେବାପାଇଁ ନୁହେ ପରାୟଣ ।
ପୁଲକିତ ପ୍ରାଣେ କର୍ମେ ରତ ଆଜବନ,
ନିଷ୍ଠାମ ହୃଦୟେ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ।
ସାର୍ଥକ ଜବନ ତାର ସେହି ମହାଜନ,
କାଳେ କାଳେ ପୂଜ୍ୟ ସେ ବା ଲଭିଲେ ମରଣ ।
ଅବତର ରାଜବଣେ ତେଜ ରାଜଗାଦି,
ପ୍ରପଞ୍ଚ ବନ୍ଧନ ମନ-କୁଠାରରେ ହେଉ ।
ନିଦ୍ରାଦେବା ଅଳ୍ପ ଘୋର ତାମସୀରୁ ତେଜ,
ବାହାରିଲେ ଶାନ୍ତ୍ୟାଂଶୁ ମୁକ୍ତିମାର୍ଗ ଖୋଜି ।
କେ ନିକରେ ଶୁଦ୍ଧ ଦେଖି ରାସ ବିଶ୍ୱାସିକା,
କେ ବା ବାହାରେ ନିଜ ନିଶୀଥରେ ଏକା ?
କୁହରତ ଧରାପୃଷ୍ଠ ଦୃଷ୍ଟେ କଉଶିକେ,
ସୁବକ ବୈରାଗୀ ବେଶେ ଗମନ୍ତି ନିଃଶବ୍ଦ ।
ଗନ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ ଯେତେ ହିଂସ୍ର ଜନ୍ମଗଣ,
ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ନ କରି ଦଂଶନ ।
ଶକ୍ତି କା'ର ଅଛି ଭବେ ବୋଧବାକୁ ପଥ,
ପ୍ରଭୁଗଣେ ଦର୍ଶନେ ଧାରୁଛୁ ପା ଚିତ୍ତ ।
ଶବ୍ଦିତ ପ୍ରାଣୀ ଆଶା ଉଠା ଆଗମନେ,
ହସୁଅଛୁ ବନସ୍ତଳୀ କାକଳୀ-ନିଃସ୍ୱନେ ।
ନାହିଁ ମନ କେହିଥିରେ ଏକାଗ୍ର ମାନସେ,
ପ୍ରବଚିଲେ ଶାନ୍ତ୍ୟାଂଶୁ ବନେ ପରିଶେଷ ।
ପରିମାୟା ଦରଶନ ଲଭି ଚପସ୍ୟାରେ,
ଅହଂସା ପ୍ରଭୁର କଟଳ ଭାବେ ରସାରେ ।
କଟାର ସାଧନା ଭାଇ, ନ ହୁଏ ବିଫଳ,
ବିଅନ୍ତି ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୁ ଭକ୍ତି ଅବିରଳ ।

***

ପରଶ୍ରମ

ପ୍ରବାହ ପରାୟେ ଧାବମାନ ଖର
ମାନବ ଜବନ ଭବେ,
୧. ଅନସୂୟା କର୍ମେ ଅବଶ୍ରାନ୍ତ ମୁଦ
ଲଗିପଡ଼େ ଶ୍ରମୀ ଜବେ ।

(୧. ନିମାଶୂନ୍ୟ)

କର୍ମେ ରତ ଥିଲେ କୁପ୍ରବୃତ୍ତିତପ୍ତ
 ପଣି ନପାରିନ୍ତି କତ
 ଯହିଁ ବୁଝି ଚାହିଁ ଅନଳସ ନର
 ମଥା ପରେ ସଦା ଛଡ଼ି ।
 ଆଳସ୍ୟ ସେବକ ଭବେ ବୁଦ୍ଧିଷିତ
 ଦୃଶ୍ୟମାନ ନିରନ୍ତର,
 ଦ୍ୟାୟ-ନିକେତନ ସତତ ଶରୀର
 ପରିଶ୍ରମେ ଯେ କାତର ।
 ସରେ ନଦୀ ବାଲି ଆଳସ୍ୟ ଘୋଡ଼ରେ
 ବନ୍ଧୁଛନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ,
 ଦେଶର ଭଲ-ଭି ଜାତର ଗୌରବ
 ବିଦଳିତ ତା ହୃଦରେ ।
 ମଧୁକର ଭଲ ପିପ୍ପିଳିକା ଶ୍ରେଣୀ
 ବାୟୁ ବହନ ଅନଗି,
 ସୁଖ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି ଜୀବନେ
 ନୋହି କର୍ମେ ଅନଳସ ।
 ସ୍ବକର୍ମ ସାଧନ ମାନବ ଧର୍ମେ
 କର୍ମମୟ ଏ ଜୀବନ,
 ବୁଝା ପାଟିକରି ବସିଲେ ନମିଲେ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଆଲିଙ୍ଗନ ।
 ଦେଖିଛକି କାହିଁ ବୃକ୍ଷମୂଳ ଶୁଷ୍କ
 ଦିଅ ଯେତେ ନିତି ଜଳ,
 ମନ ରଖ ଗଲ ଓଦା ରହିଥାଏ
 ସଦା ପରିଶ୍ରମ ମୂଳ ।
 ସ୍ବକର୍ମ ସାଧନେ ଛତର ପ୍ରାଣୀଏ
 ଅବେତେ ତତପର,
 ଅବାଚୀନ କନ୍ତ ମାନବ ପକ୍ଷରେ
 ହେବା ଆଳସ୍ୟ କଙ୍କର ।

***

ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ

ଦେନ ମମା ପ୍ରଣତି ହେ ଭଞ୍ଜ ନୁହେଁ
 ଉପେନ୍ଦ୍ର କବି ବର,
 କବିତା-କୁସୁମ ଯା ଗୁହ୍ୟିଲ ବସି
 ଅଛି କି ତା ପଟାନ୍ତର ?

ଉତ୍କଳର ସୁଧୀ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରେମିକେ
 କରୁଥିବେ ଗଳମାଳ,
 ସାହିତ୍ୟ ଆକାଶେ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟ ପରସ୍ପେ
 ରଜୁଥିବ ଚରକାଳ ।
 ରଜକୁଳେ ବଡ଼ ବଲ୍ଲସକୁ ଦଳି
 ଯୋଗ୍ୟ ବାଣୀ ଉପହାର,
 ଛେଟି ଅମରତ୍ବ ଲଭିଛ ଜଗତେ
 ଧନ୍ୟ ଉତ୍କଳ କୁମର ।
 ସାଧନା ଗୁରୁଣ ଗୁଣର ମାଧୁଷ୍ଠ
 ନରୁଏ ଉତ୍କଳ ପ୍ରାଣ,
 ଧରତବ ନାମ ଓଡ଼ିଆ ଗୌରବେ
 କେବେ କି ହେବ ନିର୍ଲୀନ ?

***

ନଶ୍ବରତା

ଭବିଷ୍ଟ କି କାହିଁ ତୋ କେଶ କୁଞ୍ଚିତ ?
 ସୁଗନ୍ଧ ତଳେ ସଦା ଯା ଲେପିତ ।
 ପାଉଁର ବୋଲା ତୋ ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ,
 ଆର୍ଷି ପିତୃଲକେ ଲଭିଛୁ ମଳିନ ।
 ଚକ୍ରର ଡାଳିମ୍ବ ମଞ୍ଜୁଳ ଦଶନ,
 ହେଉଇ ପଡ଼ଇଟି ପଡ଼ଇ ଯେସନ ।
 ବାହୁବଳେ କହୁ କେତେ ନିଶ ମୋଡ଼ି,
 ହାତେ ନ ଥିଲେ ହେଁ କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ି ।
 ତୋ ଗୁଣେ ଉଭୟ ପ୍ରତିବେଶୀ ତୋର,
 ଜାଣି ଏ କାଳକୁ କୁଞ୍ଚିତ ମାତର ।
 ଧନେ ଭୋଳ ହୋଇ ପରର କାମିନୀ,
 ହରିବାକୁ ଗଳ୍ପ ଦବସ ଭଜନୀ ।
 କି ରୁଚୁ ସଉଧ କି କୁଟୀର ପର୍ଯ୍ୟୁ,
 କାଳ ବାତ୍ୟା ବଢ଼ି ଭଜେ ସବୁ ଲୀନ ।
 କେତେ ଆଶାକୁଞ୍ଜ ଗଡ଼ିଛୁ ଜୀବନେ,
 ନିମିଷେ ମିଶିଛୁ ଅନନ୍ତ ଗଗନେ ।
 ବାଢ଼ିବାକୁ ମନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପସର,
 ନ ଭବୁ ତଳେହେଁ ଶଶସ୍ଥାୟୀ ପରା ।

ଶୟନେ ଭବିଷ୍ୟ ଯେତେ ଯେତେ କଥା
ବିବାସୁପ୍ତ ପରି ହୁଅଇଛି କଥା ।
ସୁନ୍ଦର ପକ୍ଷ ପକ୍ଷୀ ଆଦିରେ,
ଧରୁ ଯା କାଳିକା ପୋପାଡ଼ୁ ତୁ ଦୁରେ ।
ସୁଗନ୍ଧ ଚଟୁନ ଆଜିର ସୁମନ,
ଦେଖାଇ ଦିଅଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ର ।
ଭବର ଭଙ୍ଗୁର ଲୀଳା ଏହିପରି,
ଅଧମ ମାନବ ଦେଉଛି ପାଶୋର ।
ଏପରି ଦାଣ୍ଡା ଦେଖି ଶବ ଶବ,
ତଥାପି କପରି ଭୁଲୁ ତୁ ଶାଶ୍ୱତ ।

***

ଶୃଙ୍ଗାନ

ଏହିକ ! ସେ ଶୁଣୁ ତୁମି ଯାଇ ଯେତେ ଶବ,
ଶବ ନେନେ ପୁଣି ଭଲଗେ ଶାୟିତ ।
କୋମଳ କୁହୁତ କେଶ ଭଜେ ଫର ଫର,
ମଳିନ କୁହୁତ ଜ୍ୟୋତି ମେଧ ଅଧର ।
କି ବକଟ ଦିଶୁଅଛି ନୟନ ସୁଗଳ,
ଯେ ପୁଣି କବିଙ୍କ ଥିଲା ଭେମାର ସୁଳ ।
ପଡ଼ୁଛି ଭୂତନ ଦନ୍ତ ଶିଳାମୟ ମଞ୍ଜୁର,
ଭ୍ରମୁରୁତ ଭେଟାଗେ ଶୂନ ଶିବାକୁଳ ।
ଭୁଲି ନାହିଁ କବି ଯାକୁ ଦେବାକୁ ଭଜନା,
ବେଳ ଭକ୍ତି କାଳଚନ୍ଦ୍ର ଛଡ଼ାଏ ବଜନା ।
ଭେଦାଭେଦ ଭବ ନାହିଁ ଏ ମଗଣ ଭୂମି,
ମୁଖରତ ସଦା ଯହିଁ ଶିବାଙ୍କ ନିଃସ୍ୱନ ।
କହେ ଯହିଁ କାଳ ବସି ଆସେ ପ୍ରବଞ୍ଚକ,
ତେମୁନା ଶୋଭାୟ ଏ କି କାଳ ଯାକ ?
କାହିଁ ସେ ରହିବ ଏଣେ ପଡ଼ୁତା ନୟନ,
ଆଜ୍ଞାବନ ଧାନ ଯାଇ ଗଣିକା ଚରେ ।
ଡାକ ଡାକ ମହାଶୟ ବାରେ ଦରଶନ,
କରି ଏ ମଗଣ ଭୂମି ଲବ୍ଧ ଦିବ୍ୟଜନ ।
ନିଶ୍ଚୟ ଶାବକ ଶୋଷି ସାଉଁକାର ଦଳ,
ଲହୁଥିଲେ ସୁଖ, ଏଥୁ ବହନି ପଟଳ ୧ ।

(୧. ପରିଚ୍ଛନ୍ଦ)

ଲଗାଇ କଳହ ଯେ ବା ଗୁଡ଼ୁଥିଲେ ଅର୍ଥ,
ଏ ଶୃଙ୍ଗାନ ଭୂମି ଚାରି ମନୋରଥ ବ୍ୟର୍ଥ ।
ଜ୍ୟୋତିଶୀ, ଭିଷକରେ ରଜା ଅବା ରଜା,
ଆଗଣ୍ଡାଳ, ବୁଧ, ମୁଖ, ଅତଙ୍କାଣ, ଦୁଃଖୀ ।
କପଟୀ, ନିର୍ଧନ, ଧନୀ, ସାଧୁ, ବରବଜୟୀ,
ପ୍ରବଳ, ଦୁଃଖ, ଏକ ସଙ୍ଗ ଭୂମିଶାୟୀ ।
ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ଭୁକ୍ତିର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସନ,
ସମସ୍ତେବ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଯହିଁ ପଞ୍ଚାନନ ।
ଭବର ଭଙ୍ଗୁର ଲୀଳା ଦେଖି ଅତରବ,
ତଥାପି ନ ଭୁଜେ ନର ସଂସାରେ ମୋହ ।

***

ବର୍ଷା ମଙ୍ଗଳ

କରି ଧରା ଦରବେଶ ୧. ନିଦାଦ ହୋଇଲୁ ଶେଷ
୨. ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିର ମେଘମାଳ ହେଲେ ପ୍ରବେଶ,
ପରବ୍ରତ କରି ରହି ବରଷା ଆସଇ ମାଡ଼ି
ଧରୁବ ବସୁମତୀ ନୂତନ ବେଶ
ଦୁଃଖ ମନ୍ତ୍ର ମୁଖ ନିହତ
ହସାବଦା, କନ୍ଦାବଦା ବସୁ ବନ୍ଧିତ ।
୩. ସାବେ ହେଉଛନ୍ତି ଶେଷ ବରଷାମଣ୍ଡଳ
କମଳ ଧରଣୀ ଦରଦୁର ବେଶର,
୪. କେକାବଳ ଶିଖାଟେକି ଉଲ୍ଲାସେ ଜଳଦ ଦେଖି
କେକାରବେ ନାଟକ ଏବେ ଗିରି ଦେଶର,
ବିଷଧର ଲୁଗାଲ ଉତ୍ସବ
୫. ବୃଷଦାଶ ଦଶ ନେଇଲୁ ପରସ୍ପେ ।
ବସୁମତୀ ସୁଖ୍ୟମଳ ଶେଷର ଦରନ ତପନ
କେଦାର, ସରସୀ, ପାଟ ପଦ୍ମର ଭର,
ଶସ୍ତ୍ରପ ଶୋଭା ନାଟକ ୩. ବାଟ ଦାଟ ପୁଣିତେକ
ବିପଳ ଦୁଃଖୀଏ ଦେଖି ବରଷାଧାର,
ପ୍ରଭାତେ ଦେଖାଏ ବଳ
ପୁଲକେ ବିହର ଜଳରେ ସକଳ ।

୧. ପକର ୨. ଆକାଶ ୩. ବୃତ୍ତ
୪. ମୟୂର ୫. ବିଷ୍ଣୁ ୬. ଆକାଶ

୧. ବସବସୁ ଓଷଧୀଷ ୨. ବହେତ ବ୍ୟାମ ଦେଶ
 ତାମସୀ ଗୁପ୍ତା ଦୋଷିତ୍ତ ଚଉବଗରେ,
 ବାରିବାହ ବର୍ଷିବାରି ନଅଇ ସନ୍ତାପ ହରି
 ବାରି ବିନା କେ ବସୁତୁ କହ ସଂସାରେ,
 ଅନ୍ତ ମୋଦର କାସର ୩.
 ବଧୁପ୍ରକାଶ ଦର୍ଶନେ ଯଥା ଚେକାର ।
 ବେଳେ ବେଳେ ବଜ୍ରନାଦ ମେକାଏ ପ୍ରାଣିହୃଦ
 ବର୍ଷାଧର ସହ କେବେ ଶସେ କରକା,
 କାଦମ୍ବିନୀ ଅନୁବଳେ ଲୁହଲେ ଛନ୍ଦୁ ଏକାକେ
 ବରହ ବାଧାରେ ସଡ଼ଗଲେ ତାକୋ,
 ସତେ କି ସରିଲେ ଉଚ୍ଚାଟେ
 ଶଶପ୍ରସା ସମ ମିଶେ ପ୍ରିୟ ନକଟେ ।
 କଦମ୍ବ ମୋ, ମାଳତୀ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭେଶ ଶୋଭାଅତି
 ଶୁଭଲ ଗୀତ ଲହରୀ ବୁଝିର ଏବେ,
 ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ କଳନାଦେ ବରଲ ଶକଳ ପଦେ
 ମୋଦ ଭରେ ବଶକୁଞ୍ଜ ଡାହନ ବଦେ,
 ଧନପ୍ରଭୁ ଚକ ବାଧନ
 ତୋ ଅଧମ ସୁତେ ଦିଅ ଚର ଶରେ ।

***

ସମୁଦ୍ର ପ୍ରତି

କେତେ ଥର ଯାଚିଛି ଦେଲି ତୋ ତଟେ,
 ଲୁହୁଛି ତୋ ଶୋଭା ମୋ ନୟନ ପଟେ ।
 ଶରଣ ଉଠଇ ଉର୍ମି ପଡ଼ଇ ଶରଣେ,
 ଜଣାଉ ସମୟଶା ମାନବ ପ୍ରାଣେ ।
 କେତେ ଭଲଇ ତୋ ବଶଦେଶେ,
 ମହତ ଗୁଣ ସିନା ତୋର ବିକାଶେ ।
 ପାନ୍ଥ-ସରିତ ବହୁଦୂର ଆସଇ,
 ତେଜଇ ପଥଶ୍ରମ ଦର୍ଶନ ପାଇ ।
 ସାବର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଗାଇ ସରିତ,
 ଭକ୍ତି ଗନ୍ଧକ ଚଣ୍ଡେ ପଦଧଉତ ।
 ଅନନ୍ତ ତୋ ଶରଣ ଅନନ୍ତ ବାରି,
 ଅତଳ ଶ୍ରୀ ଶୁଣି ରକ୍ତନେ ଭରି ।

ବୁଦ୍ଧଲତା ନକର, ପଶୁବିହଙ୍ଗ,
 ମାନବ, ଜଳଚର, ଭୃଣ ପତଙ୍ଗ, ।
 ପାଶାଶୁବ କଏ ତୋ ଅମୃତ ଦାନ,
 ମରୁଭୂମି ତୋହଳା ଭବ ସୁନନ ।
 ବେଦସୁରାଣି ଉକ୍ତ ସତ୍ୟ ମହିମା,
 ଦେଖାଉ ତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ନିଲଦି ପ୍ରୀମା ।
 ବରୋକାଳେ ନବା ସମୀପେ ଅସି,
 ତାଳଇ ହୃଦେରେ ତା ଜଳସିନି ।
 ମାତ ଉଦୟ ଭୂମି ଗନ୍ଧ ନ ଫୁଲି,
 ଜଣାଉ ମାନବକୁ ଏ ଭୁବ ବୋଲି ।
 ପୌର୍ଣ୍ଣମାସୀ ନିଶିରେ ଦେଖି ଶଶିନି,
 ଉଲ୍ଲାସେ ତୋ ପରଶ ନାଚେ ନାହିଁ କି ?
 ମାତ ଉଠଇ ଦେଶାଲିଙ୍ଗ ବିଭବ,
 ବାଣିଜ୍ୟରେ, ତୋବିନା ଏ ଅସମ୍ଭବ ।
 ମହତ ଜନ ଲଭି ତୋର ଦର୍ଶନ,
 ମହତ ଗୁଣ ମୋଦେ କରେ ପ୍ରାଣେ ।
 ଅତଳଶ୍ରୀ କାହିଁ ଶୁଭ ମାନବ,
 ପର ଉପକାରତା କାହୁଁ ବୁଝିବ ।

***

ଦୂତ

କେଉଁ ବରଜରୁ ଆସିବ ହେ ଦୂତ
 ମୋ ଆଗେ ଫେଡ଼ଣ କହ,
 ଶୁଭ କି ଅଶୁଭ ଆଶିଷ ସନ୍ଦେଶ
 ମନେ ନରଣି ସନ୍ଦେହ ।
 ତବ ଦରଶନେ ମୋ ଅନ୍ତର ଦେଶ
 କମିଇ କମି ସଦନେ,
 ନ ଜାଣେ ମୁଁ ଏଥୁ କାଣେ ବିଶେଷ
 ପଡ଼ି ଏ ମୋହ ବରନେ ।
 ପରୁରଲ ଯେବେ ଆଗମନ ହେବୁ
 କହୁଛି ନିର୍ଭୟ ଏବେ
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଦେଶ ଅଳ୍ପ ଦିନେ ଭବୁ
 ଫେରିବ ନ ରହି ଲବେ ।
 ଭୁଲିଣିଆ ବୋଲି ବୋଲୁଛ ଯାହାକୁ
 ସେତେ ଭୁଲଣା ନୁହଇ,

ଅଳ୍ପଦିନେ ସଦନେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପୁଣି
ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ସେଇ ।
ଦେଖ ଦିନ ଦିନ ଶିଥିଳ ଶରୀର
ଦିନ ବହୁନ ବଦନ,
ତବ କୃତ୍ରିମ ଗୁଣ ପକ୍ଷ ଏବେ
କାଳକ୍ରନ୍ତ ହେବ ଲୀନ ।
କେତେ ଦୟା ଭାର ସାଧୁ ବୈଷ ଦାଉ
ଫେରୁଛ ଅତି ହରଷେ,
ଅନ୍ତର ଆଶ୍ରୟ ପଦେ ବିଦଳିତ
ନ ଭବ ତଳେ ମାନସେ ।
କପଟ, ଗରବ ଲେଉଟ, ନୋଥ ଆଦି
ନିଜ ଶରୀର ବଳେ,
ଜେତେ ଶାସନ ଧୂଳି ଧୂଳି ନିଜ
ମାନସ ଶାନ୍ତି ନ ପାରି ।
ରହିବ କି ତବ ଅସାଧୁ କରମେ
ଗୋପନେ ଭବନ ମନେ,
ଜୀବନ ପ୍ରସାଦ ଏବେ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି
ଲୀଭିବ ପେଶେଣୀ ।

***

କୃଷକ

ନିଦାଘ ସୌର-କର ହୋଇ ତାପିତ,
ଅନଳସ କୃଷକ କେତାରେ ଭିତ ।
ଦରମେ ସିନ୍ଧୁ ତରୁ ଏକାଗ୍ରତା,
କ୍ଷଣେ ନ ପୁଡ଼ି ଏଣେ ଲଙ୍ଗୁଳ ହାତ ।
ପଶୁପକ୍ଷୀ ନିକର ପାଦପ ପୁଲ,
ଆଶିଲେଣି ଏକାଳେ ଆକୁଳ ହୋଇ ।
“ପୁଲକୁ ଆସ” ବୋଲି ନିଃସ୍ବନ ଛଳେ,
ନ ସନ୍ଧ୍ୟା ତା ଦୃଶ୍ୟ ଡାକନ୍ତି ବଳେ ।
ସେ ବୁଝିଛୁ ଯା କାମ ପୁଡ଼ି କେତେକେ,
ହେବ ଅନ୍ତର ପୁଣି ଶରୀର ସୁଖ ।
ସମୟର ଗୁରୁ ବାଲ୍ୟ କାଳରୁ,
ମନେ ରଖିଛୁ ଶିଖି ତା ପିତା ଠାରୁ ।

ତେଣୁ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଭବର ଅଭାବ ହଳ,
ହୁଏତେ ନ କରଣ କରଣ ଜାଳ ।
ଏପରି ସହ କେତେ ବରଷାଧାର,
କେତାରେ ହୋଇ ଭିତ ଦିବସ ସାର ।
ଜାତେ କର୍ମ ତରୁ ତେଜ ଆଳସ୍ୟ,
ଦିବାନିଶି ନିୟତ ଆଦାୟ ଶସ୍ୟ ।
ତା ତରୁ ଆମ ପରି ତମ କଳାଳେ,
ଗତା, କହୁ ସହୁରୁ ଅଭାସବଳେ ।
ଉତ୍ତମେ ନାନାଶସ୍ୟ ଯା ପରିଶ୍ରମେ,
ସେ ପୁଣି ସହ କେତେ ଝଞ୍ଜା ମରମେ ।
ତାପର ଉପକାର କିଏ ଏ ଭବ,
ତାପର ଅନ୍ତର ପୁଣି କିଏ ନିବେ ।

***

ସତ୍ୟ ମିଥ୍ୟା କଳ

ସତ୍ୟ ମିଥ୍ୟା ବେନି ସପତ୍ନୀ । ଦିନେ ଲାଗିଲେ କଳି,
ଏକକୁ ଆରେକ ତଳିନେ । ସମେ ଗଲେଟି ବଳି ।
ଏସନ ଶରୀର ସଦର୍ପ । ମିଥ୍ୟା ସତ୍ୟ ଅଗ୍ରତ,
ବିପଣି ଜବକା ମେଞ୍ଚଲ । ମୋର ମନ୍ତ୍ର ସତତ ।
ଅନ୍ତର ଆଗତ ଜହର । ଅନୁକମ୍ପା ଲେଟନେ,
ତେଣୁ ଧୂଳିବଳ ଖେଳଇ । ସଦା ବର୍ଣ୍ଣିକ ମନେ ।
କଳ ଧଳ ନିଜ ପ୍ରକାଶ । ସଦା ରାଜ ଦୁଆରେ,
ତବଳ ଉଡ଼ାଇ ଫେଲୁ । ନର ମିଥ୍ୟା ବଳରେ ।
ବାଲେଲେସିନା ତୁଣ୍ଡରେ । ବନ୍ଦ ମୋର ପୀଡ଼େ,
ନିରୁଦ୍ଧ ସୈନ୍ୟ ସୁରୁଷ । ତହିଁ ଭ୍ରମ ତା ମତ ।
ବୁଝିପଡ଼ି ଯିବା ଜଗତେ । ଲଭେ ରାଜ ଆଦର,
ଅନଳ ହେମଳ ଜବକା । କଲ ମୋର ଅନ୍ତର ।
ଅଗ୍ନି ସମ ତେଜ ଉଠିଲ । ଶୁଣି ସତ୍ୟ ଏ ଗୀତ,
ମୋବନା ଶରୀର ଦେଖିବ । ନବରାଜ ଅନ୍ତର ।
କନକ ସରଙ୍ଗ କି ଲୋଭକୁ । କେବେ ଉପମା ଦେବା,
ପୃଥ୍ବୀର ଦୁଇଟି ଧାବେ । ଦୃଢ଼ ହେଲେବେ ଅବା
ବରଜନୀ ବର ମନ୍ତ୍ରପତି । ବରା ସତ୍ୟ ରହୁରେ,
ଅବିଦ୍ୟାଅବିଦ୍ୟା,ସଗ୍ରାହୀ । ଆମରେ ଭବରେ ।
ଭେଦେ ଗରଜ ଆସଇ । ହମ କଲ୍ଲୋଳ ମାଲ,
ଅବଜ୍ଞ ନକର ସତ୍ୟକୁ । ଫେରେ ନ ଲାଗି ବେଳା

ପ୍ରତି ନକ୍ଷତ୍ରାଦି ସରବେ । ଉତ୍ତରସି ସହଚର,
 ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରମାଣ ଜଗତେ । ଯହିଁ ସତ୍ୟ ନିହିତ ।
 ସତ୍ୟ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଶ୍ରୀରାମ । ଧରି ତପସ୍ବୀ ବେଶ,
 ଚଉଦ ବରଷ ତ୍ରୟୀକାଳ । ତେଜ ଅଯାଧ୍ୟା ଦେଶ ।
 ନଳ-ଦମୟନ୍ତୀ, ସାବିତ୍ରୀ- । ସତ୍ୟବାନ ଚେତ,
 ସତ୍ୟ ପରକାଷ୍ଠା ଦେଶାଳ- । ବାରୁ ନରେ ଘୋଷିତ ।
 ଭବ-ପାରବାର-ତଣ୍ଡା । ସତ୍ୟ ସଦା କେବଳ,
 ସନ୍ନ ଜନହୃଦ କୁସାପି । ପାପେ ନୁହେଁ ଆବଳ ।
 ମାୟାର ଛଳନା ନ ବୁଝି । ଯେହୁ ଭାଷେ ଅନୁନ,
 ମହାପାପୀ ଭବେ ସେ ସିନା । ଗଣ୍ୟ ବେଦେ କଥୁତ ।
 କଲ୍ୟାଣ-ନାଗର ଶୁଭର । ସତ୍ୟ ତର ଅତର,
 ଶକ୍ତି, ଶାନ୍ତି ମିଳେ ମାନବେ । କଲେ ମୋତେଆଦର ।

***

ଅଭିସାର

ଭେଦବିଚାର ଜନମନେ ନାସ ପ୍ରବଳ,
 ଶୁଦ୍ଧଅଛି ଅହରହ ବିଗ୍ରହ ରେଳ ।
 ଅକ୍ଷୟରେ ସହାୟକ କଦଳୀ ଭେଲ,
 ବୁଧା ଯଥାର୍ଥ ବସି ତାଣ୍ଡବ ଲୀଳ ।
 ମକରନ୍ଦ ଆଶେ ସୁନ୍ଦର ଅଳ ଆଦର,
 ମୃଗତୃଷ୍ଣା ସମ ଏପେ ମନ-ବିକାର ।
 ରଜ୍ୟଲୋଭ ବଳୁଆଳ ବୁଧା ପ୍ରୟାସ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ଅଗର ନାଶ !
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନିଶ୍ଚୟକ ପରଶ ଲେପି,
 ବୋଲଉଛ ଧରପୁରୁଷ ଅତି ପ୍ରମାପୀ ।
 ନବହୃଦ ଚରଦନ ପିଣାତ ବୁଝି,
 ସମୁଦ୍ର ପ୍ରତିଶୋଷ୍ୟ ଲଭିବ ସ୍ଥିତି ।
 ବାହ୍ୟବଦ୍ଧ ହେବ ଗୁପ୍ତ ଶୋଣିତ ଧାର,
 ତୋଇବ ସୁପ୍ତ ନର ଧରି ପୟର ।
 ନାଟକ ଅଟଇ ଭବେ ସେହି ବିପ୍ଳବୀ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା ନେତ୍ରେ ନ ଦେଖେ ଯେ ବିଗ୍ରହ ଛବି ।
 ସତ୍ୟବନ୍ତ ବାଘେଷୁ ଘୃଷ୍ଣର ପଣ,
 କାଳଚକ୍ର ସେଥିଲୁ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରାଣୀ ।
 କୌବେ ପାଣ୍ଡବ ଅଭିସାର ପୁରବେ,
 ସ୍ବୟଂ କେଶବ ସାଧୁ ଯେହୁ କି ଲବେ ।

ଜ୍ଞାତ ବହୁ ହରାଇଣ ପାଣ୍ଡବ ନୃପ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା-ସାଗରେ ବୁଡ଼ିଲେ ପାଇ ସନ୍ତାପ ।
 କୃଷ୍ଣାପରାୟଣ ଯୁଦ୍ଧ ବାଳ ବଦନ,
 କରି ପରିଶ୍ରମ ସଦା ଲଭେ ନିବାଣ ।
 ନରହଂସା ଧୂଳିର ରାସ୍ତା ନାୟକ,
 ସଦା ପରିଚର ଭବେ ଦେଶକରକ ।
 ଯୁଦ୍ଧ କେଉଁଦେଶ କେବେ ଜିଣେ କି ଟେକ,
 ଚରନ୍ତନ ପରାଜିତ ଯୁଦ୍ଧ କାମୁକ ।
 ସମଦୃଷ୍ଟି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେଖାଅ ନରେ,
 ଜାଣି ଉଠୁ ମୈତ୍ରୀଭାବ ସଦା ମନରେ ।
 ଶେଳ ଶେଷ ନ ରହନ୍ତି ଷଣ୍ଢ ମାନବ,
 ସମ୍ଭରଣ କରି କୃଷ୍ଣାଭଜ କେଶବେ ।

***

ଭବନା

ଭବ ଜୋଳୟୁ କି ଜନନୀୟୁ
 ଦେଖୁଅଛି ଅବତଳ,
 କା ଦେଇ ଶୁଭର ଉତ୍ସବର ଧ୍ବଜ
 କା ଦେଇ ହନନ ରେଳ ।
 କି ବେଗରେ ଆତ୍ମା ! ଗ୍ରହ ଜବନଟି
 କାଳ ସେପ୍ରାନ୍ତ ଘାସି ଘାସି,
 ଚକ୍ର ନ ବୁଝି ପଡ଼ୁଛି ଯାଇଛି
 ଭବ-ପାରବାରେ ଆସି ।
 ପେଟପାଇଁ ଦାନା କଟିପାଇଁ କନା
 ନଥିଲୁ ଭବନା ମନେ,
 ପଠନାନ୍ତେ ଯାଇ ସହପାଠୀ ସହ
 କଟାଉଥିଲା ନୀଡ଼ିନେ ।
 ଅଧ୍ୟୟନ କାଳେ ଉପଦେଶ ବାଣୀ
 ଗୁରୁଠାରୁ ଶୁଣି ଶୁଣି,
 ଅତି ଯତନରେ ଭରି କରୁଥିଲା
 ହରଷେ ମାନସ ମୁଖି ।
 ନଥିଲୁ ଆଳସ୍ୟ ନଥିଲୁ ବିଳାସ
 ଗରସି ନଥିଲୁ ଲେଖି,

ଧୀରେ ଧୀରେ ଗମ୍ଭ- ଥିଲି ମନୋରାଜ୍ୟେ
ଦେଖି ପ୍ରକୃତି ବିଭବ ।
ନାହିଁତ ଇୟୁକ୍ତ କେତେ ସେ ବାଜଇ
ପିଠିରେ ଦାରୁଣ ଧକା,
ଭବ-ପାବବାରେ ପହଞ୍ଚେ ଯେକାଳେ
ମାନସ ଜାଣଇ ଏକା ।
ଦୁଃଖ ତାପ ଶୂନ୍ୟ ମାନସ ନିକୁଞ୍ଜ
ଯାଇଛି ଧୀରେ ମଉଳି,
ଲେଉ-ହୋଧ-ମୋଡ଼ ଗାମସ ମାସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟ
ରସୁକୁଳେ ହୋଇ ଦଳି ।

***

ସୁବରର ଅନୁଭାବ

ଜର୍ଣ୍ଣ ମୋର କଳେବରୁ ହୁଇଁ ବାରୁ ଜର,
କେତେ ମୋର ସଙ୍ଗୁ ଏବେ ଛୁଡ଼ିଲେଣି ଧର ।
ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ମନୋରାଜ୍ୟେ କ୍ଳାନ୍ତ ଅବସନ,
ଶରୀରର ରୁଚିତା ହମେ ହମେ ମୁନ ।
ଅନ୍ତର ପ୍ରଫେଷାରେ ବସିଛି ନୈରାଶ୍ୟ,
ବିଚଳିତ ଚିତ୍ତ ଅବା କାଳ ଉପହାସ୍ୟ ।
ବିସୋର ପରଶ ଦାତା ମାଡ଼ିଲି ଯୌବନେ,
ଧର୍ଷିତ ହୃଦୟ ତମ-ରକ୍ଷା-ପ୍ରଲେଭନେ ।
କେତେବେଳେ ତୁମ୍ଭ ଅବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଲିଙ୍ଗନେ,
ମୁଖ-ଜ୍ୟୋତି ନିମିଳିତ କ୍ଷେପି ବହୁନେ ।
ବାରମ୍ବାର ପଲ୍ଲବିତ ପାଦପ ଯେସନ,
ଗ୍ରାସିଥିଲି ମୋ ଶରୀର ହୋଇବ ତେସନ ।
ବିବେକ-ପ୍ରହରା ଜଗି ନ ଥିଲି ସେ କାଳେ,
ଶେତୁଥିଲି କେତେ ରଙ୍ଗେ ବସି ତୁଣୀ କୋଳେ ।
ବିସୋରିଲି ଅଶୋକଙ୍କ ମୃତ୍ତିକା ଅସନ,
ସେ ଧୂଳି ଅନ୍ତମେ ଦିଏ ନିଜ ବଶେ ସ୍ଥାନ ।
ଅନିଶ ସଂସାର ସ୍ଥାନ ବାକ୍ୟ ବିନିମୟେ,
ଉତ୍ତମୁର୍ଖି ଧରୁଥିଲି ବଡ଼ିମା ଉଦୟେ ।
କୃପଣତା ଦେଖି ଲୋକେ କରୁଥିଲେ ଥଟା,
ଭଗ୍ନ ମନୋରାଜ୍ୟ ଏବେ ଦେଖି କାଳଛଟା ।
ଜବନ-ପ୍ରସାପ ମିଳା ସତ୍ୟତା କେବଳ,
ଏ ପୁର ଜବନେ ଧୂଳି ମିଥ୍ୟା କଲିସାର ।

ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ସାଗ୍ରେୟକର କଟାଇଲି କାଳ,
କିଏ ବା ଚିନ୍ତିତ କେବେ ଏସବୁ ନିଷ୍ଫଳ ।
ଅଭିରାମ ପରିକ୍ରଦେ ସଜାଇଲି ଅଙ୍ଗ,
ପ୍ରାଣ ଛୁଡ଼ିଗଲେ ଆହା ! କନ୍ଦେ ଉଲ୍ଲଙ୍ଗ ।
ଦଗମ୍ଭର ଦଗମ୍ଭର ବୋଲିବ ଜଗତ,
ଅସ୍ପରଶୀ ବୋଲି ଆହା ! ହେବ ଉଚ୍ଚାରିତ ।
ସରିଛି ଚଳେ ତେଣୁ ନିବାପିତ ଦାପ,
ବୁରୁଥା ଯେସନ ପ୍ରସନ୍ନର ମନ୍ତ୍ରପାପ ।
ପୁକ୍ତିଥିଲେ ମଧୁକର ଦେଇଥାନ୍ତା ମନ୍ତ୍ର,
କରନ୍ତି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ଏବେ ହୃଦୟନ୍ତ୍ର ।
ମାତୃଶ କି ଆତ୍ମହରା ହୁଅନ୍ତି ସରବେ,
ମହାଜନ ବାକ୍ୟ ଏଡ଼ି ଯୌବନେ ଗରବେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀମାୟ ମଳମୁଦେ ଏ ଶଙ୍ଖର ପୂର୍ଣ୍ଣ,
ତେଜ ପ୍ରପଞ୍ଚ ଭିଆଣ ଧନ୍ୟ ଗଣିପ୍ରାଣ ।
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵନାଭ ଜାଲେ ପଡ଼ି ମଣିକା ଯେସନ,
ଛଟପଟ ମାୟାଜାଲେ ମୋଚିଉ ତେସନ ।
ଜବନର ପୂର୍ଣ୍ଣବିକ୍ରୟ ଆସୁଛି ଦନେଇ,
ରଖିବ ଯଦନେ ବେନୁ ଉତ୍ତର ସଜାଇ ।

***

ଶି ଶି ର

ହେମନ୍ତ ଅନୁଗ ଶିଶିର ଜଗତେ
ପ୍ରବେଶିଲି ଧୀରେ ଧୀରେ,
କାନନ ପ୍ରାନ୍ତର ପୁଣି ଜନପଦ
ଭସାଇ ଦେଲି ମାହାରେ ।
ଜାଡ଼େ ବିକମିତ ସ୍ଥଳରେ ସବେ
ବିଶୁଦ୍ଧ ରୁଚିର କାନ୍ତି,
ଧନବନ୍ତ ଦାନ- କର ବଡ଼ଗଲ
୧. ସବିତା ୨. ଜନଧା ପ୍ରୀତି ।
ଦଗ୍ଧଭାନ୍ତି ଜନ୍ମାଏ କୁହୁଡ଼ି ଆହାବ
କେ ପଡ଼େ ଭାଲୁ ହାବୁଡ଼େ,
କାନନ ପଥରେ ବ୍ୟାଧି ଉପହାବ
ଶରୀର ଆ ଚାଲେ ବୁଡ଼େ ।

(୧. ପୂର୍ଣ୍ଣ ୨. ଅଗ୍ନି)

ବାସର ହ୍ରାସତା   ଜେନା ଦାୟତା,
    ବାଧା ଦିଏ ଜନ ଦୁଃଖେ,
 ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ   ଧାନ୍ୟ ଆଦାୟରେ
    ଭେଦ ନରେ ଜନପଦେ ।
 ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷାକାଣ୍ଡ   ସଫଳ ପବନ
    ସୁଖ ନ ଲଗଇ ଏବେ,
 ନିୟତ ତାତନେ   କବା ପ୍ରତିକାର
    କେ ବା ନ ସହବ ଭବେ ।
 ତାରକା, ଚନ୍ଦ୍ରମା   ଅସ୍ଥିମକରେ
    ନିଜ ନିଜ ଜ୍ୟୋତି ହ୍ରାସ,
 ନିୟତ ଅଲକ୍ଷ୍ୟେ   କରୁଛି କି ସତେ
    ଜନତାକୁ ଉଦ୍‌ଘାସ ।
 ଶେରୁସେ ଗୋଳ   ଭଲିକ-ଜମୁକ ୧.
    ସେସନ ମଦ୍ୟପ ନର,
 ଚେରୁଶିବାବସ୍ତ୍ରା   ଦେଖିଣ କୃଷକ
    ମୁଣ୍ଡେ ମାରି ବସେ କର ।
 ସର୍ପ ଶୁଣୁମ   ୨. ଚୈତ୍ରମେସୁ
    ଦଶର କେଦାର ଶୀତେ,
 ସୋମ, ଶତବର୍ଗ   ପୁଷ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତି
    ସର୍ବ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଜନ ହିତେ ।

***

ଅଲସୁଆ

ଅକ୍ଷେପ୍ତ ବାପା ମୋର ଖାଉଅଛି ବସି,
 ଯାଉଅଛି ସୁଖ କାଳ ଏବେ ଦିବାନିଶି ।
 କର୍ମପାତ ନ କରଇ ପିଲାଙ୍କର ଗୋଳେ,
 ମନଶ୍ରୀ କାରେବାଇ ସଦା ମୋର ଗୋଳେ ।
 ଫଟ୍, ଧର୍ମ, ନ୍ୟାୟ ସହ ନାହିଁ ମୋ ମାନସେ,
 ମଥ୍ୟା ପଛେ ଧାଉଁଅଛି ଟିକଟିକ ଭେଷେ ।
 ଜାଣଇ କଲମ ଧରି ମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧିହୀନ,
 ଦୋଷ କାତୁଛନ୍ତି ତେଣୁ ମୋର ପରିଜନ ।
 ଆଗେଣେ ଦୋଷ ଦାଣ୍ଡ ନତି କଣେ ଗାଳି,
 ଅସନ୍ନେ କାଳ ପରି ଅମଙ୍ଗଳ ଭାଳି ।

(୧. ବଲୁଆ ୨. ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟ)

ଦେଖାନ୍ତି ମୁଁ ଯେବେ ମୋର କଲମର ଛଟା,
 ନ ସହନ୍ତି ଏ ଜଗନେ ପ୍ରତିବେଶୀ ଧଟା ।
 ପ୍ରଭୁ ଅନୁରୂପ ମିଳୁଅଛି ଅନୁଚେ,
 ପ୍ରତାରଣା କରିବାକୁ ସନ୍ତତ ଡିଆର ।
 ବେଙ୍ଗ ବୋଲେ ବେଙ୍ଗଲୁକ ଦଡ଼ି ଦଡ଼ି ଆନ,
 ଏ ଜଗତ,” କେତେ କଥା ଦେଖ ଏ ନୟନ ।
 ମନେ ରଖି ଆଜିଠାରୁ ହେବ ଦୃଷ୍ଟିଆତ,
 ନ ପଡ଼ିବ ଆଖି ଯେବେ ସରବ ଇନ୍ଦ୍ରୀୟ ।
 ହାତ ଗୋଡ଼େ ବଳଅଛି କରିବାକୁ କାମ,
 ଡରିବ କମ୍ପାଇ ପୁଣି କରିବାକୁ ଶ୍ରମ ।

***

ଭାଗ୍ୟ

ଭୁଲି ପରଶ-ଦେବତା ସମ୍ପଦ କାଳରେ,
 ମାନବ ସକଳ ରତ ବେଷୟ-ଭୋଗରେ ।
 ଲଭିଯାଏ ମାନସରୁ ହୃତାହୃତ ଜ୍ଞାନ,
 ଜବିକାହିଁ ଏକ ମାତ୍ର କୁଳମ ସାଧନ ।
 କେ ବୁଝୁଛି ସମ୍ପଦ ହିଁ ପଣ୍ଡିତର ବେଳ,
 ଆପିବାକୁ ଦାତାଠାରେ ବଶ୍ୟ ଅଟଳ ।
 ବେଳ ଆସେ ଉଡ଼ିଯାଏ ରତନ ଭଣ୍ଡାର,
 ଅଟ୍ଟାଳିକା ବାସୀ ଆଜି ପଥର ଫିଙ୍ଗଇ ।
 ଲଜ୍ଜା ଆବରଣ କାଢ଼ି କରୁ ପ୍ରସାର,
 ଅପର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ଦୃଢ଼ କରମ ଧୂଳିକାର ।
 ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧରି ବୁଲେ କରି କରି ରଡ଼ି,
 ନ ଶୁଣେ କେ ଯାଏ ଶେଷେ ନିରାଶେ ବାହୁଡ଼ି ।
 ଲାଗିଛି ସତତ ଭବିଷ୍ୟ ଉତ୍ଥାନ-ପତନ,
 ପ୍ରତିକୂଳ ହେଲେ ଭାଗ୍ୟ କେ କରେ ଖଣ୍ଡନ ।
 ଭାଗ୍ୟଦେବୀ ଅନୁକୂଳ ଦୀନ ଅକାଞ୍ଚନ,
 ଲଭି ଅପାର ସମ୍ପଦ ପୁଲକିତ ମନ ।
 ବୁଝିବାକୁ କେ ବା କ୍ଷମ ବିଚାର ସୂଜନ,
 ଶରଣେ ସୁଖ ଶରଣେ ଦୁଃଖ ଏ ସାରଙ୍ଗବନ ।

***

ଉତ୍ସାହ

ପ୍ରେମେ ଗଦ ଗଦ ଜନକ-ଜନନୀ
ଆବର ଗଜ-ଉଡ଼ଣୀ,
ଶ୍ରବଣ-କୁହରେ ପଡ଼ିଗଲେ ବାରେ
ଶିଶୁ ଦରଫୁଟ ବାଣୀ ।
ନାଲି, ନେଲୀ, କଲି ଖେଳନା ବାଣୀ
ଶିଶୁଗଣ କୁହୁହଳୀ,
ଖେଳଇ ଉଲ୍ଲାସ କୃଷକ ମାନସେ
ଦେଖି ଶେଷ ଶସ୍ୟଶାଳୀ ।
ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ ଫେରେ ସରମ୍ଭକ
ଆସନ୍ତି ଦଳ ମୁଦ୍ଦ,
କୃତ୍ତି ସନ୍ଦେଶ ବାଳକ ବାଳିକା
ପାଇ ନାଚନ୍ତି ଆମୋଦେ ।
ବାଳକେ ହୀଡ଼ାରେ ହଟାଇ ବିପକ୍ଷ
ଫେରିନ୍ତି ଆହ୍ଲାଦେ ଅତି,
ବନ୍ଧ୍ୟା ଲଳନାର ନବୀନ କୁମର-
ପ୍ରସବ ବଡ଼ଇ ପ୍ରୀତି ।
ଘନ ଗମ ଶବ୍ଦ ନାଚେ ଶିଖାଟେକ
କଳାପୀ କାନନ ଦେଶେ,
ରଥାଜୟମ୍ବି ତରଣୀ ବାଣୀ
ହରିଷଭର ଆଶ୍ରେ ଶେଷ ।
ହସଇ ଧରଣୀ ବସନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
ବର୍ଷାଗମେ ଜଳଚର,
ଶଶଧର ଦଉ— ଶତେ କାବିମାଳା
ପଦ୍ମମା ଲଭି ଭ୍ରମର ।

***

କଳକ ?

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଶଶୀ ଶଶୀ ଦୁଆରେ ପ୍ରବେଶି
ମାଗିଲେ ଆଧାର ହସି ହସି ସେ କାଳେ,
ଅତିଥିର ସତକାରେ ଶଗଳ ହରିଷଭରେ
ଅରପିଲ ନିଶାକରେ ତନୁ ବଲେଲେ,
ଅଙ୍କେ ଶଶୀ ଲଭିଛି ସ୍ଥାନ,
ଏନ୍ଦୁହେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରେ କଳକ ଚନ୍ଦ୍ର ।

ସପା ଆବରଣ ଗୁଡ଼ି ପିନ୍ଧ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଶାଢ଼ୀ
ଧକଲେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଭଡ଼ି କାନ୍ଦା ସେହିଣୀ
ମୁକୁଳ କୃଷ୍ଣ ଚକ୍ରର ଗରିବତେ ପର ପର
ସିତେ ଅତି ମନୋହର ରମଣୀମଣି,
ଆଜ୍ଞାବତ୍ତ ଧବର ଅଙ୍କ,
ଚନ୍ଦ୍ରକ ଶୟରେ ଏ ତ ଗୁହ୍ୟ କଳକ ।

***

ବିବିଧତା

କା ପତରେ ପଡ଼େ ଘୃତପକ୍ଷୀ ଅର୍ଣ୍ଣ
କା ପତର ପଡ଼େ ଖାଲି,
ଭୁଲିତଲ୍ଲ ପରେ କେ ଦୋଳେ ଥୁଲିକେ
କା ଶେଯ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ବାଲି ।
କା କଟିରେ ଲଗେ ଭଲ ଭଲ ବାସ
କା କଟିରେ କଉଁପିନ,
କା ପିଠିରେ ପଡ଼େ ଜରିପକା ଶାଲ
କା ପିଠି ଉଲଗନ ।
ରୁଗିର ପ୍ରସାଦ ତଳେ ବହୁରୁଛି
କେ ବା ଦିନରତ ସୁଖେ,
କେ ବା ଗଛତଳେ ବୁଜିଦିଏ ଆଖି
ପେଟକୁ ନପାଇ ତୋକେ ।
ନ ଲଭି ସନ୍ତାନ କେ ବା ଛଟପଟ
ସନ୍ତାନ ମାଳ କା ଦର,
କେତେବେଳେ କାହା ପିଠିରେ ବାଜୁଛି
ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବଧୂ ପ୍ରହାର ।
ବେତସ ପାଦପ ଦୋହଲୁଛି ମୁଦ୍ଦ
ନଦୀ ବନ୍ଧେ ଦେଖି ବଡ଼,
ବୁଝିଯାଏ ଭେକ ପାର୍ଶ୍ବ ପାଦପକ
କାହିଁ ଶୁଭ ଆର୍ତ୍ତଭେ ।
ସଲୀଳ ସମାଧି ଲଭି ଜନପଦ
ବୁଲେ ସ୍ତ୍ରୀର ଅନୁସର,
ଛୁଡ଼ିପଡ଼େ ଆହା ପଲକେ ପଲକେ
ଶତ ଶତ ଭାଗ୍ୟ ଡୋରି ।

ନ ଚାହିଁ କଲସ ଅବା ପୁସକନ୍ୟା
 ଭଣିବାକୁ ନିଜପ୍ରାଣ,
 ଭାସମାନ ନର ବଢ଼ାଏ କରକୁ
 ଧରିବାକୁ ପାଶୁ ଚାଣ ।
 କେ ଜାଣେ ଏପ୍ରାଣ ଚିତ୍ତେନ ପାଇଁ
 କେତେବେଳେ ଯାଏ ଉଡ଼ି,
 ଉଦ୍‌ବେଳିତ ବୁଥା ଶେଷ୍ଠାନ ନର
 ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଜାଲେ ପଡ଼ି ।
 ଚିତ୍ତହୁଏ ଭ୍ରମ ଦେଖି ଏ ବୈଷମ୍ୟ
 ଭାଇ ଭାଇ ମଧ୍ୟେ ଅତି,
 ବିଚିତ୍ରତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରପଞ୍ଚ ସୁନେ
 ବୁଝିବାକୁ କା ଶକତି ।

***

ବିକ୍ରମ ଦେବ ବନ୍ଧୁ

ନ ଚଳେ ଲେଖନୀ ଅବା ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ,
 ଶୁଣିଲ ବେଳରୁ ବିହମଳ ତରୋଧାନ ।
 ଉଦଧାମୁଁ, ଦାନ ବାର ନିପତ୍ତ ଲଳମ,
 ସାହଚ୍ୟ ଭଣ୍ଡାରେ ଥୋଇ ବହୁତ ଅସୀମ ।
 ସତତ ପ୍ରଣୟ ଯାର ସୌକନ୍ୟ ନମ୍ରତା,
 ବଳୁଥିଲ ଲପନରେ ଶମା ସହସ୍ପୃତା ।
 ଜାଣିଛନ୍ତି ଦେଶପାଇଁ କାନ୍ଦେ ଯା ଅନ୍ତର,
 ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ସେ ତେଜହସ୍ତି, ମର କଳେବର ।
 ଟୋକୋକ୍ତାସ ଉଠୁଅଛି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳା ହୃଦୟ,
 ମାବେ ପଶୁ-ପତଙ୍ଗ-ବହୁଜନ-ତରୁ ।
 ଜନନୀ ନୟନୁ ଆଜି ଝଲେ ଲେଉକ,
 ହମ କିଏ ଏଡ଼ିବାକୁ ନୟନର ଡାକ ।
 ଆଜନମୁଁ ପ୍ରାଣୀମାତେ ମରଣ କଙ୍କର,
 ସାଧ ନାହିଁ ଭବେ କା'ର ଦେବାକୁ ଉଡ଼ିର ।
 କାହୁଁ ଅସି କାହିଁଯାଏ ପରାଣ ଖବର,
 ମୋହେ ଜଡ଼ ନାହିଁକାର ଭାବିବାକୁ ତର ।

***

କାଳ

କି ନିର୍ମମ ହୃଦ୍‌ୟା ନ ଶୁଣୁ କା ବାଣୀ,
 କଲେହେଁ ଜହ୍ନର କୋଟି କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ।
 ଅଗଣିତ ଖବ ତୋ ମୁଖେ ଶିକାର,
 ତଥାପି ଭୋକିଲୁ ସଦା ତୋ ଜଠର ।
 ଖେତର ଭୁରେ, ଅବା ଜଳଚର,
 ତୋ କବଳୁ କେହି ନ ଲଭେ ନିପ୍ରାଣ ।
 କରୁଛୁ ତୋଉ ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତେ,
 ନ ଦିଏ ଉଡ଼ିର କିଏ ଏ ଜଗତେ ।
 ତୋ ଆସିବା ବେଳ ନ ପାରେ କେ ଉଡ଼ି,
 ନାହିଁ କା ଶକତି ସାହି ହେବ ଭଣ୍ଡି ।
 କରିଦେଉ ପଣ୍ଡ ପ୍ରବଳକୁ ବଳେ,
 ଶଠତା-ଆସନ ତୋ ଦଣ୍ଡିନେ ଟଳେ ।
 ଦେଖି ତୋର ରୂପ ଉତ୍ପଳ ଝୁଡ଼ି,
 ଟଳିପଡ଼େ ଖରେ ଦାମ୍ଭିକର ଛୁଡ଼ି ।
 ସବୁ ଜବାବଳୀ ତୋ ନେତ୍ର ସମାନ,
 ଭବ ଅଗୋଚର ତୋ ପୁଣ୍ୟ ବିଧାନ ।
 ହେବାକୁ ଲୁଚୁ ନାହିଁ କାହିଁ ଠାବ,
 ନିମିଷକେ ଦଳୁ ମାନବ ବିଭବ ।
 ତୋ ପୋରୁଁ ଜଗତେ ହନନର ବୋଲ,
 ରଜା ପ୍ରଜା ଦରେ ଶୁଭେ ଅବେଳ ।
 ଦୁର୍ବଳ ଉପରେ ସଭିକର ଟାଣି,
 ତୋ ଆଗରେ ତଳେ ନ ଥାଏ କା ପଣ ।
 ତୋ ମାନସ ଶମା ଶିଖି ନାହିଁ ଲବେ,
 ସଭିକ ହାଜିମ ସଦା ତୁ ଏ ଭବେ ।
 ତୋଷିବ କେ ତୋତେ ହାତେ ଦେଇ ଲୁଅ,
 ନିମିଷେ ଲାଗିଉ ପ୍ରପଞ୍ଚ ପ୍ରପଞ୍ଚ ।
 ମହାକାଳ ସମ ଏ ମେ କୁଟୀର,
 ତୋ ବିନା କାହାର ନାହିଁ ଅଧିକାର ।
 ଗନ୍ତାଘର କଅଁ ନେବାକୁ ସଙ୍ଗରେ,
 ନଦେଉ କାହାକୁ ଅନୁମତି ବାରେ ।
 ତୋଠାରୁ ନିରା ଲଭେ ଦୁର୍ଲ୍ଲମାଳ,
 ପର ସେବା ବ୍ରତ ମାନବ କେବଳ ।

(ପ୍ରପଞ୍ଚ—ସଂସାର ପ୍ରପଞ୍ଚ—ମାୟା)

ବୃକ୍ଷର ଶୋକ

ହାତଗୋଡ଼ ଘାଟି ପଡ଼ିବ
ନାହିଁ ଶକତି ଆଉ,
କେତେକାଳ ଅବା ବଞ୍ଚିବ
ସହ ପବନ ଦାଉ ।
ପଡ଼ି ପରଶଂସା ଶ୍ରବଣଣ
ନ ସଂହ ତା ଅନ୍ତର,
ଜରୁ କରିବାକୁ ମୋ ଶିଶୁ
ଅବରତ ତପ୍ତର ।
ଯେପାଶେ ଅନିଷ୍ଟ ଲଭେ ସେ
ମୋଠୁ ଆଦର ଅତି,
କେଉଁ ପାପପୁଣ୍ୟ ଜଗତେ
ଭେଗେ ଏ ଦୁରଗତ ।
ପର ଉପକାରେ ଜବନ
। ସାରା ବିତଳ ମୋର,
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପିଠିରେ ପ୍ରହାର
ବାଜେ ଥଉକୁ ଥର ।
ନିରତ ଭକତି ଅନ୍ତରେ
ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ସୁଜି,
ସୁଖ ଅବା ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜିଲ
ନିଜ କମେ ହେଜି ।
ମୋ ଦାନେ ଜଗତୁ ଲଭିଛି
ହାତାକାର ଶବଦ,
ବୁଆ ଉନ୍ମତ ପବନ
ପିଇ ଶିଶିର-ମଦ ।
ନୁହେ ମୁଁ କାହାର ଭଗାରି
ଲଭିବାକୁ ତାହାନ୍ତା,
ସଦା ସହ ଖରା, ବରଷା
ସାଧେ ପର ଦ୍ଵାସନା ।
ହଂସାର ଶାସନ ବୁଲିଛି
ଦିବାନିଶି ଏ ଭବେ,
ବଳେ ଦଉଡ଼ାଇ ଦେଉଛି
ଉପକାରକୁ ଜିବେ ।

***

ବୁଢ଼ା

ଧନ ଧନ ବୁଢ଼ା-ବଡ଼ ଏବେ ସେନ,
ଦୁଇ-ଦିନ ବାକି ଘାଟିବ ତୋ ବାସ ।
ବିସୁକୁଳ ବନେ ହୋଇ ବଳିଆର,
ଭଲମନ ଜ୍ଞାନ ବିହୀନ ଅନ୍ତର ।
ଗଡ଼ିଲୁଣି ବେଳ ଆସୁଛି ଅନ୍ଧାର,
ହାତେ ନାହିଁ ଘାସ ମାଡ଼ିବ ତ ଡର ।
ବାନ ଅଛି କଣ୍ଟା ଅଶବାଟେ ପଶି,
ନ କହେ କେ ବାରେ କଥା ପଦେ ହସି ।
ଭଣ୍ଡିଛି ପରାସ ଗୁଡ଼ିନାଟୁ ଆଶୁ,
ତେପାଶେ ଘେରି ଭଣ୍ଡିଲେଣି ଶଶୁ ।
କେବେ ତାମସାନ୍ତର ଖେଳୁ ବସି ଖେଳ,
କଲ ପଡ଼େ ମୁହଁ ପିଟିଗଲେ ତାଳ ।
ଉଠୁନାହିଁ ଅଶା ଧଳଲୁଣି ବାଡ଼ି,
ପଡ଼ିଲୁଣି ଦାନ ପାରିଲୁଣି ଦାଡ଼ି ।
ଅନ୍ଧିର ପିତୁଳ ଗଲୁଣି ତ ଗୁଡ଼ି,
ନାହିଁ କା ଶକତି ଭଣ୍ଡିବାକୁ ଭଣ୍ଡି ।
ଥରଲୁଣି ହାତ ନାହିଁ ଲବେ ଚନ୍ଦ୍ରା,
ସେ ମିଥ୍ୟା ଗିର ବନ୍ଧୁ ତୁ ଅହନ୍ତା ।
ସରିବ ରକତ ଅଛି ହାତମାଳ,
ଗମ ଧୁଲୁ ଧୁଲୁ ନାହିଁ ବାହୁବଳ ।
ବିହଲ ଜବନ ଯୋଡ଼ିନାଟୁ ହାତ,
ପ୍ରତିହଂସା ହେଲୁ ଜବନ ସଙ୍ଗାତ ।
ଗୁଣ୍ୟ ଗୁଣ୍ୟ କାହିଁ ଲଗାଉ ତୁ ନିଆଁ,
ଦେଖି ତୋର ଛଟା ହସୁଛି ଦୁନିଆଁ ।
କାନ୍ଦୁ ଅଛି ବୁଆ ହେଧାନଳେ ମତି,
ଚିତାନଳେ କାଲି ପୋଇବୁ ଗୁଡ଼ି ।

***

ରଣଗଣ୍ଡୀ

ଲଡ଼ ଲଡ଼ କରି ଜର ଆସୁଅଛି ଧାଇଁ,
କି ବେଗରେ ରଣଗଣ୍ଡୀ ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ।
ସମ୍ମୁଖ ଆସୁଛି ହେବେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦାର,
ଶତ ଶତ ଜନପଦ ହେବ ଗୁରୁଖାର ।

ଦୁଃଖକୁ ଗ୍ରାସିବାକୁ ସଂସାରେ ପ୍ରବଳ,
 ବସିଥାଏ ଅନ୍ତରତ ଜଣି କାଳ ବେଳ ।
 ଭାରିଦିଏ ମାନବକୁ ସଦା ସ୍ୱାର୍ଥଶା,
 ଜଗତୁବା ଯାଏ କା'ର ନ ମେଣ୍ଟଇ ଚୁଷା ।
 ରଣଶ୍ରେଣୀ ସମ୍ଭର କାନ୍ଦାର ସତତ,
 ଶୋଷନ୍ତି ଉଦୟେ ମିଶି ନିଶ୍ଚୟ ରକତ ।
 ଜୟ ପବଜୟ ରଣେ ନ ଥାଏ କା' ହାତେ,
 ସ୍ୱାର୍ଥେ ବୁଝା ମରୁଆଳ ମାନବ ମରତେ ।
 ଶେବାକୁ ନିଜ ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ଯା' ଶକତି,
 ପରପ୍ରାଣ ନାଶେ କିମ୍ପା ବଳେ ତା ପ୍ରବୃତ୍ତି ।
 ସ୍ୱାର୍ଥର କି ଲଭେ ଡୁପ୍ଟି ନରମେଧ ଦେଇ ?
 ବାସନାର ଅବସାଦ ନିକ ଦେଖିଛ ଭାଇ !
 ଜୁଳନ୍ତ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ମିଳେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଇତିହାସେ,
 ଯିଏ ଯାହା ବୁଣେ ନିଜେ କାଟେ ପରିଶେଷେ ।
 ବେଳ ଆଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରିକା ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଜବେ,
 ଶାନ୍ତି ଯଥା ଦେଖାଇବ ଏତଦାହିଁ ଭବେ ।

***

ହାଟ

ବସିଅଛି ହାଟେ ବନ୍ଦି ପସର,
 ନିରନ୍ତର ହିଂସା ଫୁଟାଏ ଟାକର ।
 ଆତ୍ମାଳନ ନାଚେ ନିଶ୍ଚୟ ସମୀପେ,
 ଅସଂସ୍ତ କାଳ ଯାପଇ ସତୀକ୍ଷେ ।
 ଉଣ୍ଡି ପ୍ରତାରଣା ମେଣ୍ଟାଏ କାମନା,
 ନିନ୍ଦା ଗପିବାକୁ ନ ହାରେ ଶ୍ରେଣୀ ।
 ହସୁଅଛି ମିଥ୍ୟା ସତ୍ୟତାକୁ ତଡ଼ି,
 ତାବଦା ଶ୍ରବଣ ଶୁଣି ସ୍ୱାର୍ଥ ରଡ଼ି ।
 ଅବକାଶ ନାହିଁ ଉଦ୍ଧତ୍ୟକୁ ଲବେ,
 ଦେଖୁଅଛି କାଳ ଗୋପନେ ନିରବେ ।
 ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦି ଲେଉଟେମାଡ଼ ପରେଇ,
 ଖୋଜୁଥାଏ ବେଳ ଖତ ନିରନ୍ତର ।
 କେତେ ସାମଗ୍ରି ସଜାଡ଼ି ବିଲସ,
 ମୋହୁଅଛି ସଦା ଯୌବନ ମାନସ ।
 ସାରିଣ ସଉଦା କିଏ ଯାଏକାହିଁ,
 ଜାଣିବାକୁ ତଳେ କା ଶକତି ନାହିଁ ।

***

ଗୁଣ୍ଡିଚା-ଭାବନା

ଗୁଣ୍ଡିଚା-ଭାବନା

ଶରଣ ବସିଲ ଦୂର ଦାନ ଜନ ତାପହାରୀ
 ଶଙ୍ଖ ଚନ୍ଦ୍ର ଗଦାଧାରୀ ଦେନ ମାଗୁଣି,
 ବୋଲୁଅ ଜଗତ ତାତ ବାଞ୍ଛି ସଦା ଜ ବହୁତ
 ଦୁଷ୍ଟତାଡ଼ି ପାଳ ସନ୍ତ, ଜନ-ସରଣୀ
 ଦେଖାଇ ଅଧମ ମାନବେ,
 ପ୍ରକାଶ ଦିବ୍ୟ ଆଲୋକ ସଦା ଏ ଭବେ ॥
 ଧନ୍ୟ ବିରାଣି ପଣିଆ ମିଷ୍ଟକେ ନୁଆ ନୁଆ
 ଦେଖାଅ ନୋହି ହାଲିଆ ବିଧେ ଛବି;
 ଝଲସଇ ଜନ ଆଶି ଭକ୍ତମନ ଯାଏ ଲାଗି
 ଇତର ପ୍ରାଣିଏ ସୁଖୀ ଉଷତ କବ
 ଅଜ୍ଞାନ ମାନବ ସମାଜ,
 ଜାଗିଉଠୁ ଜବେ ଲଭି ଶ୍ରୀପଦ ଉଚ ॥
 ଗବଃସ୍ତ୍ରୀ ଅଭିମାନ ଖେଳେ ଉଦବ ପ୍ରତିଦିନ
 କହୁଣିତ ନର ପ୍ରାଣ ପରକୁ ପାଡ଼ି,
 ଆଶି ଆଗେ ଦେଖି ନିତି ନଶ୍ୱର ଭବପୀରତ
 ତଥାପି ରହୁର ମନ୍ତ ସତତ ଜଡ଼
 ପିଟାଅ ଏ କୁହୁକ ବେଡ଼ି,
 ବଧୂର ହେଲେକ ଅବା ନଶ୍ୱର ରଡ଼ି ॥

***

ମହାଦୟ କୁଳେ ରାଜେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ନଗର,
 ଧନଧାନ୍ୟ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ସଦା ତା ଭଣ୍ଡାର ।
 ତତ୍ତ୍ୱବିଗ୍ନ ଉତ୍କଳର ବତାଇ ଗୌରବ,
 ଶିଖାଉଛି ଜଗତକୁ ସତତ ଆଜ୍ଞବ ।
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଯାହାଙ୍କର ସଦା ସମାବେଶ,
 ମୁଖରତ ହେଉଅଛି ପୁର ଦିବାନିଶ ।
 ଧବଳିତ ଅଟଳକା ଜନମନ ଲେଭା,
 ବେଲଜନ ପ୍ରତିବନ୍ଧି ବଢ଼ାଉଛି ଗୋସ୍ତ ।
 ନଗର ମାର୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଦିପର,
 ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଅବା ଏକ ଏକ ଶ୍ୟାମାମ୍ବର ।
 ରଜପଥ ଦୁଇପାଶେ ଆପଣିକ କୁଳ,
 ବେଲ ପଣ ଦେବ କରନ୍ତି ଠୁଳ ।
 ଜନହସେ ପାଦୁଶାଳ ମାରିବାଡ଼ି ଜାତି,
 ନରମାଣି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନ ଅର୍ଜୁନେ ଶ୍ୟାତ ।
 ଶିଖାର ଉଲ୍ଲଟ କଲେ ମଠ ଅଧୀଶ୍ୱର,
 ଖଞ୍ଜି ବୁଝି ସାଧୁଚନ୍ଦ୍ର ପର ଉପକାର ।
 ନରସିଂହୀ ଦେବାଳୟ ଅତି ମନୋହର,
 ଦୁଃଖୀ ଅବସାଦ ମନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ଦୂର ।
 ମୁକତି ମଣ୍ଡପ ଲଭି ଚୌଦିଗ ପ୍ରଖ୍ୟାତ,
 କରୁଅଛି ଲେଖା ବେଳେ ସମେହ ନିଷ୍ପତ୍ତି ।

ମନ୍ଦରର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଲେ କିଛି ଦୂର,
ଦଶଶନ ମିଳେ ପୁର ସରଗ ଦୁଆର ।
ମାଟି ଆସାଦନ କରି ମତ କୁଡ଼ କୁଡ଼,
ବାଉଁଶ ଖୁଣ୍ଟିରେ ଖାଇ ଥରେ ଥରେ ମାଡ଼ ।
ହେଉଲେ ପୋଡ଼ା ଲଦି ବୁକେ ନିଆଁ ରଡ଼ି,
ଚଣାପାଏ ନାହିଁ କିଏ ସାନ କିଏ ବଡ଼ ।
ମାଲ ଗୁଲ ପଂଝା ପଂଝା ହୋଇ ଚଉପାଶେ,
ଶୁଣାନ ବିରଗଭବ ଆଶନ୍ତି ମାନସେ ।
ଅଙ୍ଗୁସ୍ଥ ବରଗ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ର ନର ଚେଜି,
ବନ୍ଧାବ ଅଗ୍ନିରେ ଏଣେ ହେଉଲେ ଗୁଜ ।
ଲବର ଭଙ୍ଗୁର ଲୀଳ ଦେଖି ନିନ୍ଦେଇ,
ଶିଖନାହିଁ ପଦେ ହେଉଲେ ମାନବ ଅନୁଭବ ।
ସ୍ଵାର୍ଥପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ସଦା ନ ବେରେ ଆନ ।
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ଧନ୍ୟ ତୋ କଥାନ,
ପାରବାର ଗଉଜନ କମ୍ପାଏ ନଗର,
ଭେଦବାକୁ ନାହିଁ ବଳ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଚୀର ।
ହସି ଉଠଇ ମହାଶବି ନୋକିଆ ବାଳକ,
ବୁଝୁଅଛି ପାରବାରେ ସମ ଜଳକାକ ।
ଭୁଲି ଚଳେ ପୁରସ୍ତ ହୀଡ଼ା ତାର ଦେଖି
ବଳେ ବଳେ ଲୁଣି ଯାଏ ଦଶେକ ଆଶି ।
ଲହର ଦୋଳରେ ଦୋଳ ଅମିତ ପଡ଼ାଉ,
କରୁଲେ ସଜ ଉନ୍ନି ରଙ୍ଗବେ ଚିତାଉ ।
ପ୍ରତି ଗଳି ଯେଗା ଘର ପ୍ରଦୋଷ ବାଳକେ,
କୁଣ୍ଡି କସରତ ଆଦି ଶିଖନ୍ତି ସୁଲକେ ।
ନାଶକେଳ ତରୁମାଳ ଚଉପାଶେ ଦେଇ,
ବାଉଁଶକୁ ନିନ୍ଦେଇ ସୁଶୀତଳ ବାରି ।
ନଗର ପ୍ରାନ୍ତରେ ସୁଶୀତର ଉପବନ,
ବଜାଇ ସୁଷମା ହରେ ସଦା ଜନମନ ।
ବର୍ଣ୍ଣଶ୍ରେଷ୍ଠ ବସ୍ତ୍ର ଏଣେ ଭୁଲି ଜାତିଭେଦ,
ଭୂଷାଳ ହାତରୁ ନେଇ ଖାଉତ ପ୍ରସାଦ ।
ବେଢ଼ିପିତା ସନ୍ତୁଷ୍ଟରେ ଏକଜାତି ଦୁଇ,
ତେବେ କପି ଗୁରୁତରେ ନିତି ଜାତି ଦୁଇ ।
ସୁ ଉ ବାସୀକର ସଦା ପ୍ରୟୁକ୍ତ ବଦନ,
ଜଗତ ପିତାଙ୍କୁ ଲଭି ନିତି ଦଶେନ ।

ନିଅନ୍ତି ଆଶ୍ରୟ ଯେତେ ନିସ୍ଵଃ ପରିବାର,
ଉଦର ପୋଷଣେ ଚନ୍ଦ୍ରା ନଥାଏ କାହାର ।
ମୂଳ ସାକ୍ଷୀ ଏ ନଗର ଅବା ଓଡ଼ିଆର,
ଅଗତ ଗୌରବ ସଦା କରୁଛି ପ୍ରବୁର ।

***

ହମେ ହମେ ଝାଞ୍ଜି ଦହିଲ ଜଗତ
ଶୁଣାଇ ନନ୍ଦି ପୋଷରି,
ପୋଛୁ ଦେଲକରେ ଦାଉଣ ନଦାଦ
ଆସି ଧରପୁଷ୍ପ-ଶିଖ ।
ମାଖେ ଅଙ୍ଗେ କେନ୍ଦ୍ର କର୍ପୁର ଚନ୍ଦନ
ଶଶସ୍ଥାପୀ ସୁଖ ପାଇଁ
ଜଠର ଦାଉରେ ଦାନ ଜନକର
ଅଶ୍ଵାଗନ୍ଧ ଧୀରେ ଲୁଇଁ ।
ଗଣିହୁଏ ହାତ୍ୟା ଦୃଶାହାଣକର
ଉଦୁ ଉଦିଆ ଖରରେ
ଧକେଇ ଧକେଇ ବହଗ ନିକର
ଆଣ୍ଟିଲେ ଯେହା ମଞ୍ଜରେ ।
ଉଠେ ହୁଇଁ କରି ଆମ୍ଭ ତୋଟା ମାନେ
ଡ଼ାଳେ ଡ଼ାଳେ ନାଚ କପି,
ଧୂସିଲ ଉସାଳ ଯଥା ଲଙ୍କାପୁର
ଅଶୋକ ବନରେ ଛପି ।
ଆପଣା ପ୍ରତାପ ଦେଖାଏ ପାବକ
ଜାଳି ବନ ଜନ ପଦ,
ଦିବାନିଶ ଏଣେ ଦରିଦ୍ର କୁଟୀରେ
ଶୁଭୁଇ କରୁଣ ନାଦ ।
ସରିଯାଏ ଖେଳ କେତେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର
ଓଡ଼ି ତା କବଳେ, ଜଳେ,
ନିୟୁତ ଚଢ଼କ ପଡ଼େ କେତେ ବେଳେ
କେନ୍ଦ୍ର ନ ଜାଣଇ ଲବେ ।
ଆତୁରେ ସକଳେ ପାଣି ଅସରକୁ
ବୁଝୁଥାନ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନ,
ସଞ୍ଜେ ସୁଶୀତଳ ଜଳନିଧି ଖର
ଟାଣେ ଧନବାନ ମନ ।

ଗରଜ ପବନ ଆସେ ବେଳେ ବେଳେ
 ଦେଖାଇ ଆପଣା ବଳ,
 ଦେଖାଇ ଦୃଢ଼ନ୍ତି ଯଥା ପୁଲ୍ଲପଣ
 ଜଗତେ ସଦା ସକଳ ।
 ସରେ ବୃତ୍ତଚକ୍ରି ବାଳକେ ଅନନ୍ଦେ
 କର କୌତୁକ ଆଳପ,
 ଯଥା ଦେବଗଣ ବୃହେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି
 ନସନ୍ନ ନିଦାସ ତାପ ।
 ହେଉଅଛି ଲେଖା ବ୍ୟକ୍ତିନ ସତତ
 ପାଣି ଗାମୁଛାରେ ଶୁଦ୍ଧ,
 ରାତିରେ ସକଳେ ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି ଦାଣ୍ଡି
 ନ ସନ୍ନ ଗରମ ବାଧା ।
 ଅପ ଅପ ଝାଳ ନିଶିତ ପଡ଼ୁଛି
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁଣ୍ୟମା-ହାଜିରେ,
 ସାରିଲେ ସ୍ନାହାନ ଜଗତର ନାଥ
 ଭାଇ ଭଉଣୀ ସଙ୍ଗରେ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ତାତ ଉଠିଲ ଦେହରୁ
 ଗ୍ରହଣେ ଅଳ୍ପ ପ୍ରସାଦ,
 ଦେଖି ଦୁଇବସ୍ତ୍ର ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଣେ
 ଗଣିଲେ ମହା ପ୍ରମାଦ ।
 ବଞ୍ଚି ଚଉଦଗେ ରଜତ ଜୋହନା
 ସଙ୍ଗୋଳିଲେ ତାର ସାଇଁ,
 ବୁଝାଇଲେ ଅବା ନେବାକୁ ବସ୍ତ୍ରାମ
 ରହିଲେ ଦୁଆର ଦେଇ ।
 ଶେଳେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷା ବଇଦ
 ଅଣାଇଲେ ଠାକୁରାଣୀ,
 ଦେଖିଲୁନଧାଣ ଡାକତର ବାବୁ
 ଡରିନ୍ତି ଯା ନାମ ଶୁଣି ।
 ପାତନ ପାଣିକ ଡରି ପଲାଇଲ
 ପଦର ଦିନରେ ଜୁର,
 'ବୁଲୁପିବେ ରଥେ' ବୋଲି ଜଗନ୍ନାଥ
 ହେଲ ଭରତେ ପ୍ରବୁର ।
 ଲଗି ଦିନ ରାତି ଟେକିଦେଲେ ରଥ
 ହରିସେ ବଢେଇ କୁଳ,

ମଲତଳ ଧାମେ ହଜାର ହଜାର
 ହମେ ଯାନ୍ତି ଦଳ ଠୁଳ ।
 ଲେକାଳୟ ମଧ୍ୟ ଶୋଭେ ଦେବାଳୟ
 ତାର ପୁଞ୍ଜେ ଯଥା ଇନ୍ଦ୍ର,
 କଲ୍ଲୋଳ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଅହରହ
 ଖଟୁଅଛି ପଦ ସିନ୍ଧୁ ।
 ଜନତାର ଭିଡ଼ ଦେଖି ସରକାର
 ବେଳୁଁ ଦୃଷ୍ଟିର ସଦା,
 ମାରିବେ ଲଭ ଭଦ୍ରାଦିଆ ଦର
 ପଣ୍ଡା ପୁଅ ହାତ ଓଦା ।
 ଭୁଲଇବା ପାଇଁ ଗରାଗର ମନ
 ବୋପାଏ ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି,
 ହୋଇ ମେଲିଦେଲେ ରଜପଥ ପାଶେ
 ନିଜ ପସରକୁ ରଞ୍ଜି ।
 ଧନ୍ୟରେ ସହର ସମାଜକୁ କେତେ
 ଅତ୍ୟୁ ପୂଜାକୁ ଚଳ,
 ଅବା ଅସରନ୍ତି ଏ ପୁଣ୍ୟ ଫର୍ଷରେ
 ଦେଖାଇ ଓଡ଼ିଆ ଓଳ ।
 ଭାର ବାହୁକୁ ତ ନଥାଏ ଟିକିଏ
 ନାକ ପୋଛିବାକୁ ଚଳ,
 ବୋହୁ ବୋହୁ ଯାନ୍ତି ଏଣେ ତେଣେ ଝାଳେ
 ହୋଇଚକ୍ରି ସର ସର ।
 ଯାନ୍ତି ବୋହୁବାରେ ଅସମୟ ରେଳ
 ବୁଲୁଅଛି ଦିନରାତି,
 ହମେ ହମେ କାହୁଁ ହେଲେ ରୁଣ୍ଡ ବହୁ
 ସ୍ବେଚ୍ଛା ସେବଦଳ ମାତ ।
 ସେବା ପାଇଁ ଜନ୍ମ ମାନବ ନରତେ
 ସେବାତ ପରେ ଧର୍ମ,
 ପରଦୁଃଖେ ଚଉଁ ତରଳେ ଯାହାର
 ବର୍ଷେ ତା ଶିରେ କୁସୁମ ।
 କୁଆଡ଼ର ପୁଟି- ଲୁଣି ପ୍ରାଣୀ ପଟେ
 କୁକୁଡ଼ା ଦେଲାଣି ଡାକ,
 ମହୋଦଧି ଜଳେ ସାରିଲେ ସ୍ନାନ
 ଦଳ ଦଳ ଦରଶକ ।

ପାହାନ୍ତି ପହନ୍ତି ଉଠିଲେ ସେବକେ
 ପଡ଼େ ନାହିଁ ତଳେ-ଗୋଡ଼,
 ମଣ୍ଡି ଦେବ ଦେବା ବଦଧ ରତନେ
 ପହଣ୍ଡିକ ଧଡ଼ପଡ଼ ।
 ଚଢ଼େଇର ହୋଇ ଧଣ୍ଡାମାଳ ସଜ
 କରି ବୁଢ଼ି ମାଳିଆଣୀ,
 ପହଣ୍ଡାଇ ଦେଲ ନ ବାହାରୁଁ ବେଳ
 ସେବକ ସମୀପେ ଆଣି ।
 ଆନନ୍ଦ ସଂଗୀତ ଗାଇଲେ ପଣିଏ
 ମିଶାଇ କାହାଳ ତାନ,
 ଆରମ୍ଭିଲେ ବସେ ମୁକତି ମଣ୍ଡପେ
 ଉଜସ୍ବରେ ବେଦ ଗାନ, ।
 ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ବାଜିଲ ବାଜଣା
 ଦଣ୍ଡ ଶଙ୍ଖ ଢେରି ଭୁରି,
 ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଛଳେ କହିବ ଏ ଅବା
 “ବାରେ ଦେଖି ଯାଅ ତର” ।
 ଚାରି ଦୁଆରରେ ଦେଉଳ ପାଇକେ
 ରହିଲେ ସକାନ୍ତ ଛକି,
 ଅଣ୍ଟା ଖୋଷା କିଛି ପାଇବାକୁ ପର
 ସଜ ଉଡ଼ୁଆନ୍ତି ଟାକ ।
 ପିପିଳିକା ଶ୍ରେଣୀ ପରାଏ ଦର୍ଶକେ
 ସର ଆସିଲେ ମାଡ଼ି,
 ଗୁଣିବାକୁ ବାଟ ଦେଉଳକୁ ଟିକେ
 ଆଗୁରର ଗୁଡ଼ନ୍ତି ରଡ଼ି ।
 ସଜଉଣ୍ଡି ଥୋକେ ପଶନ୍ତି ଦେଉଳ
 ଆପଣା ମନ୍ତ୍ର ରଖି,
 ଯା ମନ ଧାଇଁଛି ମୁକ୍ତିର ପଥେ
 କିଏ ତା ପାରିବ ରୋକ ।
 ବସୁନ୍ତି ପିଠିରେ ଗୁଆପଟଟ ମାଡ଼ି
 ଦେଉଳ ପ୍ରବେଶ କାଳେ,
 ନାହିଁ ଦୁଃଖମନେ କାହାର କହିତେ
 ଧାୟୁ ଭକତ-ବସୁଳ ।
 ବସିଲେ ପ୍ରହାର ଲୋଏ ବା ଡରି
 ଶରୀର କଳ୍ପସ ବଣି,

ପ୍ରବଳ ଦୁଃଖ ଦେଖାନ୍ତି ପିଠିକ
 ଜନତା ଗହଳେ ପଣି ।
 ଲଗାଏ ଭେକକ ଏଣେ ପଣ୍ଡା ଭାରି
 ପଇସା ନେବାକୁ ଛୁଟି,
 ଦୁର ବିଦେଶର ନବ ଆଗନ୍ତୁକ
 ପଡ଼େ ତା କବଳେ ହଟି ।
 ଘିଅ ଘାପ ଧରି ଗୁଞ୍ଜୁଅଛି କିଏ
 “କେ ଗୁଞ୍ଜଇ ଧୁଷ୍ଟ ହାର,
 ନିଜ କରମତ ଦେଖାଇ କିଏ ବା
 ହେଉଅଛି ଫର ଫର ।
 କୈଳାସ ବଙ୍ଗାଳ ପଣ୍ଡିମା ବହାଣ
 ମାରବାଡ଼ି ଆଦି ଜାତ,
 ବେଢ଼ା ଚାରିପଟେ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି
 ଦେଖନ୍ତି ମହା କାରତ ।
 ପଂଝା ପଂଝା ହୋଇ ହରିଜନ ଭାଇ
 ପଣିଥିବେ କେତେ ଏଥୁ,
 ଜନତା ଗହଳେ ନ ଜାଣିଲେ ପର
 ନଥାଏ କାହାର ଜାତ ।
 ଧକ ବୁଝାବଣା ଧକ ଭେଦ ଭବ
 କିଏ ସେ ସହିବ ଆଉ,
 ଏକତାର ଆଗେ ଲଙ୍ଘିବ ମଥା
 ସାହା ହେବେ ମହାବାହୁ ।
 ଦେଉଳ ଉପରେ ପାଶବତ ମାନେ
 ଦରଶନ ପାଇଁ ଅବା,
 ଦୁର୍ଗା ର ଦୁର୍ଗା ଅତି ମୋଦରରେ
 ଦେଉଳକୁ ଟେକ ଗ୍ରୀବା ।
 ଶିଖରେ କେତନ ବାହାଡ଼ତେ ଏଣେ
 ଉଡ଼ୁଅଛି ଫର ଫର,
 ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ନର ଚାହିଁଲେ ଟିକିଏ
 ଟାକି ଦେଉଥାଏ ଶିର ।
 କିଏ ଏ ବରାଣୀ ଗତି ଦେବାଳୟ
 ଦେଉଳ ସୁଷମା ତଳ,
 ଆଣି ଥୋଇଗନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ର ଭବନକୁ
 ଅବା ଦେବତାଏ ମିଳ ।

ଗୁଣିଲେ ପ୍ରସାଦ ବଳେ ବଳେ ଉଦୟ
 ହୁଏ ମାନସେ ଭକତ,
 ନାସ୍ତିକ କି ବୁଝେ ମହିମା ଏହାର
 ବାନ୍ତି ଅପଥା ସୁକତି ।
 ଭକ୍ତ ସିନା ଜାଣେ ଭକତି-ମହିମା
 ଚଷାପୁଅ ଗୁଣ ଶକ୍ତି,
 ରୋଗୀକ ବୁଝିବ ରୋଗ ପରାନ୍ତମ
 ଲେଉଟାଇ ଅପଥ୍ୟ ନିତି ।
 ଅପର ଭକତେ ଦେନି ଚିତ୍ତା ଥୋକେ
 ଆସୁନେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ,
 ବୁଝା ଆଶା ପୋଷି ଡାକନ୍ତି ଆରତେ
 'ମୁକତି କର ଗୋସାଇଁ ।'
 କେବା ଗାଏ ଗୁଣ ଓଡ଼ିଆ ପୁଅର
 ଦେଉଳର ଶୋଭା ଦେଖି,
 କେ କରଇ ସ୍ତୁତି ଭକତି ଅନ୍ତରେ
 ଜଗନ୍ନାଥେ ଅର୍ପି ରଖି ।
 ପଡ଼ୁଅଛି ରକ୍ତ ଚଉଦ ଭୁବନେ
 ନିଶେ ଉଷକ ଭ୍ରମେ,
 ଡାକ ଡାକ ପ୍ରବୋ ବସିଲୁଣି ତରୁଣି
 ନରୁଣି ତଳେ ଅଧମେ ।
 ସବୁ ନାହିଁ ହିଆ ଟିକକ କଥାରେ
 ଫିଟିଥିଲେ ଆଣି ବେନି,
 ପଡ଼ିଲେ ପଲଙ୍କେ ମାରିଥାନ୍ତି ଚାଳି
 କାହିଁ ଯାଏ କଣ୍ଠେଧ୍ବନି ।
 ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ଯେ କରେ ଆଦର
 ଗୁଡ଼ିକ କରି ପଥର,
 ମୁଖେ ଦିଏ ନିଆଁ ଗଢାଇ ପାଉଁଶେ
 ବୁଝେ କେ ଶୁଣି ହୃଦୟ ।
 କେବେ କାହା ହାତେ ଧରନ୍ତି ଲଢ଼ୁ
 ନିଶାନ୍ତି ନିଆଁ ଛଡାଇ,
 କେତେ ପରକାରେ ଲଗାଇବ ନାଟ
 ନ ବୁଝି ମଣିଷ ବାଇ ।
 ଜଗତେ ସରବେ ଆପଣା ବଡ଼ାଇ
 ଦେଖାନ୍ତି ପଡ଼ିଲେ ପଟ,

ଜନନ-ସଂଗ୍ରାମେ ମଜ୍ଜି ସ୍ୱାର୍ଥ-ଜଳେ
 ହୃଦୟ ଧରମେ ବାଟ ।
 ଭକତ ମାଗେ ଯାଉଛି କି ଲିଭି
 ସ୍ୱାର୍ଥୀର ଜଗତ ସାର,
 ଧରମକୁ ଚଡ଼ି କରଇ ସଜଇ
 ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଏବେ ପର ।
 କେତେ ଧକ୍କା ଖାଇ ରହିଛି ଜୀବନ
 ନାହିଁତାର ପ୍ରତିକାର,
 ବିସ୍ମୟ ଗର୍ଭିତା ଶରଣ ହୋଇ ଲୀନ
 କାହୁଁ ଆସେ ଏ ମୁକାର ।
 ଏ ଜଗତ କେନ୍ଦ୍ର କାହାର ନୁହନ୍ତି
 ସକଳ ମାୟା ସୁଜନ,
 ଅନନ୍ତକ ଦିନକୁ ଭେଟି ପଛେପଛେ
 ବୁଝା ଏତେ ଅଭିମାନ ।
 ତୋ ଭକତ ଯୋଗୀ ଲଗଇ ତୋ ଚରଣ
 ଅବଗାଧ ଧର୍ମ ମାଗେ,
 ସଂସାର ବାସନା ମାୟାର ଛଳନା
 ବୁଝି ଚେତନ ଅନ୍ତରେ ।
 ରଜୁଅଛି କରଇ ସାମ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ଶକ୍ତି
 ପରତ ସଭକ ନୟନେ,
 ଜଡ଼ି ଲେଉଟ ମୋହେ ଦିଅନ୍ତି ପାଶୋର
 ଅଧମ ନରେ ଜୀବନେ ।
 ନାହିଁ ପରିହାଣ ଭବ ପାରାବାର
 ନ ଧଇଲେ ଭ୍ରମ ନାମ,
 ପଡ଼ିଲୁଣି ଜଣା ନାହିଁ ତ କରୁଣା
 ଅଭାଗା କରମ ବାମ ।
 କେ ଦେଖିବି ଛନ୍ଦ କା ହାତେ ଆଲଟ
 ଭ୍ରମର କାହାର ହାତେ,
 ଅଭାଉଡ଼ି କିଏ ତଥାରି ନେବାକୁ
 ଦିଅନ୍ତୁ ମନ୍ଦିର ଭଗ୍ନେ ।
 ଜୟ ନାଥ ମତ୍ୟ ଦୋହଲି ତନୁହେଁ
 ହୋଇଲେ ପହଣ୍ଡି ବିଜେ,
 ସୁନା ପହରାରେ ପାହାଡ଼ ଓଲଇ
 ଦେଲେ ଭୂପ ଏଣେ ନିଜେ ।

କରୁଛି-କୁସୁମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରଜନେ
 ଥୋଇନ୍ତେ ଯାହା ଗୁଡ଼ି,
 ସଉତେ ଚାର ଚନ୍ଦ୍ରଟି ଭବେ
 କ'ଣ ସେ ପାରିବ ମନ୍ତ୍ରୀ ।
 ନରୁଣେ କେ ଭବେ ଉପନା ବଞ୍ଚନା
 ହୁଏ ନିତି ଅନୁଚର,
 କୁଡୁଆ କୁଡୁଆ ଅଭିଜ୍ଞା ଶ୍ରେଣୀରେ
 ଦିଶେ ପେଟ ମନୋହର ।
 ବଳଦେବ ପଛେ ଭଗିନୀ ସୁଭଦ୍ରା
 ପରିଶେଷେ ଜଗନ୍ନାଥ ।
 ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ବମିଲେ ପୁଲକେ
 ଆଦିବାସି ଯେ ଯାହା ଥେ ।
 ଚନ୍ଦନ କର୍ପୁର ମଉଦିତ ଅଙ୍ଗ
 ବାସୁଅଛି ଭଣ ଭଣ,
 ଗନ୍ଧବନ୍ଧୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଅପହର ଅବା
 କଲ ଚଉଦିଗେ ଦାନ ।
 ଅଗ୍ରଜ ବଳିଆ ଧୋବ ଧାଉଳିଆ
 ଅନୁଜ ବଜଳ କଲ,
 ବୁଝାଣି କରନ୍ତା ଭକତ ଶରଣ
 ଭବ ପାରବାର ଭେଳ ।
 ଦିଶେ ଜଳ ଜଳ ଭଗିନୀର ଅଙ୍ଗ
 ହାତକ କାନ୍ଦୁକି ଜଣି,
 ପଡ଼ିଗଲେ ଦୃଷ୍ଟି ଲଳନା ମାନସ
 ନିମିଷେକ ନିଏ କଣି ।
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ବାତ୍ୟା କମ୍ପାଏ ନଗର
 ଜଣି ସିନ୍ଧୁ ଗରଜନ,
 ଡକାଡ଼କ ହୋଇ ଟାଣିନେଲେ ରଥ
 ଦାଣ୍ଡି ହୁଣ୍ଡି ଥିବାଜନ ।
 ତର ତର ହୋଇ ସାର ଗୁଡ଼କାର୍ଯ୍ୟ
 ପୁର କୁଳବଧୁ ଗଣ,
 ପୋଲି ଦେଶ ଦରଶନ ଆଶେ
 ଗବାକ୍ଷ ନେଲେ ଶରଣ ।
 ସଜ ହେଉ ହେଉ ରଜ ପରିବାସ
 ଶୁଣିଗଲ ରଥ ଏଣେ,

ନଜଗିଲେ ବେଳେ ହଟ ହଟା ଯୋଗ
 ମଣିଷକୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
 ବବଧ ଭୂଷଣ ଭରି କଣ୍ଠ ଦେଶେ
 ମନେ ମନେ ହୋଇ ଟେକି,
 ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଅସୁବନ୍ଧି ପର
 ମେଳ ହୋଇ ପଂଚେ ଟୋକା ।
 ପଲ୍ଲୀ ବାଲଗଣ ହୋଇଚନ୍ତି ଭର
 ଶୁଣାଟକେ ମେଳ ବାନ୍ଧି,
 ଦୁଃଖ ଗରଜନ କମ୍ପାଅଛି ପୁର
 ଜନତାରେ ହୋଇ ରୁନ୍ଧି ।
 କେ ବାନ୍ଧି ନୁହେଁ କେ ଗୁଡ଼ିକ ବେଶି
 ମୁକୁଳ କାନ୍ଦାର ଚୁଳି,
 ପରିହାସ ଛଳେ ଏକକୁ ଆରେକ
 ବାହୁନିଲେ ମାଡ଼େ ଚଳ ।
 ପଡ଼ିନାହିଁ ଶିରେ ଓଡ଼ଣା କାନ୍ଦାର
 ଗୁଣିଚନ୍ତି ଗାଲେ ପାନ,
 ଜଣିଚକ ସତେ ଜବା କୁସୁମକୁ
 ଅଧର ପଂକ୍ତି ଦଶନ ।
 ଧନ୍ୟରେ ସଭ୍ୟତା ପଣି ପୁରପଲ୍ଲୀ
 ସାଜୁ ନବ ନବ ବେଶ,
 ଯାଉଚନ୍ତି ଭୁଲି ପୁରୁବ ଗୌରବ
 ସକଳେ ହୋଇ ତୋ ଦାସ ।
 ଆପଣା ମହତ ଜଣି ନିଜମିନି
 ସଉଧ ଉପରେ ବସି,
 ଲଭ ଦରଶନ କଲ ଚକାଡ଼ୋଲ
 ଯାଉଚ ହରଷେ ଭାସି ।
 ହୁଏ ଛଟ ପଟ ଶାଖାମୃଗ ପର
 କରବାକୁ ଦରଶନ ।
 ସଦା କ୍ଷୀଡ଼ାସ୍ତଳ ଥିଲା ଯାଉ ଗୁଳ
 ହୋଇଚ ପ୍ରମଦା ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
 ଆକୁଳ ନୟନେ ଦୁଃଖବାକୁ ଟିକେ
 ଦେଖାଏ ଦାନ୍ତକୁ ଖରେ,
 ପୋଛେ ସିନାଲୁହ ଦୁଃଖ ଗୁଡ଼ାର
 ଶୁଣୁଚ କ'ଣ ସଂସାରେ ।

ନାନାଆତ୍ମ ବାଳ- ବଧବା ଆସିଣ
 ହୋଇଛନ୍ତି କେତେ ଠୁଳ,
 କାହୁଁ ବଦାରି ନନ୍ଦକ ପୁଣି ଏ
 ଦରଣି ବଧବା କୁଳ ।
 କପାଳକୁ ଠୁଳ ଲଜ ଓତଶାଠି
 ତାଙ୍କି ଅଛୁ ଅତି ଖେଦେ,
 ବାସିଫୁଲ ପରି ଝାଞ୍ଜିଳ ପର
 ଚନ୍ଦ୍ରା-ଉଣି ବାଳ ହୃଦେ ।
 ନାରୀ ସିନା ସହେ ସକଳ କଷଣ
 ବୋହି ଗରଭର ଶ୍ରାବ,
 ପାଟେ ହୁଆଦେଖି ବୈଧବୀ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ନକରେ କେ ପ୍ରତିକାର ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଛଳେ ପାଇଲେ ବାରତା
 ଅବା ନନ୍ଦର ଶୁଭାପତ୍ତି,
 ଦର୍ଶକ ମାନଙ୍କ ବତାଇଲେ ପ୍ରୀତି
 ଲୁଚାଇ ଆପଣା ଜ୍ୟୋତି ।
 ତଳେ ଟପିବାକୁ ନାହିଁ କା ଶକତି
 ନ ଦୁଃଖିଆ ଯାଏ ରଥ,
 ନବଦୁର୍ଗ ଅବା ହୋଇଛି ଆକୃତ
 ସୁବିପ୍ରୀତି ରଜପଥ ।
 ଫୁଲର ଗୁଣକ ଚୁଲୁଛନ୍ତି ଥୋକେ
 ମଳ ମୁଣିଆକୁ ଦେଖି,
 ମନେ ନାହିଁ ପର ମିଶିବେ ମାଟିରେ
 ଦିନେ ହୋଇ ଜଳା ଜଳି ।
 ନୁହେଁ କିଛିର ଏ ଜବନେ ଶୁଭ
 ଭବିଷ୍ୟତ ଅନିକାର,
 କେବେ ମିଳେ କୋଠା କେବେ ଗଛମୂଳ
 ମଣିଷକୁ ଅଗୋଚର ।
 ପଡ଼ି ଓହଳ ଥୋଡ଼ିବା ଯାହାର
 ଟାଣେ ଧରି ରଥ ଡୋରି,
 ଅନୁସରେ ଅବା ମନେ ମନେ ମୋର
 ହେଉ ଗନ୍ତାଘର ଭରି ।
 ରଜା ମହାରଜା ପୁଣି କୋଟିପତି
 ଟାଣନ୍ତି ଧରି ଦଉଡ଼ି,

ଆଡ଼ମ୍ବର ଅବା ମହୁମା ପ୍ରସାବେ
 ପଲକର କାହିଁ ପୁଡ଼ି ।
 ଜନତାକୁ ଚଡ଼ି କାତୁ ଅଛୁ ବାଟ
 ଧୀରେ ରଙ୍ଗ ପଗଡ଼ିଆ,
 ଚଣୁଛନ୍ତି ଶାନ୍ତି ହରିହର ପର
 ଧନୁକରେ ହୋଇ ଠିଆ ।
 ହିମାଳୟ ଠାରୁ କୁମାରୀକା ଯାଏ
 ଜଟାଧାରୀ କେତେ ଆସି,
 ରଥ ଆଗେ ଆଗେ ସୁକର୍ଣ୍ଣନ କରି
 ଯାଉଛନ୍ତି ପ୍ରେମେ ଶ୍ରୀ ।
 ବେଳେ ବେଳେ ବାଡ଼ି ଦିଏ ଉଗମାଳ
 ସାରଥୀ ହଲଇ ବେତ,
 ସକଳେ ମାରବେ ତେଜନ୍ତି ଶ୍ରବଣ
 ମନ ଅତି ସୁଲକିତ ।
 ମନେ ପଡ଼େ ପର ନିଦାଘ ବିହାର
 ନନ୍ଦର ସରସୀ ଗୁହଁ,
 ଦୋହଲ ଦୋହଲ ଯାଇ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର
 ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଲେ ତହିଁ ।
 ଫେନ ଗହଳ ଦରଶନ କରି
 ଲୁଚିଅଛୁ କାହିଁ ଡରି,
 ତରୁଣୀ ଅବା ପୋଛି ପକାଉଅ
 ବାରିଦ ବରଷି ବାରି ।
 ରହିଲେ ଅଟକ ମାଉସୀ ଦୁଆରେ
 ବାଟରେ ହୋଇ ହାଲିଆ,
 ଶ୍ରମଘାଳ ମାରି ବଦା ହେଲେ ସେଠା
 ସାରି ପୋଡ଼ିପିଠା ଖିଆ ।
 ଭୃଷାରେ ଆତୁର ହୋଇ ଦରଶନେ
 ଲେଉଟନ୍ତି ଶୀତଳ ପାଣି,
 ପକଡ଼ି ବରଫ ସରବତ ଚନ୍ଦ୍ରା
 କା'ର ମନ ନିଏ ଟାଣି ।
 ଗଳିତ ବଧୂର ଅର୍ଥବ ପଳିତ
 ଖବ କୁବ୍ଜା ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠା,
 ଅର୍ଥ ଆଗେ ଏଣେ କରକୁ ପ୍ରସାରି
 କରୁଛନ୍ତି କେତେ ହଟା ।

ଆଡ଼ପ ମଣ୍ଡପ ସମୀପେ କ୍ରମଣ
 ହେଲ ରଥ ଉପଗତ,
 ଦେ-କମଳର ପ୍ରକାଶନେ ଅବା
 ହେଲ ସିନ୍ଧୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ।
 ପ୍ରହେଳି ଲଳିତ ଦଶେ ଜକ ଜକ
 ପାଶୁଟିବା ପାଇଁ ସଜ,
 ମେଲି ଗନ୍ଧାଦର ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଣି
 ଠୁଳକଲ କେତେ ରଜ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ କାହୁଁ ବହୁ ଖଗେ ଆସି
 ବନ୍ଦଲେ କାକଳୀ-ରବେ,
 ଜାଳିଲେ ମଗାଲ ଅବାଛନ୍ ମନେ
 ଦରଶନ ପାଇଁ ଦେବେ ।
 ମାଳ ମାଳ ହୋଇ ମେଘମାଳ ଅବା
 ନାଚୁଥିଲେ କୁନ୍ଦୁଳେ,
 ଥିଲ କାହିଁ ଲୁଚି ସମୀପେ ଆସି
 ଦେଲ ଦେଉଡ଼ାଇ ବଳେ ।
 ପାଣ୍ଡୁର ଦଶିଲ ମାଳ ଅନ୍ତରାଳ
 ନ ଦଶନ୍ତି ତାର ରଖି,
 ରଥର ଦୟାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଅବା
 ତଳକୁ ଆସିଲେ ଖସି ।
 କରଳ ମୁଖେ ଧରି ସନ୍ଧ୍ୟା ଅବା
 ମେଲି ଦେଇ ତାର ପାଟି,
 ପ୍ରକୃତି ଦେବାଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପସର
 କ୍ଷଣକରେ ଦେଲ ରୁଟି ।
 ହଟ ହଟ ବୋଲି କରୁଅଛୁ ଉଚ୍ଚେ
 ଶିବା କଥା ବସୁ ହେ,
 ଲଭିଲ ଦର୍ଶନ ଏକାନ୍ତରେ ଅବା
 ଜନତାକୁ ଦେଇ ତଡ଼ି ।
 ବସାଦର ହେଲ ଆଡ଼ପ ମଣ୍ଡପ
 ଭସିଲ ଆମ୍ଭ, ପଣସ
 ରହି ସାତ ଦିନ ପାଇ ଚଟା ହେବେ
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭକତ ମାନସ ।
 ପ୍ରସନ୍ନ ଆନନ୍ଦ ଯାଇ ଅଛୁ ଲଭି
 ନିଶବଦ ଚଉଦିଗ,

ନିତି ଏହି ପରି ମାନବ ଜଗନେ
 ସମ୍ପଦ ବପଦ ଘୋର ।
 ଗୁଳାଛନ୍ତି ସବେ ହସ୍ତେ ଧରି ଆମ୍ଭ
 କଦଳୀ ଶାକର ଫେଣା,
 ବାରେ ଦରଶନ ଆଡ଼ପ ମଣ୍ଡପେ
 ମୂଳେ ମୁକତି ଦକ୍ଷିଣା ।
 ଏଭେବେ ମାନବ ବଢ଼ାଇ ଉଚ୍ଚୋଚ
 କରନ୍ତି ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ,
 ପାଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ପର ଅନ୍ଧା ଖୋଷା ଦେଲେ
 ହୁଅନ୍ତି ଦେବେ ପ୍ରସନ୍ନ ।
 ନପାଏ କେ ବର ଖଜା ଗଜା ଦେଇ
 ଜାଣି ଜାଣି ବଣାନର,
 ଚଉଁ ଶୁଦ୍ଧି ବନା ଭବେ ନାହିଁ କିଛି
 ଗୁଡ଼ ଦେବ ଉପହାର ।
 ଉଣ୍ଡି ବେଳ କାଳ ଖରୁଆ ସତତ
 ସାଧେ ନିଜ ଅଭିଳାଷ,
 ଠାକୁରଣୀ ପୁରେ ପଡ଼ାଇଲା ମନ୍ଦ
 ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ନନ୍ଦଦୋଷ ।
 ସହଜେ ଚପଳ ଅବଳ ପ୍ରକୃତ
 ଶ୍ରବଣେ ଖରୁଆ ବାଣୀ,
 ହୋଧାନଲେ ଜଳି ହେବ ଦିନ ରଥ
 ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ଠାକୁରଣୀ ।
 ମହାରାଜ ପଣ୍ଡା ବଢ଼େଇ ମାନଙ୍କୁ
 ଦେଇ ଶାସ୍ତି ଠାକୁରଣୀ,
 ବୁଝି ଦେଇ ଟିକେ ମଣ୍ଡପେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ
 ମିଳିଲେ ଦେଉଳେ ପୁଣି ।
 ମଉଛୁରେ ପୁଷ୍ପ ଶାସୁଟ ଏକାଳେ
 ଖାଇବାକୁ ନାହିଁ ପେଟ,
 ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସରେ ପାଇ ନିତି ଲିଆ
 ବତାଏ ଗଣ୍ଡି କମଠ ।
 ସହରୁଆ ଭାଇ ତତାଇ ପାଚକ
 ହୋଇଣ ନିଶାରେ ଭାରି,
 ବୁଲୁଛନ୍ତି ରଙ୍ଗେ ଏପଟେ ସେ ପଟେ
 ନାନାଭାବେ ଗଲୁକରି ।

ନାହାନ୍ତି ଗୁଣିବୁ ଦେଖିବାକୁ ଜାତ
ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି ସ୍ମୃତି,
ହୃଦ୍‌ଜାତର ଏ ଅପୂର୍ବ ମିଳନେ
ପୁଲ୍ଲବ ଓଡ଼ିଆ ଛାଡ଼ ।

***

ସନ୍ଧ୍ୟା ଦର୍ଶନ “ପ୍ରାର୍ଥନା”

ବିଶ୍ୱର ଶାସନ ଦଣ୍ଡ ଅଛି ଯାର ଧାତେ,
ସୂଜୁଛି ସେ ମେଘାବଳୀ ସଦା ଜବହରତେ ।
କେବେ ବା ଶ୍ୟାମଳ କେବେ ପାଟଳ ବରଣ,
ବସନ ପିନ୍ଧାଇ ବୃକ୍ଷେ ହରେ ଜନ ମନ ।
ନିଦାସ-ଆତପ-ସନ୍ତାପିତ ପ୍ରାଣି ଚନ୍ଦ୍ର,
ଦିଏ ଶାନ୍ତି ଧୀରେ ପ୍ରେର ସୁଶୀତଳ ବାତେ ।
ସଂସାର ବନ୍ଧୁ ପିଠି ଶିଶୁ ଜନ ହନ,
ଯା ପ୍ରାସାଦେ ଲଭୁଅଛି ଅମର ଭୁବନ ।
ଯା ଚରଣେ ଲୋଚୁଛନ୍ତି ଅମର ପଟଳ,
ସବିତା, ଚନ୍ଦ୍ରମା, କୋଟି କୋଟି ତାରାବଳି ।
ନବ ନବ ବେଶ ସାଜ ରତ୍ନ ଆବର୍ଜନେ,
ବନ୍ଧୁଅଛି ବସୁନ୍ଧରା ଧୂଳିକତ ମନେ ।
ଜଳେ ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ତରାକ୍ଷ ମହମା ଯାହାର,
ବିରଜେ, ଶ୍ରୀପଦେ ତାର କୋଟି ନମସ୍କାର ।

***

ଅସ୍ତାଚଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଠିଲେ
ଧୀରେ ଧୀରେ ସ୍ୱପ୍ନର,
ସିନ୍ଦୂରତ ହେଲା ଭୁବନ
ପଡ଼ କନକ କର ।
ବଳିକା ନିକର ତୋରଣ
ନରେ ଉଡ଼ିଲେ ଗଡ଼ି,
କାନନ ଆଡ଼ରୁ ଶୁଭ୍ର
ଗାନ୍ଧି ଗୋରୁଙ୍କ ଉଡ଼ି ।
ମଳିନ ଦିଶିଲା ବାସର
ହମେ ବହନ ଚନ୍ଦ୍ରଣୀ,
ଆପଣା ଆପଣା ସଙ୍ଗୀତେ
କମ୍ପାଇଲେ ଧରଣୀ ।

ଚକୋର ଦମ୍ପତି ଚନ୍ଦ୍ରକା
ପାଟନ ବଳାଇ ମନ,
ନିଜ ନିଜ ରାସା ଖୋଜିଲେ
ଭ୍ରମି ଆକାଶ ବନ ।
ସନ୍ଧ୍ୟା ଦର୍ଶନ ବାତେ
ନରେ ନାୟକ ପାଇ,
ବାହାରିଲେ ପୁର ଫଳୀରୁ
ଯେଉଁ ବେଶ ପକାଇ ।
ପେଶୁଲୁନ ଧାସ କରବା
କାଇ ଉଡ଼ୁଛି ଫେର,
କଉଁପିନ ମାରି କଟିରେ
କେବା ଭୟେ ଧୂସର ।
ଶିରେ ନାହିଁ କେଶ କା'ରବା
ଅଶ୍ରୁ ଯାଇଛି ଲୁଇଁ,
ବାଙ୍କିବାତି ଧରି କରବା
ଦୂରୁ ଆସୁଛି ଧାଇଁ ।
ତେଲ ଜର ଜର କା କେଶ
କା'ର ପାରିଛି ଦାଢ଼ି,
ଉଦାମ ଯେବନେ କରବା
ନଶ ଦେଉଛି ମୋଡ଼ି ।
କାହାରି କାହାରି ଅବୁଝା
ସନ୍ଧ୍ୟା ପଡ଼େ ଶ୍ରବଣେ,
ଦରଶନ ପାଇଁ ଭୁଞ୍ଜାରେ
କେବା କଳି ଭାଷଣେ ।
କେ ନାଶ ପିନ୍ଧୁଛି ହରିତ
କେବା ବାସ ଧବଳ,
କର ବାହାରିତ ଧୂଳିକ
ପିନ୍ଧି ରମ୍ୟ ଦୁକୁଳ ।
ଝଲସେ କାହାରି ଲୁଲଟ
ପଟେ ଟୋପି ସିନ୍ଦୂର,
ମଥାମଣି ଗୋହେ ସୀମନ୍ତ
ପରେ କେଉଁ ଯୋଷାର ।
କେ ପିନ୍ଧିତ କାତ ହେମର
କେବା କାତ ବିହନ,

କେବା ଖଞ୍ଜି ଅଛି ପଦକେ
 ବହୁମୁଖ ଡେନ,
 ସୁରୁ କନକ ଭୂଷଣେ
 କା'ର ପୁରତ ବେକ ।
 ପ୍ରତିବନ୍ଧି ଶୋଭା ସଲଳେ
 ଦିଶେ ତା ଜକ ଜକ ।
 ମୁକୁଳା କୁନ୍ତଳ କାହାର
 କେବା ଛୁଡ଼ିବ ବେଣୀ,
 ଲକ୍ଷାପେ ବୋଲି ଚଉଣେ
 କେବା ଦେଖାଏ ଠାଣି ।
 ବଦନେ ହଳଦା କୁକୁମ
 ଡୋଳି ବୋଲି କଜଳ,
 ସଲେ କୃଷକ ବାଳାଏ
 ଫମେ ହୋଇଲେ ଠୁଳ ।
 କା'ର ଦୋଳାୟିତ କଣ୍ଠଣୀ
 କା'ର ନାସିକା ଦଣ୍ଡୀ,
 ବିବଧ କୁସୁମ କିରୀଟ
 ଖୋଟା ଦେଇବ ମଣ୍ଡି ।
 ନାଶକେଳ ଅମ୍ଳ ନେସ
 ଆଦି ପୂଜା ସମ୍ଭାର,
 ସହସ୍ର କେତକ ପାଖୁଡ଼ା
 ମଲ୍ଲୀ କୁସୁମ ହାର ।
 ଧରି ରୁଣ୍ଡି ହେଲେ ମଣ୍ଡପେ
 କାମିନୀଏ ସରବେ,
 ଆପଣା କାମନା ମନାସି
 ଅବା ଫେରିବେ ଏବେ ।
 ବାଜିଲ କାହାଳୀ ସଦନେ
 ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଳତ ପାଇଁ,
 ନୟନ ପୁରଇ ଦେଖିଲେ
 କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସାଇଁ ।
 ଆପଣା ଆପଣା ଭବନେ
 ବାହୁଡ଼ିଲେ ସକଳେ,
 ଲଭି ପରସାଦ ବୁଢ଼ାଇ
 ପାପ ଧରମ ଜଳେ ।

***

ବାହୁଡ଼ା

ପରାଚୀ ଲଲଟେ ରଜନ
 ବୁରୁ କୁକୁମ ଟୋପି ।
 ଶୋଭା ସଙ୍ଗେ ଉଦ୍ଧା ଆଲେକ
 ଅରକାର ବୁଲେପି ॥
 ପ୍ରେମଭରେ ଆସି ମିଶିଲେ
 ଦ୍ଵିଜବନ୍ଧ ଦମ୍ପତି ।
 ସରୋବରେ ହସି ଉଠାଇ
 ଧୀରେ ପଦ୍ମନା ସଜା ॥
 ଭେଟିଲେ ପାଦପେ କୁସୁମ
 ଅତି ଭକତି ଭରେ ।
 ବାଣ୍ଟିଲ ସୁଗନ୍ଧ ମରୁତ
 ଧୀରେ ଗେହଗରେ ॥
 ନିଦ୍ରାଦେବା ଅଙ୍କ ତେଜିଲେ
 ଧୀରେ ଧୀରେ ସକଳ ।
 ନିଜ ନିଜ ତାନେ ବନ୍ଧିଲେ
 ମୋହେ ଶେତର କୁଳ ॥
 ଆଣି ମିଳି ମିଳି ଗୁଞ୍ଜନ
 ସୁନେ ମିଳିବ ରଜି ।
 କୁସୁମ ସମୀପେ ପ୍ରବେଶ
 ହେଲେ କୁମୁଦ ତେଜି ॥
 ମକରନ୍ଦ ଆଶେ ଧାଇଁଲେ
 ମଧୁକର ବହନ ।
 ବିସୋରି ବିଲସ ଡାକ୍ତର
 ପର ପାଇଁ ଜବନ ॥
 ଶାନ୍ତି ଦେବା ଧୀରେ ଗମିଲେ
 ନିଜ ପୀଠକୁ ଏବେ ।
 କୋଳହଳମୟ ନଗରୀ
 ହେଲୁ ବିବଧ ଭବେ ॥
 ବାହୁଡ଼ା ବାରତା ନାଗରୀ
 ଭେଦଗିରି କାନନ ।
 ଜଣାଇଲା ପୁର କନ୍ଦରେ
 ବାତ ସମ ବହନ ॥

ବାହୁଡ଼ା ଉତ୍ସବ ଦର୍ଶନେ
ମାତୃ ଆସିଲେ ଜନେ ।
ଉଛୁ କିଲ ସତେ ନଗରୀ
ଦଶ ଶଙ୍ଖ ନିଃସ୍ଵର ॥
ବିପ୍ଳବ ବିଦାନ ମାରଦ
ଘୋଡ଼ାଇଲ ଶ୍ଵର ।
ଆସିଲ କି ସତେ ପବନ
ଧରି ପସ ରୂମର ॥
ବଟା ହଳଦାରେ ଅଙ୍ଗକୁ
ଧୋଇ କାମିନୀ କେତେ ।
ଓଦା ସର ସର ଅଙ୍ଗରେ
ଉତ୍ସ ଦେବ ଅଗ୍ରତେ ॥
ମୃଦଙ୍ଗ ଶୋଭିର ଶବଦେ
ପଡ଼େ ଅତଡ଼ା କାନ ।
କାହାଳୀ ବେଦ ଶୁଭିଲ
ଜଣି ବଳ ନିଃସ୍ଵର ॥
ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ପଡ଼ିଲ
ଅବା କାନ୍ଦ ବୋବାଲ ।
ସେ ଶବଦ ବାଜି ଦର୍ଶିଣ
ଗଲ ହର୍ଷେ ଉଛୁଲି ॥
ମହାସମାରୋହେ ଫେରିଲେ
ପ୍ରଭୁ ଜନ ଗହଳେ ।
ମଳତଳ ଆଜି କମ୍ପିତୁ
ଅତି ଆନନ୍ଦ ରେଳେ ॥
ଘୋର ନିନାଦିତ ଦବସ
ଧୀରେ ନେଲ ମେଲଣି ।
ହୁକା ରଡ଼ି ଶୁଭି ଶୁଭାଳ
କମ୍ପାଇଲ ଧରଣୀ ॥
ରୁହୁଁ ରୁହୁଁ ଏଣେ ତହିଁକା
ମାତୃ ଆସିଲ ଧର ।
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଗଗନେ
ଏବେ ପୁଟିଲେ ତର ॥
ପୁଲଲ ଶୁଭି ଶୁଭାପଦ
ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ବାହାର ।

ବରଦ ବାଧାରେ ସତୁଡ଼ି
ବୁଝ ଡାଳେ ଚକୋର ।
ବାହାରିଲ କାହୁଁ ଖଦେଫାତ
ନିଜ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖାଇ ।
ବାହୁଡ଼ିଏ ଉଡ଼ି ବୁଲିଲେ
ବୁଝୁଁ ଫଳ ଛିଣ୍ଡାଇ ॥
ବିରସେ ଶାୟିତ ନଗରୀ
ନଦ୍ରା ଦେବା ପରଶେ ।
ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି କରି ଉଲୁକି
ଭବ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଘୋଷେ ।

***

ଭେଟ

ମେଘ ବର୍ଷିଲ ଅସରେ ଅସରେ
ଏବେ ଏ ଆଷାଢ଼ ମାସେ,
ଦଡ଼ି ଦଡ଼ି ଶୁଣି ରବିଚନ୍ଦ୍ର ତାର
ଲୁଚିଲେ ନରେ ଚରଣେ ॥
ନୂଆ ପାଣି ପାଇ ବେଙ୍ଗ ବେଙ୍ଗ ଲୁଏ
ପକାଇଲେ ହଳହଳି ।
ତଷା ପୁଅ ଶୁଣି ଦେଖି ଧାନ ଗଜା
କମଳ ଗଲଣି ମିଳି ॥
ମୁହଁ ନାହିଁ ପାଣି ନଇତଳିଆକ
ଆସିବ କେବେ ବଡ଼ି ।
ପଡ଼ିଗଲେ ମୁହଁ ଟାଣି ନିଏ ଖରେ
ଗହ ଗହ ଦର ତାଡ଼ି ॥
କା' ମୁଣ୍ଡେ କଳଣ ତାଳି ଦିଏ ନେଇ
କା'କୁ କରେ ଚର ଘଣ୍ଟି ।
ଦାମ୍ଭିକର ଦମ୍ଭ ଲୁଚାଏ କାହିଁ
ଏଡ଼ିବାକୁ ବଧୂ କାନ୍ତି ॥
ଜନ ରଥ ଧୀରେ ସିଂହ ଦୁଆରରେ
ଲୁଗିଗଲ ସଞ୍ଜେ ଆସି ।
ପୁହାଇଲ ନିଶି ତହିଁ ଜନ ଦିଅଁ
ମନ୍ଦିରେ କେହି ନ ପଶି ॥

ମନ୍ଦିର ଯିବାକୁ ଡେଲେ ସଜବାଜ
 ଶୁଭଲ ଘଣ୍ଟା ନିଶ୍ଚୟ ।
 ଗିଂହ ଦୁଆରରେ ରୁଣ୍ଡି ଡେଲେ ଜନେ
 କରିବାକୁ ଦରଶନ ॥
 ସେଷେ ଜର ଜର ହୋଇ ଠାକୁରଣୀ
 ରହିଥିଲେ ଗଣି ଦିନ ।
 କବାଟ ପକାଇ ଜଣି ରହିଥିଲେ
 ନ କହି କିଛି ବନେ ॥
 ଶାସିବାକୁ ଯେବେ ମନେ ରାଜେ ଆସେ
 ହୋଧ ପରେ ବଇଁଠା ।
 ସଦ୍‌ଗୁଣ ନିଷ୍ଠେ ଶଶିକ ମଧ୍ୟରେ
 ଲେଖିରେ କାହିଁ ଡର ॥

ଜଗତେ କାହାକୁ ଭୁଡ଼ି ନାହିଁ ହୋଧ
 ସକଳେ ତା ଅନୁର ।
 ବିପ୍ରାର ପ୍ରଭୁର ଘଟାଏ ବିପ୍ଳବ
 ଚଉଦିଗେ ନିରନ୍ତର ॥
 ଭଉଣୀ ସନ୍ଧ୍ୟା ବଡ଼ ଠାକୁରକୁ
 ଛୁଡ଼ିଦେଲେ ବାଟ ଜାଣି ।
 ଓଗାଳିଲେ ପଥ ଜଗତ ନାଥକୁ
 ଶାସିଣ ନିଷ୍ଠୁର ବାଣୀ ॥
 ଅନ୍ତର ଦେବତା ଜାଣି ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ
 ପ୍ରବୋଧଲେ ହରଷରେ ।
 ଫିଟିଲ କବାଟ ପଶିଲେ ଦମ୍ଭିତା
 ବଡ଼ ଦେଉଳ ଭିତରେ ॥

—

ତ୍ୟାଗବୀର

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

କୋଶଳ ନଈରେ ପଦେ ଅଭିଷିକ୍ତ
 ହୋଇ ଦଶରଥ ରାଜା,
 ପରଜାମାନଙ୍କୁ ପାଳି ସୁଧତନେ
 ଉଡ଼ାଇଲେ ଯଶଧ୍ବଜ ।
 ପଦାନତ ହେଲେ ଶତ ଶତ ନୃପ
 ଦେଖି ତାଙ୍କ ବାହୁ ବଳ,
 ଦୟା, ଦାନ, ଝମା ଆଚରି ସତତ
 ମୋହରେ ଦେବ ସକଳ ।
 ଦଣ୍ଡଧର ପରି ନ୍ୟାୟ ଦଣ୍ଡ ଧରି
 ଶାସିବାରୁ ପ୍ରଜାକୁଳ,
 ଶସ୍ୟଶାଳୀ ହେଲେ ସବୁଦିନେ ରାଜ୍ୟ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହେଲେ ଅନୁକୁଳ ।
 ତେଜେ ନିଶାପତି ବତନ୍ତି ଯେସନ
 ଶୁକୁ ପକ୍ଷେ ପ୍ରତିଦିନ,
 ସତ୍ୟ, ଶମ, ଦମ, ତୃଷ୍ଣା ତେଜରେ
 ବଢ଼ିଲେ ରାଜା ତେସନ ।
 ଦୁବଳେ କରୁଣା ପ୍ରବଳେ ଦମନ
 ଥିଲା ତାଙ୍କ ରାଜନୀତି,

ଦେବତାଏ ଯା'ଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠାରେ
 ଲଭୁଥିଲେ ଅତି ପ୍ରୀତି ।
 ବିପ୍ରଗଣେ ଭକ୍ତି ଦୁଃଖୀ, ରକ୍ଷା ସେବା
 ଦେବ ଦେବୀ-ପୂଜା କରି,
 ନ ବନ୍ଧ ଗରବ ଲେନ୍ତି ସତତ
 ଧନୁ ଯେ ଅନୁସରି ।
 ଧନ ଆଉ ବଳ ସଂଯୋଗେ ଜୀବନ
 ହୋଇଥାଏ ସୁଖାବହ,
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ବଚନ ଲଭି ନରପତି କାଳ
 କାଟୁଥିଲେ ଅହରହ ।
 ଶ୍ରାବ୍ୟବାନ ବୋଲି ରାଜା ଦଶରଥ
 ହୁଏ ଗାନ ଜନମୁଖେ,
 କହୁ, ନରପତି ନେୟ-ବିଦ୍ରୁନେ
 ଯାପନ୍ତି ଜୀବନ ଦୁଃଖ ।
 ଧନରେ ଭଣ୍ଡାର ହୋଇଥିଲେ ଭରି
 ନଥିବଟି ଯେବେ ଯୋଗ,
 ଦୁଃଖ-ରୋଗ ଆସି କରେ କଲବଳ
 ନପାରେ କେ କରି ଭୋଗ ।
 କୁଳ ପୁରୋହିତ- ବଞ୍ଚିବୁକୁ ଦୁଃଖ
 ଡାକି ଆଣି ଭୂପ ଦିନେ,
 ଧୂପ ଲାଭ ଆଗେ କରିଲେ ବିରୁର
 ଅତି ବିଷୟ ବଦନେ ।

ଲଭି ପରମର୍ଶ ଅନନ୍ତେ ନୁ ମଣି
 ଲେମ୍ପାଦ ବଜେ ଧାନ,
 ରକ୍ଷଣଶୃଙ୍ଖଳ ମୁନି ଦେନ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ-
 ବଜେ ଆଣିଲେ ମଙ୍ଗଳ ।
 ରତ୍ନ ଶିବେମଣି- ବସନ୍ତ ସଧୀରେ
 ଶୋଭା ପସର ବାଡ଼ି,
 ଉପଗତ ହେଲ ଧରାଧାମେ ଏବେ
 ଶିଶିକୁ ଖଟେ ତତ ।
 ଅଶ୍ରୁବଳି ଲାଗି କୋଶଳ ନଈରେ
 ମନ ବଳାଇଲେ ଅତି,
 ଛୁଟିଥିଲେ ଏବେ ନିଶ୍ଚୟ ଘୋଟକ
 ପାଳ ମୁନି ଅନୁମତି ।
 ଆରମ୍ଭିଲେ ହୋମ ବଶିଷ୍ଠାଦି ମୁନି
 ବେଦ ସ୍ମୃତି ଅନୁଯାୟୀ,
 ବିଚିତ୍ରା ବରଷେ ବୁଲି ଧର ଅଶ୍ରୁ
 ବାହୁଡ଼ିଲା ହୋଇ ଜୟୀ ।
 ଯାବତ୍ ସ୍ବେଦ ବ୍ରତ ଜମା ହେଲା ଆସି
 ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ଯାହା ଯାଗେ,
 ମନେ ହେଲା ପର ପୁଣ୍ୟାମଳ ଧର
 ପଠାଇ ଥିଲା ସରଗେ ।
 ନାନା ରାଜକନ୍ୟା ନରପତି କେତେ
 ହୋଇଥିଲେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ,
 ପହଞ୍ଚିଲେ ଆସି ଯଥା ସମୟରେ
 ଭେଟି ଧରି ରଜନୀକାନ୍ତ ।
 ସୁନା ହୁଣା ଆଦି ବସ୍ତ୍ରା ହେଲା କେତେ
 କେ ତାହା ପାରିବ କଳି,
 ଦୁଃଖୀ ରାଜା ବସେ ପୁଲକିତ ହୋଇ
 ନବ ବାସ ଭଲ ଭଲ ।
 ରକ୍ଷଣ ଶୃଙ୍ଖଳାଦେଶେ ବାମଦେବ ଆଦି
 ଅନନ୍ତରେ ମୁଂଗଣି,
 ବଧୁ ଅନୁଯାୟୀ ଦେଲେ ଅଶ୍ରୁବଳି
 କର ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ।
 କେତେ ନନ୍ଦନାଶ ନାନା ସାମଗ୍ରୀ
 ଖାଉଥାନ୍ତି ବାହାବାଉ,

ରାଜୁଥିବା ଲୋକେ ନପାନ୍ତି ନିକାଏ
 ନାକ ପୋଛୁବାକୁ ତର ।
 ମୁନିଗଣେ ଭକ୍ତ- ହୃଦୟେ ପ୍ରଣମି
 ଦଶରଥ ନରପତି,
 “ସୁସ ଲାଭ ବର” ରକ୍ଷଣଶୃଙ୍ଖଳ ମୁନି
 ଶୁଣି ଲଭିଲେ ତୃପ୍ତି ।
 ରକ୍ଷଣଶୃଙ୍ଖଳର “ଇଷ୍ଟି” ହୋମ କାର୍ଯ୍ୟ
 ସବୁ ନ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଏଣେ,
 ସ୍ବର୍ଗୀୟ ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଭବହେଲେ ଏକ
 ପାୟସ ଧରି ସେ ସ୍ଥାନେ ।
 ଲଭି ସେ ପାୟସ ଦଶରଥ ଭୂପ
 ନେଇ ହରିଷ୍ଟ ମନେ,
 କୌଶଲ୍ୟା କୈକେୟୀ ଦୁଇ ବଣି ମଧ୍ୟ
 ଦେଲେ ବାଣ୍ଟି ତତକ୍ଷଣେ ।
 ବେନ ରାଣୀ ତହୁଁ ନିଜ ନିଜ ଭର୍ତ୍ତୁ
 ସୁମିତ୍ରାକୁ ତରୁ ଅଂଶ,
 କରଣ ପ୍ରଦାନ ନିରମଳ ମନେ
 ସେବିଲେ ବନ୍ଧୁ ହରଷ ।
 ଏଣେ ଦେବତାଏ ଅଧୀର ହୋଇଣ
 ରାବଣର ଉପଦ୍ରବ,
 ପକ୍ଷଜଲୋଚନ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ପଦେ
 ଦୁଃଖ ଜଣାଇଲେ ପ୍ରବେ ।
 ଅଗ୍ନି ଦେବଙ୍କର ସାହା ଲାଗି ଯଥା
 ଅଗ୍ରସର ପ୍ରଭଞ୍ଜନ,
 ଶୁଣି ଦଇତାରି ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନେ
 ହସି କହିଲେ ଏସନ ।
 “ଦୁଷ୍ଟ ନିଶାଚରେ ବଧୂବା ନିମିତ୍ତ
 ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ,
 ମହାରାଜ ଦଶ- ରଥ ଅଭରସେ
 ଜନମିବ ନିକଟରେ ।”
 ଶ୍ରୀହରି ବଚନ ଶୁଣି ପୁରଗଣ
 ବାହୁଡ଼ି ସେ ଯାହା ପୁରେ,
 କିଛି କାଳ ପରେ କପି ରୂପ ଭୂଲେ
 ଜନମିଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟସୁରେ ।

ସମକାଳେ ତୁମ୍ଭେ-   ରାଣୀ ଗର୍ଭବତୀ-
    ହୋଇ ଶୋଭିଲେ ବିଶେଷେ,
 ପୁଲକିତ ମନ   ରାଣୀଙ୍କୁ ନୃପ
    ଗହ୍ୱଥିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ ।
 କୌଶଲ୍ୟା, କୈକେୟୀ   ଗର୍ଭ ହେଲେ ଜାତ
    ଏବେ ଏକ ଏକ ପୁତ୍ର,
 ପୁମିତା ଗର୍ଭକୁ   ଜନ୍ମ ଦେଇ ପୁତ୍ର
    କଲେ ଧରତଳ ପୁତ୍ର ।
 ମେଘ ଦେଖି କେଜା,   ଭୂତକ ସେସନ
    ହସେରେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ,
 ତଥା ପିତା ମାତା   ପୁତ୍ର ଦରଶନେ
    ହେଲେ ଅତି ଆନନ୍ଦିତ ।
 ଲଘୁ ଦେଖି ଯଥା   ଚକୋର-ଚକୋରୀ
    ଯା'ନ୍ତି ପ୍ରେମଭରେ ଭାମି,
 ଏ ବାରିତା ଲଭି   ତଥା ମୋଦଭରେ
    ଦେବ ଲୋକ ଭବବାସୀ ।
 ଶୁଭିଲ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ   ବରଷିଲ ପୁଷ୍ପ
    ସରଗୁଁ ସରଗେ ଏଣେ,
 ଶଙ୍ଖ ଭେଷ ଚୁଣି   ବାଦ୍ୟ ନାଦେ ଯୁକ୍ତି
    ମହାତନ ଗରଜନେ ।
 ବଡ଼ଇ ଚନ୍ଦ୍ରମା   ସେହେ ଦିନୁ ଦିନ
    ତେଜେ, ତେଜେ ଭରି ଭାଜ,
 ବଡ଼ ଶିଶା-ଅସ୍ତେ   ଲଭିଲେ ନୈପୁଣ୍ୟ
    ଦେୟ ଗୁଣକୁ ବହୁ ।
 ରାମକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ   ଭକତ ଅନ୍ତରେ
    ସେବୁଥାନ୍ତି ପ୍ରତିଦିନ,
 ଭଉତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ   ଶତ୍ରୁହନ ଏଣେ
    ନ ଛାଡ଼ନ୍ତି କଦାନେ ।
 ଲଭି ଦରଶନ   ପ୍ରଣାମ ବଦନ-
    ରାମଙ୍କର ସର୍ବ ଜନେ,
 “ବସୁ ଅବତାର   ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି
    ଭାବୁଥିଲେ ମନେ ମନେ ।
 ଦେଖାନ୍ତି ସେ ଭକ୍ତି   ଗୁରୁଜନ ଗଣେ
    ମନେ ଅନୁରାଗ ବହୁ,

ତୋଷୁଥିଲେ ମନ   ସାନ ବଡ଼କର
    ମଧୁର ବନେ କହୁ ।
 ଦୋଷ ଦେଖି କ୍ଷମା   ଆରେନ୍ତି ସଦା
    ହେଥାଏ ହୋଧ ଦୁର୍ଗତ,
 ଶୟନେ ସୁପନେ   ନିରନ୍ତର ମନ
    ପରହୃତ ପାଇଁ ହୁଏ ।
 ପୁତ୍ର ମୁଖ ଦେଖି   ବୁଢ଼ାକାଳେ ରଜା
    ସୁଖ କାଟୁଥିଲେ ଦିନ,
 ସେ ସୌମ୍ୟ ବଦନ   ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ
    ମନ ହେଉଥାଏ ଛନ୍ଦ ।
 ପଦ୍ମସ୍ଥଣ, ଦିନେ   ଦଶରଥ ଆଗେ
    (୧) ଗାୟତ୍ରୀ ତପୋଧନ,
 କହଲେ, 'ରାକ୍ଷସ   ବନାଶିବା ଲାଗି
    ରାମ ଯିବେ ତପୋବନ ।
 ଅସୋୟା ନୃମଣି   ଶୁଣି ମୁହଁବାଣୀ
    ସମ୍ମତ କଲେ ପ୍ରଦାନ,
 ମୁହଁବର ସଙ୍ଗେ   ତପୋବନ ଦିଗେ
    ଗମିଲେ ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭାନ୍ତି ମୁନି   ଆଗେ ଆଗେ ତାଙ୍କ
    ପଛେ ପଛେ ବେନି ଭାଜ,
 ହରି ସେମାନଙ୍କ   ମନ ଗଳପେ ବା
    କାନନ ଶୋଭା ଦେଖାଇ ।
 ରୁଚିର ପ୍ରାସାଦେ   କଟୁଥିଲ ଦିନ
    ରାଜ କୁମାରଙ୍କ ନିତି,
 ସରସ କୁଳରେ   ଗଛ ତଳେ ଆଜି
    କଟାଇଲେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ରାତି ।
 ନାନା ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର-   କରୁଗଲ ମାନ
    ଦଇତ ବନାଶ ପାଇଁ,
 ଶିଖାଇଲେ ରାମେ   ଗାୟକ ନନ୍ଦନ
    ହୃଦେ ଅତି ତୋଷ ବହୁ ।
 ପଥ ଶ୍ରମ ବାଧା   ନ ଲାଗିବା ଲାଗି
    ଅନନ୍ତର ଉପବେଶ,

ବଳ ଅଭବଳ ମନ୍ତ୍ର କହୁଦେଲେ
 କର୍ଣ୍ଣ ଦେନି ଭାଇଙ୍କର ।
 ପାଇକାରୁ ରାତି ନିଶ କନ୍ଧ ସାରି
 ତୋ କୁମାରକୁ ଧରି,
 ବଢ଼ାମିତ ଋଷି- ବର ବାହାରିଲେ
 ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅନୁସରି ।
 ବାଟେ ଗଲବେଳେ ନିରେଖି ଯତଏ
 ବେନି ଭାଇଙ୍କ ମୁଖେ,
 ଭୁଲି ଜପ ତପ ଆହା ! କି ସରଗେ
 ଲଭନ୍ତି ଅତି ପୀଡ଼ିତ ।
 ଏ ସମୟ ପୁଣି ତାତକା ବନ୍ଧସୀ
 ମରିଲ ରାମ ୧. ଇନ୍ଦ୍ରରେ,
 ଜୟ ଧନ ସହ ବରଷି କୁସୁମ
 ପ୍ରଶଂସିଲେ ତାକୁ ସୁରେ ।
 ଦଶଧେନୁର ବେନି ସୁତ ସହ
 ବଢ଼ାମିତ ନିଜ ମଠେ,
 ପ୍ରବଳି ଦେଖିଲେ ଦୃଷ୍ଟମନେ ଭତ
 ଶିଷ୍ୟଗଣ ବେଦ ପାଠେ ।
 କଲେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ମୁନି ଶିଷ୍ୟମାନେ
 ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେମ ବୋଲେ,
 ଯହୁର କରମ ଆଜ୍ଞାରେ ଏବେ
 ଯତବର ଯଥା କାଳେ ।
 ପଡ଼ିଲ ଏ କାଳେ ଥପ ଥପ ହୋଇ
 କେ ବେନି ବାହୋବାର,
 ଦେଖି ଏ ଘଟଣା ବେନି ଭାଇ ଏଣେ
 ସେତେବେଳେ ଜର ଜର ।
 ଉତ୍ତରୁ ଶୁଣି ରାମ ଦେଖନ୍ତି ଆକାଶେ
 ମାୟାବଳ ନିଶାଚରେ,
 ଯାତ, ହୋମ ବସ୍ତ୍ର ଭାଙ୍ଗି ନିରତ
 ହୋଇ ଲାପ୍ତ ଅନାରୁରେ ।
 ପେଣି ପେଣି ଶର ହୋଇବ ବେନି ଭାଇ
 ଦେଖିଲ ନିଶାଚରେ ଜାଲି,

ପରାହମ ଦେଖି ବନ୍ଧୁ ପରଶଂସା
 କଲେ ତାପସ-ଆବଳି ।
 ଯାଗ ସମାପନ- କରି ଯତବର
 ଆଶିଷିଲେ ବେନି ଭାଇ,
 ତଦନ୍ତେ ଜନକ ନିମନ୍ତେ କଥା
 କହିଲେ ସବୁ ବୁଝାଇ ।
 ସେ ମହା-ଉତ୍ସବ ଦେଖିବାକୁ ବେନି-
 ଭାଇ ବଳାଇଲେ ମନ,
 ଗଲେ ବଢ଼ାମିତ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଦେଖି ଧନୁ ଟେକା ପଣ ।
 ପତି ଅଭିଶାପେ ଗଉଡ଼ମ ପ୍ରଶ୍ନ
 ପ୍ରହର ରୁଚିଣୀ ହୋଇ,
 ପଡ଼ିଥିଲେ ପଥେ ଗୋମ ପଦ ବାଜି
 ଉଠିଲ ସ୍ୱହୃଦ ପାଇ ।
 ଗୌତମ ପ୍ରେୟସୀ ଅହରା ସୁନ୍ଦରୀ
 ବନ୍ଦ ସେ ପଦ କମଳ,
 ପତି ପଦତଳେ ଲୋଟି ଗଲେ ଖରେ
 ବୁଝାଇ ଲୋଚକ ଜଳ ।
 ଗାୟକ ନନ୍ଦନ ବଢ଼ାମିତ ଋଷି
 ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେନି,
 ପହଞ୍ଚିଲ ଯାଇ ମିଥୁନ ନଗରେ
 ଜନକଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ।
 ବେନି ଭାଇଙ୍କର ସେ ରୂପ ମାଧୁରୀ
 ବଦେହ କାମିନୀଦୟା,
 ରହିଥାନ୍ତି ଚାହିଁ ପୁଲକିତ ମନେ
 କରି ଦୃଷ୍ଟି ଏକଲୟ ।
 ଶୁଣିଣ ଜନକ ଆଗମନ ବାଣୀ
 ବଢ଼ାମିତ ଋଷିଙ୍କର,
 ଆସି ତତକ୍ଷଣେ ହରଷ ଅନୁରେ
 କଲେ ଅତି ସମାଦର ।
 ପରିଚୟ ଲଭି, ରାଜକୁମାରକ
 ଜନକ ହରଷ ଭରି,
 ଦେଇ ବସାଛନ୍ତି ବନ୍ଧୁ ଅନୁସାରେ
 କଲେ ଅତିଥି ସଜ୍ଜା ।

ତହୁଁ ଜନକକୁ ପୁଲକିତ ମନେ
ନିବେଦିଲେ ଗାଧୁପୁତ,
“ତବ ଶିବ ଧନୁ ଦେଶିବାକୁ ଭୋମ
ବଳଉ ଅଛନ୍ତି ଚିତ୍ତ ।”
ଶୁଣି ନରମଣି ନିରାଶ ଅନ୍ତରେ
ଉଡ଼ିଲେ ମୁନିବଂଶେ,
“କେତେ ଧନୁରୁଦ୍ଧ ବାହୁଡ଼ି ଗଲେଣି
ଲଜ୍ଜାଭର ନିଜ ପୁରେ ।”
ତହୁଁ ବଶ୍ୟାମିତ ବଞ୍ଚିଲେ ସାନନ୍ଦ
ରଘୁବର ପରାଜୟ,
“ସମର୍ଥ କେବଳ ଟେକିବାକୁ ଭୋମ
ହରଧନୁ ଅନୁପମ ।”
ମିଥୁଳା ଶିଖର ଶୁଣି ମୁନିଙ୍କର
ବନ୍ଧୁ ଆଶ୍ୱାସ ବଚନ,
ମୋଦ ଭରେ ଆଦେ- ଶିଲେ ‘ଧନୁ ଦେଶି-
ଯାନୁ ଘୋରୁ ନନ୍ଦନ’ ।
ଶିବସମ ରୁରୁ ସେ କୋଦଣ୍ଡ ଟେକି-
ଦେଲେ ଶ୍ରୀରାମ ସଦନେ,
ଯୋଡ଼ିଲେ ନୁଆଁଇଁ ତହିଁ ପରେ ଗୁଣ
କେତ କରି ରାଜନେ ।
ଟାଣେ ଝିକିବାରୁ ଦୁଃଖଣ୍ଡ ହୋଇ
ପଡ଼ିଲା ଗୁଣି କାମିନୀ,
ଅନଳ ପତା ଏ ଖେଳଗଲା ପୁରେ
ଉଷତ ଅତି ଜନକ ।
ମୁନିଙ୍କର ଆଗେ ବନସ୍ତ ଗୋଜନ
କହିଲେ, “ମୋର ତନୟା,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସୁପ୍ତିଶୀ ଜନକୀ ରାମଙ୍କ
ହେଲେ ଆଜିଠାରୁ ଜାୟା ।”
ଏ ବାରତା ଦେନି ଧୂଳି ସତାନନ୍ଦ
ଯାଇ ସାବେଳେ ନଗରେ,
ଅପୋଧା ଗୋଜନ ଦଶରଥ ଆଗେ
ଜଣାଇଲେ ମୋଦଭରେ ।
ବଜ୍ର ପରାଜ ଏ ଶୁଭ ବାରତା
ଭେଦିଗଲା ପୁରେ ପୁରେ,

ଦଶରଥ ଭୂପ ପରିଣୟ-ସକ
ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ସରାଗରେ ।
କେତେ ହାତୀ ଦୋଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଲୋଡ଼ା
କେ ପାରିଲେ ଶଣି ତାହା,
ଧରିଲେ ସଙ୍ଗରେ ଅଗଣିତ ସଜ
ମନ ପଡ଼ିଥିଲା ଯାହା ।
ଶୁଭ ଅନୁକୂଳ କୋଶଳ ନଗରଣ
ଅଭିମୁଖ ମିଥିଲର,
ବାହାରରେ ବନ୍ଧୁ ସାଧୁ ବସ୍ତ୍ର ସହ
ହୋଇ ଆନନ୍ଦେ ଅଧୀର ।
ଯଥା ସମୟରେ ବିଦେହ ନଗରେ
ଦଶରଥ ମହାପାଳ,
ପହଞ୍ଚି ଶ୍ରୀରାମ- ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖି
ହେଲେ ଆନନ୍ଦରେ ଭୋଳ ।
ମହାସମାରୋଡ଼େ ରାଜକୁମାରଙ୍କ
ହେଜ ପରିଣୟ କଥା,
ବେନି ମହାପାଳ ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ସବୁ
ଧରି ଦେଶ କାଳ ପ୍ରଥା ।
ସୀତାଙ୍କ ସହିତ ଉପୁମଣିଙ୍କର
ଉର୍ମିଳ ସହ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
ଭରିତ ଶସ୍ତ୍ର ଲୁଗାଧୁନ ସୁତା
କରିଲେ ପାଣିଗ୍ରହଣ ।
କଶୋର କଶୋର ମଧୁର ମିଳନ
ଦଶେ ରମଣୀୟ ଅତି,
ଯେ ଦେଖିଛୁ ଥରେ ନ ଭୁଲିଲ କେବେ
ଆହା ! ସେ ରୁଚିତ କେମାଡ଼ି ।
ସିନ୍ଧୁ ନାଦ ସମ ଗଢ଼େନ ନଗର
ଜନତାର କୋଳହଳ,
ମେଲାଣି ଦେବାକୁ ବାଧୁ ରାଜ-ରାଣି
ବର ବଧୂ ପଥାକାଳେ ।
ଜଗି ବେନକାଳ ଚେରୁ ବେହେରା
ଯେବେ ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୁତନ,
ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି ମନ ଅଧିପାରେ
କରି ସବୁ ଆୟୋଜନ ।

ଏଣେ ସଖୀଗଣ କୁହାକୋହି ହେଲେ
 “ସୀତା ଯିବେ ଶାଶୁଘର,”
 ନ ଫିଟେ ବଚନ କାହାର ମୁଖରୁ
 ବହୁଳ ଲୋଚକ ଝର ।
 ଟାପର କରିବା ଲୋକ ଥାଇ କେତେ
 ତଗ ମେଲି ବେଳେ ବେଳେ,
 ହସତୁ ଥାଆନ୍ତି ରୁଣ୍ଡି ଥିବା ଜନେ
 ଅବା ମନ ଦୁଃଖ କାଳେ ।
 ମେଲୁଣି ଯୋଗାଡ଼ ସଜ ହେଉ ହେଉ
 ଏଣେ ପାଇଗଲା ରତ୍ନ,
 ଶୁଭ ଯୋଗ ଦେଖି ବୟୋଧୀ ଗଣ
 ହୁଅନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱ ଅତି ।
 ଭୁବନ ବିଦତ ରଜଶ୍ରୀ ଜନକ
 ମହା ଆତମ୍ଭର କରି,
 ପଠାଇଲେ ଏବେ ବିହୃତ ବଧାନେ
 ଭଜନ ଚୁରି ସୁନ୍ଦର ।
 ଶ୍ରୀରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଭରତ, ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
 ଲଭି ବହୁ ସନମାନ,
 ବିଦା ହେଲେ ଯେବେ ପଡ଼ୁଥିଲା କେତେ
 ହୁଳହୁଳ ଦନ ଦନ ।
 ଆଗେ ଆଗେ ଶୁଣି- ଥାନ୍ତି ଦଗରଥ
 ପଛେ ବିଦାୟ ସମ୍ଭାର,
 ଅମଙ୍ଗଳ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଭବେ ଦେଖି
 ଭୟରେ ହେଲେ କାତର ।
 ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଅରତ ପଶୁରାମ ଏବେ
 କୁଠାର ଧରି ହାତର,
 ଓଗାଳିଲେ ବାଟ ଚୋରଣୀଙ୍କର
 ଅତି ରାଗ ଅହଙ୍କାର ।
 ଝୁଲିମିଲି ବଞ୍ଚି ଯଥା ଘର ଯୋଗେ
 ମହା ତେଜ ସଦା ଧରେ,
 ତଥାସୁପ୍ତ ରୋଷ ଅହଂତା ସଂଯୋଗେ
 ବଢ଼େ ଶଶକ ଭିତରେ ।
 ଅନନ୍ତର ମୂଳ ହେତୁ ଅହଙ୍କାର
 ଜାଣି ଜାଣି ଏହା ନରେ,

ନିଜ ଗାତ ନଜେ ଖୋଲିଥାନ୍ତି ସଦା
 ଟାଣି ହୋଇ ମେହ ଡୋରେ ।
 ମହାବଳ ଯଥା ହୋଇଣ ଦାଉଡ଼
 ହୋଧାନକେ ଯାଏ ଜଳ,
 ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ ତଥା ହୋଧାବଶେ
 ସାର୍ବବର୍ଣ୍ଣ ଦେଲେ ଗାଳି ।
 ଯେସନ ସଲଳ ଯୋଗେ ହୃଦାଶନ
 ଲଭଇ ନିବାଣ ଗତ,
 ତେସନ ରାମଙ୍କ ବଚନ କରିଲା
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ହୋଧା ଶାନ୍ତି ।
 କହିଲେ ରାମଙ୍କୁ ସାର୍ବବ ଏସନ
 “ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଲୋଷ ମୋ ପଣ”,
 “ମୋ ଧନୁକୁ ଯେବେ ନ ପାରିବ ଭାଙ୍ଗି
 ଛଡ଼ାଇବ ବଡ଼ ପଣ” ।
 ଶିଶିର ବିଲେକ ଦିନକର ତେଜ
 ଯେସନ ହୁଏ ନିଉଳ,
 ଶ୍ରୀରାମ ନୟନ ପଡ଼ି ସେ କାମ୍ପୁନକ
 ହେଲା ଏବେ ପ୍ରସନ୍ନନ ।
 ଭୁରୁ ସୁତ-ବାଣୀ ଶୁଣି ଚୋରଣୀ
 ବିନୟ ବଚନ କହି,
 ଟେକି ସେହି ରୂପ ଯୋଗିଲେ ସାଧୁକ
 ଶାନ୍ତି ଭାବ ହୃଦେ ବହି ।
 ପ୍ରଭାଞ୍ଜନ ବେଗ ନପାରି ସମ୍ଭାଳି
 ଉତ୍ସୁକ ଭରୁ ଯଥା,
 ଚୋରଣୀ ହସ୍ତ ପଛେ ଶୁଣି ଭାଙ୍ଗିଲା
 ସାର୍ବବଙ୍କ ରୂପ ତଥା ।
 ଜାନକ ଜବନ ଯାଉଅଛି ବିଡ଼ି
 କଳି ଗୋଳେ ଜଡ଼ ନାନା,
 ହେଉଲେ ତାଜଣା ପଡ଼ନ୍ତା କିଏ ସେ
 ଗର୍ବ ଦମ୍ଭ କରେ ଚୁନା ।
 ଦେଖି ଏ ଶୁଭକୁ ପଶୁରାମ ବାରି
 ଲାଜେ ଲାଜକୁଳ ପରି,
 ସାହିଲ ଅଧୀରେ ଦେୟ ବଚନେ
 ହୁଡ଼ି କଲେ ପଦଧରି ।

“ନଜାଣି ମୁଁ ଥିଲି କରୁଥିଲି ସିନା
 ତୁମେତ ଜଗତ ପିତା,
 ଲାବଣ୍ୟ ପ୍ରତିମା ଜନକ ନନ୍ଦନା
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏ ବାମନୀ ସୀତା ।
 କେ ବୁଝି ପାରିବ ଏ ମହାମଣ୍ଡଳେ
 ତୁମ କୁଟମାତ ଲବେ,
 ଏ ଛୁରି ପାମର ଜାଣିବ ବା କାହୁଁ
 ଯାହା ନ ଜାଣନ୍ତି ଦେବେ ।
 କରୁ ଅଛୁ ଅଳ୍ପ, ଦୟାବଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ
 ବନ୍ଧୁ ଏ ଅଧମେ ସମା,
 ଆଦେଶିଲେ ଯିବ ସ୍ୱପ୍ନାନୁ ଏବେ
 ପୋଡ଼ୁ ଶ୍ରାବଣ ଗରମା” ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏସନ ପଶୁରାମ ବାର
 ଦୟାବଦ୍ଧ ରାମ ଚିତ୍ତେ,
 ଆଦେଶିଲେ ତାଙ୍କୁ, ପରଶୁ ଧରସେ
 ସ୍ୱପ୍ନାନେ ଗଲେ ଭୁବିତେ ।
 ଦୟା ପରାୟଣ ଦଶରଥ ରାଣ
 ଏ ସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି,
 ପ୍ରଣାମୀ ରାମକୁ ଗମିଲେ ସର୍ବତ୍ର
 ହୋଇ ଏଣେ ଅତି ସୁଖୀ ।
 ପାଣ୍ଡବେଶିବା ପାଇଁ ସତବ ନିକର
 ହୋଇଥିଲେ ଆଶୁ ସଜ,
 ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ହେଲ ଧୂମାୟିତ
 ଉଡ଼ିବାଜଣ ରୁରଜ ।
 ବାଜୁଛୁ ବାଜଣା ଦୁଃଖ ଅଛୁ ବାଣ
 ପୁଅ ବୋହୂ ଧରି ଭୂପ,
 ପୁର ଉପକଣ୍ଠେ ପଡ଼ିଥିଲେ ଆସି
 ଦୁଃଖ ଅସଂଖ୍ୟ ତୋପ ।
 ହଳହଳ ଧୂଳି ଗଜବାଜ ଭବେ
 ମିଶିଲ କାହାଳୀ ସ୍ୱର,
 ନନ୍ଦନ କାନରୁ ପାରିଜାତ ଅବା
 ପଡ଼ୁଥିଲ ବାଞ୍ଛାବାର ।

କେତେ ବାଡ଼ିଗଲ ୧. ପରିକାର ଦଳ
 ପଟୁଆର ଆଗେ ଆଗେ,
 ନିଜ କର୍ତ୍ତମତ ଦେଖାଇ ମୋହନ୍ତି
 ମାନସ ଅତି ସରଗେ ।
 ବୃତ୍ତକ ପରାଏ ରହିଥିଲେ ବୁଝି
 ରାଜ ନବରର ଲେବେ,
 ନବର ପାରୁଣେ ଦେଖି ବରକନ୍ୟା
 ମନ୍ତ୍ରରେ ଅତି ପୁଲକେ ।
 ବଶିଷ୍ଠାଦି ଋଷି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସି
 କଲେ ହୋମର ଯୋଗାଡ଼,
 ଦହ ମାଛ ଧରି ମାଆମାନେ ପରା
 ହେଲେ ଏବେ ଧଡ଼ପଡ଼ ।
 ମାଆମାନେ ଆସି ପୁଅ ବୋହୂ ନେଇ
 ଗଲେ ନଅର ଭିତରେ,
 ଅଳତା କଜଳ ଲଗାଇ ସାରିଲେ
 ବନ୍ଦାପନା ପୁଲକରେ ।
 ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ ବର୍ଣ୍ଣାଶିଳେ ସବୁ
 ଦୃଷ୍ଟିଥିଲ ଯାହା ଯାହା,
 ମାତୃଗଣ ସହ ନଗର ବାସୀଏ
 ଆଚମ୍ବିତ ଶୁଣି ତାହା ।
 ବହୁ ଧନ ଲଭି ଦରିଦ୍ର ଯେସନ
 ହେଉଥାଏ ଆନନ୍ଦତ,
 ତେସନ ସୀତାକୁ ବଧୂରୂପେ ପାଇ
 ରାଜବଣୀ ପୁଲକତ ।
 କିଛି କାଳ ଅନ୍ତେ ରାଜତ ଶତ୍ରୁ
 ଗଲେ ମାମୁଁଦର ଦେଖି,
 ରାମୁମଣି ଏଣେ କଟାନ୍ତି ସମୟ
 ରାଜନୀତି ନିତ ଶିଖି ।
 ପରଜା ରଞ୍ଜନ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଗୁଣ
 ଦେଖି ଏକାକି ସରବେ,
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍ତ ମନେ ସତେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ
 ଆସି ଜନ୍ମିଛନ୍ତି ଭବେ ।

୧. ରାଜାମାନଙ୍କ ପଟୁଆରରେ ଖଣ୍ଡା ଭାଲ ଧରି
 ଆଗରେ ଯିବା ଦଳ ।

ସୁଖେ ଅବା ଦୁଃଖେ ସମସ୍ତେ ବନ୍ଧୁ
ନିଃସନ୍ତାପେ ସଦା ସାତ୍ତା,
ସାଧନେ ନିରତ ରହନ୍ତୁ ଅଟଳ
ବିରୁଦ୍ଧ ମନେ ପାତା ।

***

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ବିନେ ମଧୁମାତସ ବହୁର ମାନସେ
କୋଶଳର ଅଧିପତି,
ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ରାମ
ଡାକିଲେ ସତେବ ୧. ତତ୍ତ୍ଵ ।
ରାଜ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଆସିଲେ ସେମାନେ
ସବୁ ମନ୍ତ୍ରପେ ସେଣ୍ଟି,
ହୋଇ ମୋଦଭରେ କଲେ ସୀତାକାର
ରାମ ଅଭିଷେକ ଶୁଣି ।
ତତ୍ତ୍ଵ ସୁମନ୍ତକୁ ରାମ ଆଣିବାକୁ
କହିଲେ ସେ ଶୁଣି ମନେ,
ସେ ଆଦେଶ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ମନେ ସେ
ଗଲେ ରାମଙ୍କ ଭବନେ ।
ପିତାଙ୍କ ଡାକର ପାଇ ରଘୁମଣି
ଆସିଲେ ସୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗେ,
ପ୍ରଣମି ପିତାଙ୍କୁ ବସି ନିକଟରେ
ଜାଣିଲେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗେ ।
ଅନ୍ୟାୟ ମୁକୁଟ କରିବେ ଧାରିଣ
ନିଶି ଅବସାନେ କାଳି,
ଆଦେଶ ନେଇଣ ଜନକ ଗଲେ
ନିଜ ଭବନକୁ ଚାଲି ।
ଏ ବାରିତା ଦେଇ ଜନନୀଙ୍କ ଆଗେ
ଗଲେ ଜାନକୀ ନିକଟେ,
ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ
ନରୁଇ ହୃଦ କୁହାଟେ ।

୧. ସମୁଦ୍ର

ଜଣାଇଲେ ମୋଦେ ଜନକ ନନ୍ଦନ
ରାଜ୍ୟ-ଅଭିଷେକ ବାଣୀ,
ଚିନ୍ତା କଲେ ରାଜ୍ୟ ଶାସିବାର ମାତ
ଚିନ୍ତାଶୀଳ ସୀତା ଭଣ୍ଡା ।
ସେସନ କାନନେ ଅତି ଭଲସିଦ
ଦେବାଳ ଦେଖି କେଳା,
ତେସନ ସୁମିତ୍ରା ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
କୌଶଲୀ ସହ ଜାନକୀ ।
ଅପସରିଗଲୁ ଶିଶିର ଧୀରେ ଧୀରେ ଭୁବରୁ,
ବିମଳ ଦଶରଥ ଗଗନ- ଶୋଭା ଚନ୍ଦ୍ରମା ତରୁ ।
ଉପଗତ ଏବେ ବସନ୍ତ- ଧରି ତା ଶୋଭା ପେଡ଼ି,
ପୁରକ ହ୍ରମର ନଗର- କ୍ଷଣେ ପକ୍ଷଜ ପ୍ଳୁତ ।
ନ ଚାହିଲୁ ତଳେ ଭୁବନେ- ଶୀତ ରତ୍ନ ଗରମା,
ବିପ୍ଳବ ମଧୁ ସରୋବର ଉଦରେ ମହିମା ।
କୁହୁକୁହୁ ରବେ କୋକିଳ ଚୁଟ ଡାଳରେ ବସି,
ସୋଳ ମଞ୍ଜୁଷା ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବହୁ ମହିମା ଘୋଷି ।
ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରୁ ବହଇ ମୃଦୁ ମଳୟାନଳ,
ନବ ପଲ୍ଲବରେ ମଣ୍ଡିତ ଲତାପାଦପଲ୍ଲବ ।
ପ୍ଳାବର ଜଳମ ସରବେ ଧରି ଲବଣ୍ୟ ଶିଖି,
ଉପହାସ କରେ ଶିଶିର କାଳ ଗତି ବିସାରି ।
ଜନକ ବରଣେ ଚଢ଼ିକ- ସଙ୍ଗେ ସଖା ବକୁଳ,
ଆସି ରୋଇଲୁ ମାନସ ଅବା, ଚାହିକାକୁଳ ।
ବେନିଶାଇ କଥା କେତକୀ ନାଗରଞ୍ଜରକୁ ଧରି,
ସରଗେ ପୁଜିଲେ ଶଙ୍କରେ ଏଣେ ରାଜବ ପରି ।
ସଖାହୀନ ହୋଇ ଗୟସ ଶିଶବ ଭଜନଭଞ୍ଜର,
ପୁଜି ମହାନନ୍ଦ ଲଭଇ ରହି ତାଙ୍କ ଶିରରେ ।
ନାନା ବରଣର ଗୋଲପ ମୃଦୁଗନ୍ଧ ବିତରି,
କାମିନୀଙ୍କ ମନ କଣିକା ତାର ସୁସ୍ୱଦ ଧରି ।
ନିଜ ରଙ୍ଗ ଧରି କଂଶୁକ ଆଗେ ହୁଅଇ ଛୁଡ଼ା,
ନଥିବାରୁ ତାର ଆଦର ମନେ ଲଭଇ ଛୁଡ଼ା ।
ପେନ୍ଥାପେନ୍ଥା ହୋଇ ଅଶୋକେ ଝଲୁଥାଏତାକବି ।
ଠିଆ ହୋଇଛି କି ବନ୍ଦିତା ପିନ୍ଧି ପାଟଳ ଶାଢ଼ୀ !
ମାନସ ହରଣ କରଇ ବରକୋଳି, କଦଳୀ,
ସାପଟା, କମଳ, ନିଡ଼ିଆ ଫଳ ଭଳି କି ଭଳି ।

ଦୂର କାନନରୁ ଭଲିନିକ ଅଧରାଜରେ ଆସି,
 ଦୋହଲଇ ଫଳ ଖାଆନ୍ତି ବରକୋକ କ ରସି ।
 ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ସୁନେ ୧. ସରଦା ବୁଲି ଚଉଦଗରେ,
 ସାରାଦିନ ଖଟି ଅଣଇ ଦୁଇ ରସ ସତନରେ,
 ନିନେ ବଞ୍ଚି ବାଣ୍ଟି ଦିଏସେ ଯେତେ ରଖେ ବଳକା,
 ପର ଉପକାଶ ନରତ ବୋଲି ପଡ଼ଇ ଡକା ।
 କିନ୍ତୁ ମହାଜବ ବୋଲାଇ ଅହରହ ମଣିଷ,
 ପରସ୍ତ ହରଣେ ବଳିଏ ମନ ନମଣି ବେଷ ।
 କେତେ କଉଶଳେ ସରଦା ବାନ୍ଧି ବସାନ୍ତି ସନ୍ତେ,
 ଏ ଶକତି କିଏ ଦେଇଛି କେହି ନିଷେଦେ ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ଅଳସୁଆ ପଣ ନଥାଏ ଲବିବ ତାର ମାନସେ,
 ଜବଜଗତକୁ ଶିଖାଏ ‘ତଳ ମୋ ଆଦରଣେ’ ।
 ଏ ଶୋଭାମୟରେ ରାମକ ଅଭିଷେକ ଖବର,
 ବଜୁଲି ପରାଏ ବ୍ୟାପିଲା ଏବେ ପୁକୁ ପୁର ।
 ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ନିଶିରେ ଅନନ୍ଦେ ସିନ୍ଧୁ ଉଛୁଳେ ଯଥା,
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ନର ନାରୀଏ ମୋଦକ ଲୋଟିଲେ ତଥା
 ରଜନୀ ପାଇଲେ ଶ୍ରୀରାମ “ପୁଷ୍ପା ନକ୍ଷତ୍ର” ଯୋଗେ,
 ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଭାଜ ମୁକୁଟ ମଣ୍ଡି ହେବେ ସରାଗେ ।
 ଶୋହେ ହାତରେ ହାତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ ସହ
 ସୁଦଳ ପତାକାଶ୍ରେଣୀ,
 ସୋଳ-ପଲ୍ଲବ ତୋରଣ ସକଳ
 ନିଅଇ ନୟନ କଣି ।
 ବେଦ ମନ୍ତ୍ରଧ୍ବନି ଲଳିତ ସଙ୍ଗୀତେ
 କମ୍ପିଥାଏ ଜଳସ୍ଥଳ,
 ପଶ୍ଚିପଶ୍ଚି ଆଦି ନିଜ ନିଜ ତାନେ
 କରନ୍ତି ଅନନ୍ଦେ ଭୋଜ ।
 ଏ କାଳେ ମନ୍ତ୍ରରା କୈକେୟୀଙ୍କ ଦାସୀ
 ଦେଖି ସକଳ ବେହରା,
 ବୁଝିଲା ଶ୍ରୀରାମ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବେ
 ରାଜ ପଦେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ।
 ଶୁଣି ସମାଚାର ଦାସୀ ମନ୍ତ୍ରରାରେ
 ମୁହଁ ପଡ଼ଗଲା ଫିକା,

କୈକେୟୀ ନିକଟେ ଗଲାସେ ଭୁବିତେ
 ସ୍ବାଧି ପାହାର ଜୀବକା ।
 ତେଜାଇ ତାହାକୁ ଅତି ଗୋପଭର
 ଶୁଣିଲା ଗିରି ଏସବେ,
 “ହେବେ ଅଭିଷିକ୍ତ ରାଜ ପଦେ ରାମ
 ବିଶ୍ବାସୀ ଅବସାନେ ।
 ତବ ବଡ଼ପଣ ନ ରହିବ ଆଉ
 ରାଜପଦ ନେଲେ ରାମ,
 ଦାସୀ ପଣେ ଖଟି ଦିବ ଯିବ ଏବେ
 ସବୁ ସୁଖର ବିରାମ ।
 ଶୁଣିଲା ବେଳରୁ ଏ ସ୍ବାଦ ମନେ
 ସୁଖ ନ ଲାଗଇ ଲବିବ,
 ଅନୁଭବ ବନା ହୃଦୟ ଆବେଗ
 ନ ବୁଝିବ କେହି ଭବ ।
 ତୋଷୁଥିଲେ ତୋର ମନ ସଦା ନୁପ
 କହି ମଧୁର ବନେ,
 କିଏ ଜାଣେ ଦିନେ ମହାକାଳ ହୋଇ
 କରବେ ତୋତେ ବନ୍ଦନ ।
 ସବୁ ଗୁଣାକର ଭରତ ତୋହର
 ରାଜପଦେ ହଜଦାର,
 କେହି ଗୁଣେ ଅବା ଭରତଙ୍କ ଠାରୁ
 ରଘୁନାଥ ଜାଣିବାର ?
 ନଜାଣି ହୃଦୟେ ପୋଷିତ ଭୁଜଙ୍ଗ
 ବିଶ୍ବାସ କରିଣ ମନେ,
 ହାରିବ ପରାଣ ତା ବିଷ ଉଦ୍‌ଗୀର
 ବେହେରା ସାବଧାନେ ।
 ପ୍ରେମ ପୀତମ ପତି ବୁଝି ନ ପାରିଲ
 ନୁପ କଉଶଳ ଡଳେ,
 ଠକ ଭରତକୁ ଫିଲ ଇଲେ ସେହି
 ରାଜପଦ ରାମ ଗଲେ ।
 କହ ଘାଇ ଅଗର ଦଶଭୂଷ ପାଶେ
 ଦିଅନ୍ତୁ ଗାଦି ଭରତେ,
 ବେଳ ଅଛି ଏବେ କରନାହିଁ ହେଲ
 ରଖ ମୁସଣି ଜଗତେ ।

ଶୁଣି କେବେ ରାମ ଶୁଣି କଇକେୟୀ
 ହୋଇଣ ହରଷଭର,
 ଦେଲେ ଉପହାର ମନ୍ତ୍ରଭାକୁ ଏବେ
 ମନ ଖୁସୀ ପାଇଁ ତାର ।
 କୈକେୟୀର ମନ ଜାଣି ଦେବତାଏ
 ଆଦେଶିଲେ ବାଣୀପାଣି,
 “ମନ୍ତ୍ରର କଣ୍ଠରେ ବସି କରି ଚନ୍ଦ୍ରା
 ବନେ ଯାନ୍ତୁ ରଘୁମଣି” ।
 ଦୁଃଶୀଳ ମନ୍ତ୍ରରା ତେଜ ଦୃଶାଭରେ
 କୈକେୟୀକ ଉପହାର,
 କହେ ମାଡ଼ିଆସେ ବପଦ ତରଙ୍ଗ
 ନକରୁ ମନେ ଝୁରୁ ।
 ସଉଟୁଣୀ ପୁଅ ରାଜା ହେବା ଶୁଣି
 ନ କରବ କିଏ ଦୁଃଖ,
 ତୋ ଭଲ ଅବସ୍ଥା ନାଶ ନାହିଁ କାହିଁ
 ଗୁଡ଼ୁ ହି ପରମ ସୁଖ ।
 ସୁଖ ଲଭ ଆଶେ ହୋନ୍ତି ଛଟପଟ
 ସକଳ ଏ ଧରତଳେ,
 ରାଜପଦ ଶିଖ ଉଚିତ ପୁଅର
 ହୋଉଛୁ ବଳେ ବଳେ ।
 ଝୁଣି ପ୍ରାଣୀଏ ଏ ମେଦନା ତଳେ
 କରି ସନ୍ଦେହ ମାନବେ,
 ମାରିବୁ ପୁଅକୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଲାଗି
 ନକରି ବିଳମ୍ବ ଲବେ ।
 ମନ୍ତ୍ରରା ବଚନ ଶୁଣି କଇକେୟୀ
 କହିଲେ ତାକୁ ବୁଝାଇ,
 “ଭରତକୁ କେଣ ନ ଦେବେ କେବେ ସେ
 ଗୋମ ରାଜ ପଦ ପାଇ ।
 ଜଗତେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ତାଙ୍କ ଭଳି ପୁଅ
 ପୁଣି ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସହୋଦର,
 ମୋହନ୍ତି ଜଗତ ଶମଳ ହୃଦୟେ
 ସବୁ କୁ କରି ଆଦର” ।
 କହିଲ ମନ୍ତ୍ରରା ଦୁଃଖ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦେ
 “ଦଶରଥ ନରପତି,

ତୁମ ପ୍ରେମେ ପଡ଼ି କୌଶଲ୍ୟା ରାଣୀକୁ
 କଲେ ହତାଦର ଅତି ।
 ମିଳିଲେ ସୁଯୋଗ ସାଧୁ ଆନ୍ତ ଦାଉ
 ମଣିଷ ଧରଣୀ-ତଳେ,
 ରାମ ଅଭିଷେକ ହେଲେ କଉଶଲ୍ୟା
 ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ ବଳେ” ।
 ଶୁଣି କଇକେୟୀ ମନ୍ତ୍ରରା ଯୁକତି
 ଚନ୍ଦ୍ର ଏବେ ମନେ ମନେ,
 ପୁଛୁଲ “କହ ତ କପରି ଭରତ
 ବସିବ ରାଜ ଆସନେ ?”
 ଉତ୍ତରଲ ତହୁଁ “ଶମ୍ଭୁର ଯୁଦ୍ଧରେ
 ଦଶରଥ ନରପତି,
 ହେବାରୁ ଆହତ ତୁମେ କଉଶଲେ
 ରଖିଲ ତାଙ୍କ ପରାଣ ।
 ପରମ ସନ୍ତୋଷ ଲଭି ନରପତି
 କରିଥିଲେ ଅଙ୍ଗୀକାର,
 ଲେଉଟିଲେ ତୁମକୁ ଦେବା ଲାଗି ତୁମ
 କାଳ ମତେ ଦୁଇବର ।
 କହ ଏବେ ତାଙ୍କୁ, “ଭରତ ହୁଅନ୍ତୁ
 କୋଶଳ ଦେଶ ରାଜନ,
 ନିଶି-ଅବସାନେ ଦଣ୍ଡକାଅରଣ୍ୟ
 ହେଉ ରାମଙ୍କ ଗମନ ।
 କୁଡ଼ିଆରେ ରହୁ ପଳ ମୂଳ ଖାଇ
 ଜଟା କରି ଶିର ବାଳ,
 ଶୁଲ ବା ବକଳ ଆକୋର ଯାପନ୍ତୁ
 ଚଉଦ ବରଷ କାଳ ।
 ହେଲୁଣି ସମୟ ଆସିବେ ସେ ଏବେ
 ନରୁହିଁ ତାଙ୍କ ବଦନ,
 ଶୋଇ ଆସି ଛଳ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ତଳେ
 ନକହ କିଛି ବନେ ।
 ସୁଲଣ ରାଜନ କରି ଆଲିଙ୍ଗନ
 ପୁଛୁବେ ତ ଏକାରଣ,
 କରାଇ ଶପଥ ରାମ ଅଭିଷେକ
 କରିବ ଏବେ ବାରଣ” ।

ନିଦ୍ରାଦେ ଶୟନେ   ଚନ୍ଦନ ଲେପନେ
 ଲଗଇ ସୁଖ ସେସନ,
 ମନ୍ତ୍ରବା ବନେ   କଳକେୟୀ ହୃଦେ
 ଏକାଳେ ହେଲୁ ତେସନ ।
 ଅଶ୍ରୁପତ ସୁତା (୧)   ଶୁଣି ଏକ ମନେ
 ମନ୍ତ୍ରରାବ ଉପଦେଶ,
 ପଦ୍ମଭିଲେ ଏବେ   ଭୂମି ପରେ ଯାଇ
 ଛଳନା କରି ବଶେଷ ।
 ଅଭିଷେକ ଲାଗି   ଯଥାବିଧି ସଜ
 କରିବା ପାଇଁ ରଜନ,
 ସରବମାନଙ୍କୁ   ଆଦେଶି ଆସିଲେ
 ଏବେ କୈକେୟୀ ଭବନ ।
 ଦେଖିଲେ କୈକେୟୀ   ମୂଳନ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧି
 ଶୋଇ ଛନ୍ଦି ଭୂମି ପରେ,
 ଶୁନିଆଁ ହୋଇ ସେ   ପରୁରଲେ ତାଙ୍କୁ
 କାରଣ ଅତି କାତରେ ।
 “କହ କେ ଦେଇଛି   ଅପମାନ ଅବା
 ଲଗଇ ଦେହ ଅସୁଖ,
 ଫେଡ଼ ମୋ ଆରତ୍ତ   ସରଗ ଦେଖାଇ
 ତୋର ଦରହାସ ମୁଖ ।
 ଅସୁରୁବ ଅବା   କି ଅଛି ଜଗତେ
 ଦଶରଥ ନରରାଣେ,
 ଫିଟାଇ କହିଲେ   ଯୋଗାଇବ ସବୁ
 ଶକତି କିଏ ନଜାଣେ” ।
 ଦଶରଥ ମତ   ବୁଝି କଳକେୟୀ
 ଲେଉଟ ନେହୁଁ ଗଞ୍ଜାଇ,
 ପୁଞ୍ଜିଲେ ରାଜଶ୍ରୀ   କାହାକୁ ଦେଉଡ଼
 ମୋତେ ଟିକେ ନ ଜଣାଇ ।
 ତା ବନେ ଶୁଣି   ରାମ ନାମ ଧରି
 କଲେ ଶପଥ ନୃପତି,
 “ତୋ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ   ହେଉ ଆଗଭର
 ଏ ମୋର ପୁର ସମ୍ମତି” ।

(୧) କୈକେୟୀ

ଧୂକ, କାମାତୁର   ନ ଡରୁତ ତଳେ
 କରିବାକୁ ମାତ କମ୍ପ,
 କର ଯାଇ ଗୁରୁ   ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଅରେ
 ବୁଝିବ କାମର ମନ୍ତ୍ର ।
 ହୃଦୟ ହଳାହଳ   ଧରି ସୁଧା ମୁଖେ
 ବଡ଼ ଦଶରଥ ମନ,
 ଅଶ୍ରୁପତ ସୁତା   ସୁଦଶ କୈକେୟୀ
 ଶୁଣିଲେ ତହୁଁ ଏସନ ।
 “ପିନ୍ଧଣ ବକଳ   ଡେଇଁ ବରଷ
 ରାମ ଏବେ ଯିବେ ବନ,
 କୁଡ଼ିଆରେ ହେ   ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ
 ଯାପିବେ ଯତି ଜବନ ।
 ଏକାଳେ ଭରତ   କରିବେ ଧାରଣ
 ରଜ ମୁକୁଟ ତୁମର,
 ପରୁରଥିଲ ଯା   କହିଲି ଫିଟାଇ
 ଦିଅ ଏହି ଦୁଇବର ।
 ମୃଗୟା (୧) କବନ   ପଡ଼େ ଯଥା ମୃଗ
 ଶୁଣି ତା ଲଳିତ ଗାନ,
 କୈକେୟୀ ବନେ   ଛଦି ଦେଲୁ ଏବେ
 ତଥା ଦଶରଥ ରଣ ।
 “ରଣିବାକୁ ତୁମ   ଜବନ ପୁରୁବେ
 କହିଥିଲ ଦୁଇ ବର,
 ମୋର ଇଚ୍ଛା ମତେ   ଦେବ ବୋଲି ଆହେ
 ମହାମନା ନୃପବର ।
 ରଣ ଏବେ ସେହି   ତୁମ ସତ୍ୟ ବାକ୍ୟ
 ନିଧୁଅ ସତ୍ୟ ଭାବକ,
 ଏ ଇଚ୍ଛାକୁ ବଣ   ତୁମର ଏ ଭବେ
 ନିରତ ସତ୍ୟ ରେଖ” ।
 ନୃପକ ଶ୍ରୁତିକ   ବଜ୍ର ସମ ବୋଧ
 ହେଲୁ କୈକେୟୀ ବନେ,
 ମାତୃହରା ଶିଶୁ   ପରାଏ ନୃପତି
 ହେଲେ ସନ୍ତାନେ ମଗନ ।

(୧) ଶିକାରୀ

ଶେଷେ ରହି ନୁହଁ
 ଶେଷିଲେ ପାପିନୀ
 “ରାମ ଜଗତ ନୟନ,
 ନୋ ଅପରାଧେ କହିବ କିଏ ବା
 ତାଙ୍କ କାନନ ଗମନ ।
 ଧର୍ମ ଅବତାର ସେନୁହର ପ୍ରମୋ
 ନୁହନ୍ତି କେବେ ନିନ୍ଦିତ,
 ଅନନ୍ଦ ଦାୟକ ଦଶରଥଙ୍କର
 ରାମ ଜଗତ ବନ୍ଦିତ” ।
 “ଆରେ ! ପ୍ରତାରକ ମୋ ମାଗୁଣି ଯାହା
 ଏକାକି କର ପୁଣି,
 ମୋର ମନୋରଥ ନହେଲେ ସଫଳ
 ବରବ ନିଶ୍ଚେ ମଣେ” ।
 ହରିଣ-ଶାବକ ୧୦ ହରି-ମୁଖେ ପଡ଼ି
 ହୁଏ ଜନଭୁଷ୍ଟ ଯଥା,
 କୈକେୟୀ ବଢ଼େନ ଦଶରଥ ରାଣ
 ହେଲେ ବିଚଳିତ ତଥା ।
 ବଜ୍ରପରି ନୁହଁ- ହୃଦେ ଭେଦଗଲ୍ଲ
 କୈକେୟୀ ବଚନ ବାଣ,
 ହାରା ! ହାରା ! ବୋଲି ଭୂମି ପରେ
 ପଡ଼ିଲେ ସେ ତତକ୍ଷଣ ।
 ବେଳେ ବେଳେ ଦେତା ହୋଇ ନରରାଣ
 ବିନୟ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀମା,
 ପଥର ହେଲେ ତ ଯାଆନ୍ତା ତରଳ
 ଦେଖାନ୍ତା ବା ଲବେ ଆଶା ।
 ଯେତେ ପରକାରେ କହିଲେ ହେଁ ନୁହଁ
 ନିକଲେ ସେ କର୍ତ୍ତୃପାତ,
 କହୁଥାଏ ସିନା ଭୁଢ଼ାଇ ଭୁଢ଼ାଇ
 “ରାଜା ହେଉ ମୋ ଭରତ” ।
 ନିଶା ଅବସାନ ହେଲା ସମେ ହମେ
 ଦେଲେ ତାମ୍ରଚୂଡ଼ା (୧) ଡାକ.
 ନିଅନ୍ତୁ ମେଲାଣି ଗଗନୁଁ ତାରକା
 କାଆ କାଆ କରେ କାକ ।

ଅଳତା-ସିନ୍ଦୂର ବୋଲି ହେଲପରି
 ଦଶଲ ଏକାଳେ ଶୁଭ,
 ସରୋଜିନୀ ପାଇଁ ଆଶୁଥିଲେ କି ତା
 ପଡ଼ି ବୋଲି ହେଲା ତନୁ ।
 ରାଜ ପୁରୋହିତ କଣିଷ୍ଠ ଏକାଳେ
 ସରସିନୀ କରି ସାନ୍ନ,
 ହେଲେ ଉପମାତ ଅଭିଷେକ ଲାଗି
 କରି ବେଦ ମନ୍ତ୍ର ଗାନ ।
 ରାମ ଅଭିଷେକ ବୋଲି ଜଣିଥିଲେ
 ଶୁଭକ ପରି ସରବେ,
 କର୍ମିଲ ଅପୋଧା ନଗଣ ଏକାଳେ
 ବହୁଜନଙ୍କର ରବେ ।
 ଦଶରଥ ସଖା ସୁମନ୍ତ ଆସିଣ
 ଯାଇ ତାହାଙ୍କ ସମୀପେ,
 ହୁଅନ୍ତୁ ତପ୍ତର ବୋଲି ଜଣାଇଲେ
 ମହାମନା ନରାଧିପେ ।
 ସୁମନ୍ତକୁ ଡାକ କହିଲେ କୈକେୟୀ
 ଯାଇ ରାମପାଶେ ଶରେ,
 ନକରି ବିଳମ୍ବ ଆଣ ତାଙ୍କୁ ଏଥୁ
 ଦେଖନ୍ତୁ ରାଜନ ଅରେ ।
 ଉତ୍ତରରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁମନ୍ତର
 ନପାଇ ରାଜ ଆଦେଶ,
 ଯାଇ ପାରିବ କି ବିରୁଦ୍ଧ କହତ
 ନରଣି ସମେହ ଲେଶ ?
 ସୁମନ୍ତର ବାଣୀ ଶୁଣି ନରମଣି
 ଦେଲେ ଆଜ୍ଞା ସୁମନ୍ତକୁ,
 ମୋ ଜୀବନ ଧନ ମୋ ସୁଖ ବର୍ଦ୍ଧନ
 ଡାକ ଆଣ ଶ୍ରୀରାମକୁ ।
 ପାଶେଇ ଆସିଲା ଅଭିଷେକ ବେଳ
 ନବବାସ ନରନାଥ,
 ପିନ୍ଧି ସମବେତ ଧନ ବା ଗଣ୍ଡବ
 ନହୁଏ ସହଜେ ବାରି ।
 ଯେତେ ସାମଗ୍ରୀ ହୁଏ ଲେଡ଼ା ସବୁ
 ସରଲାଣି ଆୟୋଜନ,

ବୁଝିଥାନ୍ତି ସବେ ସତ୍ତ୍ୱ ନୟନେ
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଗମନ ।
 ନକର ବଳମ୍ବ ସୁମନ୍ତର ପୁଣି
 ଯାଇ ଭେଟିଲେ ଶ୍ରୀରାମ,
 ଆତମ୍ବିତ ଅତି ତାହାଙ୍କର ଦେଖି
 ସେ ମୁରତି ଅଭିରାମ ।
 ଚକ୍ରସ ପୁଂମା ନିଶିରେ ଯେପନ
 ଶୋଭାବନ ନିଶାପତି,
 ଚନ୍ଦ୍ର ତାର ପାଶେ ତଥା ମନୋରମ
 ସୀତା ପାଶେ ସୀତାପତି ।
 ଭକ୍ତିଭରେ ବନ୍ଧ ସୁମନ୍ତ ରାମକୁ
 ଜଣାଇ ପିତୃ ଆଦେଶ,
 ଧରି ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଆଣିଲେ ରଥରେ
 ନକର ବଳମ୍ବ ଲେଖି,
 ସତ୍ତ୍ୱ ନୟନେ ରହିଥାନ୍ତି ବୁଝି
 ଏବେ ଅଗଣିତ ଜନେ,
 କଲେ ଜୟଧ୍ୱନି ପୁଲକିତ ମନେ
 ଦାଶରଥୀ ଆଗମନେ ।
 ଅଭିରାମ ମୁଖି ଦର୍ଶନେ ସକଳେ
 ମାନ୍ଦବ୍ୟ ଉଲ୍ଲାସେ ଅତି,
 କେହି ଆଶୀର୍ବାଦେ କେ ବା ଜୟନାଦେ
 କମ୍ପାଇଲେ ବସୁମଣି ।
 ସୀମନ୍ତମାଳା ହୋଇ ଦଳ ଦଳ
 ସୁବାସ କୁସୁମ ନେଇ,
 ପକାଉ ଥାଆନ୍ତି ରଘୁମଣି ଶିରେ
 ମୋଦେ ଡୁଲଡୁଲି ଦେଇ ।
 ବାଜଇ ବାଜଣା ବିବିଧ ରଙ୍ଗରେ
 ଶୁଣି ଯିବେ ବିମୋହିତ,
 ନାଟ୍ୟ ଦଳେ ଦଳେ କରି ଅଭିନୟ
 ହରୁଥାନ୍ତି ପୁଣି ଚିତ୍ତ ।
 ନିଜ କରାମତି ଦେଖାଇ ଏକାକେ
 ହସେ ମାନ୍ଦବ୍ୟ ସବାର,
 ଆସନ୍ତି ଚଲାଉ ଅତି କଉତୁବେ
 ଦନ୍ତାବଳ ଅଶ୍ୱ ସାରି ।

ପିତାଙ୍କ ସମୀପେ ଯାଇ ରଘୁମଣି
 ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଅଚେତନ,
 ଚକଚକ ପୁଞ୍ଜିଲେ କୈକେୟୀକୁ ଏବେ
 ଜାଣିବାକୁ ଏ କାରଣ ।
 ତହୁଁ ଲାଜ ଛୁଡ଼ି କହିଲେ କୈକେୟୀ
 “କଲେ ନୃପ ଅଜୀକାର,
 ମୋର ସେବା ଫଳେ ତୋଷ ଲଭି ମୋତେ
 ଦେବା ପାଇଁ ଦୁଇବର ।
 କଲେ ସୀତାଙ୍କର ପାଳିବାକୁ ତୁମେ
 ଭଲ ମନ୍ଦ ନ ବୋଲି,
 କହିବି ଫିଟାଇ ଧର୍ମ ସାକ୍ଷୀ କରି
 ଯେଣୁ ତୁମେ ସଦାଶୁଣ ।
 ଶୁଣି ଏ କାହାଣୀ ଭବନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ
 ପିତାଦେଶ ରଘୁମଣି,
 ଏଡ଼ିଦେବ ବୋଲି କରନ୍ତି ସମେହ
 ସେହୁମୟୀ ଏ ଜନନୀ !
 ଏଣୁ କୈକେୟୀକୁ ବୁଝି ସେ କହନ୍ତି
 “ରାମ ସଦା ତତତେ,
 ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶ ନୋହି ସଙ୍କୁଚିତ
 ପାଳିବାକୁ ନିରନ୍ତର” ।
 ତଦନ୍ତେ କୈକେୟୀ କହିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
 ଭରତ ହେଉ ରାଜନ,
 ଯତି ବେଶେ ଏବେ ଚଉଦ ବରଷ
 କରି କାନନେ ଗମନ ।
 କଠୋର ବନେ କଲକେୟୀଙ୍କର
 ରାଜା ଦଶରଥ ଶୁଣି,
 ଦୋର ସନ୍ତାପିତ ହେଲେ ମନେ ମନେ
 ନିଜ ନିପୁଣକୁ ପୁଣି ।
 ଏ ରାଜ ମୁକୁଟ ଜନ୍ମ-ଅଧିକାର
 ରାମ ବିନା ନାହିଁ କା’ର,
 ଅବନୀ ଆଗରେ ରାମେ ଦେବା ଲାଗି
 କରିଅଛି ଅଜୀକାର ।
 ବିମାତା ସନ୍ତାନ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ
 ନେବ ଏ ମୁକୁଟ ଆଜି,

ଯିବ ଘୋର ବନେ ତେଜ ବାଗରଥ
 ଅତୁଳ ସମ୍ପଦରାଜ ।
 ସୁଖର ଭବିଷ୍ୟ ସୁଖମୟ ଆଶା
 ଦେଇ ରାମ ଜଳାଞ୍ଜଳି,
 କଲେ ସୀତକାର ବନେ ଯାଇ ବନ
 ଯାପିବେ ଯତକ ଭଳି ।
 ରାମ ଅଜୀକାରେ କୈକେୟୀ ଆନନ୍ଦ
 ବନେ ନନ୍ଦ୍ୟ କହ,
 କହିଲେ ତାହାକୁ ଯିବାକୁ କାନନେ
 ସେ ସ୍ଥାନେ ଶଶେ ନରହ ।
 ଅନନ୍ତର ରାମ କହିଲେ ହେ ମାତଃ !
 ନ ବରୁର ଅନ ମନେ,
 ଯାହା କହେ କାର୍ଯ୍ୟେ ଦେଖାଏ ଜଗତେ
 ମତ ମୋ ଧର୍ମ ପାଳନେ ।
 କାନନ ନିବାସୀ ଯତକ ପରାଏ
 ବରାଗୀ ସଦା ରାଦବ,
 ଧର୍ମ ପଥ ଦୃଢ଼ ଯାଏ ପାପେ ବୁଡ଼ି
 ଶୁଣିକ ସୁଖେ ମାନବ” ।
 ଏ ବନେ ଶୁଣି ରାଜା ଦଶରଥ
 ସହସା ପଡ଼ନ୍ତେ ତଳେ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ରାଦବ ତାହାକୁ
 ଉଠାଇଲେ ବାହୁ ବଳେ ।
 ଶୋକେ ଅତେଜନ- ପିତା ଦଶରଥ
 ଯଦହୁଁ ରଘୁମଣି,
 ଜନନୀ ଭବନେ ହସ ହସ ମୁଖେ
 ସେ ସ୍ଥାନୁ ଗଲେ ସେଷଣି ।
 ଏଣେ କଉଶଲୀ ଉଜାଗର ରହ
 ସେହମୟ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ,
 ଉଦୋସ କରି ସୁଦର୍ଶ ରଜନୀ
 ପୁଜିଲେ ଜଗତ ସାଇଁ ।
 ଦାଶରଥ ସଙ୍ଗେ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
 ପହଞ୍ଚିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶେ,
 ଦେଖି ସେମାନଙ୍କୁ ବସିବାକୁ ଦେଲେ
 ଆସନ ସେ ସମୁଦ୍ଧାସେ ।

ନବସି ରାଦବ କରଯୋଡ଼ି ନମେ,
 କହିଲେ ଶୁଣ ଗୋ ମାତ !,
 “ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶ ହୋଇଛି ମୁକୁଟ
 ପିନ୍ଧିବେ ଭରତ ଭ୍ରାତ ।
 ରାମ ଯିବ ବନ ତତ୍ତଦ ବରଷ
 ହେବ ପୁଣି ଜଟାଧାରୀ,
 ବକଳ (୧) ଅଜନ କରବ ବସନ
 ହେବ ପଳମୁଳହାରୀ ।
 ତେଣୁ ଯିବ ବନ ଏକ୍ଷଣି ଆନନ୍ଦେ
 ପିତାଙ୍କ ବନେ ପାଳି,
 ନେଉଛ ମେଲାଣି ଦଅ ଆଶୀର୍ବାଦ
 ହୃଦୟେ କିଛି ନ ଭୁଲି” ।
 ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଏହା ଜନନୀ କୌଶଲୀ
 ଶୋକେ ପଡ଼ିଲେ ଭୂତଳେ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାମ ଉଠାଇଲେ ତାକୁ
 ପୋଛି ଲୋତକ ଅଞ୍ଚଳେ ।
 କହନ୍ତି ଜନନୀ ଅଧୀରେ ତାହାକୁ
 “ଗଲା ମୋ ଲାବଣ୍ୟ ଛାଡ଼ି,
 ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗେ ଏଣେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି
 ଜରା ବସିଲାଣି ମାଡ଼ି ।
 ଆଲୋକ-ବର୍ଷନ ସଙ୍ଗେ ଅବସାନ
 ଦଟଇ ଦିନର ଯଥା,
 ଶରୀର-ଶକତି ବୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ହ୍ରାସ
 ସଦା ମଣିଷର ତଥା ।
 ପାଞ୍ଚୁଥିଲି ମନେ ଶେଷ ଜୀବନରେ
 ନ ଭୋଗିବ ଦୁଃଖ ଆଉ,
 ରାଜା ହେଲେ ରାମ ନ ରହିବ ପୁଣି
 ସଉକୁଣୀକର ଦାଉ ।
 ରୋପିଅଛି ଯାହା କାଟିବ ତ ତାହା
 ମୋ କରମ ବଡ଼ ମନ୍ଦ,
 କିଏ ବା ଜବନେ ଆପ୍ରାଣ ଯତନେ
 ପିଟାଏ ନିୟତି ଛନ୍ଦ ।

କ୍ଷଣେ ନ ଦେଖିଲେ ତୋ ସୌମ୍ୟ ବଦନ
 ଅଥୟ ଅତି ହୃଦୟ,
 ହେବ ଅନୁଗାମୀ ତୋ ସଙ୍ଗେ କାନନ
 ଏତିକି ମୋ ଅନୁନୟ” ।
 ମାତାଙ୍କୁ ବୁଝାଏ ଭୟମଣି ଏବେ
 ଦିଅନ୍ତି କେତେ ସାନ୍ତ୍ବନା,
 କୋମଳ ହୃଦୟ। ବନିତା କେବେ କି
 ସହିପାରେ ଏ ବେଦନା ।
 ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ବେଳେ ବେଳେ ରୋଷେ
 ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିରୋଧ,
 କରିବା ନିମିତ୍ତ ରାଦ୍ଧବେ କରନ୍ତି
 ସାନ୍ତ୍ବନୟ ଅନୁରୋଧ ।
 ଧନ ପଥ ହୁଡ଼ି କୁକର୍ମରେ ବୁଡ଼ି
 ସମ୍ବୋଗ ଯେହୁ ଲଢ଼ନ୍ତି,
 ଦୃଶ୍ୟ ସେ ଜଗତେ କହି ଦାଶରଥ
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧନ୍ତି ।
 “କହନ୍ତି ଜନନୀ ପାଟରାଣୀ ବୋଲି
 ବାଜେ ଜଗତେ ଡ଼ାଣିମ,
 ହେଲି ନାହିଁ ଦିନେ ନୃପକ ଆକୃଷ୍ଟ
 ହୋଇଲି ଦୁଃଖ ଅସୀମ ।
 ସତର ବରଷ ତଳେ ଏ ନୟନ
 ଦେଖିଲି ତୋ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ,
 ଯାତୁଥିଲି ଦିନ ପୁଲକିତ ମନେ
 ପାଶୋରି ଅଙ୍ଗତ ଦୁଃଖ ।
 କରୁଥିଲି କେତେ ଉପବାସେ ରହି
 ଦେବ ଦେବୀ ଆରାଧନା,
 କାଟୁଥିଲି କାଳ ଉଜାଗର ରହି
 କରି ତୋ ଶୁଭ କାମନା ।
 ସୁଖର ସପନ ଦେଖୁଥିଲି ନିତି
 ପତି ମମତା ଜଞ୍ଜାଳେ,
 ତୁ ଗଲେ ବନକୁ କିଏ ମାଆ ସେବା
 କରିବ ଅନ୍ତମ କାଳେ ।
 ଜନନୀ କୁମାର ହେଲ ବେଳେ କଥା
 ରୋଷେ କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ,

“ଦେଲେ ଅନୁମତି ରୋଧୁକ ଅନ୍ୟାୟ
 ଲକ୍ଷ୍ମଣର ଏହି ପଣ ।
 ରାଜନ ଲଙ୍ଘିତେ ରାଜ୍ୟ ନେବ ଜଣେ
 ଏକ ଅପଥା ଯୁକ୍ତ,
 ସାଗର ପରାଏ ନ ଲଢ଼ିଲେ ସୀମା
 ଆସଇ ସିନା ଭକ୍ତ” ।
 ହୋଧେ ଜର ଜର ଦଶନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଅଧୀର ହୁଅନ୍ତି ଅତି,
 ସନ୍ତାପେ ଜନନୀ ଦେଖିଲେ ରାଦ୍ଧବ
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସମମତ ।
 “ପିତାଙ୍କ ବଚନ ଯାଲନେ ତୁ କପାଁ
 ହେଉ ଆଜି ଆଗଭର,
 ଯେ ଦେଇ ଜନମ ବତାଏ ଆଦରେ
 ପୁକ୍ତ ସେ ନିରନ୍ତର ।
 ମାଟି ପରେ ପଡ଼ି ମାଟି ପରେ ବଡ଼
 ମାଟିରେ ମିଶିବା ଦିନେ,
 କାନନ ନିବାସ ଅଧିକ ସରସ
 ଜଞ୍ଜାଳେ ସଡ଼ନ୍ତି ଇନେ (୧)
 ଅଧିକାର-ଧନ- ବଳାସ-ବ୍ୟସନ
 କେତେ ଦିନ ପାଇଁ ଭାଇ,
 ବିଶ୍ରାମେ ଶୟନେ ବିରାଜି ହୃଦୟେ
 ଦେଖି ଥରେ ନେତ୍ର ଫେଇ ।
 ଯେତେ ମନାହର ଦଶୁ ଭବିଷ୍ୟତ
 ନକର ବିଶ୍ବାସ ତଳେ,
 ବିସୋରି ଅଙ୍ଗତ କରୁଥିଲେ କର୍ମ
 ପରମ ସମ୍ପଦ ମିଳେ ।
 ନୁହେଁ ସୁଖମୟ କାହାର ଜୀବନ
 ଜନମି ଏ ଧରତଳେ,
 ଆଲୋକ ଅନ୍ଧାର ପରି କରେ ଗତି
 ଭଲ ମନ୍ଦ କାଳ ଛଳେ ।
 ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଘଟଇ ଜଗତେ
 ନିଜାଣେ କେ ପୁରୁ ଲବେ,

ଭ୍ରମବଶେ ସିନା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ
 ଦରଶିଥାନ୍ତି ସରବେ ।
 ଭାଗ୍ୟର ଭେଦେ କଳକେୟୀ ହୃଦ
 ହୋଇଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ।
 କହି ରଘୁମଣି ପ୍ରବୋଧନ! ବହୁ
 ଦେଲେ ଜନନୀ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
 ଦେନ ଆଶୀର୍ବାଦ ଜନନୀଙ୍କ ଠାରୁ
 ଗଲେ ସେ ଜାନଙ୍କ ପାଶେ,
 ଦେଖି ସୀତା ତାଙ୍କ ବିଷୟ ବଦନ
 ପୁଛିଲେ ଅତି ବିରସେ ।
 “ମୋ ପରଶ ଧନ ନକରି ଗୋପନ
 କହ କାହିଁକି ବିଷୟ,
 ଦିଶଇ ଆଜିଏ ମଙ୍ଗଳ ଉଷାରେ
 ତବ ଚନ୍ଦ୍ରମା ବଦନ” ।
 “ଉତ୍ତରରେ ରାମ ଅଶେଷ ନିବାସୀ
 ହେବ ଚେତୁ ବରଷ,
 ଏ ରାଜ ମୁକୁଟ ଧରିବ ଭରତ
 ହୋଇଛି ରାଜ ଆଦେଶ ।
 ବହୁ ଦିନ ତଳେ କରିଥିଲେ ପିତା
 କୈକେୟୀକୁ ଅଙ୍ଗୀକାର,
 ଲୋଡ଼ା ହେଲ ବେତଳ ଦେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ
 ଇଚ୍ଛାମତେ ଦୁଇବର ।
 ଜଣାଇ ତୁମକୁ ଯିବ ଏବେ ବନ
 ପାଳି ପିତାଙ୍କ ବନେ,
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ ଶୁଣିଥାଏ ସଦା
 ଜାଣିଛ ତ ରାମମନ ।
 ଉଦ ପଦଧାରୀ ଅବା ଧନବାନ
 ଅନ୍ୟ ପରଶଂସା ଶୁଣି,
 ନ ସହନ୍ତି କେବେ, ସାବଧାନ ହେବ
 ଅସିଲେ ଭରତ ଗୁଣି” ।
 “ଶୁଣି ଜାନଙ୍କ ଦିଅନ୍ତି ଉତ୍ତର
 ହେବ ସହଗାମୀ ସୀତା,
 ଜାଣିଛ ତ ତୁମେ ପତି ବନା ଭବେ
 ସହାୟ ଝୁନା ବନ୍ଦିତା ।

ପତି ଭବେ ସିନା ଆଶା ବା ଭରସା
 ବନିତାର ଅହରହ,
 ସୁଖେ ଅବା ଦୁଃଖେ ସମ ହୃଦୟାର
 ନ ଜାଣେ କିଏ ସେ କହ” ।
 ଜାନଙ୍କ ବନେ ଶୁଣି ରଘୁମଣି
 କହିଲେ ତାକୁ ଏସନ,
 “ଶରଧାରେ ସେବା କରି ଗୁରୁଜନେ
 କଟାଅ ସୁଖେ ଜୀବନ ।
 ବିଳାସ ହୋଡ଼ରେ ବଡ଼ ପିଲାଦିନୁ
 ଯାଆଅଛ କାଳ ସୁଖେ,
 ଅତ୍ୟାଧିକ କାନନେ ସାଥୁ ହେଲେ ମୋର
 କପରି ତଳିବ ଦୁଃଖେ” ।
 ଏହା ଶୁଣି ସୀତା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଦୁଃଖେ,
 “କହନ୍ତି ଯିବ କାନନେ,
 ଆପଦ ବିପଦ ନ ଜାଣିବ କିଛି
 ହୃଦେ ଥିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରାନନେ ।
 କାଟିବ ଆନନ୍ଦ କାଳ ଘୋର ବନେ
 ଲଭି ତୁମ ଦରଶନ,
 ହାରିବ ପରଶ କରି ବିଷ ପାନ
 ନ ନେଇଲେ ମୋତେ କାନନ ।
 ମହାରୁହ ପାଶେ ନିରତ ସହାୟ
 ଲୋଡ଼ନ୍ତି ଯଥା ଲତାଏ,
 ସୁଖେ ସୁଖେ ତଥା ପତିର ଆଶ୍ରୟ
 ଲୋଡ଼ିଥାନ୍ତି ବନିତାଏ ।
 ପତି ଠାରୁ ପଞ୍ଜୁ ରହିବା ଅଲଗା
 ଶୁଣି ନାହିଁ ଜଗତରେ,
 ପତିବ୍ରତା ଧନ୍ୟ ଆତର ନିଶ୍ଚୟ
 ପା’ନ୍ତି ସୁଖ ଲୋକାନ୍ତରେ” ।
 ସତ୍ୟର ସେବକ ଜାନଙ୍କରମଣ
 ଜାଣି ବଇଦେହୀ ମନ,
 ଅବଶେଷେ ତାକୁ କଲେ ସୀତାକାର
 ନେବା ପାଇଁ ସଙ୍ଗେ ବନ ।
 ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ରାମ ସୀତାଙ୍କର
 ଶୁଣି କଥୋପକଥନ,

କଲେ ଅନୁନୟ ମୈଥୁଲୀରମଣେ
 ଯିବା ପାଇଁ ସଙ୍ଗେ ବନ ।
 ଭାସିବ ତାହାକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ
 ‘ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ରହି ଘରେ,
 ଜନକ ଜନନୀ ସେବା କରି ସଦା
 କାଳ କାଟି ହରଷରେ’ ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି, କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ରାମଙ୍କର ମଦ ଧରି,
 “ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଲଭିବ କାନନେ
 ନିତି ତୁମ ସେବା କରି ।
 ବାଲକାନ୍ତ ତୁମ ସେବା କରୁଅଛୁ
 ସଙ୍ଗେ ରହି ଗୁରୁ ପରି,
 କହ ତେବେ ଭାଇ ଆଜି ସେ ସେବାରୁ
 ବଞ୍ଚିତ ହେବ କିପରି ?
 ସଙ୍ଗରେ ନଥିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବନରେ
 ଆଶିବ କେ ଫଳମୂଳ,
 ରହିବେ କିପରି ଏକୁଟିଆ ସୀତା
 ଯହିଁ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ଠୁଳ” ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବନେ ଶୁଣି ତୋଷ ମନେ
 କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ପୁଣି,
 ‘ଯିବ ବନେ ଯେବେ ଆସ ଖରେ ଏବେ
 ଧରି ଧନୁଶର ତୁଣୀ’ ।
 ଆନନ୍ଦେ ବିଚ୍ଛେଦ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏକାଳେ
 ପାଇ ରାମ ଅନୁମତି,
 ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ରାମଙ୍କ ସମୀପେ
 ଧରି ଧନୁଶରତତ ।

****

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ଜାନକ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଦା ଦାଶରଥ
 ବାଣୀ ବହୁ ଧନ ରତନ,
 ଯଦିବେଶ ଧରି ହରଷେ କାନନ-
 ଯିବା ପାଇଁ କଲେ ଯତ୍ନ ।

“ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଶ୍ରୀ ଧରି ନର ବେଶ
 ଜନମି ଏ ମେଘମରେ”,
 ସୁଲକିତ ମନେ ବାହାରିଲେ ବନେ
 ଧରି ପିତାଦେଶ ଶିରେ ।
 ଅନୁକୂଳ କରି ଛତୁଦେବ ସୁର
 ଯେ କାଳେ ପିତା ନିକଟେ,
 ଆସିଲେ ତନୁହେଁ ତଉଦିଗେ ଏଶେ
 ବିଶେଷ ଦୁଃଖ ପ୍ରକଟେ ।
 ରାଜଦ୍ବାର ଦେଶେ ସୁମନ୍ତେ ସହାସେ
 କହିଲେ ଜାନକୀପତି,
 ଜଣାଅ ଜନକେ କାନନ ଗମନେ
 ଆସିଲେ ଶ୍ରୀରାମଯତ ।
 ଦେଖି ସୁମନ୍ତର ହୋଇ ଦୁଃଖଭର
 ଜଣାଇଲେ ଧରାଧିପେ,
 ଆସିଛନ୍ତି ରାମ ଯିବା ଲାଗି ବନ
 ଉଦ୍ଧ ଦୁଆର ସମୀପେ ।
 ସୁମନ୍ତର ବାଣୀ ଶୁଣି ନରମଣି
 ଡାକିବାକୁ ପଞ୍ଚଗଣ,
 କହନ୍ତେ ଗଡ଼ଲ ନୟନୁ ଲେତକ
 ବଢ଼ିଲ ମୁଖ ବିବସ୍ତ ।
 ରାମଙ୍କ ଜନନୀ କଉଶଲ୍ୟା ରାଣୀ
 ଧରି ତାଙ୍କ ସଉତୁଣୀ,
 ପହଞ୍ଚିଲ ଖରେ ସୁମନ୍ତ ସଙ୍ଗରେ
 ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶ ଶୁଣି ।
 ଅଶ୍ରୁମାରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଦଶରଥ
 ନପାରିଲେ ଦେଖି ରାମ,
 ମୁଣ୍ଡେ କରି ମାରି ଛୋଦନେ କହନ୍ତି
 ବିଧାତା ମୋଠାରେ ବାମ ।
 କାନ୍ଦିଲେ ସକଳ ନାରୀଏ ବିକଳେ
 କି ହେଲା କି ହେଲା କହି,
 ବାନ୍ଧିଲେ କି ହେବ ସେତୁବନ୍ଧ ଅବା
 ପଳାଇଲେ ଜଳ ବହି ।
 କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରବୋଧ ଜନକ
 “ଏଠାରୁ ଯିବ ଅରଣ୍ୟ,

'ଯାଉଛନ୍ତି ସୀତା ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ
 କଲେ ହେଁ କେତେ ବାରେ ।
 ଦିଅ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରିଚେତ ଖେଦ
 ରାମ ଯାଉ ଘୋର ବନେ,
 ପାଳଏ ରାଜନ ଆଉ କେତେ କାଳ
 ରଖି ଯଶ ଏ ଭୁବନେ" ।
 କହନ୍ତି ଜନକ ଖେଦଭରେ ଅତି
 ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମ ଭକତ,
 "କର ରାଜପଣ ଆନନ୍ଦେ ଧରାରେ
 ନଜରି ଆଉ ସୁକତି" ।
 ଦଶଧକ୍ଷର ବନେ ଶ୍ରବଣେ
 କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଏବେ,
 ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ବଳାସ ଶାଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ
 ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ ରାମ କେବେ ।
 ସତ୍ୟର ପଥକ ରାମ ନିରନ୍ତର
 ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ ଆଉ ସୁଖ,
 ପିତାଙ୍କ ବନେ ପାଳନେ କେବେ ବା
 ହୋଇଅଛି କି ବମୁଖ ?
 ନଦୀ ଗିରି ହ୍ରଦ ହରିବେ ବସାଦ
 ଆନନ୍ଦେ ଯାପିବ ବନ,
 ସୁମଧୁର ଫଳେ ସୁମଧୁର ମୂଳେ
 କରାଇବି ଷ୍ଟୁଧା ଲୀନ ।
 ଜଳୀ ଅଜୀବାର କୈକେୟୀ ସନ୍ନିଧେ
 ଧନ୍ନ ସାକ୍ଷୀ କରି ଯାହା,
 ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳିବାକୁ ରାମ
 କରିଛି ଶପଥ ତାହା ।
 ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ଧନ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ସୈନ୍ୟ
 ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ବାଜି କଣ୍ଠ,
 ପିନ୍ଧିବ ଶ୍ରୀରାମ ବକଳ ବସନ
 ଦିଅ ଅନୁଗ୍ରହ କରି ।
 ପଶୁ ଗୁଳ ଅବା ଗଛେ ବକଳ
 ଏକାକୀ ହେବ ବସନ,
 ପତର କୁଡ଼ିଆ ହେବ ବାସ ପୁଣି
 କରିବ ତଳେ ଶୟନ" ।

କେଣେ କୈକେୟୀ ଲାଜ ଛାଡ଼ି ତାକୁ
 ବକଳ ଦେଲେ ବତାଇ,
 ନେଇ ତାଙ୍କ ହସ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଅନ୍ଧାରେ ହେଲେ ଗୁଡାଇ ।
 ଭବ ଲୋକ ଆଜି ସତ୍ୟହୀନ କୋହେ
 କଳ୍ପକେୟୀ ମୋଦଭର,
 ହସ ଆଉ କାନ୍ଦ ଖେଳେ ଲୁଚକାଳି
 ଏ ଜଗତେ ନିରନ୍ତର ।
 ଧୂଳି ଧୂଳି କହି ମହର୍ଷି ବଶିଷ୍ଠ
 କୈକେୟୀକୁ ଦେଲେ ଗାଳି,
 ଦାହୁଣୀ ପାପିନୀ ପୁଣ୍ୟ ରବି ବଣେ
 ଲଗାଇଲା ଏବେ କାଳି ।
 ବାହାର ସୁନ୍ଦର ଖଳ ପ୍ରକୃତିର
 ମହାକାଳ ଫଳ ଫରି,
 ନ ପଡ଼େ ପ୍ରମାଦ ରହିଥିଲେ ଦୂରେ
 ସଙ୍ଗତାର ପରିହାସି ।
 ଧନ୍ୟ ଲୋ ମନ୍ତ୍ରରା ବାଛି ବାଛି କିଏ
 ଦେଇଥିଲା ତୋର ନାଆଁ,
 ମନ୍ତ୍ର ବସୁନ୍ଧରା ନ ପଡ଼ିଲୁ ଧରା
 ଧନ୍ୟ ତୋର ପଣିଆଁ ।
 ଏ ଭବେ ମଣିଷ ହୋଇ ବବେକ
 ସ୍ଵାର୍ଥକୁ କରଇ ଧ୍ୟାନ,
 ଧୂଳି ତା କବଳେ ପଡ଼ି ଅବିରଳ
 ନ ବଢ଼ିଲେ ଲବେ ଆନ ।
 ସ୍ଵାର୍ଥ ସିନା ହିଂସା ପ୍ରବଞ୍ଚନା ସଙ୍ଗ
 ଲୋଡ଼ିଥାଏ ସଦା ଭବେ,
 ଅସାଧୁତା ବାଜି ବୁଣିବାକୁ କେବେ
 ଶଙ୍ଖା ନକରଇ ଲବେ ।
 ଯୋକ ପରି ଲାଗି ରହିଥାଏ ମନ
 ନିଜ ଶିଶୁ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଁ,
 ବିଷୟ ମୋହରେ ପଡ଼ି ପରଭ୍ରମ
 ନିଜ ଖୋଜ ବୁଲୁଥାଉଁ ।
 ତୋର ପଣରେ କୋକିଣୀଆଳ ଠୁ
 ବେଳେ ବେଳେ ଯାଏ ବଳି,

ନିଜ ନିନ୍ଦା ଯେବେ କାନେ ଯାଏ ପଡ଼ି
 ହୃଦ ଯାଉଥାଏ ଜଳ ।
 ନନ୍ଦୁଏ ବିରତ ଖଟ ଗୋଷାମୟ
 ମିଛ ଦେଉଥାଏ ବଳ,
 କୁଟିଳତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବରୋଧ ହୃଦ
 ପରହୃତ ହଲହଳ ।
 କଳହ ସୃଷ୍ଟି କି ହୁଅଇ କାଶେ
 ଅନ୍ୟାୟର ଅଗ୍ରଦୂତ,
 ଯେ ଖୁସାମତେ ହିଏ ଜଳଜଳ
 କେବେ କା ନିଜ ମହତ ।
 ନଥାଏ ତା ଖେଦ ଜନ ଅପବାଦ
 କୃତବ୍ୟତା ସହଚର,
 ଦେଖି ତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନମଇ ଶ୍ରାବି
 କରି ଶିରେ ଦେବା ସାର ।
 ଉଣି ବେଳ କାଳ ମାତ କଉଶଳେ
 ପଛରୁ ମାରିଲ ହୁଏ,
 ନିଜ ନିର୍ଦ୍ଦରତା ଭୁଲି ବା ଘବଇ
 ସାର୍ଥକ କାମନା ପୂର ।
 ଝୁରଇ ଲେତକ ହୋଇ ଧାର ଧାର
 ପାଶେ ଥିବା ଜନକର,
 କରିଲେ ଉତ୍ସାହ କୈକେୟୀକୁ ପୁଣି
 ହୋଇ ଅତି ଦୁଃଖଭର ।
 ଏ ଭବେ ମଣିଷ ନକରି ବିଚାର
 ପଡ଼ିଲେ ପର ବୋଲରେ,
 କୈକେୟୀ ପରାଏ ସହ ନିରନ୍ତର
 ଜୀବନ ଯାଏ ଦୁଃଖରେ ।
 ସୀତା ସହ ରାମ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
 କରି ବକଳ ଧାରଣ,
 ବାହାରିଲେ ଏବେ ଝିବାଲଗି ବନେ
 କଲେହେଁ ଯେତେ ବାଣେ ।
 “ପତିର ସମ୍ପାଦେ ଦେଖାନ୍ତି ମାଣ୍ଡବ
 ଅଶେଷ ଅନୁରାଗ,
 ପଡ଼ିଲେ ବିପଦ ମାଣ୍ଡବର ଅପାତ
 ବହନ୍ତି ମନେ ବିରାଗ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଳଙ୍କାରେ ରହେ ମନ ଟାକି
 ସୁଦର୍ଶନ ତାଙ୍କ ଦେବତା,
 ଅହରହ ହୃଦ ଦେଉଥାଏ ଘାରି
 ଯଉବନ ଚପଳତା”,
 ଭୁବନ ମୋହିନୀ ପଡ଼ି ଗୁଡ଼ା ପଶୁ
 ପ୍ରାଣକାନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ବନ ।
 ତେଜ ବାହାରିଲେ ସକଳ ସମ୍ବୋଧ
 ପିନ୍ଧି ବକଳ ବସନ,
 ଦାରୁଣ ନରନେ କୈକେୟୀକୁ ରଜା
 ଧକ୍କାକରିଲେ ବହୁବାର,
 ଯା ମନ ଧାରଣ କଲୁନା ପଛରେ
 ଶୁଣି କି କଥା ସେ କା’ର ।
 ଯେଉଁ କଲକେୟୀ ପ୍ରିୟମୋ ଥିଲ
 ଅକିନ୍ଦ୍ରୀ ଯାହାକର,
 କିଏ ଜାଣିଥିଲା ସେହି ପୁଣି ଦିନେ
 ପିଆଇ ଦେବ ଜହର ।
 “କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ବିନୟେ ଜନକ
 ଘେନ ରାମ ନିବେଦନ,
 ଜନନୀ କୌଶଲ୍ୟ ଅବରୋଧ ତବ
 ପଦେ ରଖିଥାଏ ମନ ।
 ଏ ଅମିତ ଦୁଃଖ ଶୁଣି ନାହିଁ ତାଙ୍କ
 ମୁଖ ତବ ଅପବାଦ,
 ସେ ହତ ଶ୍ରୀମତୀ କଉଶଲ୍ୟା ପ୍ରତି
 ଆଉ ତୁମର ପ୍ରସାଦ ।
 ପବିତ୍ର ହୃଦୟା ଜନନୀଙ୍କ ପଦେ
 ନିଆଁଇ ରାଦବ ଶିର,
 କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଜନକଙ୍କ ସେବା
 ଭାଷିଲେ ବିନୟ ଗିର” ।
 ବନ୍ଦ ମାତୃପଦେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କୁମାର
 ବାହାରିଲେ ବନବାସ,
 କହିଲେ ଜନନୀ ଆଲିଙ୍ଗି ତାହାକୁ
 “ଥୁବୁ ସଦା ରାମପାଶ ।
 ପିତା ତୁଳ ମଣି ରାଦବକୁ ଏବେ
 ମଣିବୁ ସୀତାକୁ ମାତା,

କରୁଥିବୁ ସେବା ଦିବା ନିଶି ପୁଣି
 ହେବୁ ଜାନକଙ୍କ ସାଥୀ ।
 ପ୍ରବୋଧନ ଦେଇ କହନ୍ତି ସୁମିତ୍ରା
 କଉଶଲକୁ ଅନାଇ,
 “ବନବାସ ଡର ନାହିଁ ରାମକର
 ସେ ସେଣୁ ଜଗତ ସାଇ ।
 ମରୁତ ଝଟତି ହରୁଥିବ କାନ୍ତି
 ଚନ୍ଦ୍ରମା ଚନ୍ଦ୍ରକା ଦାନେ,
 ଗଉଁ ବିନୋଦନ ହେବ ତାଙ୍କ ପୁଣି
 କୋଇଲିର କୁହୁତାନେ ।
 ଦେବ ଦେବୀ ସେତେ ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ
 କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ବନ୍ଦନା,
 ମହାତ୍ମାଗୀ ଯିଏ ଜାଣିବ କି ତେବେ
 କାନନ ବାସ ଯାତନା” ।
 ଦୁଃଖୀ ବିନା କିଏ ଦୁଃଖର ବେଦନା
 ନପାରିଇ ଜାଣି ଭବେ,
 ବାଞ୍ଛ କେଉଁକାଳେ ପ୍ରସବ ଯାତନା
 ପାରେ କି ଜାଣି ଲବେ ।
 ଭୁବ୍ବେ ପରାଏ ବିକଳେ ନାଶ୍ୟ
 କାନ୍ଦିଲେ ମେଲାଣି କାଳେ,
 ବିହରଣ ଆରତେ କଲେ ରବି ଖେଦେ
 ବସିଣ ପାଦପ ଡାଳେ ।
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ରାମ ଉଦାର ହୃଦୟେ
 ତେଜ ବିଭୁତି ସକଳ,
 ଦେଖାଇ ଆଦର୍ଶ କଲ ବନବାସ
 ଅବୋର ଗୁଲ ବଳଳ ।
 “ଏବେ ଦେଖି ଲୋକ ଅତି ପୁଲକିତ
 ସନ୍ତାପିତ ଧରାତଳ,
 ଏ ମରମ ଅବା ଜାଣିବାକୁ ତଳେ
 ଅଛି କି କାହାର ବଳ ?
 ଦଶା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଦେଖି ଏ ଜବନେ
 କୁଲଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପରାଏ
 ଜାଣି ଜାଣି ଏହା ତୁଣ୍ଡ ଲେଉ ଆଶେ
 ଦାଣ୍ଡି ହୁଅନ୍ତି ପ୍ରାଣୀଏ ।

ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ପଛରେ ପ୍ରମାଦ
 ଛାଇପରି କରେ ଗତି,
 ଜାଣି ଜାଣି ନରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଖାଲରେ
 ବିଷୟ ଲେଉଟେ ମାତି ।
 କେ ଭବେ ସମର୍ଥ ଲଲିଟ-ଲୀଳନ
 କରିବାକୁ ଅବା ଆନ,
 ଦେଖିବାକୁ ଶମ ଉଲୁକ କି କେବେ
 ଲଭି ତପନ-କରଣ ।
 ସମୟର ଚକ ଦୂରେ ଅବସମ
 ସମ୍ପଦ ବିପଦ ସହ,
 ଚରଣ ପରାଏ ମାନବ ଜବନ
 ଉଠେ ପଡ଼େ ଅହରହ ।
 ଭୁପତି ଆଦେଶେ ଜାନକୀକୁ ଏବେ
 ଦିଆଗଲା ବହୁ ଧନ,
 ସାରଥିକୁ ଏଣେ ଆଦେଶିଲେ ରଥେ
 ଯାଆନ୍ତୁ ତନିହେଁ ବନ ।
 ସଜ କରି ରଥ ଆଣିଲେ ସାରଥି
 ଜାନକୀ ହରିଷଭରେ,
 ଚିତ୍କାରୁ ରାମ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
 ଆରୋହିଲେ ଚାହିଁ ପରେ ।
 ପବନ ବେଗରେ ନେଲେ ରଥ ବାହି
 ସୁମନ୍ତ ଦକ୍ଷିଣବନ,
 ପଛେ ପଛେ ତାର ଧାଇଁଲେ ସରବେ
 ବିକଳେ କରି ରୋଦନ ।
 ବାହୁନ ବାହୁନ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଦୁଃଖେ
 ପାଶୋରିଲେ ଭୋକ ଶୋଷ,
 ପାପିନୀ କୈକେୟୀ ଶ୍ରୀରାମ ଗମନେ
 ବଞ୍ଚିଲେ ହୃଦୟେ ଚୋଷ ।
 ଦେଖନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ପିତା ମାତା ରଥ
 ପଛେ ପଛେ ଧାବମାନ,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଅତି କହିଲେ ସୁମନ୍ତ
 “ତଳାଅ ସଜ୍ଜର ଯାନ ।
 ରଖ ରଖ ରଥ” କହି ଦଶରଥ
 ଡାକୁଥାନ୍ତି ବିକଳରେ,

ଛାଆଣ ଯେସନ ଚୋଟୀ କରହେ
 ନିଶିରେ ଦୃଢ଼ ଅଧୀର,
 ସବ ଗୁଣ ନିଧି ଶ୍ରୀରାମ ବିଦୁନେ
 ତେସନ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ।
 ହେଲ ରାଜ ଶେଷ ଏଣେ ଅବମାଣ
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଦା ଝର,
 ଗଙ୍ଗା କୁଳେ କୁଳେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ
 ସଞ୍ଜ ଶୁଣବେଇ ପୁର ।
 ନିଶାଦ ବଣୀୟ ଅଧିପତି ଗୁର
 ଶୁଣି ରାମ ଆଗମନ,
 ଆସିଲେ ପାଗେଟି ଫଳ ମୂଳ ଭେଟି
 ଧରି ତାଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନ ।
 କରି ସମର୍ପଣ ଫଳ ମୂଳ ମାନ
 କହଲେ “ମୁଁ ତୁମ ଦାସ,
 ହେ ନର ବରଣ୍ୟ ! ଜଗତ ଶରଣ୍ୟ
 କରି ସୁଖ ଏଥିବାସ ।
 ଲଭ ଅତି ପ୍ରୀତି ଶ୍ରୀରାମ କହନ୍ତି,
 ଅନ୍ୟହାତୁଁ ଫଳମୂଳ,
 କରିଅଛି ପଣ ନ ଦେନି ଦାନ
 ତେଣୁ ନନ୍ଦୁଅ ଆକୁଳ ।
 ତୁମ ଏ ସଞ୍ଚାର ହୃଦେ ହେଲଗାର
 ନ ଭୁଲିବ ଏ ଜବନ,
 କୈକେୟୀ ଆଦେଶ “ଦଣ୍ଡିକା ନିବାସ
 ତେଣୁ ଯିବ ଘୋର ବନେ” ।
 ପୁତ୍ରାତ ରଜନୀ ସୁଖେ ରଘୁମଣି
 ଡାକ କହନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 “ଅଣିଲେ ତରଣୀ ଗଙ୍ଗା ତରଣିଣୀ
 ପାରିହେବା ଏହିକ୍ଷଣ” ।
 ଏ ବନେ ଶୁଣି ଗୁହ ସେହିକ୍ଷଣି
 କଲେ ସଜ ଭେଳା ଗୋଟି,
 ଦେଖ ଦେଖ ଏହା ସୁମନ୍ତ ମନରେ
 ଆସିଲା ବିଷାଦ ଘୋଟି ।
 ଦୁଃଖ ନିବେଦିଲେ “ସଙ୍ଗେ ବନେ ଗଲେ
 ସେବକ ତୁମ ପୟାର”,

ଏକୁଟିଆ ଫେରି ନପାରିବ ଧରି
 ଜବନ କ୍ଷଣେ ମାତରି ।
 ବହୁଦିନୁ ଜାଣି ରଘୁକୁଳ ହେବ
 ବୋଲି ତୁମର ଜନନ,
 ସକଳ କରମ ଏଡ଼ିଦେଇ ଏଣେ
 ଶିଖିଲ ରଥ ଚାଳନ ।
 ପକ୍ଷଜନସ୍ଥାନ ଟାଣିବ ଏମନ
 ନକର ନିରାଶ ଲବେ,
 ଦେଲେ ଅନୁମତି ଉଡ଼ିବ କରତ
 ବାନା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭବେ ।
 ବହୁଦିନ ଦିନ ବରଷ ଚଉଦ
 ପ୍ରବାହନୀ ସ୍ତ୍ରୋତ ପରି,
 ସେବ ଶ୍ରୀଚରଣେ ଫେରିବ ସ୍ୟନ୍ଦନେ
 ପତିତପାବନ ଧରି” ।
 ଉଡ଼ିଗଲେ ରାମ ଶୁଣି ତାଙ୍କ କଥା
 ବାହୁଡ଼ି ଯାଅ ବହନ,
 ଭରତକୁ ରାଇ ଗାଦିରେ ବସାଇ
 ଦିଅ ସବେ ଆଶ୍ୱାସନ ।
 ଗୁହକୁ ଅନାଇ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ
 “ବଟକ୍ଷୀର ପ୍ରୟୋଜନ,
 କେଣ ଜଟା ପାଇଁ ଅନୁଗ୍ରହ କରି
 କରି ଏବେ ଆୟୋଜନ” ।
 ଶୁଣି ଏ ବନେ ଗୁହ ତତକ୍ଷଣ
 ବଟକ୍ଷୀର ଅଣାଇଲେ,
 ତାହା ବେନିଭାଇ ମଥାରେ ଲଗାଇ
 ନୟାମୁଖ ବାହାରିଲେ ।
 ନିଉକାରେ ବସି ପାରି ହେଲେ ଗଙ୍ଗା
 ମେଲାଣି ମାଣି ଗୁହକୁ,
 ମନ୍ତ୍ରୀ ଦେଶେ ଯାଇ କରିଲେ ଭୋଜନ
 ମାରି ମୃଗ ବରହକୁ !
 ଧନ୍ୟା ଧନ୍ୟା ଧନ୍ୟା ହେ ଜନକ କନ୍ୟା
 ସୁହସ୍ତେ କରି ରହି ନ,
 ଖାଇ ଖୁଆଇଲେ ଭରିତା ଦେବର
 ରଖି କରନ୍ତି କେତନ ।

କେତେ ଦାସ ଦାସ ଖଟି ଦିବା ନିଶି
 କରୁଥିଲେ ସେବା ଯାଉ,
 ତରୁ ତଳେ ପଡ଼ି ଭିକାରୀ ପରି
 ଏବେ ଯାଉଁଲେ ବାସର ।
 ସଞ୍ଜେ ବେନିଭାଇ ପତର ଗୋଟାଇ
 ବସୁଲିଲେ ମାଟି ପତର,
 ତହିଁ ପରେ ରାମ ଆଉଜି କହନ୍ତି
 ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ଖେଦଭର ।
 “ବିଷାଦେ ବିବଶ ହୋଇଣ ନରଣ
 ଲେଉଟନ୍ତି ନିଦ ଏକାକି,
 ନ ଆସିବ ନିଦ ଆଉ କଦାନେ
 ସତନ୍ତ୍ର ମମତା ଜାଳେ ।
 ସନ୍ତାନ ନିମିତ୍ତ ଲଭନ୍ତି ଜନନୀ
 ନାନା କଷଣ ଜବନେ,
 ବଡ଼ାନ୍ତି ଆଦରେ ସେବା ଲାଗି ସିନା
 ବାକି କେନ୍ଦ୍ର ତା ପ୍ରତିପାଦନ ।
 ଧୂଳି ମୋ ଖବନ ମୋ ଭଲ ସନ୍ତାନ
 ନକରୁ କିଏ ଜନମ,
 ବଡ଼ାଇଲା ଖେଦ ଜନନୀ ହୃଦୟେ
 ତେଜ ଅପତ୍ୟ ଧରମ ।
 ଦାଣ୍ଡି ହୁଏ ପ୍ରାଣ ଭାବ ଏ କଟଣ
 ନ ଦିଶଇ କିନ୍ତୁ ବାଟ,
 ଧରମ ମାଗରେ ପଡ଼ି ବନ୍ଦନରେ
 ହୋଉ ଅଛି ଛଟପଟ ।
 କଇକେୟୀ ମୋହ ନୃପେ ଅସୁରହ
 କରଇ ଅଥୟ ଅତି,
 ନ ରଖିଲା ପାଶେ ଏ ବୁଡ଼ା ବୟସେ
 ଏବେ ସେନ୍ଦ୍ରର ସନ୍ତତି ।
 କଇକେୟୀ ଶୁଭ ଦେଖି ଲାଗେ ଶୁଭ
 ଗଲାଣି ସେ ପାପେ ବୁଡ଼ି,
 ରଜନୀ-ଶେଷରେ ଅତି ମୋଦଭରେ
 ଯାଅ ଅଯୋଧ୍ୟା ବାହୁଡ଼ି” ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏକାକି ଭଉଁରିଲେ ତାକୁ
 “ନ କହ କଥା ଏସନ”,

ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ ପିତା ଲୋଡ଼େ ନାହିଁ ମାତା,
 ଲୋଡ଼େ ମୁଁ ରାମ ଶରଣ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଚନ ଶୁଣି ରାମ ମନ
 ହେଲା ଖୁସୀ ଅତିଶୟ,
 କଲେ ସେ ଶୟନ ଅତୀତ କାନନ
 ନ ଦେଲା ହୃଦୟେ ଭୟ ।
 ନିଶି-ଅବସାନେ ଦଣ୍ଡିକା ଅରଣ୍ୟ
 ବାହାରିଲେ ଘେନି,
 ପ୍ରବୃତ୍ତିର ହାଟ ଦେଖି ବାଟେ ବାଟେ
 ଯାଆନ୍ତି ରାମରମଣୀ ।
 ଦଳ ଦଳ ଶୁକ ଆସନ୍ତି ଆଗକୁ
 ବନ୍ଦେଇବା ପାଇଁ ଶ୍ୟାମ,
 ନାଲିଆ ଚଞ୍ଚୁର ଜଉ ଚପି ଚପି
 ଦୋଷିଲେ କି ରାମନାମ !
 ଲୁଚି ଚୁଡ଼-ଡାଳେ ବସିଥିଲା ପିକ
 ଚୁପି ରସାଳ-ମଞ୍ଜରୀ,
 କୁହୁ କୁହୁ ଚାନେ ବଜାଇଲା ବାଣୀ
 ଦେଖି ଜନଙ୍କ ସୁନ୍ଦରୀ ।
 ଥିଲା କାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଦେନ ଦନ ଗିରି
 ନିରେଖି ଆଲୋକମୟ,
 ଏ କିଏ ଏ କିଏ କହି ମଧୁ ସୁନ
 ହେଲାକି ଏବେ ତନ୍ତ୍ରୟ ।
 ପଲ ପଲ ହୋଇ, ଅବା କୁଜେଣୀ
 ସଙ୍ଗରେ ଶାବନ ଧରି,
 ଆସନ୍ତି ଦଉଡ଼ି ରାମ ଦରଶନେ
 ନ ଡରି ତଳେ କେଶେ ।
 ବେଶୁ କୁଞ୍ଜ ପାଶେ ନଇଁ ନଇଁ ଖାଦ୍ୟ
 ଖୁଣ୍ଟି ଖାଉଥିଲେ କେଙ୍କ,
 ହୋଇଣ ବିରତ ଆସନ୍ତି ହରଷେ
 ଧୀରେ ଅବା ପୁଛ ଟେକି ! ।
 ବେଳେ ବେଳେ କାହିଁ ପସି ଉଡ଼ାଳନ୍ତି
 ଶୁଭ ଝିଙ୍କାସ ଝଙ୍କାର,
 ବେଳେ ଦେଖାଇ ଭରତ ମାଆକୁ
 କରୁଥିଲା କି ଧୂଳିକାର ! ।

ଦବା-ଅବସାନେ ଭବଦ୍ବାଜାଶ୍ରମେ
 ସୁଖେ ଜାନକୀ-ମେଣି,
 ଭୁଲି, ବହୁପଥ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ
 ଦେବି ଜାନକୀ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
 ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ହେଲେ ଅତି ସୁଖୀ
 ଭବଦ୍ବାଜ ମୁଁ ବର,
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ମନ ଜାଣି ସନମାନ
 କଲେ ଦେଇ ନାନା ଫଳ ।
 ସାଇଁଟି ଅନ୍ଧାର ଦେଲେ ଦିବାକର
 ଉଠିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରନନ୍ଦନ,
 ପୁନା ବିଧି ସାରି ସେଠାରୁ ମେଲାଣି
 ମାଗି ଗଲେ ଘୋର ବନ ।
 ଫୁଏ ମୁଖରତ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଲଳିତ
 କୁଳନେ ଏ ବନ ରାଜି,
 ପ୍ରବତ ଫୁଏ ଅବା ଏ ବନ ଝୁମିରେ
 ସୁର-କର ନାହିଁ ବାଜି ।
 ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟ ବନେ ମନ୍ଦାକିନୀ କୁଳେ
 ଧର୍ମଣୀ, କୁଡ଼ିଆ ଦର,
 ହେଉଲେ ଚନ୍ଦ୍ରହେଁ ସେଠି କେତେ କାଳ
 ଭୁଲି ଅଯାଧା ନଗର ।

***

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ଦୁଃଖ ଜଳେ ବୁଡ଼ି, ସୁମନ୍ତ ବାହୁଡ଼ି-
 ଅସିଲେ ଅଯାଧା ପୁର,
 ବହୁଧୂର ବାସୀ କାନ୍ଦ, କାନ୍ଦ, ଆସି
 ପହଞ୍ଚିଲେ ବାରିବାଇ ।
 କାହାନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ କାହାନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ
 ଚାହିଁଲେ କେହି ବନରେ,
 ଶୁଭ ସମାବୃତ ଦେଇ ତାହାଙ୍କର
 ଯାଅ ଦଶରଥ ପୁର ।
 ନକହି ବଚନ ବହୁରାଜ ଲେଉଟକ
 ଭୁରିତ ସାରିଥି ତଳାଇ ଉଅ,

ପହଞ୍ଚିଲ ଶେଷେ ଭୂପାଳଙ୍କ ପାଶେ
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରେ ସେ ବଜପଥ ।
 ଭୂତକ ପଦଏ ଦଶରଥ ବସ
 ତାହାଙ୍କ ସଖୀ (୧) ଥିଲେ ଅନାଳ,
 କରଯୋଗ ଧୀରେ ସୁମନ୍ତ ଅଧୀରେ
 ଶ୍ରୀରାମ ବାରିତା ଦେଲେ ଶୁଣାଇ ।
 (୨) ମୃଗୟା-ଶରରେ ଆଦାତେ ଭୂଇଁରେ
 କୁଞ୍ଜେ ପରାଏ ସେ ନରମଣି,
 ରାମଙ୍କ ବାରିତା ଶ୍ରବଣେ ଅରେତା
 ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟେ ପୁଣି ।
 ଶେଷ ପାଶେ ନେଇ, କଉଶଳା ଦେଇ,
 କହନ୍ତି ନୃପଙ୍କୁ କରି ବିଳାପ,
 “ବିଷାଦ ଛଳନା ନକରି ଲଳନା
 ମାନସେ ନଦିଅ ଆଉ ସନ୍ତାପ ।
 କଉଶଳା ବାଣୀ ଶୁଣି ନରମଣି
 ଉଠିଗଲେ ଚାହୁଁ ବିଷାଦେ ଅତି,
 “ହେଉ ଅବା ପୁର ଅଥବା ଅପୁର
 ଜାୟାର ଦେବତା କେବଳ ପତି ।
 କହୁବ ଶୀତଳ ପରାଏ ଜବନ
 ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି ଅନବରତ,
 କିଏ ଆଜବନ ସୁଖେ କାଟେ ଦିନ
 ବିଷୟ ମୋହରେ ହୋଇ ଜଡ଼ିତ ।
 ଶୋକ-ଦ୍ରୋଣେ ଦହେ ଦୁଃଖବନ
 ଶ୍ରୀରାମ ବିରହେ ଦଶରଥର,
 ଯାଉଛି ପରାଣ ଲିଭାଅ ଦହନ
 କହି ଏ ସମୟେ କୋମଳ ଗିରି” ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି କଉଶଳା ରାଣୀ
 ଉକ୍ତିଭରେ ତାଙ୍କ ପଦଯୁଗଳ,
 ଧରି ନବେଦିଲେ, “କର ଶମା ନାଥ”
 ବହୁରାଜ ସନ୍ତାପେ ଲେଉଟକଟଳ” ।
 ଦୁଃଖ କରେ ଚାହୁଁ ମାନବର ମତି
 ପ୍ରବଳ ଅରାଧି ଦୁଃଖ ଜନର,

ଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣ ନିର୍ଦ୍ଦଳ କଷଣ
 ଅତି ଅସହନ ଯାତ ଦୁଃଖର ।
 କୌଶଲ୍ୟା ଉକ୍ତ ଶୁଣି ନରପତି
 ଏମର ଜଗତେ କେହି କାହାରି,
 ନୁହଇ ବୋଲି ସେ କହୁଁ କହୁଁ ଧୀରେ
 ପ୍ରାଣ ବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲ ତାଙ୍କର ।
 ପ୍ରିୟତମା ନାଶ କୈକେୟୀ ସୁନ୍ଦରୀ
 ହେଲେ ଧବଳିନୀ ଆଜି,
 ନିମିଷକ ମଧ୍ୟ କାହିଁ ଗଲ ଗୁଡ଼ି
 ପୁରୁଷ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରାଜ ।
 ସୌଦାମିନୀ ପରି ଏ ବାରତା ଧରି
 ଗଲ ପ୍ରଭାତେ ଚଉଦିଗରେ,
 ହସନ ଚକ୍ରାର ଶୁଭ ବାର୍ତ୍ତାବାର
 କୌଶଲ୍ୟା ସତଲେ ବିଷାଦଭରେ ।
 ସନ୍ତାନ ବିକେଦ ଦିଏ ଅତି ଶେଦ
 ପଡ଼ିଲ ମରଣ ହେଲ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ,
 “ବଧୂ ହେଲେ ବାମ କେ କରିବ ଆନ
 ଘୋଷିଆସେ ଜବେ ଦୁଃଖନିବନ୍ଧ” ।
 ଅନାଇଁ କୈକେୟୀ ଶୋକାତୁର ହୋଇ
 ଶୁଷ୍କ କୌଶଲ୍ୟା ନୁହେଁ ବଚନେ,
 “ପାପିନୀ ଲାଳସି ଦେଲୁ ଦୁଃଖସ୍ୱପ୍ନ
 ପଠାଇ ଶ୍ରୀରାମ ଅଦୋରବନ ।
 କେତେ ନନ୍ଦୋତ୍ସାହ କହିଲେ ଧୃତ୍କାଶୀ
 ନଦେନୁ ତଳେ ମାନସ ବ୍ରୀଡ଼ା,
 ପକାଇ ଆଲଟ ଲଗାଇଲୁ ନାଟ
 ଅହନୀଶ କରି ବିଦେଶ ଶ୍ରୀଡ଼ା ।
 ଲଲାଟ ସିନ୍ଦୂର ଜାଣି ଜାଣି ନିଜ
 ହାତେ ଲିପାଇଲୁ ଲଜ୍ଜା ବରଜି,
 ମଙ୍ଗଳର ଶିଖ ଦେଲୁ ଲୋପ କରି
 ସୁଗନ୍ଧ ସୁଗନ୍ଧ ଅପେକ୍ଷା ଅଭିଜ୍ଞ” ।
 ଭୁବନ ବିଦିତ ଅତି ସତ୍ୟ ବ୍ରତ
 ଦଶରଥ ନୁହେଁ ବର,
 ଶତ ଶତ ପାଶେ ଥାଇ ଜଗୁଥାଲ
 ବୁଲିଗଲେ ଲୋକାନ୍ତର ।

ଝାମ୍ପି ଯଥା ମେଷେ ନିଅଇ ଗଧୁଆ
 ଥାଉ ଥାଉ ଜଗୁଥାଲ,
 ତେସନ ଶମଳ ମରି ଦିଏ ଝାମ୍ପି
 ଥାଉ କେତେ କଟୁଥାଲ ।
 ଶୂନ୍ୟହସ୍ତେ ଆହା ! ଗଲେ ଶୁଣି କାହିଁ
 ଏକ ବିଧାତା ବିଧାନ,
 କାହା ଭେଟ ଥାଉ ନ ମିଳିବ ବାରେ
 କଲେହେଁ କେତେ ଯତନ ।
 ଜନମ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ମରଣ
 ଅବଳମ୍ବେ ବସେ ମାଡ଼ି ।
 ବିକଳ ଜୁହାର କଲେ ବାରିବାର
 ଦିଏ କି କାହାକୁ ଗୁଡ଼ି ।
 ଲିଡ଼ା ଦଣ୍ଡି ବିନ ନୟନିକ ପରି
 ଯାଉଅଛି ଏଣେ ବନ୍ଧୁ,
 ଆଗପଛ ହୋଇ ପକାଇବା ଦିନେ
 ନ ରହିବେ ଜଣେ କେହି ।
 କେ ଚନ୍ଦ୍ର ଲବେ କିଏ ଆମେ ପୁଣି
 ଆସିଲେ କାହିଁକି ଏଥୁ,
 ଉଲଗନେ ଆସି ଉଲଗନେ ଯାଉ
 ସଙ୍ଗରେ ନଥାନ୍ତି ସାଥୀ ।
 ଦିନପରେ ଦିନ ରାତିପରେ ରାତି
 ଦୂର ଦୂର ଏ ସଂସାରେ,
 ଜୀବନର ଅଂଶ କଲେ ବିନାଶ
 ତା ପୁଣି କିଏ ବଢ଼ରେ ! ।
 ପଦ୍ମପତ୍ର ନର ପରି ତଳ ତଳ
 ପ୍ରହେଷେ ଏ ପରଶ,
 ଜାଣି ଜାଣି ଜନେ କେଉଁ ବଡ଼ ପଣେ
 ଦେଖାନ୍ତି ସଂସାରେ ଟାଣ ।
 କେତେ ତପସ୍ୟାରେ ପାଇ ରୁଚିପୁଷ୍ପ
 ମଣୁଥିଲେ କେତେ ସୁଖ,
 ଗଲାବେଳେ କେହି ନ ଥିବାରୁ ପାଶେ
 ନ ଦେଖିଲେ ପୁଷ୍ପ ମୁଖ ।
 ମାତୁଳ ନିବାସ ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ
 ଥିଲେ ବହୁଦିନ ଧରି,

ଦୁଃଖ ଅଧୀର . ଦୁଃଖ ବେଳେ ବେଳେ
 ଦେଖି ସେ ଦୃଢ଼ ସୁର ।
 କେକପୁ-ଦେଖି ଭରତ-ସମୀପେ
 ଗଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁର,
 ମଣେ ବାରିତା ନନ୍ଦେ ଆସିଲେ
 ଭରତ-ଶତ୍ରୁ ବାରି ।
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ଦଶା ଦର୍ଶନେ ସହସା
 ଭରତଙ୍କ ମନେ ସନ୍ଦେହ ଅତି,
 ଉତ୍ସୁକ, ଖରେ ପୁଣିଲେ ସେ ବୁଝେ
 ଜାଣିବାକୁ ପୁର ହେତୁ ଝଟିତ ।
 ନ ଦେଇ ଉତ୍ତର କୈକେୟୀଙ୍କ ପୁର
 ନେଲେ ସେ ତାହାକୁ ଅତି ସତ୍ତ୍ୱରେ,
 ଶ୍ରୀମତୀ ଜନନୀ କାହାନ୍ତି ନୁହେଁ
 ବୋଲି ପୁଣିଲେ ସେ ଆବେଗଭରେ ।
 ଜନକ-ମଉଣୀ ବାରିତା-ମୋଚନ
 କଲେ କଇକେୟୀ ବିଷାଦହରଣ,
 ଶୁଣି ତା ଭରତ ଶୋକେ ଅଭିଭୂତ
 ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଧରଣୀରେ ।
 କହନ୍ତି କାରୁଣ୍ୟ ରାମଙ୍କ ଦର୍ଶନେ
 ଦୁଃଖ ବଶାଦ, ସେ ମୋ ଆଶ୍ରୟ,
 କାହାନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଜଗତଲୋଚନ
 ନ ଦେଖି ତାହାକୁ ପ୍ରାଣ ଅଥୟ ?
 ଭରତଙ୍କ ବାଣୀ କଇକେୟୀ ଶୁଣି
 ବଖାଣି ତାହାକୁ ପୁର ଚରିତ,
 କହଲେ ଭରତ ଧରିବୁ ମୁକୁଟ
 ନନ୍ଦନ ସନ୍ତାନ ହୋଇ ଦୁଃଖିତ ।
 ଉଦ୍ଦେବ ବରଷ ରାମ ବନବାସ
 ସାରି ବାହୁଡ଼ିବେ ଦେଖି କୋଶଳ,
 ପ୍ରଥା ଅନୁସର ଦୁଃଖ ଅଧିକାରୀ
 ଏରାଜ୍ୟ ନହୋଇ ଆଉ ବଳଳ ।
 ନ ବାଧୁଲ ଯେତେ ଜନକ ମଣେ
 ଭାଇ ବନ ଗମନ,
 ଦାବୀ ପରା ଶୋକାନଳ କଲା
 ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ଦହନ ।

ରେଷେ ଜରଜର ଭରତ କୁମାର
 ଶୁଣି ଜନମଙ୍କ ଏ ପାପଶୁଦ୍ଧି,
 କହଲେ “ନିଶିଂଖ ମାନସେ କଳଙ୍କ
 ଲଗାଇଲୁ ବଂଶେ ପ୍ରାର୍ଥରେ ମାତ ।
 ରାମଙ୍କ ବନ୍ଧେ ଦେଲା ଅତି ଖେଦ
 ଜନକ-ହୃଦୟେ ଦିବା-ରଜନୀ,
 ପୁଣିଲେ ପରା ଦଶରଥ ରାଣୀ
 ହେଲେ ଆଜି ଭବେ ହତ୍ୟାକାରିଣୀ ।
 ଧନର ପିପାସା ଶମତା ଲାକସା
 ନେଇଛି ଲେନେ ଭ୍ରମର ଆଜି,
 ନକରି ବିରାଜ କଲ ଏବେ ନୂର
 କୋଶଳ ଅଭୁଲ ସମ୍ପାଦକ ।
 ଭୁବ ଅଭିଳାଷେ ବଳାଇ ମାନସେ
 କରିଲୁ ବିନାଶ ଆପଣା ଶିଷ୍ୟ ।
 ଅନ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି ବଳାଇଲୁ ମତ
 ପୁରଣ ପୁରଣ ହୋଇ ଧନ ବଳୟ ।
 ରାମ ସବୁଦିନ ସେ ଜଗତସ୍ତୁତି
 ଦଶରଥଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସନ୍ତତି,
 ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କେବଳ ତାଙ୍କର
 କିଙ୍କର ଭରତ ବାଳକ ମତ ।
 ହୃଦୟ ଗମନ ହୁଏ ପୁନଃ ପୁନଃ
 ଶୁଣିଏ ଭ୍ରମର କୁହାଁତରତ,
 ରୁଧିର ପିପାସା ପିପାସୀ ପରା
 ଅଭିଜଳ ଭବେ ଅପକରତ ।
 ରାମ ବନବାସ ଜନକ-ବିନାଶ
 ଭ୍ରମ ଲାଗି ଏବେ ହେଲା ଘଟନ,
 ଏ ଦୁଃଖସନ୍ତ ହେଲା ହୋଇ ପିତା
 ଭାବ ଭାବ ଆଜି ପୁଲକମନ ।
 ସତ୍ୟର ପାଳକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧକ
 ରାମ ନିବାସିତ ଅଦୋରବଣେ,
 ଦଣ୍ଡିଆ ଅରଣ୍ୟ ଅବା ହତାଶାତନ
 ପଣିଆଅ ଖରେ ନରହି ଶରେ ।
 ଚବନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ କରୁ ଶରୀ ପାଣ
 ସବିବ ସମେତ କୈକେୟୀପୁତ୍ର,

ହୃଦୟ ଫିଟାଇ କହିଲେ ବୁଝାଇ
 କପରି ଶ୍ରୀରାମ ହେବେ ଆହୁର ।
 “ଶ୍ରୀରାମ ଭକତ ଭକ୍ତେ ସତତ
 ଆସକତ ସଦା ରାମ ପ୍ରେମରେ,
 ଅଦୃଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟନ କରଇ ଦହନ
 ଭକ୍ତ ପରଶ ସୁର ଉଦ୍ଧରେ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିକର ଭକ୍ତ କଙ୍କର
 ଶ୍ରୀମ ନ୍ୟାୟ ମୂଲ୍ୟ ଦିଏ ସତତ,
 ଅନ୍ୟାୟ ପଥରେ କେବେ ଅବିରୁରେ
 ଯାଇନାହିଁ ଦିନେ ପୁଣି ଭକତ ।
 ତାହାଙ୍କ ଭକତ କଉଶଲ୍ୟା ମତ
 ଦେଲେ ପ୍ରବୋଧନା ଏକାଳେ ଲବେ,
 ଅନୁସର ଧନ୍ୟ ଅନ୍ୟେଷୁର କନ୍ୟା
 ସାର ବାହାରିଲେ କାନନଜବେ ।
 ଲଭି ସମ୍ବନ୍ଧନା ରୁଷି ମହାମନା
 ଭକ୍ତୋକ୍ତପାରୁ ପଥକବ୍ରାତ (୧),
 ଅତି ବ୍ୟଗ୍ରମନେ ଶ୍ରୀରାମ ସନ୍ତାନେ
 ପୁତ୍ରଲେ ତାହାଙ୍କୁ ହୋଇ ଆଦେ ।
 ରାମ ପାବ ପାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ
 ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବେ ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟରେ,
 ଶୋକ ବାୟୋର ଶ୍ରୀରାମ କୁଟୀର
 ପଡ଼ିଲ ଶେଷରେ ନେତ୍ର-ପଥରେ ।
 ରଥର ଦୟାର ଗଜ-ବାଜ-ସ୍ଵର
 କର୍ଣ୍ଣେ ପଡ଼ିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାର,
 ଚିତି ଚରୁ’ପରେ କହନ୍ତି ଏକାଳେ
 ଅନାଇଁ ଶ୍ରୀରାମ ହୋଇ ଅଧୀର ।
 ଆୟୁତ ଭରତ ସଲ୍ଲନ ସହିତ
 ଯୁଦ୍ଧବାକୁ ଏବେ ରାମ ନାୟକ,
 ନ ମଣି ଅବଜ୍ଞା ହେଲେ ପ୍ରଭୁଆଜ୍ଞା
 ମାରିବ ଭରତ ବିଦି ସାୟୁକ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବାଣୀ ଶୁଣି ରାମପଣି
 ପ୍ରବୋଧଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ସାନ୍ତନା,

ବିଷାଦେ ଆଗତ କଲକେୟୀ-ସୁତ
 ରାମ ପ୍ରତି ତାର ନାହିଁ ଛଳନା ।
 ଶତ୍ରୁ-ଭକ୍ତ ମୁକ୍ତି ସହିତ
 ଶ୍ରୀରାମ-ସମୀପ ଗଲେ ଭୁବିତ,
 ତାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ବିକଳ ହୃଦନେ
 କୈକେୟୀଙ୍କ ସୁତ ହେଲେ ମୁକ୍ତିତ ।
 ଚୈତନ୍ୟ ଲଭିଣ ଜନନ ମରଣ
 ବାରିତା ଶ୍ରୀରାମେ କଲେ ମୋଚନ,
 ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ରାମ ଜାନକ-ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଅଶ୍ରୁଜଳେ ପୁଷ୍ପକଲେ ଲେଚନ ।
 ବଣିଷ୍ଠ ମହର୍ଷି ତଥା ପୁରବାସୀ
 ମତୁଗଣ ସହ ଦେଖି ଆବାସ,
 ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ଶୋକାତୁର ହୋଇ
 ଏକାନ୍ତ ଶୋକାର୍ତ୍ତ ଶ୍ରୀରାମ ପାଶ ।
 ବନ୍ଦ ଗୁରୁଜନ ସାର ପିତୃକର୍ମ
 ପୁତ୍ରଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଭରତାଗମ,
 କୈକେୟୀ ନୟନ କରଣ ରୋଦନ
 ଉତ୍ତରଲେ ରାମେ ନିନ୍ଦା କରେ ।
 କୈକେୟୀ ମନ୍ଦଣା ଆଶିଲ କାଳିମା
 ସୁଗମ ସୁଗମ ଆମ ରବିକୁଳରେ,
 ହୋଇ ତା ସନ୍ତାନ ଲଭିଲ ନୟନ
 ଯାହୁଛୁ ଜକନ ବିଷାଦ ଭର ।
 ନାହିଁ ପରିସାଶ ତୁମ୍ଭ ବିନା ଆନ
 ଦେନ ନିବେଦନ କହେ ବିନୟ,
 ଅଜ୍ଞାତ ବିସୋର ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରି
 ହୁଅ ରାଜା ରଖି ଦୟା ହୃଦୟ ।
 ପାଳକ ଭରତ ବନବାସ ବ୍ରତ
 ଭୁଲେ ସିନା ପ୍ରଭୁପଣେ ଗଜନ ।
 କୋଟି କୋଟି ଲୋକ କରି ଅତି ଶୋକ
 ସତୁଷ୍ଟ ଆଜି ଗୁଡ଼ି ଅଗନ ।

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

ଭବତକୁ ବୁଝି କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ
 ସପ୍ତଶୀଳ ଚରଚର,
 ଦେଖୁଛ ତ ଭବେ ସଂଯୋଗ-ବିଯୋଗ
 ଲଗିଅଛି ନିରନ୍ତର ।
 ପୁଷ୍ପର ମରଣେ ଝୁରୁଥାଏ ପିତା
 ପିତାଲଗି ଝୁରେ ପୁଅ,
 ଜନମାଏ ପ୍ରୀତି ଜନମାଏ ଶ୍ଵତି
 ଜନନ-ମରଣ ସୁଅ ।
 ରତ୍ନ ପରେ ରତ୍ନ ଆସଇ ଜଗତେ
 ଧରି ତା ସୁଷମା ଭାରି,
 କର ଆୟୁଷୀଣ ପଳାଏ ତା ବାଟେ
 ନ ବୁଝେ କେ ଛଟା ତାର ।
 ଅଦୃଶ୍ୟ ବିବରେ ଯଥା ଜଳ ଝରି
 ଅଜଣାରେ ଯାଏ ସର,
 ତଥା ଶର୍ମ୍ମ ଶଶ ଦ୍ଵୟ ଆୟୁଷୀଣ
 ନ ପଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି କାହାର ।
 ପାତ୍ରଯିବା ଶଶି ଚରୁ ତାହୁଁ ଫଳ
 ପଡ଼େ ଭୂମିପରେ ଯଥା,
 ଲଭନ୍ତି ମରଣ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଏ
 ଜନମି ଧରାରେ ତଥା ।
 ଭାଗ୍ୟ-ବଶେ ସିନା ଦ୍ଵୟ ଆତଯାତ
 ଜବ ଏ ସଂସାର ତଳେ,
 କେ କର ପାରିବ ବଶି ତାକୁ ଅବା
 ଧନେ-ବଳେ-କଉଶଳେ ?
 କେବେ ବା କାହାକୁ ଉପହାସ ଛଳେ
 ପିତାଏ ରଜ ମୁକୁଟ,
 ପୁଣି ପେଲି ତାକୁ ଦଳି ହାଟେ ବାଟେ
 କରୁଥାଏ ଛଟ ପଟ ।
 ଆହା ! କି ବରଦ କରେ ଯତ୍ନବନ
 ଜରା ଦେଖି ନାନା ଧଟା,
 ବନ୍ଧ ଏ ଶ୍ଵେତ ନ ସଂହେ କିଏ ବା
 କାଳର କୁହୁକ ଛଟା ।

ପଛ ଚକ ଯଥା ହୋଇ ଅନୁଗାମୀ
 ଦୂରେ ଆଗଚକ ଗାରେ,
 ଯତ୍ନବନ ପଛେ ପଛେ ତଥା ଜରା
 ଜବନ ପରାଣ ଦାରେ ।
 ଯତ୍ନବନ-ମଦେ ମାତନ୍ତି କଳହେ
 ଧନ-ପ୍ରାଣ ନରେ ସାରି,
 ନାହିଁ ଅବା ମନେ ପଲଙ୍କବେ ଦିନେ
 ନିଜ ରାହା ଅନୁସରି ।
 ଯତ୍ନବନ-ଶିଶୁ ନିଏ କାଳ ହରି
 ନ ତକାଇ ଲବେ ଯଥା,
 ଧନ-ଗଉରବ ଛଡ଼ାଇ ନିଏ ତ
 ସମୟ ନ ଜଗି ତଥା ।
 ସଲିଳ-ଆଶାରେ ମଞ୍ଜରୀକା-ପଛେ
 ଗୋଡ଼ାଏ ପଥକ ଯଥା,
 ଅଜ୍ଞାନେ ମଣିଷେ ଧାଆଁନ୍ତି ବିଶ୍ଵାସେ
 କଲ୍ପନା ପଛରେ ତଥା ।
 ଆତ୍ମ ସୁଖ ଲେଖି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଚାଡ଼ି
 ହୁଅଇ ଯେ ସୁଲକ୍ଷ୍ମି,
 ନ ଚନ୍ଦ୍ର ମନ ହେବବୋଲି ଦିନେ
 କାଳବଶେ ସେ ଚାଡ଼ି ।
 କାହାର ଶକତି ନିୟୁତର ଗତି
 ରେଧିବାକୁ ଏ ଭୁବନେ,
 ସମ୍ପତ୍ତି ଆଗମେ ଲାଗେ ସୁଖ ଯେତେ
 ସେତକ ଦୁଃଖ ଗମନେ ।
 କେ ଗଡ଼ ପାରିବ ପାରିବ ବା କିଏ
 ସୁଖର ସତ୍ତ୍ଵ ଭବେ ? ,
 ତରଙ୍ଗ ପରିଏ ଉଦ୍‌ଧାନ ପତନ
 ଭୋଗନ୍ତି ସଦା ସରବେ ।
 ବେଦି ଯଥା ଜୟା ଗୁଡ଼ ମାଠିଆକୁ
 ଖାଆନ୍ତି ଗୁଡ଼ ସୁଲକେ,
 ତଥା ଆଶାତପ୍ତ ଶୋଷନ୍ତି ରକତ
 ଅନ୍ତରହ ବେଦି ଲୋକେ ।
 ସଲଖ କପାଳ ଥିବ ଯେତେ କାଳ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀଥିବେ ଅନୁସରି,

ତା ବହୁନେ ଆହା ! ସକଳ କଷଣ
 ଦିଅନ୍ତି ଭୁବିତେ ଘେରି ।
 ନାରିକେଳ ଫଳ ପରାଏ ସଜନ,
 ବଦରିକା ସମଖଳ,
 ଭିତରେ ଯାଷାଣ ରହିଥାଏ ଲୁଚି
 ବାହାର ସିନା କୋମଳ ।
 କରେ ଯେ ପ୍ରୟାସ ତଣ୍ଡି ବାକୁ ନିଃସ୍ୱ
 ଧକ ଧକ ତା ଜନମ,
 ଦୁର୍ଗଣାରେ ବଣ ହେଲେ ବିବାନିଶ
 ମିଳଇ ଫଳ ବିଷମ ।
 ନୋହି ଅଳପୁଆ ହୋଇବ ଆଗୁଆ
 ଫସାର-ରଣ-ଭୁଇଁରେ,
 ତେଜ ଶ୍ରେଣ-ଦୁଃଖ ମିଳେ ଯହିଁ ସୁଖ
 ଯାପିବ କାଳ ତହିଁରେ ।
 ଏହା କହି ରାମ ଆଦେଶିଲେ ତାକୁ
 ଫେରି ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର,
 ରୁକ-ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ମାନ ପିତାଦେଶ
 ଧନ୍ୟ ପଥ ଅନୁସର ।
 କୈକେୟୀ-ନନ୍ଦନ ରାମଙ୍କ ବଚନେ
 ଉଡ଼ିବ ଦେଲେ ଏସନ,
 ସବୁଗୁଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଭବ ଲେନେ
 ପ୍ରଭୁ ପଣେ ସେ ଭଜନ ।
 ସୁଖ ଅବା ଦୁଃଖ ନକରେ ବିମୁଖ
 ଯାହାକୁ କେଉଁ ସମୟେ,
 ତାହାର ଲଲଟ ଅଯୋଧ୍ୟା ମୁକୁଟ
 ଧରି, କହୁଛି ବିନୟ ।
 ଭରତ ବଚନେ ଉଡ଼ିଗଲେ ରାମ
 ଆସିଲା ଏବେ କାନନେ,
 ପିତୃ ସତ୍ୟ ଲାଗି ଫେରିବ ଯେବେ ବା
 କି ବୋଲିବେ ଏବେ ଜନେ ।
 ମାନନ୍ତି ସରବେ ସବୁକାଳେ ଭବେ
 ‘ସତ୍ୟ ହିଁ ପରମ ଧର୍ମ’,
 ଲଭନ୍ତି ଦୁର୍ଗତି ଆଚର ଅସତ୍ୟ
 ନରୁଥି ଜନେ ଏ ମନ୍ତ୍ର ।

କାନନ ରାଜ୍ୟର ଏବେ ରାଜ୍ୟର
 ହୋଇଅଛି ଅଧିକାରୀ,
 ମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କ ହୁଅ ତୁମେ ରାଜା
 ଫେରି ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର ।
 ଛୁଡ଼ିଥିବା କାନ୍ତ ଯେସନ ଭୁଜଙ୍ଗ
 କେଉଁ ନକରେ ଗ୍ରହଣ,
 ତେସନ ରାଜବ ଦେଖିବାକୁ ରାଜ୍ୟ
 ନ ମଙ୍ଗିଲେ କଦାଚନ ।
 ମନୋରଥ ତାଙ୍କ ବଞ୍ଚେ ହେବାର
 ଜାଣି କୈକେୟୀ-ନନ୍ଦନ,
 ପାଦୁକା ଦେବାକୁ ଜଳେ ଅନୁନୟ
 ଧରି ତାହାଙ୍କ ଚେଣ ।
 ପାଦୁକା ବତାଇ ଦେଲେ ରାଜ୍ୟମଣି
 ଜାଣି ତାହାଙ୍କର ମନ,
 ମସ୍ତକ ଭୁସଣ କରି ବାହୁଡ଼ିଲେ
 କରି ବନ୍ଧୁ ବଦନ ।
 ପୁର ଅଭିମୁଖ ବାହୁଡ଼ିଲେ ଏବେ
 ମେଲଣି ଦେଖି ସକଳ,
 କରୁଛ ପ୍ରଣାମ କୈକେୟୀ ନନ୍ଦନ
 ସୁଗେ ସୁଗେ ମନ୍ତ୍ର ତଳ ।
 ସୁଖ ଶ୍ରେଣ ଆଶେ ନର ନାଶ ପାଞ୍ଚଳପ୍ର,
 ଜାଣି ଜାଣି ଧରାତଳେ ସବୁ ଅନୁକ୍ରମିତ ।
 କେହି ବା ଯୋବନ ମଦେ ହୁଏ ଉଚ୍ଛ୍ୱଳ,
 କେହି ବା ଧନ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ସଦା ମରୁଆଳ ।
 କେହି କରି ଶ୍ରମତାକୁ ଅପବ୍ୟବହାର,
 ଦୁଃଖ ଦଳନେ ଏଣେ ଭୁବିତେ ତଥାର ।
 ସ୍ୱାର୍ଥେ ମଙ୍ଗି ଜୀବନ କେ କରେ କରୁଣିତ,
 ପର ଦର ବୁଝାଇ କେ ହୁଏ ଧୁଲିକତ ।
 ଅସତ୍ୟର କାରୋର ବଡ଼ ଧର ତଳେ,
 ବସାଏ ପ୍ରହାର କେବେ କେବଳ ଦୁଃଖେ ।
 କୁହୁଳି କୁହୁଳି ହୁଏ କେବେ ଉଠେ ଜଳି,
 ଦିଏ ପୋଡ଼ି କାହାକୁ ବା ହୋଇ ମହାବଳୀ ।
 ଗାତ ଅନୁରାଗ ରଖି ବିଷୟ ଶ୍ରେଣରେ,
 ନିରତ ରୁଲନ୍ତି କେହି ଅନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗରେ ।

ପ୍ରବଳ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ବୋଲନ୍ତି ସଂସାରେ,
 ନାହାନ୍ତି କେ ତାଙ୍କଠାରୁ ବଳି ବୃତ୍ତର୍ଥରେ ।
 କେହିବା ମଣନ୍ତି ଯେପ୍ରକାୟ ଲେଖିବତ,
 ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟିତ କେ ତା ହରିଣେ ସତତ ।
 ଶଠାଠରେ ବଶହୋଇ କେତେ ଅଭିନୟ,
 କର, ମନେ କେହି କେହି ଜନ୍ମାନ୍ତି ବସୁଧୁ ।
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରମେ କେହି ଅବହେଳା କର,
 ଲଭନ୍ତି ଆତ୍ମା !-ସନ୍ତୋଷ 'ଅଧର୍ମ' ଆଚର
 ଶାସନରେ ଥାଇ କେତେ ଉଚ୍ଚ ପଦଧାରୀ,
 କରନ୍ତି ପ୍ରସାସ ନେବା ଲାଗି ବାହାଦୁର ।
 ସୁଧୁସ ଜନମି କେତେ ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ଧର,
 କାଟନ୍ତି ସନ୍ତୋଷ କାଳ ଭାବନା ନ କରି ।
 ଭବେ ରଖି ଚରକାଳ ଅକ୍ଷୟ କରନ୍ତି,
 ପ୍ରାତଃ ସୁଶୋଧ ହୋଇ ଲଭନ୍ତି ସଦ୍‌ଗତି ।
 ପ୍ରସବନ୍ତି ଏ ଭାରିତ ସୁଧୁସ ଏ ଭଳି,
 ବରାଜେ ଅନ୍ୟାପି ସେମାନଙ୍କ ଗୁଣାବଳି ।
 ଲାଗିଅଛି କେତେ ଖେଳ ନିତି ଏ ସଂସାରେ,
 ପ୍ରତିକ୍ଷଣେ ନ ପଡ଼େ ବା କାହାର ନେଷରେ ।
 ଦୁଷ୍ଟମତ କଲକେୟୀ କରି କରଣଳ,
 ଆପଣା ତନୟ ହେବବୋଲି ମନ୍ତ୍ରପାଳ ।
 ରାମ ନ୍ୟାୟ ଅଧିକାର ଆଣିଲେ ଛଡ଼ାଇ,
 ଅକାରଣେ ତାକୁ ଶାସ୍ତ୍ର ବାଦେ ଦଉଡ଼ାଇ,
 ଭୋଗଲଗି ପୋଷିଥିଲେ ହୃଦେ ମତ ଆଶା,
 ଲାଜ ଛାଡ଼ି ବରଲେ ସେ କେତେ କଟୁଭାଷୀ ।
 ପରିଣାମେ ବସନ୍ତ ହେଲା ସେ କଲ୍ପନା,
 ଅନ୍ତରେ ଭୋଗିଲେ ନିଜେ ବୈଧବ୍ୟ-ଯାତନା ।
 କିଏ ଜାଣିଥିଲା ସତେ କୈବଳ୍ୟ ନନ୍ଦନ,
 ଆପଣା ଆୟୁଷ୍ଟ କରି ନବ ଯଉବନ ।
 ଗଲେ ଥରେ ନ ଫେରେ ଯା ଆଉ କଦାନେ,
 ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ କାଳ ଏବେ କରବି ସମ୍ମାନ ।
 ଅତୁଳ ସମ୍ପଦରାଜ ତେଜ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ,
 ଛୁଲ ପିନ୍ଧି କଟାଇବେ ଦିନ ଫଳାହାରେ ।
 ଗାତ୍ରପୁତ୍ର ହୋଇ ପୁଣି ବିଷୟ ଭୋଗରେ,
 ହେଲେ ମନ ଅବିରତ ଦରଦ୍ର ସେବାରେ ।

ରାମ ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ପାଦୁକା ତାଙ୍କର,
 ଥୋଇ ଶାସୁଥିଲେ ରାଜ୍ୟ ପୂଜି ନରନର ।
 ଭେଦାଭେଦ ନ ହେଲୁ ଶାସିତ-ଶାସକେ,
 ନ ରହିଲେ ରାଜ୍ୟେ କେହି ଶୋଷିତ-ଶୋଷକେ ।
 ଉତ୍ତୁଅଛି ତ୍ୟାଗଧୂଜା ହୋଇ ଫର ଫର,
 ହେଲେ ହେଁ ପୁରୁଣା ଅତି ଥିବ ନରନର ।
 ଅହରହ ଗଘୁଥାନ୍ତି ରାମ ଆଗମନ,
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଭରତ ହେ କୈବଳ୍ୟ ନନ୍ଦନ ! ।
 ପ୍ରଜାକୁଳ ହୃଦେ ଭରତ ନରତ
 ରହୁଥିଲେ ତତପର,
 ତୋଷୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ମନ ଅହରହ
 କହି ବଚନ ମଧୁର ।
 ଯଥା ଯୋଗ୍ୟ ମାନ୍ୟ ଗୁରୁଜନେ ରଖି
 ପରଦୁଃଖେ ଅନୁରାଗ,
 ଶାସୁଥିଲେ ରାଜ୍ୟ ମାତ ଅନୁସର
 ତେଜ ଅହଂକାର ରାଗ ।
 ଶ୍ରୀତ୍ରୀ କଉତୁକ- ଦୂରେ ରହି ସଦା
 ଆଚର ଯତି ଜୀବନ,
 ଗୁଣୁଥିଲେ ଦିନ ପ୍ରଜାକୁଳ ସଙ୍ଗେ
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଗମନ ।
 ନନ୍ଦଗ୍ରାମେ ରହି କେଶକରି ଜଟ
 ପିନ୍ଧିଲେ ଛୁଲ ବକଳ,
 ଶାସିଲେ ରାଇଜ ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ
 ଚଉଦ ବରଷ କାଳ ।
 ତ୍ୟାଗ ଭକ୍ତି ସେବା ସଦ୍‌ଗୁଣନିତୟ
 ହୋଇଥାନ୍ତି ଯହିଁ ଠୁଲ,
 ପଳାନ୍ତି ରେ ଡର ଲେଉ ରୋଷ ଦ୍ଵେଷ
 ଆଦି ଦୁଷ୍ଟ ରପୁକୁଳ ।

ପଞ୍ଚବଟୀ ବନେ ରାମ

ଏଣେ ରଘୁମଣି ପଞ୍ଚବଟୀ ବନ
 ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ ସୀତା ସହଚର,
 ଯାଇ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ବହୁଦିନ
 ରହି ଜନାଗମ ସଦା ରହିତ ।

କୁଡ଼ିଆ ଆଗରେ ଦିନେ ମୋଦଭରେ
ଆସି ଶୀତାକଳ କୁରଙ୍ଗ ଗୋଟି,
ତା ହେମ ବରଣ କଉତୁକ ଖେଳ
ଦେଖି ସୀତାଗଲେ ଆନନ୍ଦେଲେଟି ।
ସୀତା ମନ ଜାଣି ହୋଇ ଧନୁଷ୍ଠାଣି
ଜଗାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧାଇଁଲେ ସମ,
ମୃଗ ଖେଳ ଖେଳ ଦୂରେ ଗଲ ଚଳି
ହେଲେଶେଷେ ତାର ପ୍ରାଣ ବିସମ ।
ଗଲ ବେଳେ ପ୍ରାଣ ଡାକିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ରକ୍ଷାକର' ବୋଲି ଅତି ଭୂରିତ,
ଏ ଶବଦ ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମ ରମଣୀ
ପଠାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହେଲେ ଦୁଃଖିତ ।
ଲଙ୍କାର ଭଜନ ବିଶ୍ଵା ନନ୍ଦନ
ପଦ୍ମସ୍ଥ ଏକାଳେ ଯତ ବେଶରେ,
ମାଗିଲ ସୀତାକୁ 'ଦିଅ ଭକ' ବୋଲି
ଦେଉ ଦେଉ ଭକ ନେଲ ରଥରେ ।
ଅଶୋକ ବନରେ ଅସୁରଙ୍କ ମେଳେ
ଭଗିଲ ଯତନେ କରି ଗୋପନ,
ଏଣେ ବେନିହଇ ସୀତାକୁ ନିପାଇ
ଖୋଜି ବୁଲୁଥାନ୍ତି କରି ହ୍ରଦନ ।
ଭାଗ୍ୟବଶେ ଭେଟି ହନୁମାନେ
ସୁଗ୍ରୀବ ସହୃଦ ବାନ୍ଧଲେ ବନ୍ଧୁ,
ପୁଣି ବାଳୀ ମାରି ସୀତା ଠାବ କରି
ଲଙ୍କାଗଡ଼େ ଗଲେ ଆଶ୍ରମ ସିନ୍ଧୁ ।
ଅତି ଧନୁ ପରାୟଣ ସହୋଦର ବିଭୀଷଣ
ଗଲ ବୁଝାଇ ସବଣ ଦେଖି ଘଟଣା,
ପାପେ ନିମଗ୍ନ ଯା ମନ ଶୁଣେ ସେ କି କା ବନେ
ଫେରିଏବେ ବିଭୀଷଣ ନେଲ ଶରଣ ।
ଆସି ସୁଗ୍ରୀବ ସମ ଚରଣେ
ସବଣ ହେଲେ ନିହତ ଏବେ ଏ ରଣଣ ।
କୁକର୍ମ ହେଲେ ଜଡ଼ିତ ପତନସ୍ଥ ସୁନିଶ୍ଚିତ
ଏଭଳି ଘଟନ ଶତ ଶତ ନେପଥେ,

କଡ଼ୁଆଏ ନିରେନ୍ଦ୍ର ତଥାପି ନବୁଝି ନର
ହୁଏ ବୁଆ ଆଗଭର କୁକର୍ମରେ ।
ବନ୍ଧୁ ମନେ ମନେ ଅନନ୍ଦ
ନ ବିଚାରି ତଳେ ହୃଦେ ଭଲ ବା ମନ୍ଦ ।
ଜୟଧ୍ଵନି ଘନ ଘନ କରନ୍ତି ଜ୍ଞାନର ଗଣ
ସବଣର ନିପାତନ ଲାଗି ଗରବେ,
କଲେ କୁସୁମ ବରଷା ସତରୁଁ ସୁଗ୍ରୀବ ସହସା
ହନୁ ସୀତାଙ୍କ ନିକଟ (୧) ଗମିଲେ ଜବେ ।
ଭକ୍ତିଭରେ ବନ୍ଧି ପପୁର
ଜଣାଇଲେ ତାକୁ ଏ ମଙ୍ଗଳ ଖବର,
ସୀତା ମନ ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ ଶ୍ରୀରାମ ଦରଶନ
ଲାଗି, ତେଣୁ ହନୁମାନ କହନ୍ତି ମୋଦେ ।
ବିପତ୍ତି ନିକର ମନ ଧରି ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ
ଆସୁଛନ୍ତି ଉଦ୍ଧାରଣ ବିଜୟନାଦେ
ଫିବ ଫେରି ସାବେରପୁର,
ତବ ଶୋକାନଳ କଲ ଏ ଲଙ୍କାଜୁର ।
ଅଜୟ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ସୁଗ୍ରୀ ବିଭୀଷଣ
ଏବେ ଅଶୋକ କାନନ ଗଲେ ସଞ୍ଚିତ,
ସୀତାଦେଖି ସୀତାନାଥ କହିଲେ ହୋଇ ଉଷତ
ଅନାଇଁଥିବେ ଭରତ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର ।
ବାହୁଡ଼ିବା ମଠ ନକର
ବିଭୀଷଣେ ରାଜ୍ୟଦେଇ ଆଗୋ ! ସୁନ୍ଦରି
ରାମ ଲଙ୍କା ସମର୍ପଣ କରିମାଦେ ବିଭୀଷଣ
ଚିତ୍ତ ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଆଜି ରାଜ୍ୟ ଅଭିମୁଖ ବାହୁଡ଼ିଲେ ଅଭିମୁଖ
ଦୃଶ୍ୟଦେଖି ଅଧୋମୁଖ ମନ ହରଣ,
କରି ପଦ୍ମସ୍ଥଲେ ଯେ କାଳେ
ଭିତେ ଦେଲେ ସମର୍ପିରାଜ୍ୟ ସେକାଳେ ।
ତାହାକର ଜଟକେଶ ନନ୍ଦଗ୍ରାସନ ଅଧିବାସ
ଦେଖି ବଇଦେହୀ-ଇଣ ହେଲେ ବିବଣ,
ବଣିଷ୍ଠଙ୍କ ଠାରୁ କଥା ଶୁଣି ହୃଦେ ବନ୍ଧି ବ୍ୟଥା
ପ୍ରଶଂସିଲେ ଭ୍ରାତୃସ୍ଥା, (୨) ମନ ସରସ

କରି ଗୁରୁଜନେ ନମିଲେ
 ସମାବେଦେ ସବେ ତାକୁ ପାଦୋତ୍ତମେଲେ,
 ଏଣେ ବାନର ସଭାରେ ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରଣାମା ଗାନେ
 ବଖାଣି ପରଲୋକେ ଲଭନ୍ତି ପ୍ରୀତି ।

ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟି କେତେ ଦିନ ମେଲାଣି ମାଗି ବହନ
 ଗଲେ ଆପଣା ଭବନ ବସନ୍ତ ମତି,
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ରାମ ମହିମା
 ଭଜିଲେ ନରଦେ ତଳେ ମନେ ବଡ଼ମା

ଆନ୍ଦୋଳନ

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ଧୀରେ ଧୀରେ ହ୍ରାସ ପାଇଲା ଭାବର ଏକତା,
 ଉଭେଇ ଗଲାଣି ମାନସୁଁ ଦେଶବାସୀ-ଦୃଢ଼ତା ।
 ଲେଲୁପ ନୟନ ପଡ଼ିଲା କଟମଟେ ସହସା,
 ବୁଟେନ ଶ୍ରେତାଙ୍ଗେ ହୋଇଲେ ଏ ଦେଶର ଭରସା
 ଦିନୁ ଦିନ କର ଭାବରେ ଅଧିବାସୀଏ ସହ,
 ନ କହନ୍ତି ପଦେ କାହାକୁ ଅନ୍ଧକାରରେ ପଡ଼ି ।
 ବିବିଧ ଆଇନ କରିଲେ ଚୋର ଭୂଇଁ ରଚନା,
 ନମେ ଉଡ଼ିଗଲା କର୍ପୁର ଖାଲ ପଡ଼ି କନା ।
 ଅନାବୁଷ୍ଟି ଅତିବୁଷ୍ଟିରେ ଶସ୍ୟ ଯାଉଛି ଉଡ଼ି,
 ଜଠର ଦାଉରେ ପରଜା ଯାଏ ଧରମ ହୁଡ଼ି ।
 ନ ମିଳେ ସହଜେ ବିହନ ଲାଗି ରହେ କାନ୍ଦାର,
 ଅସହାୟ ଆଜି ଭାବେ ଲଭିବାକୁ ନିସ୍ତାର ।
 ଘର ପ୍ରେମବାକୁ କେବେ ନଜା ନପାନ୍ତି ଲେକେ,
 କଲେ ଆଦର କାଟନ୍ତି ଦିନ ଉପାସ-ଭୋକେ ।
 ନ ମିଳଇ ପାଣି ମୁନ୍ଦାଏ ଜଳାଧାର ଅସ୍ତବେ,
 ଟଙ୍କନ ବିନା କା ଜବନ ଯାଏ ଛୁଡ଼ି କି ଦୁର୍ବେ ।
 କବଳିତ ନର ନାରୀଏ ମହାମାରୀ ବସନ୍ତେ,
 ନ ପା'ନ୍ତି ବଶନ୍ତେ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠ ଜାଳ ନମନ୍ତେ ।

ଠାବେ ଠାବେ କେତେ ନଗରେ ବନ୍ଧୁ ପାଣ୍ଡୁତ୍ୟାମଳ,
 ଦୋହଲଇ ଦେଲା ଦେଶର ଯଶ-ସମ୍ପଦ-ଶୀଳ ।
 ଦେଖାଇ ଶୋଣିତ କୃପାଣ ଗୋରା ଶାସନ ତଡ଼ି,
 କୁହାଇ ନବଦଇ ଶାସନ ଲୁଟି ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ଶୁଭୁଷା ଦେଖାଇ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପ କରି ବିନାଶ,
 କାଶ୍ମୀରଙ୍କର ନମନୀୟ ବଢ଼ାଇଲେ ପରାସ ।
 ଖୁନ୍ଦା ଫଣ୍ୟ ଦୃବ୍ୟ ବଜାରରେ ପର ଦେଶକୁ ଆସି,
 ଠକୃତ ବଣିକ ଗ୍ରାହକେ ମଧୁ ବନେ ଶାସି ।
 ଯେ ଦେଶକୁ ଦେଇ ରହିଛି ପାରବାର ସୁଖଳ,
 ତା ସନ୍ତାନେ ମନା ଆଜିତ ଆଣିବା ତା ସଲଳ ।
 ଏ ଶୋଷଣ ଶାନ୍ତି ଦର୍ଶନ ହେଲା ନମେ ଦୁଃସହ,
 କଂଗ୍ରସର ମଞ୍ଜିପୋଡ଼ିଲେ ଦେଶ ପ୍ରେମୀ ନିବନ୍ଧ ।
 ଦେଖିବା ବରଣ ଉଭେଇ ଶାସନ
 କାଳନମେ ଗଲା ବିଡ଼ି,
 ନ ସହ୍ୟା ଧରା ବଢ଼ିଲାଣି ଭରା
 ଦେଖି ଏ ଦୋର ଅମତ ।
 ଦମ୍ଭନର ପିଣ୍ଡ କେତେ ଟଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ
 ମୁକ୍ତିଲେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ହେଲେ ଆଗଭର ଜନମ ଭୁଲିର
 ମୁକ୍ତି ଲାଗି ସମ୍ପତ୍ତି ।

ମୁଁ ତ ବେଗରେ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମାନ୍ତରେ
 ଦେଉଥିଲା ଏ ବାରିତା,
 'ସହଲେ କଟଣ ରହିବ କି ପଣ?
 ନଥିଲେ ଦେଶେ ଏକତା ।
 ଭ୍ରମଣ-ଗୋଷ୍ଠୀ- ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର-
 ହଂସରାଜ-ଦାଦାଭାଇ,
 ବ୍ରାହ୍ମ ସ୍ଥାନ କଲେ ସଙ୍ଗଠନ
 ବିଦେଶୀ ଚଡ଼ିବା ପାଇଁ ।
 ଧଳାକଳା ଭେଦ କରିବାକୁ ଛେଦ
 ଏଣେ ଗାନ୍ଧି ଆର୍ପିକାରେ,
 ବିପକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ, ସହ ନାନା କେଶ
 ଲଢ଼ୁଥିଲେ ଅହିଂସାରେ ।
 କୋଡ଼ିଏ ବରଷ ଲଢ଼ି ପଡ଼ିଥିବ
 ଲଢ଼ି ଫେରିଲେ ସ୍ୱାଧୀନେ,
 କରି ଅନୁଧ୍ୟାନ ଭାରତ ବିଧାନ
 ନେତୃତ୍ୱ ଦେଲେ କଣ୍ଡୋସେ ।
 ମୋଟା ଖଦ ପିନ୍ଧି ଆସେ ଆମ ଗାନ୍ଧି
 ବାଡ଼ି ଶଣ୍ଢେ ହାତେ ଧରି,
 ବିଲତରେ ପଡ଼ି ସବୁ ତଳ ଗୁଡ଼ି
 ଦିଶନ୍ତି ବାବାଜୀ ପରି ।
 ପାଦେ ବୁଲି ବୁଲି ପ୍ରତି ପୁରପଲ୍ଲୀ
 କଲେ ସେ ଏବେ ଦର୍ଶନ,
 ପରିଜା ବିହୀନ ରଜା ମୋଦରରେ
 କରଇ ସଦା କ୍ଷୀତିନ ।
 ଉଚ୍ଚତ-ଶ୍ରମିକ- ଝାଳରେ ମାଲିକ
 ବିକରିଲେ ଅବିରତ,
 ଏଣେ ସାଉଁଜାର ଭର ଗନ୍ତାଘର
 ଶୋଷି ଶାତକ ରକତ ।
 ଲଢ଼ି ପ୍ରସାର ଲଞ୍ଜିନା-ଲଞ୍ଜର
 ହାକିମର ନାଲି ଆଖି,
 ଦଳନେ ଦୂରକ, ଖରତ ପ୍ରବଳ
 ଯୋଡ଼ଇ ଅସତ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ।
 ଏଦଶା ବାସନା ଶୁଣିଲେ ଶୁଣଣେ
 ସତତ କହେ ଦୁନିଆଁ,

କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ ଅନ୍ୟାୟ ବିଧାନ
 ଯାଏ ମଣିଷ ପଣିଆ ।
 ଦିଏ କେ ଫୋପାଡ଼ି ଅନ୍ଧା ଲୁଗା କାକି
 ଆଦେଶିଲେ ସରକାର,
 ବିବେକର ମନା ଦେଉଥିଲେ ସିନା
 ନ ହୁଏ କେ ହରିବର ।
 ଜନ ପ୍ରଣୟନ ଅନ୍ୟାୟ ବିଧାନ
 ନକରି ପ୍ରହଣ ଲବେ,
 ଦମ୍ଭ ଧରି ହୃଦେ ଭକ୍ତି ବିଭୁ ପଦେ
 ରଖି ଚଳିବା ଏ ଭବେ ।
 କେତେ ବା ହାକିମ କରନ୍ତି ଜୁଲମ
 ପୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ ଦମନେ,
 ସହନଶୀଳତା ଅବା ସୁଜନତା
 ଅଛି କି ଆଜି ଶାସନେ ।
 ଧରି ରାଜଦଣ୍ଡ ବିନା ଭୁଲଦଣ୍ଡ
 ହୁଏ କି ନ୍ୟାୟ ବିଚାର,
 ହୁଡ଼ିଗଲେ ଥର ବାଜଇ ଅଗରେ
 ପଛୁ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରହାର ।
 ସୁଷ୍ଟିର ବିଧାନ ବିନାଶ ସାଧନ
 ଜାଣି ଜାଣି ଏହା ଜନେ,
 ହୋଇ ଲେଉଟେଇ ପରି ଉପକାର
 ନ ଶୁଭକ୍ତି ତଳେ ମନେ ।
 ବର୍ଜି ବାହୁବଳ ଅର୍ଜି ଆତ୍ମବଳ
 ମାନସ କଲେ ଦମନ,
 ନସରେ ଜବନ ଅବା ମାନ ଧନ
 ଜଣିବାକୁ ଏ ଭୁବନ ।
 ହୋଇ ପ୍ରେମେ ବଶ ସହୁଥିଲେ କେଶ
 ସହଜ ଅସତ-ଜୟ,
 ସାଧୁତା ଆଚାର ସ୍ୱାର୍ଥ ପରିହାର
 ରଖେ କରତ ଅକ୍ଷୟ ।
 ସମାଜ କଲ୍ୟାଣେ ନିଶା ନିବାରଣେ
 ମନ୍ଦ ପ୍ରାଣ ଦେବା ତାଳି,
 ପଣିବା ସମରେ ନିର୍ଭୀକ ମନରେ
 ଅହିଂସା-ଆଲୋକ ଜାଳି ।

ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନେ କେତେ ମହାଜନେ
 ତେଜଶ ଆପଣା ଦର,
 ହୋଇ ବନବାସୀ ସମାଧିରେ ବସି
 ଜଗତେ ହେଲେ ଅମର ।
 ଗରିବର ସେବା ରାତି ଅବା ଦିବା
 କରି ଲଭେ ଯେ ତୃପତି,
 ସେନ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରମେଶ ପଦ
 ହୁଅଇ ଶେଷେ ପ୍ରାପତି ।
 ପରଧନ ପ୍ରତି ନ ବଳାଇ ମତି
 ସୁଖେ କଟାଇବା ଦିନ,
 ଲେଉଟା ନାହିଁ ଯାହା ନ ରଖିବା ତାହା
 ନ ହେବା ସଫଳ ହେନ ।
 ପିନ୍ଧିବା ସୁଦେଶୀ କରି ମନ ଖୁସି
 ତେଜବା ବିଦେଶୀ ଛଟା,
 ଅନ୍ୟାୟ କଥାରେ ନ ନୋଇବା ଶିରେ
 ଯେତେ ହେଲେ ହଟିହଟା ।
 ଏଦେଶ ସମ୍ବଳ ବ୍ୟୟିତ କେବଳ
 ଗୋରା ଉପକାର ଲାଗି,
 ବତଇ ମରତା ପୁଣି, ଦରିଦ୍ରତା
 ଖାଉତ ଶୁଭେ ମାଗି ।
 କେତେ ହିନ୍ଦୁଭାଇ ଗ୍ରାମ କୋଣେ ଥାଇ
 ନ ବସନ୍ତି ଆମପାଶେ,
 କରିବାକୁ ଦୁର ବନ୍ଦ ପରିକର
 ହେଉ ଏ ଦେଶ ଉଲ୍ଲାସେ ।
 ନିଜେ ସୂତା କାଟି ଯୋଡାଇବା କଟି
 ନରୁହିଁ ପରକୁ କଦା,
 ବିଦେଶୀ ବସନ କରିଣ ବର୍ଜନ
 ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ହେବା ସଦା ।
 ଆମ ସହଯୋଗ ଲାଭ କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
 ଗୋରା ଜାତି ଏ ଦେଶରେ,
 କରିଣ ଶପଥ ଧରି ଶାନ୍ତି ପଥ
 ଠିଆ ହେବା ତା ଆଗରେ ।
 ବରଜ ଅନ୍ଧାର ହୁଅ ତତପର
 ପୁର ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଜନେ,

ତଡିବା ଅସ୍ବତ ଲଭିବା କାଞ୍ଚିତ
 ରହୁ ସଶ ଶିଭୁବନେ । ”
 ରାଜାଜ-ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସୁଭଦ୍ରା-ନରେନ୍ଦ୍ର
 ଜବାହର ବଲଭାଇ,
 ଉତ୍କଳର ମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଗୁଣୀ,
 ସୀତାସମେୟା ଦେଶାଇ-
 ହରିହର-ମହା-ତାବ-ବିଶ୍ବନାଥ
 ମଳକଣ୍ଠ-ଗୋଦାବରୀ,
 ଶୁଣି ଏ ଭାଷଣ ସେନେଲେ ପ୍ରମାଣ
 ହଟାଇବାକୁ ଏ ଅର ।
 ଅଶ୍ବିନୀ ହୃତାଶ ତେଜ ସାରାଦେଶ
 ଆଲୋକଲ ପ୍ରତିପୁର,
 କସ୍ତୁରୀ-ବଚନେ ବହୁ ନ.ଶ୍ରୀଗଣ
 ହେଲେ ଏବେ ଆଗଭର ।
 ଯେତେ ନିର୍ଯ୍ୟାତନ ଆସେ ଦିନୁ ଦିନ
 ନ କଲେ କେହି ପରୁଆ,
 ମଣନ୍ତି ପୌରୁଷ କାରାଗାର-ବାସ
 ନ ବନ୍ଧି କଏ ଅସୁୟା ।
 କରନ୍ତି ଅମାନ୍ୟ କେବେ ଦା ଆଇନ
 ଅନ୍ୟାୟ ରୋଧିବା ଲାଗି,
 କେବେ କା ଶରୀରେ ପଡିଲେ ପତର
 ସରବେ ଉଠନ୍ତି ଜାଗି ।
 ଏକ ପକ୍ଷେ କାନ୍ତ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷେ ମାତ
 ରଖି ଯୁଦ୍ଧିଲେ ଏ ରଣ,
 ଶେଷେ ଗୋରା ଜାତି ଗଲା ଦେଶୁଁ ହଟି
 ନ ରହିଲା ତା’ର ପଣ ।
 ଉନ୍ନତବଂଶ ଶତ ଚନ୍ଦ୍ରାବଂଶ ସାତ
 ଅଗଷ୍ଟ ପଦର ଦିନ,
 ଦାସପୁର ବେତ ଗଲା ଜବେ ଛୁଡ଼ି
 ହେଲା ଭାରତ ସ୍ବାଧୀନ ।
 କରି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ପଡାଇଲା ମନ୍ତ୍ର
 ଏ କାଳେ ଗୋରା ଯବନେ,
 ଦେଶ ହେଲା ଭାଗ ଆଶିଲା ବିରାଗ
 ମହାମାନବକ ମନେ ।

ଫେରିବେଳେ ଗୋରା ଗୋଟିଏ କରନ୍ତି ପ୍ରଦାନ,
 ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ-ପାକିସ୍ଥାନ କରିଲେ ବିଧାନ ।
 ନଥିଲା ବଳକା ପାଣି କିନ୍ତୁ ରାଜକୋଷେ,
 “ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଜୟ” ବୋଲି ଦେଶସାରା ଘୋଷେ ।
 ଯଦନ ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ସୁକିଲା କଳି,
 ହଣାହଣି ହେଲେ କେତେ କେ ପାରେ ତା କଳି ।
 ବହିଲା ରକତ ସୁଅ ଏ ପ୍ରାନ୍ତ ସେ ପ୍ରାନ୍ତ,
 ବୁଝାଇ ବୁଝାଇ ନେତାଗଣ ହେଲେ କ୍ଳାନ୍ତ ।
 ପଦବ୍ରତେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି,
 ଲିଭାଇଲେ ହିଂସା-ବହିନ୍ନ କେ ଯିବ ତା ଭୁଲି,
 ନିୟନ୍ତ୍ରେ ଲେଖା କାହିଁ କେ କରେ ଖଣ୍ଡନ,
 ବିନାୟକ ହାତେ ଶେଷେ ଲୁହଲେ ମରଣେ ।
 ଚିତ୍ତେଦୁଃଖୀ ଅସ୍ତ୍ରସତ ଭାବେ ଆଜବନ,
 ଦହାନ୍ତି ବିପ୍ଳବର ଉତ୍ସୁକ କନ କନ ।
 ହିଂସାଲୋଭ-କ୍ରୋଧ ଆଦି ଦେଖାଇ ବନ୍ଧନ,
 ଶଶ ଲାଗି ଚିତ୍ତ ଲଭେ ଆନନ୍ଦ ଘରନ ।
 ଯେସନ ମଉଳି ଯାଏ ଡୁଣ ଲାଜକୁଳି,
 ପରିଶିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାନବ ଅଙ୍ଗୁଳି ।
 ପରିଶି, ହୃଦୟେ ହୋଧ-ହିଂସା ଆଦି ତଥା,
 ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧି ଝାଡ଼ିଲଇ, ଲୁହେ ଏ ଅନ୍ୟଥା ।
 ମାଡ଼ିଆସେ ବ୍ୟାଧିକୁଳ ସଫଳ ବହନେ,
 ଲଭେ ସୁଖ ଅମରଣ ସଫଳୀ ଜବନେ ।
 ଗୋକ ଡେଇଁ ଖେଳିଗଲା ଧଉଣୀ ବନ୍ଧନେ,
 ହେବ କି ସେ ଭେଟ ଆଉ ଯେ ଯାଇଛି ଥରେ ।
 ଶିଖାଇଲେ ନୀତି ଯାହା ପାନ୍ତୁଥିବା ନିତି,
 ଠଉରଇଲେ, ସୁମରବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଶାନ୍ତି ।
 ନବ ସଂବିଧାନ ଗଢ଼ାହେଲା ଭାରତର,
 ସୁଦୃଢ଼ ରହିଲା ବହୁ ସହିଁ ଦଳତର ।
 ଉଠାଇଲା ପୂର୍ବ ଥିବା ଯେତେ କଟକଣା,
 ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପିଲେ ଲଭିଲେ ମାଗଣା ।
 ଛୁଆଁ ବା ଅଛୁଆଁ କିନ୍ତୁ ନ ରହିବ ଆଉ,
 ଉଭେଇ ଗଲାଣି ଏଣେ ହାକିମଙ୍କ ଦାଉ ।
 ସାବାଳକ ଭୋଟ ପ୍ରଥା ଚଳିଲାଣି ଦେଶେ,
 ନରନାରୀ ମଧ୍ୟେ ଭିନ୍ନ ନ ରହିଲା ଲେଖେ ।

ଧନୀ ଦାନ ନବିଶେଷେ ସୁଯୋଗ ସମାନ,
 ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଦଳେ ଦେଶ ଶାନ୍ତିବା ବିଧାନ ।
 କଂଗ୍ରେସର ପୂଜନୀୟ ନେତା ଜବାହର,
 କୋଟି କୋଟି ଜନତାର ଆଜି କର୍ତ୍ତୃଧାର ।

* * *

ଜବାହର

ଭାରତ-ଗଗନେ ଭାଇ ଶୁଭକ୍ଷଣେ
 କର୍ମବୀର ଜବାହର ।
 ଛୁଡ଼ିଲେଇ-ମୋହେ ପଶିଲେ ଶତ୍ରୁହେ
 ନାହିଁ ଡର କାରାଗାର ।
 ଯୁବକ ରକତ ଦେଶଲଗି ବ୍ୟତ୍ର
 ଦେନେ କି କାହାବନେ ?
 ସମ୍ପଦ ଅତୁଳ ତେଜଶ ସକଳ
 ପିନ୍ଧିଲେ ଦେଶୀ ବସନ ।
 ବାଗବାଣ ପୁଟାଇ ମେକାନ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ
 ଦେଶୀ ଅନ୍ୟାୟ ବରୁର,
 ପୁତ୍ର ଦେଶବାସୀ ଉଠିଥିଲେ ଧୂସି
 ପିନ୍ଧି ଶୁଖିଲାର ହାର
 ପିତା ମାତା ପତ୍ନୀ ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି
 ଦେଶ ପ୍ରେମ ଗଲେ ଭାସି
 ନ ବରୁର ଆନ କଲେ ପୁଣି ଦାନ
 ଅତୁଳ ସମ୍ପଦ ରାଣି ।
 ବାରି କାରାଗାର ପୁଣି ବାରି ବାରି
 ମନେ ଲଭନ୍ତି ଧୁଳିକ,
 ବଚନେ ବଚନେ କି ଅବା ଶୁଷଣେ
 ସତତ ଗାନ୍ଧି-ପ୍ରାବଳ ।
 ଭ୍ରମି ଜନ ପଦ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଦାୟାଦ
 ହୋଇ ଆଣିଲେ ଏକତା ,
 ଭୁଲିବ କି ଶତେ ତାଙ୍କ ଅବଦାନେ
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ

* * *

ପଞ୍ଚବାଣୀକ ଯୋଜନା

ଆଜେ ହେଉଛି ଭାରତେ କଂଗ୍ରେସର ଶାସନ,
 ଦେଶର ଉନ୍ନତି ବ୍ୟାପେ ଲଗେ ଘୋରଚନ୍ଦ୍ରନ ।
 କାଶ୍ମୀର ସମସ୍ୟା ନତୁଟି ଦୁଏ ଜଟିଳତର,
 ସାନ ସାନ ଉପନିବେଶେ ମାଡ଼ି ବସିବ ପର ।
 ଯବନର ଆଳ ଶ୍ରବଣେ ଲଗେ ଅତି ବସୁଧୁ,
 ଭାରତ ବରୁଣ ପ୍ରଭୁରେ ଅହରହ ଅଥୟ ।
 ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ହୁଏ ଏବେ ପ୍ରାଣ ବିକଳେ,
 ପଳାଇ ଆସନ୍ତି ଭାରତେ ପାକିସ୍ତାନୁଁ ଚଞ୍ଚଳେ ।
 ଏ ପଟେ ବରମା ଦେଲାଣି ଚଢ଼ି ଆମ ଭାଇଙ୍କି,
 ‘ବୋର୍ଡ଼ ପରେ ବିଡ଼ା ନଳିତା’ ଚଳ ଖରଚ ଝିଙ୍କି ।
 ପଞ୍ଚବାଣୀକ ଯୋଜନା ଆସେ ଏକାବନରୁ,
 ଉମାତବା ଲାଗି ଦେଶରୁ ଚାରି ଦରିଦ୍ରତାରୁ ।
 ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ସତନ୍ତ୍ର କେତେ ଆଦମବାସୀ,
 ସେମାନଙ୍କ ହିତ ସକାଶେ ଜବାହର ପ୍ରୟାସୀ ।
 ବାଣିଜ୍ୟ ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ ରାସ୍ତାଘାଟ ନିର୍ମାଣ,
 ଲାଗିଅଛି ଅନ୍ଧ କନ୍ଦରେ ସବୁ ନୂଆ ଭିଆଣ ।
 ସମବାୟ ସୁନ୍ଦର ଦେଶକୁ ଆଗେଇବା ସକାଶେ,
 କଳ୍ପନା ଜଳ୍ପନା ଭୁଲିଛନ୍ତି ଦରିଦ୍ରତା-ବିନାଶେ,
 ମୂଳଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ୟୟସଙ୍କୋଚ କେବେ ନଢିବା ଭୁଲି,
 ସାଧୁତା ପ୍ରଚାର କରିବା ଗ୍ରାମ ଗହଳେ ବୁଲି,
 କାଗଜକୁ ଗଢ଼ି ଥୋଇଲେ ଦୁଏ ସବୁ ବଫଳ,
 ସହଯୋଗ ବିନା ନରତ ସମବାୟ ଅଟଳ ।
 ସେବା ମନୋଭାବ ହୃଦୟେ ପୋଷି ଅନବରତ,
 ଲୋଡ଼ା ହେଲେ ପରପାର୍ଶ୍ବେ ଦେବା ନିଜ ରକତ ।
 ଲଭି ଉଠାଇବା ଆଶାରେ ପଶି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ,
 ନ ବୁଝାଅ ମୂଳଧନଟି ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଭୁକ୍ତାରେ ।
 ଯେତେ ଅନାଇଲେ ଦଶଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅଗ୍ରବ,
 ସବୁ ସ ରହିବ କେବଳ ଧନୀଙ୍କର ପ୍ରସବ ।
 ହାକିମି ଦେଖାଇ ଅନ୍ୟାୟେ ରତ ନ ହୁଅ ଭାଇ,
 ଏ ଜାତିର ପିତା ଗଲେ କି ଶେଷେ ଏହା ଶିଖାଇ ?
 ପଞ୍ଚାୟତ ଗଢ଼ା ସଶିଳ ପୁଣି ଭାରତ ସାର,
 କ୍ଷମତା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣେ ସୃଷ୍ଟି ନୁହେଁ ଧାର ।

ଶିଶର ପ୍ରସାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟୟ ବିପୁଳ ଅର୍ଥ,
 ଅପାଠ୍ୟ ଆସିନା କେବଳ କହେ, ‘ଏ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ’
 କୃଷିର ଉନ୍ନତି ବ୍ୟାପେ ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବିହନ,
 ଦିଅନ୍ତି ସୋମାଇ ସର୍କାର କରି ବହୁ ଯତନ ।
 ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ବଢ଼େ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରସାର ଲଭି ପଞ୍ଚାୟତରେ,
 ସାଧକ ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣ ପଡ଼େ ନେତ୍ର ପଥରେ ।
 କେତେ ବନ୍ଧା ବନ୍ଧ ବିଶାଳ ଜଳ ସେତେନ ଲାଗି,
 ବଡ଼ାଏ ଆଦାୟ କେଦାର ଯଥା ସମୟ ପାଗି ।
 ଭଲଇ ରାଜଲେକଲର କାରିଗାରୀ ଚୁଡ଼ତ,
 ଲୁହା ଆମଦାନି ହୋଇଣ ଉଠେ ଆଜି ଭାରତ ।
 ଅବଲମ୍ବି ଶାନ୍ତି ମାରଗ ଜବାହର ଆମ୍ଭେ,
 ଧରଣୀ ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଗତି ଲୁହୁଛନ୍ତି ଅପାର ।
 ପାଠାଶୀ ଭୁଲନା ନିସ୍ତୟ ଏ ଦେଶର ଉନ୍ନତି,
 ଲୁହୁବାକୁ ଯନ୍ତ୍ର କରଇ ଆମ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ଶୁଭଲକ୍ଷ୍ମୀ ରଣ-ଦୁଇ ଭଉଁରୁ,
 ଉଠ ଉଠ ଭାଇ ବିଳାସ କୋଳରୁ ।
 ଭାରତର ସୀମା ଲୁହ ପଶୁବଳେ,
 ଆସେ ଚୀନା ମାଡ଼ି ନୀଚ କଉଶଳେ ।
 ବଣ ପରବତ ପକାଇଣ ଖୋଜି,
 କେତେ ଭେଣ୍ଡିଆକୁ ଧରି କଲ ଭୋଜି ।
 ବନ୍ଧୁ ଆସିଲଣି ଭକତର ପୁଅ,
 ଦରଶନେ ଏହା ସସ୍ତବ କା ଦେହ ।
 ବନ୍ଧୁ କହୁ ନେତ୍ର ପକାଇଲ ଧୁଳି,
 ଜନ ଗର୍ବରେ ହେଲୁନ ବାଉଳ ?
 ବିରୋଧର କ’ଣ ଏହି ପରିଣାମ,
 କ୍ଷମତା ମୋହରେ ଅବା ବୁଦ୍ଧିବାମ ।
 ନରତ କଳାଶ ଯେ କରେ ଧୂଆନ,
 କୃତସ୍ନାନା କ’ଣ ତା’ର ପ୍ରତିଦାନ ।
 ଉଠ ଚୀନା ଆଜି ଧରଣୀ ବନ୍ଧରେ,
 ଭାରତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ଅଜ୍ଞତରେ ।
 ଆନନ୍ଦେ ଅନୁତ ଦୁଦେ ହଳାହଳ,

ରଖି ଚଳାଇଲୁ ପଞ୍ଚଶୀଳ ଛଳ ।
 ଥିଲେହେଁ ଭେ ତଣ୍ଡିକଟା ବେରଦଳେ,
 ନ ଠକନ୍ତି କେହି କାହାରିକି ଛଳେ ।
 ସିନ୍ଧୁସମ ଯେହା ସୀତା ମଧ୍ୟ ରହୁ,
 ମିଳେରେ ଆନନ୍ଦ ଗଲେ କାଳ ବହୁ ।
 ନୁହେଁ କାସ୍ତୁରୀ ଶରତ ସନ୍ତାନ,
 ଆଚରଣେ ଆଜି ଭବେ ବଳୀୟାନ ।
 ତ୍ୟାଗର ଆଦର୍ଶ ଧରଣୀରେ ରଖି,
 କରିଥାଏ କର୍ମ ଇତିହାସ ସାକ୍ଷି ।
 ଏକତାର ବାଆ ଚଉହଗେ ବହୁ,
 ଦେଲୁଣି ସଧୀରେ କାନେ କାନେ କହୁ ।
 ନେହୁନ୍ତୁ ଆମର ଶାନ୍ତିର ନାୟକ,
 ପେଶିବେ କି ଅବା ଅହଂସାସାୟକ ?
 ମହାପରାକ୍ରମୀ ଇଂରେଜ ଜାତିର,
 ଗୋଳା ବାହୁଦକୁ ନକରି ଖାତର ।
 ତଡ଼ିତ ଶରତ ଦେଖାଇ ବାରିତ,
 ଯୁଗର ଯୁଗର ଭବେ ରହିବ ମହତ୍ତ୍ୱ ।
 ସାଞ୍ଚିତ ହରି ଏ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତା,
 ଶରତ ଭୂଇଁରେ ଟେକିବ ତା ଛତା ।
 ଉଡ଼ାଇବ ଆଜି କଳ୍ପନାର ନେତ,
 ଶୋଷୀ ବାଟୋଇର ମରଣକା ଏତ ।
 ଦେଖାଇ ହେଲୁକି ନିଜ ବାହୁବଳ,
 ବସୁମତୀ ସାବ ପକାଇ ଚଢ଼ଳ ।
 ଶକୁନି ସମ କେ ଦେଲୁ ଏ ମଲ୍ଲିଶ,
 ଆଖିଲୁ କି ଲେଉଟି ଆପଣାମରଣ ?
 ରଜ ମୁକୁଟର କପଟତା ଏହି,
 ଅବା ହେଉଥିଲୁ ସଜ ଲୁଚିରହି ।
 ଯେବେ ଆସେ ନଦୀ-ବଡ଼ ବନମାଡ଼ି,
 ନ ନିଏ କି ସଙ୍ଗେ ଦୁଇକଲୁ ତାଡ଼ି ?
 ଶ୍ରବଣର ପର ହେବ ବୋଲି ଜଣା,
 କିନ୍ତୁ ଏ ଭୂଇଁରେ ହେବ ତାର ଜଣା ।
 ଦ୍ୱୀପବୋଲି ଶ୍ରବ ଡମିର ଉପରେ,
 ରହିଲେ ସମାଧି ଅଗାଧ ସାଗରେ ।
 ଗ୍ରାସେ ଯା'କୁ ଥରେ କ୍ଷମତାର ମୋହ,

କରିଥାଏ ସିନା ମିତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଦ୍ରୋହ ।
 କହେ ବେଳେ ବେଳେ କେତେ କଥା ଚୁକି,
 ହୋଇ ଦ୍ରୁପିଆର ଦିଏ କେବେ ଫାକି ।
 ପରଧନ ଦେଖି ବସିଥିଲୁ ଟାକି,
 ଭଣ୍ଡୁଥିଲୁ ସଜ ନେବାକୁ ତା ଠକି ।
 ରହିଲେ ପଡ଼ିଆ ଜମି ବହୁଦିନ,
 ଜନମଇ ଯଥା ବୁଦ୍ଧା ଲଭୁଥିନ ।
 ନିୟୁକ୍ତ ନ ପାଇ ତଥା ଜନମନ,
 ନାନା ଅନ୍ତତରେ ପଶେ ଘନଘନ ।
 ଲେଉ ମିଥ୍ୟା ଘଣ୍ଟା କରି କାରସାଦି,
 ସଜ୍ଜିତା ସଙ୍ଗରେ ହେଉଅଛି ବାଦି ।
 ଜଗତେ ମଣିଷ ଯେ ଛେଦୁ ପୁ ଗ୍ରସ୍ତ,
 ହୁଅଇ ଭେ ଅହରହ ଅପଦସ୍ତ ।
 ଅବିବେକୀ ସିନା ଶ୍ରବଣ ନିରତ,
 ତା କରିବା କର୍ମ ସବୁ ସୁବାସିତ ।
 ନ ଉଦ୍ଧବ କିଛି ଏ ସବୁ ଫିକର,
 ଶିକାରୀ ହୁଅଇ ଦିନେ ତ ଶିକାର ।
 ଆହାର ଲେଉରେ କାଣ୍ଡିଆରେ ପଡ଼ି,
 ଦେଖ, ବହୁଜନ ମରେ ତହିଁ ଜଡ଼ି ।
 ପିଇବାକୁ ପାଣି ଗଲେ ଜଳାଧାରେ,
 ବିଷଧର ବିଷ ରଖେ ତା ବିବରେ ।
 କାହାରିକି ବଳେ ନ କରେ ଅନିଷ୍ଟ,
 ନିଛାଡ଼ି କାହାକୁ ପଡ଼ିଲେ ଅରିଷ୍ଟ ।
 କିନ୍ତୁ ଆହା, ଆଜି ମାନବ ସମାଜ,
 ପଡ଼ିଲେଉ ମୋହେ ନ ବହଇ ଲଜ ।
 ପରଶିଲା ଦେଖି ଯାଏ ଫାଟି ହୁଆ,
 ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟ ଲୁଗିଛି କଜିଆ ।
 ଝୁଲୁଛିରେ ଶ୍ରାବ୍ୟ ମୟୁକ ଉପରେ,
 ମାରୁଛିରେ ଉର୍ଜି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 ନଥିଲେ କା' ଠାରେ ତାର ଅନୁଗ୍ରହ,
 ଅସନ୍ନବ ସିନା ତାର ପରଗ୍ରହ ।
 କିଏ କେତେଦିନ ରହିବ ଏ ଭବେ,
 ପଡ଼ିଲୁ କି ଜଣା ଏ ରହସ୍ୟ ଲବେ ?

କି ଦୃଷ୍ଟି କାଳି କହୁନି ନିଜାଣି,
ହୁଅନ୍ତି ମଣିଷ ତୁମ୍ଭା ଟଣାଟଣି ।
କେହି ଅତିକ୍ରମି ସୀମିତ ସମୟ,
ରହିଲେ କି ଭବେ ନ ଲଭି ବଳୟ ?
ଭବ ଶିକ୍ଷାଭାରୁଁ ଗଲେ ଦେହ ଛାଡ଼ି,
ନିଜ ରୂପ ଧରି ଆସେନି ଲୋଭଟି ?
ହୁଲିପରି ମୃତ୍ୟୁ ଚାହିଁ ପାରୁଣର,
ପଡ଼ିଗଲେ ସଜ ମାଡ଼ିବସେ ଖର ।
ନ ଚାହିଁ ନିଜକୁ ଚାହିଁବାକୁ ପଡ଼ି,
କାହିଁକରି ଦିବା ନିଶି ତରବର ?
କରିଲେ ଅକର୍ମ ନ ପଡ଼ିବୁ ଧର,
ଦମ୍ଭେ ମନେ ମନେ ପାହୁଥିବୁ ପର ।
ବୁଲିଲେ ଯେବେ ଏ ପାଶ ସେ ପାଶ,
ଦେଖିଛୁରେ ନିଜ ତୋ କରମଦାକ ।
ଖୋଜିବାକୁ ତୋର ବାହାର ଭିତର
ପାଲୁଛୁରେ ଅଧିକାର ନିରନ୍ତର ।
ଟିକି ନିଶି କରି ଦେଖେ ତୋର ମତି,
କରବାକୁ ମନା ନାହିଁ କା ଶକତି ।
ଏ ଦେହର କେହି ଅନ୍ଧାର କଣରେ ।
ରହି ନ ପଡ଼େ ସେ କା ଆଖି ଆଗରେ ।
ତା ଆଖିକି ତଳେ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ନିଦ,
ଟିକିଥାଏ ଅବା ସବୁ ତୋ ଫିସାଦ ।
ଖଟି ତୋହୁ ଲାଗି ଦେଉଥାଏ ବଳ,
ତା ବିନା ନାହିଁ କେ ଅନୀତା ସମ୍ବଳ ।
ହୋଇ କେତେ ଦିନ ତୋ ଘରେ କୁଣିଆ,
ପରଶୁଥାଏ ତୋ ମଣିଷ ପଣିଆ ।
ତା କଷା ପଥର ଦୁନିଆଁ ବାହାର,
ପଡ଼େ ଧରା ଯେତେ ତୋର କାରବାର ।
ସଜ ହେଉ ହେଉ ପିବାକୁ ବାହାର,
ଗଡ଼େ ଲୁହ ଧରି ନୟନୁ କାହାର ।
ହେଉଥିଲେ କେତେ କାକୁଡ଼ି ମିନତି,
କହୁନି କରୁଣା ନ ଥାଏ ତୋ ପ୍ରତି ।
ତୋ ଘରୁ ଯେବେରେ ଫଳିଏ ସେ ଛୁଡ଼ି,
ରହନ୍ତି ଦୁରେ କେ ତୋ ପାଶ ନ ମାଡ଼ି ।

ଅସିଯୋଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜ୍ୟୋତିର୍ଯ୍ୟୁନ,
ପୁଣି କଣ ସ୍ବର ତା ସଙ୍ଗେ ବଳନ ।
ସେ ରୂପ ଦର୍ଶନେ ଜନନେ ବସୁଧୁ,
ମତ ବୋଲି କହି ସରବେ ଅଧୁ ।
ରହେ ନାହିଁ କିଛି ଦେଖାଇଲେ ଫେକି,
ନିଶ୍ଚଳ ସିନାରେ ଯେତେ ଟେକାଟେକି ।
ନ କରିବେ ଆଉ କେହି ତୋ ଚେରୁ,
ଶେଷେ ଛାଡ଼ାଇ ତୋ ବାଟ ଖରୁ ।
କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ ଯା'କୁ ବୋଲୁ ମୋର,
ଜଣେ ହେଲେ ପୁଣି ନୁହନ୍ତି କେ ତୋର ।
କିଏ କାହୁଁ ଅସି ଲଭନ୍ତି ମିଳନ,
ମମତା ଡୋରରେ ସରବେ ବଳନ ।
ଅଫିତ୍ୟ ପଦାର୍ଥେ ତାଳି ସଦାମନ,
ନ ଭାବନ୍ତି ଦିନେ ଆପଣା ସୁଜନ ।
କେହି ନୁହେଁ ଶ୍ରୀ କାହା ସୁଖ ଦୁଃଖେ,
କିଏ କେତେବେଳେ ପଡ଼େ କାଳମୁଖେ ।
ଏଥୁ ଯେ ଯାଉଛି ଧରି ନିଜସ୍ବତା,
ନ ମିଳଇ ତାକୁ ଜଣେ ହେଲେ ସାହା ।
କାହା ସଙ୍ଗେ କେବେ ହେବନାହିଁ ମେଳ,
ତନକଇ ତକେଇ ପିବସିନା ବେଳ ।
ଅସିତ ନଥିଲୁ ଦାମୁଡ଼ିଏ ଧରି,
ଦେବ କେ କଡ଼ାଏ ପିରୁ ଯେବେ ସରି ।
କନ୍ତୁ ପାପପୁଣ୍ୟ ନ ଛାଡ଼େ ତା ସଙ୍ଗେ,
ଅନ୍ତର ଦିନିଆ ଆଉ ଯେତେ ଭଙ୍ଗ ।
ବୋହୁ ଦେନା ଯାତା ଅବାସେନ ଦାଉ,
ନିଜେନା କାହିଁ ବୁଝେ କିଏ ଆଉ ।
ଛୁଟୁ ସ୍ବାର୍ଥ ଲାଗି ସନ୍ଧାନକୁ ବଳି,
ମଣିଷ କୁଆରେ ହେଉଅଛି ଟେକି ।
ସ୍ବାର୍ଥ ପଡ଼ିକଲେ କୁଳନି ବଣେ,
କଣିବରେ ଦିନେ ତାଣ୍ଡି ପୁରଣ ।
ଆଶା-ବନ୍ଧୁ ଆଜି ମେଲା ତାର ପାଟି,
ଯାହା ପଡ଼େ ଆଗେ ଦେଉଛି ତା ଗୁଟି ।
ଯେତେ ମିଳେ ସେତେ ଗୋଡ଼ାଇଛି ଲେଉ,
ପାପ କରିବାକୁ ନ ଥାଏ କା ଶୋଭ ।

ସକଳ ପାପର ଦୁର୍ଜନତା ମୂଳ,
 ସାଧୁତା ମାର୍ଗରେ ଲେଉଟି ପ୍ରତିକୂଳ ।
 ଗୋଟାଇ କରକା ବଢ଼େଷାରେ ତନ୍ତ୍ର,
 ରଖିବ ସାଇତି ଟିକିଏ ନଗନ୍ତ୍ର ।
 ଧରମ ପ୍ରଦାପ ସଦା ଦାଉ ଦାଉ,
 ଜୀବନେ ସନ୍ତୋଷ ଅଭାବର ସହ ।
 ଭୁଲିଏ ଯେ ନର କହି ମିଥ୍ୟା କଥା,
 ଅବରତ ତାର ଅବନତ ମଥା ।
 ନେଇଯାଏ ଯେହୁ ଜଟି ପରଧନ,
 ଚିତ୍ତ ଦୁଃଖମୟ ତାହାର ଜୀବନ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଦୋଷକ ନ ପାରିଲେ ବୁଲି,
 ଜଗତେ ସରବେ ମାରଥାନ୍ତି ତାଳ ।
 ପଶିଲେ ଅବାଟେ ବାଜିବରେ କଣ୍ଠା,
 ସରମ ବାଧାରେ ଯାଏ ଲାଗି ଅଣ୍ଟା ।
 ପାପର ମଜୁରୀ ଅଟଇ ମଣେ,
 ଅମରତ ସିନା ପୁଣ୍ୟର ଭୃଷଣ ।
 ଯହିଁ ସତ୍ୟ-ନ୍ୟାୟ ଲଭନ୍ତି ମିଳନ,
 ତହିଁ ଧର୍ମ-ଶାନ୍ତି ଦିଅନ୍ତି ତମ୍ଭନ ।
 କରେ ଜବ୍ ସଥା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିନାଶ,
 ଅନ୍ଧକାର ପଥା ଗଭୀରବେ ହ୍ରାସ ।
 ଠିକଣା ବାଟରେ ବୁଲୁଥିଲେ ନର,
 ଯାହାଟି ସୁଗମ ତାର ନରନ୍ତର ।
 ମନ୍ଦ୍ରକ ପକ୍ଷରେ ନାହିଁରେ ନୟନ,
 ପଛ ଭୁଲୁଟିକ ହୁଅ ସାବଧାନ ।
 ବାଛି ବାଛି ଗୋଡ଼ ରଖିବରେ ମାଟି,
 ଗଡ଼ିବରେ ଘଟ ନ ଯିବ ତା ପାଟି ।
 ଆପଣା କାନକୁ ନକରି ବିଶ୍ୱାସ,
 କରୁଥିଲେ କନ୍ଧ ମିଳଇ ଆଶ୍ୱାସ ।
 ଭଲ କଥା ଯେତେ ଲାଗୁଛି ଅଡ଼ୁଆ,
 ଖସିଲେରେ ଜିଭ ହେଉଛି ଫତୁଆ ।
 ସ୍ୱାର୍ଥ ମୋଡ଼େ ପଡ଼ି ଆପଣାକୁ ଭୁଲି,
 ମଣ ସିନା ସୁଖ କରିରେ ତରୁଣ ।
 ଲାଗିଛିରେ ନିତି କେତେ ମନଧରା,
 ହେଲେଣିରେ ପୁଣି କେତେ ଦରମରା ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ପୂଜି ମଣିଲେରେ ସୁଖ,
 ପରଶାମେ ଆହା ଜନମାଏ ଦୁଃଖ ।
 “ବର୍ତ୍ତମାନ” ମଣେ ସୁଖ ବୋଲି ଯାହା,
 ହସୁଅଛି ଦେଖି, “ଭବିଷ୍ୟତ” ତାହା ।
 ଆସିଲେ ତୋପାନ ଘେନିବ ନାବ,
 ନ ପାଇବ କଲ କଲେ କେତେ ଗାବ ।
 କାନ୍ଦିବରେ ଦିନେ କନ୍ଦାଇଲେ ପର,
 ଚନ୍ଦ୍ରନ ମାତି ଏ ତ ଜଗତର ।
 ଶୁଣିବାକୁ ଅଭିଯୋଗ ଗଣ୍ଠବର,
 ଭାଗ୍ୟବାନ କାନ ନ କରେ ଖାତର ।
 ମେଳା ମଉଜରେ ଦିନ ଯାଏ ବିତ,
 ନ ଖୋଜେ କିଏ ସେ ଏ ସଂସାର ଶକ୍ତି ।
 ସବୁ ଦେଖି ଯେବେ ବୁଜୁଥିବା ଆଖି,
 ଆଜବନି ପକେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଖି ।
 ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗରେ ଏଣେ କେହି ଭ୍ରମନ୍ତ,
 କଣ୍ଠି ଆମୋଦ ନ ହୋଇ ସଫଳ ।
 କେତେ ଦିନ କରିଥିବ ଗଳା କଣ୍ଠି,
 ନ ଫିଟାଇ ଏଣେ ସ୍ୱାର୍ଥ ମୋଡ଼ ଗଣ୍ଠି ।
 ଜାଗରେ ଜାଗରେ ଭାରିତ ସନ୍ତାନ,
 ଖେ ଇତିହାସେ ଜାତିର ସନ୍ତାନ ।
 ସମର ଭୂଇଁରେ ଶକତି ଖଟାଇ,
 ବାହୁଡ଼ିବ ମୋଡ଼େ ଅଗାଧ ହଟାଇ ।
 ମରଣକୁ ତଳେ ନଥାଏ ଯା ଭୟ,
 ସେହି ସିନା ଭବେ ସୈନିକ ଦୁର୍ଜୟ ।
 ମରଣକୁ ମାଣି କରିଲେ ମନ୍ତ୍ରରେ,
 ମହତ ପଣିଆ ବକଶେ ଅଗରେ ।
 ଅଧିରତା ସଦା ଦେଖାଏ ପଲ୍ଲବ,
 ଜୀବନ ଯୌବନ ସକଳ ବିଭବ ।
 ନରପେଶ ମାତି ହୋଇଛି ବୟାନ,
 ସହ ଅବସ୍ଥାନ ଲାଗି ଏ ମହାନ ।
 ଉଦାର ଭାବର ଦିଏ ପରିଚୟ,
 ପଶୁ ପ୍ରକୃତିର ସାଧର ବଳୟ ।
 ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦିଶେ ଟାଣୁଆଏ ଧୀରେ,
 ଶାନ୍ତିର ମାରଗ ଦେଖାଏ ମନ୍ତରେ ।

ଦ୍ରୁପ ଅସହାୟ ଯେତେବେଳେ ନର,
 ହୋଇ ଅନୁନୟ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର ।
 ମୃଗୟା ଭିତରେ ଗଡ଼ାଇ ଲୋତକ,
 ମାଗେ ଦୟାଭାବ ସିନା କୁଟେକ ।
 ନୁହେଁରେ ଅକ୍ଷୟ ଭାରିତ ସନ୍ତାନ,
 ମାତୃଭୂମି ଲାଗି ଦେବାକୁ ପରାଣ ।
 ବାଲୁକା ଉଡ଼ାଇ ଶୁଙ୍ଘ ଦସି ଦସି,
 ବୃଷଭ ପରାଏ ଭଣେ ହସି ହସି ।
 ନେତା ଡାକ ଶୁଣି ଭାରିତର ବାରେ,
 ପଶିଲେଣି ଦେଖ, ଅଗାଧ ଶିବରେ ।
 ପରର ଉପରେ ନକରି ନିର୍ଭର,
 ନିଜ ଶ୍ରମଦ୍ୱାରା ପୋଷିବ ଉଦର ।
 ଅଛନ୍ତିରେ ଲୋକ କେତେ ଏ ରସାରେ,
 ବ୍ୟସ୍ତ ସଦା ପରଗୋଡ଼ି ଚାଟିବାରେ ।
 ଜନମ ହେଲେ ତ ମରଣ ନିଶ୍ଚୟ,
 ଏଥି ଲାଗି କଥା ଲାଗେ ଏତେ ଭୟ ।
 ମରଣ ପକ୍ଷରେ ଆସଇ ଜନମ,
 ବଶେର ଛଅ ଋତୁ ଚଳ ସମ ।
 ଅସ୍ତି ମେଁ ଲଗ୍ନ ଏ ଦେହ ମାଞ୍ଜୁସ,
 କାଳ ବଶେ ଦିନେ ହେବ ଏ ପାଞ୍ଜୁସ ।
 କେତେ ଦିନ ଅବା ରହିବ ଏ ବସା,
 ଦେଖାଇ ପହିଳ ସିନା ଲୋକହସା ।
 ଯେତେ ପାଖେଇଲେ ମଣାଣି ନିକଟ,
 ବଡ଼ ଅଛି ତୃଷା ନ ହୋଇ ଆକଟ ।
 ମଣିଷ ଭିତରେ କି ପ୍ରଭେଦ ଭାବେ,
 ଜରା ରୋଗ ମୃତ୍ୟୁ କବଳିତ ସବେ ।
 ପାଞ୍ଜୁଣିଆ କେଣ ଉପାଡ଼ିଲେ ଶିରୁ,
 ଭାବିଛ କି କଲା ଉଠିବ ତହିଁରୁ ?
 କଟାଇଲେ ଦିନ ସୁବୁଦ୍ଧେଶ ପଡ଼ି,
 ହସିବେ ତ ଲୋକେ ନିରେଶି ଏ ଛଡ଼ି ।
 ନ ଜାଣି ସମ୍ଭବ ଶରୀର ଆତ୍ମାର,
 କରୁଛ କାହିଁକି ଅପଥ ବରୁର ?
 ଆପଣା ଶରୀରୁ ସୁତା ଶିଅ କାଡ଼ି,
 ହେଉଛ ଆବଦ୍ଧ ଶୋଷାମାନ ଗଡ଼ି ।

ଲଭ ଏ ଜନମ ହେଲେରେ ଭିକାରୀ,
 ପତାଳଲ ହାତ କିଛି ନ ଚୋରି ।
 କଣ ଅବା ବିକା ଦିଆ ଅବା ନିଆ,
 ଲାଗିଛି ନିରତ ଦେଖୁଛି ଦୁନିଆ ।
 ଯାହା ପାଇଁ ତୋତେ ଲାଗିଛିର ଧନା,
 କେବେ ହେଲେ ସିଏ ହେବ କି ତୋ ପନା ?
 ଜ୍ଞାନ-ନିକଟରେ ନଳିଲେ ଓଜନ,
 ନ ପଡ଼ିବ ଜଣା ତୋ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ।
 ଅନ୍ଧାର କଣରେ ବୁଡ଼ିଆଣୀ ପରି,
 ବସିନ ମଉଜେ ଫୁଣି ଜାଲ ଧରି ।
 ରେତମ ମତ ଅବା ସଉତୁଣୀ,
 ଲାଗିଛିରେ ନିତି ତାଙ୍କ ଝୁଣାଝୁଣି ।
 କେ ବୁଝିବ ଭାଇ ସୃଷ୍ଟିର ଅଳ୍ପ,
 ହେଉଥିବ ସିନା ତୁରୁ କଲବଲ ।
 ଜାଗରେ ଜାଗରେ ଭାରିତ ସନ୍ତାନ,
 ରେ ଇତିହାସେ ଜାତିର ସନ୍ତାନ ।
 ଦେଖାଏ ଯେବେ କେ ଭରବାରି କାତି,
 ନ ଆସିବ ଡରି ଯୁଦ୍ଧ ଭୁଲ ଗୁଡ଼ି ।
 ଶୋଇ ଆରାମରେ ଭୁଲି ତଳ ପରେ,
 ନ ଯାପିବ କାଳ ମୋଦେ ଗଳପରେ ।
 ଜମାଜଳ ପରି ଅଳ୍ପସୁଆ ମନ ।
 ଝରି ଖରି ସଙ୍ଗେ କର୍ମେ ସମାନ,
 ବାହାରିଲେ ନିଆଁ ପକାଇବ ଦଳ,
 ତକେଇଲେ ଦଣ୍ଡେ ଉଠିବରେ ଜଳ ।
 ଧରଣୀ ବସରେ ବ୍ୟାପିଲେ କୁହୁଡ଼ି,
 ବ୍ୟକ୍ତିରେ କିଏ ପାରେ କି ଘଉଡ଼ି ?
 ଏକମନେ ସବେ ହେଲେ ସିନା ଠୁଳ,
 ଶବ୍ଦ ବଟପୀଢ଼ ଉଠୁଡ଼ିବ ମୁଳ ।
 ଯେତେ ଲାଗିଛି ଲାଗେ ଦୁନିଆଁରେ,
 ପୁରୁଷର ହାତ ଆଏ ସବୁଠାରେ ।
 ଧୂସ ଲାଗି କ'ଣ ପୁରୁଷ ଭିଆଣି,
 ଅବା ତା ହୃଦୟ ପିନ୍ଧିତ ପାଷାଣ ।
 ଶୁଦ୍ଧି ସରଳତା ସେବା ଅଳଙ୍କାର,
 ହୋଇଥାଏ ଅହରହ ଅବଳାର ।

ମନୁ ସଦା ମନୁଚିନ୍ତା ପରିହରି,
ମିତ ବ୍ୟସ୍ତତାକୁ କରେ ସହଗଣ ।
ଆଡ଼ମ୍ବର ଶୂନ୍ୟ କୋମଳ ବଚନ,
କହି ତୋଷିଥାଏ ମଣିଷର ମନ ।
ପଦଦୁଃଖ ଦେଖି ହୁଅଇ କାତର,
ବିମନ ଚାହାର ହୃଦ ନିରନ୍ତର ।
ନ ଥାଏ ହୃଦୟେ ଲେଖି ମାତ ଦୁଃଖ,
ଲଭନ୍ତି ସରବେ ତା ଠାରୁ କରୁଣା ।
କେତେ ଉପବାସ କେତେ ଉପାସନା,
ସନ୍ତାନ ସଂକଳେ କରେ କେ କଳନା ?
ପଦ ଦୁଃଖ ଦେଖି ଗତେ ଲୁହଧାର,
ସାରା ଜୀବନ ତା ଦୁଃଖର ଉନ୍ନୀତ ।
ନ ଥାଏ ମାନସେ ତା ଜୀବନ ଆଶା,
ପ୍ରସବ ସମୟେ ନୟନ ଭରିଯା ।
ନ ଜାଣେ ସେ କିଛି ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ତରୁ,
ସଦା ବିଭୀଷିତା ଥିବା ଗୁଣେ ସତ୍ତ ।
ସାତପ ଜଗତର କେତେ ଉପକାର,
ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ କହୁ ତାର ଉପହାର ।
ନପାଏ ଦିବସ ସାରା ଅବସର,
ମହୁମାଛ ଏ ତ ଜୀବ ଜଗତର ।
ନଥିଲେ ଲଳନା ଘର ଅସୁନ୍ଦର,
ବୃତ୍ତଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୁଣି ଏ ତ ପୁରୁଷର ।
କେତେ ସାରାଜନା ଭରିତ ଭୂଇଁର,
ମାତୃଭୂମି ଲାଗି ତେଜଲେ ଶରୀର ।
“ଜାଗରେ ଜାଗରେ ଭରିତ ସନ୍ତାନ,
ତେ ଇନ୍ଦ୍ରାବସ ଜାତିର ସନ୍ତାନ” ।
ପକ୍ଷୀ ପ୍ରେତାସେନା ଗ୍ରାସେ ଗ୍ରାସେ ଗଡ଼,
ଭୋର ବେପାରୀଙ୍କୁ ଦେଉଥିବା ତଡ଼ ।
ଗାଆଁ କଲିଗୋଳ ତୁଟାଇ ଗାଆଁରେ,
ନ ମାଡ଼ିବା ପାଦ କରେଇ ଦୁଆରେ ।
ପହରେ ଚୁରୁଲି କରୁଥାନ୍ତି କେତେ,
ପାଳଦା ଉଠାନ୍ତି ଟାଉଟର ଯେତେ ।
ଲଗାଯୋଡ଼ା ଶୁଣି ନ ହୁତେ ଆହାର,
ଲୋକହସା ସିନା ହୋଇଥାଏ ସାର ।

ନପାରେ କେ ଉଠିଗଲେ ଗୋଡ଼ ଖସି,
ନିଜ ଧନ ଶେଷ ପରିଗୋଡ଼ ଘସି ।
ପଞ୍ଚାୟତ ଫୁଲେ ବୃତ୍ତକ୍ଷଣୀ ଦଳ,
ବଡ଼ାଇବେ ଏବେ ପୋଲିସର ବଳ ।
ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ସୁସ୍ଥ ସଂଗଠନ,
କରିବ ଦେଶର ଉନ୍ନତ ସାଧନ ।
ଥରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଯେତେ ଧୁଲିକର,
ମାତୃଭୂମି ଲାଗି ହୋଇ ଆଗଭର ।
ଦେଶର ସମ୍ବଳ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି,
କରିବା ଖରଚ ଅପବ୍ୟୟ ଜଗି ।
ଯେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ଅଡ଼େଇ ଦିନିଆ,
ମିତାବୁର ଆଜି ଲୋଡ଼ଇ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଆ ।
ସଉକ ଦେଖାଇ ଅପଥରେ ବ୍ୟୟ,
ବଢ଼ାଇଲେ ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଅଥୟ ।
ଭରିତ ପବନ ଜାହାଜ ସଲୀଳ,
ସୁଗ ସୁଗ ଧରି ଯାହା ଅନାବଳ ।
ରକତ ଲେଖିତ ତାର କଳେବର,
ଦଶେଗେନ ଆଜି ହୃଦ ଅଭିହର ।
ଜାଗରେ ଜାଗରେ ଭରିତ ସନ୍ତାନ,
ରଖ ଲକ୍ଷ୍ମୀବେଶ ଜାତିର ସନ୍ତାନ ।
ମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମେ ଦିଏ ଯେ ଜୀବନ,
ଜୀବନ୍ତ ବୋଲି ସେ ଘୋଷଇ ଭୁବନ ।

ଜାଗରେ ଜାଗରେ ଭରିତ ସନ୍ତାନ
ଡାକୁଛୁ ଜନମା ବାରିକୁବାର,
ହେଉ ମନୁସାସ ଦେଖାଇ ସାହସ
ସର୍ବଜନ ସାଜି ହୁଅ ବାହାର ।
ଆସୁ ଅଛି ମାଡ଼ି ବନ ଭୂଇଁ ତାଡ଼ି
ଉଡ଼ିବି ଦିଗରୁ ଗରବେ ମାଡ଼ି,
ଯୁଦ୍ଧମତେ ମଉଁ ଘେନିବ ଉକତ
ଚିତା ମନେ ଭାଳି ତୁମ୍ଭ ଅସତ ।
ଜନବଳେ ବଳୀ ମାରି କରତାଳି
କଲାଣି ଅନେକ ସୋଦର ସୟ,
ତୁମ୍ଭ ସ୍ବାଧୀନତା ନ ରହିବ ସତ୍ତ
ଗଣତନ୍ତ୍ର ବାଦ କରିବ ଲୟ ।

ଦୀର୍ଘ ଦେଖାଇ ଦିନେ ତୁମଭାଇ
ଲଢ଼ୁଥିଲେ ମୋଦେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗନେ,
ତା ଦାୟାଦ ହୋଇ ରହିଅଛ ଶୋଇ
ବେଳନାହିଁ ଆଉ ଜାଗ ସଦନେ ।
ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଇ ବିତ୍ତେ
ଜନମାନ ସେବା କରି ଭୁବିତେ,
ନୁହେ ଧନ ବଡ଼ ନୁହେ ପ୍ରାଣ ବଡ଼
ଧନ ପ୍ରାଣ ଲେଖା ନିଜ ମନ୍ତ୍ରତେ ।

ଅହଂନ

ଜାଗ ଜାଗ ଭାଇ ନିଜର ଶେର
ଗଲେତା ସମୟ ନଆସେ ଫେରି,
ବାହାର ପଡ଼ିବା ପାଇକ ସାଜି
ଯାଇ ହରାଇବା ଗୁଳିନା ଆଜି ।
ଶତ୍ରୁଗଣ ଲେପ କରି
ବାହୁଡ଼ିବା ଘରେ ଆନନ୍ଦ-ମନରେ
ବିଜୟ ପତାକା ଧରି ।
ଶେର ହୁକାର ଶୁଣି ଉଡ଼ିବେ,
ଗୁଳିନା ସଜନ ଅତି ସ୍ଥରେ ।

ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ଦେଶ ଭିତରେ,
କଲେ ହେଲା ଭାଇ ଏ ବିପଦରେ ।
ହରି ଆମ ସ୍ଵାଧୀନତା,
ଶୋଷିବେ ରକତ ନାଶିବେ ଧରମ
ନ ରହିବ ଆମ ସତ୍ତା ।
ନୁହଇ ଏ ଜାତି କାହିଁରେ ହେନ,
କରିବା ସମରେ ଗୁଳିନା ଲୀନ ।
ଓଡ଼ିଶା ପାଇକେ ଲଢ଼ି ସମରେ,
ଟେକ ରଖିଥିଲେ ରଣ ଭୂଇଁରେ ।
ସେ ଉତ୍ସାହ ଜାଗୁ ମନେ
କଲେ ଏବେ ହେଲା ବୁଝିଯିବ ଭେଳ
ଏକତା ବିରାଜି ଘନେ ।
ବିଦେଶୀ ଶାସନ କରି ନ ଶୁଣି,
ସହ ନାନା ଦୁଃଖ ହେଲେ ସ୍ଵାଧୀନ ।
ଲୋକ ଶାସନରେ ଦେଶ ଚଳାଇ-
ବାରୁ ଦରିଦ୍ରତା ଗଲ ପଲାଇ
ଡାକେ ମାତୃଭୂମି ଆଜି,
ସମର ଭୂଇଁରେ ଟେକ ରଖ, ଦେଇ
ରକ୍ତ-ଧନ-ଜନ ରାଜି ।

****

ସୀତା ଉଦ୍ଧାର

(ବିଜୟ ବାହୁଡ଼ା)

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

“ପ୍ରବ”

କି ବୋଲି ନମିବ ପ୍ରଭୁ, ଚନ୍ଦ୍ରନାହିଁ ହାତ ।
ଅନନ୍ତ ମହିମା ଜଳେ ପାଇବ କି କାତ ?
ତବ ବିରାଣି ପଣିଆ ଦେବି ଅଗୋଚର ।
ବୁଝିବ କିପରି ଅବା ମଣିଷ ନରୁର ॥
ସରଜଲ ମଣିଷକୁ ମହାଜବ କରି ।
ନ.ନା ରେରେ କଷ୍ଟ ପାଇ ଯାଉଅଛି ସରି ॥
ଅଗଣିତ ଅଭ୍ୟାସ ସଜେଇ ସତ ।
ନୃତ୍ୟର ସମୀପେ ସବୁ ସଦା ପରବ୍ରତ ॥
ଶ୍ରୀବତ୍ସର ନାରାଜ ନରେଶିଲେ ଅରେ ।
ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧିବଶା ହୁଏ ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ॥
ହଳଦୀର ଝବାଳ ଚମ୍ପା ଗୋଲପ ଅବତର ।
ମହ ମହ ବାସନାରେ ଶୋଭା ଉମା ଶିରେ ॥
ତବରୂପ ମୁଖ ଲଭିଅଛି କରି ଆଳ ।
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭ ହନୁମାନ ଏ ଡାକୁ ସେ ଡାଳ ॥
ମହକଇ ଚଉଦିଗ ସୁଗନ୍ଧେ ଚନ୍ଦନ ।
ଦେହେ ବୋଲି ତାପ ବାଆ ଭୂତଲ ଧନା ଜନ ॥
କଳିଣୀ ଦୋହଣି ତଳେ ସୁସ୍ଥାବୁର ରସ ।
ସାଇତି ରଖିବ ଦେଖ କିପରି ପଣସ ॥

ଜେମା ଛବିରେ ମୋହେ ଫଳ ମହାକାଳ ।
ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ଭବରଟା ଦିଶେ ବକଟାଳ ॥
କାକ ଡାକ କିପାଁ ରୁଷି ମଧୁର ପିକର ।
କଦାକାର ଶୋନ ରୂପ କେଜା ମନୋହର ॥
ଭକତରେ ବୋଲିପରି ଦିଲେ ପଲ୍ଲବ ।
ନ ପରୁରେ ତାକୁ କିଏ ଯେଣୁ ଶୁନ ବାସ ॥
ତବ ଭାବଧାରା ସବୁ କେ ବୁଝିବ ଭବେ ।
ପଡ଼ୁ ଏ ଅଧମ ପ୍ରତି କୃପା ଦୃଷ୍ଟି ଲବେ ॥

—୫୦୫—

ପାଦୁକାକୁ ଧରି ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରି
ଆସିଲେ ଭରତ ଯେବେ ।
ବସନ୍ତ ଋତୁ ସମ ନେବାକୁ ବିଶ୍ରାମ
ହୋଇଲେ ଅମଳ ସେବେ ॥
ରାବଣ ବଇରି ଜନକ କୁମାରୀ
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି ।
ଯାଇ ପ୍ରବେଶିଲେ ଅସିକ କୁଟୀରେ
କାନନେ ସୁଖେ ବହରି ॥
ପରମ ସନ୍ତୋଷ ହେଲେ ଜାନକୀ
ମୁନିଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ପାଇ ।

ତହିଁ ଆରଦନ ପ୍ରାଚୁଁ କରି ସାନ
 ସୀତା ସଙ୍ଗେ ବେନି ଭାଇ ।
 କରଲେ ଗମନ ଦଣ୍ଡକା ଅରଣ୍ୟ
 ସହି ରହନ୍ତି ମୁନିଏ,
 ଭେଟିଲେ ବାଟରେ ବରାଧ ନାମରେ
 ଦୁଷ୍ଟ ଦଇତ ଗୋଟିଏ ।
 ଘୋର ଗରଜନେ କମ୍ପାଇ କାନନେ
 ପଦ୍ମସ୍ଥ ଜାନକା ଅଗ୍ରେ,
 ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇ କୋଳେ ଜାକଦେଇ
 ଧାଇଁଲା ଆଗକୁ ବ୍ୟସେ ।
 କିଛି ଦୂର ଯାଇ ରାଜବନ୍ଧୁ ଗୁହଁ
 ଏସନ କହେ ବଚନ,
 “ରମଣୀ ରତନ ଛୁଡ଼ ଏ କାନନ
 କରି ଶରେ ପଲ୍ଲୟନ”
 ଏ ବାଣୀ ଶ୍ରବଣେ ଆକ୍ରନ୍ତ ଲେଚନେ
 ସୀତାନାଥ ଶରାବଳ,
 ବିନ୍ଧିବାରୁ ଦୈତ୍ୟ ହୋଇ ଅତ୍ୟାଧି
 ଛୁଡ଼ିଲା ଘୋର ବୋବାଳ ।
 ଛୁଡ଼ି ସେ ଜାନକା ନେଇଗଲା ଜାକ
 ରାମ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ,
 ଏହା ଦେଖି ସୀତା ହୋଇ ଅତି ସନ୍ତ
 ବିକଳେ କଲେ ରୋଦନ ।
 ଶୁଣି ଦନ ଦନ ବିକଳ ସନ୍ଦନ
 ସୀତାଙ୍କର ସୀତାପତି,
 ନ କରି ଉଚ୍ଛ୍ୱର ଦଇତର କର
 ଭାଙ୍ଗି ଧକ୍କାକରିଲେ ଅତି ।
 ପାଇ ଅତି କେଶ ବରାଧ ଭାଷସ
 କହିଲା ନିଜ ଦୁଷ୍ଟି,
 ପୋଡ଼ିଲେ ତା ତନ୍ତୁ ଦଶରଥ ସୁନୁ
 ଭେଟିଲା ଯାଇ କୃତାନ୍ତ ।
 ଶରଣ ବସିଲ ଦଶରଥ ବାଳ
 ସେଠାରୁ ଗଲେ ବାହାରି,
 ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ବାଧା ଅବା ପାନସ୍ଥା
 ନ ପଡ଼େ ମନେ କାହାରି ।

ଜାନକା ରମଣ ଜାନକା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଦନ କାନନ ଭିତରେ
 ଯାଉ ଯାଉ ବାଟେ ପଲ୍ଲବ ନୟ ଚଟେ
 ପଦ୍ମସ୍ଥ ଥିଲେ ସୁଖରେ ।
 ସେ ସ୍ଥାନୁ ବାହାରି ଗଲେ ଶୁପଥାସ
 ଭାରିଯା ଭାଇ ସହିତ,
 ଭେଟିଲେ ବାଟରେ ଜଟାୟୁ ନାମରେ
 ଶକୁନି ପକ୍ଷୀ ଅସ୍ଥିତ ।
 ସେ ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି
 ଦେଲା ନିଜ ପରିଚୟ,
 ହେଲା ଅନୁଚର ଦାଶରଥଙ୍କର
 ହୃଦୟେ ନ ରଖି ଉଡ଼ି ।
 ତହୁଁ ଶୁଭିକଣ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନ
 ଯାଇ ନିର୍ମଳେ ବୁଟିର,
 କରି ଅବସ୍ଥାନ ଦେଖି ଦୃଶ୍ୟମାନ
 ହୁଅନ୍ତି ମୋଦେ ଅଧୀର ।

—୪୦୫—

ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ହେମନ୍ତ କାଳ ବର୍ଣ୍ଣନା

ପ୍ରବେଶିଲା ଅସି ହେମନ୍ତ କାଳ,
 ଧାନ ଶସ୍ୟ ଶୋଭା କେଦାର ମାଳ ।
 ସୁଲୁ ସୁଲୁ ବାତେ ନୁଆଇଁ ଶିର
 କହଇ ତଷାକୁ ବନସ୍ତେ ଗିର ।
 “ମୋ ଲାଗି ପାଳୁଛୁ କଷଣ ଯେତେ,
 ବଡ଼ାଇ ଦେଇଛୁ ଫଳ ମୁଁ ସେତେ ।”
 କ୍ଷେତ ଦେଖି ତଷା ଆନନ୍ଦ ଅତି
 ବେଲୁକ ଶେଷେ ରଖିଲା ମତି ।
 ଦନ ହୋଇ ଛୋଟ ବଢ଼ିଲା ରାତି,
 କମିଲା ଧରାରୁ ଦିନେଶ ତାତି ।
 ଶୁଭେ ଚଉଦିଗେ ହଳିଆ ଗୀତ,
 ସୁପିସଲ ଦେଖି କେଡ଼େ ସେ ପ୍ରୀତ ।
 ପାଣ୍ଡୁର ଦିଶେ ଆକାଶ,
 ମାଳ କଇଁ ଫୁଟି ସରୋବର ଜଳେ
 କରଇ ଶୋଭା ପ୍ରକାଶ ।

କେନ୍ଦ୍ର ହଳ ଯୋଗ ପେଡ଼ିର ଗୁଡ଼ି,
 ଅନାଇଲ ଏଣେ କୁଡ଼କୁ କୁଡ଼ ।
 ବଲମାଳ ଦିଶେ ଆଖୁର ଚୋପା
 ପତଳ ଶିଶିର ଟୋପାକୁ ଟୋପା ।
 ଉଡ଼ିଛି ବନ୍ଧ ପବନ,
 କମଳ ବନକୁ ପକାଇଲ ପୋଡ଼ି
 ମଧୁ ପ ଅତି ବିଷଣ୍ଣ ।
 ହେଲଣି ସଲୀଳ କାକର ଅତି,
 ଶ୍ରୀମା ନାହିଁ କାର ଆଉ ତା ପ୍ରତି ।
 ଅସୁଅଛି ମାତ ପ୍ରଖର ଶୀତ,
 ପ୍ରାଣୀଏ ଏକାକେ ପାବକ ପ୍ରୀତି ।
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଶିଶି ପଣି
 ଗଣ୍ଡବ ନିବାସ କରିଦେଲ ଗ୍ରାସ
 ସମ୍ପତ୍ତିକ ଦେଲ ଧୁଂସି ।
 ନର ତରୁ ଶୁଣି ଖାରୁଆ ଦିଶେ
 ହୋଇଲ ଦେଲଣି କୁହୁଡ଼ ଦିଶେ ।
 ଛୁଟିଲଣି ଫମେ ପାଦପ ଶିଶି,
 ଧବଳ ଛୁଷାରେ ମଣ୍ଡିତ ଗିରି ।
 ପୁଷ୍ପାନୁନ ଉପବନ,
 ଶିଶିରେ ରଞ୍ଜିତ ପତର ଗୁଡ଼ିକ
 ଦିଶେ ଅତି ଶୋଭାବନ ।
 ଏକାକେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାମକୁ ଚାହିଁ,
 ପୁଛିଲେ “ଏ କାଏ ଆସୁଛି ଧାଇଁ” ?
 ବୁଲଇ ନୟନ ଜାନଙ୍କ ପତି,
 କଲେ ନିଶ୍ଚୟଣ ତାହାର ଗତି ।
 ରୂପ ବଦଳଇ ରାମଙ୍କ ପାଶେ,
 ଆସି ସେ ତାହାକୁ ଏମନ୍ତ ଭାଷେ ।
 କାଏ ସେ ଆସଣ କାଏ ଏ ନାଶ,
 କାହିଁକି ହୋଇତ ବକଳ ଧାସ ?
 ଏ ଘନ କାନନେ ରହି
 ରୂପୀର ପିପାସୁ ମାୟାରେ ଧୁସଣ
 ରାସସଙ୍କ ଦାଉ ସହ ।
 ଉଡ଼ିଉଲେ ରାମ ତା କଥା ଶୁଣି
 ତାର ପରିଚୟ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ପୁଣି ।

ବଖାଣିଲ ସବୁ ପାଖରେ ବସି,
 ପଡ଼ୁଥିବେ ବର କହିଲ ହସି ।

“ମଙ୍ଗଳ ବେଳରେ ଦୈତ ଯୋଗ
 ଏ ନାଶ ରତନ କରନ୍ତୁ ଭୋଗ ।”
 ଏ ବାଣୀ ଶ୍ରବଣେ କହିଲେ ତାକୁ,
 “ଯାଅ ଅବଳମ୍ବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଠାକୁ” ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମୀପେ ଯାଇ ସେ ଖରେ,
 କହିଲ ତାହାକୁ ହରିଷଭରେ ।
 “ମଙ୍ଗଳ ବେଳରେ ଦୈତ ଯୋଗ,
 ଏ ନାଶ ରତନ କରନ୍ତୁ ଭୋଗ” ।
 ଏ ବନେ ଶୁଣି ସୁମିତ୍ରାସୁତ,
 “ରାମଙ୍କ ଦାସ ମୁଁ ଏକଥା ଉତ ।
 ଅଛିକି ତୋ ଇଚ୍ଛା ହେବାକୁ ଦାସୀ ?
 ରସୁରୁ କାହିଁକି ଅନ୍ୟୋଦାସୀ” ।
 ବଦଳଇ ମାୟା ବେଶ ସେ ନାଶ,
 ବସିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେବାକୁ ମାରି ।
 ତା ସୁସବ ଦେଖି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାରି,
 ତକ୍ଷଣେ କାନ୍ଦିଲେ ତୁଣିରୁ ଡାରି ।
 କାଟିଲେ ତାହାର ଶ୍ରବଣନାସା,
 କହିଲେ ତାହାକୁ କରଣ ରାଷା ।
 ଗଲ ତା ଶରୀର ରୂପୀରେ ବୁଡ଼ି,
 ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ଗଲ ସେ ଉଡ଼ି ।
 ଯହିଁ ଥିଲେ ଖଇଦୁଷଣ ଭାଇ,
 ମିଛ ସତ ଯୋଡ଼ି କହିଲ ଯାଇ ।

***

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ସରପା ବଚନ କରଣ ଶ୍ରବଣ
 ରୋଷ ବହୁ ଖର ମନେ,
 ଚଉଦ ଅସୁରେ ଆଦେଶିଲା ଖରେ
 ଯିବାକୁ ଦଣ୍ଡକାବନେ ।

ଆଦେଶେ ଦଇତେ ଆସିଲେ ତୁରିତେ
 ରଣବେଶେ ହୋଇ ସଜ,
 ଜବେ ଗଲେ ଚଳ ସରପାକୁ ଧରି
 ଉଡ଼ାଇ ମାର୍ଗେ ଶ ରଜ ।
 ଅତି ମୟାବନୀ ରବଣ ଭଗିନୀ
 ଦଇତଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ,
 ଦେଖାଇଲ ଯାଇ କିଛି ଦୂରେ ଥାଇ
 ଜର ଜର ହୋଇ ରାଗେ ।
 ମହା ବଳୀୟାଉ ରାମ ବାଉବର
 ଦେଖି ଦାନବ ନିକର,
 ଦଇତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହରଷ ମାନସେ
 କାକଲେ ଭୁଣିରୁ ଶର ।
 ଗୁଣରେ ଚତାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ତୁତେଇ
 ପେଷିଲେ ମୁନିଆଁ ବାଣ,
 ରଣଭୂଇଁ ପରେ ପଡ଼ିଲେ ଅସୁରେ
 ନ ରହିଲ ତାଙ୍କ ଟାଣ ।
 ହେଲ ରଣଭୂଇଁ ଶୋଣିତର ନନ୍ଦ
 ନପାରି ସର୍ପା ସମ୍ଭାଳି,
 ଲେତକ ଗଡ଼ାଇ ତଇଁ ତଇଁ ହୋଇ
 କହିଲ ଖରକୁ ଭୁଲ ।
 ଖର ତା କଥାରେ ଅନାଇ ରାଗରେ
 ଶ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଡକାଇ,
 ଆଣି ପାଶେ ଚୋର ଶେର ବେଢ଼ର
 କହିଲ ସବୁ ବୁଝାଇ ।
 ରଥକୁ ସଜାଇ ସୁବିବଶ ପକାଇ
 ଦଇତ ମାନଙ୍କୁ ଧରି,
 ରଣଭୂଇଁ ପାଶ ହୋଇଣ ହରଷ
 ଗଲ ବିନାଶନେ ଅରି ।

ଅରାଜ ବିଜୟ ଆଶେ ଆସିବ ସେ ଧାଇଁ,
 ରାମଙ୍କର ବଳକଳ ଲବେ ଜାଣି ନାହିଁ ।
 ଅମଙ୍ଗଳ ଦରଶନ କଲ ସେ ବାଟରେ,
 ଶୋନ ପକ୍ଷୀଟିଏ ଆସି ବସିଲ ରଥରେ ।

ପାଦପ ଡାଳରୁ ଫଳ ପଡୁଅଛି ଝଡ଼ି,
 ଶୁଭୁଅଛି ଶୁଗାଳର ବକଟାଳ ଭେଡ଼ି ।
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପଡ଼ିଲେ ତାର ଭେଦେ ଯୋଗୁ ବାଜି,
 ପାଉଁଶିଆ ଦଣ୍ଡିଲଣି ନରେ ମେଘ ରାଜି ।
 ବଜେ ପତର ପରି କମ୍ପେ ତା ଶରୀର,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ହତୋତ୍ସାହ ହେଲ ଖରବାର ।
 ପରବେଶ ହେଲ ଆସି ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ,
 ସାହସ ବାନ୍ଧ ମାନସେ ହେଲ ଠିଆ ରଣେ ।
 ଏଣେ ଜାନକୀ କୁଟୀରେ ରଣର ହୁଙ୍କାର,
 ଶୁଣି ପୁଟିଲେ ରାମଙ୍କୁ ଧାର ସମାଧାର ।
 ଦାଗରଥ ଜାଣି ଜାନକୀ ହୃଦୟ,
 କହିଲେ, “ଗୋ ସୀତେ ନହୁଅ ଅଥୟ ।
 ମନ ବନ୍ଧ ଟାଣ ଆସନ୍ତି ଅସୁରେ,
 ମୋ ବାଣ ଆଦାନେ ଦିବେ ଯମପୁରେ ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି ରାମ ପରବନ,
 ଦାନବ ମାନସେ ଉତ୍ସୁକିଛୁ ଭ୍ରମ ।
 ନିରତ ସେମାନେ ହୁଏ ମନ ବନ୍ଧ,
 ନିଜ ଇଚ୍ଛାମତେ ଦହୁଛନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ।
 କରନ୍ତ ଶପଥ ଏ କାନନେ ଥାଇ,
 ରଣସଙ୍କ ଦାଉ ଦେବାନୀ ଲଗାଇ ।
 ଦଣ୍ଡିଣ ବାହୁ ମୋ ଦେଶ କମ୍ପମାନ,
 ସୁଭୁଲ ଦିଏ ଏ ବିଜୟ ନିଶାଣି” ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଡାକି କହିନ୍ତି ରାବଣ,
 “ଆସୁଛନ୍ତି ଦେଶ ଅଫଶ୍ୟ ଦାନବ ।
 ରହ ଗୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଜାନକୀଙ୍କ ପାଶେ,
 ଯାଏ ମୁଁ ଆଗକୁ ଦଇତ ବିନାଶେ” ।
 ଏହା କହି ରାମ ହେଲେ ଆଗଭର,
 ପାଉଅଛି ଶୋଭା କରେ ଧନୁଶର ।
 ବନ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି ରାମଙ୍କ ତେଜରେ,
 ଅସୁରେ ଏ ପଟେ ରହିଲେ ଲଜରେ ।
 ନେଲା ରଥ ବାହୁ ସାହସରେ ଖର,
 ରାମଙ୍କ ଉପରେ ବରଷିଲ ଶର ।
 କିଏ ଧରିଛନ୍ତି ଶାଣଦିଆ ଅସି,
 ବାର ବାର ପୁଣି ଦେଉଛନ୍ତି ଘସି ।

କିଏ ବା ଧରତ ମୁହଁ ଗଢି ବିଶାଳ,
 ଭବିଷ୍ୟ ମାନସେ ରାମଙ୍କ ଏ କାଳ ।
 ବକଟ ଚକ୍ରାର ଶୁଭେ ବାରମ୍ବାର,
 କରୁଛନ୍ତି ମନେ ଭୟର ସମ୍ଭାର ।
 ମହାବାହୁ ରାମ ଏସନ ସମୟେ,
 ବରଷିଲେ ବାଣମାନ ଏକଲୟେ ।
 ପାବକ ନିକଟ ଆସି ପଡ଼େ ଯେସନ,
 ଭୁଡ଼ି ଭୁଡ଼ି ସେହୁଠାବେ ହରନ୍ତି ଜବନ ।
 ରାମଙ୍କ ସମୀପ ଆସି ଅଧୁରେ ତେସନ,
 କିଛିଟଣ ପରେ ଯାଇ ଭେଟିଲେ ଶମନ ।

—***—

ରଣଭୂମି ଆଜି ଶୋଣିତେ ଶୈଳିତ,
 ଛଣିକ ମଧ୍ୟରେ ନିନାଦ ରହୁତ ।
 ସକ୍ରିୟର ନିଆଁ ଗଜୁଥିଲେ କାଲି,
 ବଳିପ୍ରାଣ ଏବେ ଭୂଟୁଚନ୍ଦ୍ର ବାଲି ।
 କାନ୍ଦିବାକୁ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ କିଏ,
 ଦେଖି ଏ ଘଟଣା ଆନନ୍ଦ ଗୁଣିଏ ।
 ସୁସ୍ତବେ ଦଇତ ହିଂସାପରାୟଣ,
 ହାହା ସାହା ଡାକ ଦେଲେ ଜବଗଣ ।
 ଆକାଶରେ ଥାଇ ଦେବତା ନିକର,
 ଦେଲେ ରାବକକୁ ପୁଷ୍ପ ଉପହାର ।
 ଥିଲା ଏହି ଭୂଇଁ ବିଶାଦହାଣୀ,
 ସମ୍ପ୍ରତି ହୋଇଛି ବକଟକାରିଣୀ ।
 ମଡ଼ି ଭୂମିପଟେ ବୁଲିଲେ ବଳୁଆ,
 ତାଙ୍କୁ ତଡ଼ିବାକୁ ଉଡ଼ୁଅଛି କୁଆ ।
 ଲାଗିବ କଳହ ରାଧୁଆ ଶ୍ୟେନର,
 ଏ ସମୟେ କୋକିଣୀଆଳ ହାଜର ।
 ଦେଖିଲେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଉଦୁଜଇ ସାସ,
 କାଳ ଉପହାସେ କଇଁଛ କି ଗ୍ରାସ ।
 ଜାଳକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗୁଡ଼ାରୁ ବାହାର,
 ଭେଟିଲେ ଏ କାଳେ ରାମ ଶୁପଥାର ।
 ତାହାଙ୍କର ଦେଖି ଅନ୍ଧର ଶରୀର,
 ଉଦୟେ ହୋଇଲେ ଆନନ୍ଦେ ଅଧୀର ।

***

ହୋଇଣ ଚକିତ ଭୟେ ବିକର୍ମିତ
 ଲଙ୍କାଯାଇ ଅକର୍ମନ,
 ସଂଗ୍ରାମ ସଙ୍ଗତ କହିଲୁ ଜଟିତ
 ଲଙ୍କାଧୀପ ଦଶାନନ ।
 ସରପା ଏକାଳେ ପବନ ବେଗରେ
 ଲଙ୍କାପୁରେ ଗଲୁ ଚଳି,
 ସକେଇ ସକେଇ କହିଲୁ ବୁଝାଇ
 ଦଶାନନ ମହାବଳୀ ।
 ମଣକ ଯେସନ ଖୋଜୁଥାଏ ରହୁ
 ସଦା ରକତ ସନ୍ତାନେ,
 ଅହରହ ଛୁଦୁ ଖୋଜଇ ତେସନ
 ଖଳ ସୁକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ ।
 ସରପା ବଚନ ଶୁଣି ଦଶାନନ
 ଜାନକା ହରଣେ ବଲଇ ମନ,
 ସାରଥୀ ଡକାଇ ସ୍ୟନ୍ଦନ ଅଣାଇ
 ମାଗୁତ ସମୀପେ ଗଲୁ ବହନ ।
 ଶତାଙ୍ଗ ଓହ୍ଲାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ
 ନିକଟେ ତାହାର ହେଲୁ ହାଜର,
 ଲଭି ତା ଦର୍ଶନ ମାୟାରେ ନିୟୁଣ
 ସେ ମାଗୁତ ତାକୁ ଯୋଡ଼ିଲୁ କର ।
 କୁଶଳ ବାରତା ପୁଚ୍ଛି ଦଶମଥା
 ଗମନ କାରଣ ଦେଲୁ ବଖାଣି,
 ମାଗୁତ ତା ଶୁଣି ଯାହାଥିଲା ଜାଣି
 କରିଲେ ବର୍ଣ୍ଣନା ରାମ କାହାଣୀ ।
 ମରଣ ଯାହାର ହୁଅଇ ହାଜର
 ନ ଶୁଣେ ସେ କାର ଭଲ ବଚନ,
 ତାକୁ କଉଣିଲେ ଅବା କଲେ କଲେ
 କରଇ ଆୟତ୍ତ ଅତି ବହନ ।
 ସ୍ୟନ୍ଦନେ ଆରୋହୁ ଖରେ ଗଲେ ଦୁଇ
 ଭୀମଥିଲେ ଯହିଁ ଦଣ୍ଡିକା ବନେ,
 ଖଣ୍ଡେ ଦୂରେ ପଥ ଅବରୋହୁ ରଥୁ
 ମାଗୁତ ଏକାଳେ ବିଷଣୁ ମନେ ।
 ହେମକାନ୍ତ ପରି ମୃଗରୂପ ଧରି
 ରାମଙ୍କ କୁଡ଼ିଆ ପାଶେ ଗମିଲା,

ତା ରୂପ ଦର୍ଶନେ ସୀତା ଛନ୍ଦିଛନ୍ଦି
ଧରିବାକୁ ତାଙ୍କ ମନ ବଳିଲା ।
ଜାନଙ୍କ ବଞ୍ଚିତ ସୀତା ମନୋହର
ଜାଣି ମୃଗ ପଛେ ଗଲେ ପ୍ରଶରେ,
ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଅବଶେଷେ ଯାଇ
ନେଲେ ପ୍ରାଣ ତାର ଝଟୁଣି କାଣ୍ଡରେ ।
ଜନମିତ କେବେ କେଉଁ ଯୁଗେ ଭବେ
ମୃଗ ହାଟକ ବଢ଼େ,
ତଥାପି ଲୋଭରେ ମିଶିବା ପଛରେ
ଧାଇଲେ ସୀତା ରମଣ ।
ଗଲାବେଳେ ପ୍ରାଣ ଡାକିଲା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
“ରକ୍ଷାକର ଆସି ଅତି ଚଞ୍ଚଳ” ।
ରାମ କଣ୍ଠସ୍ଵର ପରି ଆର୍ତ୍ତସ୍ଵର
ଶୁଣି ବଇଦେହୀ ଅତି ବିକଳ ।
କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ! ଭୁବିତ ଗମନ
କରି ରାମ ପାଶେ ପୁଛ କୁଶଳ,
କାହିଁକି କେଜାଣି ହୃଦ ହୁଏ ହାଣି
ଶୁଣିଲା ବେଳୁଁ ସେ ଧନ ବିକଳ” ।
ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ ନକହି ବଚନ
ରାମ କଥା ସ୍ମର ଚକ୍ରି ନଥିଲେ,
ଜନକନନ୍ଦନ ଦେଖି ତାହୁଁ ଭୁନି
ଯିବାପାଇଁ ଆଉଥରେ କହିଲେ ।
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉତ୍ତରେ କହିଲେ “ସମରେ
ବେବତା ଦାନବ ଗଛବ ଚଳି,
ରାମ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ହେବ ଗଧ
ତାଙ୍କ ସରି ଭବେ ଅଛୁ କେ ବଳୀ” ।
ତାଙ୍କ ରୂପ ଗୁଣ ଶ୍ରବଣେ ସହସା
କହନ୍ତୁ ଏସନ ସୁମିତ୍ରାସୁତ,
“ନାଶ୍ଵ ଏ ଅନୁତ ଭଟ୍ଟନ୍ତ ସତତ
ଚିତ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ନୁହଇ ପୁତ ।
ପୁଣି ଘୋର ବନେ କପରି ନିର୍ଜନେ
ଛୁଡ଼ି ଏକୁଟିଆ ଯିବ ପଲଇ” ?
ବିଅରି କଥାରେ ଭଞ୍ଜନ ରାଗରେ
ନାନା କଥା କହି ଦେଲେ ଲୋଇ ।

“ଦେଲ ମୋତେ ଗାଳି ତୁମ ଆଜ୍ଞା ପାଳି
ଯାଉତ ବନକୁ ଲବେ ନ ଡର.”
ଏହା କହି ସାଧି ଦେବତାଙ୍କୁ ଗଣି
ଭଞ୍ଜନଙ୍କ ପାଶୁଁ ହେଲେ ଅନ୍ତର ।

ସୀତା ଚୋରୀ

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗମନ ଲକ୍ଷେଣ ଦେଖି ହଠାତ୍‌ଭରେ,
କୁଡ଼ିଆ ଆଗରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲା ତପି ବେଶରେ ।
ଜାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ଗ୍ରାହଣ ଦେଲେ କୁଶ ଆସନ,
ଜଳ ଧୋଇବାକୁ ଚାଣି ଆଣି ଦେଲେ ବହନ ।
ମଇଥିଲୀ ରୂପ ଦର୍ଶନେ ହୋଇ ମୁଗ୍ଧ ବଶେଷ,
ବୋରିଲା ଅଙ୍ଗ ବଦନେ ନାହିଁ କଳଙ୍କ ଲେଶ ।
ନାନା କଥା କହି ଭଣ୍ଡଇ ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ଵୀ ବସି,
ତା ବଚନ ପୁଣି ବୋଦେହୀ ଉତ୍ତରିଲେ ଭରସି ।
କ୍ଷୁଧାଭରା ସିଂହା ମୁଖରେ କଥା ଦେଉଛୁ କର,
ଖୁରକୁ ଚୁଟୁଛୁ ଲଭରେ ତୋର ନାହିଁକି ଡର ?
ସାପଗାତେ ହାତ ଭରିବ କଥା କରୁଛୁ ନେଇ,
ବରୁର କରବୁ ନିର୍ମଳ ଚକ୍ଷୁ ନୟନେ ଦେଇ ।
କାଳକୁଟବିଷ ପିଇବୁ ରଖି ହଜମ ଆଶା,
ଶ୍ରୀରାମବନ୍ଦନା ହେଉ ତୋର କେତେ ଭରସା ।
ଗଲ ଶିଳା ବାନ୍ଧ ହେବୁକି କେବେ ସାଗର ପାର ?
ଫଣୀ ଦନ୍ତେ ହାତ ବଜାଇ କିଏ ପାରିବ ମାର ?

ପାପିଷ୍ଠ ଲକ୍ଷେଣ ବଦଳାଇ ବେଶ
ଦେଖାଇ ସ୍ଵରୂପ ଜାନଙ୍କ ଧରି,
ବସି ରଥପରେ ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ
ଚଳିଲା ଅହାଦେ ଲଙ୍କା ନଗର ।
ଜନକ ଦୁହିତା ଶ୍ରୀରାମ ବନ୍ଦନା
ଗଲାବେଳେ ରଥେ ଅତି ବିକଳେ,
ଅନାନ୍ତ ପଛକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଘମନ୍ତୁ
ନୟନ ପୁରାଇ ଗଲେକି ଜଳେ ।

କାହିଁ ଅଛ ରାମ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
 ଦଶାନନ ମୋତେ ନେଉଛ ହରି,
 ଅନ୍ୟାୟକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ଧର୍ମରକ୍ଷା
 କରି ରଘୁନାଥ ପଣ ତୁମର ।
 ହେ ବନ ଦେବତା ଚୁଣ ଚରୁଲତା !
 କହୁଛ ବିନୟ ପଣ ଶରଣ,
 କହୁଛ ରାମକୁ ଅବା ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ
 ସୀତାକୁ ରୋଗେଇ ନେଲା ଗୋବଣ ।
 ଜାନକ ଏକାଳେ ଦେଖି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତେ
 ଖଗେଶକୁମାରେ କହିଲେ ରାଜ,
 “ଜଣାଇବ ରାମ ଅଥବା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ନେଲ ଦଶାନନ ସୀତା ରୋଗେଇ” ।
 ଖଗେଶ ନନ୍ଦନ ଜାନକ ସ୍ବେଦନ
 ଶୁଣି ଉପରେକୁ ଉଠି ଚାଲି,
 ସଙ୍ଗକୁ ନେବାର ଦେଖି ଦଶଶିର
 ପକ୍ଷ ଘାଡ଼ି ବସି ହୋତସ କହୁଲ ।
 “ଶୁଣ ବଂଶପାଣି ଏ ରାମ ରମଣୀ
 କେଉଁ ଦୋଷେ ତାକୁ ନେଉ ରୋଗେଇ ?
 ଏ ପାପ କରମ କରି ଦୁର୍ଭୁଧର୍ମ
 ଖେ ଖେ ରଥ ନ ଯା ପଲାଇ ।
 ଜନ୍ମ ଉଚ୍ଚ କୁଳେ ପୌଲସ୍ୟ ବଂଶରେ
 କଲୁ ମତ କର୍ମ ସାଧା ଜବନ,
 କେତେ ପରୋପକାରେ ନେଲୁ ଅପହର
 ହେଲୁଣି ନିକଟ ତୋର ନିଧନ ।
 ମଣିହରା ପଣି ପ୍ରମାଦ ନ ମଣି
 ନେଉଅଛୁ ବାନ୍ଧ କାନ୍ଧ ପଣନ୍ତେ,
 ରଖି ତୋ ଶତାଞ୍ଜଳ ଲଢ଼େଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ
 କରେ ଦେଖିବା ତୁ ନେବୁ କେମନ୍ତେ” ।
 ହୋଇ ହୋଧଉର ବିଶ୍ବବାକୁମାର
 ଜଟାୟୁ ବଚନ ଶୁଣି ଫେରିଲା,
 ହୋଇ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସେ ନୟନ ତରୋଟି
 ସୁଦ୍ଧିବା ନିମିତ୍ତ ଧନୁ ଧଇଲା ।
 ଦୁର୍ଭୁଧର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଗଲା ଖରେ
 ଶୁଦ୍ଧ ସମର ବହୁ ସମୟ,

ବୃଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀରାଜ ଖଗେଶ ଆତ୍ମଜ
 ନଥାଇ ଆୟୁଧ କଲା ଅଥୟ ।
 ଦେବତା ବଇର ଶେଷେ ଅସି ଧରି
 ଜଟାୟୁର ପକ୍ଷ ଛୁଣାଇ ଦେଇ,
 ଚିତି ବିମାନରେ ହରଷ ମନରେ
 ଲଙ୍କାହରେ ଗଲା ସୀତାକୁ ନେଇ ।
 ପ୍ରାଣଠାରୁ ବଳ କିଛି ନାହିଁ ଏ ଜଗତେ,
 ଜଟାୟୁ ଛୁଡ଼ିଲା ପ୍ରାଣ ଅନ୍ୟାୟ ନିମନ୍ତେ ।

—*—

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ରାବଣପ୍ରତି ସୀତାଙ୍କ ଚିରସ୍ମାର

ଦୁଷଣ ଜଡ଼ିତ ବିଶ୍ବବାନନ୍ଦନ,
 କରେଇ ବିମାନେ ଲଙ୍କାକୁ ମଗନ ।
 ଏକାଳେ ଜାନକା ତାହାକୁ ଅନାଇଁ
 କହନ୍ତି ରାଗରେ ଲେଉଟକ ଗଡ଼ାଇ ।
 “ରେ ଅଧର୍ମୀରାଜ ଥିଲୁ ଯେବେ ବଳ,
 କାହିଁକି ମୋ ଆଗେ ଦେଖାଇଲୁ ଢଳ ।
 ପଠାଇ ବନସ୍ତ୍ର ମୋ ପତି ଦିଅର,
 କରୁ ଆଜି ମୋତେ କେଡ଼େ ହରବର ।
 ଦେଖି ଏକୁଟିଆ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ,
 ବସିଲୁ ଦୁଆରେ ବାବାଜୀ ବେଶରେ ।
 ବଳେ ପରୋପକା ଆଖିଲୁ ଓଟାରି,
 କି ବୋଲିବେ ଲୋକେ କହୁଛ ବିଚାରି ?
 ତୋ ମନ କାମନା ହୋଇବ ବିଫଳ,
 ନ ପାରିବୁ ବଞ୍ଚି ପିଇ ହଳାହଳ ।
 ଧର୍ମଶୋ ପାଇଁ ରାଜାଜ ଜନମ,
 କରୁଛୁ କଥା ତୁ ଏ ପାପ କରମ ?
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ କିଏ ସେ ଅଛୁରେ ଏପରି ?
 ରାମ ସଙ୍ଗେ ସିଏ ହେବାକୁଟି ସରି ।
 ଅନ୍ତମ କାଳ ତୋ ଆସିଲୁ ପାଖେଇ,
 ଯମପାଶେ ରାମ ଦେବେ ତ ପଠେଇ” ।

ଏପରି ସମୟେ ପାଶୋଟି ବାନ୍ଧର,
ଦେଖିଲେ ଜାନଙ୍କ ଗିରିର ଉପର ।
ଆପଣା ଦେହରୁ ଅଳଙ୍କାର କାଢ଼ି,
ଖରେ ତଳେ ଦେଲେ ବକଳେ ଫୋପାଡ଼ି ।

***

ଜାନକୀଙ୍କର ଲଙ୍କା ପ୍ରବେଶ

ଲଙ୍କାପୁରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲ ରଥ,
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧମି ବହୁ ନଦୀଗିରି ପଥ ।
ଓହ୍ଲାଇ ଚଢ଼ିବୁ ସପ୍ତ ଜାନକଙ୍କି,
ରଖିଲ ଦେଖାଇ ସକଳ ନାରୀଙ୍କି ।
ପାହୁଲ ଦୁଃଖର ରଜନୀ ଉଦେ ହେଲେ ଭାସ୍କର,
ସାରିଲ ସକାନ୍ତ ଗାଧୁଆ ଏଣେ ଲଙ୍କା କ୍ଷର ।
ଜାନଙ୍କ ସମୀପେ ପ୍ରବେଶି ଶେଷ ବନ୍ଦୁ ବାଣୀ,
“ଅଭେଦ୍ୟ ଏ ଲଙ୍କା ରାଇଜେ ହୁଅ ମୋ ପାଟରାଣୀ
ଦେଖ ଚଉଦଗେ ସାଗର ବେଡ଼ିଅଛି ଏ ଲଙ୍କା,
ନ ପାରନ୍ତି ପଣି କଏସେ ଅବରଜ ନିଶଙ୍କା ।
ମଣି ମାଣିକ୍ୟରେ ପୁରଇ ଦେଖ ଏହି ନଗରୀ,
ଶତୀପତ୍ର ଆଦି ଦେବତାମାନେ ଅଛନ୍ତି ଡର ।
ଅଧମ ରାମ କି ପଣିବ ଏହି ସାଗର ମାରେ ?
ଯାର ଚଉପାଶେ ଅଛନ୍ତି ବହୁ ରାକ୍ଷସଗରେ ।
ରାମ ଆଶା ଗୁଡ଼ି ମନରୁ ଭଜ ମୋତେ ଏଥର,
ବିଭବ କୋଳରେ ବିହର ପୋଛ ଲୋଚକ ଝର” ।

—୪୦୪—

ଶ୍ରୀରାମ ରମଣୀ ଦଶାନନ ବାଣୀ
ଶୁଣି ଉଠିଲେ ତାହାକୁ ଚଳି,
“ପୁରୁରା ତୋ କାଳ ରେ ବିଶ୍ରବା ବାଳ
ରାମଙ୍କ ଚେତରେ ଯିବୁ ତୁ ଜଳ ।
ରାମ ପରାହମ ନ ଜାଣି ଅଧମ
କଥା ବଡ଼ ବଡ଼ କହୁ ମୋ ଆଗେ,
ଧରାରୁ ଅସୁରେ ଯିବେ ଯମପୁରେ
ଘେନୁନାଥ ଶର ପେଷିଲେ ରାଗେ ।”

ଜାନଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ଦଶାନନ
ରଖିଲା ତାହାକୁ ଅଶୋକ ବନେ,
ବର୍ଷେ କଣକରି ସେଠାରୁ ବାହାରି
ଆସିଲା ଦଇତ ବିଷଣ୍ଣ ମନେ ।
ବୋକ ଶୋଷ ବାଧା ନିବାରଣେ ଯୁଧା
ଆଣି ପୁରନ୍ଦର ଦେଲେ ସୀତାଙ୍କୁ,
ପରିଚୟ ଦେଇ ସେତକ ସେ ପିଇ
କଟାଇଲେ ଦିନ ସୂର ରାମଙ୍କୁ ।

—୪୦୫—

ରାମ ମୃଗମାର ଫେରିବା

ରାମ ମୃଗମାର ବନମଧ୍ୟ ଫେରି
ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ବାଟେ ଘେଟି ତଟସ୍ଥ,
“ଜାନକଙ୍କି ଛୁଡ଼ି ଆସିଲ କିପରି ?
ବୋଲ ପୁଅ ତାଙ୍କୁ ହେଲେ ଦାୟି ।
ଜାନଙ୍କ ନ ଦେଖି ହୋଇ ଅତି ଦୁଃଖୀ
କହନ୍ତି ଏସନ ରୁହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
“ଜନକନନ୍ଦନ ହୋଇ ଅନାଥୁନୀ
କାହିଁ ଗଲା ମୋର ପ୍ରାଣତ୍ୟଜନ ।
କି ଅବା ଅସୁରେ ଖାଇବା ଆଶାରେ
ଧରି ତାକୁ ବନେ ଗଲେ ପଳାଇ,
ଅବା ତୋ ପଛରେ ଗଲେ ଅବାଟରେ
ବୁଲୁଛନ୍ତି ବନେ ବାଟ ନ ପାଇ ।
ମୋ ଆଜ୍ଞା ନ ପାଳି ଗଲୁ ବନେ ଛୁଡ଼ି
ହଂସଜନ୍ତୁ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଶୀତା,
ଅବା ବାଦ ଆସି ଦେଲା ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସି
କହବାକୁ ଦାଣ୍ଡେ ଲାଗୁଛି ଶ୍ରୀତା ।
ଅବା ଲତା ତଳେ ପଡ଼ିବ ଗହଳେ
ଲୁଚିଅଛି କାହିଁ ଅଭିମାନରେ,
କ୍ଷେପି ଅଗ୍ନି ବାଣ ଜାଳ ଲତାତୁଣ
ପଡ଼ିବ ପରା ସେ ନେତ୍ର ପଥରେ ।”
ସୁମିତ୍ରା କୁମର ରାମଙ୍କ ଏ ଗିର
ଶୁଣି ଉଠିଲେ ଅତି କାତରେ,

“ସୀତାଙ୍କ ଆଦେଶେ ଗଲି ବନ ଦେଶେ
 ଶୁଣି ଆର୍ତ୍ତସ୍ବର ବନ ଭିତରେ” ।
 ଶୋକରେ ଅଧୀର କୌଶଲ୍ୟା କୁମର
 ଖୋଜି ଖୋଜି ସୀତା ହତାଶ ଅତି,
 ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ନ ପାଇ ବିଶେଷ
 ରାଗରେ ଧାଇଁଲେ ଉତ୍ତମୁରତି ।
 ଦେଖି ସେ ମୁରତି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମ୍ପତ୍ତି
 ବୋଧୁଲେ ଏପରି ଅତି ବିନୟ,
 “ବିପଦେ ଧାଇଁଯିବ ଧରି କଲେ କାର୍ଯ୍ୟ
 ଶେଷରେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନିଶ୍ଚୟେ” ।
 ସଉମିତ୍ରୀ ବାଣୀ ଶୁଣି ଘେନି
 ଶାନ୍ତି କରି କୋପ ହେଲେ ଆଶୁହୁ,
 ଦୁଇ ଭାଇ ମିଳି ଗଲେ ବନେ ଚଳି
 ବାଟରେ ଘେଟିଲେ ଖଗେଶସୁତ ।
 ଲୋଟି ବସୁନ୍ଧରା ହୋଇ ଦରମରା
 ପଡ଼ିଥିଲା ସେହି ଜଟାୟୁ ପକ୍ଷୀ,
 ସୀତାଙ୍କ ବାଉଁଶ ଜାନଙ୍କ ଭଉଁରା
 ଦେଇ ସେ ସହସା ମୁଦିଲା ଅର୍ପି ।
 ଦେଖି ତା ମରଣ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ତା ପିଠି ଆର୍ତ୍ତେ ଦେଲେ ଅଧୀରେ,
 ବହୁ ହତାହସି କରି କାଠ ଆଣି
 ତା ପିଣ୍ଡ ଦହନ କଲେ ବିଧିରେ ।
 ନଗାଇ ନପିଇ ଭ୍ରମି ବେନି ଭାଇ
 କ୍ଷୁଧାରେ ବିସିଲେ ଗଛ ଛାଇରେ,
 ଗୋରୁ ପଲ ଦେଖି ଲଜ୍ଜାକୁ ଉଦ୍ଦେଷି
 ଅତୁଟର ମାଗିଲେ ଶୀର ଆସ୍ତରେ ।
 ରୋଷେ ଜଳଜର ପୁମିତା କୁମାର
 ନ ଦେବାରୁ ଶୀର ଏମନ୍ତ ଗିର,
 କହିଲେ “କୁମର ଯାହା ଅଛି ଭାଣ୍ଡେ
 ତା ସବୁ ଶୁଣି ହେଉ ରୁଧିର” ।
 ସବୁ ଦୁଧ ତଳ ହେବାରୁ ରକତ
 କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଯାଇ ଆସୁରଗଣ,
 ଧରି ରାମ ପାଦ କରି ଆର୍ତ୍ତନାଦ
 କହିଲେ, “ଏଥିରୁ କର-ତାରଣ” ।

ରାମ ଦୟା ବନ୍ଧୁ ଦୁଧ ଦେବେ ଗାଈ
 କହିବାରୁ ଗଲେ ଗୋପାଳ ଖରେ,
 ଦୁଧ ଦୁହିଁ ଆଣି ଥୋଇଲା ସେତକ
 ଜଣେ ମୋଦଭରେ ରାମ ଆଗରେ ।
 ଦୁଇ ଭାଇ ଯାକ ପିଇ ଦୁଧ ତଳ
 ବୋଇଲେ ‘କି ବର ମାଗ ଗୋପାଳେ,
 “ଅଧୁନିକ ଦୋଷ କର ମୋର ନାଶ”
 ବୋଲି ମାଗିଲା ସେ ବର ବିକଳେ ।
 ଏ ବନେ ଶୁଣି ପୁଣି ଘେନି
 ଉତ୍ତରରେ ତାକୁ ପ୍ରସନ୍ନ ମନେ,
 ଜନମି ହାପରେ ବକିବୁ ତୋ ଘର
 ପାଳିବ ଆନନ୍ଦେ ଅତି ଯତନେ ।
 ଏହା କହି ରାମ ଛାଡ଼ି ସେହି ସ୍ଥାନ
 ଖୋଜି ଖୋଜି ସୀତା ଗିରି କନ୍ଦରେ,
 ନ ପାଇ ସନ୍ଦେଶ ସହି ନାନା କେଶ
 କଲେ ପରବେଶ ରାଧ୍ୟମୁକରେ ।
 ବ୍ୟଥିତ ଚିତ୍ତରେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗରେ
 ଗଲେ ବେନି ଭାଇ ସୀତା ସନ୍ଧାନେ,
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟେ ପମ୍ପାସର ତଟେ
 ପଡ଼ିଲେ ଦୁର୍ବଳ ଦୁଃଖ ବଦନେ ।
 ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦେ ମହୋଲ୍ଲାସେ ଆସି
 ପୂଜିଲା ତରଣ ହୃଦୟ,
 ନାନା ପଦେ ତୋଷି ଆଶ୍ରମକୁ ନେଇ
 ଦେଲା ନିଜ ପରିଚୟ ।
 ତପନ ନନ୍ଦନ ଏକାକେ ଦର୍ଶନ
 କରି ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 କମି କମି ଭୟେ ଶୁଦ୍ଧର ତନୟେ
 କହିଲା ଯାଇ ତତ୍ତ୍ବଗଣ ।
 “ଅପୁର ମୁରତି ସୁବକ ଦୁଇଟି
 ହାତେ ଧରି ଧରୁଛନ୍ତି,
 ଆସୁଛନ୍ତି ଏଣେ ଭୟ ଲାଗେ ମନେ
 ଏଥିକୁ ଉପାୟ କର” ।
 ଏକଥା ଶ୍ରବଣେ ପୁଣି ମନେ ମନେ
 ବିଚାରିଲା ବାଳୀ ପଠାଇଥିବ,

ଯାଇ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନ କହେ ହନୁମାନ
 “ଯାଇ ବୁଝି ଖରେ ପ୍ରାଣ ଚାହିଁବ” ।
 ଗଲା ହନୁ ଚଳି ଯିବ ବେଶ ଧରି
 ଭାଇ ଦୁଃଖି ଲେଟିଲେ,
 ପରିଚୟ ପାଇ ପରିଚୟ ଦେଇ
 ଆପଣା ରୂପ ଧରିଲେ ।
 କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ନେଲେ ଦୁଇଭାଇ
 ତପନ ନନ୍ଦନ ପାଶେ,
 ଭେଟାଭେଟି ହୋଇ ପଡ଼ଇ ପକାଇ
 ବସିଲେ ସବେ ଉଲ୍ଲାସେ ।
 ତରଣି ତରୁଣ ତରଣି ବଶନ
 ଗାମ ଶିଖି ସାଜିକରି,
 ମିତରା ଚଢ଼ୁରେ ବନ୍ଧା ପରସ୍ପରେ
 ହେଲେ କର ଧରାଧର ।
 ଏକାଳେ ରାମକୁ ସାଇତା ଭୂଷଣ
 ଦେଖାଇଲେ ବାୟୁବାଳ,
 ଦେଖି ତା ଶ୍ରୀରାମ ଜାନକଙ୍କ କହ
 ଗଢ଼ାନ୍ତି ଲେଉଟକ ଜଳ ।
 ସୁଗ୍ରୀବ ଏଥରେ କହନ୍ତି ଦୁଃଖିତେ
 ମିତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଝି,
 କପର ଅଗ୍ରଜ ତଡ଼ିଲେ ଅନୁଜ
 ଅଧର୍ମେ ମତି ବଳାଇ ।
 ଶ୍ରବଣେ ଏକଥା ମନେ ବଢ଼ି ବାଧା
 ଦିଅନ୍ତି ରାମ ଉତ୍ତର,
 “ମୋର ଶର ସହ ନପାରିବେ କେହି
 ସଂଶୟ ମନେ ନ କର ।
 ଶୁଣି ସେ ବଚନ ତପନ ନନ୍ଦନ
 ହୋଇ ଅତି ପୁଲକିତ,
 ଜାନକଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ଆଉରିଣି ଯାକ
 ଆଖିଲେ ଯାଇ ଲୁଚିତ ।
 ଦେଖି ସେ ଭୂଷଣ ରାମ ହତଜ୍ଞନ
 ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଭୂତଳେ,
 ହେବାକୁ ସେ ଚେତା ଶେଷେ ପୁରିଲି
 ନୟନ ଲେଉଟକ ଜଳେ ।

ରାମଙ୍କ ଏ ଦଶା ଦର୍ଶନେ ସହସା
 ସୁଗ୍ରୀବ କହନ୍ତି ବୁଝାଇ,
 “କାହାକୁ ଏ ଭବେ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଲବେ
 ଛାଡ଼ି କି ଜନମ ପାଇ ?
 ଏ ଭବ ସାଗର କଟିବାକୁ ଯାଉ
 ଧୃତିହୀନ ନଉକାବାହୀ,
 ମତିକି ଶେଳ କଲେ ଅବରଳ
 ମଣିଷର ନାହିଁ ସାହା ।
 ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ଅଥବା ବିପଦ
 ଆତଯାତ ବଧୁବଶେ,
 ହୋଇ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ କିପାଁ ହନୁସନ୍ତ
 ବସିତ ମନ ବିରସେ ? ।
 ସମରେ ସାହସ କଲେ ପରକାଶ
 ବିପଦ ହୁଏ ଖଣ୍ଡିତ,
 ଶୂରତା ଆଚର ଯେହୁ ଡରି ଡରି
 ଚଳେ ତା ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ।
 ବିପଦ ମୁହଁରେ ଅବଲମ୍ବି ଧୈର୍ଯ୍ୟ
 କର୍ମ କରଇ ଯେ ଜନ,
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଚାର ହୋଇ ଅବଳମ୍ବେ
 ସହାୟିକା ଆଜବନ ।
 ଉପଦେଶ ବାଣୀ ଶୁଣି ରଘୁମଣି
 ସରସ କଲେ ବଦନ,
 ଅନ୍ୟାୟରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଶିଖିଥା
 ବଳିଲୁ ତାହାଙ୍କ ମନ ।

***

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ତପନତନୟ ଏ ଅନ୍ତେ ଧରି ରାମଙ୍କ କର,
 ନେଇ ବସାଇଲୁ ପଥରେ ଯହିଁ ନ ଥିଲା କର ।
 ବାଳ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଯେତେକ ଦେଇଥିଲା ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ପ୍ରତିଶୋଧ ତାର ନେବାକୁ କଲ ଏବେ ମନ୍ତ୍ରଣା ।
 ବାଳର ପୁରୁଷ ଚେତ ସୁଗ୍ରୀବ କର ପ୍ରକାଶ,
 ପୁଷିଲ ରାମକୁ କପର ହେବ ତାର ବିନାଶ ।

ଉଡ଼ିଲେ ରାମ ତାହାକୁ ବାଳି ସଙ୍ଗେ କନ୍ଦଳ,
ଆରମ୍ଭେଲେ ଯାଇ କରିବ ଚୁଣ୍ଡି ତା ବନ୍ଧସ୍ଥଳ ।
ଏ ବଚନ ଶୁଣି ସୁଗ୍ରୀବ ଦେଲ ରଣ ହୁକାର,
ତା ଗର୍ଜନ ଶୁଣି କମ୍ପଇ ବାଳୀ ସିଂହ ଦୁଆର ।
ଯେବେ ସେ ଶବ୍ଦ ବାଜିଲା ବାଳୀ କର୍ଣ୍ଣ କୁହରେ,
ଦୁଆର ଫିଟାଇ ଧାଇଁଲା ଖରେ ଅତି ରାଗରେ ।
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଲା ଏବେ ଗୋଳ ବିଷମ,
ଗଛ ପଛେ ରାମ ଦେଖନ୍ତି ରୂପେ ଉଭୟ ସମ ।
କିଏ ବାଳୀ କିଏ ସୁଗ୍ରୀବ ରାମ ଚହ୍ନି ନପାରି,
ହୋଇ ସେ ହତାଶ ଫେରିଲେ ରଣୁ ଶର ନମାରି ।
ବାଳୀର ଆଦାତେ ସୁଗ୍ରୀବ ମୁଖୁଁ ରୁଧିର ଧାର,
ବନ୍ଧୁ ବୁଢ଼ାଇଲା ଶରୀର ଦିଶେ କି ନାଶୋର ।
ଆସିଲା ବାହୁଡ଼ ସେଠାରୁ ହୋଇ ଅତି ଦୁଃଖିତ,
ଦାଶରଥ ଦେଖି ଶୋଷିତ ହେଲେ ଅତି ଲଜ୍ଜିତ ।
କେଡ଼େ ଦୁଃଖ କରି ରାମକୁ ପୁଛେ ଉଦ୍‌ବିନ୍ଦନ,
ବଢ଼ି ହାତରେ କାହିଁକି ମୋତେ କଲ ଅପରାଧ ?
ବୁଝାଇ ତାହାକୁ ଗଳରେ ଦେଇ କୁସୁମମାଳ,
ପଠାଇଣ ଗଲେ ପଛରେ ପୁଣି କୌଶଲ୍ୟାବାଳ ।
ସବିତାକୁମାର ନୟନ କରି ଆରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ,
ପୁନରାପି ଧାଏଁ ଯୁଦ୍ଧକୁ କରି ସିଂହ ଗର୍ଜନ ।
ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଯୁବକ ହେଲେ ପ୍ରାଣୀ ସକଳ,
ଭୟ ପଲାଇ ଦୁଆର ଛାଡ଼ି ଦୁଆରପାଳ ।
କୁହାକୁହି ହେଲେ ବାନରେ ଥିଲେ ଯେତେ ସେଠାରେ
ମାଡ଼ଖାଇ ପୁଣି ଆସିବ ଆଜି କାହା ସାହାରେ ?
ସୁଗ୍ରୀବ କେଶରୀ ଦୁଆରେ କରେ କେଶରୀ ନାଦ,
କନ୍ଦୁ ଲ୍ୟାବାସୀଏ ମଣିଲେ ଦଟିଲା କି ପ୍ରମାଦ ?
ନସହ ସୁଗ୍ରୀବ ଗର୍ଜନ ଉଠେ ଇନ୍ଦ୍ରନୟନ,
ଏସମୟେ ତାର କରନ୍ତି ଦନଦାନ ବାଣେ ।
ତାରକୁ ପ୍ରବୋଧ ବହୁତ ବାଳୀ ହେଲ ବାହାର,
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଦୋଷିଲେ ନ ଶୁଣେ କିଏ କଥା କାହାର ।

* ★ *

ଫିଟାଇ ଦୁଆର ଦେଖେ ବାଳୀଗର
ଜଗିଅଛି ଉଗ୍ର ରବିଚନ୍ଦନ,

ଦେଇଥିଲା ଗାଳି କୋପାନଳେ ଜଳ
ଶୁଣି ମନ ତାର ହେଲା ଅଥୟ ।
କରି ବଡ଼ ପାଟି ପକାଇଲା ମୁଣ୍ଡି ।
ବସେ ସୁଗ୍ରୀବର ବୁଡ଼ିଲା ଜ୍ଞାନ,
ତେଜା ପାଇ ଶାଳ ଉପାଡ଼ି ପ୍ରହାର
କଲ ବାଳୀ ମୁଣ୍ଡେ ହେଲ ଅଜ୍ଞାନ ।
ହୋଇ ଧରାଧର ହେଲେ ମରାମରି
ବୋହୂଲା ଶରୀରୁ ରକତ ଧାର,
କିଏସେ ଅଧିକ କିଏ ଅନାଧିକ
ହୁଏ ନାହିଁ କଳ ବଳ କାହାର ।
ଜଗିଣ ସମୟ କୌଶଲ୍ୟାତନୟ
କ୍ଷେପିଲେ ବାଳୀକ ଅମୋଦ ତର,
ସେ ତର ବିଜୁଳି ପରି ଗଲା ଚଳି
ଭେଦି ବନ୍ଧସ୍ଥଳେ ବହେ ରୁଧିର ।
ପକାଇ ବୋବାଳ ବାଳୀ ଗଲା ଟଳି
ହୁଏ ଛଟପଟ ପଡ଼ି ଭୁତଳେ,
ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନେ ବିଭସ ବଦନେ
ପୁରାଇଲେ ନେସେ ଲୋଡ଼କ ଜଳେ ।
ବାଳୀର ଏ ଦଶା ଦର୍ଶନେ ସହସା
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗଲେ ତା ପାଶ,
ରୁହିଁ ଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭି ପୂର୍ବେ କାହିଁକି
ବୁଲ ଏକୁଟିଆ କେଉଁଠି ତାସ ?
ସକଳ ବିଷୟ କୌଶଲ୍ୟା ତନୟ
ବଖାଣିଲେ ତାକୁ ଏଅନ୍ତେ ବାଳୀ,
ଶୁଣି ସବୁ କଥା ପାଇ ହୃଦେ ବ୍ୟଥା
କଟୁଗ୍ରାସା କହି ଦିଅନ୍ତି ଗାଳି ।
“ପାଉଁଶ ଭିତରେ ପାବକ ପରାଏ
ତୁମ ହୃଦୟରେ ଛପିବ ହିଂସା,
ଲୁପ୍ତକ ପରାଏ କ୍ଷେପିଲ ଆଶୁରେ
ବିନା ଅପରାଧେ ବନ୍ଧଣ ରଣା ।
ଜନ୍ମି ରଜକୁଳେ ବୁଡ଼ି ପାପଜଳେ
ନେଲ ପ୍ରାଣ ରହି ଗଛ ପଛରେ,
ଅସାଧୁ କରମ କରି ଅଧରମ
ଅଭଜଳ ଭବେ ସାଧୁ ବେଶରେ ।

ଏପରି ଅମାତ୍ୟ କରେ କି ଭୂପତି
ଶୁଣିଛ କି କେବେ କେଉଁ ଯୁଗରେ ?
ଦେଖାଇ ବଡ଼ିମା ବୋଲିଲ କାଳିମା
ଧରଣୀ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ରବି ବଣରେ ।
ମୋ ଆଗକୁ ଆସି ବଳ କସାକସି
ହୋଇଥିଲେ ଦୁଃଖ ନଥାନ୍ତା ମୋର,
ପଡ଼ି ପରବୋଲେ ଛପି ଆଡ଼ୁଆଳେ
ଅଦୋଷୀ ମାରବା ଅନ୍ୟାୟ ଦୋର" ।
ତାରପତି କଥା ଜାନଙ୍କ ଉରତା
ପୁଣି ଉତ୍ତରରେ ମୃଦୁ ବଚନେ,
“ବାନରଙ୍କ ମେଳେ ବସି ସବୁକାଳେ
ବାନର ସୁସ୍ୱାଦ ପଡ଼ଇ ମନେ ।
ମୁଁ ନୁହେଁ ଅଜ୍ଞାନ ଅବା ଧର୍ମହୀନ
ଦୋଷ ବାଛି ଦଣ୍ଡ ଦିଏ ନରତ,
କାମେ ହୋଇ ବଣ ଭାଇ ବୋହୂ ନାଶ
କରି ଅଭିଜିତ ପାପ ବହୁତ ।
ଜୀବନ ମରେଣ ଚକ ଦୁରୁଆଏ
ଦିବସ ରଜନୀ ପରି,
ତଳେ ଏ ମରମ ବୁଝିବାକୁ ଭବେ
ଶକତି ନାହିଁ କାହାର ।
ଯେଉଁ କଥା ଯେବେ ଦଣ୍ଡିବାକୁ ଥାଏ
କରିବ କେ ତା ବାରେଣ ?
ସଂସାର ଶକତି ନ ବୁଝି ଅଧମେ
ତୁଚ୍ଛକୁ ଦେଖାନ୍ତି ଟାଣ ।
ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ସୁଖରେ ହୋଇ ଆସକତ
ଯେହୁ ନରନ୍ତର ଅନ୍ୟାୟେ ରତ,
ନିରୀକ୍ଷାମ ତାର ବିଷମୟ ବୋଲି
କରେ ଉପହାସ କାଳ ସତତ ।
ରାମଙ୍କ ବଚନେ ବାଳୀ ଭୁଷ୍ମମନେ
କ୍ଷମା ମାଗି କହେ ରାମଙ୍କ ହୃଦ,
ଅଞ୍ଜନା କୁମାର ଅତି ପାରିବାର
ନକରେ ଖାତର ଦୈତ୍ୟେ କହିତ,
ଜାଣନ୍ତି ସୁଷେଣ ଅଭିଷମାନ
ଅସମୟ କାଳେ ହେବେ ସହାୟ,

ସନ୍ଦେହ ନକର ଆହେ ରଘୁବର
ଅତି ସମରଥ ରବତନୟ" ।
କହିଲ୍ୟା ରାଜନ ଏହା କହି ମୌନ
ହେଲ କିଛିକଣ ସୀତାରମଣ,
କହନ୍ତି “ପ୍ରାଣୀଏ ଜନମ ଲଭିଲେ
କରିବ ଅବଶ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ବରେଣ" ।
ନପାର ସମ୍ଭାଳ ବାଳୀର ଦରଣୀ
ଧାଇଁଲେ ବିକଳେ ପଡ଼ଇ ପାଣ,
କରି କରି ରଡ଼ି ତଳେ ଯାଏ ଗଡ଼ି
ଦନ ଦନ ଉଠେ ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ।
କେତେ କଲେ ତୁନି ବାହୁନି ବାହୁନି
କାନ୍ଦନ୍ତି ବିକଳେ କୁଶୁଲ ପତି,
ଶୁଣି ତା ବୋବାଳି ଚେତା ପାଇ ବାଳୀ
ଦିଏ ଆଶ୍ୱାସନା ଉଠି ଝଟକ ।
ସୁଗ୍ରୀବକୁ ବୁଝି କହେ ତାର ସାଇଁ
ସୁଷେଣ “ଦୁହିତା ଏ ତାର ସଙ୍ଗ,
ଅତି ଜାଣିବାର ନହେବୁ ଅନ୍ତର
ତା କଥାରୁ ତଳେ ବିପଦସାଥୀ ।
ପରମ ସନ୍ତୋଷ ରାମଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ
କରୁଥିବୁ ସଦା କୁଣ୍ଡା ନ ବନ୍ଧି,
କଲେ କାର୍ଯ୍ୟେ ହେଲ ବୁଡ଼ିବ ତୋ ଭେଲ
ଚଳିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଯିବୁ ତୁ ସହି ।
ଅଙ୍ଗଦକୁ ଡାକ ପକାଇଣ ଜାକ
କହଇ ରାମଙ୍କୁ କରିବୁ ଭକ୍ତି”,
ଏହା କହୁଁ କହୁଁ ତାର ପ୍ରାଣବାୟୁ
ଉଡ଼ିଗଲ କାହିଁ କେ ନ ଜାଣନ୍ତି ।

***

ପବିତ୍ର ସମାନ ପଡ଼ିବ ବାଳୀ,
ହାତଗୋଡ଼ ଆଉ ନପାରେ ଚୁଲ'
ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ତଳେ ପୁରୁବ ଶିଖ,
ଶବଦ ନ ଦେନେ ଆଉ ତା ଶିର,
ମୃତ୍ୟୁର ବିଭବ କାଣ୍ଡ
ଛଡ଼ାଇ ତଳପ ଗଡ଼ାଇ ଭୁଇଁରେ
ତାରକୁ କରିଲ ଗଣ ।

ଶୁଭେ ଚଉପାଶେ କରୁଣ ସ୍ଵର,
ନୟନୁଁ ଗଡ଼ୁଛି ଲେଚକ ଝର ।
ପକ୍ଷୀଏ ପାଦପ ଡାଳରେ ବସି,
ଥିଲେ ଆସିଗଲେ ତଳକୁ ଖସି ।

ଶୁଣି ସେ ହସନ ବେ
ମିଶାଇ ତାନରେ ଗୁଡ଼ିଲେ ବୋବାଳ

ଦେଖି ବା ପ୍ରକାଶ୍ଟ ଶବ ।
ଯାଇଛି ସେ ଭୂଇଁ ଉକତେ ବୁଡ଼ି,
ପଥାଏ ଶକୁନି ଆସନ୍ତେ ଉଡ଼ି,
ବୁଲି ଭୁରିପଟେ ଭଲିକ ବଳି,
ଓଡ଼ାନ୍ତ ବହଗେ ପାଇକ ସାଜି ।

ବେଳେ ବେଳେ କରି ଡେ
ଚମକାଇ ପକ୍ଷୀ ଦୁରୁ ଦୁରୁ ନାଦେ
ଆକାଶକୁ ଦେଲେ ଚଢ଼ି ।

ଏକାକେ ଶ୍ରୀରାମ ସାନ୍ତା ଦେଇ,
ଆଦେଶିଲେ ଶବ ଶୁଣାନେ ନେଇ,
କରିବାକୁ ତାର ବିଧାନ ଯଥା ।
ଚନ୍ଦନ ତଳକେ ବୋଲି ତା ମଥା,

ସେ ଆଦେଶ ପାଇ ହୁରୁ
ଯୋଗାଡ଼ି ଯତନେ ସକଳ ଦହନେ

କର୍ପୁରେ ବୋଲିଲୁ ତରୁ ।
ଶିବଲିଳ ଶେଷ ଶୁଣାନ ଭୂଇଁ,
ହୁଅନ୍ତି ଅହୁଆଁ ସକଳେ ହୁଇଁ ।
କାହାର ଏଠାରେ କଥାଏ ଟେକ,
ଧନା ବା ଗଣ୍ଡବ ସରବେ ଏକ ।

ଶବ ନେଇଗଲେ ବୋହୁ
ଲେଚକ ଗଡ଼ାଇ ଲଗାଇଲେ ଜିରୁ
ଯତନେ ତାହାକୁ ଥୋଇ ।

ଆବନ୍ଧନନ୍ଦନ କହିଲ୍ୟା ରଜା,
ହୋଇ ମହାପୁଣେ ପାଳନ୍ତି ପ୍ରଜା,
ମହାରେ ପ୍ରବେଶ ବରପ୍ରାକାଳ,
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହୃଦ କୌଶଲ୍ୟାକାଳ,
ଆଶ୍ରମେ ଶଇଲେ ଯାଇ

ଶରତ ଋତୁରେ ଜାନକୀ ସନ୍ତାନ
କରିବେ କହିଲ୍ୟା ସାଇଁ ।
***

ରାମଙ୍କ ବର୍ଷାକାଳ ବର୍ଣ୍ଣନା

ମନ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ ବରପ୍ରାକାଳ,
ଅମ୍ଭରେ ବୁଲିଲେ ଜଳଦମାଳ,
ପଡ଼ିଲା ଅଶନି ଥରେ ଥର,
ବହୁଲ କେ ଅବା ପ୍ରଳୟଶର,
ଭାସ୍କର ଗଲେ ପଲାଇ

ଦଶିଲା ଅନ୍ଧାର ମନ୍ତ୍ର କଳେବର
କେଜକୁ ଦେଲେ ନଗାଇ ।

ଅସରେ ଅସରେ ଆଷାଢ଼ ମାସେ,
ବରଷି ଧରୁ ଶ୍ରୀଷମ ନାଶେ,
ଶ୍ରାବଣ ମାସର ବରଷା ଝଡ଼ି,
ଦେଖି ଚଷା ଯାଏ ଆନନ୍ଦେ ଗଡ଼ି,
ରୁଆ ବେଉଁଷଣ ସାରି

ଉପାଡ଼ି କେଦାରୁ ଅନାବନା ଦାସ
ଯତନେ ସଞ୍ଚଇ ବାରି ।

ବଲମାନଙ୍କରେ ପଶିଲା ଜଳ,
ପାଆନ୍ତି କଟଣ ଭୁଜଙ୍ଗଦଳ,
ଏପଟେ ସେପଟେ ବୁଲନ୍ତି ଦୁଃଖେ,
କିଏ ବା ପଡ଼ନ୍ତି ମୟୁର ମୁଖେ,
ବିଧିର ବିବିଧ ମିତ୍ର

କେ ଲଭେ ପ୍ରମୋଦ କେ ଘେନେ ବିପଦ
ଅବୁଝା ହସାଇ ଶୁଭ ।

ବାଉଁଶ ବୁଦାରେ ଡାହୁକ ବସି,
ଅନାଇଁ ଜଳଦେ ବବର ହସି,
କାନନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପସର ବାଡ଼ି,
ବେଢ଼ାଇଛି ଦେହେ ଶାଶୁଆ ଶାଢ଼ୀ,
ଚମ୍ପା ଫୁଟେ ଉପବନେ

ତାରୁପ ମାଧୁଷ୍ଠ ଦର୍ଶନେ ଆନନ୍ଦ
ବିଅଇ ରମଣୀ ମନେ ।

ଠକ ଠକ ନାଦ କିଆରିମାଳେ,
 ଶୁଭର ଲେକର ରଜନୀ କାଳେ,
 ତାରପଡ଼ି ସହ ତାରକା ପନ୍ଥ,
 ଯାଏ ନାହିଁ ଜଣା କେଉଁଠି ଛନ୍ଦ,
 ବୃତ୍ତକ ଗଛ ଡାଳରେ
 ବରଷା ଧାରର ଟୋପା ଚାଣି ଚାଣି
 ଉଦର ଭିତରେ କରେ
 ମହୁଷ ଆନନ୍ଦ ନୁହଇ କହି,
 ନିରତ ଜଳରେ ବୁଡ଼ଇ ରହି,
 ବାସବ କୋଦଣ୍ଡ ଗଗନେ ପଡ଼ି-
 ବାରୁ ଶିଶୁଗଣ ପକାନ୍ତି ରିଡି,
 ତନ୍ତ୍ର ବରଷା ପାଣିରେ
 ବୁଝି ଅନ୍ତରାଳେ ନାଚନ୍ତି ହରଷେ
 ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତା ଛବିରେ ।
 ଦେଲ ଚଉଦିଗ ସକାଳମୟ,
 ଜଳଚର ମନୁଁ ଭୁଟିଲ ଭୟ,
 କହିଲେ ନିସରେ ଅଜାବପଣି,
 ଚନ୍ଦ୍ରଟାଏ ଦିଗ ଦୁଇ ମାଳତୀ,
 ଅଗ୍ନିରଜ ସଲବଲ
 ଖଟିଖିଆ ସବୁ ନ ପାଇ ମଜୁରି
 ପେଟ ପାଇଁ କଲବଲ ।
 ନଈନାଳେ ପାଣି ଆସଇ ମାଡି,
 କେତେ ଚରୁଲତା ନିଅଇ ତାଡି,
 କେତେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଜୀବନ ନାଶ,
 କରି ଜନମାଏ ମାନସେ ଶାସ,
 କେତେ ଜନମଦେ ପଣି
 ବହୁ ଘରଦ୍ୱାର କରି ଗୁରୁଗାର
 ହୋଇରେ ଯାଏ ରହି ।
 ଅବ୍ଦେନ ଦେଲ ଅତି ସକାଳ କାଳ,
 ନ ରହିଲା ଆଉ ରବିଙ୍କ ଆଳ,
 ଲାଗିତ ଏପରି ସଂସାରେ ଲାଲ,
 କା ଗଲେ ଗୋହଳ କା ଗଲେ ମାଲ,
 ବିଚିତ୍ର ବିଧି ବିଧାନ

ପଡ଼ୁଛି ଲୋଚନେ ଭବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠଣେ
 କେ କରେ ତା ଅନୁଧ୍ୟାନ ।
 ମାଲବନ୍ତ ଶିଖେ ବସି ଶ୍ରୀରାମ,
 ଗୁଣନ୍ତି ସତତ ଜାନକୀ ନାମ,
 ଅନ୍ତର ଧରନ୍ତି ବରଷାକାଳ,
 କହନ୍ତି ବିରସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣବାଳ,
 “କହ ସୁଗ୍ରୀ ପାଶେ ଯାଇ
 ପଠାନ୍ତୁ ଚୌଦିଗେ ବାର୍ତ୍ତାବହଗଣ
 ସୀତାଙ୍କ ସଂଧାନ ପାଇଁ” ।

***

ରାମଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ଗଲେ ସଉମିତ୍ରୀ,
 କିଛିକ୍ଷ୍ୟା ନଗରେ କମାଇ ଧରିଣୀ ।
 ବୃତ୍ତାନ୍ତ ପରାଏ ଶ୍ରୀମହୁପ ଧରି,
 ଯାଆନ୍ତି ଏକାକୀ ରେଷେ ଥରି ଥରି ।
 ପଡ଼ୁଥିଲେ ଖରେ କିଛିକ୍ଷ୍ୟା ପୁରରେ,
 ସିଂହ ଦୁଆରକୁ ଗଲେ ଖରତରେ ।
 ସୁଗ୍ରୀବ ନିକଟେ ବାରତା ପଠାଇ,
 ସିଂହ ଦୁଆରରେ ଉଛୁଲେ ତକାଇ ।
 ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କଠାରୁ ବାର୍ତ୍ତାବହ ଆସି,
 କହିଥିଲେ ଯାହା ଦେଲା ତା ପ୍ରକାଶି ।
 ଶୁଣି ତା ବନେ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ,
 ପଠାଇଲେ ପୁଣି ଖବର ବହନ ।
 ଗଲା ଜବେ ଦୁତ ପାଇ ସେ ଆଦେଶ,
 ନ ଆସିଲା ସୁଗ୍ରୀଠାରୁ କି ସନ୍ଦେଶ ।
 ଏକଥା ଜାଣିଲା ବାଳୀଙ୍କ କୁମାର,
 ଯାଇ ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଦେଲା ସେ ହାଜର ।
 ଉଭା ଦେବା ଦେଖି ରାମଙ୍କ ଅନୁଜ,
 ଭୟରେ ଆକୁଳ ବାଳୀଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରଜ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାହାଙ୍କୁ ଅଭୟ ବନେ,
 କହିବାରୁ ଦେଲା ତାରି ଭୁଷ୍ମମନ ।
 ଅଜାଦ ସେଠାରୁ ଯାଇ ସୁଗ୍ରୀ ପାଶେ,
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବାରତା କହିଲା ସମାସେ ।
 ଦେଖି ସଉମିତ୍ରୀ ଦେବାର ବିଳମ୍ବ,
 ପଶିଲେ ଭିତରେ ମନେ ବହୁ ଦମ୍ବ ।

ଅନ୍ଧମି ଛଅ ଦୁଆର ଶେଷରେ
 ମିଳିଲେ ସପ୍ତମ ଦୁଆର ଆଗରେ ।
 ଦେଖିଲେ ସୁଗ୍ରୀବ ରମଣୀକ ସହ,
 କରଇ ବିହାର ମୋଦେ ଅହରହ ।
 ରବିନନ୍ଦନକୁ ଦେଖି ସଉମିତ୍ର,
 ଟାଣିଲେ କୋଦଣ୍ଡ କମ୍ପାଇ ଧରଣୀ ।
 ତାଦେଖି ସେ ଭୟେ ଅତି ଅଭୟର,
 ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ଯୋଡ଼ ବେନକର ।
 କହନ୍ତି, ଦେଖନ୍ତୁ ଶାଖାମୃଗତତ,
 ହେଲେଣି ହାଜର ପିବେ ରାମକତ ।
 ହୋଧ କରି ଶାନ୍ତ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ,
 ରାମଙ୍କ ନିକଟେ ଫେରିଲେ ବହନ ।
 ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ କର୍ଣ୍ଣିନ୍ଦ୍ରୀୟ ରୁଟି,
 ଚଳିଲେ ଚଞ୍ଚଳ ଧରି କରି ଥାଟ ।
 ଯଥାବଧି ପୂଜି ଶ୍ରୀରାମ ଚରଣେ,
 ଆଜ୍ଞାପାଇ ବସିଥିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ।
 ସୁଗ୍ରୀବକୁ ରୁଦ୍ଧି କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ,
 “ମୋ ନିକଟେ ତୁମେ କରିବ ଅଧର୍ମ ।
 କରିବ ବିନୟ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ,
 ମୋ କଥା ଟିକିଏ ନ ଚାଲିଲ ମନେ ।
 ଚାହିଁଥାନ୍ତେ ରୁର ପଠାଅ ଚଞ୍ଚଳ,
 ସୀତା ଠାବ କରି ଫେରିବୁ ସକଳ” ।
 ରାମ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ସବିତା ନନ୍ଦନ,
 ପଠାଇଲେ ଚଉଦଗଣ ଦୁତଗଣ ।
 ମାନୁଷିକ ଡାକ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ,
 ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଧାନେ ତୁମେ ହେବ ଶ୍ରମ ।
 ମୋ ହସ୍ତ ମୁଦ୍ରିକା ନଅ ସପତନେ,
 ତାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ପିବେ ଯା ଦର୍ଶନେ ।
 ସେ ମୁଦ୍ରିକା ହୁଏ ରାମଠାରୁ ପାଇ,
 ଦକ୍ଷିଣେ ଚଳିଲ ତା ଶିରେ ଲଗାଇ ।
 ହୁଏ ସଙ୍ଗେ ଥିଲେ ଯେତେକ କରିଏ,
 ତା ପଛେ ଗମିଲେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ।
 ଖୋଜି ବନଗିରି ପବନ କନ୍ଦର,
 କଣ୍ଠ ଚପୋବନେ ମିଳିଲେ ସ୍ୱର ।

ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଦଇତ ସେଠାରେ,
 ଗଲ ପ୍ରାଣ ତାର ହୁଏ ବୁଝୁଡ଼ାରେ ।
 ହୋଇଲେ ହାଲିଆ ଖୋଜି ଗିରିବନ ।
 ନପାଇଲେ କାହିଁ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଧାନ,
 ସରିବାରୁ କଣ୍ଠ ସରିବେ ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ସେମାନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଭାବିଲେ ନିଶ୍ଚିତ,
 ସମୀତ ନାମକ ବହନ ଗୋଟିଏ,
 ଦୈବାତ ଭେଟିଲେ ଏ ବନେ କରିଏ ।
 ଆଗ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ହେଲେ ପରପର,
 ତଦନ୍ତେ ପୁତ୍ରଲେ ସୀତାଙ୍କ ଖବର ।
 ଲଙ୍କାର ନୂପତି ବିଶ୍ୱବାନନ୍ଦନ,
 ନେବାର ସୀତାଙ୍କୁ ଖଗେଶନନ୍ଦନ ।
 କହି ସେମାନଙ୍କୁ ପିଠିରେ ବସାଇ,
 ଦେଖାଇଲୁ ଲଙ୍କାଗଡ଼ ଉଦ୍ଧେ ଥାଇ ।
 ପାରାବାର କୁଳେ ଏ ଅନ୍ତେ ବାନରେ,
 ଡାଆଁ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲେ ହରଷରେ ।

ଲଙ୍ଘି ପାରାବାର ଯିବ କେ ଚଞ୍ଚଳ
 ବୋଲି ପରୁଷନ୍ତେ ବାଳୀନନ୍ଦନ,
 ହରିଏ ତା ଗୁଳି ହୁଏ ଯିବ ବୋଲି
 କହି ମହେନ୍ଦ୍ରକୁ କଲେ ଗମନ ।
 ସୁର ପୂଜି ବାଲି ପବନକୁମର
 ନିଜ ଅପଦନ ବତାଇ ଧୀରେ,
 ରାମ ନାମ ସୁରି ହେମୁଦ ଧରି
 ଗଗନ ମାର୍ଗରେ ଚଳେ ଅଗରେ ।
 ଗଲବେଳେ ହୁଏ ବତାଇଲୁ ତନୁ
 ଅସୁରୀ ସିଂହକା ଥାଇ ସାଗରେ,
 ଖାଇବାକୁ ତାକୁ ପାଟି ଟାକୁଟାକୁ
 କରି ଗରଜିଲୁ ସିଂହ ନାଦରେ ।
 ହୁଏ ଜାଣିପାରି ସୁଷ୍ଟ ରୂପଧର
 ପଶିଲୁ ତାହାର ପେଟ ଭିତରେ,
 ବିଦାରି ବିଦାରି ତାର ମନ୍ତ୍ର ଥଳୀ
 ବାହାରି ଚଳିଲେ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ।

ଯାନ୍ତେ କିଛି ଦୂର ସୁବେଳେ ଭୂଧର
ନୟନ ଗୋଚର ହେଲା ଚାକର,
ଆକାଶ ଓହ୍ଲାଇ ରୂପ ବଦଳଇ
କଲେ ଦରଶନ ଲଙ୍କା ନଗର ।
ଏ ଅନ୍ତେ ପାବନ ହେବାକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
ବିଜାଳ ରୂପରେ ଛଦ୍ମ ବେଶରେ,
ମନେ କି ବରୁଣ ଲଙ୍କାର ପାଚେର
ଉପରକୁ ଗଲେ ସାବଧାନରେ ।
ସେ ନଗର ଦେଖି ହୋଇ ମହାସୁଖୀ
କଲେ ରାବଣକୁ ବହୁ ପ୍ରଶଂସା,
ଗଡ଼ର ଭିତରେ ପଶି ଯାଉଥିଲେ
ପାଚେର ଉପରୁ ଖସି ସହସା ।
ଲଙ୍କାଦେବୀ ଜାଣି କରି ଘୋର ଧ୍ବନି
ଓଗାଳି ସରଣୀ ପୃଷ୍ଠେ ତାହାକୁ,
କିଏ ସେ ତୁ କହ କେଉଁ ନାମ ବନ୍ଧ
ଆସିଲୁ କିପରି ଖୋଜୁ କାହାକୁ ?
ଏ ବନେ ଶୁଣି ପୁଞ୍ଜି ପାବନ
କିଏ ତୁ ଯେଣି ନିଶା ସମୟେ,
କହ ଆଗ ମୋତେ ତୋ ନାମ କୁରିତେ
ଏଠି ବଲ୍ଲୁ କିଏ ଏଡ଼େ ନିର୍ଭୟେ ?
ତାଠାରୁ ଉତ୍ତର ଶୁଣି ହନୁର
ଉତ୍ତରଲେ ତାକୁ ସରଗେ ରାଇ,
“କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇ ଆସିଅଛି ଧାର୍ମିକ
ଲଙ୍କାପୁର ଶୋଭା ଦର୍ଶନ ପାଇଁ” ।
‘ହନୁଠାରୁ ଶୁଣି କବଳ ଲଙ୍କିନୀ
ପଦାଦାତ କଲ ତାହାଙ୍କ ଦେହେ,
ଭଗିଆଇ ହନୁ ବଡ଼ାଇ ସୁତନୁ
ମୁଥେ ଦେଲ ଶିରେ ଭକତ ବୋହେ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବଚନ ହେଲ ତା ସ୍ମରଣେ
କହେ ମାରୁତକି, “ନୋହ ନିରାଶ,
ପୁରୁ ଅଭିଳାଷ ଜାନକୀ ସନ୍ଦେଶ
ଦେନ ଚଳିଯାଅ ଶ୍ରୀରାମ ପାଶ” ।
ଏ ଅନ୍ତେ ପାବନ କ୍ଷୁଦ୍ର ରୂପ ଦେଖ
ପଶନ୍ତି ଲଙ୍କାରେ ମନ ପୁଲକ,

ଖୋଜି ଘର ଘର ନପାଇ ଖବର
ରାଜ ଅନ୍ତଃସୁରେ ମିଳିଲେ ଯାଇ ।
ପୁଅ ନାତିଙ୍କର ସହ ସନ୍ତୋଷର
ଦରମାନ ଖୋଜି ରାବଣସୁରେ,
ମିଳି ହନୁମାନ କରି ବହୁକ୍ଷଣ
ଆସିଲେ ବାହୁଡ଼ି ଅତି ଚତୁରେ ।
ଏ ରୂପେ ମାରୁତ ଖୋଜି ଅନ୍ଧସନ୍ଧ
ନଦେଖି ସୀତାକୁ ମନ ଦୁଃଖରେ,
ପାଗଳ ପରାଏ ବୁଲି ଇତସ୍ତତ
ଉଠେ ମେଘନାଦ ପ୍ରାଣୀର ପରେ ।

***

ଖୋଜି ଖୋଜି ହନୁମାନ ନପାଇ ସୀତା ସନ୍ଧାନ
ହୋଇ ଅତି ଛନ୍ଦଛନ୍ଦ କରେ ବିଚାର,
ମନେ କରି ଆଶା ବଡ଼ ଆସିଲା ଏ ଲଙ୍କାଗଡ଼
ହୋଇ ଅତି ଧଡ଼ପଡ଼ ହେଲା ନାଗର,
ଅପବାଦେ ଯିବିଟି ସରି,
ସୁଗ୍ରୀ ଆଗେ ଦେଖାଇବ ମୁଖ କିପରି ?
କଥା ପାଳି ସମ୍ପାଦିତ ଲଘୁ ଅପାର ସାଗର
ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଘର ଘର ନଦିଗେ ଚନ୍ଦ୍ର,
ଅବା ସୀତା ଶୁଣି ଶୁଣି ରାମକୁ ନପାରି ଦେଖି
ପ୍ରାଣ ନ ପାରିଲେ ରଖି ହେବାକୁ ଭଲ,
ରାବଣ ବା ପକାଇ ରୁଦ୍ଧ
ରମିତ ନେଇ ଗୁପ୍ତେ ଅଧିକ ଶ୍ରବ
ନକରି ଜାନକୀ ଠାବ ଗଲେ ହେବ ପରାଉବ
ପ୍ରଜ୍ଞା ମୋ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ, ସୁଗ୍ରୀହାତରେ
ଯିବ ଏ ପରାଣ ମୋର ରାଧବ ହେବେ କାତର
ଦୁଃଖ ସକଳ ବାନର ବନ୍ଧ ଆହାରେ
ତେଜବେ ଜବନ ନିଶ୍ଚୟ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋଧରେ ହେବେ ସକଳେ ଶୟ ।
ଯଦ୍ୟପି ଯାଏ ଲେଉଟି ରାବଣର ଚପି ତୋଟି
ରାଧବକୁ ଦେବ ଭେଟି ନେଇ ଓଟାର,
ଅଥବା ଲଙ୍କା ଉପାଡ଼ି ସାଗର ଦେବ ଫୋପାଡ଼ି
ଝାସିବ ପରାଣ ବୁଡ଼ି ସବୁ ସହାରି,

କି ଅବା ପଣିବ ଅନଳେ
ପକାଇ ବା ଯତ ବେଶ ବସ୍ତ୍ରବ ଫଳେ ।

—**—

ନୟନ ଗୋଚର ପବନ ସୁତର
ଅଶୋକ କାନନ ହେଲ ଏକାଳେ,
ପବନ ବେଗରେ ଯାଇ ତରଳରେ
ବସିଲ ଗୋଟିଏ ପାଦପ ଡାଳେ ।
ଲଙ୍କାରେ ଲଙ୍କାରେ ବୁଲି ନିଶଙ୍କାରେ
ଖୋଜନ୍ତି ସୀତାକୁ ଅତି ଆକୁଳେ,
କରନ୍ତି ଦର୍ଶନ ସୁଶୋଭିତ ବନ
ଅଶୋକ ଚନ୍ଦନ ମୋ ବକୁଳେ ।
ତଦନ୍ତେ ଅଶୋକ ଉଠି ତରୁ ଏକ
ପଡ଼ିଲ ତାଙ୍କର ନେତ୍ର ପଥରେ,
ହୋଇ ଛନ୍ଦୁ ଅତି ଚକ୍ରେ ଝଟିତ
ଦେଖନ୍ତି ଚୌଦିଗ ବସି ଶିଖରେ ।
ସହସ୍ରା ଏକାକେ ଅସୁରଙ୍କ ମେଳେ
ଅଟାଇ ଭିତରେ ରମଣୀଟିଏ,
କରି ଦରଶନ ପବନନନ୍ଦନ
ଭାବିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ସୀତା ସଙ୍ଗ ଏ ।
ନୟନୁ ଲେଖକ ମତେ ଝର ଝର
ତରୁ ଅତି ଶୀଘ୍ର ରାମକୁ ଝୁରି,
ଦିଶୁଛି ମଳିନ ପିନ୍ଧିବା ବସନ
ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ଘେରି ବହୁ ଅସୁର ।
ଅକୁଶକୁ ଡରି କରିଣୀ ଯେସନ
ହାତୀଶାଳେ ଥାଏ କର୍ମ ଆଦର,
ଅସୁରଙ୍କ ଭୟେ ଜାନକୀ ଯେସନ
ଅଶୋକ କାନନେ ରାମକୁ ସୁରି ।
ଆହାର ବିହାର କରି ପରିହାର
ତପସ୍ବିନୀ ପରି କଟାନ୍ତି କାଳ,
ସରସ ବଦନ ଦିଶଇ ମଳିନ
ଯାଇଛନ୍ତି ଭୁଲି ଭବ ଜଞ୍ଜାଳ ।
ଫଳରେ ଦଇବ ତୋ ବିଚିତ୍ର ଭବ
ନପଡ଼େ କାହାକୁ ଜଣା,

ପିନ୍ଧାଇ ମୁକୁଟ କରୁ ଛଟପଟ
ଦେଖି ତା ସରବେ ବଣା ।
କିଏ ସେ ସତ୍ତ୍ୱର ଗଛ ତଳେ ପଡ଼ି
କିଏ ସେ ଦାଣ୍ଡ ଭିକାରୀ,
କିଏ ସେ ଗଡ଼ୁର ତୁଳୀର ତଳପେ
କିଏ ବା ମୁକୁଟଧାରୀ ।
ଜାନକୀ ଦର୍ଶନେ ଉଲ୍ଲସିତ ମନେ
ପବନ ନନ୍ଦନ ରାମକୁ ସୁରି,
ପାଦପ ଶିଖରେ ସେ ଦିନ ରାତିରେ
ରହିଲେ ସାମାନ୍ୟ ଆକାର ଧରି ।
ଦେଖିଲ ସୁପନ ଏଣେ ଦଶାନନ
ଲଙ୍କାଦେବୀ ଆସି କହନ୍ତି ତାକୁ,
ବାନର ଗୋଟିଏ ପଣିବ ଏପୁରେ
ପଡ଼ିଲ ବିପତ୍ତି ଏବେ ଲଙ୍କାକୁ ।
ଚମକି ଉଠିଲ ପୁଣି ନିଦ୍ରାଗଲ
ନ ଆସଇ ନିଦ ଆଖିକ ତାର,
ଉଠିଲ ତତ୍ତ୍ୱେ ନାଶକ ଗହଣେ
ଫିବାକୁ କାନନେ ହେଲ ବାହାର ।

—★—

ନାଶକ ଗହଣେ ରବଣ ଯାଇ ଅଶୋକ ବନେ,
ମିଳିଲ ଜାନକୀ ସନ୍ଧ୍ୟ ଅତି ଆନନ୍ଦ ମନେ ।
ରବଣକୁ ଦେଖି ସୀତାଙ୍କ ଝରେ ଲେଖକ ଝର,
ବନାଶ ତାହାର ପାଞ୍ଚଲେ ଗୁଡ଼ି ହୃଦୟ ଡରି ।
କହିଲ ରବଣ, “କାହିଁକି କରୁ ମୋତେ ନିରାଶ ?
କାହିଁକି ଘୋଡ଼ାଉ ବଦନ ଦେଇ ମଳିନ ବାସ ?
ଶତ ଶତ ନାଶ ଅଛନ୍ତି ପାଦ ଖଟିବେ ନିତି,
କନିକ ପଲଙ୍କେ ଶୋଇଲେ ତୋର ବଡ଼ବ ପ୍ରୀତି ।
ଭରତ କରିଛ ଭଣ୍ଡାରେ ନାନା ଭୂଷଣମାନ,
ମଣ୍ଡିହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ କରି ପୀରତି ପାନ ।

—**—

ସୀତାଙ୍କ ଉଦ୍ଧାର

ରବଣ ବଚନ ସୀତା ନ ପାରିଲେ ସହି,
କହିଲେ ଏମନ୍ତ ତାକୁ କିଛିପଣ ରହି ।

“ଛଡ଼ାଇବେ ରାମ ତୋର ରସିକପଣିଆ,
 ତାଙ୍କ ଧନୁବାଣ ଦେଖି ହେବୁ ତୁ ଗୁନିଆଁ ।
 କହୁଛୁ ବତାଇ କେତେ ମୋ ଆଗରେ ବସି,
 ବାମନ କି କେତେବଳେ ଧରିପାରେ ଶଶି ।
 ଯେତେ କଥା କହିଲେ ହେଁ କୌଶଳ ଭିଆଇ,
 ନ ପାରିବୁ କେଉଁ କାଳେ ମୋ ମନ ଭୁଲାଇ ।
 ହରିଭଲୁ ଜ୍ଞାନ ଭୁବି ମଦର ପାନରେ,
 ତୋ ମନ ବଳବ କାହୁଁ ସତ ମାରଗରେ ।
 ବହୁବାର ଶୁଣିବ ତୋ କଥା ଫୁଲଣିଆ,
 ଆଦର ଶୁଣିବ କେତେ ମନ ଭୁଲଣିଆ ।
 ଲୁହା କି ଟାଣିବ କେବେ ପଥର ଚୁମ୍ବକ,
 ନ ବୁଝାଇ ରଖିବ କି ଶିଳାକୁ ଉଦକ ।
 ଭେରି କରି ଗଦାକଲୁ ବସୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ଅଳପ ଦିନେ ପଡ଼ିବ ବିଷମ ବିପତ୍ତି ।
 ଜାତିରେ ଅସୁର ଭୁବି ଜାଣିବୁ କି ଧନି,
 ପାପପୁଣ୍ୟ ନ ବରୁର କରୁଛୁ କୁଳମୁଁ ।
 ମାଡ଼ି ନାହିଁ ଲଜ ତୋତେ ହୋଇଅଛି ରଜା,
 ପରୋପକାୟେ ଆସି ମାରୁଅଛି ମଜା ।
 ଭାରିଆ ବୋଲିବା କଥା ଗୋଟିଏ କେବଳ,
 ଶହ ଶହ ନାଶ ଆଣି ଦେଖାଉଛୁ ବଳ ।
 ମାଆଙ୍କ ସଦୃଶ ପୁଅ ସଦା ପନେ ଶୁ,
 ଧରିଆଣି କରିବୁ ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦାଶ ।
 କଟାଇଲୁ ଦିନ ମର୍ତ୍ତି ଅନ୍ୟାୟେ ନିରାଡ଼,
 ମରିବୁ ସବିଶେ ପାୟୁଁ ନିହେଲେ ବିରାଡ଼ ।
 କି ଯଶ ପାଇବୁ କହ କୁଳ କ୍ଷୟ କରି,
 ପାଉଁଶ କରିବୁ କଥା ଏ ଲଙ୍କା ନରଣି ।
 ଶୋଷିବ ସାଗର ଜଳ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ବାଣ,
 ଛଡ଼ାଇବେ ଦାଶରଥ ଯେତେ ତୋର ଟାଣ ।
 ଅନେକ ହସାସ ଭବେ ଗୁଡ଼ପଦ ଲଗି,
 ଆହାର ମେଥୁନ ଗୁଡ଼ ହୁଅନ୍ତି ବୈରାଗୀ ।
 ଉଦକୁଳେ ଜନ୍ମ ଲଭି ବୋଲି ହେଉ ପକ,
 ଧରମ ଆଦର ଛଡ଼ା ପୁରୁଷ କଳଙ୍କ ।
 ପତିବ୍ରତା ଧର୍ମ କଣ ଜଣାନାହିଁ ତୋତେ,
 ତେଣୁ ଏତେ ଲଜାନ୍ତନ କଥା କହୁ ମୋତେ ।

ଶୁଣି ଜାନଙ୍କ ବଚନ ହୋଧରେ ରାବଣ,
 କହିଲୁ “ବିମାସ ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
 ଦେଖାଇବୁ ଆଣି ନିଶ୍ଚୟ ଏ ଲଙ୍କା ନଗରେ,
 ନୋହିଲେ ବରବୁ ମୋତେ ସ୍ୱାମୀ ରୁଦ୍ର ଶର ।
 ଦଶାନନ କଥା ଶୁଣି ସୀତା ଗଲେ ଚଳି,
 କହନ୍ତି ତୁଛାକୁ କଥା ଅନାଉ ଏଭଳି ?
 ଦୁନିଯିବ ଆଣି ତୋର ବୁଝିଲେ ତରୁଟି,
 ବିଧାତା ଦେଲଣି ଅବା ତୋ ଆୟୁଷ କାଟି ।
 ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଲୁ ବନକୁ ପଠାଇ,
 ଏକୁଟିଆ ଦେଖି ମୋତେ ଆଣିଲୁ ଭେରାଇ ।
 ଏଥିରେ ଅଛୁ କି ଲବେ ତୋହର ବାରଇ ?
 କେ ଜାଣି ତୁ ମଣିଥିବୁ ଏହାକୁ ମହାଇଁ” ।
 ଏକାଳେ ଭାବଣ ହୋଧ ଦେଖି ମନ୍ଦାଦଣ୍ଡ,
 କୋମଳ ବଚନ କହି ନେଲି ତାକୁ ଧରି ।

ଗମନ୍ତେ ରାବଣ ଅସୁରଶାଗଣ
 କହନ୍ତି ସୀତାକୁ କଥା ଏସନ,
 “ଶୁଣ ମଇଥିଲୀ ଭାବଣକ ଭଳି
 ନାହିଁ କେ ଭୁପତି ତନି ଭୁବନେ ।
 ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖିବ ସାଇତି
 କରୁଅଛୁ ବଣ କେତେ ନରେଣି,
 ତର ସୁରପତି ନିରତ ରହନ୍ତି
 ନଥାଏ ଲଙ୍କାରେ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରବେଶ ।
 ପତି ରୁଦ୍ର ଯୋଗ୍ୟ ପୁଣି ସେ ତୋ ଭାଗ୍ୟ
 କାହିଁକି ନ ବହୁ ମନେ ଶରଧା,
 ଦେଖି ତାଙ୍କ ରୂପ ଅବା ବାହୁବଳ
 ରସନ୍ତ ତୋ ଭଳି କେତେ ପ୍ରମଦା” ।
 ସତ୍ୟ ଶିରୋମଣି ଅସୁରଙ୍କ ବାଣୀ
 ଶୁଣିଣ କହନ୍ତି କରୁଣ ସ୍ୱରେ,
 “ଭୁମ ଉପଦେଶ ଲାଗେ ମୋତେ ବସ
 କହିଲୁ ବେହୁଁ ମୋ ହୃଦୟ ଥରେ ।
 ଭୟମଣି ପରି କିଏ ହେବ ସରି
 ସେ ମୋର ଅଟନ୍ତି ହୃଦ ଚନ୍ଦନ,

ଦେଖି ତାଙ୍କ ମୁଖ ଯାଏ ସବୁ ଦୁଃଖ
 ନ ଦେନିବ କେବେ ତୁମ ବଚନ ।
 ଜନକ ଦୁଇଣୀ ଶ୍ରୀରାମ ଦେଖି
 କାନ୍ଦନ୍ତି ବିକଳେ ପାଦପ ମୂଳେ,
 “ପାଟରାଣୀ ହୋଇ ସୁଖେ ଥାନ୍ତି ରହି
 ସାକେତନଗରେ ସରସୁ କୁଳେ ।
 ଦଟାଇଲୁ ବିଦିଆସିଲି ପଲାଇ
 ପତି ସେବା ଲାଗି ଘୋର ଅଭିଶେଷ,
 ଆଶିଲା ଶ୍ରେରାଜ ଦଶାନନ ଯାଇ
 ସତୁଅଛି ଏବେ ଅଶୋକ ବନେ ।
 ନାଥକୁ ନପାଇ ଅନାଥୁଣୀ ହୋଇ
 ଅସୁଖଙ୍କ ଦାଉ ଅଛି ସମ୍ଭାଳି,
 ଦଶା ଲେଉଟିବ ଆସିବେ ରାଘବ
 ଯାକ ପଦେ ମନ ଦେଇଛି ତାଳି ।
 ରାମ ବନା ଆନ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ
 ରେ ଦଇବ ଦେଖା ରାମ ବଦନ,
 ପରାଧୀନ ହୋଇ କେତେ କାଳ ସହ
 ରହିଥିବ ମନ ହେଉଛି ଛନ୍ଦ” ।
 ସକଳ ବଚନ ପବନନନ୍ଦନ
 ଶିଂଶପା ଶିଖରେ ବସି ଶୁଣିଲେ,
 ତଦନ୍ତେ ତପନ କୁଳ ବିବରଣେ
 ଲଳିତ ମଧୁର କଣ୍ଠେ କହିଲେ ।
 ତାଣ୍ଡୁଣୀ ଜାନକା ଉପକୁ ରୁହିଁ
 ଦେଖିଲେ ବାନର ତରୁଣିଶରେ,
 ଲାଞ୍ଜିକୁ ହଲାଇ ରାମନାମ ଗାଇ
 ହୃଦୟ ମୋଦଉର ଅତି ପ୍ରେମରେ ।
 ଜନକ ଦୁଃଖିତା ଅତି ଆକୁଳିତା
 ଦେଖି ହନୁମାନ ତଳକୁ ଖସି,
 ହୋଇଣ ନିର୍ଭୟ ପୁଛି ପରିଚୟ
 ରାମଙ୍କ ବାରତା କହୁଲୁ ବସି ।
 କୁଶଳ ବାରତା ରାମଙ୍କର ସୀତା
 ପରୁର ବୁଝିଲେ ମାରୁତ ଠାରୁ,
 ସେ ରାଘବ ଦୁଇ ବୋଲି ମୈଥୁଳୀଙ୍କ
 ଜନ୍ମିଲା ବିଶ୍ୱାସ ମୁହଁ ଦେବାରୁ ।

ତଦନ୍ତେ ଉଭୟ ସକଳ ବିଷୟ
 ହେଲେ କୁହାକୋହି ହରିଷେଷରେ,
 ପିଠିରେ ତାହାକୁ ବସାଇ ନେବାକୁ
 କହେ ହନୁମାନ ଅତି ଦମ୍ଭରେ ।
 ନକରି ପ୍ରହଣ ତାହାଙ୍କ ବଚନ
 ପୁଛନ୍ତି ଜାନକା ଅତି ଚକିତେ,
 “ବୋହୂବ କି ରୂପେ ଏ ସାମାନ୍ୟ ରୂପେ
 ହୁଏ ଅନୁମାନ କହ ତୁରନ୍ତେ” ।
 ହସି ହସି ହନୁ ବତାଇଲେ ତନୁ
 ସଙ୍ଗଙ୍କ କଥାରେ ରାମକୁ ସ୍ମରଣ
 ସମେତ ଚୁଟିଲା ତେଜ ବଢିଗଲା
 ଦଶିଲା ଆକାର ଭୂଧର ପରି ।
 ଦେଖି ତା ଜାନକା ସନ୍ଦେହ ଉପେକ୍ଷି
 ଦେଇ ମଥାମଣି କହିଲେ ତାକୁ,
 “ଖରେ ଫେରି ଯାଇ ସମାରୁର କହି
 ଆସ ଲଙ୍କାପୁଷ୍ପ ଧରି ରାମକୁ” ।
 ହରିଷେ ପାବନ ପାଇ ମଥାମଣି
 ଜାନକାଙ୍କ ଠାରୁ ଦେନ ବିଦାୟ,
 ଜୁର କରି ବନ ଶାଇ ଫଳମାନ
 ଲଙ୍କା ଧୂସିକାକୁ ଚନ୍ଦେ ଉପାୟ ।
 ଦେଖି ଏ ଉପାଦ ଅସୁଖଙ୍କ ଜାତ
 ହେଲା ଅତିଶୟ ମନେ ତରାସ,
 ଜାନକା ସମୀପେ ପ୍ରବେଶି ପ୍ରକୋପେ
 ପୁଛନ୍ତି ଏ କିଏ କରି ପ୍ରକାଶ ।
 ଉତ୍ତରରେ ସୀତା ହୋଇ ଅତିଶୟ
 “ନଜାଣେ ମୁଁ କିଛି ଅସୁଖ ମାୟା,
 ନ କରି ଓପ୍ରୋଧ ବହୁଅଛି ହୋଧ
 ତୁମ ହୃଦୟରେ ନାହିଁକି ଦୟା” ?
 ରାବଣ ନିକଟେ ଅସୁଖ୍ୟ ଥୋକେ
 ଯାଇ ଜଣାଇଲେ ସବୁ ଘଟଣା,
 କୋପେ ଲଙ୍କେଶ୍ୱର ସହସ୍ରେ କଙ୍କର
 ଡାକ ପଠାଇଲା ଅଶୋକ ବନ ।
 ପ୍ରବେଶି ସେମାନେ ଦେଖି ହନୁମାନେ
 ଗଦାଧର କଲେ ତା ସଙ୍ଗେ ରଣ,

ନିହତ ସରବେ ହେବାରୁ ସେ ମୋଦେ
ଚଢ଼ିଲେ ତୋରଣ ଖମ୍ବେ ବନ୍ଧନ ।
ପଡ଼ିଲ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଏବନ ଦୁଲ୍ଲଭ
ଏକା ବଞ୍ଚିବାରୁ ବହୁ ଦଇତ,
ରବଣ ଆଜ୍ଞାରେ ଆସିଲେ ସମରେ
ପ୍ରହସ୍ତନନ୍ଦନ ହୋଇ ସଜ୍ଜିତ ।
କମ୍ପେ ଶୋଭୁଛି ହନୁମାନ ଧାଇଁ
ପରିବ ଗୋଟିଏ ଆଖି ସଞ୍ଚର,
ପିଟିବାରୁ ଖରେ ଜମ୍ବୁମାଳ ଶିରେ
ସେ ଗଲ ସେକ୍ଷଣି କୃତାନ୍ତ ଦର,
ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁଅମାନେ ଆସି ରଣୋଜନେ
ଯୁଦ୍ଧିଲେ ସହୋଧେ ଧନୁ ସଙ୍ଗରେ ।
ଗୁଡ଼ିଲ ଭୃତେଇ ବଧା ମାରି ମାରି
ନେଲେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ସମରେ,
ଦେଖନ୍ତି ମାରୁତି ପଞ୍ଚ ସେନାପତି
ଆସନ୍ତି ସମରେ ସୈନ୍ୟ ସମାଜ,
ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ତରଣ ପ୍ରହାରି
ବୈରଣୋଧ ସବୁ ଦେଲେ ଶୁଣାଇ ।
ହୋଇ କୋପଭର ଅକ୍ଷୟ କୁମର
ଆସିଲ ସଦମ୍ଭେ ଦୁଲ୍ଲଭ ଶ୍ରେଣୀ,
ହନୁ ତାଙ୍କୁ ଧରି ବିଅନ୍ତେ ଫୋପାଡ଼ି
ଛୁଡ଼ିଲ ପରାଣ ବସ୍ତ୍ରବା ନାତି ।
ଦାନବ ନିପାତ ଶୁଣି ଦଶମାଧ
ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ରାକୁଳ କରେ ବିରୁର,
“ପୁର କପି ଆସି ସମରେ ପ୍ରବେଶି
ବହୁ ଦଇତଙ୍କୁ କଲ ସଂହାର ।
ଡାକ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଯୁଦ୍ଧର ଚରିତ
କହ ପଠାଇଲ କପି ନିକଟ,
ଯାଇ ମଧୁବନ ବାନ୍ଧ ହନୁମାନ
ଆଣିଲେ ମହତ୍ତ୍ୱ ହେବ ପ୍ରକଟ” ।
ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଧରି ବିବ୍ୟ ରଥ
ଗଲେ ଅତି କୋପେ ଅଶୋକ ବନ୍ଦ,
ବହୁ ପ୍ରୟାସରେ ବାନ୍ଧ ହନୁବାରେ
ଆଣିଲେ ଘୋଷାରି ସବୁ ସଦନେ ।

***

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

ରାବଣ ସହିତ ହନୁମାନର କଥାବାତ୍ସା

ବାରି ହନୁମାନ ରୂପ ଦେଖି ଦଶାନନ,
ମନେ ମନେ ଅତିଶୟ ହେଲ ଛଳଛଳ ।
ପ୍ରହସ୍ତକୁ ଡାକି ଏଣେ କହିଲ ଏସନ,
ପରୁର ତାହାକୁ କିଏ, ତାର ଆଗମନ ।
ପ୍ରହସ୍ତ ପୁଛଇ ଶୁଣି ଜନକ ବଚନ,
କିଏ ତୁ ଆସିଲୁ କମ୍ପା ଏ ଲଙ୍କା ଭୁବନ ।
ଅଶୋକ ବନକୁ କଥା କଲୁ ଛୁରୁଖାର,
ଦଇତମାନଙ୍କୁ କଥା କଲେ ସଂହାର ?
ଉତ୍ତରିଲେ ଧୂତ ଧରି ପବନ ଦୁଲ୍ଲଭ,
“ଯାହା କହେ ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ଦୈତ୍ୟମାଳ ।
ରବଣ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସିଥିଲୁ ଲଙ୍କା,
ଭାଙ୍ଗିଲ ଅଶୋକ ବନ ନ କରି ଆଶଙ୍କା ।
ଭାବିଥିଲୁ ଡିକାଇବେ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଏ ବଣ,
ନ ବୁଝି ଦଇତେ କଲେ ମୋତେ ଆହମଣ ।
ପ୍ରତିରୋଧ ପାଇଁ କଲ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରଣ,
ମୋ ସଙ୍ଗେ ନପାରି ସବୁ ଲଢ଼ିଲେ ମରଣ ।
ମୋତେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ନାହାନ୍ତି କେ ସିଦ୍ଧବନେ,
ମୋ ଇଚ୍ଛାରେ ବନ୍ଧା ହେଲୁ ତୁମ ଦରଶନେ ।
ମୋର ନାମ ହନୁମାନ ପବନଙ୍କ ପୁତ୍ର,
ଧରଣୀ ଭୃଷଣ ପ୍ରଭୁ ରାମଙ୍କର ପୁତ୍ର ।
ଆସିଲେ ରାବଣ ବନ୍ଦ ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳି,
ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଲେ ଜନକ ଦୁଲ୍ଲଭ ।
ଭାବୁଛନ୍ତି ସାନନ୍ଦର ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ,
କୁଡ଼ିଆରେ ରହୁଥିଲେ ପଞ୍ଚବଟୀ ବନ ।
ମୃଗମାରି ଯାଇଥିଲେ ଦିନେ ବେନି ଘର,
ଏ ସମୟେ ଜାନକଙ୍କି ନେଲ କେ ବୈରର ।
ସୀତାଙ୍କୁ ସେ ଖୋଜି ଖୋଜି ରାକ୍ଷସମୁକେ ଆସି,
ସୁଗ୍ରୀ ସହ ହେଲେ ସେହି ଅଜ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସୀ ।
ଏକା ବାଣେ ବାଳୀ ମାରି ସୁଗ୍ରୀ କଲେ ରଜା,
ସୀତା ଖୋଜି ଯାଇଛନ୍ତି ତାହାଙ୍କ ପରିଜା ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆସିଲି ଖୋଜି ଏ ଲଙ୍କା ନଗରେ,
 ଦେଖିଲି ସୀତାକୁ ଆସି ଅଶୋକ ବନରେ ।
 ପର ଦାରା ଅନ୍ଧର ଅରଜିତ ପାପ,
 ସମ୍ଭାଳି ପାରିବ ନାହିଁ ରାମଙ୍କ ପ୍ରତାପ ।
 ଲଙ୍କାଗଡ଼ ହେବ ଧ୍ବଂସ ସର୍ବଶେଷ ଅସୁରେ,
 ରାମଙ୍କ ବାଣରେ ପୁଣି ଯିବେ ଯମପୁରେ ।
 ଫେରାଇ ଦିଅ ଜାନକ ଶୁଣି ମୋ ବଚନ,
 ଶ୍ରେକେର ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଏ ରମ୍ୟ ଭୁବନ ।
 ହନୁଙ୍କ ବନେ ଶୁଣି ଦଶାନନ ରାଗି,
 ଆଦେଶିଲେ ଦାନବକୁ ତାର ବଧଲଗି ।
 ତଥାର ପଥରେ ଯେବେ ହନୁ ବଧବାକୁ,
 ବିଶ୍ଵାସ ନ ବାରିଲେ କହୁ ରାବଣକୁ ।
 ପାପିଷ୍ଠ ରାବଣ କପଟ ଶୁଣିବ କା ବାଣୀ,
 ଆଦେଶିଲେ ପ୍ରହସ୍ତକୁ ଦେବାକୁ ଯେ ଦାଣି ।
 ଶ୍ରାବ୍ୟବଶେ କେହି ଲଭିଲେ ସମ୍ପଦ
 ଉପଦେଶ ଆଉ ନପଡେ କାନେ,
 ଘୋଷିଲେ ବିପଦ ପାଗଳ ପରାଏ
 ଅଜ୍ଞ ପରାମର୍ଶ ଲେଉଟନ୍ତି ଛନ୍ଦେ ।
 ଦୈତ୍ୟେ ମାର ମାର ହନୁକୁ ଘୋଷାର
 ବୁଲାଇଲେ ଲଙ୍କା ଦାଣ୍ଡେ,
 ପ୍ରହାର ପ୍ରହାର ନ ପାରିଲେ ମାର
 ହାଲିଆ ହେଲେ ପାଷାଣ୍ଡେ ।
 ମାରୁତ ବିରୁଦ୍ଧ କପଟ ଆରେ
 ରୋଧ କଲେ ପ୍ରାଣବାୟୁ,
 ଦେଖି ତା ଅସୁରେ ମନେ ବିରୁଦ୍ଧଲେ
 “ସରିଲ ଏହାର ଅୟୁ” ।
 ଟାଣି ଟାଣି ତାକୁ ଲଙ୍କେଶ ଆଗକୁ
 ନେଲେ ଦାନବନିକର,
 କରି ଦରଶନ ମୁଖ ଦଶାନନ
 ହେଲ ଅତି ମୋଦଭର ।
 କହେ ଏ ମାଙ୍କଡ଼ କରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
 ଲଙ୍କାଗଡ଼େ ଭୋର ପରି,
 ପଣି ମଧୁବନ କଲ ଧଉଷଣ
 ମାଧୁସୂତା ଗଲ ତା ସରି ।

ଏ କାଳେ ମାରୁତ ଆଜି ମିଟି ମିଟି
 କରି ଉଠିଥିଲେ ବ୍ୟଗ୍ର,
 ଲଙ୍କାକୁ ହଲାଇ ରବନ ଦେଖାଇ
 ବସିଲା ରାଜଶା ଅଗ୍ରେ ।
 କିଏ ହେଲା ବୋକା କିଏ ବା ତାଟକା
 କିଏ ନୁଆଁଇଲା ଶିର,
 ଲଜ ପାଞ୍ଚ ଅତି ଶୁଖାଇଲେ ମୁଖ
 ନ ଫୁଲିଲା କାହାଗିର ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ମାରୁତ କହେ ହସି ହସି
 “ଚକିତ କପଟ ରଜନ,
 ମାଡ଼ ମରାଇ ଦାଣ୍ଡେ ଘୋଷାର
 ହେଲା ନାହିଁ ବୋଧ ମନ ?
 ମୋ ଅଙ୍ଗ ଘେନିବ ନାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ କୁଳିଶ,
 ନ ପାରିବେ ମାର କେଉଁ ଅସୁରେ ବାଳିଶ ।
 କହୁଅଛି ଭେଦ କଥା ଶୁଣ ଦଶାନନ,
 ଯଦନେ ଗୁଡ଼ାଅ ଆଣି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼େ ବସନ ।
 ତାଳ ତା ଉପରେ ତୋଳ ଲଗାଇଲେ ନିଆଁ,
 ମରିବ ଜଳ ସେକ୍ଷଣି ତୁଟା ହଟା କଥା ?
 କିନ୍ତୁ ଲାଞ୍ଜ ବଢ଼ିଯାଏ ଗୁଡ଼ାଇଲେ ବାସ,
 ପୁଣେ କରି ପାରିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ ନାଶ ।
 ସତ ବୋଲି ବିରୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ଵାସନାସନ,
 ପ୍ରହସ୍ତକୁ ତାକ କହେ ଅଶାସି ବସନ ।
 ଉଦ୍ଧାରେ ଯେତେକ ଥିଲା ଥୋଇଦେଲେ ଆଣି,
 ଗୁଡ଼ାଇବାକୁ ବସନ ଲାଞ୍ଜିନେଲେ ଟାଣି ।
 ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ବାସ ହେଲେଣି ନିଷିତ,
 ଯେତେ ଗୁଡ଼ାଇଲେ ପୁଣି ବଳେ ଚାରିହାତ ।
 ମରିହାସେ ହନୁ କହେ ଦଶାସ୍ୟକୁ ଚାହିଁ
 ଉଦ୍ଧାରେ ବସନ ନାହିଁ ଗୁଡ଼ାଇବା ପାଇଁ” ।
 ଜାଣି ନପାରିଲେ କେହି ହନୁର କପଟ,
 ସକଳେ ବସନ ପାଇଁ ହେଲେ ଛଟପଟ ।
 ରଜାର ହୁକୁମ ନେଇ ସକଳ ଚଳିଲେ,
 ଏ ଘରେ ସେ ଘରେ ପଶି ବସନ ଆଣିଲେ ।
 ଗଦାଇଲେ ସେ ଗୁଡ଼କ ରାବଣ ଆଗରେ,
 ଗୁଡ଼ାଇଲେ ହନୁ ଲାଞ୍ଜେ ହରଷେ ମନରେ ।

ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ବାସ ହେଲେଣି ବଳଳ,
 ଶୁଣିହାତ ବଳିବାରୁ ପଡ଼ିଲା ଚନ୍ଦ୍ରଲ ।
 ବୋଲେ ହନୁ ଅଟ୍ଟହାସେ ଧିକ ଧିକ ଖଣ୍ଡ,
 ଲାଙ୍ଗୁଡ଼େ ଗୁଡ଼ାଇବାକୁ ବସନ ନିଅଣ୍ଟ ।
 ବସନ ଅଧିବେ ତେଲ ଉଣ୍ଡାଉରୁ କାଡ଼ି ।
 ଲାଙ୍ଗୁଡ଼େ ଉପରେ ସବୁ ଦିଅନ୍ତୁ ଅଜାଡ଼ି ।
 ସବୁ ଦେଖି ଦଶାନନ ବସିବ ମଉନେ,
 ଆଖିବାକୁ ତେଲ କହେ ବସନ ବହୁନେ ।
 ଉଣ୍ଡାର ଘର ତଇଲ ଭାରି ରୁହା ରୁହା,
 ବୋହୂ ଆଣି ହନୁ ଲାଞ୍ଜି ପାଶେ ହେଲା ଥୁଆ ।
 ଇଡ଼ିଲେ ତଇଲ ନେଇ ହନୁ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼େ,
 କୃଶ୍ଣାକୁ ଲଗାଇ ତାକୁ ଗୁଡ଼ିଲେ ଦାଣ୍ଡିରେ ।
 ଭାବିଥିଲେ ନିଶାଚରେ ହନୁ ଯିବ ଜଳି,
 ବୁଲିଏ ଲାଞ୍ଜିକୁ ପଣି ଏ ଗଳି ସେ ଗଳି ।
 ପବନ ବହିଲା ଖରେ ପୋଡ଼ିଲା ପ୍ରାସାଦ,
 ସକଳ ଭାବିଲେ ମନେ ଘୋଟିଲା ପ୍ରମାଦ ।
 ଲଙ୍କା ପୋଡ଼ି ହେଲା ଉଷ୍ମ ହନୁ ହରିଷରେ,
 ପହଞ୍ଚିଲେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ଜନନୀ ପାଶରେ ।
 ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ମୋଦେ ଲଙ୍କାର ଘଟଣା,
 ଘଟିଥିଲା ଯାହା ସବୁ କରିଲେ ବର୍ଣ୍ଣନା ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ବିଦାୟ ମାଗି ପୁଲକିତ ମନେ,
 ଫେରି ଯିବା ପାଇଁ ଏବେ ଉଠିଲେ ଗଗନେ ।

***

ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ହନୁମାନ ଖରେ
 ବାହୁଡ଼ନ୍ତୁ ମୋଦେ ବାରତା ଧରି,
 ମହେନ୍ଦ୍ର ଶିରରେ ଅଙ୍ଗଦାଦ ବାରେ
 ରହିବନ୍ତୁ ଚାହିଁ ରୁଚକ ପରି ।
 ଘଡ଼ଘଡ଼ି ପରି ହନୁ କରି ରଡ଼ି
 ଓହ୍ଲାଇଲେ ନୟନ ମହେନ୍ଦ୍ର ଶିରେ,
 ସେ ଘୋର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି କପି ଗଣ
 ଆସେହଲେ ଡେଇଁ ଶୁଙ୍ଘେ ଅଗରେ ।
 ସୀତାଙ୍କ ବାରତା ହୋଇ କଥାବାଣୀ
 ଫେରିଲେ କପିଏ ଅତି ସରଗେ,

ମାଲବନ୍ତ ଯାଇ ମଥାମଣି ଥୋଇ
 କହିଲେ ସକଳ ରାମଙ୍କ ଅଗେ ।

—୦—

ଜାନକଯାତନା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମ ଅଧୀର,
 ମଥାମଣି ଦେଖି ନେହୁଁ ଗଡ଼ାଇଲେ ନୀର ।
 ହା ସୀତେ ! ହା ସୀତେ ! କହି ଗଡ଼ନ୍ତୁ ଭୂମିରେ,
 ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ ବସି ପ୍ରବୋଧନ୍ତୁ ଧୀରେ ।
 ରାତି ପାଉଁ ପାଉଁ ଯିଏ ହୋଇଥାନ୍ତେ ରଜା,
 ବନେ ବନେ ବୁଲି ଏବେ ଭୋଗନ୍ତୁ ସେ ସଜା ।
 କେତେବେଳେ ହୁଇଁ ନାହିଁ ଭୁଇଁ ଯାଇ ପାଦ,
 କଣ୍ଠକ ବଣରେ ବୁଲି ସେ ଲଭେ ପ୍ରମାଦ ।
 ପଟ୍ଟବାସ କନା ଯେହୁ ନ ଲଭେ ସଂନ୍ତାପ,
 ବକଳ ବସନ ପିନ୍ଧି ନ ବହନ୍ତୁ ରେଷ ।
 ମୋତି ମାଣିକ୍ୟରେ ଗଡ଼ା ଯାହାଙ୍କ ଉଆସ,
 ଦୀନ ଗୁଣ ଭାବେ ତାଙ୍କ ଚରୁତଳେ ବାସ ।
 ସୁମିତ୍ରା ବ୍ୟଞ୍ଜନଅଳ୍ପ ଯାହାଙ୍କ ଭୋଜନ,
 ଫଳମୂଳ ଆହାରରେ କାଟନ୍ତୁ ଜୀବନ ।
 ଖଟନ୍ତୁ ଯା ପଦେ ଶହ ଶହ ଦାସଦାସୀ,
 ପିତୃପତ୍ନୀ ପାଳି ଏବେ ହେଲେ ବନବାସୀ ।
 ସୁକୋମଳ ତନ୍ତୁ ପାତି ଶୁଣ ଯେ ନିଜତ,
 କରିଅଛୁ ବସୁମତ ତାଙ୍କୁ କୋଳଗତ ।
 ହୋଇଥାନ୍ତେ ପାଟବଣୀ ଯାହାଙ୍କ ଘରଣୀ,
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୁ ଅସୁର ଘରେ ଆଜି ସେ ରମଣୀ ।
 ଧନ ଧନ ଉବଲ୍ଲଳ ବିଚସ ବିଧାନ,
 ହନୁଙ୍କ ବିହମେ ହୋଇ ସୀତାଙ୍କ ସନ୍ଧାନ ।
 କେ ବୁଝିବ ଦୁନିଆଁରେ ବିଧାତାର ଛନ୍ଦ,
 ଲଗିଅଛୁ ଅହରହ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦନ୍ଦ ।

—୦—

କୌଶଲାନନ୍ଦନ କୋମଳ ବଚନ
 ସଉମିତ୍ରୀଙ୍କର ଶୁଣି ଏକାତଳ,
 ନେହୁଁ ପୋଛି ନୀର ଦେଖିଲେ ବାନର
 ଦଳ ବସିଥିବା ପାଦପ ଡାଳେ ।

ଦୁଃଖିଲେ ଏମନ୍ତ ଡାକ ହନୁମନ୍ତ
 ଧନ୍ୟ ହନୁମାନ ଧନ୍ୟ ପବନ,
 କରିବାକୁ ଦାନ ନାହିଁ କିଛି ଧନ
 ଦିଏ ଧନ୍ୟବାଦ କରି ଗ୍ରହଣ ।
 ପାଇ ପରାଉବ ସୀତା କରି ଠାବ
 ଲଙ୍କା ଉପୁ କରି ଫେରିଲ ଜବେ,
 ଦେଖାଇ ଶକତ ରଖିଲ କାରିଘା
 ତୁମ ସରି ବାର ଅଛି କେ ଭବେ ।
 ଶ୍ରୀରାମ ଝଟିତ ଡାକ କପିପତ
 କହନ୍ତି, “ବାହାର ରଣେ ଚଞ୍ଚଳ,
 ଶୁଭବେଳା ଆଜି ଯାନ୍ତି କପିରାଜ
 ଦେଖାନ୍ତି ମାରଗ ସୁବାହନଳ ।
 ଅଙ୍ଗଦ କାନ୍ଧରେ ସଉମିତ୍ରୀ ବାର
 ହନୁମାନ କାନ୍ଧେ ମୁଁ ଯିବ ବସି,
 ତୁମେ ରହିଥିଲେ ମୋର ସନ୍ଧି ଧାନେ
 ନ ପାରିବ ପଶି କିଏ ଭରସି” ।
 ରାମଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ନ କରି ଅବଜ୍ଞା
 ହୋଇ ସଜବାଜ କପି ସକଳ,
 ବାହାରିଲେ ରଣେ ପୁଲକିତ ମନେ
 ହୁକାରେ କମ୍ପାଇ କାନନ ସ୍ଥଳ ।
 ହୋଇ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ପାଦପ ଉପାଡ଼ି
 ଚାଲିଗଲେ କପି କରି ଗର୍ଜନ,
 ଫଳମୂଳ ଖାଇ ଅବା ମଧୁ ପିଇ
 କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ ଶୁଧା ହରଣ ।
 ନିଜର ବଡ଼ାଇ ବାଟେ କହି କହି
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ କେବେ ଉପାଡ଼ି ଗିରି,
 କନ୍ଦୁକ ପରାଏ ଫିଙ୍ଗନ୍ତି ଆକାଶେ
 ପଡ଼ିଗଲେ ତାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଚିରି ।
 କପିକ ଉତ୍ସାହ ଦେଖି ପରାଜୟ
 ମନୁଁ ଦାଗରଥ କରନ୍ତି ଦୂର,
 ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ ଲଙ୍କା ନ କରି ଆଶଙ୍କା
 ଭାବନ୍ତି ଏମାନେ କରିବେ ଜୁର ।
 ମଙ୍ଗଳର ଚିହ୍ନ ଦିଶେ ଘନ ଘନ
 ଉଡ଼େ ଭଦ୍ରକଥା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ,

କୁଙ୍ଗୁଳୁକୋ ବାମଦାଗେ ଚରି
 ବୁଲୁଛନ୍ତି ଅତି ହରଷଭରେ ।
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଶେଷେ ସିନ୍ଧୁକଳ ପାଶେ
 ପହଞ୍ଚି ଶିବର ନିର୍ମ ସକଳ,
 ପାରି ହେବା ପାଇଁ ଅଲଭ୍ୟ ଜଳଧି
 ଚନ୍ଦ୍ରିଲେ ଉପାୟ ରାଜ୍ୟ ବଳ ।
 ହନୁ ଫେରି ଯାନ୍ତେ ଲଙ୍କାପୁର ଦୁଃଖେ
 କହେ ଦଶାନନ ଦୈତ୍ୟେ ଅନାଇ,
 “କପିଟିଏ ଆସି ଲଙ୍କାଗଡ଼େ ପଶି
 ସୀତାଠାବ କରିଗଲ ପଲାଇ ।
 ଏଣୁ ସିନ୍ଧୁ ପାରି ହେବେ ରାମ ଧରି
 ବାନର ଦଳକୁ ସୀତା ଉଦ୍ଧାରେ,
 ଆଗରୁ ଭରଳ ରହିଲେ ଜାନଙ୍କ
 ନପାରିବେ ନେଇ ମୁହଁ ଢରୁରେ” ।
 ଦଶାସ୍ୟବତନ ଶୁଣି ଦୈତ୍ୟଗଣ
 କହନ୍ତି ସଭାରେ ଦେଖାଇ ଟାଣି,
 “ପାଇଲେ ଅନୁଜ୍ଞା ନ କରି ଅବଜ୍ଞା
 ଯୁଦ୍ଧ ରାମଙ୍କର ନେବୁ ପରାଣ” ।
 ଉଠି ବିରାଡ଼ି ଅନାଇ ରାବଣ
 କହେ କରଯୋଡ଼ି ଅତି ବନୟୁ,
 “ନ ବୁଝି କାହିଁ ବଳଭଦ୍ର ମନ
 ରଣ କରବାକୁ କମ୍ପା ଅନ୍ୟାୟେ ।
 ଏକମାତ୍ର ହନୁ ପବନଙ୍କ ସୁନ୍ଦ
 କଲ କାଲୁବାଲୁ ଦେଖିଲ ସବେ,
 ଦାଗରଥ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କି ତଙ୍ଗେ
 ନଜାଣି କହୁଥ ଅପଥା ଗବେ ।
 ତଳେ ନ ଢରୁର ବନା ଦୋଷେ ଯାଇ
 ଆଖିଲ କୁଟୀରୁ ସୀତା ଚୋରାଇ,
 ମୋ ବନେ ଶୁଣି ସଖା ଶିରୋମଣି
 ରାମଙ୍କ ରମଣୀ ଦିଅ ଫେରାଇ ।
 ନ ଦେଲେ ଫେରାଇ ପାଦବାର ଡେଇଁ
 ଆସିବେ କପିଏ ରାମ ସହଚର,
 ବାନ୍ଧୁ ଗଲେ ଫାଶ ଆମେ ଯିବ ନାଶ
 ବୁଡ଼ାଇବ ବଣ ସୀତା ନିମିତ୍ତ” ।

ଦୟାପଣ ବାଣୀ ଦଶାସ୍ୟ ନ ଶୁଣି
 ଭୟିଲା ତାହାକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ,
 ଆସନରୁ ଉଠି ଆଖିକୁ ତରୁଟି
 ପୁଣି ମାରବାକୁ ଆସି ଓଟାରେ ।
 ରବଣୀଏ ମନା କରିଲାଛୁ ଘେନା
 କରି ନିବର୍ତ୍ତନ ପାପୀ ରବଣ,
 ଚରଣ ପ୍ରହାର ବହୁତ ଧକ୍କାକରି
 କହେ “ରାମ ପାଶ ପଶ ଶରେଣ” ।
 ସହସ୍ରା ଗଗନ ଉଠି ବିଭୀଷଣ
 କହେ “ତୁମ୍ଭେମାନେ ଆସି ସୁଖରେ,
 ହତକୁ ଅସ୍ତ୍ରତ ମୁଣୁଅଛ ଭ୍ରାତ
 ରହ ଜଗି ଲଙ୍କା ସାବଧାନରେ” ।
 ଭାଇକ ତେଜାଲ ପୁଲକିତ ହୋଇ
 ଗଲେ ବିଭୀଷଣ ଗଗନ ମାର୍ଗ,
 ରୁଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ସହ ହୋଇ ତତପର
 ଓହ୍ଲାଇଲେ ତଳେ କପିଙ୍କ ଆଗେ ।
 ଦେଇ ପରିଚୟ କହେ “ନିରାଶ୍ରୟ
 କରୁଥା ସାକ୍ଷୀତ ରାମଙ୍କ ସହ,
 ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ ସେବ ଅନୁଷ୍ଠଣ
 କଟାଇବି ଦିନ ତାହାକୁ କହ” ।
 ଆଗଭର ହୋଇ କପିବର ଯାଇ
 କହଲେ ରାମଙ୍କୁ ଅତି ଭୂରିତ,
 ହନୁଠାରୁ ବୁଝି ଆଦେଶିଲେ ରାମ
 ଆସିବା ନିମିତ୍ତ ସେହି ଦଇତ ।
 ତାଙ୍କବାରୁ ହନୁ ବିଶ୍ୱବାକ୍ସ ସୁନ୍ଦ
 ଆସି ପୁଲକିତ ରାମ ଦର୍ଶନେ,
 ଭକ୍ତ ରଖି ହୃଦେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ପଦ
 ମଞ୍ଜିଗଲେ ରାମ ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତନେ ।
 ଆଲୋକ ଉଦୟେ ଅନ୍ଧାର ଯେସନ
 ସଞ୍ଜ ସଙ୍ଗେ ଯାଏ ଲୁଚି,
 ହୃଦପଟେ ଛାନ୍ଦ ଜାତ ହେଲେ ମୋହ
 ତେସନ ପଲଏ ଘୁଞ୍ଚି ।
 ଜାନଙ୍କ ଭରତା ଲଙ୍କାର ବାରତା
 ପୁଞ୍ଜିବାରୁ କହେ ବିଶ୍ୱବାସୁନ୍ଦ,

“ଦଶେ ଲଙ୍କାପୁଷ୍ପ ଶିଶୁ ଗଲ ପରି
 ରବଣ ଜାନଙ୍କ ହରିବା ଦିନ ।
 ରବଣନନ୍ଦନେ ପାଦଦର୍ଶୀ ରେଣେ
 ମାୟାରେ ନିପୁଣ ରବଣ ପରି,
 ତାଙ୍କ କୋଷାଗାର ଅସ୍ତ୍ର ଭାବପୁର
 ସମରେ ମଦବା ନୁହନ୍ତି ସର୍ବ” ।
 ଶୁଣି ସବୁ କଥା ଜାନଙ୍କଭରତା
 ତାଙ୍କ ସଉମିତ୍ର କହନ୍ତି ତୋଷେ,
 “ମସ୍ତକେ ଏହାଙ୍କ କରୁଅ ସେବେନ
 ଆଣି ପାଦବାରୁ ସଲୀଳ ପୋଷେ ।
 ଲଙ୍କା ସିଂହାସନ କରି ଆସେହଣ
 ପାଳନ୍ତୁ ପରଜା ଅତି ସୁଖରେ,
 ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର ହେଲେ ପାପାରୁଣ୍ୟ
 ପତନ ତାହାର ସବୁ ସୁଖରେ” ।
 ଏବେ କପି ବୃନ୍ଦ ନ କରି ବିଳମ୍ବ
 ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ହେଲେ ବାହାରି,
 ପକାଇ ଅତଳ ପୁଣି ଗଛ ତାଳ
 ପାଦବାର ସେତୁ କଲେ ତିଆରି ।
 ଏକାଳେ ଗୁଣ୍ଡୁଚ ମୁଷାଟିଏ ଆସି
 ବାରି ବାରି ଯାଇ ଅତି ଚତୁରେ,
 ସିନ୍ଧୁଜଳେ ବୁଡ଼ି ବାଲିପରେ ଗଡ଼ି
 ଦେଉଥାଏ ଝାଡ଼ ଦେହ ଆତୁରେ ।
 କରି ଦରଶନ କୌଶଲ୍ୟନନ୍ଦନ
 ଆଣି ତାକୁ କୋଳେ କଲେ ଆଦର,
 ଦେବାରୁ ଆର୍ଦ୍ରଣୀ ତାହାର ପିଠିକ
 ପଞ୍ଚାଗାର ହେଲ ଶରୀର ତାର ।
 ତଳା ତଳା ହୋଇ ଗଲେ ପାରି ହୋଇ
 ଲଙ୍କା ଅଭିମୁଖେହେଁ ସକଳ,
 ଜମାଇ ଆସ୍ଥାନ କରି ଅବସ୍ଥାନ
 କଲେ ଘୋର ରକ୍ତ ବାନର ଦଳ ।
 ଦଶାସ୍ୟର ବୃନ୍ଦ ଗଲେ ବାରି ବାରି
 କଳିବାକୁ ଏବେ ରାମଙ୍କ ବଳ,
 ପହଞ୍ଚି ଶିବରେ ଧରାପଡ଼ି ଦୁଃଖ
 ଲେଉଟିଲେ ମାତ୍ର ଖାଇ ସକଳ ।

ଶୁଣି ଗରଜନ ଭୟେ କମ୍ପମାନ
ହୋଇ ବଂଶପାଣି ଗଲ ପ୍ରାସାଦେ,
କରି ଦରଶନ ରାମଙ୍କ ସଜନ
ଫେରିଲ ସଦନେ ଅତି ବିଷାଦେ ।

* ନରହରିକର କଳି ବଳକଳ
ଦଶାନନ ମନ ହେଲ ଦୁବଳ,
ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର ପ୍ରିୟ ନାତି ପୁଣି ପୁଅ
ଆଣିଲ ଡକାଇ ଅତି ଚଷ୍ଟଳ ।

ପାଇ ଅଭେଦ୍ୟ ଯାବନ୍ତ ବିଷୟ
କହି ଆଦେଶିଲ ଜଗି ଦୁଆରେ,
“ଅଧୁଶ୍ୟ ଧର ସକଳ ପ୍ରହର
ଞ୍ଜଳ ରହନ୍ତୁ ଅତି ଦ୍ରୁପିଆରେ” ।

ହୋଇ ଛଟପଟ ମସ୍ତକେ ମୁକୁଟ
ଲକ୍ଷେ ବାନ୍ଧଗଲ ଜବେ ଗମନ,
ଅକଳନା ବପି ନଜେ ମହାକୋପୀ
ହୋଇଲ ଗୁନିଆଁ କରି ଦର୍ଶନ ।

ବିଶ୍ୱକ୍ଷଣ ଭାଇ ନଭେ ତାକୁ ଦେଖି
ଏକଥା ରାମଙ୍କ ଶୁଣି ନିକଟ,
କହିବାରୁ ରାମ ମାରନ୍ତେ ଆଶୁଗ
ପଡ଼ିଲ ଭୂଇଁରେ ସବୁ ମୁକୁଟ ।

ଦଶାସ୍ୟ ଲଜରେ ଫେରି ନିଜ ଘରେ
ମାୟା ରାମ ମୁଣ୍ଡ ନିର୍ମାଣି ଖରେ,
ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ରକ୍ଷସୀଙ୍କୁ କହି
ଫେରିଲ ଭବନେ ବିଷାଦଭରେ ।

ରାମମୁଣ୍ଡ ଦେଖି ବିକଳେ ଜାନକା
କରନ୍ତି ବେଦନ ବାହନ ଅତି,
ସରମା ଅଧୁଶ୍ୟ ମିଛ ବୋଲି କହି
ବୋଧେଇଲ ତାଙ୍କୁ ଅତି ଝଟିତ ।

ନ ସହ ସୁଗ୍ରୀବ ଦଶାସ୍ୟର ଗର୍ବ
ତାହାର ବସିବା ସ୍ଥାନକୁ ଡେଇଁ,
ହେଲେ ଧରାଧର ପୁଣି ମରାମର
ଲେଉଟିଲେ ସୁଗ୍ରୀ ଗୋଇଠେ ଦେଇ ।

* ମନୁଷ୍ୟ ଓ ବାନର

ଦିଅନ୍ତି ଚଟାଉ ରାମ ମହାବାହୁ
ବଂଶବାହୁ ପାଖୁ ଲେଖି ଏମନ୍ତ,
“ରେ ରବଣ ଦର୍ପୀ ଜାନକା ସମର୍ପି”
ଶଶେ ତୁ ପଶେ ଏ ମୋ ଉଦନ୍ତ ।

ସେ ଚଟାଉ ନେଇ ପାଚେରକ ଡେଇଁ
ବାଳୀସୁତ ଗଲ ରବଣ ପୁରେ,
ଲଙ୍ଗୁଡ଼କୁ ମୋଡ଼ି ବସସ ନିଶ ମୋଡ଼ି
ବସିବନ୍ତୁ ଯହିଁ ଲଙ୍କା ଅସୁର ।

ରବଣର ସଭାସଦ ଦେଖି ବାନର ଅଙ୍ଗଦ
ମଣିଲେ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦ ପୁଚ୍ଛେ ଦଶାସ୍ୟ,
“କହ କି ନାମ ତୋହର ଅଟ କାହାର କୁମର
ଦଶୁଅଛୁ ତୋ ବଦନ ମାଙ୍କଡ଼ ଆସ୍ୟ

କାହା ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଆସିଲୁ
ଦଶାନନ ବଳ କଣ ବୁଝି ନଥିଲୁ ?”
ଉଉରିଲେ ବାଳୀସୁତ, “ଅଟଇ ମୁଁ ରାମ ଦୁଃ,
ମୋ ବାପ ବାନର ନୃପ ବାନ୍ଧ ଲଞ୍ଜରେ
ତୋତେ ବୁଲେଇ ବୁଲେଇ ବୁଢ଼ାଇଲେ ସିନ୍ଧୁନଇ
ଦଉଡ଼ି ମୁହଁ ଲଗାଇ କଣ ଦେଶରେ
କିଟି ପରାଧ ଧରି
ଖେଳୁଥିଲୁ ପିଲଦିନେ ଦେଲୁ ପାସୋର ।

ଶୁଣ କଥାଏ ଆଦୁର ମୋ ବାପ କାଶରେ ଧରି
ପାରବାର ଜଳେ ବୁଡ଼ି ସାର ତର୍ପଣ
ପହଞ୍ଚିଲେ ଘରେ ଆସି ପଡ଼ିଲୁ ତୁ କାଶୁଁ ଖସି
କାକୁଡ଼ରେ ପଶିବାରୁ ତାଙ୍କ ଶରଣ
ନ ନେଲେ ତୋହର ପରଶ
ବଳଇ କହୁଛୁ ଏବେ ଦେଖାଇ ଟାଣି” ।

ବହୁକ୍ଷଣ ଧରି ପରବ ପରବ
ହୋଇ ଚଟାଉଟି ଦେଲ ବତାଇ,
ନଧର ତାହାକୁ ପଡ଼ି କହିବାରୁ
ସବୁଜକ ପଡ଼ିଦେଲ ଶୁଣାଇ ।

ଚଟାଉ ମରମ ଶୁଣି ଦଶାନନ
କ୍ଷଣେ ଖୁଣ୍ଟାଖୁଣ୍ଟି ହେଲେ ଉଭୟ,
ମୁକୁଟ ଛଡ଼ାଇ ସମର୍ପିଲା ନେଇ
ଶ୍ରାବମଙ୍କ କରେ ବାଳୀ ତନୟ ।

ମୁକୁଟକୁ ଦେଖି ରାମ ମହାପୁଣି
ହୋଇ ଆଲଙ୍ଗିଲେ ତାକୁ,
ବାନର ମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶିଲେ ଜବେ
ଲଙ୍କାପୁରେ ପଶିବାକୁ ।
ରାମଙ୍କ ବରାଦ ପାଇ କପି ବୃନ୍ଦ
ପାରେରକି ଘୁଙ୍ଗି ପଶିଲେ ପୁରେ,
ମନେ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ କଲେ ଘୋର ନାଦ
ତା ଦେଖି ଅସୁରେ ଧାଇଁଲେ ଦୂରେ ।
ବାନର ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ଦୈତ୍ୟଗଣ
ସମର ଭୂଇଁକି ଆସି ସମ୍ମୁଖ,
କଲେ ଘୋର ରଣ ବହୁ ସେନାଗଣ
ମରିବାରୁ ଗଲେ ଗୁଡ଼ି ସମର ।
ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ମରଣେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ରଣେ
ଯାଇ ମାୟା ଯୁଦ୍ଧ କଲା ବନ୍ଧନ,
ନାଗଗର କାଠି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାମଙ୍କୁ
ମାରିବାରୁ ହେଲେ ପାଶେ ବନ୍ଧନ ।
ଅଶାଇ ସୀତାଙ୍କୁ ସମର ଭୂଇଁକୁ
ଦେଖାଇଲା ନେଇ ଏହାଙ୍କ ଦଶା,
ସୀତା ତା ଦର୍ଶନେ କାନ୍ଦିଲେ କରୁଣେ
ସିଂହଟା ବୋଧୁଲା ଆସି ସହସା ।
ପୁଷ୍ପକ ଯାନରେ ବାହୁଡ଼ାଇ ନେଲେ
ଅଶୋକ ବନକୁ ପୁଣି ସୀତାଙ୍କୁ,
ଏଣେ ଖଗପଡ଼ ଦେଲେ ମୁକୁଳାଇ
ନାଗ ପାଶୁଁ ରାମ ସଉମିତ୍ରୀଙ୍କୁ ।
ଆସିଲେ ସମରେ ଧମ୍ମପ୍ରାଣୀକି ବାରେ
ଦେଖାଇ ନିଜର ଟାଣପଣିଆ,
ହୋଇ ଜଣ ଜଣ ମୁହଁଲେ ନୟନ
ଶୁଣି ତା ରାବଣ ହେଲା ଗୁମ୍ଫାଆଁ ।
ପ୍ରତାପୀ ଅସୁରେ ଯେତେ ଥିଲେ ସୁରେ
ଡ଼କାଇ ଆଣିଲା ବଂଶ ନୟନ,
କରି ଘୋର ରଣ ଗଲା ଉପୁ ଗୁଡ଼ି
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ରଣ ଅଙ୍ଗନ ।
ଦୁଇ ପକ୍ଷ ବାରେ ମାଡିଲେ ସମରେ
କିଏ କାହାରିକି ନ ଦିଏ ଗୁଡ଼ି,

ଏ ପଟେ ସେ ପଟେ ଅସୁରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ
ପକାନ୍ତି କପିଏ ଅଚଳ ତାଡ଼ି ।
କୌଶଲ୍ୟାକୁମର ଦେଖି ଦଶଶିର
ଅତି କୋପେ ତାକୁ ବନ୍ଧିଲେ ଶର,
ସେ ସାପୁକ ତାପ ପାଇ ଲଙ୍କା ନୃପ
ପଲଙ୍କିଆ ଡରେ ଗୁଡ଼ି ସମର ।

★

ରାବଣର ପରାଜୟ ଓ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ଯୁଦ୍ଧେ ପ୍ରବେଶ

ବଂଶପାଣି ଲେଉଟିଲା ପତାଉବ ପାଇ,
ଯୁଦ୍ଧ କଥା ଶ୍ରବ ଶ୍ରବ ଗଲା ରାତି ପାଇ ।
ସୁଗ ମୁନେ ଶ୍ରବଥିଲା ଟାଳିବାକୁ ଗିରି,
ରାମ ଅଧି ବାଜି ହେଲା ଏବେ ହତଶିଷ୍ୟ ।
ଜମାଇ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀକି କହିଲା ଦୁଃଶନରେ,
“ନୁହନ୍ତି ସାମାନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଏ ନର ବାନରେ ।
ଡାକି ଆଣ କୁମ୍ଭଶୂତି ହେବ ମୋର ସାହା,
ନାଉଣି ନଥିଲେ କେବେ ଚଳିବ କି ନାଆଁ” ?
ଛାଜି ଆଜ୍ଞା ପାଇ ଗଲେ ଡାକିବାକୁ ତାକୁ,
ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ କରି ଜବେ ଆଣିଲେ ତାହାକୁ ।
ଦଶାନନ ଡାକି ତାକୁ ପାଶରେ ବସାଇ,
ଯୁଦ୍ଧ ସମାପ୍ତର ସବୁ କହିଲା ବୁଝାଇ ।
ଏହା ଶୁଣି କୁମ୍ଭଶୂତି କହେ ଅଙ୍ଗଥଙ୍ଗ,
“ସମରେ ମାଡିବା ନୁହେଁ ନ୍ୟାୟ ରାମ ସଙ୍ଗେ” ।
ହୁଏ ହୋଇ ଉଠିଲା ସେ ଶୁଣି ଏ ବଚନ,
“ଯୁଦ୍ଧଟି ନ କରି କରି ଯୁଦ୍ଧ ଆସୁଆନନ ।
ବିଧାତାର ପ୍ରତିକୂଳେ ଯେତେ କଥା ହୁଏ,
ସକଳ ମଣନ୍ତି ତାହା ନିରତ ଅହୁତ ।
ରାଜାଦେଶେ ବହୁ ହେଲା ସୁରା ହାଣ୍ଡି ହାଣ୍ଡି,
ମୋଦଇରେ କୁମ୍ଭଶୂତି ପିଇଲା ଦରାଣ୍ଡି ।
ଲଙ୍କା ଦାଣ୍ଡେ ନିଶାଂଶୁଳେ ଯାଏ ଟଳ ଟଳ,
ପହଞ୍ଚିଲା ରଣେ ମଦମତ୍ତ କୁମ୍ଭା ଭଲ ।
ଥରେ ଥରେ କରେ ନାଦ ଆଣି ମଳ ମଳ,
ଦେଖିତା ଭେଳିକି ଗଲେ କପିଏ ତରଳ ।

ମାନହନୁ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପଲାଇଲେ ଡରି,
 ଲଜଦ ଆସିଲ ଧାଇଁ କରେ ଗିରି ଧରି ।
 ଛେଚିଲ ତାହାର ଶିରେ ବୋହଲ ରୁଧିର,
 ଶଶେ ଶଶେ ମୁକ୍ତ । ଯାଇ ହେଲ ସେ ଅଧୀର ।
 ଉଠି ଅଜଦ ପିଠିକି ବଧାଏ ମାଇଲ,
 ତା ଦେଖି ପବତ ଧରି ସୁଗ୍ରୀବ ଧାଇଁଲ ।
 ଶଶେ କାଳ ଲଗି ଗଲ ସଂଗ୍ରାମ ତୁମ୍ଭେ,
 ଦେଖି ତା ତାଟକା ହେଲେ ଏଣେ କପିକଲ ।
 କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଧାଇଁ ଯାଇ ପବତ ଉପାଡ଼ି,
 ଅଶି ସୁଗ୍ରୀବ ମସ୍ତକେ ଦେଲା ତା କରୁଡ଼ି ।
 ସେ ଆଦାତ ପାଇ ସୁଗ୍ରୀ ତଳେ ଗଲ ପଡ଼ି,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୈତ୍ୟବୃନ୍ଦ କଲେ ଜୟ ରଡ଼ି ।
 ଯାକ ତାକୁ କାଖିଲେ ତଳେ ବହନ,
 ଲଙ୍କାପୁରେ ଦେଖି ତାକୁ ପୁଲକିତ ମନ ।
 ଗିରିଟାଏ ଧରି ହରୁ ଧାଇଁଲା ପଛରେ,
 ଛୁଣାଇ ତା ନାକ କାନ ଅଜଦ ହର୍ଷରେ ।
 ମୁକୁଳ ଆସି ଘୋଡ଼ିଲା କୌଶଲ୍ୟାକୁମର,
 ମୋଦେ ଆଲଙ୍ଗିଲେ ରଘୁମଣି କପିବର ।
 ନାକ କାନ ଛୁଣି ବାରୁ ଲାଜ ପାଇ ଅତି,
 ବାହୁଡ଼ିଲା କୁମ୍ଭଶୂଡ଼ି ସଂଗ୍ରାମେ ଝଟିତ ।
 ବାଡ଼ି ବଜ ପଣିପରି ହୁଏ ସେହକାନ୍ଦଳ,
 ଗଲେ ଛପି କପିମାଳ ଭୟେ ଶାଖୀ ଡାଳ ।
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଲା ସଂଗ୍ରାମ ଏଥର,
 ଛୁଣିଲା ତା ହାତ ଗୋଡ଼ ବାଜି ଖଣ୍ଡ ଶଗର ।
 ତଳ ପରି ଗଡ଼ିଯାଏ ଗଣ୍ଡିଟି ତାହାର,
 କଲେ ବ୍ରହ୍ମଗଜେ ରାମ ତାହାକୁ ସଂହାର ।
 ଏ ଅନ୍ତ କୌଶଲ୍ୟାପୁତ୍ର ସୁବଳ ଗିରିରେ,
 ସେନା ସହ ମହାସୁଗେ ଶୋଇଲେ ଗୋଡ଼ରେ ।
 କୁମ୍ଭଶୂଡ଼ି ମୃତ୍ୟୁ ବାଣୀ ପାଇ ଦଶାନନ,
 ବାହୁନ ବାହୁନି କେତେ କରଲା ଗୋଦନ ।
 ତ୍ରୁଣିରା କୁମର ତାକୁ ଆସି ପ୍ରସବାଧୁଲେ,
 ଆରଦନ ଶତ୍ରୁମାନେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଧାଇଁଲେ ।
 ସକଳେ କପିଙ୍କ ହସ୍ତେ ଛୁଡ଼ିଲେ ଜୀବନ,
 ଦେବେ ମହାସୁଗା ଦେଖି ଅସୁର ନଧନ ।

ପ୍ରାଣୀଏ ପ୍ରାଣକୁ ସବୁଠୁ ଅଧିକ
 ମଣନ୍ତି ଅନବରତ,
 ନିଜର ସବସ୍ତ୍ର ଦେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ
 ନ ଇଚ୍ଛେ କିଏ କହତ ?
 ଅତିକାୟ ବୀର ଅସୁର ସଂହାର
 ଶୁଣି ଗୋଷ ବହୁ ମନେ,
 ସିଂହ ନାଦ ମରି କରି ଘୋର ରଡ଼ି
 ରଥେ ଗଲା ବସି ରଣେ ।
 ପଡ଼ିଲା ହାବୁଡ଼ି ଯେତେକ ମଃକଡ଼େ
 ତାଙ୍କୁ ପକାଇଲା ମାରି,
 ସୁମିଶ୍ରାଙ୍କ ସୁତ ଅତିକାୟ ରଥ
 ଦେଖି ଖୁସୀ ହେଲେ ଭାରି ।
 କେତେ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଟାଣି କହେ ରାଗେ
 ସମ୍ଭାଳି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୀର,
 କହନ୍ତି “ବଡ଼ାଇ ଦେବ ମୁଁ ଛଡ଼ାଇ
 କାହିଁକି ହେଉ ଅଧୀର” ?
 ଯେତେ ପୋଶି ଶର ଅତିକାୟ ବୀର
 ଦେଲେ ତା କାଟି ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 କ୍ଷେପି ବ୍ରହ୍ମଗଜ ଦେଲେ କାଟି ଶିର
 ହେଲା ଦୈତ୍ୟର ମଣେ ।
 ମରିବାର ଅତିକାୟ ଶୁଣି ବଞ୍ଚିବା ତେଜ
 ମନେ ଜାତ ହେଲା ଭୟ ଥରଇ ଛୁଡ଼ି,
 ନୟନେ ଲୋଚକ ଜଳ ଦେଖି ପାଶମନ୍ତ୍ରୀ ମାଳ
 ବୋଧନ୍ତି ହୋଇ ବିକଳ ପାହୁଲା ଗୋଡ଼
 ଧନୀ ଧନୀ ବଧାତା ଛନ୍ଦ
 ପଡ଼ିଲେ ଦଶା ବିପାକ ଉତ୍ତମେ ହନ୍ଦ ।
 ସେତେ ଥିଲେ ପୁଅ ନାତି ଯୁଦ୍ଧକୁ ପଡ଼ାଇ ଛୁଡ଼ି
 ସକଳ ହେଲେ ଆହୁତ ନାହିଁ କେ ସାହା,
 କଥା ନିମାନ୍ତ କାହାର ହେଲା କେଡ଼େ ହରିବର
 ଭୁରିଆଡ଼େ ହାହାକାର ବୁଡ଼ିବ ନାଆ
 ବିବିଧ ଏ ଭବ ବେଦର
 ଯମ କି ଛୁଡ଼ିବ ଥିଲେ କଳି ଦୁଆର ।
 ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ପଥର ଆରତ
 ଆସି ତାର ପାଶେ ଦେଲା ଭରସା,

ହୋମ କାର୍ଯ୍ୟ ସାର ରଥ ସଜ କରି
 ଗଲ ଅନ୍ତଃସେ ଉଠି ସହସା ।
 କାହାକୁ ମୁଷଳ କାହାକୁ ବା ଶୂଳ
 ପ୍ରହାର ଅଜ୍ଞାନ କଲ ବାନରେ,
 ବେଶ ଅନୁଜ ଦେଖି ତାର ତେଜ
 ଲୁଚିଲେ ସେକାଳେ ଗିରି କନ୍ଦରେ ।
 ମାରି ବ୍ରହ୍ମବାଣ ହଜାଇଲ ଜ୍ଞାନ
 ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଦୁଷ୍ଟ ଦଇତ
 ଅତି ମୋଦଭର ଫେରି ଲଙ୍କାପୁର
 ଜନକ ସମୀପେ ଗଲ ଭୁବିତ ।
 କରି ନମସ୍କାର ସ୍ବତ୍ବ ସମାବୃତ
 କହିଲା ସେଇ ଦୃଷ୍ଟଭରେ,
 ଶୁଣି କଥାମାନ କଲ ଆଲିଙ୍ଗନ
 ପ୍ରଣାମି ତାହାକୁ ଅତି ଆଦରେ ।
 ଏଣେ ହନୁମାନ ହୋଇ ସଚେତନ
 ଜାମ୍ବବାନ ପାଶେ ଯାଇ ବନ୍ଧନ
 ତାଙ୍କ ବୋଲ ମାନ ମୃତ ସଞ୍ଜିବନୀ
 ଆଣିବାକୁ ଗଲ ଗନ୍ଧମାଦନ ।
 ନ ପାଇ ଔଷଧ ମନେ ବନ୍ଧି ଶୋଧ
 ଉପାଡ଼ି ସେ ଗିରି ଟେକି ଆଣିଲ,
 ସୁବେଳ ପଦ୍ମତେ ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପାଶେ
 ଓହ୍ଲାଇ କାନ୍ଦୁ ତଳେ ଥୋଇଲ ।
 ଅଭିଷେଧ ଗଣେ ପାଇ ତେତା ସବେ
 ଉଠିବାରୁ ହନୁ ନେଇ ଝଟିତ,
 ତାକୁ ଯଥା ସ୍ଥାନେ ଥୋଇ ସାବଧାନେ
 ଆସିଲେ ବାହୁଡ଼ି ରାମଙ୍କ କଣ୍ଠ ।
 ଟାଣୁଆ ଦଇତେ ଥିଲେ ଲଙ୍କେ ସେବିତ
 ଗଲେଣି ସକଳ ଶମନ ଭର,
 ପ୍ରଜାପତି କମ୍ପନ ଆଦିଙ୍କ ମରଣେ
 ଅତି ଉଲ୍ଲସିତ ସବେ ଅମର ।
 ଦଶାନନ ମନ ହୁଏ ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ
 ମରିବାରୁ ସବେ ଦଇତ କୁଳ,
 ଡାକି ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ପଠାଏ ଭୁବିତ
 ସମର ଭୁଇଁକି ହୋଇ ଆକୁଳ ।

ରାବଣର ବାଣୀ ଶୁଣିଣ ରାବଣୀ
 ସମର ଭୁଇଁକି ଗଲ ବନ୍ଧନ,
 ସୁଦୂରେ ନ ପାରି ମାୟା ସୀତା କରି
 ହନୁ ଆଗେ ତାହା କଲ ଛେଦନ ।
 ଦେଖି ତା ମାରୁଡ଼ି ପଲାଇ ଝଟିତ
 ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ପାଶେ କହେ ବିରସେ,
 ସୁଦୂର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଜାନକଙ୍କ ହତ
 କରି ଲେଉଟିଲ ଅତି ହରଷେ ।
 ହନୁଙ୍କ ବଚନେ କୌଶଲ୍ୟା ନନ୍ଦନ
 ବିଳପିଲେ ହୋଇ ବିଶେଷ ବ୍ୟସ୍ତ,
 ମଧୁବନେ ସୀତା ଥିବାର ସିନିଟା
 କହିବାରୁ ରାମ ହେଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।
 ଏ ସମୟେ ବିଶ୍ବେଶ ରାମଙ୍କୁ କହନ୍ତି
 “ଶୁଣ ମୁଁ କହୁଛି ଯାହା ସ୍ଥିର କରି ମତ ।
 ବରଷ ଦ୍ଵାଦଶ ଯାଏ ଯେ କାନ୍ଧା ଆଚର
 ଆହାର ମୈଥୁନ ନଦ୍ରା ଥିବ ପରିହର ।
 ସେ କେବଳ ସହାରବ ରାବଣ କୁମର
 ବେଦପତି ଠାରୁ ସେହି ପାଇଛି ଏ ବର ।”
 ପଡ଼ିଲ ଛଲେଣି ତେଣୁ ରାମଙ୍କ ଶିବରେ,
 କିଏ ସେ ମାରିବ ଦୁଷ୍ଟ ରାବଣୀ ଅଗରେ ।
 ତା ଶୁଣି ସୁମିତ୍ରା ସୁତ କହନ୍ତି ବନ୍ଧରେ,
 ‘ଭାଙ୍ଗିବ ତାହାର ଆଖ ଏ ବ୍ରହ୍ମ ଶରରେ’ ।
 ଜାମ୍ବବାନ କହନ୍ତି ତା ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
 “ପାଳନ୍ତି ବୁଝି ହେଉ ସନ୍ଦେହ ମୋନେ ।”
 ପରୁରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଏହା ଶୁଣି ରାମୁନାଥ
 ଉତ୍ତରଲେ ସତବୋଲି ଉମିଳିଙ୍କ ନାଥ ।
 ତେଣୁ ବିଶ୍ବେଶ ସହ ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
 ରାବଣିର ହୋମସ୍ଥାନେ କରିଲେ ଗମନ ।
 ହନୁମାନ ଜାମ୍ବବାନ ଅଙ୍ଗଦ ବନରେ
 ଚଳିଲେ ହରଷେ ସଉମିତ୍ରିଙ୍କ ପଛରେ ।
 ଗୁହ୍ୟ ଭେଦ ଲଙ୍କାଗଡ଼େ ପଶିଲେ ସକଳେ,
 ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ନିକୁମ୍ଭିଲା ବଟ ତଳେ ।
 କରୁଥିଲେ ହୋମ ଯହିଁ ଦଶାସ୍ୟନନ୍ଦନ
 ସେ କୁଣ୍ଡେ ରଞ୍ଜିତେ ପ୍ରସାଦ ଲେଖୁଥିଲେ ।

ହୋମ ସ୍ଥାନେ ବାଳୀସୁତ ଦେଖି ରାବଣିକ,
 ବଜାଇଲ ବଧାଟାଏ କହି ତା ପିଠିକ ।
 ହୋଧଉଛନ୍ତି ହୋମ ସ୍ଥାନୁ ଆସି ବାସବାରି,
 ନେଲ ସଜ୍ଜା ମାରୁତିର ପଞ୍ଚଶର ମାରି ।
 ନ ପଡ଼ିଲ ଜଣା କାହିଁ ଅଙ୍ଗଦ ଲୁଚିଲ,
 ବାସବାରି ଖରେ ଯାଇ ଗୁମ୍ଫାରେ ପଶିଲ ।
 ଚେତା ପାଇ ହନୁ ଉଠି ସେହି ସ୍ଥାନୁ
 ଗୋଡ଼ାଇଲ ଦେଖି ଅସୁର ଦଳେ,
 ଧରଣିଲ ଖରେ ଅନେକ ଅସୁରେ
 ହରାଇଲେ ପ୍ରାଣ ଅତି ବିକଳେ ।
 ସଜ କରି ରଥ ପ୍ରମିଳଙ୍କ ନାଥ
 ଗଲେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣବାକୁ ହନୁ ସଙ୍ଗରେ,
 ଦୁର୍ଯ୍ୟବର ରଣ ହୋଇଲ ଶ୍ଵଷଣ
 ଦେଖି ତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମିଳିଲେ ଖରେ ।
 ଲଗିଲ ସମର ବେଳୁଁ ବେଳ ଘୋର
 ତାଟକା ସକଳ କପି ଅସୁରେ,
 ସୁମିତ୍ରାକୁମାର ମାରି ବ୍ରହ୍ମଗର
 ପଠାଇଲେ ତାକୁ ଶମନ ପୁରେ ।
 ପଡ଼ିବାରୁ ତଳ ସୁଦେ ବାସବାରି
 ଅତି ପ୍ରଲଳିତ ଅରତ ଦଳ,
 କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡା ହୋଇ ଛୁଡ଼ି ରଣଭୂଇଁ
 ରଘୁମଣି ପାଶେ ଗଲେ ସକଳ ।
 ବାସବାରି ମୃତ ଶୁଣି ରଘୁନାଥ
 କୋଲାଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହରଷ ମନେ,
 ଆର୍ଦ୍ରାକ୍ଷ ଶରୀର ଫୋଛି ଶ୍ରମହୀନ
 ଚୋଷିଲେ ତାହାକୁ ମିଷ୍ଟ ବଚନେ ।
 ଲଙ୍କାର ମଉଡ଼ମଣି ରାବଣି ମରଣ ଶୁଣି
 ଶୋକେ ଲେଟନ୍ତି ଧରଣୀ ଲଙ୍କ ରମଣୀ,
 ଘରେ ଘରେ ଉଠେ କୋହ ଦଶାନନ ଯାଏ ମୋହ
 ସକଳ ଭୟେ ଅଥୟ ଗଲ ତରଣି,
 ବିଚିତ୍ର ବିଧାତା ବିରୁର
 କେ ଉଠେ ଉଲ୍ଲାସେ ମାତ କାନ୍ଦ କାହାର ।
 ଗର୍ଭ ଧାଣ ମନ୍ଦୋଦରୀ ତା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରମିଳନାଶ
 କପାଳକୁ କରି ମାରି କଲେ ରୋଦନ,

ଭୋଗି ବୈଧବ୍ୟ କଷଣ ହେବ ହୃଦୟ ପାଶଣ
 ଧାଇଁ ଆସି ଦାସୀଗଣ ବୋଧଲେ ମନ
 କାହା ଦୁଃଖ କିଏ ହରିବ
 ସମୟ ଆବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟେ ସବୁ ଡୁବିବ ।
 କହିଲେ କଥା ନ ଘେନ ଶୁଣ ବାହୁନି କାହୁନି
 କାନ୍ଦନ୍ତି ନ ହୋଇ ଭୁନି ପିଟନ୍ତି ମୁଣ୍ଡ,
 ଭୁଷଣ ଛୁଣ୍ଡାନ୍ତ ଦେଇ ଲଲଟୁଁ ସିନ୍ଦୂର ଧୋଇ
 ଗଡ଼ନ୍ତି ପ୍ରମିଳ ଦେଇ ନାଶ୍ୟବ ରୁଣ୍ଡି,
 ଶୁଣି ତାର ବିକଳ ନାଦ
 ପରନାଶ ଅପହର କେଡ଼େ ପ୍ରମାଦ ।
 ଦଶାନନ ତାର ପୂର ବେଷେ ଡାକି ମହୋଦର
 ବିରୁଚାଷ ଆଦି ଗାର କହେ ଏସନ,
 “ଲଙ୍କ ପଶି କପିଥାଟ ମାରନ୍ତି କେଡ଼େ କୁହାଟ
 ସହବ କି ଲଙ୍କରାଟ ଆଣ ସ୍ୟନ୍ଦନ
 ବାଦ ଘରେ ମିଶିଗ ନାଟ
 ମଣ୍ଡୁକ କି ଭୃଗୁଗକୁ ନଛୁଡ଼େ ବାଟ” ?
 ହୋଧେ ଧରନ୍ତର ହୋଇ ଦଶଶିର
 ସମର ଭୂଇଁକି ଯାଇ ଡାକିଲ,
 କାହିଁ ବିଶ୍ଵକ୍ଷଣ କାହିଁ ରଘୁରାଣ
 କାହିଁ ହନୁମାନ ଆସ ବୋଇଲ ।
 ତା ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣି କୋପେ ରଘୁମଣି
 ରାବଣ ଆଗରେ ହୋଇଲେ ଠିଆ,
 ସେ ରୂପ ଦର୍ଶନ କରି ଦଶାନନ
 କ୍ଷଣେକାଳ ହେଲ ଅତି ଛୁନିଆଁ ।
 ତଦନ୍ତେ ଦମ୍ଭରେ ମାରନ୍ତେ ସେ ଶର
 କାଟନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ହୋଧରେ ଜଳ,
 ଏକକୁ ଆରେକ ବନ୍ଧନ୍ତି ସାପୁକ
 କିଏ କାହାରିକି ନପାରେ ବଳ ।
 ମାରି ସାତ ଶର ସୁମିତ୍ରାକୁମର
 କଲେ ତନୁତନୁ ସାରଥ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ,
 ପୁଣି ପାଞ୍ଚ ଶର ବନ୍ଧି ତରବରେ
 ଧୂଳିସହ କଲେ କାନ୍ଥୁକ ଶୁଣି ।
 ତହୁଁ ରଥୁ ଡେଇଁ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇ
 ଫିଙ୍ଗିଲ ଶକତି ବିଶ୍ଵକ୍ଷଣକୁ,

ମାରି ତନ ଶର ସୁମିତ୍ରାକୁମର
 କଲେ ନିବାରଣ ଶକତିକୁ ।
 ଏକଦା ଶକତି ଦଶାନନ କାନ୍ଦି
 ମାରିବାକୁ ବିଭୀଷଣେ ଉଦ୍‌ଘାଟ,
 ହେବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାକୁ ବୋକବାକୁ
 ଠିଆ ହେଲେ ଜବେ ତାର ଅଗ୍ରତ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ରାଇ ରାବଣ କହଇ
 ଯାଅ ଅପସରି ଏହାର ପାଶୁ,
 ମୋହର ଆଦେଶେ ବିଭୀଷଣ ପାଶେ
 ଯାଇ ଅବଳମ୍ବେ ତାହାକୁ ଗ୍ରାସୁ ।
 ରାବଣ ବଚନ ସୁମିତ୍ରାଜନନ
 ଶୁଣି ଉତ୍ତରଲେ “ବିପଦ କାଳେ,
 ଯେ ପଶେ ଶରଣ ତାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ
 ନିରତ ରଖିବ ସୁଆତୁଆଳେ” ।
 ରୋଷେ ତମ ତମ ହୋଇ ଦଶାନନ
 ପରୁରେ ତାହାକୁ ଅସ୍ତ୍ର ଶିଖିବା,
 ତହୁଁ ବଳଗଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ହୋଧ
 ଅତଳ ପରାୟେ ସେ ହେଲେ ଉଦ୍‌ଘା ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ କର ସେ ବଂଶାନ୍ତ
 ମାଇଲ ଶକତି ମହା ରାଗରେ,
 ଯାଇ ସେ ଶକତି ଗରଜନ କରି
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ବସେ ଭେଦିଲା ଖରେ ।
 ହୋଇ ହତଜ୍ଞନ ସୁମିତ୍ରାଜନନ
 ପଡ଼ିଲେ ଧରଣୀ ତଳେ ବହନ,
 ଶୋକରେ ଅଧୀର ହେଲେ ରଘୁବର
 ସହ ବିଭୀଷଣ ମର୍ଦ୍ଦିତଗଣ ।
 କାନ୍ଦିବାକୁ ଶକ୍ତି ନଥିଲା କା ଶକ୍ତି
 ରାମ ନିଜେ ଯାଇ ତାକୁ କାନ୍ଦିଲେ,
 ସୁଦେଶ ବଚନେ ବିଶଲକରଣୀ
 ପାଇଁ ହିମାଳୟେ ହନୁ ତଳେ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ବସେ ଶକ୍ତି ଭେଦ ପରେ
 ଦଶାନନ ହସେ ଲେଉଟିଲା ଘରେ ।
 ଗରିମାରଦନ ଯାଇ ହନୁମାନ
 ଶୋକନ୍ତେ ଔଷଧ ନପାଇ ଦୁଃଖେ,

ସେ ଅତଳ ତାଡ଼ି କାନ୍ଦେ ତାକୁ ଧରି
 ଫେରେ ନରପଥେ ଲଙ୍କାଭିମୁଖେ ।
 ଅଯୋଧ୍ୟା ଗଗନେ ଆସେ ହନୁମାନ
 ପବନ ବେଗରେ ଅତଳ ଧରି,
 ଏକାଳେ ସହସା କୈକେୟୀକୁମର
 ଖସାଇଲେ ହନୁ କାଟୁଲି ମାରି ।
 କଥାସାଥୀ ପରେ ବିଦା ଦେନ ହନୁ
 ଉଠିଲା ଆକାଶେ ସେ ଗିରି ଧରି,
 ରାତି ନ ପାଉଣୁ ପହଞ୍ଚିଲା ଆସି
 ସମର ଭୂଇଁରେ ରାମଙ୍କୁ ସ୍ମରି ।
 ଏକପ୍ରମା ନାଶ ଶାର ଲୋଡ଼ିବାରୁ
 ସେହସଖି ହନୁ ଲଙ୍କା ଗମିଲା,
 ତାହା ଶୀର ଆଖି ପର ଶୀର ସଙ୍ଗେ
 ଦେବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରାଣ ରହିଲା ।
 ତଦନ୍ତେ ମାରୁତ ପଦତଳୁ ନେଇ
 ଯଥାସ୍ଥାନେ ଥୋଇ ଫେରି ଆସିଲା,
 ଦେଖି ତା ବିହମ ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରଶଂସା
 କରିବାରୁ ତାର ତେଜ ବେଢ଼ିଲା ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବଞ୍ଚିବା ଶୁଣି ନିକଷାକୁମାର,
 ଚିନ୍ତୁଅଛି ନାନା କଥା ଛନ୍ଦି ଉଜାଗର ।
 ପଡ଼ିଲା ତାହାକୁ ଏବେ ବିଷୟ ସଂକଟ,
 ଭାବିଲା ତା ମୃତ୍ୟୁକାଳ ହେଲାଣି ନିକଟ ।
 ଏ ସମୟେ ଜନନୀ ତା ପାଶେ ଆସି କହେ,
 “ମହାରାଜଣ ପୁଅ ତୋ ପାତାଳରେ ରହେ ।
 ଚିନ୍ତିଲେ ସେ ଏହସଖି ଏଠାକୁ ଆସିବ,
 ମାୟାବଳେ ନେଇ ବେନି ଭାଇ ସେ ବଂଧବ,
 ଜନନୀଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଚିନ୍ତିଲା ସେଷଣି,
 ଆସିଲା ମହାରାଜଣ ପାଶେ ଲଙ୍କାମଣି ।
 ରାବଣ ବଞ୍ଚିଲା ମହାରାଜଣ ଆଗରେ,
 ଯାହା ଦର୍ଶିଥିଲା ସବୁ ଆମ୍ଭଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ।
 ସବୁ କଥା ଶୁଣି ମହାରାଜଣ ଚକିତ,
 ମଙ୍ଗିଲା ବେନି ଭାଇଙ୍କି ନେବାକୁ ଭୁବିତ ।
 ଏ ସମୟେ ବିଭୀଷଣ ବିହଙ୍ଗ ରୂପରେ,
 ଆସି ଦେଖିଗଲା ସବୁ ଯା ହେଲା ଏଠାରେ ।

ଶିବରେ କହିଲା ଯାଇ ହେବାକୁ ସତକ,
 ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଟିକିଏ ଅତକ ।
 ଏତେ କହି ବିଶ୍ୱାସୀ ବାନରମାନଙ୍କୁ
 ନେଇ ଜଗାଲେ ଚାରି ଦୁଆରମାନଙ୍କୁ ।
 ମହାରାଜା କପଟ ନରୁଣି ମାରୁଡ଼
 ଦେଖିବାରୁ ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସୀର ଆକୃତି ।
 ଗୁଡ଼ ଦେଲା ଭିତରକୁ ଗଲା ସେ ଦଇତ
 ଅଜ୍ଞାନ କରାଇ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କି ତୁଷିତ ।
 ଦେଖିଗଲା ପାତାଳକୁ ହରଷ ମନରେ,
 କେହି ନ ଜାଣିଲା ପରି ରଖିଲା ଗୁପ୍ତରେ ।
 ଏ ସମୟେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଆସି ହନୁ ପାଶେ
 ପୁତ୍ରକୁ ଖବର ତାକୁ ରହିଲା ତରସେ ।
 ଭିତରକୁ ଗଲା ବିଶ୍ୱାସୀ ଦେଖିବାକୁ
 ନ ଦେଖି ତଟସ୍ଥ ହେଲା ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ।
 କି ହେଲା କି ହେଲା ବୋଲି ପଡ଼ିଲା ଚହନ
 ବାନରମାନଙ୍କ ନେତ୍ର ଦିଶେଇତଳ ତଳ ।
 ବିଶ୍ୱାସୀ କରେ ଶୋକ ହନୁମାନେ ରୁହିଁ
 “କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ମୋତେ ବାଟ ଦିଶୁ ନାହିଁ ।”
 ହନୁମାନ କହେ ଦମ୍ଭ ବାନରମାନଙ୍କୁ
 ଶୋକ ମୁଁ ଆଣିବି ଯାଇ ପାତାଳପୁରକୁ ।
 ଏହା କହି ବାୟୁବେଶେ ଚଳିଲା ପାବନ
 ପହଞ୍ଚିଲା ପାତାଳରେ ନ ପାଉ ରଜନୀ ।
 ମଳୟୁକ ସେ ପୁଣି ହାରେ ଜଗିଥିଲା
 ପ୍ରବେଶିବା ଦେଖି ତାକୁ ପଥ ଡିଗାଳିଲା ।
 ଧରାଧରି ହୋଇ ଦୁଃଖ ହେଲେ ମରାମର
 ଶେଷ ହନୁ ପକାଇଲା ତଳେ ତାକୁ ଧରି ।
 ପରିତପ୍ତ ମାଗି ପୁଣି ଦେଲା ପରିତପ୍ତ,
 ମୋଦେ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହେଲେ ଦୁହେଁ ବାପ ପୁଅ ।
 ପୃଥ୍ୱୀରୁ ବୁଝି ହନୁ ସକଳ ଖବର
 ଦେଖିଲା ଭିତରେ ଯାଇ ରମ୍ୟ ସବେବର ।
 ମାଛୁରୁର ଧରି ଯହିଁ ଥିଲେ ବେନିଭାଇ
 ପ୍ରବେଶି ପହିଲେ ଦେଲା ବହୁତ ଲିଭାଇ ।
 ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦୁହେଁ ଲଭିଲେ ଚେତନା
 ହନୁମାନ ସବୁକଥା କହିଲା ବର୍ଣ୍ଣନା ।

କାଳୀ ମନ୍ଦିରରେ ତହୁଁ ହନୁ ପ୍ରବେଶିଲେ,
 ସୁଖ କରିବାରୁ ଦେବା ପ୍ରଶନ୍ନ ହୋଇଲେ ।
 ଉଦ୍ଧାରବା ବାଟ ଶୁଣି ହନୁମାନ ଯାଇ
 ଲମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ସବୁ କହିଲେ ବୁଝାଇ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ମାରୁଡ଼ ଆସି ଦେବାଙ୍କ ପଛରେ
 ଖଣ୍ଡା ଧରି ରହିଥାନ୍ତି ଅତି ଗୋପନରେ ।
 ପାପିଷ୍ଠ ମହାରାଜା ଧରି ବେନିଭାଇ
 ପ୍ରବେଶିଲା ମନ୍ଦିରରେ ବଳି ଦେବାପାଇଁ ।
 ଖଣ୍ଡାରେ ଦିଗଡ଼ କରି ମହାରାଜାକୁ
 ଧଇଲା କାନ୍ଦରେ ତାରି ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ।
 ପତାଳପୁରରୁ ଆସି ପଶନ୍ତି ଶିବଜେ,
 ହେଲେ ପୁଲକିତ ବିଶ୍ୱାସୀ ଆଦି ବାରେ ।
 ବିଶ୍ୱାସୀଙ୍କୁ ମର ମହାରାଜା
 ମରଣ ବାରତା ଶୁଣି ଦୁଃଖିତ,
 ନ କରି ଚଳନ୍ତ ମନେ ଧରି ଦମ୍ଭ
 ବ୍ରାହ୍ମାରିଲା ଶୁଭ ଘେନି ଘଇତ ।
 ବିଶ୍ୱାସୀର ଆଡ଼ମ୍ଭର ଦେଖି ସକଳ ତାନର
 ହୋଇ ଅତି ଧରୁଛନ୍ତି ରାମଙ୍କ ପାଶେ
 ଯାଇ ଶୁଣିଲେ ଏସନ ସୈନ୍ୟଦେବ ଦଶାନନ
 କରନ୍ତାକୁ ଆସେ ଉତ୍ତାମ ଚରିତ୍ରାସେ
 କହନ୍ତୁ ସମରେ ଗମନ
 ‘ରାଜାଙ୍କୁ ମାର ଆଣ ସୀତା ବହନ ।
 କୌଶଲ୍ୟାନନ୍ଦନ କପିଳ ବଚନେ
 ସନ ହୋଇ ଗଲେ କପି ଗଡ଼ଶେ,
 ସୁମିତ୍ରା କୁମାର ହୋଇ ତରବର
 ଆନନ୍ଦିଲେ ସୁଖ ଦୁର୍ଗା ଚଉଶେ ।
 ହୋଇ ମୁହାଁ ମୁହାଁ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ଦୁଇ
 ସମର ଭୁଲିଲେ ଦୁଇଇ ଗୁଡ଼,
 ହେଲେ ମରାମର ଧନୁଶର ଧରି
 ନ ପାରେ କେ ଜଣି ପ୍ରବେଶ ରୁଡ଼ ।
 ତୁମ୍ଭଙ୍କ ସଙ୍ଗାମ ରୁଲେ ଅବରାମ
 ଶକତି କାହାର ନୁହଇ କଳ,
 ବିନୁଚନ୍ଦ୍ର ଶର ହୋଇ ତରବର
 ଉଦ୍ଧେ ଦେଖୁଚନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ବଳି ।

ହୋଧେ ଅପଘନ କମ୍ପେ ଘନ ଘନ
 ଟଙ୍କାରିଲେ ଧନୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦିକା ଦୁହେଁ,
 କ୍ଷଣେ ନିରେଖିଲେ କେ ଜାଣି ନପାରେ
 ପାଣି ଥିଲାପରି ବାବଣ ମୁହେଁ ।
 ହେଲା ରଣ ଭୂଇଁ ରକତର ନଈ
 ମାନ ମାନ ବାରେ ପଡ଼ିଲେ ତଳ,
 ରାମଙ୍କ ସକାଶେ ଆସେ ଦେବା ଦେଶେ
 “ବଜୟ” ବମାନ ଧରି ମାତଳ ।
 ମିଳ ରାମ ପାଶେ ସାଇଥି ହୋଇ ସେ
 ବୁଲିଲା ସମର ଦିବା ରଜନୀ,
 ବୁଝୁ ବୁଝୁ ସାତ ଦିନ ଗଲାବ୍ୟାପୀ
 ହୁଁକାରେ କମ୍ପୁତ ଲଙ୍କା ଅବନୀ ।
 ଉଥପରେ ବସି ନିଶକୁ ଆର୍ଦ୍ରଣି
 ଦିଏ ଦଶାନନ ମୁଖକୁ ହସା,
 ରାମ ବ୍ରହ୍ମଗର ବାଜି ହୃଦେ ତାର
 ଉଡ଼ିଗଲା କାହିଁ ତକ୍ଷଣେ ହଂସା ।
 ନିଷ୍ଠୁରଙ୍କ ବସୁନ୍ଧରା ଆଜିଠାରୁ ହେଲା,
 ସ୍ଵର୍ଗମର୍ତ୍ତ୍ୟ ପାତାଳରେ ଶାନ୍ତି ବିଛାଜିଲା ।
 ପାପର ରାଜଭୁ ତୁଟି ପୁଣ୍ୟର ରାଜଭୁ
 ଲବବାହୁ ପ୍ରସରିଲା ରାମଙ୍କ ମହାହୁ ।
 ମେଘ ବରଷିଲେ ହେଉ ବଡ଼ ଯେତେ
 ବାଲିବନ ଲୁନ ଯଥା,
 ଯେତେ ବଳଶାଳୀ ହେଉ ନା କିଏ
 ପ୍ରବେଶିଲେ କାଳ ତଥା ।
 ବିଭୀଳ ମୁଷିକେ ଶିଳିବା ସକାଶେ
 ଉଜ୍ଜଟ ଇଚ୍ଛାରେ ଛପେ ଯେସନ,
 ମୃତ୍ୟୁ ଆୟୁଷକୁ ନିଜ ଗ୍ରାସ ପାଇଁ
 ଅହରହ ଜଗିଥାଏ ତେସନ ।
 ହେଲା ପୁଷ୍ପ ବୁଝି ସ୍ଵର୍ଗ ରାମଙ୍କ ଉପରେ,
 “ଜୟ” ନାଦେ କମ୍ପାଇଲେ ସକଳ ବାନରେ ।
 ଥେ ଧରି ସ୍ଵର୍ଗେ ଗଲେ ମାତଳ ଲେଉଟି,
 ପଡ଼ିବ ରାବଣ ଏଣେ ମାଟିକ ସାଉଁଟି ।
 ମରି ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେତେ ସମରେ କପିଏ,
 ଦେବୀରୁଦ୍ରହେ ଉଠିଲେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ।

(ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶୋକ)

ରାବଣ ମରଣ ବାରତା ଶୁଣି ରାବଣ ନାଶ,
 ଧାଇଁଲା ସମର ଭୂଇଁକ ନେହୁଁ ବୁଝାଇ ବାରି ।
 ଭୂତଳେ ପଡ଼ିବା ଦର୍ଶନ କରି ଅସୁସ ରାଣୀ,
 ଶୋକ ଗଦଗଦ କଣ୍ଠରେ ଭାଷେ ଏମନ୍ତ ବାଣୀ ।
 କେତେ ମନା କଲେ ନ ଦେନି ସଙ୍ଗେ ସୁହିଲ,
 ସବଣ ବୁଝାଇ ଶେଷରେ ନିଜେ ପ୍ରାଣ ହାରିଲ ।
 ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୟୀ ଲଙ୍କା ନଗରୀ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହେଲ,
 ନ ଡରି ଅନ୍ତକ କପରି ତୁମ ପରାଣ ନେଲ ।
 ନ ଶୁଭେ କି ତୁମ କାନକୁ ମୋର ବକଳ ରଡ଼ ?
 ଦୁଇର ପାଖୁଡ଼ା ପରାଏ ଅବା ପଡ଼ିଲ ହେତ ?
 ପବିତ୍ର ପରାଏ କାହିଁକି ଆଜି ହେଲ ଅତଳ ?
 ନେଲ ହରି କିଏ ତୁମର ଭୁଜ ସକଳ ବଳ ?
 ତୋଷୁଥିଲ ଅନବରତ କଥା କୋମଳ କହି,
 କେଉଁ ଦୋଷ ଆଜି ଦେଖିଲ ଅଛ ମଉନେ ରହି ?
 ଯାଛନ୍ତି ମଉଳି କାହିଁକି ତବ ସୁବୁରୁ ମୁଖ ?
 ନ ସହି କିଏସେ ଭାଙ୍ଗିଲି ମୋର ଜୀବନ ସୁଖ ?
 ନାଉରା ନ ଥାଇ ନଉକା କହ ଯିବ କପରି,
 ଜାଣି ମୁଁ ନ ଥିଲି ଜାଣିଲି ଭବଲୀଳା ଏପରି ।
 ନେଉଥିଲ ସଙ୍ଗେ ସତତ ତଉଦିଗେ ବୁଲେଇ,
 ଏକୁଟିଆ ଆଜି କପରି ଯାଅ ମୋତେ ନ ନେଇ ।
 ରେ ଦାରୁଣ ବିନ୍ଦୁ ତୁଜାକୁ କଥା ବହୁଲୁ ହଂସା ?
 ତୋ ଯୋଗୁଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଆଜି ମୁଁ ହେଲା ଭଗାରି ହସା
 ଅବଳାକୁ କଥା ନ ବୁଝି ଦେଲୁ ଏତେ କଷଣ ?
 ହରାଇଲୁ ଅବା ରାଗରେ ତୋର ବିବେକ ପଣ ।
 ପାଟିଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ଏ ପାପିନୀ ହୃଦୟ,
 କାହା ମୁଖ ଦେଖି ବଞ୍ଚିବ କହ ହେଁ କୃପାମୟ !
 ଆଗ ପଛ ହୋଇ ସକଳ ଭୁଁ ଯିବେ ଧଲାଇ,
 ଏଥିପାଇଁ କଥା ଲାଗିବ ଲେଉ ଏ ପ୍ରାଣ ପାଇଁ ।
 ଯାଇବି ଯା ବୁଲି ନ ଫେରିବ ଆଉ
 କଲେହେଁ କେତେ ପ୍ରୟାସ,
 କଲୁନାରେ ଭରା ଆସନ୍ତା କାଲିକ
 ନକର ଲବେ ବିଶ୍ଵାସ ।

ବାହାର ଚକ୍ରକଣ ନ ବଢ଼ାଏ ମାନ
ଆବଳତା ଥିଲେ ଭିତର ଘର,
ସମୟର ହାତ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ସଦା
କରେ ଧୂଳି ଜବାଜବା ନକର ।
ଦଶମୁଣ୍ଡ ବଂଶବାହୁ ବସ୍ତ୍ରାରି ବାବଣୀ,
ପଡ଼ିଅଛି ଭୂଇଁପରେ ନ କହି ବଚନ ।
ଉଡ଼ୁଚନ୍ତି ଶକୁନୀଏ ହୋଇ ପଲ ପଲ,
କୁଆ ଆସି କରୁଛନ୍ତି ବଡ଼ କଲବଲ ।
ଶ୍ରୀରାମଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଶବ ନେଲେ ବୋହି,
ଲଗାଇଲେ ଜୁଇ ନେଇ ଚିତା ପରେ ଥୋଇ ।
ପୋଡ଼ି ସେ ପାଉଁଶ ହେଲେ ଦେଖିଲେ ସକଳ,
ନାହିଁ ସେ ରୁଦ୍ଧ ପଲଙ୍କ ନାହିଁ ଭୂଜ ବଳ ।
ଶ୍ରୀରାମ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ସୁମିତ୍ରାସୁତଙ୍କୁ,
“ଅଭିଷେକ କର ଲଙ୍କେ ରାବଣାନୁଜକୁ” ।
ଏହା ଶୁଣି ସଉମିତ୍ର ନେଇ ବିଭୀଷଣ,
କରାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଜବେ ଲଙ୍କାର ରାଜନ ।
ଗଲ୍ଲଗଲ ହନୁମାନ ରାମାଦେଶ ପାଇ,
ଜାନକୀଙ୍କ ସବୁ କଥା କହିଲୁ ବୁଝାଇ ।
ସବୁ ଶୁଣି ମଇଥିଲୀ ସଖୀ ପୁଲକିତ,
ହେଲେ ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ ରାମ କଣିନ ନିମିତ୍ତ ।
ହନୁ ଫେରି ରାବଣଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ି ବେନିକର,
କହେ ସୀତା ଲେଉଟୁଛନ୍ତି ଦଶନ ଭୂମର ।
କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ଚାହିଁ ରାବଣାନୁଜକୁ,
“ଭୂଷଣ ପିନ୍ଧାଇ ଆଣ ଏଠାକୁ ସୀତାଙ୍କୁ” ।
ଶୁଣିବାରୁ ବିଭୀଷଣ ଯାଇ ମଧୁବନ,
ପିନ୍ଧାଇ ଭୂଷଣ ସୀତା ଆଣିଲେ ବନ୍ଦନ ।
ସୀତାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ରାମ କହନ୍ତି ଏସନ,
“କରିଅଛି ମୁଁ ମୋହର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ।
ହେଥିଲ ବହୁଦିନ ରାକ୍ଷସ ପୁରରେ,
ପଡ଼ୁଥିବ ନିଶ୍ଚୟ ପାପ ପାଶ ବନ୍ଧନରେ ।
ନରଣି ମୋଠାରେ ଆଶା ଅନ୍ୟ ପଡ଼ି ବର,
ଲୋକ ଅପବାଦ ଲାଗି ମୋତେ ମାଡ଼େ ଡର ।
ଏ ବଚନ ଶୁଣି ସୀତା କହିଲେ ରାମଙ୍କୁ,
“ମୋର ମନ କଥା ନାହିଁ ଅଜଣା ଭୂମକୁ ।

ମୋ କରମ ଫଳ ମୁହଁ କରିଅଛି ଭୋଗ,
ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ କେତେ ଘଟେ ଯାହା ଯୋଗ ।
ଏହା କହି ସୀତା ଦେବା କରିଲେ ରୋଦନ,
ହନୁମାନେ ଚାହିଁ ପୁଣି କହିଲେ ଏସନ ।
“ମୋର ଚରିତକୁ ଶଙ୍କା କରୁଛନ୍ତି ରାମ,
ପୋଡ଼ା କପାଳକୁ ମୋର ବିହୁ ହେଲୁ ବାମ ।
ମୋ ଚରିତ ଜାଣିତ ତ ଫକନକୁମର,
ପୁଣି ଜାଣନ୍ତି ଉତ୍ତମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦେବର ।
ନ ସହ୍ୟ ଅପବାଦ କେତେବେଳେ ସୀତା,
ଭାଗିବ ଜୀବନ କିପାଁ ଜନକ ଦୁହିତା ।
ବିଡ଼ିହୋସେ ଝାସ ଦେଇ ତେଜବି ଜୀବନ,
ନିଷ୍ଠୁରଙ୍କ ଚରିତରେ ନ ହେବ ଦହନ” ।
ସଉମିତ୍ର ବାର ଯାଇ ଆଣିଲେ ଅନଳ,
ଜନକନନ୍ଦନା ଆଣି କରି ତଳ ତଳ ।
ପଶିଲେ ତହିଁରେ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଦିଗପାଳେ,
ବିଭୀଷଣ ଘୃତ ଆଣି ତହିଁପରେ ତାଳେ ।
ସକଳ କଲେ ରୋଦନ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହୃଦ,
ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ରାମଙ୍କର ଚିତ୍ତ ।
ହା ସୀତେ ହା ସୀତେ କହି ଶ୍ରୀରାମ କାନ୍ଦନ୍ତି,
କାନ୍ଦନ୍ତି ଭୂଇଁରେ ଗଡ଼ି ଅପୁରୁଷୀଭିତ ।
ରାମ କାନ୍ଦିବାର ଦେଖି ଶୀତ ସୀତା ଧରି,
ବାହାରିଲେ ତା ଭିତରୁ ବାଳ ରବି ପରି ।
ସମର୍ପିଲେ ତାଙ୍କୁ ଶୀତ ରାମଙ୍କ ହାତରେ,
ପବିତ୍ର ଅଟନ୍ତି କହି ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ।
କହନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମ ହୋଇ ପୁଲକିତ ଅତି,
“ଅପବାଦୁଁ ହାହି ହେଲି ଆହେ ମହାମତି” ।
ହରିଷମନେ କପିଏ ହେଲେ ଡିଆଁଡେଇଁ,
ରାମଗଲେ ଜାନକୀଙ୍କ ଶିବିରକୁ ନେଇ ।
ତଉଦ ବରଷ ହେଲୁ ରାମ ବନବାସ,
ଅସାଧ୍ୟା ଯିବାକୁ ଫେରି ମାନସ ଉଲ୍ଲାସ ।

ହନୁମାନ

ଧନ୍ୟ ହନୁମାନ ଧନ୍ୟ ତୋ ଜନକ,
 ରଖିଗଲ ନାମ ଅବତ କଣ୍ଠକ ।
 ସାହସେ ଲଢ଼ିଲ ଅପାର ସାଗର,
 ଖୋଜିଲ ଲଙ୍କାରେ ପଣି ଘର ଘର ।
 ଅଶୋକ ବନରେ ସୀତା ଠାବ କରି,
 ଧୂସିଲ ସେ ବନ କାହାକୁ ନ ଡରି ।
 ଭୁଜେ ଅସୁରଙ୍କ ଦେଲ ତୋଟି ଚପି,
 ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଥିବ ସେହି ସୃଷ୍ଟିଲପି ।
 ଆପେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ପାଶେ,
 ଗଲ ହରଷରେ ଦଶାସୁର ବାସେ ।
 ଦେଲେ ନିଶୀତରେ ନାନା ପରାୟବ,
 କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ଲାଗି ରହିଲ ମାରବ ।
 ନିର୍ଭୀକତା ହେତୁ କହିଲ ପିଟାଇ,
 ଯାଇଥିଲ ଲଙ୍କା ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ।
 ରବଣ ଆଗରେ ସତ୍ୟତା ପ୍ରକାଶ,
 କରି କଲ ଖରେ ଲଙ୍କା ପୁଣି ନାଶ ।
 ଯାଇ ହୁମାଳୟୁ ବଢ଼ିକ ଭିତରେ,
 ଗନ୍ଧମାଦନକୁ ଆଣିଲ କାନ୍ଧରେ ।
 ଯା ଯୋଗୁଁ ପାଇଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜୀବନ,
 ରାମନାମ ସ୍ମର କଲ ପୁା ସାଧନ ।
 ପ୍ରବେଶି କୌଶଳେ ପାତାଳ ପୁରରେ,
 ମହାରାବଣକୁ ଛେଦିଲ ଖଡ୍ଗରେ ।
 ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ବୋହି କାନ୍ଧପରେ,
 ଆଣିଲ ସେଠାରୁ ଘଡ଼ିକ ଭିତରେ ।
 ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଏ କର୍ମ ସାଧିଲ,
 ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରାମ ମହତ୍ତ୍ୱ ରଖିଲ ।
 ଅକ୍ଷୟ କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରଖିଗଲ ଭବେ,
 ସତ୍ୟତାର ଜୟ ହେଲା ଅତି ଜବେ ।

ସାରି ବନବାସ ଚଉଦ ବରଷ
 ସହ ନାନା କେଶ ଜାନକପତି,
 ରାବଣଙ୍କୁ ମାରି ସୀତାକୁ ଉଦ୍ଧାରି
 ଅଯୋଧ୍ୟା ଯିବାକୁ ଉତ୍ସୁକ ଅତି ।

ଆଣି ବଞ୍ଚିଷଣ ଆଇଲେ ବିମାନ
 ସଜ ହେଲେ ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ଯିବା ଲାଗି ସଙ୍ଗେ ଶାସ୍ତ୍ରସବାନରେ
 ସେମାନଙ୍କ ମନ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ।
 ପୁଲକିତ ମନେ ଆରୋହି ସନ୍ଦନେ
 ଗଗନ ମାର୍ଗରେ ଅଯୋଧ୍ୟା ମୁଖେ,
 ପ୍ରକୃତ ମାଧୁଷ୍ଠ ଦରଶନ କରି
 ସକଳ ଗମିଲେ ଅଜାବ ସୁଖେ ।
 ଗଗନ ମାର୍ଗରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସରବେ
 ଭରଦ୍ୱାଜାଶ୍ରମେ ନେଲେ ବଶ୍ରମ,
 ତହିଁ ଆରହନ ଡାକ ହନୁମାନ,
 ଯିବାକୁ ଅଯୋଧ୍ୟା କହିଲେ ରାମ
 ପବନ ବେଗରେ ପବନ କୁମାର
 ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାପୁର,
 ରାମ ଫେରିବାର ବାରତା ଶୁଣନ୍ତେ
 ସକଳ ଆନନ୍ଦେ ହେଲେ ଅଧୀର ।
 ପବନ ଦୁଲ୍ଲଭ ବାହାର ଚଞ୍ଚଳ
 ଭରତଙ୍କ ପାଶୁ ମେଲଣି ନେଇ,
 କୌଶଲ୍ୟ କୁମାର ସନ୍ଦିଧେ ପହଞ୍ଚି
 ହେଲେ ଉଲ୍ଲସିତ ବାରତା ଦେଇ ।
 ଶୁଣି ରାମ ଆଗମନ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରଜନ
 ଅତି ପୁଲକିତ ମନ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ,
 ବୁଝି ଶୁଭକ ପରାଏ ରହିଥିଲେ ଆଜିଯାଏଁ
 ଘଣ୍ଟ ଶଙ୍ଖ କାହାଳୀରେ ପୁର କମ୍ପାଇ,
 ସଜାଇଲେ ପଥର ନକର
 ହାରିବେ ପାପ ସକଳ ସେବ ପୟର ।
 ଅନୁଚର ସେନ ଶ୍ରୀରାମ ଆସନ୍ତି
 ଅତି ଉଦବେଗରେ ଆରୋହି ରଥ,
 ଭରତ ଏ ପଟେ ମହା ଆଡ଼ମ୍ବରେ
 କଲେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଓଗାଳି ପଥ ।
 ଭକତ ଅନ୍ତରେ ପୁଜି ରାମାବତରେ
 ସଙ୍ଗୋଳିଲେ ବହୁ ଅତି ପ୍ରେମରେ,
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏ ପାଶୁ ଆସି ଭରତକୁ
 ନମିଲେ ସେ ଯିଣି ଭକ୍ତ ହେରେ ।

ନକର ବଳୟ କୁଶଳ ସମ୍ବାଦ
 ପରୁର ଆସିଲେ ଭରତ ସଙ୍ଗେ,
 ଦର୍ଶନେ ସରସ୍ବତୀ ଅଭିନୟିନୀ କ
 କୁଳ କୁଳ ନାଦେ ତାହା ତରଙ୍ଗେ ?
 ଲୋକାରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ତଳିଲେ ସକଳ
 ରାଣୀ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଅତି ବ୍ୟଗ୍ରରେ,
 ଜନନୀମାନଙ୍କ ଚରଣେ ପ୍ରଣମି
 ଲଭିଲେ ଆଶିଷ ହରିଷଭରେ ।
 ଲଗାନ୍ତି ଏ ଭବେ କନ୍ଦଳ ନାଶ୍ଟ୍ରୀ
 ସୁଗେ ସୁଗେ ବେଳେ ବେଳେ,
 ନଥିଲେ ମନ୍ତ୍ରରା ଗୋମ ବନବାସ
 ଭଟ୍ଟନା କି କେତେବେଳେ ?
 କିନ୍ତୁ ହିଁ ନଜାଣି ଅଯୋଧ୍ୟା ଧୋବଣୀ
 ଭୁକ୍ତା ଅପବାଦ କଲା ଉଟନା,
 ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ରାବଣ ବଇରି
 କଲେ ନିବାସର ସଙ୍ଗ ଲଳନା ।
 କଳହ ଭିଆଇ ସୁପ୍ତ ଶଶା ଯାଇ
 ଶ୍ରାବକୁ ଦେଲା ବତାଇ,
 ରାବଣ ମଣେ କଲା ଆମନ୍ତ୍ରଣ
 କୁନ ତା ଦେଲା ଉପାଇ ।
 ଦୁର୍ବତ ଶାସନ କୈକେୟୀନନ୍ଦନ
 ସମର୍ପିବା ଲାଗି ହେଲେ ଆକୁଳ,
 ଅମନ୍ତ୍ରଣେ ଶରେ ମହର୍ଷି ବଶିଷ୍ଠ
 ଅଭିଷେକ ପାଇଁ ଭୁପତିକୁଳ ।
 ମଙ୍ଗଳ ବେଳରେ ମହା ଆଡମ୍ବରେ
 ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ନେଲେ ଶ୍ରୀରାମ,
 ସେ ରାମ ରାଜନ ଗଲ କାହିଁ ଆଜ
 ମାତୁ ଅଛି ଲଜ ବଧାତା ବାମ ।
 କ୍ଷମତା ଲଳସା ସମ୍ପତ୍ତି ପିପାସା
 କରବାରୁ ଗ୍ରାସ ସକଳ ମୋହ,
 ପାପପୁଣ୍ୟ କାର ନଥାଏ ବରୁର
 ଶ୍ରବ ଶ୍ରବ ସଦା ଉଠୁଛି କୋହ ।
 ରହିବ ପାଠରେ ବୁଲିବ ଶାଠରେ
 ଏ ରାଜ ଶାସନ ଲୋକ ମତରେ,

ବାହାଦୁରୀ ଲାଗି ଲାଗେ ବାତାବୀତ
 ଥିବ ରାମନାଥ ଅମରାକ୍ଷରେ ।
 ବନ୍ଧୁ ଯାଉଅଛି ଜୀବନର ସୁଅ,
 ଗଡ଼ାଉଛି ନିତି କିଏ କେତେ ଲୁହ ।
 ପରସ୍ତ ହରଣେ ନିଜର ସତତ,
 ନ ଚନ୍ଦ୍ରେ କିଏ ସେ ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟତ ।
 ପକାଇଛି ଜାଲ ସ୍ଵାର୍ଥ ରୁଚିଆଡ଼େ,
 ଛୁପି ରହି ଏଣେ ଲଳସା ଉଡ଼ାଡ଼େ ।
 ଶଠତା ଲଗାଇ ମନ୍ତ୍ରକେ ମୁକୁଟ,
 ଦେଉଅଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାନା ନଟକୁଟ ।
 ପୁଣ୍ୟର ତଉଲ ପାପ ନିକଟରେ,
 କରି ବାହାଦୁରୀ ନିଏ କେ ପ୍ରୀତିରେ ।
 ଦେଖାଉଛି ହଂସା କେତେ ଅଭିନୟ,
 ନିରତ ମନକୁ କରୁଛି ଅସୟ ।
 କୃତଦଳ୍ପତା ଚପି ଦେଉଛି ସଂସାର,
 ଚଉଦିଗେ ମାଡ଼ି ଯାଉଛି ଅନ୍ଧାର ।
 ହାଟବାଟ ଭାଟଟ ମିଥ୍ୟାର ପସର,
 ବାନ୍ଧୁ ବସିଅଛି ସଂସାରର ଧର ।
 ଚତୁର ପଣରେ ଜଟିଆ ଲଗାଇ,
 କୁଟୀଳତା କରେ ନିଶ୍ଚୟକୁ ବାଇ ।
 ଯାଉଛି ଜଗତୁ ଉଭେଇ ବିଶ୍ଵାସ,
 ସଭିଙ୍କ ହୃଦୟେ ଉଠୁଛଇ ସାସ ।
 ହେଉଅଛି ଚୁନା ଦାଉ ଗରବର,
 ଭୁକ୍ତାରେ କିଏ ବା ହୁଏ ଫରାଫର ।
 କିଏ ବା ଧନର ବଡ଼ିମା ଦେଖାଇ,
 କହେ ରୁକି କଥା ଭୁଢ଼ାଇ ଭୁଢ଼ାଇ ।
 କାନକୁହା କେତେ ଟେକିଲେଣି ମୁଣ୍ଡ,
 ବରୁଡ଼ର ଶୁଣି ପରି ତାଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡ ।
 ଦେଖାଇ ହୁଏ ଯେ ନିଜ ବାହୁବଳ,
 ପରିଣତି ତାର ବସମୟ ଫଳ ।
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ପ୍ରତିକୂଳ ହେଲେ ମଣିଷର,
 ଅମାତ୍ୟରେ ବଣ ସିନା ନିରନ୍ତର ।
 ଭୁକ୍ତା ଉପ କହି ଫୁଲଲେ ଶୁଭ,
 ଜାଣି କେ ପାରିବ ଜଗତେ ଅରାଧ ।

କୁ ରୁ ସେ ତୁ

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ଏକଦା ଧର୍ମୀୟା କୁରୁବଣ ନୃପେ
 ଶାସୁଥିଲେ ଏ ଧରଣୀ,
 ମହାଯଶା ପାଣ୍ଡୁ ଜନମି ସେ କୁଳେ
 ହେଲେ ନୃପତି ଅଗ୍ରଣୀ ।
 ତାଙ୍କ ବଡ଼ଭାଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଥିଲେ
 ଜନମ କାଳରୁ ଅନ୍ଧ,
 ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ୁ ଥିଲେହେଁ ସେ ସଦା
 ପାଞ୍ଚୁଥିଲେ ନାନା ଛନ୍ଦ ।
 ଥିଲା ରାଜଧାନୀ ଦ୍ରୌପଦୀ ତାଙ୍କର
 ବିଚିତ୍ର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଜନକ,
 ଧର୍ମ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ଥିବାରୁ ଭୂପେ ତା
 ଦିଶେ ଅତି ଝଙ୍କମକ ।
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ଜନମା ଅମ୍ବିକା
 ଅମ୍ବାଲିକା ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର,
 ପିତୃ ମୃତ ହେତୁ ପିତାମହ ଶାଶୁ
 ପାଳକ ସେମାନଙ୍କର ।
 ଗାନ୍ଧାରୀ ନୃପତି ସୁବଳ ଦୁହିତା
 ପୁରୀଲ ଗାନ୍ଧାରୀ ସହ,

ଗାନ୍ଧେୟଙ୍କ ବୋଲେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର
 ହେଲା ଦାର ପରିଗ୍ରହ ।
 ଭୋଜରାଜ ଜେମା କୁନ୍ତୀ ସ୍ୱୟମ୍ଭରେ
 ପାଣ୍ଡୁକୁ ବରଣ କରି,
 ପତିଙ୍କ ଗହଣେ ଶୁଶ୍ରୁଷ ସଦନେ
 ଆସିଲେ ଯୌତୁକ ଧରି ।
 କିନ୍ତୁଦିନ ଅନ୍ତେ ମଦ୍ରେଶ ଶଲ୍ୟଙ୍କ
 ଭଗିନୀ ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ସହ,
 ପୁନରାପି ମହା ଯଶା ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର
 ହେଲା ଶୁଭ ଫରିଶାପ ।
 ଅପୁତ୍ରୀ ଗାନ୍ଧାରୀ ଦୁଇ ସମ୍ଭ୍ରାତ
 ଗର୍ଭକୁ ଧାରଣ କରି,
 ଲୌହ ପିଣ୍ଡ ପରି ମାଂସ ପିଣ୍ଡଟିଏ
 ପ୍ରସବିଲେ କର୍ମଦର ।
 ବ୍ୟାସଙ୍କ ବୋଲରେ ଯତନେ ଧୋଇଲେ
 ମାଂସ ପିଣ୍ଡଟିକୁ ଖରେ,
 ଧୋଇ ଧୋଇ ତାହା ହେଲା ବିଭଜିତ
 ଏକଟା ଏକ ଖଣ୍ଡରେ ।
 ଏକଶତ ଏକ ଦୃତକୁନ୍ତ ଆଖି
 ପୁରାଇଲେ ତା ଯତନେ,

ଦୁଇ ସମୁଦ୍ରର ଲଜରେ ସାଇତ
 ଭଣିଲେ ଗୁପତ ସ୍ଥାନେ ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଜାତ ହେବା ଦିନ
 ବଦଲେ ପେଟକତପ୍ତ
 ମାସକ ଭିତରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମରେ
 ଜନ୍ମିଲେ ଦୁଃଶିଳ ସହ ।
 ବିଭୀଷଣେ ଦିନେ ପାଣ୍ଡୁ ନୃପ ମନେ
 ରାଜଜ ବିସ୍ତାର ଲଗି
 ବାହାରିଲେ ଘରୁ ଗୁରୁଜନ ଠାରୁ
 ଆନନ୍ଦେ ମେଲଣି ମାଗି ।
 ଜଣି ରାଜ୍ୟମାନ ଆଣି ବହୁଧନ
 ଲେଉଟିଲେ ମୋଦରରେ
 ଶୁଷ୍କ ମହାମତ ତଥା ପ୍ରଜାପତି
 ସମ୍ବଳିଲେ ସମାହତେ ।
 ପାଣ୍ଡୁ ଅନନ୍ତର କାନନ ବିହାର
 ପାଇଁ ଦମ୍ପତି ସହିତ
 ଯାଇ ରହିଲେ ସେ ହିମାଳୟ ପାଶେ
 ହୋଇ ଅତି ପୁଲକିତ ।
 ଭଲ କିଛି ଦିନ ପାଣ୍ଡୁ କଲେ ମନ
 ହେବାକୁ ତପସ୍ୟା ରତ
 ଫଳ ମୂଳହାର ପୁଣି ଜଟାଧାର
 ହୋଇ ରହିଲେ ନିରତ ।
 କୁଶ ହେଲେ ତନୁ ପାଶୋରିଲେ ମନୁ
 ସୁଖ ଭୋଗ ସମାପର
 ଏଣେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ହେଲେ ଶୋକାବିଷ୍ଣୁ
 ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଏ ଖବର ।
 ଆଇ ଅନପତ୍ୟ ପାଣ୍ଡୁ ଅବରତ
 କାଟନ୍ତି ଦୁଃଖେ ସମୟ
 ଦୁଇ ରାଣୀ କୁଲେ ଆରାଧନା ଫଳେ
 ହେଲେ ଭରତ ସଞ୍ଚୟ ।
 କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ସୁଧୂର୍ଯ୍ୟୁର ଶ୍ରାମ
 ଅର୍ଜୁନ ହୋଇଲେ ଜାତ
 ପ୍ରସବିଲେ ମାଦ୍ରୀ ଏଣେ ସହଦେବ
 ନକୁଳ ଯମଜ ସୁତ ।

କେତେ କାଳ ପରେ ଦଇବ ବଶରେ
 ହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କର
 ତାଙ୍କ ଚିତାଗିରିରେ ପଡ଼ି ମାଦ୍ରୀ ହେଲେ
 ଅନୁଗାମିନୀ ତାଙ୍କର ।
 ଏ ବାରତା ଶୁଣି ରୁଷି ଏ ତପଣୀ
 ସେଠାକୁ ହୋଇ ଆଗତ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗଲେ ରାଜଧାମୀ
 ହୋଇଣ ଅତି ଆରତ ।
 ନବରେ ପ୍ରବେଶି ଦୁଇଭ୍ରମ ରୁଷି
 କହନ୍ତି କୁରୁ ସଭାରେ
 ସିତର ବିବସ୍ୟ ହେଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର
 ନାହାନ୍ତି ଆଉ ସଂସାରେ ।
 କୁନ୍ତୀ ସଉତୁଣୀ ପତି ଶୁଣି ଗୁଣି
 ତେଜିଲେ ଶେଷେ ଜୀବନ
 ତପସ୍ୟା କାଳରେ ବନେ ଜନମିଲେ
 ଏ ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନ ।
 ଦେଇ ଏ ସନ୍ଦେଶ ହୋଇଲେ ଅଦୃଶ୍ୟ
 ବଞ୍ଚିଲ ତପସ୍ବୀ କୁଳ
 ଯେତେ ନରନାରୀ ଥିଲେ ତହିଁ ପୁର
 ସରବେ ଶୋକେ ଆକୁଳ ।
 ଜନମ ମରଣ ଦଟେ ଅନୁଷଣ
 ଦେଖନ୍ତି ସକଳ ଭବେ
 ହରଷ ବିଷାଦ ନାଦ ଶୁଣି ଶୁଣି
 ଚନ୍ଦେ କି କିଏସେ ଲବେ ।
 ଦିନୁ ଦିନ ଶ୍ରାମ ଦେଖାଇ ବିସମ
 ବତାଇଲେ ନିଜ ଖ୍ୟାତି
 ହସ କଉତୁକେ କୌରବ ମାନଙ୍କୁ
 କାଶରେ ଜାକି ପଳାନ୍ତି ।
 କେବେ ଜଳେ ବୁଡ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି
 ଭବନ୍ତି ବହୁ ସମୟ
 ଅବା କେଣି ଧରି ଘୋଷାର ଘୋଷାର
 କରନ୍ତି ଅତି ଅଥୟ ।
 କୌରବଙ୍କ ସହ ରହି ଅହରହ
 ପାଣ୍ଡବେ ହେଲେ କୁଶଳୀ

କିନ୍ତୁ ବଢ଼େବେ ମଉଁ କଉଁରବେ
 ଶେଷରେ ଯାଆନ୍ତି ଜଳ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦିନେ ବିରୂପିଣୀ ମନେ
 ମାରିବାକୁ ବୁକୋଦର,
 ନ କରି ପ୍ରଦତ୍ତ ଆଚର କପଟ
 ପାଶୁଲ ନାନା ହୁନ୍ଦର ।
 ଜାହ୍ନବା କୁଳରେ ପ୍ରମାଣ କୋଟୀରେ
 ଶୀତା ସଦନ ଚୋଲଇ,
 କଉଁଶଳ କରି ପାଣ୍ଡବକୁ ଧରି
 ଗଲ ଜଳ ଶୀତା ପାଇଁ ।
 କୌରବ ପାଣ୍ଡବେ ପ୍ରବେଶି ସେ ସ୍ଥାନେ
 ଆହ୍ୱାଦେ କଲେ ଶ୍ରେଜନ,
 କଉଁତୁକ ଛଳେ ଗୋଳ ହଳହଳ
 ଶ୍ରେମେ ଦେଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ।
 ତଦନ୍ତେ ସକଳ ଶୀତବାକୁ ଜଳେ
 ଗଲେ ମୋହିତ ମାନସେ,
 କଞ୍ଚିକ୍ଷଣ ଧରି ଖେଳ ଖେଳ କରି
 ଲେଉଟିଲେ ଶୀତାବାସେ ।
 ପରିଶ୍ରମ କ୍ଳାନ୍ତି ଦେଲ ବାଧା ଅତି
 ସକଳ କଲେ ଶୟନ,
 ଶ୍ରେମ ସଜ୍ଜାହନ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଗଲେ ଜଳେ ନିଷେପଣ ।
 ଶ୍ରେମ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅବଶେଷେ ଯାଇ
 ମିଳିଲେ ନାଗ ଭୁବନେ,
 ଲଭିଲେ ଚେତନା ଯିବାରୁ ସେ ବିଷ
 ମହାନାଶକ ଦଂଶନେ ।
 ଶୀତ ବୁକୋଦର ହେବାରୁ ଚପ୍ପର
 ପୋଡ଼ିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ,
 ଭୟ କରି ନାଗେ ପଳଇଲେ ଖରେ
 ବାସୁଙ୍କ ସମୀପକୁ ।
 ଯାବନ୍ତ ବିଷୟ ସର୍ପ ଶକ୍ତ ତାକୁ
 କହିଲେ ବ୍ୟଥିତ ଚିତ୍ତେ,
 ଶ୍ରେମ ବୋଲି ଜାଣି ଆସିଲେ ସେଠାକୁ
 ବାସୁଙ୍କ ଅତି ଭୂଷିତେ ।

ତାହାକୁ ଆଲିଙ୍ଗି ଅଶ୍ରୁକୁଣ୍ଡ ଉପ
 ଆଶିଦେଲେ ଶକ୍ତି ଲଗି,
 ପାଣ୍ଡବ ନନ୍ଦନ ବୁକୋଦର ଭରେ
 ପିଇଲେ ତା ମାଗି ମାଗି ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଦି ଲେଉଟିଲେ ଏଣେ
 ନାନାବଧ ଶୀତା ସାରି,
 ଶ୍ରେମକୁ ନ ଦେଖି ଅନ୍ୟ ସହୋଦର
 ତାଙ୍କ ପାଇଁ ହେଲେ ଘାରି ।
 କୁରୁଷ୍ଟ ପରାଧୀନ ହୁଅନ୍ତି ବିକଳ
 ମାତା ସହ ସହୋଦର,
 ନାଗଲେକୁ ସୁଖେ ଲେଉଟିଲେ ପୁରେ
 ଶ୍ରେମ ଅଶ୍ରୁ ଦିବସରେ ।
 ଅସଥା ଶ୍ରବଣା କରୁଥାନ୍ତି ଲେକେ
 ପରର ଅନିଷ୍ଟ ପାଇଁ,
 ଶ୍ରବ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ଥିବ ସେତେକାଳ
 ତାରନ୍ତ ଜଗତ ସାଇଁ ।
 ମାତା ଭ୍ରାତା ପାଶେ ଯାଇ ଶ୍ରେମସେନ
 କହିଲେ ସବୁ ବିଷୟ,
 ସକଳ ଶ୍ରବଣେ ସେମାନଙ୍କ ମନେ
 ଜନ୍ମିଲ ଅତି ବିଷୟ ।
 ତଦନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବ ସହ କଉଁରବେ
 କୃପକ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନେ,
 ହେଲେ ଅଧିଗତ ନ ସବୁ ଧନୁବେଦ
 ପାରଗ ଗଦା ବୃନ୍ଦେ ।
 କେତେଦିନ ଅନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ
 ଭ୍ରମିଲେ ଗଙ୍ଗା ନନ୍ଦନ,
 ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା ଲଗି ଶାସ୍ତ୍ର ବିଶାରଦ
 ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ଠାରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ।
 ଅଳପ କାଳରେ କୌରବ ପାଣ୍ଡବେ
 ଶାସ୍ତ୍ର ହେଲେ ଧୁରନ୍ଧର,
 ସାପୁକ ବିଦ୍ୟାରେ ଶଶେଷ ଅଧିକ
 କୁନ୍ତୀ କନିଷ୍ଠ କୁମାର ।
 ଦ୍ରୁପଦଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁଦୃ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ପରାଜୟ ପାଇ ଅତି,

ଏ ମର ଜୀବନେ ହୋଇ କେଶ ଶୂନ୍ୟ
ଅଛି କିଏ ଅବରଳ,
ଏଣେ ପୁରଜନେ ପାଣ୍ଡବ ଦହନେ
ଅତିଶୟ ଦୁଃଖ ଭର,
ପାପମତି କୁରୁ ନୃପଙ୍କ ନିକଟା
ଦେଲେ ବାଉଁଶ ସଜ୍ଜର ।
ଏ ବାରତା ପାଇ ଦୁଃଖେ କୁରୁପାଇଁ
ତଥା ରଜ ପରିବାର,
ଛଳନା ରୋଦନ କଲେ ବହୁକ୍ଷଣ
ତେଜ ଆହାର ବିହାର ।
କାମେ ବଶ ହୋଇ ହୃଦୟୀ ରକ୍ଷଣୀ
ହେଲେ ତସ ଉପଗତ,
ଭ୍ରମସେନ ସଙ୍ଗେ କଥା ହେଉ ହେଉ
ହୋଇଲେ ସବେ ଜାଗ୍ରତ ।
ଭଗିନୀର ଡେର ହେବାରୁ ହୃଦୟ
ପ୍ରବେଶିଲ ସେହି ସ୍ଥାନେ,
ଭ୍ରମଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆରମ୍ଭ କଲିଆ
ଗଲ ଶମନ ଭୁବନେ ।
ପିତାମହ ବ୍ୟାସ ଆସି ଉପଦେଶ
ଦେବାରୁ ସେମାନେ ଯାଇ,
ଏକଚନ୍ଦ୍ରୀ ଗ୍ରାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଦନେ
ରହିଲେ ଚିହ୍ନା ନ ଦେଇ ।
କାଳକୁ ପ୍ରଫେଷା କରି ମାଗି ଭକ୍ଷା
ଚଳନ୍ତି ସନ୍ତୋଷଭରେ,
ପୁରବାସୀଙ୍କର ଲଭିଲେ ଆଦର
ନିଜ ମହତ ଗୁଣରେ ।
ବକର ଦୌରାନ୍ତେ ଏକଚନ୍ଦ୍ରୀ ବାସୀ
ଆଆନ୍ତି ଶୁଭ ସମ୍ପରେ,
ଜାଣିବାରୁ ଭ୍ରମ ଲଢ଼ ତା ସଙ୍ଗରେ
ପ୍ରାଣ ନେଲେ କ୍ଷଣକରେ ।
ହେବ ସ୍ୱପ୍ନମୂର୍ତ୍ତି ପାଞ୍ଚାଳ କନ୍ୟାର
ବାଜଲ ନାଗର ଚଉଦିଗରେ,
ବହୁ ରଜପୁତ ତସ ସମାଗତ
ଗଜବାଜ ସଙ୍ଗେ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ।

ପାଇ ଏ ଶବର ପାଣ୍ଡୁ ସୁତଙ୍କର
ପାଞ୍ଚାଳ ଗମନେ ବଳିଲ ମନ,
ପୃଥା ସହ ସୁତେ ଗମିଲେ ଭୂରତେ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଅତି ବହନ ।
ମିଳି ସେ ନଗରେ ପ୍ରହଳ ବେଶରେ
କୁନ୍ଦକାର ଶାଳେ ବସା ସ୍ଥାପନ,
କରି ସନ୍ତୋଷରେ ରହିଲେ ସେଠାରେ
ଭକ୍ଷା ବୃତ୍ତି କରି ଅବଲମ୍ବନ ।
ହଂସ ବର୍ଣ୍ଣ ପରି ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ପୁର
ପାଉଥିଲ ଶୋଭା ବିଭା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ,
କପୁର ଚନ୍ଦନ ବାସ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ
ବୋଳି ଅବା କରେ ମନ ହରଣ ।
ଶଙ୍ଖ ବେଶୁ ବାଣୀ କାହାଳୀ ବାଢ଼ାରେ
କମ୍ପି ଅଛି ଆଜ ପାଞ୍ଚାଳ ଧରା,
ହୋଇ ଆଶାବାଦୀ ଅନେକ ଭୂପତି
ରୁଣ୍ଡ ଲଭିବାକୁ କୃଷ୍ଣାକୁ ପରା ।
ଭଗିନୀଙ୍କି ଧରି ପାଞ୍ଚାଳ କୁମାର
କହନ୍ତି ପ୍ରବେଶି ସଭା ପ୍ରାଙ୍ଗଣ,
ଉଦ୍‌ଘୃଷ୍ଟିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମାରିବ ସେ ଲକ୍ଷ
କରିବେ ତାହାକୁ କୃଷ୍ଣା ବରଣ ।
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ନୃପତିଏ ଆସି
ଫେରିଲେ ସେଠାରୁ ଅତି ଲଜରେ,
ଆସି ଧନଞ୍ଜୟ ମାଇଲେ ସେ ଲକ୍ଷ
ଅବଲମ୍ବନେ ପରିଶେଷରେ ।
ନଭୁଁ ପଡ଼େ ଖସି ଦବ୍ୟ ପୁଷ୍ପବତୀ
ଜମ୍ବୁଙ୍କ ମୂର୍ଦ୍ଧାରେ ଥରକୁ ଥର,
ତା ଦେଖି ନରେଶେ କ୍ଷଣିପରିବଶେ
ଆହମଣ ଲାଗି ଦେଲେ ନଜର ।
ମହାବଳ ଭ୍ରମ ଧରି ମହାବ୍ରମ
ପାର୍ଥଙ୍କ ସମୀପେ ହୋଇଲେ ଠିଆ,
ସମ୍ଭର ପ୍ରବୃତ୍ତ ଯେତେ ହେଲେ ନୃପ
ଛଡ଼ାଇଲେ ତାଙ୍କ ବାରପଣିଆ ।
ତଦନ୍ତେ ଅର୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣା ଭ୍ରମସେନ
କୁଲ୍ଲ ସଦନେ ହେଲେ ପ୍ରବନ୍ଧ,

ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଶ୍ରେକବଳ ସୁତା
 କୁନ୍ତୀ ହେଲେ ଅତି ପ୍ରମୋଦାବିଷ୍ଣୁ ।
 ଶୁଭବେଳ ଦେଖି ପାଞ୍ଚାଳ ନୃପତି
 ନେଲେ ଡାକି ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନଗଣ,
 କୁନ୍ତୀଙ୍କ କଥାରେ କୃଷ୍ଣା ସହ ହେଲ
 ପଞ୍ଚ ଭାଇଙ୍କର ପାଣିଗ୍ରହଣ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ସାନନ୍ଦେ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତମାନେ
 ପାଇ ନାନାବିଧ ଉପତୋକନ,
 ପାଞ୍ଚାଳ ନଗରେ କରି ଅବସ୍ଥାନ
 ମହାପୁରୁଷ କାଳ କଲେ ଯାପନ ।
 ଦେଲ ଏ ଶବ୍ଦର ପବନ ବା ରୁର
 ହୋଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅତି ଚଞ୍ଚଳ,
 ତହୁଁ ସେ ବିରୁର କଲେ ବାର ବାର
 ଡାକି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ସକଳ ।
 ବିରୁର ଶେଷରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୋଲେ
 ପାଞ୍ଚାଳ ଦେଶକୁ ଗ୍ରାହଣ ଯାଇ,
 ପତି ପତ୍ନୀ ଅବା ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ
 ବିରାଗ ଶସ୍ତ୍ର ତା ଆସନ୍ତୁ ଭ୍ୟାଇ ।
 ଅବା ସେମାନଙ୍କ ଆଗମନ ଲାଗି
 ଅନତି ବଳମ୍ବେ ହେଉ ଯତନ,
 ଆସିଲେ ଏଠାରେ ବଧୁ ଅନୁସାରେ
 ଦଣ୍ଡି ସେମାନଙ୍କ ନେବା ଜବନ ।
 ଆହା ବସୁନ୍ଧର ପରିଶ୍ରୀକାତର
 କେତେ ତୋ କୋଳରେ ବଢ଼ି,
 ନାନା ଉପଦ୍ରବ ଭିଆଇ ନିରତ
 ଦେଖାନ୍ତି ଆଗରେ ଛଡ଼ ।
 କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମନକୁ ନ ପାଇ ଏ କଥା
 କହନ୍ତି ଉପାୟ କରି,
 କର ଛୁଲ ମୂଳ ପାଣ୍ଡବ ସକଳ
 ବିହମ ଧର୍ମ ଆଚର ।
 ଶ୍ଵେନ ଦ୍ରୋଣ ଆଦି ଡକାଇ ପୁରୁଷେ
 ରାଜ୍ୟାଦି ଦେବା ନିମିତ୍ତ,
 କହନ୍ତେ ସେମାନେ ତତ୍ତ୍ଵାଳେ କେତେକ
 ହେଲେ ଅତି ଆନନ୍ଦିତ ।

ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅତି ହୃଦେ ରଖି ଛନ୍ଦ
 ଦେଇ ବହୁବିଧ ମନ,
 ଯାଆଳେ ବିଦୁର ପଠାନ୍ତି ସଭର
 ସମୀପେ ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନ ।
 ପହଞ୍ଚି ସେଠାରେ ରାଜ ନବରକୁ
 ଯାଇ ମିଶିଲେ ଦ୍ରୁପଦ,
 ଏ ଅନ୍ତେ ସପ୍ତଶ୍ରୀ କୁନ୍ତୀ ପାଞ୍ଚାଳୀଙ୍କ
 ଭେଟି ଲଭିଲେ ଆନନ୍ଦ ।
 ବାଣୀ ବିନମୟ ପରେ ସୁଧୂଷ୍ଟିର
 ହସ୍ତିନା ଗମନ ଲାଗି,
 ହେଲେ ସଜବାଜ ଭ୍ରାତା ପତ୍ନୀ ମାତା
 ସହୃଦ ମେଲଣି ମାଗି ।
 ପହଞ୍ଚି ହସ୍ତିନା ନଦରେ ଭେଟିଲେ
 ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ସକଳ,
 ତରଣ ବନ୍ଦନା କରି ସେମାନଙ୍କ
 ହେଲେ ଆନନ୍ଦବହୁଳ ।
 ନଗର ବାସୀଙ୍କ ପରୁର କୁଶଳ
 ବିଶ୍ରମିଲେ କିଛି ଦିନ,
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଶ୍ଵେନ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଡାକ
 କରିଦେଲେ ରାଜ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ପାଣ୍ଡବ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରାଜଧାନୀ
 ଗମିଲେ କୁନ୍ତୀ ସବ ଶ,
 ନ୍ୟାୟ ଧର୍ମେ ପ୍ରଜା ଶାସିବାରୁ ହମେ
 ପ୍ରସରିଲ ତାଙ୍କ ଯଶ !

★

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ପାଣ୍ଡବ ସଦନେ ସମାଗତ ଦିନେ
 ହେଲେ ଦେବର୍ଷି ନାଉଦ,
 ଧର୍ମ ପରାୟଣ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତେ ତାଙ୍କୁ
 ଦେଖି ଲଭିଲେ ଆହ୍ଲାଦ ।
 ଏ ଶବ୍ଦର ପାଇ ଯାଜ୍ଞସେନା ଆସି
 ରହି ଅବଗୁଣ୍ଡନରେ,

ପ୍ରଣତ କରନ୍ତେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲଭି
 ଫେରିଲେ ହରିଷଭରେ ।
 ନିର୍ଜନେ ନାରଦ ଦେଲେ ଉପଦେଶ
 ଗଣ ପ୍ରୀତି ପରସ୍ପର,
 ଭେଦ ଭାବ ଜାତ ନହୁଏ ଯେପରି
 ଦିଅ ଦୃଷ୍ଟି ନରନ୍ତର ।
 ଶୁଣି ଏ ବଚନ ପାଣ୍ଡୁ ପୁତ୍ରେ ପ୍ରିତ
 କଲେ ଦେବର୍ଷିଙ୍କ ଆଶେ,
 “କୃଷ୍ଣା ସଙ୍ଗେ କେହି ଭ୍ରାତା ଥିଲେ ଅନ୍ୟ
 ଯିବେ ନାହିଁ ଅନୁରାଗେ ।
 ଦ୍ଵାଦଶ ବରଷ ହେବ ବ୍ରହ୍ମବ୍ୟା
 ଯେ କରେ ଏହା ଲବନ”,
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି ପ୍ରାତେ ମହାମୁନି
 କଲେ ସ୍ଵପ୍ନାନେ ଗମନ ।
 ବହୁକାଳ ଗତେ ଜଣେ ବିପ୍ର ଦିନେ
 ଆସି ନୃପତି ଦୁଆରେ,
 କେତେ ତାଙ୍କ ଗୋରୁ ଘେର ନେଇଯିବା
 କହିଲେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ।
 ଶୁଣି ତା ପାଲ୍‌ଗୁଆ ଅଭୟ ବଚନ
 ଦେଇଗଲେ ଅସ୍ତ୍ରାଗାରେ,
 ଯୁଧିଷ୍ଠିର କୃଷ୍ଣା ଥିବା ସେ ସଦନେ
 ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ନେତ୍ରରେ ।
 କରି ସନ୍ତାପଣ ପୁଧିଷ୍ଠିର ସହ
 ଲେଉଟିଲେ ଧନୁ ଧରି,
 ବିପ୍ର ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ଘେରି ହସ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ
 ଉଦ୍ଧରିଲେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ।
 ପାର୍ଥ ଅନନ୍ତର ଲେଉଟି ନବର
 ଧର୍ମରାଜକୁ କହନ୍ତି,
 “ଲବଣ ନୟନ ଯିବ ବନଦେଶ
 ଦିଅ ମୋତେ ଅନୁମତି ।
 ଦୁଃଶାସନ ଅନୁମତି ଦେବାରୁ ରାଜନ
 ଅର୍ଜୁନ ଗଲେ କାନନ,
 କାହିଁ ଚପସାରେ କାହିଁ ହୋମ କରି
 କଲେ ସେ କାଳ ଯାପନ ।

ପ୍ରସାସ ଛାଡ଼ିରେ କରିଟା ଥିବାର
 ଶୁଣି କୃଷ୍ଣ ଗଲେ ତପ,
 ଭେଟା ଭେଟି ହୋଇ କୁଶଳ ପଚାରି
 ରହିଲେ ସୁଖ ଏକମ ।
 ତଦନ୍ତେ ମାଧବ କରିଟାକୁ ଧରି
 କଲେ ଦ୍ଵାରକା-ଗମନ,
 ପୁର ଜନମାନେ କଲେ ରାଜମାର୍ଗେ
 କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନଙ୍କ ଦର୍ଶନ ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭଗିନୀ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ରୂପେ
 ହେଲେ ବଣ ଧନଞ୍ଜୟ,
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସ୍ଵୀକୃତି ଲଭି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ହେଲା ଶୁଭ ପରିଣୟ ।
 ବରଷକ ପରେ ପୁରୀର ଶୀର୍ଷକୁ
 ଅର୍ଜୁନ କଲେ ଗମନ,
 ଅବଶିଷ୍ଟ କାଳ ଯାପି ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ
 କରୁଲେ ପଟ୍ଟାବର୍ତ୍ତନ ।
 ଭେଟି ଧର୍ମରାଜ ପାଞ୍ଚାଳୀ ସମୀପେ
 ତଦନ୍ତେ କଲେ ଗମନ,
 କାନ୍ଦବାରୁ କୃଷ୍ଣା କଲେ ତାଙ୍କୁ ବୋଧ
 କହି ସାନ୍ତ୍ଵନା ବଚନ ।
 କୌଷେୟ ବସନ କରି ପରିଧାନ
 ସୁଭଦ୍ରା ଅନ୍ତଃପୁରରେ,
 ପଣି ଧରି ଧୂମ୍ରା କୁନ୍ତୀଙ୍କ ରେଣୁ
 ବଦଲେ ବିନୟରେ ।
 ଶୁଣନ୍ତେ ମାଧବ ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କର
 ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ଆଗମନ,
 ଆସିଲେ ସେଠାକୁ ବଳରାମ ସହ
 ଧରି ଉପତଉକନ ।
 ପୁଷ୍ପମାଳ ଧରି ତୋରଣ ଦାନରେ
 ପ୍ରତି ଦିନ ସୁଖୋଦ୍ଧତ,
 ରାଜପଥମାନ ଚନ୍ଦନ ରସରେ
 ହୋଇଥିଲା ଅତି ସୁଖ ।
 ଅତି ପ୍ରୀତି ମନେ ଧର୍ମରାଜ କଲେ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ,

ବଧୁ ଅନୁପାୟୀ ମୋଦେ କଲେ ତାଙ୍କୁ
 ମାଧବ ଅଭିବାଦନ ।
 ଉପମାନ ମାନ ଦର୍ଶନେ ସକଳ
 ଚମତ୍କୃତ ହେଲେ ଅତି,
 ବହୁଦିନ ଧରି ରହି ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥେ
 ନାନାରଙ୍ଗେ ବହୁଭକ୍ତି ।
 ତଦନ୍ତେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅନୁଚରମାନେ
 ବଳରାମଙ୍କ ସହିତ,
 ବହୁ ଦିନାନ୍ତରେ ଦ୍ଵାରକା ଫେରିଲେ
 ସବେ ହୋଇ ଆନନ୍ଦିତ ।
 ଅର୍ଜୁନ ଔରଷ୍ଠ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ଗର୍ଭ
 ହେଲେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଜାତ,
 ତାଙ୍କ ତେଜ ଦେଖି ହେଲେ ଆଚମ୍ବିତ
 ଧରଣୀ ଶକ୍ତିୟୁ ଗ୍ରାତ ।
 ଧନୁବେଶ୍ଵ ପାଥୀ ଶିଖାଇଲେ ତାଙ୍କୁ
 ନାନାବିଧ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ,
 ଅନୁକ କାଳେ ଧନୁରେ ପାରିଗ
 ହେଲେ ଜନକ ସମାନ ।
 ପଞ୍ଚପତି ଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ବାରିୟୁତ
 ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣା ପାଞ୍ଚାଳୀ,
 ପ୍ରସବିଲେ ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ବ୍ୟବଧାନେ
 ମହାୟୁଗୀ ପିତାବଳୀ ।
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶୀତ ନାନାରଙ୍ଗେ
 ବହୁ ଦିବସ କଟାଇ,
 ଆଗ୍ନେୟ ରଥରେ ଦ୍ଵାରବିଜା କୃଷ୍ଣ
 ଗମିଲେ ବିଦାୟ ନେଇ ।

★

ଋଷୁ ସଗ

ଧରମ ପାଳନ ନ୍ୟାୟ ଆଚରଣ
 କରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଜା ଶାସିଲେ,
 ନୟନ ସାଇଜେ ଶକ୍ତିଭୟ କେବେ
 ପ୍ରଜାବର୍ଗ କାଳ ସୁଖେ କାଟିଲେ ।

ଆଳସ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚନ ହୋଧ ସମ୍ଭରଣ
 ସତ୍ୟତା ଆଶ୍ରୟ କରି ନରତ,
 ନୋହି ନିଦ୍ରାବଶ ହୋଇ ଜିତେନ୍ଦ୍ରୀୟ
 ବତାଇଲେ ଯଶ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରତ ।
 ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ କରିବା ନିମିତ୍ତ
 ଏକାଳେ ତାଙ୍କର ବଳିଲ ମନ,
 ଦ୍ଵାରକାରୁ ଆସି ମିଳିଲେ ଦୈବାତ୍ଵ
 ହଟ ଚମଟିଆ ମଧୁସୂଦନ ।
 ଶରଣ ବସନ ପାଣ୍ଡବ ଭୂପାଳ
 ଯଥୋଚିତ ତାଙ୍କୁ କରି ସଜାଇ,
 ଅନୁଜଙ୍କ ସହ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ
 କରିବା ନିମିତ୍ତ କଲେ ବିରୁଦ୍ଧ ।
 କଥା କରି ସ୍ଥିର ରଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ସମ୍ମତ ମାଗି,
 ସବେ ହୋଇ ଠୁଳ କଲେ ଅନୁକୂଳ
 ଯଜ୍ଞୀୟ ସାମଗ୍ରୀ ଯୋଗାଡ଼ ଲଗି ।
 ମଙ୍ଗଳ ବେଳାରେ ମହା ଆଡ଼ମ୍ବରେ
 ଆରମ୍ଭିଲେ ଯଜ୍ଞ ସବୁ ସଜାଡ଼ି,
 ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଯାଇ ଭୂପମାନେ ଆସି
 ଉପହାରମାନ ଦେଲେ ଅଜାଡ଼ି ।
 ଶକୁନ ବିଦୁର କୃପ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଦ୍ରୋଣ ଶୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦ୍ର ଆସି ସକଳ,
 ଯଥା ଅନୁରୂପ ହୋଇଣ ସତ୍‌କୃତ
 କରି ଦରଶନ ହେଲେ ଚିତ୍ତୁଳ ।
 ଯେ ଯାହା ରାଜ୍ୟକୁ ନୃପେ କଲେ ବିଜେ
 ହୋଇ ପୁଲକିତ ଯଜ୍ଞ ଶେଷରେ,
 ପାଣ୍ଡବ ସମ୍ପଦ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଗମିଲ ମଉନେ ବିଷାଦଭରେ !
 ବାସବ କୋଦଣ୍ଡ ପରାଏ ସମ୍ପତ୍ତି
 ଦେଖାଏ ବିଭିନ୍ନ ରଙ୍ଗ,
 ପକାଏ ଖାଲରେ ବୁଝେ କେ ସଂସାରେ
 ଶୁଭେ କ କିଏ ତା ସଙ୍ଗ ।
 ଦୁଃଶ ରୂପୀ କର ବିକାଶ ନିମିତ୍ତ
 ତନ୍ତ୍ର କରଣ ସଦୃଶ,

ରଜନୀ ପରାଏ ସତକର୍ମ ରୂପୀ
 ତାମରସ କରେ କୃଷ ।
 ସୌଜନ୍ୟ କମଳ କରେ ସଜ୍ଜିତ
 ହିମାଂଶୁ କରଣ ପରି,
 ବିବେକ ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ
 ସହ କ ହେବ ତା ସରି ।
 ଶକୁନଙ୍କି ରୁହିଁ ପୁଞ୍ଜେ କୁରୁସାହିଁ
 ପାଣ୍ଡବ ବିଜିତ ହେବେ କେସନ,
 ଅକ୍ଷୟୀତା ପଟ୍ଟ ମାମୁଁ ଉଡ଼ିଉଡ଼ି
 କରଲେ ସେମାନେ ଦୁଃଖ ନୀତିନ ।
 ପାଇଲ ମନକୁ ହୋଇ ହୃଷ୍ଣଗତ
 ଫେରିଲେ ହସ୍ତିନା ମାମୁଁ ଭଣଜା,
 ଧୂତରାଷ୍ଟ୍ର ପୁତ୍ର ଅନୁମତି ମାଗି
 ଡକାଇ ଆଣିଲେ ପାଣ୍ଡବ ରଜା ।
 ପଶାଖେଳ କଥା କହନ୍ତେ ଶକୁନ
 ଉଡ଼ିଉଡ଼ି ଧର୍ମରାଜ ତନ୍ତ୍ରଣେ,
 ଏ ପାପ କରମେ ବଳାଇତ ମନ
 ତେଜ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ନ ପଶ ଏ ରଣେ ।
 ବହୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣି ପାଣ୍ଡବ ନୃମଣି
 ନ ବୁଝି ଶକୁନ ଛନ୍ଦ,
 ହରାଇଲେ ଦୁଃଖ ପଶାଖେଳେ ମାତ
 ଉପୁଜିଲ ନାନା ହନ୍ଦ ।
 ଜୟ ଜୟ କହେ କପଟୀ ଶକୁନ
 ଧର୍ମରାଜ କିଛି ନପାରି ଜାଣି,
 ଭାଇ ସହ ସବୁ ହରାଇଲେ ଦୁଃଖୀ
 କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସଭାକୁ ଆଣିଲେ ଟାଣି ।
 ବୟରସ ରୂପୀ ବଶଳ ବଣରେ
 ତୃଷ୍ଣା ବିଷବଞ୍ଚି ମାତ,
 ଆହା କ ତଜରେ ନିମିଷେ ଦେଉଛି
 ଶଠତା ଫଳ ଅଜାତ ।
 ପବନ ସଂଯୋଗେ କହି ପୋଡ଼ି ବନ
 କରେ ଶୋଭା ହୁଏ ଯଥା,
 କପଟେ ଶକୁନ ଖେଳ ଶିଖଣ୍ଡନ
 କଲ ଧର୍ମରାଜ ତଥା ।

କେଶ ଆକର୍ଷଣ କରି ଦୁଃଖାସନ
 ଆଶନ୍ତେ ସଭାସ୍ଥଳକୁ,
 କାତର ହୋଇ ସେ ଡାକି ହୃଷୀକେଶ
 ବଦନ କଲେ ତଳକୁ ।
 ଚରାଚର ସତେ ଦୈବ ବଶବର୍ତ୍ତୀ
 ଦୈବ ସିନା ବଳବାନ,
 ତୁଝାରେ ମଣିଷ ଦେଖାଏ ତା ଟାଣ
 ହରାଏ ଶେଷେ ସମ୍ମାନ ।
 ଥିବି ଥିବି ସ୍ବରେ କହନ୍ତି ଅଧୀରେ
 “ବିବସ୍ତା କରନା ମୋତେ,
 ରଜସ୍ବଳା ନାଶ ହୁଏ କପରି
 ଲଜ ମାଡ଼ିନାହିଁ ତୋତେ ।
 କରୁ ତୁ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେ ରେ ଅକାର୍ଯ୍ୟ
 ଥକ ଥକ ଦୁଃଖାସନ,
 ହୃତୁରୁ ଧରମ କରି ଏ କୁକର୍ମ
 ଦେଖୁଛନ୍ତି ସଭାଜନ ।
 ଅଗରେ ଏ ବଂଶ ହେବ ସବୁ ଧ୍ବଂସ
 ହେଲୁଣି ନିକଟ କାଳ,
 ଆଚରୁ ଶତ୍ରୁଶ ଗଲେ ବାନ୍ଧ ପାଶ
 ମଉନ ଭୂପତିମାଳ” ।
 ନ ପାରି ସମ୍ଭାଳି ଶ୍ଯମ ମହାବଳୀ
 ଉଡ଼ିଲି ଭୁଜ କହନ୍ତି,
 “ଆଦେଶିଲେ ଗୁରୁ ଭୁଜ ଶତ୍ରୁବେକୁରୁ
 ବ ଶକୁ ପୋଛି ଦିଅନ୍ତି” ।
 ସବୁ ଭୂପମାନେ ଥିବାରୁ ମଉନେ
 ବିକର୍ତ୍ତୃ ତହୁଁ କହନ୍ତି,
 “ନିରପେକ୍ଷ ଭାବେ ସବୁ ପଛଖିଲେ
 ପାଆଳୀ ଜିତା ନୁହନ୍ତି ।
 ମାଂସଜୀବା କ୍ଷୀୟ ଗଛ ପଛେ ରହୁ
 ଲେହେ ମାରି ପଶୀ ଯଥା ।
 ଲେଖା କଉରବେ କପଟ ପଶାରେ
 କଲେ ରାଜ୍ୟ ଲୁଚି ତଥା ।
 ଶୁଣି ଏ ବଚନ କହେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ବାଲ୍ୟ ଚପଳତା ଛଳେ,

ବିକର୍ଣ୍ଣ ଏପରି କହନ୍ତି ନ ଜାଣି
 ଉପୁଜେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଯା ଫଳେ ।
 “ଯାଅ ଦୁଃଶାସନ କର ଉଲଗନ
 ପାଣ୍ଡବ ଯାଜ୍ଞସେନାକୁ”,
 ଓଟାଇନ୍ତେ ବସୁ ଶୋକର ବୋଲି
 ଡାକନ୍ତି କୃଷ୍ଣା କୃଷ୍ଣକୁ ।
 ତାଙ୍କ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଣି ବାସୁଦେବ
 ରହି ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଭାବରେ,
 ନାନା ସୁବସନ ଦେଇ ଆବରଣ
 କଲେ ପାଞ୍ଚାଳୀଙ୍କି ଶରେ ।
 କୃଷ୍ଣାଙ୍କ ଏ ଖଡ୍ଗ ଦେଖି ଭୀମ କହେ
 ସମ୍ଭାଳ ନପାରି ଲବେ,
 ସମରେ ଦୁଃଶାର ପିଇବ ରୁଧିର
 ବନ୍ଧୁଳ କୋର ଜବେ ।
 ଏପରି ତସନ ପଡ଼େ ଘନ ଘନ
 ଦୁଃଶା ବସିଲ ଲଜରେ,
 ଏ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖି ନୃପତିଏ
 ଭୁନି କି ଅର୍ଥ ବଶରେ ?
 ଅର୍ଥ ଲାଗି ଜନେ କୁହୁଡ଼ି କରମେ
 ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଅହରହ,
 ତା କବଳେ ପଡ଼ି ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ହୁଡ଼ି
 ଭିଆନ୍ତି ଭୁଜା କଳହ ।
 ଅନନ୍ତର କର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକ ବଚନ
 ବୋଲେ ଗୁହଁ ପାଞ୍ଚାଳୀ,
 “ଭୟ ଦାସୀ ହୋଇ ଅନ୍ତଃପୁରର ଯାଇ
 ଆଲିଙ୍ଗି କୁରୁପତିଙ୍କି” ।
 ଶେଷାସ୍ୟ କରି ବାସ ଶୂନ୍ୟ କରି
 ବାମୋରୁକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ନିର୍ଲକ୍ଷ ବଦନେ ଦ୍ରୁପଦ ସୁତାକୁ
 କଲ ତାହା ପ୍ରଦର୍ଶନ ।
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବୁଡ଼ା ଡାକି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 କଲେ ବହୁ ଡରସ୍ଥାଇ,
 ଦ୍ରୁପଦ ସୁତାକୁ କହିଲେ ଆଶ୍ୱାସି
 “ମନ ଇଚ୍ଛା ମାଗ ବର” ।

ମାଗି ଦୁଇ ବର ମୁକୁଳ ସେଠାରୁ
 ଗମିଲେ ପାଣ୍ଡବ ମୁଖେ,
 ପ୍ରନସ୍ତ ବଜନ ଡକାଇ ଥିବାରୁ
 ଲେଉଟିଲେ ଅତି ଦୁଃଖେ ।
 ଦ୍ରାବଣ ବରଷ ବନବାସ ସହ
 ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ବଢ଼େ,
 ପଣ କରି ଏବେ ଖେଳିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠି
 ପଡ଼ି ସେ କପଟ-ପାଶେ ।
 ହାରି ବନବାସ ଯିବା ଲାଗି ବିଦା
 ମାଗି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଣ,
 କୁଜୋ ଚଢ଼ମ କରି ପରିଧାନ
 ଗଲେ ତହୁଁ ଛଅ ଜଣ ।
 ଅଜ୍ଞାତାରେ ଭାବ ଦେଖ ବସୁନ୍ଧରା
 ବିବେକ ରୂପୀ ନୟନେ,
 ତୃଷ୍ଣାର କବଳେ ପଡ଼ି କଲବଲ
 ହୁଅନ୍ତି କପର ଜନେ ।
 ଜାଲେ ଯଡ଼ିଥିବା ବିହଙ୍ଗ ଯେପରି
 ଶୋକେ ଦୁଃଖେ ଯାଏ ସଡ଼ି,
 ଡୁବଇ ଅଜ୍ଞାନେ ମଣିଷ ସେପରି
 ତୃଷ୍ଣା କବଳରେ ପଡ଼ି ।
 ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ତରଙ୍ଗ ଜନ୍ମାଏ
 ଭର୍ତ୍ତିର ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥା,
 ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ତୃଷ୍ଣା ଉତ୍ପଳାଏ
 ଭ୍ରମ ଆକୁଳତା ତଥା ।
 ପକ୍ଷୀକୁ ଜାଲରେ ପଶାଇବା ଲାଗି
 ପ୍ରୟାସୀ ବ୍ୟାଧି ଯେସନ,
 ମୋହ ରୂପୀ ପାଶେ ପକାଇବା ପାଇଁ
 ତୃଷ୍ଣା ଜାଗ୍ରତ ତେସନ ।
 ସତା ପତରକୁ ନେଇଯାଏ କାହିଁ
 ତୋପାନ ବହୁ ଯେସନ,
 ମାନବ ଚିତ୍ତକୁ ପହଞ୍ଚାଏ କାହିଁ
 ପ୍ରବେଶି ତୃଷ୍ଣା ତେସନ ।
 ତପତ ଉଦୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦିଏ
 ଯେସନ ତଡ଼ି କୁହୁଡ଼ି,

ବିବେକ ବିକାଶି ସେକ୍ଷଣି ତୁଷ୍ଟାକୁ
ତେସନ ଦିଏ ଘଡ଼ିତ ।
ନ ହୋଇ ଗୋଟର ଘଟେ ନିରନ୍ତର
ଗତ ଶତ ଦୁରଗତ,
ସମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଦାନେ ଅଥବା ବିକ୍ରମେ
କେ ପାରେ ରୋଧ ନପୁତ ।

* ★ *

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ଈଶଦିନ ପରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ରଜନୀରେ
କର୍ମୀର ନାମେ ରାକ୍ଷସ,
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପାଶେ ପ୍ରବେଶିଲ ରୋଷେ
କାନନ କରି ତାମସ ।
ହେଲେ ପିଟାପିଟି ଶ୍ଯାମ କର୍ମୀ ଦୁଃଖ
ଚରୁମାନଙ୍କୁ ଉପାତ ।
ଶ୍ଯାମ ବନ୍ଧ ହୋଧ ତାକୁ ବାହୁ ଯୁଦ୍ଧେ
ପକାଇ ଦେଲେ କରୁତ ।
ତଳେ ମାତ ବସି ଶ୍ଯାମ ହସି ହସି
କଣ୍ଠ କଲ ନିପୀଡ଼ନ,
ପାଣ୍ଡବେ ସମ୍ପ୍ରତି ହେଲେ ହୁଷ୍ଟ ଅତି
ଦେଖି ରାକ୍ଷସ ନିଧନ ।
କୃଷ୍ଣ ଆଗମନ ଦେଖି ଯାଜ୍ଞସେନା
ବଳପିଲେ ବିକଳରେ,
ଆଶ୍ଵାସୀ ତାହାକୁ ପୁଣି ପାଣ୍ଡବକୁ
ଗମିଲେ ନିଜ ନଗରେ ।
ଯାଇ ହେଁ ତବନ କଲେ ଅବସ୍ଥାନ
ପାଣ୍ଡବମାନେ ସୁଖରେ,
ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ରକ୍ଷି ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶି
କହନ୍ତି ହରପରରେ ।
“ଅଛି ବୋଲି ବଳ ଅଧର୍ମ ଆରୁର
ଅବଧେୟ ନିରନ୍ତର,
ହୋଇ ବଳବନ୍ତ ଅଧର୍ମାଚରଣ
କରେ କି କେବେ କୁଞ୍ଜିର” ?

ଅନନ୍ତର ରକ୍ଷି ଗଲେ ବିଦା ମାଗି
ଉତ୍ତର ଦିଗେ ଯିଲେ,
ପାଣ୍ଡବ ସକଳ ଯାଜ୍ଞସେନା ସହ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭିଲେ ।
ପୁଞ୍ଜନ୍ତି ପାଞ୍ଚାଳୀ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରୁଣ୍ଡି
ନ ବନ୍ଧି କପାଳ ହୋଧ,
ତୁନି ହୋଇ ରହ କୌରବ ସମୁତ
କଲେ ନ୍ୟାୟକୁ ବିଧେଧ ।
ଉତ୍ତରନ୍ତି ତହୁଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରଜ
“ହୋଧ ବିନାଶ କାରଣ,
ହୁଅଇ ମଙ୍ଗଳ ସଦା ମଣିଷର
କଲେ ହୋଧ ସମ୍ଭରଣ ।
ନାନାବିଧ ପାପ କର୍ମେ ହୁଏ ଲଘୁ
ହୋଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି ନିରନ୍ତର,
ବିଏ ଅପମାନ ମନଶୀ ବ୍ୟକ୍ତିକି
ଗୁରୁକୁ ନଥାଏ ଡର ।
ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କବା ଅବକ୍ରବ୍ୟ କେବେ
ନ ବିରୁଦ୍ଧେ ଲବେ କିଛି,
ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ହର ସାଧଇ ଅହତ
ଗୁଣଇ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ।
ନୁହଇ ସହଜ ଜଣିବାକୁ ହୋଧ
ହୋଧ ମୂଳ ଅନର୍ଥର,
ଅବଧ ନହତ କରି କରୁଥାଏ
ବଧ ପୂଜା ନିରନ୍ତର ।
ଦୁଃଖକୁ ବାଧା ଦେଲେ ବଳବାନ
ନିଜେ ହୁଏ ଆତ୍ମାଦାୟୀ,
ହୋଇ ଜିତ ଚିତ୍ତ କରିଲେ ସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟ
ଅଟରେ ଜଣେ ଅବତ ।
ଆପଦ କାଳରେ ଆଚରନ୍ତି ଶମା
ବିଜ୍ଞ ଲୋକେ ଉବେ ସଦା,
ହୋଇ କ୍ଷମାଶୀଳ ଅଚରରେ ଦୟା
ବତଇ ଆତ୍ମ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ।
କ୍ଷମାଶୀଳ ଯେବେ ନଥାନ୍ତା କେ ଉବେ
ସନ୍ଦେହ କି କେବେ ସନ୍ଧ,

ମୁତେ ତା ନ ଶ୍ରବ ଅସାର କଥାରେ
 ତୁଚ୍ଛକୁ ହୁଅନ୍ତି ଧର ।
 କ୍ଷମା ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟ ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟତ
 କ୍ଷମା ଧୃତି ଏ ଜଗତ,
 ହୋଇ କ୍ଷମାଶୀଳ ବରଜିଲେ ହୋଧ
 କହନ୍ତି ତାକୁ ସଫଳ ।
 ଦ୍ରୁପଦ ନନ୍ଦନ ସୁଧର୍ଷ୍ଣର ବାଣୀ
 ଶୁଣି ଦିଅନ୍ତି ଉତ୍ତର,
 “ଶତ୍ରୁ ମାୟାରେ ହୁଅନ୍ତି ଭୁଲିତ
 ଏ ଜଗତେ ଚରାଚର ।
 ତୁଣ ଅଗ୍ର ସଦା ହୁଏ ବଶୀଭୂତ
 ପ୍ରବଳ ବାୟୁରେ ଯେହେ,
 ଉଡ଼ନ୍ତି ପ୍ରାଣୀଏ ଅଭିପ୍ରେତ କାର୍ଯ୍ୟେ
 ଶତ୍ରୁର ବଶରେ ତେହେ ।
 ଖେଳନାକୁ ଧରି ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ
 ଖେଳେ ବାଳକ ଯେସନ,
 ଭୂତ ନିତୟକୁ ଧରି ପରମେଶ
 ଶୀତଳ ସଦା ତେସନ ।
 କର୍ମକୁ ଉପେକ୍ଷି ଶ୍ରାବ୍ୟ ଉପାସନା
 କରଇ ଯେଉଁ ମାନବ,
 ତାହାକୁ ସଫାରେ କହନ୍ତି ଅଧମ
 ପାଏ ସଦା ପରାଭବ ।
 ଏହା କହି ତୁମ ହେଲେ ଯାଜ୍ଞସେନା
 ଏ ଅନ୍ତେ କହନ୍ତି ଶ୍ରୀମ,
 “ହୁଅ ଯୁଦ୍ଧେ ସଜ ଆହେ ଧର୍ମରାଜ
 ଦେଖାଇ ବଳ ଅସୀମ” ।
 ଆଶୁଗ୍ର ସଦୃଶ ଦ୍ରୁତଗାମୀ କାଳ
 କେ ଅଛି ତାହାକୁ ବଳ,
 କେତେବେଳେ ଆସି କରେ ଆକ୍ରମଣ
 ପଡ଼ନ୍ତି ପ୍ରାଣୀଏ ଟଳ ।
 ଉତ୍ତରରେ ତାକୁ ତହୁଁ ଧର୍ମରାଜ
 “ନକର ସତ୍ୟ ଲଢ଼ନ,
 ସୟୋଦ୍ଧି କର୍ଷ ଶେଷାନ୍ତେ ଆରମ୍ଭ
 ହେବ ଯୁଦ୍ଧ ଆୟୋଜନ ।

ବଞ୍ଚକ ନିଧନେ ଯେ ନୁହେଁ ପ୍ରୟାସୀ
 ଧ୍ବଜ ଧ୍ବଜ ତା ଜୀବନ,
 କର୍ମଶୀଳ ସିନା ହୁଅନ୍ତି ଅମର
 କରି ଯଶ ଉପାର୍ଜନ ।
 ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ
 ନୁହେଁ ଏ ଜନମ କାର,
 ପରେ କଳାଶ ଯେ କରେ ସତତ
 ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ତାର ।
 ବହୁ ମହୁମାଛ ମିଶି ମଧୁନ୍ଦାରା
 ବନାଶେ ସମର୍ଥ ଯଥା,
 ଅନେକ ଦୁର୍ବଳ ଏକସ ମର୍ଦ୍ଦନେ
 ବଳବନ୍ତ ଶସ୍ତ୍ର ତଥା ।
 କେତେକାଳ ତବ ରହି ପାଣ୍ଡୁ ଯୁଦ୍ଧେ
 ଗମିଲେ କାମ୍ୟକ ବନେ,
 ବ୍ୟାସ ଆସି ଦିନେ ଉପଦେଶ ଦେଇ
 ବାହୁଡ଼ିଲେ ସୁଭବନେ ।
 ସୁଗ୍ର ଯିବା ପାଇଁ ମାନସ ବଳଇ
 ବାହାରିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ଭ୍ରମି ଗିରି ବନ ଦେଖି ରମ୍ୟସ୍ଥାନ
 ପହଞ୍ଚିଲେ ହିମାଳୟ ।
 ତପସ୍ୟାରେ ରତ ହେଲେ ପୃଥାୟୁତ
 ମହାଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନେ,
 ମନୋରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତେ ଚଳିଲେ
 ସଭର ଇନ୍ଦ୍ର ଭବନ ।
 ତଦନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବେ ପାଞ୍ଚାଳୀଙ୍କ ସହ
 ଗମିଲେ ଗନ୍ଧମାଦନ,
 ପାର୍ଥ ଆଗମନ ପ୍ରଘୋଷରେ ରହି
 କରନ୍ତି କାଳ ଯାପନ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରପୁରେ ପାର୍ଥ ରହି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ
 ନାଗ ଅସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା କରି,
 ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରଥରେ ଫେରିଲେ ବହନ
 ମାତଳିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧରି ।
 ରଥ ଅବତରି ଗନ୍ଧମାଦନରେ
 ଭେଟିଲେ ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ରକୁ,

ଆହାଦେ ଅଧାର ହୋଇ ପରସ୍ପର
ସମ୍ବନ୍ଧିଲେ ମାତଳକୁ ।
ମାତଳକୁ ଏଣେ ବିଦାଦେଇ ସବେ
ଫେରିଲେ କାମ୍ୟକ ବନ,
ଅଜ୍ଞତ ବର୍ଷକ ଯାଏନ ନିମିତ୍ତ
ନିରତ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ରନ ।
ସବେ ହୋଇ ମେଳ ସଦା ଭାଳି ଭାଳି
ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଶେ,
କରିଣ ନିଶ୍ଚୟ ପାଣ୍ଡବନରସ
ଗମିଲେ ସେ ଦେଶେ ଶେଷେ ।
ହୋଇ ଗୋଟି ଗୋଟି ରଜା ପାଶେ ଭେଟି
ରହିଲେ ଯେ ଯାହା ସଜେ,
ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟେ ରଜ ଦମ୍ପତିଙ୍କ
ତୋଷିଲେ ମନ ସହଜେ ।
ସୁଧୁର ପଣା ଖେଳ କରି ପେଷା
ରହିଲେ ବିରାଟ ସଙ୍ଗେ,
ଧନଞ୍ଜୟ ନାଚ ଶିଖାଇ ଉତ୍ତର
ଥିଲେ ନୟନକ ତଳେ ।
ଅଶ୍ରୁକ ରକ୍ଷକ ନକୁଳ ଅନୁଳ
ଥିଲେ ଗାଈ ଜଗୁଆଳ,
ଭୀମ ସୁପକାର ପାଞ୍ଚାଳୀ ସାହାର
ହୋଇ କଟାଇଲେ କାଳ ।
ଧନ୍ୟରେ ଅଦୃଷ୍ଟ ତୋପର ବଳିଷ୍ଠ
ଅଛୁ କି କିଏ ସଂସାରେ,
ନ ଫିଟେ କା ପାଟି ଯେତେ ହେଲେ ଦାମ୍ଭି
କରୁ ତୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛାରେ ।
ମଣିଷକୁ ଧରି କୁଣ୍ଡାଇଛି ଫରି
ନରୁଜି ନିଶି ହବସ,
ଦେଉ ଅପମାନ କରୁ ସନମାନ
ବୁଝି କେ ଏ ତୋ ରହସ୍ୟ ।
ଯେତେ ଜପ ତପ ହୁଏ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ
ନ ଶୁଣୁ କାହା ଗୁଣାଣ,
ତୋ ପଥର ହୃଦ ନ ତରଳେ ଲବେ
ହେଲେହେଁ କେ କେତେ ଦାରି ।

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

ଦଶମାସ ଅନ୍ତେ କାନ୍ଦକର ଦିନେ
ପଡ଼ିଲ ନୟନ କୃଷ୍ଣା ଉପରେ,
କାମେ ହୋଇ ବାଇ ପୁରୁଷ ସେ ଭାଇ
ଭଗୀ ସୁଦେଷ୍ଟାକୁ ହାସ୍ୟ ଆସ୍ୟରେ ।
“ଏ କିଏ କାମିନୀ କାହାର ରମଣୀ
ଅଛନ୍ତି ଅବ କପରି ?
ଏ ମନୋହାରଣୀ ଭଦ୍ର ଗୋ ଭଗିନୀ
ମୋ ଅଙ୍କ ଶୋଭନ କରି ।
ହେବାକୁ ପ୍ରଣୟୀ ସିଂହ ନନ୍ଦନର
ଜୟକ ଇଚ୍ଛେ ଯେସନ,
କରିବାକୁ ବଣ ଦ୍ରୁପଦ ସୁତାକୁ
କାନ୍ଦକ ବାଞ୍ଛେ ତେସନ ।
ତାଙ୍କ ନେତ୍ର ଠାଣି ଲବଣ୍ୟ ରୂପର
କାନ୍ଦକ ହେଲ ବିହ୍ୱଳ,
ସମୀପେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି କହିଲେ ସମୋୟ
“ଲବ୍ଧ ଅ ମୋ କାମାନଳ” ।
ରେଣୀୟ ମାକ ଥୋଇଲେ ନ ପିନ୍ଧ
ଅଶୋଭ ଦଶଇ ଯଥା,
ସଞ୍ଜେଗ ବିରହେ ସୁନ୍ଦର ନାଶ୍ୟ
ଦଶନ୍ତ ମଳନ ତଥା,
ଦେଖି ତାର ତୃଷ୍ଣା ଅତି ଶେଷେ କୃଷ୍ଣା
କହନ୍ତି କରୁଣ ସ୍ୱରେ ।
“ପରିଣିତା ପତ୍ନୀ ପୁତ୍ର ପରପତ୍ନୀ
ଲକ୍ଷ୍ମଣ କି ସାଧୁ ନରେ ?
ନୁହେ ସମୀଚିନ ଏତାଦୃଶ ତୁମ
ଦୁଃଖାସ୍ତବ ଅଭିଳାଷ,
ବସୁନ୍ଧର ତଳେ ଦୁଃଖପ୍ରଦ ସିନା
ସଦା ଏ ଭାଳି ବିଳାସ ।
ମାତୃହୋତ୍ତରାୟୀ ବାଳକ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ
ଧରିବାକୁ ଇଚ୍ଛେ ଯଥା,
ଏ ପରିବୃତ୍ତକା ଲଭିବା ନିମିତ୍ତ
ବଳଭଦ୍ର ମନ ତଥା ।

ହୋଇ ପାପାଣୟ ହୁଇଲେ ଏ ଦେହ
 ଧୁବ ତୁମର ମଣେ,
 କଳ୍ପ ପକରେ ନ ବୁଲି ସତ୍ପଥେ
 ନିରତ କରି ତୁମଣି
 ହୋଇ ଆଶାଶୂନ୍ୟ କଟକ ସେ ଦିନ
 ଭଗିନୀ ସମୀପେ ଯାଇ,
 ପାଆଳୀ ସୁନ୍ଦର ମଙ୍ଗିକ କପର
 କହିଲେ ସବୁ ବୁଝାଇ ।
 ବରଷ ମହିଷୀ କଟକ ବଚନେ
 ପଠାଇଲେ ଯାଜ୍ଞସେନ,
 କଟକ ସଦନେ ତୃଷା ନିବାରଣ
 ଆସିବାକୁ ସୁର ଘେନ ।
 ଗମନେ ସେଠାକୁ ଧଇଲ ଆଶୁକ
 ପଡ଼ିବୁତା ପାଆଳୀଙ୍କି
 ସଙ୍ଗରୁ ଧର୍ମରେ ହୋଇ ବଳବତ୍ତା
 ନିଷ୍ପେଷିଲେ ତାକୁ ହିଁ ।
 କୋପେ କମିତାନ ହୋଇ ଖରତରେ
 ଯାଇ ରଜନ ସମୀପ,
 ଯାବନ୍ତ ବିଷୟ ଶୁଷନେ ପାଆଳୀ
 ଶୁଣି ତୁନି ମହାଧୀପ ।
 ଧର୍ମଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଦେଖି ପାଆଳୀଙ୍କି
 କହିଲେ ଫେରିବା ଲାଗି,
 ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଦୁଃଖେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି
 ଲେଉଟିଲେ ବିଦା ମାଗି ।
 ସେ ଦିନ ରାତିରେ ନିର୍ଜନ ବେଳରେ
 ପ୍ରବେଶି ଶ୍ରୀମ ସଦନେ,
 ତାହାଙ୍କୁ ଉଠାଇ ଯାବନ୍ତ ଘଟଣା
 ବର୍ଣ୍ଣିଲେ କରି ସେଦିନ ।
 ଦେଖି ପାଆଳୀ ସେଦିନ ବୁକୋଦର ଘନ ଘନ
 କରି ତାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ ଦେଲେ ସାନ୍ତୁନା
 ଟାଣି ଆପଣା ଅଞ୍ଚଳ ନୟନୁ ଲେଉଟି ଜଳ
 ପୋଛି କହନ୍ତି ଚଞ୍ଚଳ ନୋହି ବିମଳ
 କର ଆୟୋଜନ ଗୋପନେ
 କଟକ ଆସିବା ଲାଗି ନୃତ୍ୟ ଭବନେ ।

ତାହାଙ୍କ ବଚନ ମାନ ପାଆଳୀ ପାଶୋର ଗାଳି
 ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମତ ପ୍ରଦାନ ଫେରିଲେ ଘରେ
 ରାସ ଅବସାନ ପରେ ଶେଷୁ ଉଠି ପ୍ରସ୍ତରରେ
 ପ୍ରବେଶି କଟକ ଖରେ କୃଷ୍ଣା ଆଗରେ
 କହିଲ “ମୁଁ ତୋହର ଦାସ
 ଏଣି ନୟନା ନକର ମୋତେ ନରଣ ।
 କଟକର ବାଣୀ ଦ୍ରୁପଦ ନନ୍ଦନା
 ଶୁଣି କହନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ,
 “ଅଦ୍ୟ ରଜନରେ ନୃତ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ
 ଆସ ଶୀତା କରିବାକୁ” ।
 ସତ ବୋଲି ମଣି ଏ ବଚନ ଶୁଣି
 କଟକ ସ୍ବଗୃହେ ଯାଇ,
 ଆଉଣେ ସୁକୁ ହୋଇ ପୂଜକୀତ
 ରହିଲ ସମୟ ବୁଝି ।
 ଦ୍ରୁପଦ କୁମାରୀ ଶ୍ରୀମସେନ ଠାରୁ
 ଦେବାରୁ ହରଷେ ମନେ,
 ନୃତ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ ଯଥା ସମୟରେ
 ଯାଇ ହେଲେ ଗୋପନେ ।
 ଆସନ୍ତେ କଟକ କେଶରୁକ ତାଙ୍କ
 ଆକର୍ଷନ୍ତେ ବୁକୋଦର,
 ହୋଇ ଧରାଧର ଲାଗିଗଲ ଘରେ
 ବାହୁସୁଦ ପରସ୍ପର ।
 ପଶୁକୁ ରକ୍ତରେ ବାନ୍ଧିବା ପରାଏ
 ବାହୁସୁଦେ ତାକୁ ଛନ୍ଦି,
 ଶ୍ରୀମସେନ ତଳେ ପକାଇ ତାହାକୁ
 ଚପିଦେଲେ ବୁକୁ ସନ୍ଧି ।
 ଗଲ ତା ଜବନ ହର୍ଷ କୃଷ୍ଣା ମନ
 ହେଲ ପଡ଼େ ନବରେ,
 କଟକ ବାନ୍ଧିବ ବେଡ଼ି ଚଉପାଶେ
 ବଳପିଲେ ଆର୍ତ୍ତସ୍ବରେ ।
 କଟକ ନିଧନ କୃଷ୍ଣା ହେତୁ ବୋଲି
 ପଡ଼ିଲ ହାଲ ହୁରିଲି,
 ଶବ ସଙ୍ଗେ ବାନ୍ଧି ନେବାରୁ କୃଷ୍ଣାଙ୍କୁ
 ହନନ ପଡ଼େ ଉଚ୍ଛ୍ବଳ ।

ଶ୍ରୀମ ପାଆଳୀଙ୍କ କରୁଣ ବନେ
 ଉଠିଲେ ଶେଢ଼ରୁ ଶୁଣି,
 ଧାଇଁଲେ ଶୁଣାନେ ଲୁହ ପ୍ରାଚୀରକୁ
 କୁଟମ୍ବ ବିନାଶେ ପୁଣି ।
 ତାହାଙ୍କ ଧାବନେ ମାଲ ଭାଇମାନ
 ହୋଇ ଅତି ଭୟପ୍ରସ୍ତ,
 “ସିନ୍ଧୁରୀଙ୍କ ଛାତ୍ର” ବୋଲି କରି ଚେତ
 ପଲାଇଲେ ଇତିହାସ ।
 ନାହିଁରେ ଜଗତେ ଗୋପନୀୟ ସ୍ଥାନ
 ଲୁଚିବାକୁ ଜନ୍ମପତି,
 ଗୋଡ଼ାଇ ପଛରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମ
 ପଠାଇଲେ ଯମ କତି ।
 ସବାଙ୍ଗ ଧଉଡ଼ କରି ଯାଜ୍ଞସମ୍ପା
 ଲେଉଟିଲେ ନଅଇକୁ,
 ଅନ୍ୟ ବାଟେ ଆସି ଶ୍ରୀମ ମହାବାହୁ
 ଗମିଲେ ପାକ ଗୃହକୁ ।
 ଏଣେ ହସ୍ତିନାରେ ପାଣ୍ଡବ ସନ୍ଧାନେ
 ପଡ଼ିବ ଭଲେଣି ସଦା,
 ଏ ଦେଶୁ ସେ ଦେଶ ବୁଲି ବୁଲି ବହୁ
 ବୁଝି ଆସି ହେଲେ ଗଦା ।
 ନପାଇ ସନ୍ଧାନ ରଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ହେଲେ ଅତି ସନ୍ତାପିତ,
 ରାଜସଭା ଡାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି
 ହେଲ ନାହିଁ ମୀମାଂସିତ ।
 କାତକ ମରେଶ କରିଣ ଶ୍ରବଣ
 ସୁଗମୀ କହେ, “ରାଜନ,
 ବିରାଟ ନୃପତି ସଙ୍ଗେ କରି ଯୁଦ୍ଧ
 ଆଣିବା ତାଙ୍କ ଗୋଧନ” ।
 ହସ୍ତିନା ନୃପତି ଦେବାରୁ ସ୍ଵୀକୃତି
 ଯୁଦ୍ଧ ଆୟୋଜନ କରି,
 ସୁଗମୀ ଗମିଲେ ମହା ଦେଶ ଆଗେ
 ସୈନ୍ୟଦଳ ସଙ୍ଗେ ଧରି ।
 କରି ଆହମଣ ବିରାଟ ବନ୍ଧନ
 କରନ୍ତେ ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନ,

ଶ୍ରୀମ ବାହୁବଳେ ମୁକୁଳିଲ ତାଙ୍କୁ
 କଲେ ସୁଗମୀ ବନ୍ଧନ ।
 ସୁଧୂଷିତଦେଶ ପାଇ ଶ୍ରୀମସେନ
 ସୁଗମୀକୁ ଦେଲେ ଛାଡ଼ି,
 ଏଣେ ମହା ଦେଶ ନୃପତି ପାଣ୍ଡବେ
 ଦେଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଜାଡ଼ି ।
 ଦାସରୁ ଶୁଣନ୍ତୁ ମୁକୁଳି ସୁଗମୀ
 ସୁତ କରି ବିରାଟକୁ,
 ହସ୍ତିନାକୁ ଫେରି ଯାବନ୍ତ ଘଟଣା
 କହିଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ।
 ଶୁଣି ଗ୍ରୋଣ ଆଜି ଅମାତ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
 କୁରୁ ରାଜ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ମହା ଦେଶେ ପଣି ବଳିଙ୍ଗାରେ କଲେ
 ଅପହରଣ ଗୋଧନ ।
 ବିରାଟ ନନ୍ଦନ ଉତ୍ତର ତା ଶୁଣି
 ସମରେ ବଳାଇ ମତି,
 କରି ଆତ୍ମଶୂନ୍ୟ ଅତି ଭରବର
 ହୋଇ ଶୋକିଲେ ସାରଥୀ ।
 ଏକାଳେ ପାଆଳୀ କହନ୍ତି ସଧୀରେ
 ଯାଇ ଉତ୍ତରକ ପାଣେ,
 “ସାରଥୀ ଭବରେ ବୃହନ୍ନଳ ଗଲେ
 ପଲାଇବେ ବୈର ସାସେ ।
 ତାଙ୍କ ଏ ବଚନେ ଉତ୍ତରକୁ କହି
 ବୃହନ୍ନଳକୁ ଡକାଇ,
 ହେବାକୁ ସାରଥୀ କହିଲେ ଉତ୍ତର
 ବିନୟ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ।
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହିଷ୍ଣୁ ବାରବର ଜିଷ୍ଣୁ
 ଗଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗି ମଙ୍ଗି,
 ବିପକ୍ଷ ଭବିଲେ ସବ୍ୟସାଚୀ ବୋଲି
 ବାଣୀଶେ ତାହାଙ୍କ ଭଙ୍ଗି ।
 କଉରବକର ଦେଶ ସୈନ୍ୟଦଳ
 ମୁତ ବିରାଟ କୁମାର,
 କାୟୁରୁଷ ପରି ଦେଲେ ପଛଦୃଷ୍ଟି
 ହୋଇ ଭୟ ଥରହର ।

ରଥ ଅବତରି ପଲୟନ ବେଳେ
 ପଛରେ ପାର୍ଥ ଗୋଡ଼ାଇ,
 ସାରଥ୍ୟ ଦେବାକୁ କହୁ ହସି ହସି
 ଆଣିଲେ ତାକୁ ମନାଇ ।
 ଶବ ଭୂମିସ୍ଥିତ ଶମୀ ତରୁ ପାଶେ
 ନେଇ ଖରେ ଉଠିଉଛୁ,
 ତେ ତହିଁ ପରେ ଆନୟନେ ଶର
 ସାରିଙ୍ଗ କହିଲେ ତାକୁ ।
 ପାର୍ଥଙ୍କ ବଚନେ ଉଠି ଆସେହି
 ଆଣିଲେ ମାରିଣ ଶର,
 ସେ ଗୁଡ଼କୁ ଦେଖି ପୁରୁଷେ କାହାର
 ଅର୍ଜୁନ ଦେଲେ ଉଠି ।
 ଜଷ୍ଠ ଠାରୁ ଶୁଣି ଉଠିବ ହରିଷେ
 ଗଲେ ଆସେହି ସ୍ୟାମନ,
 ପାଲ୍‌ଗୁଣକୁ ଦେଖି କଉରବ ଗଣ
 ଭୟେ ହେଲେ ଛନ ଛନ ।
 ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶେ କରବାକୁ ଦ୍ରୋଣ
 ଶୁଣୁ ମନ କଲେ ଉଣା,
 ସେମାନଙ୍କ କଥା ତପନ ତନୟ
 ଶୁଣି ନ ଦେନଲେ ମନା ।
 ଭୂମୁକ ସମର କଉରବଙ୍କର
 ଲଗିଲ ଜଷ୍ଠଙ୍କ ସହ,
 ଦେଖାଇ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧେ ହେଁ ସବେ
 ଗଲେ ଲଢ଼ି ପରାଜୟ ।
 ଅକୁଶ ନ ଧରି ବାରିଣ ପୁଷ୍ପରେ
 ବସିଲେ ବୃଷମ ଯଥା,
 କୌଶଳ ନ ଜାଣି ପଶିଲେ ସମରେ
 ମିଳଇ କୁଫଳ ତଥା ।
 ସମର ବିଜୟୀ ମହା ଉଲ୍ଲସିତ
 ହୋଇ ଫେରିନ୍ତି ନଗର,
 କୁମାର ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଦନ ଦନ
 ବରଷ ପାଇ ଶବର ।

★

ଶଷ୍ଠ ସର୍ଗ

ଜନକ ଦର୍ଶନ କରି ଭୂମିଞ୍ଜୟ
 ଯୁଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଯାବନ୍ତ,
 କହନ୍ତେ “କାହାନ୍ତି ସେ ଦେବକୁମାର
 ଡକାଅ ତାକୁ ଭୁବିତ” ।
 ଦୁରଦିନ ଅନ୍ତେ ଆସିବେ ବୋଲି ସେ
 କହିବାରୁ ଭୂମିଞ୍ଜୟ,
 କରଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନ୍ତ୍ରୀ ନରପତି
 ଅଭିଳାଷେ ପରିଚୟ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ବିଜୟ ଉଠିଉଙ୍କ ସହ
 କରି ବରୁର ଗୋପନେ,
 ଭୁବିତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଧର୍ମପୁତ୍ର ପାଶେ
 କହିଲେ ତା ହର୍ଷ ମନେ ।
 ତୃଣୟ ଦବସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାନ୍ତେ ପଞ୍ଚ
 ପାଣ୍ଡବ ସାରି ସ୍ନାତ୍ତାନ,
 ସବୁ ମଣ୍ଡପରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତେ କରି
 ଶୁକୁବାସ ପରିଧାନ ।
 ହେଲେ ଉପବିଷ୍ଟ ରଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ପୁଲକେ ରଜ ଆସନେ,
 ଅନ୍ୟ ରାଜମାନେ ତାହାଙ୍କ ଆଗରେ
 ବସିଲେ ସାହାସ ମନେ ।
 କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ରଜକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି
 ଆସି ବରଷ ଭୂପତି,
 ଏତାଦୃଶାବସ୍ଥା ଦର୍ଶନେ ପୁରୁଷେ
 ମନେ ବହୁ କୋପ ଅତି ।
 “ଆତ୍ମର ପ୍ରାବଳ୍ୟ ହୋଇଣ କପରି
 ବସିତ ଏ ସିତାଂସନେ”,
 ଉଠିଲେ ଜଷ୍ଠ “ଏ ପୁରୁଷ ଯୋଗ୍ୟ
 ବସିବାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରାସନେ” ।
 ତଦନ୍ତେ ଉଠିବ କୁନ୍ତୀ ସୁତଙ୍କର
 ଜବେ ଦେଇ ଫରିତୟ,
 କହନ୍ତି “ଭଗୀନ ବଜ୍ରଙ୍କ ସହ
 ହେବା ଲାଗି ପରିଣୟ” ।

ହୋଇ ଅସମ୍ଭବ ଏ ବନେ ଶୁଣି
 କହନ୍ତି ଶ୍ରେତବାହନ,
 ଉତ୍ତରାଙ୍କ ସହ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କର
 ହେଉ ମଙ୍ଗଳ ମିଳନ ।
 ବିରାଟ ରାଜନ ଉତ୍ତମ ସବନ
 କହି ମଙ୍ଗିଲେ ବହନ ।
 ଶୁଭ ଲଗନରେ ମହା ଆଡ଼ମ୍ବରେ
 ବିବାହ କଲେ ସମ୍ପନ୍ନ ।
 ବସ୍ତ୍ର ବାସିଦନ ସକଳ ରାଜନ
 ବସିଥିଲେ ଧ୍ବିରମନେ,
 ବାୟୁଦବ ଆସି ଓଜସ୍ବୀନା ବାନ୍ଧ୍ୟ
 କହନ୍ତି ଶୁଣ ରାଜନେ ।
 ପାଣ୍ଡବ ସମ୍ପତ୍ତି କଲେ ସମାପତ
 ତେବେଷି ନିବାସନେ,
 ହୋଇ ନ୍ୟାୟପୁର ପୁଣି ଧର୍ମପୁର
 କ୍ଷମ କରଣ ବର୍ଦ୍ଧନେ ।
 କପଟ ଆଚର ନେତ୍ରେ ଅପହରି
 କୌରବେ ପାଣ୍ଡବ ରାଜ୍ୟ,
 କହନ୍ତୁ ଏଥର ନକର ବିଳମ୍ବ
 ବିରୁଦ୍ଧ ଯାହା ନ୍ୟାୟ୍ୟ ।
 ଦୁଇ ପେଷି ଆଗେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଶେ
 “ଦୁର୍ବେନ୍ଦୁ ତାହାଙ୍କ ମନ,
 କହନ୍ତେ ପାଆଳ ନରେଶ ଦ୍ରୁପଦ
 ମଙ୍ଗିଲେ ସଭାସ୍ଥ ଜନ ।
 ଗଲେ ପୁରୋହିତ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଶେ
 ହସ୍ତିନା ଭୁବନ ଶତେ,
 ଫେରିଲେ ଏକାନ୍ତ ଦ୍ବାରକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ବଳରାମଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବିଷ୍ଣୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇଆଡ଼ୁ
 ଗଲେ ବାୟୁଦବ ପାଶ,
 ସୁପ୍ତ ଥିବା ଶୁଣି ଭରସି ସେ ଦୁର୍ଯ୍ୟ
 ପଶିଲେ ଶୟନାବାସ ।
 କୃଷ୍ଣ ପାଦ ତଳେ ନମ୍ବ କରଯୋଡ଼ି
 ବସିଲେ ଶ୍ରେତବାହନ,

ଶିର ପାଶେ ଥିବା ଉକ୍ତୁଷ୍ଟ ଆସନେ
 ବସିଲେ କୁରୁ ରାଜନ ।
 ନିଦ୍ରାନ୍ତେ କେଶବ ଆଗେ ବିଜୟକୁ
 କୁରୁରାଜକୁ ପଛରେ,
 ଦେଶ ଦୁର୍ଯ୍ୟକର ଆଗମନ ହେତୁ
 ପୁକ୍ତିଲେ ହରିଷ ଭର ।
 ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟ
 କହିଲେ ମୁଁ ରଣେ ଯାଇ,
 ନ ଯୁଦ୍ଧି ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ନିଶ୍ଚୟ
 ଗୋଟିକ ପକ୍ଷରେ ଥାଇ ।
 ନାରାୟଣୀ ସେନା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମରେ
 ଅପର ପକ୍ଷରେ ଶୁକ୍ର,
 କେଉଁଟି ବରଣ କର ଅଭିଜନ
 ଆଗେ ତୁମେ ଦିଅ କହି” ।
 ସାରଥୀ ହେବାକୁ କହନ୍ତେ ବିଜୟ
 କଲେ ଅଙ୍ଗୀକାର ତାକୁ,
 ତେଣୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମହା ମୋଦଭରେ
 ମଙ୍ଗିଲ ସେନା ନେବାକୁ ।
 ଗମନାନ୍ତେ କୁରୁ ରାଜ ସେହି ସ୍ଥାନ
 ଜୟ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପାଶେ,
 ବାୟୁଦବ ଠାରୁ ବଦା ମାଗି ଖର
 ମିଳିଲେ ମହାଉଲ୍ଲାସେ ।
 କୁରୁସଭା ମଧ୍ୟେ ମିଳି ପୁରୋହିତ
 କହନ୍ତି ହିତ ବଚନ,
 “ପାଣ୍ଡବ କୌରବେ ମିଶନ୍ତୁ ଉଭୟ
 ନ କରି ଯୁଦ୍ଧ ବରଣ ।
 ଏକଥା ଶ୍ରବଣେ ବିଦା ଦେଇ ତାକୁ
 ପଠାଇଲେ ସଞ୍ଜୟକୁ,
 ନକର ବିଳମ୍ବ ଦୁର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସାଙ୍ଗ
 ଭେଟିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରକୁ ।
 ନ ପଡ଼ଇ ଜଣା ପୁରୁଷ କଦାପି
 କେ ଭୋଗିକ କି ଅବସ୍ଥା,
 ସେ ପାଇଁ ମଣିଷ ହୁଏ ହରିବର
 ନ ଜାଣି ଭବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ବହୁଦିନ ପରେ ଦେଖି ସଞ୍ଜିତୁକୁ
 ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୋଦଭର,
 କୁଶଳଦି ପ୍ରଣାମ କରି ଅନ୍ୟ କଥା
 ପଚାଇଲେ ଅନନ୍ତର ।
 କହନ୍ତି ସଞ୍ଜିତୁ “ଦେଉ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ହୋଇ ନ୍ୟାୟ ଅନୁଗତ,
 କପଟ ପଣାରେ ଅଧର୍ମ ଆଚରି
 କରିଛ ଯା କରଗତ ।
 ନ କଲେ ଏକଥା କଦାପି ନିସ୍ତାର
 ଲଭିବ ନାହିଁ ସମରେ,
 ରାଗ ଲେଖାଦରେ ହୋଇ ଆସକତ
 ମାଡ଼ିଛି ତୁମ୍ଭ ଗର୍ବରେ” ।
 କହନ୍ତି ସଞ୍ଜିତୁ “ଜୟ ପରାଜୟ
 ଦୁଇଟି ଯାକ ଅସ୍ଥିର,
 ସମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି କେ ସୁଖ ପାଇବ
 ବହି ଏ ମର ଶରୀର ।
 ଧର୍ମଙ୍କ ନନ୍ଦନ ଶୁଣ ଏ ବଚନ
 ଉତ୍ତରନ୍ତି ସଞ୍ଜିତୁକୁ,
 “ନିତାନ୍ତ ଇଚ୍ଛୁନ ସନ୍ତ ଲାଗି ଆମ୍ଭେ
 କହ ଯାଇ କୌରବକୁ ।
 ପାଞ୍ଚଶତ୍ରୁ ଗ୍ରାମ କରନ୍ତୁ ପ୍ରଦାନ
 ଅବଳମ୍ବେ ପାଣ୍ଡବକୁ ।
 ଯିବ ସୁଦ୍ଧ ଭୟ ନ କର ସଂଶୟ
 ଆସନ୍ତୁ ଅବା ସୁଦ୍ଧକୁ,
 ଧୂତରାସ୍ତ୍ର ପାଶେ ସଞ୍ଜିତୁ ପ୍ରବେଶି
 ଏସନ କଥା କହନ୍ତି,
 “ପାଞ୍ଚଶତ୍ରୁ ଗ୍ରାମ ନ ଦେଲେ ପାଣ୍ଡବେ
 ଘୋଷିବ ପ୍ରମାଦ ଅତି” ।
 ସଞ୍ଜିତୁ ଯିବାରୁ ଧୂତରାସ୍ତ୍ର ନରପତି,
 ତକାଇ ଚିତୁର ହିତ ବଚନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ।
 ଅନନ୍ତର ଆରମ୍ଭିଲେ ସେ ଯୁଦ୍ଧ ବଚନେ,
 ଅବଗତ ଥିଲେ ଯାହା ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନେ ।
 ଶତ୍ରୁର ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଧୃତ କରେ ମନ,
 କଦାପି ନ ବଢ଼େ ହୋଧ ଦମ୍ଭ ଅଭିମାନ ।

ସମ୍ପତ୍ତି ବା ବିପତ୍ତିରେ ରଖେ ଏକଚିତ୍ତ,
 ନ ଚନ୍ଦ୍ରେ କଦାପି ହେଲେ କରମ ଅହିତ ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି ଅନ୍ୟେ ଯାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟତ କର୍ମ,
 ହୋଇଥାନ୍ତି ନିରନ୍ତର ଅନୁଗତ ଧର୍ମ ।
 ବିପତ୍ତି ସମୟେ କଦା ନୁହଇ କାତର,
 ନ କରଇ ନିଷ୍ଠୁରବ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଶାତର ।
 ନ କରଇ ହରଣ ଯେ କୃଥାରେ ସମୟ,
 କଲେ ସାଧନା ବଶେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଜୟ ।
 ନୁହଇ ସମ୍ମାନେ କେତେବେଳେ ପୁଲକିତ,
 ଅବମାନାରେ କେବେ ନୁହେଁ ସନ୍ତାପିତ ।
 ଅବରତ ଅନୁରାଗ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ,
 କହଇ ବଚନ ଅନ୍ୟେ ଅତି ବିନୟରେ ।
 ଜନ୍ମାନ୍ତର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ କଲେ ଅବିରଳେ,
 ପଣ୍ଡିତ ବୋଲନ୍ତି ଭବେ ତାହାକୁ ସକଳେ ।
 ନିଜେ ଦୋଷେ ଥାଇ ଲିପ୍ତ ଯେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ,
 ଆରୋପି କହଇ ସଦା ବଚନ ହୋଧରେ ।
 ସ୍ୱଚ୍ଛର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ ଭୂତ୍ୟ ଦାସ ଯେ କରଇ,
 ମୁଖ ବୋଲି ନରତ ସେ ଗଣିତ ହୁଅଇ ।
 ସମୁଦ୍ର ତରଣୀ ପରି ସତ୍ୟର ମହିମା,
 କ୍ଷମଣୀକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭବେ ଧର୍ମର ପ୍ରତିମା ।
 ଅସ୍ତ୍ରୋପାସ ବା ପ୍ରକାର ସୁଖର ଆକର,
 ଆୟୁଧ ଅଟଇ ହିଂସା ଦୁର୍ଜନ ଜନର ।
 କାମ ହୋଧ ଲେଉ ମୋହ ବିନାଶର ମୂଳ,
 ବରଜନ୍ତି ଏ ଗୁଣକୁ ସଦା ସାଧୁକୁଳ ।
 ପରଧନେ ଲେଉ ଅବା ପର ଶ୍ରୀ ହରଣ,
 ଭୟଙ୍କର ଦୋଷ ଏଣୁ ନ ବଳାଅ ମନ ।
 ଆଳସ୍ୟ ଦାର୍ଦ୍ର ସୁବ୍ରତା ନିଦ୍ରା ହୋଧ ଭୟ,
 କରଥାନ୍ତି ବିପର୍ଜନ ସଜନ ନିଶ୍ଚୟ ।
 କ୍ଷମା ପୈର୍ଥ୍ୟ ପରିଶ୍ରମ ପୁଣି ସତ୍ୟଦାନ,
 ମଣିଷର ଅଳଙ୍କାର ରତନ ସମାନ ।
 ଲେଉ ପତି ମନ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ଶକୁ ଗ୍ରାସି
 ମରଣ ଲଭଇ ଯଥା,
 ହୁଅଇ ବିନଷ୍ଟ ତୃଷ୍ଣାର କବଳେ
 ପଡ଼ି ଅବିବେକୀ ତଥା ।

ଲଭୁଥିବୁ ପ୍ରୀତିର ଆୟୁଷେ ରହି ସେ
 କରେ ଇଚ୍ଛା ସୁଖ ଲଭି,
 ପରିଣାମ ତାର ହୋଇ ଉଦ୍‌ଧାବତ
 ପଦେ ପଦେ ପବିତ୍ର ।
 ମଧୁକର ପୁଷ୍ପ ଆଳ ଶୋକର
 ମକରେ ପିଏ ଯଥା,
 ନୃପତି ପ୍ରଜାକୁ ନ ଦେଇ କଷଣ
 ନେଉଥିବ କର ତଥା ।
 କାମିନୀ ନକର ନପୁଂସକ ପଡ଼ି
 କନ୍ଦେ ଅଟ୍ଟା ସେସନ,
 ଅନୁଗ୍ରହ ଦେନ ରଜାକୁ ପ୍ରଜାଏ
 କନ୍ଦେ ଦୃଶା ତେସନ ।
 ବ୍ୟାଧି ଉପୁଗ୍ରସ୍ତ ମୃଗକୁଳ ପରି
 ପ୍ରଜାଏ ରହନ୍ତି ଯଦି,
 ସସାଗର ଧର ଭୂପତି ହେଲେ ହେଁ
 ନିଦାରେ ଦୁଃଖ ଲଦି ।
 ଚୌବନ ରୁଚେ ଆସି ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା
 ହରେ କରେ ସେସନ,
 ପଚେବେଶି ଆଶା ମନର ଆଶୁକୁ
 ଚୁଟି କରଇ ତେସନ ।
 ମଣିଷର ସ୍ଥିତି ନୁହଇ ସମ୍ଭବ
 ଧର୍ମ ଫଳେଣ ବନା,
 ବୁଦ୍ଧି କଳ୍ପନା ଉପୁଜଇ ସଦା
 ନୋଣ କାଳରେ ସିନା ।
 ବହୁରକ୍ଷ ସଦା କଥା ହେଉ ହେଉ
 ଜେମ ହେଲୁ ପ୍ରସନ୍ନ,
 ଦ୍ରୋଣ କର୍ଣ୍ଣ ଆଦି ବହୁବାର ସଦା
 ଜମିଲେ ଭୂପତି ବ୍ରାତ ।
 ତଦନ୍ତେ ସଞ୍ଜୟ ସଦା ମଧ୍ୟେ ଆସି
 ହୁଷ୍ଟମନେ ପ୍ରବେଶିଥେ,
 ପାଣ୍ଡବନକର କହୁଥିଲେ ଯାହା
 ଗୋଟି ଗୋଟି ବଖାଣିଲେ ।
 ସଞ୍ଜୟ ବଚନ ଶୁଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର
 ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ କଳହ,

ଅତି ଚନ୍ଦ୍ରପୁର୍ଣ୍ଣ ନାନା ଉପଦେଶ
 ଦେଲେ କୌରବମାନ ।
 ଜନକ ବଚନ କରଣ ଶ୍ରବଣ
 ମହାକୋପୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 କହନ୍ତି ରାଗରେ “ଲଗିଲେ ସମର
 ଧୂଳି ପାଣ୍ଡବ ନୟନ ।
 ଧୂଳିପି ପିତା କହନ୍ତି ତାହାକୁ
 “ଯାଅ ନାହିଁ କୁମାରରେ
 ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ସମ୍ପନ୍ନ ଶୀଘ୍ର
 ଯାପିବ କାଳ ସୁଖରେ” ।
 ଏ ଅନ୍ତେ କେଶବ ଶାନ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
 ପ୍ରବେଶି ହସ୍ତିନାୟକରେ,
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଶୁଣୁ ଦ୍ରୋଣ ସଙ୍ଗେ ମିଶି
 ଭେଟିଲେ ତହୁଁ ବିଦୁରେ ।
 କୃଷ୍ଣ ଆଗମନ ହୋନ୍ତେ ଅବଗତ
 କୁନ୍ତୀ ପ୍ରବେଶି ପାଖରେ,
 ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ କୁଶଳ ବାରତା
 ପୁଚ୍ଛିଲେ ବିଷାଦଭରେ ।
 ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସନା କୁନ୍ତୀକୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ମିଳିଲେ ସସ୍ତ୍ର ସଦନେ,
 କୌରବେ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇ
 ବସାଇଲେ ବିଦ୍ୟାସନ ।
 ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାନାର୍ଥେ ବହୁ ହତବାଣୀ
 କହନ୍ତେ ମଧୁସୂଦନ,
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ କିଛି ଦେବୁନାହିଁ ବୋଲି
 ଉଠି କହେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ।
 ହୋଧରେ ତାହାକୁ କହନ୍ତି କେଶବ
 “ମରଣେ ତୁମ ନିକଟ,
 ହେବାରୁ ଏପରି କହ କଥା ସିନା
 ପଡ଼ିବ ଗୁରୁ ସଙ୍କଟ ।
 ଶକୁନ ସଙ୍ଗରେ କୁମରଣା କରି
 ପଶିଲ ଅସ୍ତ୍ର ନୀଡ଼ାରେ,
 ନ ଜାଣି କିଏସେ ଅନ୍ୟାୟ ଆଚର
 ନେଇ ରାଜ୍ୟ ଶାନ୍ତରେ ।

ଶୁଣାଇ କୁଣ୍ଡଳକୁ ସଭା ମଧ୍ୟେ ଆଣି
ଯାହା ଦେଲ ପରାଉବ,
ସଂସାରେ କୌଣସି ଦୁରୂପ ପକ୍ଷରେ
ହୁଏ କି କେବେ ସମ୍ଭବ ।
ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ଇଚ୍ଛାରେ
ଖାଦ୍ୟ ଦେଲ ହଳହଳ,
ଦଇବ ବଗରୁ ସକଳ ଯତନ
ହେଲ ତୁମର ବଫଳ” ।
ଅନନ୍ତର ଦୁଃଖୀ କୁରୁସଭା ମଧ୍ୟେ
କହିଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ,
“ନ କରିଲେ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ହସ୍ତେ
ଅର୍ପିବୁ ନେଇ ତୁମକୁ” ।
ଏ ବଚନ ଶୁଣି କୋପେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ଗଲ ସଭାରୁ ପଳାଇ,
ବୋଲନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଚିତ ଯା କରି
ପାପ କର୍ମ ନ ଘୋଡ଼ାଇ” ।
ଏ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଅତି
ଆଦେଶିଲେ ବିଦୁରଙ୍କୁ,
“ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ସଭା ମଧ୍ୟେ ଆଣି
ମହାପ୍ରାଜ୍ଞ ଗାରାଣକୁ” ।

★

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ବିଦୁର ସେଷଣି ଯାଇ ଗାରାଣକୁ
ଆସିଲେ ତସ ବହନ,
ସେ ଆସି ପଡ଼ିଲୁ କହନ୍ତି “ତକାଅ
ରାଜ୍ୟ ଲେଖା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ।”
ସହସା ବିଦୁର ଯାଇ ପାପାନ୍ତକୁ
ଦେନ ଆସିଲେ ସଙ୍ଗରେ,
ଜନନୀକ ବାକ୍ୟ ଶୁଣିବା ଇଚ୍ଛାରେ
ବସିଲେ ତାଙ୍କ ପାଶରେ ।
ବୁଝାନ୍ତି ଜନନୀ “ପିତା ଗୁରୁଜନ
ବଚନ କଲେ ପାଳନ,

ବିରାଜିବ ଶାନ୍ତି ସୁଖେ ଯିବ କାଳ
ହେବ ପ୍ରଶଂସା ଭୀମନ ।
କାମ ହୋଇ ଦୁହେଁ ମନୁଷ୍ୟ ସୁଖରେ
ଦିଅନ୍ତି ନିରତ ବାଧା,
ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଜଣି ପାରିଲେ ମନରେ
ଉତ୍ସାହେ ଅତି ଶରଧା ।
ଆପଣା ଚିତ୍ତକୁ ନକରି ପଶ୍ୟା
ଖୋଜେ ଯେ ଅନ୍ୟର ଦୋଷ,
ପରିହାସ ତାକୁ କରୁଥାନ୍ତି ଲୋକେ
ତେଣୁ ଉତ୍ସୁକ ରୋଷ ।
ରାଜ୍ୟର ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ଦେଇ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ
କରି ରାଜ୍ୟ ଅନୁସ୍ରାବ,
ଆଣ୍ଡି ବାୟୁଦବ କରି ସନ୍ଧ୍ୟା ଏବେ
ନ ଲେଖି ବୁଝା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ” ।
ଅନାଦର କରି ମାତୃ ବାକ୍ୟ ଗଲେ
ତେଜ ସଭା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
ଶକୁନିଙ୍କ ସହ କଲେ ସେ ମନ୍ତ୍ରଣା
ବାନ୍ଧବାକୁ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ।
ଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଜାଣି ସାତ୍ୟକି ସହସା
ଯାଇ ସଭା ମଣ୍ଡପକୁ
କେଶବଙ୍କୁ କହି ଜଣାଇଲେ ପରେ
ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁରଙ୍କୁ ।
ଏ କଥା ଶ୍ରବଣେ କହନ୍ତି କେଶବ
“ଦେଉଅଛି ଅନୁମତି,
ଆସି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କରନ୍ତୁ ବନ୍ଦନ
ତେଜ ନାହିଁ ମୋ ଆପଣ” ।
ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତହୁଁ ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ଧକ୍ କାରିଲେ ହୋଇଅ ଅତି,
“ରେ ମୃତ ପାପାନ୍ତ ନ ବୁଝୁ କିପରି
ଏହାର କି ପରିଣତ” ।
ଆହେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ “ମୁଁ ନୁହେଁ ଏକାକୀ”
କହି ହସନ୍ତି କେଶବ,
ଶରୀର ତାହାଙ୍କ ପାବକ ସଦୃଶ
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ହେଲେ ଉଦ୍‌ଭବ ।

ସଞ୍ଜେ ବଦୁର ଶୁଭ୍ର ଦ୍ରୋଣ ବନା
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ ରୂପ ଦର୍ଶନେ,
 ଚନ୍ଦ୍ର ନୃପତି ସକଳ ଭୟରେ
 ଥିଲେ ମୁକ୍ତି ନୟନେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ କେଶବ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପାଶେ
 ଲେଉଟିଲେ ବିଦା ମାଣି,
 କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଦେଲେ ପରମର୍ଶ
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ।
 କୃଷ୍ଣ ଗମନାନ୍ତେ ଏଣେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 କଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଆସ୍ବାଜନ,
 ଶକୁନିଙ୍କି କହେ ଯୁଦ୍ଧ ହେବ ବୋଲି
 ଦୋଷଣା କର ବହନ ।
 ପାଣ୍ଡବନିକର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
 ମିଳିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ,
 ବଳଧୂନ ପରି କମିଲି ଆକାଶ
 ଶଙ୍ଖ ଦୁମୁରୁ ନାଦରେ ।
 ବଶିଷ୍ଠ ସେପରି ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶି
 କଲେ ଖରେ ସାଜସଜ୍ଜା,
 ସମର ଭୂଇଁରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଆସି
 ଦୁଇ ପକ୍ଷ ବହୁ ଭଜା ।
 ବରାଟ ଦ୍ରୁପଦ ହେଲେ ସେନାପତି
 ରହି ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷରେ,
 ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ ବଜାନ୍ତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ହେ ରହେ ଅରେ ଅରେ ।
 ଶାନ୍ତନୁ ନନ୍ଦନ ହେଲେ ସେନାପତି
 କଉରବ ମାନଙ୍କର,
 ଅସ୍ତେ ସୁସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ପ୍ରବେଶିଲେ
 ଶେ ଭୂଇଁରେ ସଜ୍ଜର ।
 ଶିବର ନିର୍ମାଣ କଲେ ଦୁଇପଟୁ
 ଯେ ଯାହା ସୁବଧା ଧରି,
 କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଏବେ ଦିଶେ ଶୋଭାବନ
 ହସ୍ତିନା ନଗର ପରି ।
 ସମରେ କୁଶଳ ଦୁଇ ପକ୍ଷ ଦଳ
 କରିଣ ବ୍ୟୁତ୍ତ ଭରଣା,

ଆପଣା ଆପଣା ଗୁରୁଣିରେ ରହି
 କଲେ ବିଜୟ କାମନା ।
 ଶୁଭେ ହେଷାରବ ଭୁଞ୍ଜେ ଶଙ୍ଖ
 ଶଙ୍ଖ ଦୁମୁରୁର ଧ୍ବନି,
 ପ୍ରତେ ହେଲ ଅବା ଜଳଦ ବନ୍ଧନେ
 ବର୍ଷନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ଅଗନି ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ କଥାରେ ସବ୍ୟସାଚୀ ମୋଦେ
 କଲେ ପାଠ ଶ୍ରୋଣ୍ଡବ,
 ଦେବାକାନ୍ତାୟନା ହୋଇ ଆବର୍ତ୍ତତା
 କହନ୍ତି “ଜୟ ପାଣ୍ଡବ” ।
 ବଜାଇଲେ ସଦା ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ
 କେଶବ ହୋଇ ସାରିଥି,
 ସବ୍ୟସାଚୀ ରଥେ ବିପକ୍ଷ ରଥିଏ
 ହତୋତ୍ତାହ ହେଲେ ଅତି ।
 ରଥ ଦେନ କୃଷ୍ଣ ବିପକ୍ଷ ନିକ୍ଷା
 ଜୟକୁ ସ୍ଥାପି କହନ୍ତି,
 “କର ଦରଶନ କୁରୁ ପକ୍ଷ ଦଳ
 ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି” ।
 ସୂଜନ ମାନଙ୍କୁ ବିପକ୍ଷ ଦଳରେ
 ଦେଖି କହନ୍ତି ବିଜୟ,
 ହେ ମଧୁସୂଦନ ଲଭିବ କି ଯଶ
 ଏମାନଙ୍କୁ କରି ଶୟ ।
 ରୋମାଞ୍ଚିତ ରୋମ ହୁଏ ଦେନ ଦେନ
 ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଅବଶ,
 ପଡୁଅଛି ଖସି ଗାଣ୍ଡି ବ ହସ୍ତରୁ
 ଚଞ୍ଚଳ ଅତି ମାନସ ।
 ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର ରାଜ୍ୟ ଅବା ଶ୍ରେୟ
 ମାରି ରଣେ ଗୁରୁଜନ” ।
 କେଉଁ ସୁଖ ଆଶେ ମୁଣ୍ଡାଇବ ପାପ
 କୁଟୁମ୍ବ କରି ଦନନ,
 ଏହା କହି ରଥେ ବସି ପଡ଼ିବାରୁ
 ତ୍ୟାଗକରି ଶିରସନ,
 ହାସ୍ୟ ବଦନରେ କହନ୍ତି ମାଧବ
 “ନକର ଦୁଃଖ ଏସନ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ବଣ ହେଲେ ହେ ବିଜୟ
 ନ ହେବ ତୁମ ମଙ୍ଗଳ,
 ଶୁଭ୍ରତା ବରଣ ହୁଅ ଆଗଭର
 ବିନାଶେ ଶତ୍ରୁ ସକଳ ।
 ପ୍ରମାଦେ ପ୍ରମୋଦେ ନୋହୁ ବିଳେପ
 ଯେ ଆତରେ ସମ ଭବ
 ସଂସାରେ ସିନା ସେ ହୋଇ ମହାପୁଣି
 କରଇ ପୁଣ୍ୟାତ ଲଭ ।
 ଜନମ ମଣେ ରତୁ ଆବର୍ଦ୍ଧନ
 ପରାଧୀୟୁରେ ସଦା,
 ଆପଣା ଧର୍ମେ ଦେଇ ଲେଖିଲି
 ନ କର ଶୋନୋ କଦା ।
 ସମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ସୁଗ ସୁଗ କାଞ୍ଚି
 ରଣଯାଅ ମହା ତଳେ,
 ଶତ୍ରୁଧୂ ଧର୍ମେ ଯୁଦ୍ଧେ କେବଳ
 କହନ୍ତି ବୁଧ ସକଳେ ।
 ଜୟ ପରଜୟ ଏକା ବୋଲି ମଣି
 ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଅ ସମରେ,
 ନ ପଶିଲେ ରଣେ କାୟୁରୁଷ ବୋଲି
 ବୁଦ୍ଧବ ଅପବାଦରେ” ।
 କେଶବଙ୍କ ଠାରୁ ଉପଦେଶ ବାଣୀ
 ଶୁଣି ଜିଷ୍ଣୁ ଉତ୍ତାହତ,
 ଶ୍ରମସେନଙ୍କର ନିନାଦ ଶ୍ରବଣେ
 କୁରୁବଳ ସାସାନ୍ନତ ।
 ଶାନ୍ତରୁ ନନ୍ଦନ ଜିଷ୍ଣୁ ଧରପର
 ବଢ଼ି ଶୀ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧରେ,
 ଆପଣା ଆପଣା ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଖାଇ
 ଯୁଦ୍ଧେଲେ ରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ।
 ଶ୍ରମସେନଙ୍କର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସହ
 ଲଗିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ତୁମ୍ଭେ,
 ଯେତେ ଯୁଦ୍ଧେଲେହେ ସପକ୍ଷେ କାହାର
 ହେଲ ନାହିଁ ଅନୁକୁଳ ।
 ଜଳଦମଣ୍ଡଳୀ ପଦ୍ମ ଉପରେ
 ବସନ୍ତି ବାରି ଯେସନ,

ଦୁରାନ୍ତ ନନ୍ଦନ କଉରବ ଦଳେ
 କ୍ଷେପନ୍ତି ଶର ତେସନ ।
 ଦୁଃଶାସନ ସହ ନକୁଳ ଯୁଦ୍ଧେ
 ଛେଦିଲେ ଶରସନକୁ,
 ଅନନ୍ତର ଦୁଃଶା କଲେ ନିପାତ
 ନକୁଳ ଅଶ୍ୱମାନକୁ ।
 ପାଞ୍ଚଦନ ଯୁଦ୍ଧେ ମହାବଳୀ ଶ୍ରମ
 ଅଗଣିତ କୁରୁବଳ,
 କରବାରୁ ଶୟ ଆସି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 କମାଇଲେ ରଣ ସ୍ଥଳ ।
 ଦରଶନ କରି ତାହାକୁ ଏକାକି
 କହନ୍ତି ଶ୍ରମ ସତରଂଗ,
 “ରେ ଗାନ୍ଧୀ ଶୟ ସୁତ ଧଳନା ଆଜି ତୁ
 ମରୁ ଆପଣା ଦୋଷେ ।
 ରଣେତର ମନ ଯାହା ସଭା ମନ୍ତ୍ର
 ଶ୍ରୀକୁ କୁଟ ବନେ,
 ସଂହାର ତୋତେରେ କୃଷ୍ଣା ମନଦ୍ରାପ
 କରବି ଅପନୋଦନ ।
 ଏହା କହ ଶ୍ରମ କ୍ଷେପି ଶର ତାଙ୍କ
 ଅଶ୍ୱକୁ କରି ହନନ
 ମହା ହୋଧ ଭରେ ସାରଥୀ ସହଚର
 ଛେଦିଲେ ରଥକନେ ।
 ମେଘ ପଟଳକୁ ମହା ପ୍ରଭାତୀନ
 ଉଡ଼ାଇ ଦିଏ ଯେସନ
 କୌରବବଳକୁ ମହାବଳୀ ଶ୍ରମ
 ଦଉଡ଼ ଦେଲେ ତେସନ ।
 ଲଭି ପରଜୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାର
 ହତାଶେ ଗଲ ଶିବରେ,
 ଦେଲେ ପ୍ରବୋଧନା ବସାଇ ପାଶରେ
 ଗଙ୍ଗା ନନ୍ଦନ ବଡ଼ରେ ।
 ପାହୁବାରୁ ନିଶି ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ର ମିତ୍ର
 ମିଳି ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ,
 ସିଂହ ଗରଜନ କଲେ ଦନ ଦନ
 କଉରବ ବିଦାରଣେ ।

ତହିଁ ପରବେଶ କରି କୃପ ଶ୍ଵସ୍ନ
 ଆନ୍ତମିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ଦ୍ରୋଣ ଆସି ଝମ ସେନକୁ କ୍ଷେପିଲେ
 ସୁଫଳେଣ ସାପୁକତପ୍ତ ।
 କୋପାନଳେ ଜଳ ଝମ ମହାବାହୁ
 ଗୋଡ଼ାଇଲେ କୌରବକୁ,
 ମାର କେତେ ଭାଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନଙ୍କର
 ଲେଉଟିଲେ ଶିବିରକୁ ।
 କୃପ ଶ୍ଵସ୍ନ ଦ୍ରୋଣ ତନୁକର ଜିହ୍ଵା
 ଏକାକୀ ରଥ ଓଗାଳି,
 ମହା ପରବମେ ସୁଝି କଲେ ଚୁଣ୍ଡି
 ସେମାନଙ୍କ ରଥାବଳୀ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ କୃପ ଦ୍ରୋଣ ଶ୍ଵସ୍ନ ଆଦି
 ଫେରିଲେ ନିଜ ଶିବିରରେ,
 ନଅ ଭାଇଙ୍କର ମଣେ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ
 ଯାପିଲେ ନିଶି ଅସ୍ଥିରେ ।
 ବିଦ୍ରବେ ଗତେ ଦଶମ ଦିନରେ
 ପାଣ୍ଡବେ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗୁଳି,
 ଶ୍ଵସ୍ନ ବଧ ଲଗି ହେଲେ ସଜବାଜ
 ଯେ ଯାହାର ବଳ ଧରି ।
 ଆମିଷ ନିମିତ୍ତ ଦୁଇ ଶୈଳଙ୍କର
 ଉତ୍ପୁଟେ କଳହ ଯଥା,
 ଜୟ କାମନାରେ ପାଣ୍ଡବ କୌରବେ
 ଲଢ଼ିଲେ ସଂଗ୍ରାମେ ତଥା ।
 ପାରବାର ବେଗ କରେ ନିବାରଣ
 ବେଳାତୁମି ଯେଉଁପରି,
 କୌରବ ସେନାଙ୍କ ଅଗ୍ରଗତି ବୋଧେ
 ବୃକୋଦର ସେହିପରି ।
 ଅଂଶୁମାଳୀ ଯଥା ବିହାର କରଣ
 କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ ଜଳ,
 ଗଙ୍ଗା ସୁତ ତଥା ନିକ୍ଷେପି ସାପୁକ
 ଶୋଷିଲେ ପାଣ୍ଡବ ବଳ ।
 ମହା ଧନୁର୍ବର ସୁଭଦ୍ରା କୁମାର
 ବିଦ୍ଧବାରୁ ପାଞ୍ଚଶର,

ବିପକ୍ଷେ ବର୍ଷିଲେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନ
 ହୋଧେ ହୋଇ ଜର ଜର ।
 ହୋଇ କେମିତି ଅଭିମନ୍ୟୁ ବୀର
 ଗଲେ ନୃତ୍ୟ କରି କରି,
 ଚଉଦ ଭଲ୍ଲୀୟ ମାରବାରୁ କୋପେ
 ବିପକ୍ଷେ ଗଲେ ଓହରି ।
 ଶ୍ଵସ୍ନଙ୍କ ନିକଟା ଦ୍ରୁପଦେ ଧାବତ
 ପାଲ୍‌ଗୁନ ସହସା ଆସି,
 ଦୁଃଶାସନ ବ୍ୟଗ୍ରେ ମିଳିଲୁ ସେଠାରେ
 ଅତହୋଧ ପରକାଶି ।
 ପୁରୀ ନିଶିରେ ରତ୍ନ ନୁହ ହୋଇ
 ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ପାତଳ ଯଥା,
 ସମର ଭୂଇଁରେ କୋପାନ୍ତର ଜିହ୍ଵା
 ଦହଲେ ଦୁଃଶାସନୁ ତଥା ।
 ସାରଥ୍ୟ ନିପାତ ପୁଣି ଅଶ୍ଵରଥ
 କୋଦଣ୍ଡ ହେବାରୁ ଗୁଣ୍ଡି,
 ସୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁ ଗୁଡ଼ ପଲାଇ ଖରେ
 ଦୁଃଶାସନ ପୋତ ମୁଣ୍ଡି ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ବଳ ପାଇ କେତେ ଘୃଣୀ
 ଆସନ୍ତେ ବିଜୟ ପାଶେ,
 ବିଦ୍ୟାସୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗେ କେ ମଲେ କିଏ ବା
 ଲୋପୁନ କଲେ ସାସେ ।
 ତା ଦର୍ଶନ କରି ସମ୍ଭାଳି ନପାରି
 ଆସନ୍ତେ ଗଙ୍ଗା ନନ୍ଦନ,
 ଶିଖଣ୍ଡୀ ତାହାକୁ ଅକଳନା ମହା
 ଶର କ୍ଷେପିଲେ ବହନ ।
 ଏକାଳେ ଅର୍ଜୁନ ବିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟ ଶର
 କଲେ ତାକୁ ଅତେବନ,
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଜୟ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଜୟ
 ଶୁଭିଲ ଘୋର ଗର୍ଜନ ।
 ଶଶିକାଳ ପରେ ଲଭି ସେ ତେଜନା
 ପୁଣି ଆରମ୍ଭିଲେ ଶେ,
 ମିଶି ସବ୍ୟସାଚୀ ଶିଖଣ୍ଡୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
 କଲେ ତାହାକୁ ପତନ ।

ଭାଷନ୍ତି ଗାଙ୍ଗେୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଡାକ
ସମରୁ ହେବାକୁ ଛାନ୍ତି,
ଶରଣଯ୍ୟା ପରେ ରହି କେତେ ଦିନ
ଭୋଗିଲେ କେଶ ନିତାନ୍ତି ।
ପଡ଼େ ହାହାକାର କୌରବ ଶିବରେ
ମୁହଁ ନାହିଁ ପାଣି କା'ର,
ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷୀୟ କୟୋଲ୍ଲାସେ ମାତ
କରନ୍ତି ସୁଖେ ବିହାର ।

***

ଅଷ୍ଟମ ସର୍ଗ

(ଦ୍ରୋଣ ବଧ)

ଶ୍ଯକ୍ ପତନ ଦାରୁଣ କଷଣ
ଦେଲେ କୌରବଙ୍କ ମନେ,
ପରଜୟ ଭୟେ ସକଳ ବିସ୍ମୟ
ବସିଛନ୍ତି ଅବସନ୍ନେ ।
ନାହିଁ ସେ ଉଲ୍ଲାସ କି ଅବା ସାହସ
ହୃଦ ଥରେ ଅନୁକ୍ଷଣେ,
ନେଷୁ ଲୁହଧାର ଗଡ଼େ ବାର ବାର
ନ ପଡ଼େ ପଲକ କ୍ଷଣେ ।
ଲୌହଠୁ କଠିନ କରି ହୃଦ ଟାଣ
ଉଠି କହେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
ନହେଇ ନିରାଶ କର ପରବେଶ
ସମରେ ଏବେ ବଢ଼ନ ।
କର୍ଣ୍ଣଧାର ଶୂନ୍ୟ ତରଣୀ ଜଳରେ
ହୁଏ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ ଯଥା,
ନାୟକ ବିହୀନ ସରଳ ଯୁଦ୍ଧରେ
ହୁଅନ୍ତି ଅସ୍ଥିର ତଥା ।
ତେଣୁ ଦ୍ରୋଣାଭ୍ୟର୍ଥ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ନାୟକ
କଉରବ ସେନାଙ୍କର,
ଏକଥା ଶ୍ରବଣେ ସକଳ ହରିଷେ-
ହେଲେ ତାଙ୍କ ଅନୁକର ।

ରଣର ଝଙ୍କାର ଶୁଭ୍ର ବାରିୟାର
ଦୁଇପକ୍ଷ ଏ କାଳରେ,
କଲେ ନିକ୍ଷେପଣ ମର୍ମଭେଦୀ ବାଣ
ଯୋଦ୍ଧାଗଣ ଅତି ଖରେ ।
ସହସା ପ୍ରବେଶି ଦ୍ରୋଣ ମହାରଥୀ
ଆନ୍ତମିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର,
କ୍ଷେପି ଇଷ୍ଟମାନ ଛେଦ ଶରସଳ
ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ଅସ୍ଥିର ।
କରି ତା ଦର୍ଶନ ଆସି ଅରଜୁନ
କ୍ଷେପିବାରୁ ଶରଣୀ,
କିଏ ରଥୋପରୁ କେ ବା ଗଜୋପରୁ
ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ିଲେ ତଳି ।
କେଶରୀ ଗର୍ଜନେ କୁଙ୍ଗା କୁଙ୍ଗା
ସାଧିତ ଲୋଚ୍ଚ ଯଥା,
ବିଜୟ ନାଦରେ କୌରବ ସରନେ
ତାଡ଼ିତ ଶଙ୍କାରେ ତଥା ।
ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଭଳ ସମର୍ଥ କୁଶଳୀ
ନାହାନ୍ତି କେ କୁରୁବଳେ,
ବୋଲି ଦ୍ରୋଣାଭ୍ୟର୍ଥ୍ୟ କହନ୍ତି ଦୁଃଶତେ
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ଏକାଳେ ।
ତାହାଙ୍କ ବଚନେ ତ୍ରୁଗର୍ତ୍ତ ସରନେ
ନିଜ ବଡ଼ମା ଦେଖାଇ,
ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ହେଲେ ଅଗ୍ରବର୍ତ୍ତୀ
ଅର୍ଜୁନ ନିଧନ ପାଇଁ ।
ମର୍ତ୍ତ୍ୟର ଦର୍ଶନେ ଲୟ ରୁଦ୍ଧକର
ଲୋଚ୍ଚ ଭୟରେ ଯଥା,
ପାଲ୍‌ଗୁମାଙ୍କ ବାଣେ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ
ଦେଲେ ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ ତଥା ।
କରି ଦରଶନ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ନିଧନ
ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ହାତରେ,
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଖରେ ପ୍ରବେଶି ସମରେ
ଯୁଦ୍ଧିଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ,
ତାଙ୍କୁ କରି ହାସ୍ୟ ସୁଭଦ୍ରା ନନ୍ଦନ
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ଉପରେ,

ବରଷିଲେ ଶର   କରକା ପରାଏ
 ବାର ବାର ହୋଧଉରେ ।
 ନତ ପଦ ଶର   ନିଷେପି ସଭର
 ନିବାରଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ,
 ତା ଦେଖି କ୍ଷେପିଲେ   ମହାଶର ତାକୁ
 ପୁଣି ସୁଭଦ୍ରାନନ୍ଦନ ।
 ଲଗିଲ ତୁମ୍ଭକୁ   ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷଣକାଳ
 ଦୁଇ ବାଉଁଶ ମଧ୍ୟରେ,
 ହୋଇ ପ୍ରତୀଡ଼ିତ   ଧୂଳିରାଶି ସୁତ
 ଲେଉଟିଲେ ଦୁଃଖଭରେ ।

***

(ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଧ)

ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କର   ବିଦମ ବାନ୍ଧବୀ
 ଚନ୍ଦ୍ରାକୁଳ କୁରୁପତି,
 ଦ୍ରୋଣ କର୍ଣ୍ଣ କୃପ   ମିତ୍ରୀ ଧାବମାନ
 ହେଲେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପ୍ରତି ।
 ଯେତେ କଉଶଳ   କଲେହେଁ ବିଫଳ
 ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରୟାସ,
 ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କର   ସାମୁକ ପ୍ରହାର
 ମଣିଲେ ଆପଣା ନାଶ ।
 ଛୁଟି ମନୁ ଯାସ   କରଣୀ ସାହସ
 ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଲାଗି,
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ-ସୁତ   ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏକାଳେ
 ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧେ ଅନୁରାଗୀ ।
 ପଛେ ପଛେ ତାର   ପିତା ପୁନର୍ବାର
 ହେଲେ ଅନୁଗାମୀ ଖରେ,
 ବାରିଧାର ସମ   ବରଷିଲେ ବାଣ
 ଅର୍ଜୁନ ସୁତ ଉପରେ ।
 ବାୟୁ ପ୍ରାବାହିତ   ହୋଇ ମେଘମାଳ
 ଉଡ଼ାଇ ଦିଏ ସେସନ,
 ଏକା ଅଭିମନ୍ୟୁ   କଲେ ବିଚଳିତ
 ପିତା ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ତେସନ ।

ଦଣ୍ଡାହତ ପଣୀ   ପର ନୁହ ହୋଇ
 ଅଭିମନ୍ୟୁ ଏ କାଳରେ,
 ଛୁଣ୍ଡାକଲେ ମୁଣ୍ଡ   ଭଲଟିଏ କ୍ଷେପି
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉପରେ ଖରେ ।
 କଲେ ହାତୀକାର   କୌରବ ନିକର
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ନିଧନ,
 ଅନ୍ୟାୟ ଆଚର   ସବେ ହୋଇ ମେଳ
 ବଧୁଲେ ଜନ୍ମ ନଦନେ ।
 ଲୁପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ   ନ ପାରନ୍ତି ଜାଣି
 ଆପଣା ଦୋଷ ନିଜର,
 ମୋହେ ହୋଇ ବଣ   ଲେଉଟେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
 ହୋଇ ସିନା ନିରନ୍ତର ।
 ହୋଇ ଶୋକାକୁର   ରଜା ସୁଧର୍ମର
 ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଧ ଶୁଣି,
 ପ୍ରଦେଶି ଶିବରେ   ନିନ୍ଦ କପାଳକୁ
 ବଳପିଲେ ଗୁଣ ଗୁଣି ।
 ଆସନ୍ତେ ଶିବରେ   କୃଷ୍ଣ ସବ୍ୟସାଚୀ
 ଶୁଣି ମରଣ ଖବର,
 ପୁତ୍ର ଗୁଣ ଝୁରି   ଜନନ ଅର୍ଜୁନ
 ଶୋକରେ ହେଲେ କାତର ।
 ଫେରିଲେ କେଶବ   ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସନା
 ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ,
 ପୁତ୍ର ଗୁଣ ଗୁଣି   ବିଷାଦ ଭଜନ
 ଗଲ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାହ ।
 ଦୁହେଁ କେ ସମର୍ଥ   ଏ ଭେଦେ ନୃତ୍ୟକୁ
 କରବାକୁ ଅତିବିଧି,
 ତା ଆଗରୁ ଖପି   ନପାରେ କେ ଆସି
 ଦେଖାଇ ନିଜ ବିଦମ ।
 ଶୋକାକୁଳ ଜନ୍ମ   ନିଦ୍ରାତ ସମୟେ
 ସୁପନେ ଦେଖି କୃଷ୍ଣକୁ,
 ଜୟଦ୍ରଥ ବଧ   ନିମିତ୍ତ ଉପାୟ
 ପୁଣିଲେ ଦୁଃଖେ ତାହାକୁ ।
 ପାଲ୍‌ଗୁନି ବନେ   ଉତ୍ତରିଲେ କୃଷ୍ଣ
 “କର ଧ୍ୟାନ ମହେଶକୁ,

ଯାହାକି ପ୍ରସାଦେ ଲଭି ପାଶୁପତ
 ବଧୂବ ଜୟଦ୍ରୁଥକୁ ।
 ଶୁଣି ଧନଞ୍ଜୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବଚନ
 ହେଲେ ସମାସୀନ ଧାନେ,
 କୋଣିଲେ ନିଜକୁ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳେ
 କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସନ୍ଧି ଧାନେ ।
 କେଶବ କର୍ଣ୍ଣକୁ ଗୁହ୍ୟତ ହୋଇ ସେ
 ବାୟୁ ବେଗେ ହମାଳୟେ,
 ଯାଇ ଶଇଳଗ୍ରେ ଭେଟି ଦୃଷ୍ଟଧନ
 ବନ୍ଦଲେ ଅତି ବନୟେ ।
 ଅନନ୍ତର ଜଟୀ ପକାଇ ସୁଦୃଷ୍ଟି
 ପରୁରନ୍ତେ ଅଭିଳାଷ,
 “ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଭେ ଆଗମନ ବୋଲି
 ଅର୍ଜୁନ କଲେ ପ୍ରକାଶ ।
 ହୋଇ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ସଦୃଶ ଚିତ୍ତରେ
 ଅନୁଜ୍ଞା ଗ୍ରହଣ କରି,
 ପରମ ହରଷେ ବାହୁଡ଼ିଲେ ଦୁହେଁ
 ଶାଶୁପତ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ।
 ସାରି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ
 ଅର୍ଜୁନକୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି,
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଭଣେ କୌରବ ନିଧନେ
 ପାହାଦାରୁ ବିଭାବଣ ।
 ଉଭୟ ପକ୍ଷର ମହାରଥୀମାନେ
 ଜମିବାରୁ ଭଣି ସୁଲେ,
 ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳ ହେଲ ନିଜାଦିତ
 ସେମାନଙ୍କ କୋଳହଳେ ।
 ହୋଇ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି କୁରୁବଳ ମାଡ଼ି
 ଆସନ୍ତେ ଦେଖି ସାତ୍ୟକି,
 କଲେ ଶଇ ଦୃଷ୍ଟି ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତରେ
 ସେଠାରୁ ତଳେ ନ ଚଳି ।
 ତୁରଙ୍ଗ ମାତଙ୍ଗ ଶତାଙ୍ଗ ସହିତ
 ଶତ ଶତ ଯୋଦ୍ଧାବଳୀ,
 ସାତ୍ୟକି କର୍ଣ୍ଣକୁ ପ୍ରେରଣ ସ୍ଥାୟକେ
 ପଡ଼ିଲେ ସମରେ ଟଳି ।

ଶତ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏକାଳେ ପ୍ରବେଶି
 ରୋକିଲ ସାତ୍ୟକି ଗତି,
 ମରି ପ୍ରତି ଶର ନିହତ କଲେ ସେ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ସାରଥୀ ।
 ସାରଥୀ ବିହୀନ ହୋଇ ପଲୟନ
 କଲି ରଣ ସ୍ଥଳ ଖରେ,
 ସାତ୍ୟକି ତଦନ୍ତେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ
 ଚକ୍ରପୁକ ସମୀପରେ ।
 ଲଗିଗଲେ ରଣେ ଶ୍ଯାମସେନ କର୍ଣ୍ଣ
 ଦୁହେଁ ଦୁଇପଟୁ ଆସି,
 କଲେ ବିମୋଚନ ମହା ଶରମାନ
 ଆପଣା ବଳ ପ୍ରକାଶି ।
 ଗୋରୁପଲ ବାଦ ଦେଖି ଇତସ୍ତତଃ
 ଯାଆନ୍ତି ପଲାଇ ଯେହ୍ନେ,
 କଉରବ ଦଳ ଶ୍ଯାମଙ୍କ ଦର୍ଶନେ
 ଗମନେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ତେହ୍ନେ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭ୍ରାତା ସମୁଦ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ
 ସହାୟ ହୋଇ ଏକାଳେ,
 ହେଲେ ନିପତତ ଏକତ୍ର ଗଣ
 ପାବନଙ୍କ ଶର ଜାଳେ ।
 ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ ଦେଇ ସମୁଦ୍ଧ ପଲାଇ
 ଗଲେ ସେମାନେ ଅଧୀରେ,
 ମହୋଲ୍ଲାସ ବାଟ୍ୟା ବହଗଲ ଖରେ
 ଏଣେ ପାଣ୍ଡବ ଶିବରେ ।
 ଅର୍ଜୁନ ଯେ କାଳେ ଆକାଶ ସାୟକ
 ଦେଖିଲେ ସିନ୍ଧୁରଜାକୁ,
 ଲେଲିହାନ ଅଗ୍ନି ପରାଏ ଦିଶିଲେ
 ବିପକ୍ଷ ସେନାମାନକୁ ।
 ଶାଣିତ ସାୟକ ମାନ ନିକ୍ଷେପିଣ
 ଶିଶୁପଳ ବାଣମୟ,
 କରିବାରୁ କୁରୁ ପକ୍ଷୀୟ ସେନାଏ
 କଲେ ଅତିଶୟ ଭୟ ।
 ଶରହତ ହୋଇ ତେଜ ଜୟଦ୍ରୁଥ
 କୃପଶିଲ ଆଦି ବାରେ,

ଜଣାଜନ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ
ପଶିଲେ ଯେହା ଶିବରେ ।
କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଦେଶେ ଅଗ୍ନି ତୁଳା ଶର
କୋଦଣ୍ଡେ କରି ସ୍ଥାପନ,
ବିଚିତ୍ରେ ସେ ଶର ଜୟଦ୍ରୁଥଙ୍କର
କଲ ମସ୍ତକ ଛେଦନ ।

(ଦ୍ରୋଣ ବଧ)

ଦ୍ରୋଣ ବଧ ଲାଗି ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷୀୟ ରଣେ,
କର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ହେଲେ ଯଦୁବାନ
ପାଣ୍ଡବ ପ୍ରାଣ ହରଣେ ।
କୌରବ ସେନାକୁ ଆହମିଲେ ଜଷ୍ଠ
ଅହମି ଦ୍ରୋଣ କର୍ଣ୍ଣ,
କଲେ ଭୂମିଶାପୀ ଅସଂଖ୍ୟ ରଥୀଏ
ବିପକ୍ଷ ହେଲେ ବିଷଣ୍ଣ ।
ଏକାକେ ଶକୁନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣ
ନିକ୍ଷେପିଲେ ଶରଚକ୍ର,
ଅର୍ଜୁନ ନିଷ୍ଠୁର କଲେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ
ହୁ ଯେଉଁ ସେମାନଙ୍କ ଗଡ଼ ।
ଏ ସମୟେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶ ଉତ୍ତରେ ଗମନ
କରି କଲେ ଅବସ୍ଥାନ,
ପାଣ୍ଡବସଜ୍ଜନେ ତାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ
ହେଲେ ହାସେ କମ୍ପମାନ ।
ଦ୍ରୁପଦ ବିରାଟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ
କଲେ ଭୂମି ଆଲିଙ୍ଗନ,
ହୋଇ ହୁଏ ଅତି ଆହମିଲେ ଦ୍ରୋଣ
ପାଞ୍ଚାଳ ରାଜକନ୍ୟା ।
ସହସା ଅର୍ଜୁନ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ
ପ୍ରବେଶି ରଣ ଅଙ୍ଗନେ,
ତାହାଙ୍କ ସକଳ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଶକ୍ତିଲେ
ଅଗରେ ହାସ୍ୟ ବଦନେ ।
ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମୁଳ ସଗ୍ରାମ
ଲାଗିଲ ବହୁ ସମୟ,

ନିମାଏ ଭାନ୍ତି ଦୁଇ ସିଂହ ଅବା
ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଯେହା ବିଜୟ ।
ନିଦାଂ ସମୟେ ପ୍ରଜ୍ଜଳିତ ବନ୍ଧି
ବନ ଦଗ୍ଧ କରେ ଯେହେ,
ସମର କାଳରେ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଦୁହେଁ
ସୈନ୍ୟ କଲେ ହତ ତେହେ ।
ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ ବୋଲି କୁହାଇଲେ
କେଶବ କରି କୌଶଳ,
ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ
ପଡ଼ିଲ ରଣେ ଚହଳ ।
ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୁଖ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହତ
ଶୁଣନ୍ତେ ଦ୍ରୋଣ ଚକତେ,
ଶରସନ ଗୁଡ଼ିକ ସଂଯତ ଉପରେ
ଖସି ପଡ଼ିଲେ ଭୂତରେ ।
ଅଭିଷ୍ଟ ସାଧନେ ମଣିଷ ପର କେ
ସ୍ୱାର୍ଥପର ନାହିଁ ଭବେ,
ପାପ ପୁଣ୍ୟ କିଛି ନ ବିଚାରି କରେ
ଇଚ୍ଛାମତେ କାର୍ଯ୍ୟ ଜବେ ।
ପୁନରପି ଧନୁ ଧରି ଦ୍ରୋଣାଭ୍ୟୁଦୟ
ହେଲେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ସମରେ,
ପାଞ୍ଚାଳ ନନ୍ଦନ ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆସି
ପ୍ରବେଶିଲେ ତସ ଶରେ ।
ସମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଲଢ଼ି ଦୁଇ ରଥୀ
କଲେ ଶୟ ସୈନ୍ୟଗଣ,
ଅନନ୍ତର ଦ୍ରୋଣ ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ବଧେ
କଲେ ବିବାହ ଗ୍ରହଣ ।
ତା ଦେଖି ସାତ୍ୟକ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ
କରିବାରୁ ତା ଛେଦନ,
କୁପିତେ ପାଞ୍ଚଲେ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରଥୀ
ସାତ୍ୟକଙ୍କର ନିଧନ ।
ପିପିଲିକା ଗଣ ଭୁଜଙ୍ଗକୁ ବେଦ
କରନ୍ତି ଆକୁଳ ଯଥା,
ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଚେଦ ମହା ଆଦି ନୃପେ
କଲେ ଦ୍ରୋଣାଭ୍ୟୁଦୟ ତଥା ।

ହେବାକୁ ନିଷ୍ପେକ୍ତ ହୋଣ ମହାରଥୀ
 ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଗଦା କାଡ଼ି,
 ଲୁଣ କରି ଶିର ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବେ
 ତାହାକୁ ଦେଲେ ଫୋପାଡ଼ି ।
 ଲଙ୍କାକୁ ଦେହରେ ସ୍ୟନ୍ଦୁ ଭୂତଳେ
 ଯେବେ ହୋଣ ଖଲେ ପଡ଼ି,
 ବୋଧ ହେଲ ଅବା ଲେହନୀର ଭାବୁ
 ପଡ଼ିଲେ ନଭରୁ ଝଡ଼ି ।
 ହୋଣକ ନିଧନ କୌଶିକ ନିକର
 କଲେ ଶକ୍ତି ଉଲ୍ଲାସନ,
 ସହସ୍ର ବଦନେ ଶ୍ରୀମ ଆସି କଲେ
 ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଲିଙ୍ଗନ ।
 ଶିଶୁ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଏ ଦେହ ନିମିତ୍ତ
 ହୁଅ ସତତ ବିମୁଖ,
 ବିଷୟ ବାସନା କଲେ ପତ୍ୟେ ଗ
 ମିଳଇ ଅନନ୍ତ ସୁଖ ।
 ପାଣିରୁ ମାଛକୁ ଆଣିଲେ ଗୁଳକୁ
 ବିକଳ ହୁଅନ୍ତି ଯଥା,
 ହୋଣକ ମଲ୍ଲେ କଉଁବେ ଗଣ
 ହେଲେଣି ଆକୁଳ ତଥା ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଓ କର୍ଣ୍ଣବଧ

ତଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଣ ହେବାକୁ ନିଧନ
 ପାଣ୍ଡବମାନେ ମୋହତ,
 କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଅଧିପତି ଲୁଗି
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଚିନ୍ତାନ୍ତର ।
 କହନ୍ତି ତଳାଳେ ଅଶ୍ରୁଧାରୀ ରଥୀ
 ଦେଖାଇ ନାନା ଯୁକ୍ତି,
 କର୍ଣ୍ଣକ ବ୍ୟତିତ ନୁହେଁ କେ ସମର୍ଥ
 ହେବା ଲୁଗି ସେନାପତି ।
 ତହୁଁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବଦନ ପ୍ରସନ୍ନ
 କରି କହନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣକୁ,

“ନିଅ ଯୁଦ୍ଧ ଭାବ ସେନା ରକ୍ଷା କରି
 ଜୟ କରି ପାଣ୍ଡବକୁ” ।
 କରି ତା ଶ୍ରବଣ ପୁଲକିତ କର୍ଣ୍ଣ
 ଦିଅନ୍ତି ତାକୁ ଉତ୍ତର,
 ନ କରି ସନ୍ଦେହ କୌରବକ ଜୟ
 ଘଟିବ ଅତି ସରୁର” ।
 ଏ ଭାବେ ମଣିଷ ହୋଇ ଅପଦସ୍ତ
 ନାନାମତେ ବାର ବାର,
 ହୋଧ ହୋଇ ବଣ ହସାଇ ବିବେକ
 ନ ଛାଡ଼ି ଟାଣ ତାହାର ।
 ସବ୍ୟସାଚୀ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧିବା ସକାଶେ
 ହୋଇ ଅତି ଅଭିଳାଷୀ,
 ନିଜର ଗରିମା ବଖାଣିଲେ କର୍ଣ୍ଣ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଶେ ଆସି ।
 ମନେ ମନେ ଭାବି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଭାବ
 ନେବା ଲୁଗି ପ୍ରତିଶୋଧ,
 ହେବାକୁ ସାରଥୀ ମନ୍ତ୍ର ନରପତି
 କଲେ ତାକୁ ଅନୁରୋଧ ।
 ହୋଇ ଆହ୍ୱାନିତ ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଯୁଦ୍ଧ
 ଶଲ୍ୟକ ସମୀପେ ଯାଇ,
 କର୍ଣ୍ଣକ ରଥରେ ସାଙ୍ଗିଥିବେ ହେବାକୁ
 କହିଲେ ତାକୁ ବୁଝାଇ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାକ୍ୟେ ହୋଧରେ ଅସ୍ଥିର
 ହୋଇ ଶଲ୍ୟ ତତକ୍ଷଣି,
 ପୁଞ୍ଜିଲେ ତାହାକୁ “ନୁହେଁ କପରି
 କର୍ଣ୍ଣକୁ କଲ ଅଗ୍ରଣୀ” ।
 “ଅର୍ଜୁନ ସମାନ କର୍ଣ୍ଣ ବଳୀୟାନ
 ତୁମେ କୃଷ୍ଣକ ସମାନ,
 ହେବାକୁ ସାରଥୀ ଯୋଗ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣ ରଥେ
 ହେଲ ମୋର ଅନୁମାନ” ।
 ଶ୍ରବଣେ ଏବାକ୍ୟ ହୋଇ ଶୁଣି ସେହି
 କରି ତାହା ଅଙ୍ଗୀକାର,
 ଶଙ୍ଖ ବାଜା ବେଶୁ ବଜାଇ ଉଲ୍ଲାସେ
 ଯୁଦ୍ଧକୁ ହେଲେ ବାହାର ।

ନିଜ ଫୁଲ ପରି କହି କହି କର୍ତ୍ତୁ
 ଗଲେ ରଣ ସ୍ଥଳେ ଖରେ,
 ଶଙ୍ଖ ତା ଶ୍ରବଣ କରି ଉପହାସ
 ନିଶେପିଲେ ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରେ ।
 ସମୋଧ କର୍ତ୍ତୁକୁ ମଦ୍ଭାସନ ଶଙ୍ଖ
 କହନ୍ତି ବାଣୀ ଏସନ,
 ଗର୍ଭ ଶାୟୀ କୃଷ୍ଣ- ସର୍ପ ଧରିବାକୁ
 ନ ବଳଅ କେତେ ମନ ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି ତପନ ନନ୍ଦନ
 ହୋଧେ କହନ୍ତି ଶଙ୍ଖକୁ,
 “କାପୁରୁଷ ପରି ତୁମର ଏ ଗୁଣା
 ଶୂନ୍ୟ ରଥ ଯୁଦ୍ଧିବାକୁ” ।
 ନେଲେ ରଥ ବାହି ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ପାଦେ
 ମଦ୍ଭାସନ ଶଙ୍ଖ ଭରେ,
 ପାବକ ବିନାଶ ନୁହଇ ସମ୍ଭବ
 କେବେ କାଷ୍ଠ ସାହାଯ୍ୟରେ ।
 ଆୟୁରନ୍ତ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ବରଷ ରଥରେ,
 ଆଛନ୍ଦ ନଭୋମଣ୍ଡଳ ଧୂଳିପଟଳରେ ।
 ଏକସ ମିଶି ହୁଅନ୍ତି ସମ୍ମୁଖ ବଢି,
 ପରସ୍ପର ସମ୍ମୁଖେ ଚୁପିପକ୍ଷୀତ ।
 ଲୋମାଞ୍ଚକର ନିନାଦ ଶୁଭେ ଦନ ଦନ,
 ଦ୍ରୁତ ବେଗେ ଅଶ୍ଵ କୃଷ୍ଣ କରନ୍ତି ଶୂଳନ ।
 ଶୋଭା ଶିରେ କଉପୁର ମଣି ତାହାଙ୍କର,
 କିରୀଟକୁ ଦେଖି କୁରୁବୃନ୍ଦ ଥରହର ।
 ଏକାଳେ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁହେଲା ଟଙ୍କାରିତ,
 ନିଶେପିତ ମାଳ ମାଳ ସାୟୁକ ଶାଣିତ ।
 ଶତ ଶତ ନରପାଳ ଶସ୍ତ୍ର ସହିତରେ,
 ଧରାଶାୟୀ ହେଲେ ଏବେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଶରେ ।
 ଶସ୍ତ୍ରକୁ ନାଶକାରୀ ସେ ଶୈତବାହନ,
 ମହାରଥୀ କର୍ତ୍ତୁ ଏବେ କଲେ ଦରଶନ ।
 ଶସ୍ତ୍ର ପକ୍ଷ ଗଜବାଜ ନୃପତି ସହିତ,
 ଫାଲ୍‌ଗୁନି କର୍ତ୍ତୁକ ହେଲେ ଭୂମିରେ ଶାୟିତ ।
 କର୍ତ୍ତୁକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ଲାଗି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ଭ୍ରାତୃବୃନ୍ଦ ସହିତରେ କଲେ ଆଗମନ ।

ପାଣ୍ଡବ ସେନାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପଶି କର୍ତ୍ତୁ ବାର,
 ଶତ ଶତ ନାଶି କଲେ ନିତାନ୍ତ ଅସ୍ଥିର ।
 ଏ ସମୟେ ଶ୍ଵାମସେନ କର୍ତ୍ତୁକ ପୁରକୁ,
 ପଠାଇଲେ ଅବଳମ୍ବେ ଶମନ ପୁରକୁ ।
 ଅନନ୍ତର ଦେଲେ ପୀଡ଼ା କୃପ ଦୁଃଶାସନ,
 କରି ଛୁଲ୍ଲ ଜବେ ସେମାନଙ୍କ ଶରାସନ ।
 ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସମ୍ମୁଖକୁ ହୋଇ ଧାବମାନ,
 ନିଶେପିଲେ ଶେଷେ କର୍ତ୍ତୁବାର ଶରମାନ ।
 ହୋଇ ପ୍ରଜ୍ଵଳିତ ଚୂଡ଼ପୁକ୍ତ ଅଗ୍ନି ସମ,
 ଦେଖାଇଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆପଣା ବିହମ ।
 ତାହାଙ୍କ ଶର ଆଦାତେ ହୋଇଣ ମୁକ୍ତିତ,
 ଶଙ୍ଖ ଅଗ୍ରେ କର୍ତ୍ତୁ ହେଲେ ସ୍ୟନ୍ଦନ ପତିତ ।
 ତାହୁଣ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କୁରୁସେନାମାନେ,
 ହେଲେ ଧାବମାନ ଶୀଘ୍ର ରଥ ସନ୍ନିଧାନେ ।
 ଅବଳମ୍ବେ ତେଜା ପାଇ କର୍ତ୍ତୁ ମହାରଥୀ,
 ନିଶେପନ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାଶରତତ ।
 ରଣସ୍ଥଳୁ ତରଣି ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟାଗତ,
 ବୋଲେ କର୍ତ୍ତୁ ତାକୁ “ଯୁଦ୍ଧ ନହୁଅ ବିରତ” ।
 ମହାବୀର ଶ୍ଵାମସେନ ଥିଲେ ନିକଟରେ,
 ବ୍ୟଗ୍ରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇ କର୍ତ୍ତୁକ ଆଗରେ ।
 ତାହାଙ୍କ ଉପରେ ଆରମ୍ଭିଲେ ଆକ୍ରମଣ,
 ପ୍ରତିଶର ଶଙ୍ଖ କର୍ତ୍ତୁ କଲେ ତା ବାରଣ ।
 ଉକ୍ଳୁଷ୍ଟ ସାୟୁକ କାନ୍ଦି ତଦନ୍ତେ ପାବନ,
 ମାରନ୍ତେ କର୍ତ୍ତୁ ବକ୍ଷକୁ କମିଲ ଅବନ ।
 ଶରାଦାତେ କର୍ତ୍ତୁବାର ହେଲେ ଅଚେତନ,
 ରଥ ଧରି ଶଙ୍ଖ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ପଲୟନ ।
 ତଦନ୍ତେ ପାବନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କର
 ବିନାଶିଲେ ତନିଭାଇ,
 ତାଙ୍କ ଶ୍ଵାମ ରୂପ ସନ୍ଦର୍ଶନେ ରଲେ
 କୁରୁସେନାମାନେ ପଲାଇ ।
 ତାହୁଣ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କୌରବଙ୍କ
 ପୁନଶ୍ଚ ଆସିଲେ କର୍ତ୍ତୁ,
 ଦୁଇ ବାରଙ୍କର ଶ୍ଵଶଣ ସମର
 ଲାଗିଗଲ ବହୁଷଣ ।

ଅକଳନା ଯୋଦ୍ଧା ପୁଣି ଗଜବାଳ
 ହେଲେ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିତ,
 ରକ୍ତ ମାଂସ ଖାଇ କାକ ଗୁଧ ଶିବା
 ହେଲେ ଅତି ମୂଲକିତ ।
 ହୁଅନ୍ତୁ ଚକିତ କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର
 ଦେଖି ଶ୍ରେୟଙ୍କ ବିହମ,
 କୌରବ ସଭାରେ ଅତଳ ସମରେ
 ଭଗନ ନଉକା ସମ ।
 ସହସ୍ର ସହସ୍ର ସଂଶ୍ରୁତ ସୈନ୍ୟ
 କରି ହତ ପୀଲଗୁନି,
 ଡାକନ୍ତୁ ଗମ୍ଭୀରେ ମହା ରୋଷଭରେ
 “କାହିଁ ଗଲ ସେ ଶକୁନି” ।
 ନକ୍ଷେପି ନାଗାଧି ଚରଣ ବନ୍ଧନ
 କରି କୁରୁବଳଙ୍କର,
 ଅନାୟାସେ ବଧ ବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ
 ପାଣ୍ଡବେ ହରଷଭର ।
 ଅଶତ କଥାକୁ ଚେତାଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 କହନ୍ତି ଅରଜୁନଙ୍କୁ,
 ଅନତି ବଳମ୍ବେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଧୋପାୟ
 କରି ବିନାଶ କର୍ଣ୍ଣକୁ ।
 ପବନ ନନ୍ଦନ ଦେଖି ଦୁଃଶାସନ
 ଧାଇଁଲେ ଅତି ଭୟରେ,
 ହେଲେ ସେ ଅଚେତ କିଚ୍ଛୁକ୍ଷଣ ରଥେ
 ଦୁଃଶାସନର ପ୍ରହାରେ ।
 ଚେତା ପାଇ ଶ୍ରେୟ ଅତି ହୋଧଭରେ
 କ୍ଷେପିଲେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶକ୍ତି,
 ତାକୁ ଦୁଃଶାସନ ଦଶଗୋଟି ବାଣେ
 ଖଣ୍ଡିଲେ ଅତି ଚଢ଼ିତ ।
 ଚଦନ୍ତେ ପାବନ ଟେକି ଗଦା ଏକ
 ନକ୍ଷେପନ୍ତେ ଅତି ଭରେ,
 ସେହିକ୍ଷଣି ଦୁଃଶା ପଡ଼ିଲା ଆଦାତେ
 ବିଂଶତି ଗଜ ଦୂରରେ ।
 ତାହୁଣ ଅବସ୍ଥା ଦୁଃଶାସନଙ୍କର
 ଦେଖି ପବନ ନନ୍ଦନ,

କଲେ ସମ୍ମୋଧନ କୌରବ ପକ୍ଷୀୟେ
 “ରଖ ଦୁଃଶାକୁ ବନ୍ଧନ” ।
 ମରୁତ ବେଗରେ ମାରୁତ ପ୍ରବେଶି
 କରେ ଚକ୍ରବାର୍ତ୍ତ ଧରି,
 ବସି କଣ୍ଠ ଦେଶେ ପିଇଲା ରୁଧିର
 ବକ୍ଷସ୍ଥଳ ବିଛ କରି ।
 ଦୁଃଶାର ନିଧନ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ହୋଇ ଶ୍ରେୟସ୍ତ ଅତି,
 କହିଲେ କର୍ଣ୍ଣକୁ “ଅବଲମ୍ବି ଧୃତି
 ଯାଅ ସବ୍ୟସାଚୀ କୃତ” ।
 ହେଲେ ଭେଟାଭେଟି ଦୁଇ ମହାରଥୀ
 ହୋଧେ ଆଶି ଭଜ କରି,
 ଯେ ଯାହା ବିଦ୍ୟାୟେ ସାଇତି ଥିଲେ ଯା
 ହେବେ ଦୁହେଁ ମରମରି ।
 ବ୍ରହ୍ମର୍ଷି ସ୍ଵର୍ଗର୍ଷି ଦେବର୍ଷି ଗରବେ
 ନେଲେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପକ୍ଷ,
 ଅସୁର ଗୁହ୍ୟକ ଖେଚର ପ୍ରଭୃତ
 ହେଲେ ତାଙ୍କର ବପତି ।
 ଲଗିଲେ ବିବାଦ ଇନ୍ଦ୍ର ଭରୁ ଦୁହେଁ
 ନିଜ ସୁତଙ୍କ ବିଜୟେ,
 ଅର୍ଜୁନ ସାଇଥୀ କେଶବ ଚକ୍ରିଲେ
 କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ପରାଜୟେ ।
 ଅର୍ଜୁନ ଛାଣରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ନିଧନେ
 ଅବସନ୍ନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ପାଣ୍ଡବ ଶିବରେ ଜୟ କୋଳାହଳେ
 ପୁର ଉଠିଲା ଗଗନ ।
 ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ରଥୀଏ ପରାଣ
 ବିସର୍ଜିଲେ ରଣ ସ୍ଥଳେ,
 ହୋଇ ଆଶା ଶୂନ୍ୟ ଏଣେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଦଗଧ ହେଲା ଚନ୍ଦ୍ରାନଳେ ।
 ଦୃଷ୍ଟ ନିଜ ଶୃଙ୍ଗ ନିଜେ କରେ ଭଗ୍ନ,
 ମଦମତ୍ତ ହୋଇ ଯଥା,
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନିଜ ଶିଶୁ କଲ ଲେପ
 ଦର୍ପଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ତଥା ।

ତଦନ୍ତେ ପାବନ ଗଦା ଯୁଦ୍ଧ ଲଗି
 ନାଦ କଲେ ଦନ ଦନ,
 ନପାରି ସମ୍ଭାଳି ହାତେ ଗଦା ଧରି
 ପଡ଼ୁଥିଲୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ।
 ଦୁଇ ବାରକର ଲଗିଲୁ ଲତେଇ
 ଶେଷ କରି ଜାନୁ ଭଗ୍ନ,
 ପବନ ନନ୍ଦନ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନଙ୍କର
 ନେଲେ ପରାଣ ବନ୍ଧନ ।
 ପୁଅ ପୁଣି ପହଞ୍ଚି ଜବ ସଙ୍ଗେ କେନ୍ଦ୍ର
 ନ ଯାନ୍ତି ମରଣ ବେଳେ,
 ସ୍ବର୍ଗସ୍ଥ ସୁକୁମ ଦୁଷ୍ଟ କରମ
 ଅନୁଗାମୀ ସେତେବେଳେ ।
 କାମନା ତଟିନୀ ପାରି ହେବା ଲଗି
 ସନ୍ତୋଷ କେବଳ ସେତୁ,
 ଆହା ! ଏ ସଂସାରେ ସବୁ କାରବାରେ
 କାମନା ଅଶାନ୍ତି ହେତୁ ।
 କେ ଦେଖିଛୁ ଭାଇ ବସୁନ୍ଧର ମଧ୍ୟ
 ପୁଣି ହେବା କାମୋଦର,
 ଯେତେ ପାଉଥିଲେ ସେତେ ଲେଉଟୁଥାଏ
 ହାତ୍ ହାତ୍ ନିନ୍ଦେର ।
 ଏହି ସେହି କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯହିଁ କୁରୁଗଣ,
 ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡି ପଡ଼ା ଲଗି ଆରମ୍ଭିଲେ ରଣ ।
 ଲେଉ ହୋଧ ଅବା ମିଶି କାଳ ରୂପେ ପଣି,
 ଅଗଣିତ ଜୀବନକୁ ପକାଇଲେ ଧୂଂସି ।
 ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ହେଲେ ଯୁଦ୍ଧ ରଜା,
 ପଡ଼ିଲେକୂତଳେ ଯଥା ବାୟୁଯୋଗେ ଲଙ୍କା(ଗଛଭିତଳ)
 ଶୋଣିତ ରଞ୍ଜିତ ହୋଇ ଅପଦନମାନ,
 ଦଶଅଛି କୁସୁମିତ କଂଶୁକ ସମାନ ।
 ଛୁଡ଼ିବ ମସ୍ତକ କାଇ ଉଡ଼ି ବା ଭଗନ,
 ଛୁଲ ପାଣି ହୋଇ ଛୁଣି ଅଛି ଶରସନ ।
 ହୋଇ ଲେଉ ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ଫୁଲଲେ ଛୁଡ଼ି,
 ହସଇଲେ ବହୁ ଭାଇ ପୁଅ ସ୍ବାର୍ଥେ ମାଡ଼ି ।
 ନାହିଁ ହୃଦ ନେଷି ରଜ ଦମ୍ଭ ଦାମ୍ଭିକର,
 ସମର ଭୂଇଁ କଲ କି ବରୁର ଶାଂଖ ।

ମଳକାଶ ତଳେ ଦେହ ସିଝୁଛି ଖବରେ,
 ଚନ୍ଦନ ମର୍ଦ୍ଦିତ ହୋଇ ଥିଲୁ ଯା ଗୁପ୍ତରେ ।
 ଗୋମୟ ଗଧୁଆ ଗୁପ୍ତ ମାଂସଜ୍ଞାନମାନେ,
 ବୁଲୁଛନ୍ତି କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ମୋଦେ ଭକ୍ତପାନେ ।
 ସଙ୍ଗୋଳିବାକୁ କାହାକୁ ଜଣେ ବୋଲି ନାହିଁ,
 ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଗଙ୍ଗାସୁତ ମରଣକୁ ବୁଝି ।
 ନାହିଁ ସେ ଶକୁନ ଆଜି ଯାଇ କୁମନ୍ଦଶେ,
 ନ ରହିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର କେହି ହେଲେ ଜଣେ ।
 କହୁଥିଲୁ କର୍ତ୍ତୃ ବଡ଼ ପଣେ ଯେଉଁ ଶ୍ରୀ,
 କିଶକୀ ଆଶୁରାଦାତେ ଚୁଣ୍ଡି ସେହି ଆଶା ।
 ପାପାବୁର ଦୁଃଖାସନ ଶୁଣି ଭାଇ ବାଣୀ,
 ଆଶିଥିଲା ପାଞ୍ଚାଳୀଙ୍କି ସତ୍ତ୍ବ ମଧ୍ୟ ଟାଣି ।
 ପାଇଲା ତା ପ୍ରତିପତ୍ନୀ ଅଳପ ଦିନରେ,
 କୃଷ୍ଣା ବେଣୀ ବନ୍ଧା ହେଲା ତାର ଶୋଣିତରେ ।
 ପୁଅସେନା ଧୂତରାଷ୍ଟ୍ର ନ ଗୁଡ଼ି କପଟ,
 ପୁଅଙ୍କ ବନାଶେ ହେଲେ କେତେ ଛଟପଟ ।
 ଭବର ଭଙ୍ଗୁର ଲାଲ ଏହିପରି ଭାଇ,
 ଏଥି ଲାଗି ଏତେ କଥା ପ୍ରାଣ ପାଇଁ ବାଇ ।
 ଜଗମୁଖୁ କବଳରୁ କେ ନୁହେ ମୁକତ,
 ନ ଜାଣେ କେ କିଏ କେତେବେଳେ କାଳହସ୍ତ ।
 ଜନ୍ମିଲା ବୈରାଗ୍ୟ ମନେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର,
 ପୁତ୍ରକୁ ସେ ହିତକଥା ଶାନ୍ତରୁକୁମର ।
 ଉତ୍ତରକୁ ଗଙ୍ଗାସୁତ ଏକାଳେ ତାହାକୁ,
 “ଆଦର କରନ୍ତି ସବେ ଉଦୟାଗ୍ରୀ ରଜାକୁ ।
 ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ କିତେହୁଁ ନ୍ୟାୟ ଅନୁଗତ,
 ହୋଇ ରଜା ପାଲବ ଯେ ପରଜା ସତତ ।
 ଏଅନ୍ତେ ଇଚ୍ଛାରେ ଶୁଷ୍କ ଛୁଡ଼ିଲେ ଜୀବନ,
 ଯଥାବଧି କର ତାଙ୍କ ପୃଥାକ ନନ୍ଦନ ।
 କେଶବ ସାଙ୍ଗକି ବ୍ରାହ୍ମବୃନ୍ଦଙ୍କ ସହିତ,
 ରମିଲେ ହସ୍ତିନା ଶୋକେ ହୋଇ ଆକୁଳତ ।

ଚେ ତ ନା

ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା

ଯେଉଁଦିନ ମାତୃଗର୍ଭ ପଡ଼ିଲି ଭୂତଳେ,
 କୁଆଁ କୁଆଁ ହୋଇ କେତେ କାନ୍ଦିଲି ବକଳେ ।
 ନର ଦେହ ପୋଛି ଲଳ ମାଆ କୋଳେ ଧରି,
 ଶୁଆଇଲେ ପାଖେ ତାଙ୍କ ଚର କନା ପାରି ।
 ଆନନ୍ଦରେ ନାଚୁଥିଲେ କେତେ ପିଲା ଦେଖି,
 ନେଇଗଲେ ବାପା ଆସି ତଥୁ ଦଣ୍ଡା ଦେଖି ।
 ବଢ଼ିଥିଲି ଦିନୁ ଦିନ ଶୁଣି ମାତୃସ୍ତନ,
 ହୁଇଲେ ସାମାନ୍ୟ ରୋଗ ମାଆ କେଡ଼େ କ୍ରନ୍ଦ ।
 ରୋଗ ବେଳେ ରହିଥାନ୍ତି ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦାକ ଜାଗି,
 କେତେ ବ୍ରତ ଉପବାସ କରନ୍ତି ମୋ ଲଗି ।
 ମୋର ସେବା ଲଗି କେବେ ନୁହନ୍ତି ବିମୁଖ,
 ଆନନ୍ଦ ଲଭନ୍ତି ଦେଖି ମୋର ହସ ମୁଖ ।
 ବସିଲି ମନକୁ ମନ ଅଭ୍ୟାସ ବଳରେ,
 ଆଶ୍ରେଇଲି ତହୁଁ ଧୀରେ କିଛି ଦିନ ପରେ ।
 ନଥିଲା ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ଜନମ କାଳରେ,
 ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଉଠେ ହମଶରେ ।
 କତେକ କତେକେ ପଡ଼ି ଶିଖିଗଲି ଚାଲି,
 ନ ଜାଣି ଖାଇତ କେତେ ଥର ମାଟିବାଲି ।

ମୋ ଦରବେଟି କଥା ଶୁଣି ବାପା ମାଆ ଖୁସି,
 ହଟହଟା କରେ ତାଙ୍କୁ ବହୁବାର ଛୁଷି ।
 ହମେ ହମେ ବଢ଼ିବାରୁ ଛୁଡ଼ି ମାତୃହନ,
 ଭାତ ଖାଇବାରେ ଏବେ ବଳାଇଲି ମନ ।
 ସାଙ୍ଗ ପିଲା ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଖେଳେ ଧୁଳି ଖେଳେ,
 ଫେରିଆସେ ହୁଏ ଯେବେ ଭାବିଥା ବେଳ ।
 ବୟସ ହେବାରୁ ନାଆଁ ଲେଖା ହେଲା ଝୁଲେ,
 ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଥାଏ ସାଙ୍ଗ ପିଲା ଭୁଲେ ।
 ଶିଖିଲି ବିଦେଶୀ ଭାଷା ବିଦେଶୀ ସଭ୍ୟତା,
 ଯେଣିକି ଚାହୁଁଲେ ତେଣେ ଦେଖିଲି ଶଠତା ।
 ମନ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼ି କେତେକ ବରଷ,
 ଗ୍ରାମେ ଫେରି ନ ଦେଖିଲି କାହା ମୁଖେ ହସ ।
 ସମାଜ ସଂସ୍କାର ଲାଗି ବଳାଇଲି ମନ,
 ନ ଶୁଣିଲି ଆଉ ଏବେ ଜନମ ତନ ।
 ମୁଣ୍ଡକୁ ପାଇଲା ହାତ ଶୁଣିବ ବା କଥା,
 ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ଏ ଏବର ଦୁନିଆଁ ।

ଗଦ୍ୟ

ନିଶି ଆଗମନ

ଦେଖି ନିଶାମଣି

ଦେଲେ ଶୁଭ୍ରାଲୋକ ତାଲି,

ସେ ଆଲେକ ପାଇ ଆନନ୍ଦ ବିଶେଷ
ହେଲ କୁମୁଦମାଳୀ ।
ମୁହଁ ମୋଡ଼ିଦେଲ ସରୋଜିନୀ ଏଣେ
ସଖୀର ଦେଖି ଏ ସୁଖ ,
ମଣିଷ ଯେସନ ପଡ଼ୋଶୀ ସମ୍ପଦେ
ଅନବରତ ବିମୁଖ ।
ଦରୁଡ଼ିଲେ ବସି ମେଲଇଲ ଥଣ୍ଡ
ଚକୋର ଚନ୍ଦ୍ରକା ପାନେ,
ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ କୁମୁଦ ବାନ୍ଧିବେ
ଦେଇଲେ ତାରକାମାନେ ।
ଦିଶୁଥିଲ କିଏ ମଳିନ କିଏ ବା
ଦିଶୁଥିଲ ଝଙ୍କମକ,
ଥିଲେ ଏକ ଲଘେ ବଡ଼ ସାବ କା'ର
ନଥିଲ ପଡ଼ି ପଲକ ।
ଏ ଶୋଭା ଦର୍ଶନେ ମୋଦେ ଶିଶୁଖଣ୍ଡ
ଜନମ କୋଳରେ ବସି,
ତାଳି ମାରି ମାରି ଜହ୍ନମାମୁଁ ବୋଲି
ନାଚୁଛନ୍ତି ହସି ହସି ।
ବସିଲ ସେ ସବୁ ନିଶି ସାବ ନଭେ
ନିନ୍ଦୁବ୍ଧ ଧରଣୀ ତଳ,
ପାଇବାରୁ ବଡ଼ ଉଭେଇ ଗଲେ କି
ଶୁଭିବାରୁ କୋଳହଳ ।
ଟିପିନେଇ ଅବା ଧରଣୀ ଘଟଣା
ଘଟିଥିଲ ଯା ଦିବସେ,
ବିଶ୍ୱ କରତାକ ପଦତଳେ ଅର୍ପି
ଦେଲେ କି ମହା ହରଷେ ।

★

ଚେ ତ ନା

ଅବୁଝା ମନରେ ଅଭୁଆ ଲଗାଇ
ଖେଳୁଅଛୁ କେତେ ଭଙ୍ଗେ,
ଦେଖି ସବୁ ଭବେ ନ ଜାଣିଲୁ ଲବେ
କି ଦେନି ଯିବୁ ତୁ ସଙ୍ଗେ ।

ଅନା କରୁ ସଦା ଅଣବାଟେ ଯାଉ
ନ ବଢ଼ି ଭଲମନ୍ଦ,
କି ବୋଲନ୍ତି ଜନେ ନ ଭାବନ୍ତି ଦିନେ
ତୁଚ୍ଛାକୁ ମଣୁ ଆନନ୍ଦ ।
କଳା ଯେତେ ମନା କଲୁ ଉପାସନା
କାମିନୀ-କାଞ୍ଚନ ନିତି,
ଗଲୁ ସିନା ବୁଡ଼ି ଅସନ୍ତୋଷ ଜଳେ
ନଗଲୁ ତୋ ଠେଣା ଶାଢ଼ି ।
ଟାକିବୁ ଫୁଟାଇ ଟାକି ଅଛି ଯମ
କେତେବେଳେ ଦେବ ଗିଳି,
ନ ପାରିବ ରଖି ତା ହାବୁଡ଼ୁ କେହି
ଭାବିବୁ ସେତେ ମିଳି ।
ଦରୁଣି ହେଉଚୁ ଦଣ୍ଡକ ଯାଇଁକ
ମୋହ ଅନ୍ଧକାରେ ସିନା,
କେ ପାଇବି ଭବେ ଜ୍ଞାନ ଜ୍ୟୋତି କେବେ
ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ବନା ।
ଆଲୁଅ ଅନ୍ଧାର ଲେଉଟିଲୁ ପରି
ବୁଲିବି ଜୀବନ ସୁଅ,
ମିଛ କରି ପେଶା ହେଉ ଲୋକହସା
ଦେହରେ ବୋଲି କାହୁଅ ।
ସ୍ୱାର୍ଥଚିନ୍ତା କରି ଜୀବନଟି ସରି
ଯାଉଛି ଦେଖୁନୁ ଅରେ,
ପ୍ରଲୋଭନ ପଛେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ କପାଳି
ସତରୁ ଅପବାଦରେ ।
ମୃଗତୃଷ୍ଣା ପଛେ ଧାଇଁଚୁ ସିନାରେ
ଅତି ତୁଚ୍ଛ ଆଶା ପୋଷି ।
ପାରିବି କିଏ ସେ ପାରିବ ବା କିଏ
ଜଗତେ ଭଦ୍ରୁ ତୋଷି ।
କାହା ପାଇଁ ଏତେ ଭଗ୍ନରୁ ସାଇତି
ବଢ଼ିଲୁ ନାହିଁ ଅରେ,
ନଦେଇ ମୁଠାଏ ଶ୍ରେୟସ ପେଟକୁ
କଥା କହୁ ଆତମରେ ।

ଧରବାକୁ ମୀନ କେଉଁଟ ଯେସନ
 ପାଣିକ କରେ ଗୋଳିଆ,
 କୁଟିଳ ତେସନ ସ୍ଵାର୍ଥ ଆଶା ରଖି
 ପୁରାଏ ଚିତ୍ତେ ଅଳିଆ ।
 ଜବନ ବସନ୍ତ ନ ଭଦ୍ରେ ସତତ
 କାହାର କେବେ ଏ ଭବେ,
 ଜାଣି ଜାଣି ନରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଖାଲରେ
 ଭବିଷ୍ୟ ନ ଚିନ୍ତା ଲବେ ।
 ହଂସାକୁ ଆୟୁଧ କରି କିଏ ଭବେ
 ପାଇବ କି କେବେ ଯଶ,
 ଦେଖନ୍ତୁ କିପାଇଁ ଫିଟାଇ ନୟନ
 ସକଳେ ପ୍ରେମରେ ବଶ ।
 ଉଠୁଛନ୍ତି ହାତ ଟିକକ କଥାରେ
 ଶୈଶ୍ୟ ମଦମତ୍ତରେ,
 ଦୋଷକୁ ଦୋଡ଼ାଇ ଦେଉ ଧମକାଇ
 ଯଦି ବା କିଏ ପରୁରେ ।
 ଅନ୍ୟର ରକତ ଶୋଷିଲୁ ନିରତ
 ଆପଣାର ବାହୁବଳେ,
 କରିଲୁ କି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବୁ ଦିନେ ଭକ୍ଷ
 ପଡ଼ି କାଳର କବଳେ ।
 ଅସିଅଛୁ ଏକା ଯିବୁ ଫେରି ଏକା
 ନୟନୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ,
 ବୋଲୁଅଛୁ ଯାକୁ ମୋର ମୋର ବୋଲି
 ଯିବ କି ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ।
 ଟହଲିଆ ଧରି ଟହଲି ଟହଲି
 ବେଳେଯିନା ଯାଏ ବୁଡ଼ି,
 ଠଉରଲୁ କି କେତେବେଳେ ଯିବ
 ପ୍ରାଣପକ୍ଷୀ ତୋର ଉଡ଼ି ।
 ସୁଖ ବୋଲି ଯାହା ମଣୁଅଛୁ ଆଜି
 କାଲି ତା ଦୁଃଖ କେବଳ,
 ପାରିବୁ କି ରୋକି ତାକୁ କେତେବେଳେ
 ଖଟାଇ ତୋ ବୁଦ୍ଧି ବଳ ।
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭାବ ମାନସ ବିକାର
 ଦାଉଛି ସିନା ହୃଦୟ,

ସେ କଥା ବିଚାରି ବିଚାରି ନିୟତ
 ମଣିଷ ହୁଏ ଅଥୟ ।
 ଗରିବର ରତି ଶୁଭେ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି
 ଜେବିଗେ ନିରନ୍ତର,
 ନ ଶୁଣିଲୁ ପରି ରହୁଛୁ କପରି
 ପଥର କରି ଅନ୍ତର ।
 ଧନ ଆଉ ଅବା ନଥାଉ ହାତରେ
 ଜର କାଳୀନ ତାଡ଼ନା,
 ନିରତ ଜବନେ ମରଣୁ ଅଧିକ
 କଲୁ କି କେବେ ଭାବନା ।
 ନ ମେଲିଲେ ଆଖି ନ ପାରିବୁ ଦେଖି
 ସବୁର ଆୟୁ କପରି,
 ଗ୍ରାସୁଅଛୁ ବସି କାଳ ବିବାନିଶି
 କାହାକୁ ତଳେ ନ ଡରି ।
 ପେଟ ପେଟ ବୋଲି ଛଟପଟ ହୋଇ
 ସ୍ଵପ୍ନକୁ ଏଣେ ଲୋକେ,
 ମୁହଁ ଦେଲୁ ମୋଡ଼ କାହା ବୋଲେ ପଡ଼ି
 ନଦେଇ କାହାକୁ ତୋକେ ।
 ନଶ୍ଵରତା ବ୍ୟାପି ରହିବ ଜଗତ
 ଦେଖୁଛୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ,
 ପଙ୍କେ ପଶି ମୀନ ଧରିବା ପାଇଁକି
 ବଢ଼ିବ କିପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ।
 ଭଣ୍ଡାର ପୁରାଇ ପଇତୁ ଭଣ୍ଡାଇ
 ଦୁଲଭ ଗୁଡ଼ି ତୁଚ୍ଛାରେ,
 ଆସିଲେ ତା ବେଳ ନ ପାରିବୁ ଜଗି
 ଯିବ ଉଡ଼ି ତା ଇଚ୍ଛାରେ ।
 ଅୟୁ ହୋଇ ଅଭେ ବସି ଏକୁଟିଆ
 ଭାବିଲୁକି ତୁ କିଏସେ,
 ଥିବୁ ଯେତେ ଦିନ ଏ ଧରଣୀ ତଳେ
 ତଳକୁ କା ଉପଦେଶେ ।
 ଘଡ଼ିକ ଭିତରେ ଚଉଦିଗ ବୁଲି
 ନ ହେଉ ହାଲିଆ ତଳେ,
 ଭବର ଭଙ୍ଗୁର ଲାଲ ଦେଖି ମଧ୍ୟ
 ପଶିଲୁ କଲୁନା ବଳେ ।

ଆଟୋପ ଦେଖାଇ ନ ଦେଉ କୁହାଇ
 ଶୁଭକୁ ଧରମ ତରା,
 ଚନ୍ଦ୍ରକୁ କି ଲବେ ଏ ଭବ ସାଗରୁ
 ହେବୁ ପାରି କେଉଁପରି ।
 ଅର୍ଥ ଲଳସାରେ ମାତ କାରି ବାରେ
 ପଣି ଆପଣା ସମ୍ମାନ,
 ଦେଉଅଛୁ ବିକ ଦେଖାଇ ଗୁଡୁଷା
 ନ ବରୁଣ ଅପମାନ ।
 ଯାହା ପାଇଁ ଏତେ ହୋଇ ଛଟପଟ
 ଦିନ ସରେ ଭାଳି ଭାଳି,
 ଶୁଭକ ପଥର କରି ସେହି ମୁଖେ
 ଦେଉଅଛୁ ବିଷ ତାଳି ।
 ପାଠୁଆ ବୋଲି ତୁ ମଣୁରୁ ସିନାରେ
 ନିଜକୁ ନ ଚିହ୍ନି ଲବେ,
 ଦେଖାଉ ନଡ଼ିମା ଟିକକ କଥାରେ
 ଜଡ଼ି ସଦା ଅବାସ୍ତବେ ।
 କାହିଁରେ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁରେ ଜଗତେ
 ଅନୁଭବ ଅନୁକ୍ଷଣେ,
 ଆଶାରେ ଆଶିକ ରଖୁଛୁ ପକାଇ
 ପାସୋରି ସବୁ ତକ୍ଷଣେ ।
 ରଖି ମହାଯଶ ଦେଇ ମାଂସ ଖଣ୍ଡ
 ଆପଣା ଦେହରୁ କାଟି,
 କେତେ ଯେ ଗଲେଣି ରଥୀ ମହାରଥୀ
 ପଡ଼ିବ ଦେଖ ଏ ମାଟି ।
 ତେଜ ସବୁ ଆଶା କାହାକୁ ଭରସା
 କଲେ ତରବୁ ସଂସାରୁ,
 ମୋହ ପକେ ପଡ଼ି ଦିନ ଗଲା ସରି
 କେତେବେଳେ ନ ବରୁଣୁ ।
 ଆସିବ ଯେବେରେ ଅନ୍ତମ ଡାକବା
 ଭବି ନ ପାରିବୁ ଶିଶେ,
 ମହାପଥ ମଧ୍ୟେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବୁ
 ନଥିବ ସାହା ବି ଜଣେ ।
 ଆକାଶେ ବିଜୁଳି ସାଗରେ ଲହରୀ
 ପରାଏ ତୋର ଯୌବନ,

ତେଜ ଅଭିମାନ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଗାଇ
 ଯାଉ ଏ ତୋର ଜୀବନ ।
 କିଏ କେତେ ଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରବ ସଂସାରେ
 ନ ପଡ଼େ କାହାକୁ ଜଣା,
 ଆପଣା ଭିତରେ କଳହ ତୁଚ୍ଛାରେ
 ଭିଆଇ ହେଉଛୁ ବଣା ।
 ବଇରି ବୋଲି ତୁ ମଣୁଛୁ ଯାହାକୁ
 ନୁହଇ ସେ ତୋ ବଇରି,
 ଦଳେ ରପୁ ପଣି ତୋ ଘରେ ନରତ
 ବଲୁଚନ୍ତି ଘିରି ଘିରି ।
 ମିଶି ପରସ୍ପର ଭିଆନ୍ତି କଳହ
 ପଡ଼େ କି ତୋ ନୟନରେ,
 ସେ ଗୁଡ଼କୁ ଧରି ରଖିଲେ ଆୟୁରେ
 ଯାପିବୁ କାଳ ସୁଖରେ ।
 ଉତ୍ତାଳ ତରଙ୍ଗ ପରାଏ ଚପଳ
 ହେଲେହେଁ ଧନ ପରାଣ,
 ମୋହେ ହୋଇ ଅନ୍ଧ ହୃଦୟ ସନ୍ଧ୍ୟାଗର୍
 ଏ ଭବେ ମାନବଗଣ ।
 କେତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଉରେ ମଣିଷ
 ଅନ୍ୟାୟରେ ହେଲେ ରତ,
 ସମୟ ଚକରେ ଘୋରି ହୋଇ ଏଣେ
 ହୁଅଇ ଧୂସ୍ର ବିଧୂସ୍ର ।
 ମହତ ଗୁଣରେ ମୋହିତ କରିରେ
 ମହାଜନେ ଏ ଦେଶର,
 କରିଗଲେ ଯାହା ସଜେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ
 ଅଛୁ କି ତା ପଟାନ୍ତର ।
 ଜ୍ୟାଗ ଶୁଭ ଭୋଗ- ବିଲସ-ବ୍ୟସନେ
 ଯାଉଛୁ ସମୟ ବିତ,
 ଚନ୍ଦ୍ରବାକୁ ଲବେ ଅବସର କାହିଁ
 ଏ ମର ସଂସାର ଶବ୍ଦ ।
 ଠକ ଠକ ବୋଲି ପଡ଼ୁଅଛୁ ହରି
 ବାଜୁଛୁ କି ତୋର କାନେ ?
 ପାରିବୁ କି ଏଡ଼ି ରହିଲେ ରେ ବେଦି
 ଅନ୍ତକ ଉଗରମାନେ ।

ପକ୍ଷରୁଆ ବୋଲି ନ କହିଲେ କେହି
 ସାଥକ ହେବ ଜବନ,
 ନୋହି ବଣ ଲେଖେ ବରୁଣବୁ ସଦା
 ଲେଖୁବତ ପଇଧନ ।
 ଦାଣ୍ଡି ହେଉ ସିନା ଦଡ଼କ ପାଇଁକ
 ପ୍ରବେଶି ପାପ ପଙ୍କରେ,
 ଧୁଆ ଧୋଇ ହୋଇ ସଦ୍‌ଗତ କାମନା
 କରୁନାହୁଁ କଥା ଥରେ ।
 ଦାଉପାଳ ହୋଇ ବଦେକ ଅନାହିଁ
 ରହିଅଛି ନିରନ୍ତର,
 ମାନିଲେ ତା ବୋଲି ପଣି ନ ପାରିବ
 କେଉଁ ଅମାତ ଚହର ।
 ସାତ୍ତ୍ୱିକ ବଳରେ ବଳବାନ ହୋଇ
 କରିବୁ ଯେବେ କରିମ,
 ଇହ ଲୋକେ ସୁଖ ପାଇବୁ ସନ୍ତତ
 ସାଥକ ହେବ ଜନମ ।
 ଅର୍ଥ ଦାସ ହୋଇ ଅନର୍ଥ ଭିଆଇ
 ମାତିବୁ ସିନା ଗରବେ,
 ପାଖେଇ ଆସୁତ ତୋ ଅନ୍ତମ ବେଳ
 ଜାଣି ପାରୁନାହୁଁ ଲବେ ।
 ଅର୍ଥ ଲଳସାରେ ବଣବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ
 କୁକର୍ମେ ରତ ସରବେ,
 ଧନ ଉପାଜନ କରିବାକୁ କେବେ
 ବଳନ୍ତି ମନ କି ଲବେ ।
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଜବନ ବିଅର୍ଥ କରୁଛୁ
 ପାପ ଆଚରଣେ ସିନା,
 ଲଭିବୁ କି ମୁକ୍ତି ଏ ଭବ ସାଗର
 ପରମେଶ-ଧ୍ୟାନ ବିନା ।
 ଏ ଜଗତେ କେହି ନୁହେଁ ଚିତ୍ତସ୍ଥାୟୀ
 ଦେଖୁଛୁ ତ ଅନ୍ତରତ,
 ଆପଣା ଭିତରେ ପଦ ଲଳସାରେ
 ଲାଗିଛି କଥା କଳହ ?
 ଆତ୍ମକୃତ କର୍ମ- ଫଳ ତୁ ଭୋଗିବୁ
 ଇହ ବା ପର-ଲୋକରେ,

ସବୁ ଜାଣି ଜାଣି କପାଳ ଲୋଭେ ପଡ଼ି
 ପଶୁଛୁ ପାପ-ପଙ୍କରେ ।
 ଅର୍ଥ ସିନା ଭବେ ଭିଆଏ ଅନର୍ଥ
 ଅର୍ଥରେ ବଣ ଜଗତ,
 ଅର୍ଥ ଲାଗି ପୁଣି କୁହୁତ କରମ
 କରିବୁ ଜନେ ନିରତ ।
 ଅର୍ଥର କାଉଣି ନୁହଇ ଧୀଶକ୍ତି
 ଅବା ସୁଖ ହେବୁ ଧନ,
 ମୂଢ଼େ ତା ନ ବୁଝି ଆଶାରେ ପ୍ରବେଶି
 କରିବୁ କାଳ ଯାପନ ।
 ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରେ କି କିଏ ସେ
 ମୃତ୍ୟୁକୁ ଏ ଭୂମଣ୍ଡଳେ,
 କିଏ ଆଜି ପୁଣି କାଲି ବା କିଏ ସେ
 ପଡ଼ୁଛି ତା'ର କବଳେ ।
 ବ୍ୟସନରେ ମାତି ଧନ ଗୁଣ ପୁରବେ
 ଭୋଗିଲେ ଯାହା କଷଣ,
 ହେଜିଲୁ କି ବାରେ ଦଃିଥିଲା ଯାହା
 ଗଡ଼ବାକୁ ଆଚରଣ ।
 ଆପଣା ବୁଦ୍ଧି କି ପ୍ରଶଂସା କରି ତୁ
 ହିତକୁ ମଣୁ ଅହିତ,
 ପ୍ରମାଦରେ ପଡ଼ି ପ୍ରମତ୍ତ ହେବାରୁ
 ସତତ ହେଉ ନିନ୍ଦିତ ।
 କାମ ହୋଧ ମୋହ- ଦେଖାଦକୁ ଜଣି
 ଲଭିବୁ ସନ୍ତୋଷ ମର୍ମେ,
 କାଳର ଗତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସଦା
 ଲାଗିବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମେ ।
 ବିଷୟ-ମୋହରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ସଦା
 ପାଉଛୁ ବିବଧ ଦୁଃଖ,
 ତହିଁରୁ ଅନ୍ତର ହେଲେ ସିନା ଭବେ
 ଲଭିବୁ ପରମ ସୁଖ ।
 ଆସକ୍ତିରୁ ଦୁଃଖ ଜନମି ନିରତ
 ଦହୁଅଛି ଏ ଶରୀର,
 ଅନିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁକୁ ନିଷ୍ଠା ବୋଲି ମଣି
 ହେଉଛୁ ତୁଚ୍ଛ ଅସ୍ଥିର ।

କେଉଁ ବାଟେ ଆସି   କେଉଁ ବାଟେ ଯାଏ
କେ ତାକୁ ଦେଖି ନପାରେ ।
ଅସତ୍ୟକୁ ତେଜ   ସତ୍ୟକୁ ଆଶ୍ରୟ
କରିଥାଏ ଯେଉଁ ଜନ,
ପରମ ଆନନ୍ଦ   ଉତ୍କଳ ହୃଦେ
ସାର୍ଥକ ତାର ଜୀବନ ।
ଲେଖାସକ୍ତ ହୋଇ   ଏ ଭାବେ ମଣିଷ
ହୁଅଇ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ-ସିନା
ନ ଲଭଇ କେହି   ଧନ ଅବା ମାନ
ଦୈବ ଅନୁକୂଳ ବୋ ।
ଆତ୍ମ ସୁଖ ଲାଗି   ସତ୍‌ପଥକୁ ଛାଡ଼ି
ମଣିଷ ଅର୍ଥ ପଛରେ,
ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଶେଷ   ପାଗଳ ପରାଏ
ପଶଇ ଅଣ ବାଟରେ ।
ହୃଦ ସରୋବରେ   ଫୁଟି ତାମରସ
ହେଉ ଶିବ ଉପହାର,
ପବନ ଦଳ ହିଂସା   ଦାନ ସେବା ହେଉ
ଜୀବନର ଗଲ୍ଲହାର ।

* * *

ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ

ନିଜାଲି ରେ, ସାଇଥିଲୁ କେଉଁଠୁର ଦେଶେ ।
ଅଇଲୁ ବରଷ ପରେ କାହାର ଆଦରଣ ।
କୁହୁ କୁହୁ ସ୍ବର ଡୋର ପଡ଼ଇ ଉଡ଼ାନ୍ତି,
ଶୁଣି ଧାଇଁଲଣି ପିଟଲ ଗାଁ ବାଡ଼ି ଆଡ଼ି ।
ଆମ୍ଭ ବଢ଼ିଲା ଦେଖି ଅଇଲୁ କି ଧାଇଁ,
ଅବା ବାଞ୍ଛି ନେବାପାଇଁ ପଠାଇଲେ ସାଇଁ ।
ଗାଲିଛି ଯା ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଶୁଣିଲୁକି ବାରେ ।
ହୋଇଗଲା ଠୁଳ ପରାଗ । ପରିବାର ।
ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ଗାଲିଛି ପ୍ରଚାର ,
ଦେଖାଉଛ ବଳକଳ ଏଣେ ସେ ଯାହାର ।
ନିଜ ନିଜ ଗୋଲ ଏବେ ପଡ଼ୁଛି ପଦାରେ,
ନିରତା ଆଶ୍ରୟ କଲେ ଜିଣିବା ଆଶାରେ ।

ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଲାଗିତ ଲାଭେଇ,
କହି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଦେଖ ଯେ ଯାହା ବଢ଼ାଇ ।
ଅର୍ଥ ସୁଦ୍ଧା ଲାଗି କେହି ହେବନ୍ତି ଟାକି,
ସ୍ନେହ ମାଗି ଗଲବେଳେ ଦେଉଛନ୍ତି ଟାକି ।
ମେମ୍ବର ପଦକୁ ଆହା ! ବଡ଼ ବୋଲି ମଣି,
ସାହି ସାହି ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଲାଗେ ଟଣାଟଣି ।
ଯାଇଛି ଏକତା ଲାଭ କଳହର ଧ୍ବନି,
ଶୁଭୁଅଛି ତତ୍ତ୍ଵଗଣେ କମ୍ପାଇ ଅବନୀ ।
ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ କରି କଚେରି ଦୁଆରେ,
ହେଉଛନ୍ତି ଛୁଟା ଦେଖ ଭଦ୍ର ପରିବାରେ ।
ହେଲେଣି ଏକାଠି ଯେତେ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ପଟୁ,
ଲାଗିଲୁ ପ୍ରଭୁର ଘୋର ଏ ପଟୁ ସେ ପଟୁ ।
ନ ମାଡ଼େ ନିଦ କାହାକୁ ରକ୍ତ ସାର ବୁଲି,
କିଏ ତୋଳେ ପିଇ ଦେଇ ବୁଲେ ଝୁଲି ଝୁଲି ।
ପ୍ରବର୍ତ୍ତାନ୍ତି ଶ୍ଵେତରସୁ ଯେ ଯାହା ପିକରେ,
ପଡ଼ନ୍ତି କେତେକ ଶେଷେ ଅର୍ଥ କବଳରେ ।
ସଜ ଦେଖି ଓଜିବନ୍ତ ମାରୁତ ସୁଲ୍ୟ,
ଜୟ ହେଲେ ମୋଦଭରେ ନିଶିକୁ ଫୁଲ୍ୟ ।
କରୁଛନ୍ତି କଥାବାର୍ତ୍ତା କେହି ବା ହାତରେ,
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏ ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ।
ପଦେ ପଦେ ହୁଡ଼ୁଛନ୍ତି ପ୍ରଭୁରକଗଣ,
ଏହି ପରା କ୍ଷମତାର ବିକେନ୍ଦ୍ର କରେଣି ।
ଆର୍ଯ୍ୟଭାର ଚନ୍ଦ୍ର ଆଜ ମିଶିତ ଧୂଳିରେ,
ଉଭୟ ଯାଇଛି ଶାନ୍ତି ଗାଁ ଗହଳରେ ।
ଅନାଦି-ଅଶ୍ଵତ୍ଥକର ମିଶିବାରୁ ହାତ,
ଅହରହ ନିଶ୍ଚୟର ବୁଦ୍ଧେ କସେ ନାତ ।
ଜୀବନର ବାସ୍ତବତା ନ ବୁଝି ମାନବେ,
ପକାନ୍ତି ଆକ୍ଷିକ ସଦା କ୍ଷମତା ବିଭବେ ।

—**—

ନବୀ

ପବିତ୍ର କନ୍ଦରୁ ତଟମଟିଏ ଲେ
କଳ କଳ ନାଦ କରି,
ଆସୁଅଛି ବନ୍ଧୁ ତରବର ହୋଇ
ପତର ଗୁଡ଼ିଏ ଧରି ।

ବାଟେ ଭେଟି ଭେଟି କେତେ ଗଛ ଲଟି
ଦେହେ ବୋଲି ମାଟି ଗୋଡ଼ି,
ସଳଖେ ନ ବୁଲି ଧାଉଁଛି ପ୍ରସରି
ବାୟୁର ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ।
ବାଟେ ବାଟେ ପଲ୍ଲୀ- ପଟଳ ଦର୍ଶନେ
ପାଦ ଦେଉଅଛି ଧୋଇ,
ପଡ଼େ ଯା ହାବୁଡ଼େ ତାର ଗତି ପଥେ
ଫୁଲକେ ନିଏ ତା ବୋହି ।
କାହା ସଙ୍ଗେ ସେହି ଅବହା ନୁହଇ
ସବୁର ଜୀବନ ଧନ,
ବାଟଯାକ ସେବି ଅବଶେଷେ ଯାଇ
ଲଭେ ସାଗରେ ମିଳନ ।
କରେ ଜଳ-ଦାନ ଅମୃତ ସମାନ
ପାଇ ତା ଖୁସି ସକଳେ,
ଜଗତେ ତା ପରି ପରି ଉପକାଶ
କେ ଦେଖେ କି କେତେବେଳେ ।
ବରଷିଲେ ଅତି ଫାଟେ ତାର ଗୁଡ଼
କିଆଣମାଳ ବାରିରେ,
ବୁଡ଼ିଯାଏ ସିନା ହୁଅଇ ତା ସୁନା
ଅଜାଡ଼ି ପଟୁ ତହିଁରେ ।

—**—

ଧନୀ

କହ ଧନୀ, ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ିଲୁ ମେଦନୀ ତଳେ
ଥିଲୁ କି କିଛି ତୋ କରେ ଅବା ଅଶ୍ଵାରେ,
ଆସିଲୁ ଲଙ୍ଗଳ ହୋଇ କଲ ମାଆ ଧୁଆଧୋଇ
ତଦନ୍ତେ ଦେଲେ ଶୁଆଇ ଅତି ଭରସେ
କୁଆଁ କୁଆଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲୁ
କ୍ଷୀର ତୋଳେ ପିଇବାରୁ ତୁନି ହୋଇଲୁ ।
ମୁଣ୍ଡକୁ ପାଇଲୁ ହାତ ପରବ୍ରାତେ ଦେଲୁ ନାତ
ଆଚରି ସଦା ଅସତ ଅର୍ଜିଲୁ ଧନ,
ହାତରେ ହେଲୁ ପଇସା ତଥାପି ବଢ଼ିଲୁ ଆଶା
ନ ଛୁଡ଼ିଲୁ ଧନ ନିଶା, ମନ ପବନ
ହେଲୁ ଅବରତ ଅସ୍ଥିର
ଧନ ଗରବେ ବାହାରେ ଉଦ୍‌ବିତ ଗିରି ।

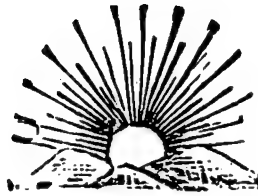

ସୂର୍ଯ୍ୟ

ବିଷା ହେବ ବୋଲି ପଡ଼ିଲୁଣି ହୁରି
 ନଳିନୀ ଭବି ସଙ୍ଗରେ,
 ପକ୍ଷୀଏ ଗଗନେ ହୁଳହୁଳି ଛଳେ
 ଭୁଲିଲେ ପୁଲକଭରେ ।
 ପୃଷ୍ଠିକ ଆକାଶ ନାଲି ଟହ ଟହ
 ଦିଶିଲୁଣି ହମେ ହମେ,
 ଏ ଖବର ପାଇ ମୋଦଭରେ ଗୁଞ୍ଜି
 ମଧୁପ କାସାରେ ଭ୍ରମେ ।

କାହୁଁ ଆସି ବାଆ ବନ୍ଧୁ ଅନୁଗଣ
 ଧୂଳରେ ଦେଲୁ ଘୋଡ଼ାଇ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସି ମାରଦ ରବିକି
 ରଖିଲା କୋଳ ମେଲାଇ ।
 ଦଣ୍ଡକରେ ଆକି ଦଣ୍ଡକେ ଲିଭାଇ
 ଦେଲା ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରକର,
 ରେ ଚଗଲା ମନ ରହୁ ତୋର ଲୟ
 ତାଙ୍କ ପଦେ ନରନ୍ତର ।

***

ବର୍ତ୍ତମାନ

ସୁନାର ଭରତ ଏହି ସାକ୍ଷୀ ଇତିହାସ,
 କରୁଅଛି କାଳ ଏବେ ତାକୁ ଉପହାସ ।
 ବିନୁଦିନ ବଡ଼ ଅଛି ମନର ବକାତ,
 ଶୁଦ୍ଧ ଅଛି ଦରିଦ୍ରର କରୁଣ ଚିହ୍ନାତ ।
 ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ କାହିଁ କାହିଁ ଥାନ ହାତେ,
 ମନୋବଳ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ ଅନ୍ୟାୟର ଦାତେ ।
 ହା, ଅଳ୍ପ, ହା, ଅଳ୍ପ ବୋଲି କେହି ଶୁଣି ଚିତ୍ତ,
 ଜଳସ୍ରାବୁ କାର ଏଣେ ହଂସା ଯାଏ ଉଚ୍ଚ ।
 କନା ଖଣ୍ଡ ଅଳ୍ପ ଲାଗି କିଏ ବା ଆତୁର,
 ଶାସନରେ ବସି କିଏ କରୁଅଛି ଜୁର ।
 ଅନାୟର ବଢ଼ିବାରୁ ଛୁଟିଛି ବିରାସ,
 ଏଥିଲଗି ମନେ ସଦା ଉତ୍ସୁକ ଯାସ ।
 ଗାଁ ଦଳଦଳ ପୁଣି ହେଲଣି ଉଚ୍ଛଟ,
 ଦରବାରେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଲୋକେ ଛଟପଟ ।
 ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଦାବା ନ ଛୁଟେ କାହାରି,
 ତେଣୁ ତାର ଖୋଜେ ବାଟ ଅନ୍ୟାୟ କାହାରି ।
 ସବୁଗୁଣ ହୃଦୟରୁ ପାଇଲଣି ଲେପ,
 ତେମାଡ଼େ ଦେଖି ତମୋଗୁଣର ପ୍ରକାଶ ।
 ଉଚ୍ଛୋଚ ବଢ଼ିଲା ଯାର ଜଣା ହେଲା ତାର,
 ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନର ଏ ନ୍ୟାୟ ବେସର ।

ଚାକର ଶୂନ୍ୟ ଭଲ ସାଧାରେ ଲୋକେ,
 ମୁଣ୍ଡ ଝାଲ ଛୁଣ୍ଡେ ମାରି ଶୋଉଛନ୍ତି ଭୋକେ ।
 ମଜାର ହଜାର ପାଇ ହାକିମମାନଙ୍କର,
 ପଙ୍ଖା ତଳେ ବସି ବସି କଟାନ୍ତି ବାସର ।
 ଅନ୍ଧରୁପ କରଣିଏ ଆଚରେ କର,
 ସାନରେ ଫେରିବୁ କୁହେ ବାବୁ ମନ ଧରି ।
 ବେତନକୁ ଚାହିଁ କିଏ କଲ କେତେ କାମ,
 ତଦାରଖ କରିବାକୁ ନାହାନ୍ତି ହାତମ ।
 ଶାସ ଜନ ନ ଅଳେ ପାଠୁଆ ବୋଲୁଲ,
 ଶାସନକୁ ଆରୁଡ଼ନ୍ତି ଯେହା ବାଟ ପାଇ ।
 କରୁଅଛି ବଞ୍ଚିବର ସମାଜେ ରଜନୀ,
 ବିନୁଦିନ ହ୍ରାସ ତେଣୁ ଏ ଦେଶ ମହତ୍ତ୍ୱ ।
 ଗ୍ରାସିଅଛି ମଣିଷକୁ ବିଷୟ ବାସନା,
 ତେଣୁ ମନେ ଖେଳୁଅଛି ଅସାର କଳ୍ପନା ।
 ନିଜ ନିଜ ମନୋରେ ଚରିତାଥ ପାଇଁ,
 ହସନ୍ତ ବିବେକ ଜନେ ତୃଷ୍ଣା ପଛେ ଧାଇଁ ।
 ଏ ଦେଶର ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଶିବ ଉପାଖ୍ୟାନ ।
 ଶୁଣି ପଢ଼ି ଶାସକର ନ ଉତ୍ତରେ ଜନ ॥
 ବରଜଣ ଧର୍ମ କେତେ ମୂଢ଼ତାବଶରେ ।
 ଚରିତ ସଫାର କରି ଲିପ୍ତ ଦୁଷ୍ଟମରେ ।

ନିଜ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଲାଗି ପରବେଳେ ପାନ,
 ହୋଇଅଛି ମଣିଷର ଏକମାତ୍ର ଧ୍ୟାନ ।
 ଅଜ୍ଞାନ-ଜନତ ପଳ ଏତ ଦୁନିଆଁର,
 ତେଣୁ ସଦା ପଡ଼ୁଅଛି ଭେଦ ହାହାକାର ।
 ବୃଥା ଆତ୍ମାଳନ ସିନା ଶୁଭ ନିରନ୍ତର,
 ଦୁର୍ମତି ବାରେଣେ କହୁ କେ ନୁହେଁ ତରୁ ।
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଚରଣରୁ ହୋଇଛି ଏ ଦେଶ,
 ତେଣୁ ତା ସନ୍ତାନ ଆଜି ପାଉଅଛି କ୍ଳେଶ ।
 ମେଘ ପରି ନାନା ବେଶ ପକାଇ ମାନବ,
 ଆପଣା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବେ କରୁଛି ଲଘବ ।
 ସଂଗ୍ରାସୀ କାଳ ଆଣି ଆଗରେ ନାଉଛି,
 ଭାଗ୍ୟର ପ୍ରସବେ କିଏ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି ।
 ପାଶୋର ନଦୀ ମନୁଁ ଏହା ଦେଖି ନିତି,
 ଆପଣା ବଡ଼ାଇ କହି ସ୍ଵାର୍ଥେ କଥା ପ୍ରୀତି ।
 ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖ ହୁଅ ଭାଗୀଦାର,
 ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ତେଣୁ ହେବ ଧର୍ମ ସଞ୍ଚାର ।
 ମିତ୍ରରୂପେ ଶତ୍ରୁ କେତେ ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ,
 ନିଜାଣି ପ୍ରକୃତ ତାଙ୍କ ଯିବନି ପରତେ ।
 ବନ ଥିଲୁ ଯେତେବେଳେ ହେ ଗୁରୁ ଦରେ,
 ଏ ଦେଶର ପିଲାମାନେ ଆନନ୍ଦ ମନରେ ।
 କରୁଥିଲେ ଶିକ୍ଷା ଲଭି ଗୁରୁସେବା କରି,
 ଯାହାର ମନ୍ଦରୁ ଥିଲୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ।
 ସେ ଶିକ୍ଷା ବିଲୀନ ଆଜି ବିସ୍ମୃତ-ଗର୍ଭରେ,
 ପାଣ୍ଡାଟ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଭଙ୍ଗିରେ ମାତନ୍ତି ସବେ ।
 ବଦଳିଛି ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ଗ୍ରାସିଅଛି ମୋହ,
 ନଡ଼ରେ କେ କରିବାକୁ ଗୁରୁସଙ୍ଗେ ଘୋହ ।
 ଦେଖାନ୍ତି ବଡ଼ ପଣିଆ ସ୍ଵାର୍ଥ ହୋଇ ବଣ,
 ଭ୍ରଷ୍ଟେଷ ନଥାଏ କା'ର ଲଭି ଅପସଣ ।
 କଟିରେ କଟିବାକୁ ନାହାନ୍ତି ବଣିଆ,
 ଏ ସବୁ ଦେଖିଲେ ଭଲ, ଲଗୁଛି ଭ୍ରମିଆ ।
 ସେ ହୁଏ ବଇର ସଦା ଯେ ପାଶେ କୁଶଳ,
 ବିପକ୍ଷତ କଥା ଦେଖ ଉଚ୍ଚାସନେ ଖଳ ।
 ଲାଗିଅଛି ସିନା ତନ୍ତ୍ର ଏ ଆସନ ଲାଗି,
 ଲୋକର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କିଏ ଅନୁରାଗୀ ।

ଜାଲକୁ ବିସ୍ତାର କରି ବସିବ ବଞ୍ଚକ,
 ସାଧୁଙ୍କ ନାଆଁ ଶୁଣିଲେ ସଦା ଠକ ଠକ ।
 ସେ ଜାଲେ ମଡ଼ୁଛି ଯେହୁ ସଦାକାଶ ତାତ,
 ପିଟିବାକୁ ସେ ଜାଲରୁ କଠିନ ବେଞ୍ଚର ।
 ପାପ ପୁଣ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳିତ ପଦରେ,
 ଦୁର୍ଗାର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ପଦ ମୋହରେ ।
 ଲାଗିଭାରି ପଣେ କେହି ତା ସଙ୍ଗେ ସମାନ,
 ନୁହଇ ଯେହେତୁ କରେ ବସନ୍ତ ମାନ ।
 ଅର୍ଥ ପଦେ ଅହରହ ନୁଆଁଇବ ମୁଣ୍ଡ,
 ଅନ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥେ ଧୂଳି ବ୍ୟସ୍ତ ତାର ଭୂଣ୍ଡ ।
 ଦବାନିଶି ଶୁଭୁଅଛି ଉଦ୍‌ବେଗେ ଉଡ଼ି,
 କାଟୁଛନ୍ତି ତହିଁ କେତେ ଅର୍ଥ ଲେରେ ପଡ଼ି ।
 ପରିଣାମେ ଗଡ଼ୁଅଛି ଯେଉଁ ଲୁହଧାର,
 କରୁଛନ୍ତି ଦିନେ ସେହି ନଥିବ ନିସାର ।
 ଅର୍ଥ କଷ୍ଟା ପଡ଼ିଅଛି ନ୍ୟାୟ ସରଣିରେ,
 ଏଣୁ ଦାନ ହନ୍ତସନ୍ତ ଆଜି ଧରେଣିରେ ।
 ସବୁଠାରୁ ବଳି ଅର୍ଥ, ପରମେ ତୋର,
 ସାଧୁ ଏ କରନ୍ତି ତେଣୁ ଦୁରୁ ନମସ୍କାର ।
 ଦୟା ହୋଇବ କଥା ଶୁଣିଥିବ ଭଲ,
 ନିଜର ଦୁଷ୍ଟମି ଲାଗି କେ ଭାଗୀ ନୁହଇ ।
 ସତ୍ୟ କହି ଭୁଷ୍ଟ ହୁଅ ଜବତନ ସବୁଆ,
 ଗୁରୁଜନ ମାନ କେବେ ଦିଅ ନାହିଁ ବ୍ୟଥା ।
 ଆଲସ୍ୟ ବାରି ନିଜ କର୍ମେ ଦିଅ ମନ,
 ଖଳର ବଚନ ସଦା କରିବ ବର୍ଜନ ।
 ଅନ୍ତରାତ୍ମା ସାକ୍ଷୀ ତୋର କରିବା କର୍ମରେ,
 ନ ଯାପ ସମୟ ବୃଥା ବିଚାର ତଳରେ ।
 ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବ ମରଣ ଧାଇଁଛି ପଛରେ,
 ମାଡ଼ିବି ଗିଳଦେବ କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 ସେବେ ଧୂସ କଳହାସ ପାଶେ ପାଶେ ଆଇ,
 ତା ହାତୁଡ଼ି କିଏ ହେଲେ ନପାରେ ପିଟାଇ ।
 ଆଶା ବିବର୍ଜିତ ହେଲେ ଶାନ୍ତି ଅସେ ମନେ,
 ତେଣୁ ମଣିଷ ଲଭଇ ସୁନ୍ଦରା ଶୟନେ ।
 ମରଣ ଆଶ୍ରିତ ଫଳେ ରଖି ଏହା ମନେ,
 କରିଯାଅ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ ସଦା ଏ ଭୁବନେ ।

ନ ଜାଣି ପାରେ କେହି କାଳର ଗତି,
ତେଣୁ ଭୁଲିବ ଭବେ ସୁପଥେ ନିତି ।

— * * —

ଅଳ୍ପମ

ଅଳ୍ପଣା ରାଜଜେ ଫେରିଯିବ ଯେବେ
ଅନ୍ଧାରେ ନ ଥିବ ପଛପାଟିଏ,
ଉଡୁଥିବ ବାଳ ପୁରୁ ପୁରୁ ହୋଇ
ମୁଣ୍ଡରେ ନଥିବ ତେଲ ଟିକିଏ ।
କିଏ ବା କାନ୍ଦିବ ଦୟିବ ବା କିଏ
ତୁଳନା କରି ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ ନକର,
ଜାଣି ପାରିବନି ଭଲ ମନ୍ଦ କିଛି
ପସର ପାଟିବ ଯେତେ ବୁଝଇ ।
ପୁଣ୍ୟ ଅବା ପାପ ଅଳେ ଥିବ ଯା
ହସାଇ କଲା ସାବ ଜବନେ,
ନ ହୋଇ ଅନ୍ତର ହୃଦୟ କନ୍ଦରୁ
କଣି ରହିଥିବ ଅତି ଗୋପନେ ।
କଳ୍ପନା ପ୍ରାସାଦ ତୋଳିଲି ଯା ବସି
ସବୁ ହେଲ ବୁନା କାଳ ପ୍ରସନ୍ନବ,
ଘଟଣା କେତେ ଦିନ ଦିନ ବଢ଼ି
ପେଷି ହେଉଅଛି ଜ୍ଞାନ ଅସ୍ରବେ ।

— * * —

କଃପୁର ଚନ୍ଦ୍ରା

ଖଟି ଦିନ ସାବ ମାଟି କାଡ଼ କାଡ଼ି
ପେଟକୁ ନ ମିଳେ ଜାଉ,
ଧମକ ଦେଖାଇ ଚମକାଇ ଦେଲେ
ସହିବ କି ଦେଶ ଆଉ ?
ମିଛ ସତ ଗାଇ ଲୋକକୁ ଭୁଲାଇ
ହଲଉଚି ହାତ ସିନା,
କଲି କି ହସାବ ସତୁଚନ୍ତି କେତେ
ଏଣେ ଦାନାକନା ନା ।
ଗଲେ ଫୁଲମାଳ ବିସ୍ତା ବେଳେ ଶୋଭା
ସଭାରେ ନାହିଁ ତା ମୂଲ୍ୟ,
ଗଛରୁ ଝୁଲେ ପତ୍ତରେ କିଏ ସେ
ଅତି ସୁବାସିତ ଫୁଲ ।
ପୁରୁବ ଲାଗେ ମିଶିଣ ମାଟିରେ
ନପତେ ଅକ୍ଷିରେ କା'ର,
କ୍ଷମତାକୁ ଡରି ନ ପିଟାଇ ପାଟି
କରୁଚି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଜୁହାର ।

— * * —

ର ଦୁ କଂ ଶ

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ଦିଲ୍ଲତ ନାମରେ ପୁରବ ରଘୁବଣେ
 ମହାଯଶା ନମେଷି,
 ମାତ ପରପୁଣ ହୋଇ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ
 ଶାସ୍ତ୍ରଥିଲେ ଏ ଧରଣୀ ।
 ଆଗ ତେ ଗାରେ ପଛ ତେ ଯଥା
 ଦୁଇ ସଦା ଅନୁସର,
 ମନୁ କୃତାରୁର ପଦ୍ମତ ପାଳନ୍ତି
 ଲଘନ ତଥା ନ କରି ।
 ନେଇ ନିଜନ୍ତର ପରଜାଙ୍କ ଠାରୁ
 ବିଧିମତେ ରାଜକର,
 କରୁଥିଲେ ଦାନ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦେ
 ଶୂନ୍ୟ କରି ଗନ୍ତାଧର ।
 ସାଧୁ ଉପାଧୂରେ ସମ୍ପଦନକର
 କରି ସଦା ଉପାର୍ଜନ,
 ଆସକ୍ତିରହୃତ ହୋଇ ସାଧୁଥିଲେ
 ଧର୍ମ କର୍ମ ସେ ରାଜନ ।
 ଦେଖାଉ ନଥିଲେ ନିଜର ବଡ଼ାଇ
 ଶମାଗୁଣେ ଥିଲେ ବଳୀ,

ଧରାଧାମେ ତାଙ୍କ ସବୁ ବିଦ୍ୟା ଜ୍ଞାନ
 ପାରୁ କେ ନଥିଲେ କଲ ।
 ଥିଲେହେଁ ନବର ବହୁ ରାଣୀ ଏଣେ
 ରାଜଜେମା ମଗଧର,
 ସଲେ ସୁଶୀଳ ସାଧୁ ସୁଦକ୍ଷିଣା
 ପ୍ରିୟତମା ରାଜାକର ।
 ବହୁବର୍ଷ ଧରି ସନ୍ତାନ ଜନମ
 ନୋହୁବାକୁ ଜାୟାପତି,
 ପୁଅ ଲଭ ଆଶେ ବାହାରିଲେ ଦୁହେଁ
 ପ୍ରଭୁପଦେ ଦେଇ ମତି ।
 ରାଜ୍ୟଭାର ମନ୍ତ୍ରୀ- ହସ୍ତେ ସମରପି
 ନିହାରି ହୋଇ ବନେ,
 ଗଲବେଳେ ରେନି କମିଲେ କାନନ
 ରଥର ଦର୍ଦ୍ଦର ସୁନ ।
 ବାଟେ ବାଟେ କେକା କେକାକର ଧୁନି
 ହେଉଥିଲେ ସୁଖକର,
 ଏଣେ ଅଶ୍ୱଶୂନ୍ୟ ସମୁଦ୍ର ଧୁନି
 ଯୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଅନ୍ଧର ।
 ବଳପତ୍ନୀକର ଶୁଭୁଥିଲେ ନାଭି
 ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ସ୍ବନ,

ପଥଶ୍ରମକୁ ଯିବେ ହରୁଥିଲା ଧୀରେ
 କୋମଳ ମଧୁ ପବନ ।
 ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଲାଗି ଶ୍ରୀବା ଟେକି ଟେକି
 ପଥେ କୁଞ୍ଜେନକର,
 'ହେଲେ ଉଦ୍ର ଅବା ରଥଧ୍ବଜ ଶୁଣି
 ମାନସେ ନରାଣି ଡର ।
 କମଳ ବନରୁ ମୃଦୁବାତ ବନ୍ଧୁ
 ହେଟାଉ ଥିଲା ବନ୍ଧି,
 ହେଉଥିଲେ ଖୁସି ଲଭି ବେନି ବାଟେ
 ବହୁ ବସ୍ତ୍ର ଆଶିଷ ।
 ମାର୍ଗେ ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ପରୁ ପରୁ
 ବନ ତରୁଳତା ନାମ,
 ପୁଲକିତ ମନେ ସେ ରାଜଦମ୍ପତି
 ଗମୁଥିଲେ ଅବରାମ ।
 ଦିଲ୍ଲିପ ରାଜନ ମହିଷୀକ ପଥେ
 ନାନା ମନୋହର ହରି,
 ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ ପଥଶ୍ରମକୁ ଯିବେ
 ନ ପାରିଲେ ଅନୁରାଗ ।
 ଦିବା ଅବସାନେ ଦୁଃଖ ତପୋବନେ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ହରଷରେ,
 ଯହିଁ ପଶୁଥିଲେ କୁଶଳାଫଳ
 ଧରି ତପସ୍ବୀ ଏ ଖରେ ।
 ସୁନ୍ଦର ବରଣ କୃଷ୍ଣସାଫେନ୍ଦ୍ର
 ଆଦରେ ହୋଇ ପାଳିତ,
 ସୀମନ୍ତନଳର ସନ୍ତାନ ପରାଏ
 ଉଚ୍ଚଳ ହାରେ ଶାୟିତ ।
 ଶ୍ରୀମ ସତ୍ପତ୍ନୀ ଦିବାର ଧାନରେ
 ବ୍ୟାପ୍ତ କୁଟୀର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ,
 କୁଞ୍ଜେନକର ଯହିଁ କରୁଥିଲେ
 ସୁଖେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ବରଣ ।
 ହୋମାଗି ସୁତକ ଆହୁତେ ଧୂମ
 ରାଜ ଥିଲା ମନୋହର,
 ମନକୁ ପବନ କରୁଥିଲା ତାହା
 ଆଗତ ଅତିଥିକର ।

ଜାୟାସହ ଭୂପ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ
 ରଥ ଆଗେ ଅବତର,
 ଦେଲେ ଉତ୍ତରାଇ ସେ ପୁଣ୍ୟାଶ୍ରମରେ
 ମହିଷୀଙ୍କି ହାତ ଧରି ।
 ଶିଶୁରୁ ପଟୁ ତାପସନକର
 ନେଲେ ଯାହୁ ସମାଦରେ,
 ଯହିଁ ବସିଥିଲେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନୀନ୍ଦ୍ର
 ସ୍ବାହା ସହ ମୋଦରରେ ।
 ମହାଦେଇ ସହ ନରମଣି ଯାଇ
 କରନ୍ତେ ପଦେ ପ୍ରଣୀତ,
 ଗୁରୁ ଗୁରୁଦତ୍ତ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି
 ସଙ୍ଗୋକ ନେଲେ ଝଟିତ ।
 ତହୁଁ ରକ୍ଷିବର ହିତାହିତ କଥା
 ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ ନିଜ ଗାଙ୍ଗୁର,
 "ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସାଦରୁ ମଙ୍ଗଳ ବୋଲି ସେ
 ଉତ୍ତରରେ ନରବର ।
 ସକଳ ବିଷୟ ମଙ୍ଗଳ ହେଲେ ହେ"
 ନବଦମ୍ପତି ସୁଦ୍ଧ ବଦନ,
 ମୋର ଅନ୍ତେ ପିଣ୍ଡ ଲୁପ୍ତ ହେବ ବୋଲି
 କରୁଛୁ ସଦା ଚିନ୍ତନ ।
 ଯାଗ କର୍ମ କରି ସୁକୃତ ଅଟେ
 ଅସୁନିକ ହେଲା ଭବେ,
 ଦାଣ୍ଡି ହେଉଅଛି ମନ ଅହରହ
 ଶାନ୍ତି ଲାଗୁନାହିଁ ଲବେ ।
 ମୁକୁର ଉପାଧି କର ଦୟା ବନ୍ଧୁ
 ସେଣୁ ମୁଁ ତବ ଆଶ୍ରିତ,
 ମିହିକୁଳର ନୋହୁ ପିଣ୍ଡ ଲୋପ
 'କର ପିତୃଗଣେ ପ୍ରୀତ' ।
 ମୁଦ୍ରିତ ନୟନେ ଧିର ହୋଇ କ୍ଷଣେ
 କହିଲେ ଯତି ପୂଜକ,
 "ମୋର ସନ୍ତାନଙ୍କ ଆରାଧନା ବିନା
 ନୋହିବ ନେୟ ଗବ ।
 ଏହି ଅଭିଶାପ ଦେଇଥିଲେ ପୁରବ
 ସୁରଧେନୁ ଗୋଷିଭରେ,

କରିଥିଲି ଯେଣୁ ହେଉ ତାଙ୍କୁ ଦିନେ
 ଶୋଇଥିବା ସମୟରେ” ।
 ଧନ ଥିଲେ ମାନ ନ ବଢଇ କା'ର
 ନ ଜାଣେ କିଏ ପୁ! ଭବେ,
 ଆପଣାର ତମ ଦେଖାଇ ହେବାକୁ
 ଇଚ୍ଛନ୍ତି ସଦା ସରବେ ।
 “ପୂଜ୍ୟପୁ ପ୍ରଭୁ ପୂଜା ବ୍ୟତିତମ
 ହେଲେ ନୁହଇ ମଙ୍ଗଳ,
 କରେ ସିନା ସଦା ଇଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ନାଶ
 ପୁଣି ସକଳ କୁଶଳ ।
 ଉପୁଜିଛି ବେନୁ ପୁଅ ଲଭ ପଞ୍ଚ
 ପୁରୁଷଙ୍କ ଅପମାନେ,
 ପ୍ରହରୁ କର ନନ୍ଦନାଙ୍କି ସେବ
 ହେ ତାଙ୍କ ସନ୍ଧ୍ୟାଧାନେ ।
 ନନ୍ଦନା ସନ୍ତୋଷ ତବ ମନୋରେ
 ଅବଶ୍ୟ ହେବ ପୁରଣ”,
 କହୁ କହୁ ଏହା କାମଧେନୁ ପୁରୀ
 ବନ୍ଧୁ କଲେ ଆଗମନ ।
 ଅଭିଷିକ୍ତ କରି ଧର ଦୁର୍ଘଟଧାରେ
 କରେନ୍ତେ ଏଥୁ ପ୍ରବେଶ,
 ହୋଇ ଥିଲୁନିତ ଭକତ ଅନ୍ତରେ
 ପୁଜିଲେ ତାଙ୍କୁ ନରେଶ ।
 ଧନ୍ୟରେ ସଂସାର ସମ୍ପଦ କାଳେ ତୁ
 ପାଶୋରୁ ମନୁ ଭକତ,
 କେତେ ଦେବଦେବୀ କହୁଥାଉ ପୁନଃ
 ପଡିଲେ ସିନା ବିପତ୍ତି ।
 ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ଯେସନ ବିଦ୍ୟାକୁ ନବିଷ୍ଟ
 ଚିତ୍ତେ କରନ୍ତି ସାଧନ,
 ଗାୟନ୍ତୁ ତେସନ ସେବ ବୋଲି ସଦା
 କହିଲେ ସେ ତପୋବନ ।
 “ସିଦ୍ଧାବେଳେ ଉଦ୍ଧା ବେଳେ ଉଦ୍ଧା
 ବସିବା କାଳରେ ବସି,
 ସେବା କର ବେନି ଜନ ଏହି ରୂପେ
 ଶୁଦ୍ଧ ମନେ ହସି ହସି ।

ସଞ୍ଜ ଚରିବୁଲି ଅସିବା ସମୟେ
 ପାଗୁଟି ଆଣିବ ଯାଇ,
 ଭକତ ଅନ୍ତରେ ଭୁଷ୍ଟ ହେବାଯାଏ
 ହେ ଏକନିଷ୍ଠ ହୋଇ” ।
 ପୁଅ ଲଭ ଆଶା ଦେଇ ଉଭୟଙ୍କୁ
 ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ମୁନି,
 “ହେଉ ବନ୍ଧୁ ଦୁଇ ତବ ପିତା ପରି
 ବୋଲି ହୋଇଲେ ସେ ତୁମ୍ଭ” ।
 ଗୁରୁ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ପଦେ ହୁଷ୍ଟ ମନେ
 ନବେଶି ଦୁଇ ହୃଦୟ,
 କୁଟୀର କୋଳରେ ନାନା ଆଲପରେ
 ଯାପିଲେ ନିଶି ସମୟ ।
 ପୁଅ ପାଇଁ ସତେ ଛଟପଟ କେତେ
 ହେଉଛି ମଣିଷ ନିତି,
 ଉପୁଜଇ ଶାନ୍ତି ମନେ ଆଜି କାଲି
 ଦେଖିଣ ପୁଅଙ୍କ ଶାନ୍ତି ।
 —*—

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ବିଭାବଣ ଅନ୍ତେ ଉଠି ଉଷାକାଳେ
 ଶୁଣି ବେଦ ଧ୍ଵନି ବେନି,
 ଗର ପୁଣେ ପୂଜା କରି ମୁନି ଧେନୁ
 ବନମୁଖ ଗଲେ ଦେନି ।
 ଧୂଳିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଥେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଛେ
 ପଡିବ୍ରତା ମହାପଦ୍ମ,
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନରେଶ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଖରେ
 ଅଧବାଟୁ ଲେଉଟାଇ ।
 ନନ୍ଦନା ସେବାରେ ଏକାନ୍ତ ମନରେ
 ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇ ରାଜନ,
 ଗୁଡ ରକ୍ଷା ଲଗି ଧେନୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
 ଭ୍ରମିଲେ କାନନ ବନ ।
 ସୁବିକାମଳ ଭୂଷା ଖୁଆଇ ଖୁଆଇ
 କରଇ ସକଳ ପାନ ।

ଗଲ ଗଲ ଗଲ ଲତା ତଳେ ତଳେ
 କରି ଏକମାସ ଧ୍ୟାନ,
 ଗାଞ୍ଜ ଅନୁସର ଯାଉଥିଲେ ଭୂପ
 କେତେବେଳେ ଲୁଇଁ ଲୁଇଁ,
 କେବେ ବା ସଳଖେ କେବେ ବନ୍ଦ ଗତି
 କରି ହୋଇ ଧଇଁ ସଇଁ ।
 ଏଣୁବେ ରଜନ କରନ୍ତେ ବିହାର
 ପକ୍ଷୀଏ ଚରୁ ଡାଳରେ,
 ମୃଦୁରବ ଛଳେ ଜୟଧ୍ବନି ମୋଦେ
 ଉଠାଇଲେ ଚଢ଼ାକରେ ।
 ମନ ପବନରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ
 କାନନ ଲତାମୟେ,
 ନଟରଞ୍ଜର ଶିରେ ଅଜାଡ଼ିଲେ ଧୀରେ
 ବୁନ୍ଦରୁ କୁସୁମବୟ ।
 ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଗ୍ରୀବା ଟେକି ଟେକି
 ହରିଣ ହରିଣୀଗଣ,
 ବୁଝି ଉଡ଼ୁଥିଲେ ଯଶସ୍ବୀ ନୃପକୁ
 ଲୁଇଁ ମୃଦୁ ସମୀପେ ।
 ଠାବେ ଠାବେ ବନ୍ଦନ ସୁଲୁସୁଲୁ ବାଆ
 ପୁରୁଣା ବାଉଁଶେ ପଶି,
 କରୁଥିଲ ସ୍ବନ କୋକିଳ ପରୋଏ
 ଶ୍ରୀମଳ ଡାଳରେ ବସି ।
 ଶୁଣି ଶୁଣି ତାହା ମଣୁଥିଲେ ଭୂପ
 ଦେବଦେବୀମାନେ ଆସି,
 ଲତା ଆତୁଆତେ ରହି ତାହାଙ୍କର
 ଗାଉଛନ୍ତି ଯଶରାଶି ।
 ସପ୍ତେଷୀରେ ପଶି କାହିଁବା ବରାହ
 ଲେଟୁଥିଲେ କର୍ଦ୍ଦମରେ,
 ଫୁଲାଇ ଫୁଲାଇ କଣ୍ଠ କାହିଁ କେଙ୍କ
 ରାବୁଥିଲା ମୋଦଉରେ ।
 ପାଦପ୍ ବିରଳ ଭୂଶ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ
 ଏଣୁକୁଳ ଧୀରେ ଧୀରେ,
 ଚରୁ ଚରୁ କେବେ ଦେଉଥାନ୍ତି ବୁଝି
 ହସେ ବୁଝୁ ବୁଝାଣିରେ ।

ଫେରିଲେ ମାଡ଼କୁ ଦଳ ଦଳ ପକ୍ଷୀ
 ଦିନଶେଷେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି,
 ଧେନୁସହ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଦିନ ସାରା
 ଆସିଲେ ନୃପ ବାହୁଡ଼ି ।
 ଯିବାବେଳୁଁ ଗାଣୀ ପଥ ବୁଝି ବୁଝି
 ଥିଲେ ମହା ଉତ୍ସୁକରେ,
 ଫେରିବାର ଦେଖି ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି
 ପୂଜିଲେ ହରିଷଭରେ ।
 ଶୀର ଦୋହନାନ୍ତେ ଶୁଅନ୍ତେ ନନ୍ଦନ
 ପ୍ରୀତ ହୋଇ ସେ ଦମ୍ପତି,
 ସାମ୍ୟକୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ ସେବାରେ
 ହସେ ବଳାଇଲେ ମତି ।
 ପୂଜା ସାମଗିୟ ଥୋଇ ନିକଟରେ
 ପୂଜାକଲେ ଦୀପ ଜାଳି,
 ପ୍ରଣମି ଗାୟକ୍ ପିନ୍ଧାଇଲେ ଗଳେ
 ଆଖି କପୁରରେ ମାଳି ।
 ବିଂଶତି ଦିବସ ହୁଅନ୍ତେ ଅଞ୍ଜଳି
 ନିରଜନା କରି କରି,
 ମନ ଜାଣିବାକୁ ବୁଲିଲା ନନ୍ଦନ
 ଏଣେ ତେଣେ ଚରି ଚରି ।
 ଅଲକ୍ଷିତ ଭାବେ ପଶୁ ପଶୁ ଧେନୁ
 ହିମାଳୟ ଗହ୍ବରରେ,
 ଲଟିରୁ ବାହାର ସିଂହଟିଏ ତାଙ୍କୁ
 ଆକ୍ରମିଲା ହୋପଉରେ ।
 ତଳେତେ ନରେନ୍ଦ୍ର ଦେଖିଲେ ହସ୍ତ
 ଗାୟତ୍ରୀୟେ ବସିବାର,
 ନପାରିଲେ କାହିଁ ତୁଣୀରୁ ସାୟକ
 ଟାଣିଲେହେଁ ବାରିବାର ।
 ତାହାଙ୍କ ଆଗରେ ଓଟାରୁଛୁ ସିଂହ
 ଦୃତଭାବେ ତାଙ୍କୁ ଧରି,
 ତଥାପି ଅକ୍ଷମ ହେଲେ ନରରାଣୀ
 ବଧୂବାକୁ ସେ କେଶରୀ ।
 ତହୁଁ ସେ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ଗ୍ରାସରେ
 କହିଲା ଭୁବେ ଏସନ,

“କୃଥା ଶ୍ରମ କରି ମାତୃକ କପାଳ
 ସବୁ ହେବ ଅକାଶେ ।
 ଭାବ ଦେଖ ଗିରି ଟଳିବ କି ଗାରେ
 ବାହାଘାତେ ତରୁମୁଳ,
 ଶଶାକ ବଧୂବ ହାତୀକୁ ଅଥବା
 ମୃଗେନ୍ଦ୍ରକୁ ମୃଗକୁଳ ।
 ଶୂଳପାଣିଙ୍କର ଜଗୁଆଳ ହୋଇ
 ରହିଅଛି ଏ କାନନେ,
 ଉପବାସେ ଅଛି ହେବ ପରିତ୍ରପ୍ତ
 ଏ ଧେନୁ ଶୋଣିତ ପାନେ ।
 ନାମ କୁନ୍ଦାଦର ଜାଣି ମହାବୀର
 ରୁଦ୍ଧ ଅଟେ କିଙ୍କର,
 ପାଗର କି ମୁହଁଛି ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଛି
 କହ ଆଦେ ନରବର ?”
 ବୁଝିଲେ ସଜେନ୍ଦ୍ର ଶିବଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ
 ନିଜ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟହତ,
 ଯାଉଥିଲେ ତେଣୁ ମୁନି ଧେନୁ ଗୁଡ଼ି
 ପିଇବାକୁ ସୁଜକତ ।
 ଶୁଣି ତା ନେଶର ତହୁଁ ସିନ୍ଧୁତହାସ୍ୟ
 କହନ୍ତି ପୁଣି ଏସନ,
 ଗୁର ଗାଈ ଲାଗି ଏ ସୁନ୍ଦର ଗାଈ
 କରିବ କିପାଁ ବର୍ଜନ ?
 ପ୍ରଜାହତ ଲାଗି ରଜାର ଜନମ
 ଜାଣିଥିବ ନରପତି,
 ତାରିବ ପ୍ରଜାକୁ ସୁରାଳରେ ଥାଇ
 ଖଣ୍ଡିବ ତାଙ୍କ ବପତି ।”
 ଏକାଳେ ନନ୍ଦିନୀ ବୃନ୍ଦାନ୍ତେ ଅଧୀରେ
 ଫେରାଇ ଫେରାଇ ମୁଖ,
 ବିକଳେ ରଜନ କହୁଲେ ହରିକ
 ଅନୁଭବ ଅତି ଦୁଃଖ ।
 ‘କିଫଳ ବା ହେବ ଏ ରଜ ଭୋଗରେ
 କଳଙ୍କିତ ହେଲେ ଭବେ,
 କହୁଛ କିପରି ମହାଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ
 ପାହୁନାହିଁ ବୁଝି ଲବେ ।’

ଆହୁରି କଥାଏ ଶୁଣି ପଶୁରଜ
 କହୁଛି ହୋଇ ବିନୟ,
 ଜନମି ଧରରେ କୋଟି କୋଟି ଜୀବ
 ଭଜନ୍ତି ନିତ ବଲୟ ।
 ମରଣ ଭୟରେ ଯଶ ନାଶ କଲେ
 କି ବୋଲିବେ ମୋତେ ଜନେ,
 ଅବଶ୍ୟ ନଶ୍ଵର ଏ ଶରୀର ଅବା
 ଆସିବ କି ପ୍ରାୟାଜନେ ?
 ଦଃଷ୍ଟି ବନ୍ଧୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭବଶରୁ
 ବନେ ଆମ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର,
 ତେଣୁ ହେ ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଧୁର ପ୍ରାର୍ଥନା
 ଫେଳ କେତେ ନକର ।”
 ‘ହେଉ ତେବେ’ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତେ କେଶରୀ
 ଖେଳାଇ ହସ ବଦନେ
 ଜାତ୍ୟମୁକ୍ତ ହୋଇ ବୃହ୍ମିଲ ବେଳକୁ
 କେଶରୀ ନଥିଲ ବନେ ।
 ନନ୍ଦିନୀ ଏକାକୀ ରହି ସେହିଠାରେ
 କହୁଲେ ଭୂପେ ସେନୁହରେ,
 “ପରଶୁଥିଲି ମୁଁ ତବ ସେବାଭକ୍ତି
 ମାୟାକରି ଏ ରୂପରେ ।
 ଦୁର୍ଘଦାସୀ ବୋଲି ନନ୍ଦବ ମୋଠାରୁ
 ମାଗିନିଅ ଏବେ ବର,
 ମୋ ପ୍ରତି ସୁଦୟା ପୁଣି ସେବାଭକ୍ତି
 ମୋହୁଛି ମନ ମୋହର ।”
 ଏ ବନେ ଶୁଣି ମାଗିଲେ ଏ ବର
 ଚନ୍ଦ୍ରପଣା ଏକ ସୁତ,
 ‘ସୁଦକ୍ଷିଣା ଗନ୍ତର’ ଜାତ ହୋଇ କହୁ
 ଅଯୋଧ୍ୟା ମନ୍ତ୍ରକୁ ପୁର ।’
 ପ୍ରସନ୍ନ ‘ତଥାପୁ’ ବୋଲି ବର ଦେଇ
 ଆସିଲେ ଆଶ୍ରମେ ଫେରି,
 ପଛେ ପଛେ ତାଙ୍କ ଅଯୋଧ୍ୟା ନରେଶ
 ଆସିଲେ ନକର ଡେରି ।
 ମୁଖ ହସ ହସ ଦେଖି ନରେଶଙ୍କ
 ସୁଦକ୍ଷିଣା ମନେ ମନେ,

ସିଦ୍ଧ ମନୋରଥ ହୋଇଅଛି ବୋଲି
 ଭାବି ଗୁଣିଲେ ରଜନେ ।
 ତହୁଁ ନରପତି ସକଳ ବୃହନ୍ନ
 ଆନନ୍ଦେ ଗଦ୍‌ଗଦ ହୋଇ,
 ପାଟ ମହାଶୀଙ୍କି ବାଣ୍ଟିଲେ ତକ୍ଷଣେ
 ତଳେ ଅହୁଗସ୍ତ ଥୋଇ ।
 ସାନ୍ଧ୍ୟ-ବଧୂ ସାରି ତହୁଁ ନରେଶ୍ୱର
 ପାନାନ୍ଦେ ବସିଲେ,
 ହୋମବଧୂ ଶେଷେ ବଶିଷ୍ଠ ଆଦେଶେ
 ପିଇଲେ ନନ୍ଦନ ଶୀର ।
 ମହାମନା ମୁନି ପରଦିନ ପ୍ରାତେ
 ଗୋଷପବା କ୍ରନ୍ତ କରଇ,
 ଅଶୀବାଦ ଦେଇ ଆପଣା ନବରେ
 ବେନକୁ ଦେଲେ ପଠାଇ ।
 ପୂଜା କରି ବେନ ଗୁରୁ ଗୁରୁଦେବୀ
 ପୁଣି ସବସ୍ତ୍ରା ଧେନ୍ବୁକୁ,
 ବଦା ମାଗି ତାଙ୍କୁ ଲେଉଟିଲେ ହସେ
 ଆପଣା ରଜଧାମକୁ ।
 ବବଧ ଆଲଗ୍ନ ପଥ ଅବହମି
 ପଡ଼ିଥିଲେ ସୁନବରେ ।
 ମନ ଦୁଃଖେ ଥିବା ପରଜାନ ବଡ଼
 ପାଶ୍ଚେଟି ନେଲେ ସାଦରେ ।

—**—

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ଗର୍ଭ ଧରିବାରୁ ପାଟ ମହାଦେଇ
 ପୁରୋସୀ ଗୁଲକିତ,
 ଦଲ୍ଲପକ ମୁଖେ ଉଲ୍ଲାସ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା
 ଖେଳିଲା ଅନବରତ ।
 କୃଷ୍ଣହୋଇ ତହୁଁ ଦଶିଲ ପାଣ୍ଡୁର
 ମହାଶୀଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ,
 ଅରୁଚି ହେବାରୁ ମାଟି ଆସ୍ବାଦନ
 ପାଇଁ ବଲାଇଲେ ମନ ।

ଏଣେ ନରପତି କହନ୍ତି ସଖୀଙ୍କି
 “ଯହିଁରେ ତାହାଙ୍କ ମନ,
 ଫରୁର ପରୁର ଆଖି ଦେଉଥିବ
 ସରିଯାଉ ଯେତେ ଧନ ।
 ପ୍ରେୟସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଗାଢ଼ ଅନୁରାଗ
 ରଖି ସେହି ନରପତି,
 ବିଷ୍ଣୁ ପିବା ଲାଗି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦରିଦ୍ର
 ବାଣ୍ଟିଲେ ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ମରମେ ମରମେ ଦେଉଅଛି ବାଧା
 ଗର୍ଭର ଦିନୁଦିନ,
 ସମ୍ଭାଳି ନିଅନ୍ତି ଲଜପାଇ ଅବା
 ତହୁଁ ଯମେ ଯମେ ଶାଣ ।
 ଆସନ୍ତ ପ୍ରସବା ପାଟ ମହାଦେଇ
 ଦଶିଲେ ରୁଚିରତରୁ,
 ନୃମତି ଆଦେଶେ ଦାସୀଏ ସଜାଡ଼
 ରଖିଲେ ସୁନ୍ଦରା ଦର ।
 ପ୍ରସବିଲେ ସୁତ ଭାଗ୍ୟବତୀ ରାଣୀ
 ସବ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ,
 ଏହି ମଧୁମୟ ବାଉଡ଼ା ଶ୍ରବଣେ
 ନରେନ୍ଦ୍ର ଆସିଲେ ଗରେ ।
 ବଧୂଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ଜଳନିଧି ଜଳ-
 ରାଶି ଉଠିଲଇ ଯଥା,
 ପୁତ୍ରମୁଖ ଦେଖି ଉଠିଲଇ ହୁକୁ
 ଆନନ୍ଦ-ଲହରୀ ତଥା ।
 ସୁତ ଜନ୍ମଲଗି ବବଧ ଆମୋଦ
 ହେଲ ରୋଜ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠିତ,
 ପୁଣି ସୁମଧୁର ମଙ୍ଗଳ ବାଦ୍ୟରେ
 ମେଦିନୀ ହେଲ କମିତ ।
 ରଲ୍ଲ ବଲସିନୀ ସୁରୁରୁ ହାସିନୀ
 ନର୍ତ୍ତକୀ ରଖିକାତୟ,
 ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗ କରି ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ
 ରସାଇ ଦେଲେ ହୃଦୟ,
 ଭେଦନାମ ଦେଇ ପୁଅକୁ ବଶିଷ୍ଠ
 ବହୁ ଆସି ଆନନ୍ଦରେ ।

କହିଲେ ନୋହିବ ଏହାଙ୍କ ସରି କେ
 ଶସ୍ତ୍ର ତନୁ ଭୁବନରେ ।
 ସେ ଦମ୍ପତି ସଦା ଲଭନ୍ତି ଆହ୍ଲାଦ
 ପୁଅ ମୁଖ ଚାହିଁ ଚାହିଁ,
 ଗୁଲି ଶିଖିବାରୁ ତାଙ୍କନ୍ତେ ଆସନ୍ତି
 ଡଗ ଡଗ ହୋଇ ଧାଇଁ ।
 ପୁଅ ଦୁଃଖ ଭାଳି ଲୁଚକାଳି ଖେଳ
 ଦେଖୁଛନ୍ତି ନିରତ ଭାବେ,
 ପୁଣେ ପୁଲକିତ ଦୁଃଖେ ପରିତାପ
 ନକରିବ ଏଣୁ ଲବେ ।
 କେତେ ଗ୍ରୀବ କରି ପାଇଛନ୍ତି ପୁଅ
 ଆହା କେତେ ଯାତନାରେ,
 ପୁରୁବ କଥାକୁ ପାସୋରି ଦେଲେଣି
 ଦୁଃଖ ଭବିଷ୍ୟ ଆଶାରେ ।
 ଯଉବନ ଯୋଗେ ନବକାନ୍ତି ବନ୍ଧି
 ପାରେ ସବୁ ବିଦ୍ୟାରେ,
 ହେବାରୁ ରଜନ ତାଙ୍କ ପରିଶ୍ରମ
 ସମ୍ପନ୍ନ କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ।
 ଯୁବରାଜ ପଦେ ଅଭିଷିକ୍ତ କରି
 ଦେଲେ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ,
 ଅନେଶ୍ୱର ବାରି ଅଶ୍ୱମେଧ ଯାଗ
 କଲେ ଭୂପ ସମାପନ ।
 ଶତସଂଖ୍ୟା ଯାଗ ପୁରବୀ ମାନସ
 ବଳିଷ୍ଠ ରଘୁ ସଂଗରେ,
 ଛୁଡ଼ିଲେ ଦିଲ୍ଲୀପ ଯାଜ୍ଞିକ ଘୋଷକ
 ପ୍ରଣମି ହରଷଭରେ ।
 ସେ ପୁତ୍ର ଅଶ୍ୱକୁ ନେଉଛନ୍ତି ହରି
 ବଳୀ ଆସି ଖରଡ଼ରେ,
 ଏ ଅଭୂତ ଦୁଃଖ ଦେଖି ନୃପସୁତ
 ଅନାଇଲେ ବିଷ୍ଣୁପୁରେ ।
 ଏ କାଳେ ନନ୍ଦନା ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ରମେ ଆସି
 ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଦରଶନ,
 ତାହାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ପବନ ମୁଣରେ
 ନେଇ କଲେ ପ୍ରଣାମନ ।

ସେ ଅଶ୍ୱ ଦେଉକୁ ଦେବରାଜ ବୋଲି
 ରଘୁବୀର ତାଙ୍କୁ କଲି,
 ଗଗନ କମ୍ପାଇ କହନ୍ତି ଗନ୍ଧୀରେ
 ଗୁରୁଚକ୍ଷୁ ମଳି ମଳି ।
 ହେ ଦେବେନ୍ଦ୍ର କପାଁ ଘଟାଉଛ ବାଧା
 ମୋ ପିତାଙ୍କ ଧର୍ମ କର୍ମେ,
 ତୁମ୍ଭପରି ମାନ୍ୟ ଲେକର ଏ କାର୍ଯ୍ୟେ
 ବ୍ୟଥା ଲଗେ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ।
 ଯାଗର ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ଏ ଅଶ୍ୱଟି
 ଗୁଡ଼ିଦିଅ ସୁରପତ,
 ସନ୍ତାନ ଦର୍ଶକ ହୋଇ ମାତକର୍ମେ
 ବଳଉଛ ତୁଛା ମତ ।
 ରଘୁଙ୍କ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଶର ଶୁଣି ଶନ୍ଦ
 ଉତ୍ତରରେ ତାଙ୍କୁ ଧୀରେ,
 ‘ଶତହତୁ’ ବୋଲି ଜାଣିଛନ୍ତି ମୋତେ
 ସକଳ ଏ ମେଦିନୀରେ ।
 ଏହି ଆଶ୍ୟା ମୋର ଦେବାକୁ ଲିଭାଇ
 ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଜନକ ତବ,
 କିନ୍ତୁ ମୋ ପ୍ରସିଦ୍ଧି- ବିଲେପ ସାଧନ
 ନ ହେବ କେବେ ସମ୍ଭବ ।”
 ଘୋଷକ ରକ୍ଷକ ରଘୁ ଉତ୍ତରରେ
 ତହୁଁ ମେଦମନ୍ତ ନାଦେ,
 ଉପହାସ କରି ହିନ୍ଦବନାଥଙ୍କୁ
 ‘ପଶନାହିଁ ଏ ବିବାଦେ ।’
 “ରଘୁକୁ ନଜଣି ଯିବ କି ପଳାଇ
 ଅଭିଳାଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ?
 ନକରି ବିଳମ୍ବ ଶ୍ରୁତା ବରଜ
 ଆସ ଶରସନ ଧରି ।”
 ଏହା କହି ରଘୁ ଉଦ୍‌ମୁଖ କରି
 ଶର ଥୋଇ ଶରସନେ,
 ମହା ପ୍ରଭାବରେ ହେଲେ ଅବସ୍ଥିତ
 ଚାହିଁ ସହସ୍ର ଲେଟନେ ।
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ କାଳ ଧରି
 ଲଗିଲ ସୁଦ୍ଧ ଔଷଣ,

ରହଲେ ଅନାଇ ଭୁତଲେ ସୌନବେ
 ଅନ୍ତଃକ୍ଷେପ ସିଦ୍ଧଗଣ,
 ଅଭୁତ ବରଭ ଦେଖି ସୁନାସୀର
 ଶ୍ରେୟଙ୍କର ଏକାଳରେ ।
 “ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲି ମୁଁ” ମାଗ ବର ବୋଲି
 କହିଲେ ଉଲ୍ଲାସଭରେ,
 ନରେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ବଚନେ
 ଶର ପୁରାଇ ତୁଣୀରେ,
 ହେ ଶନ୍ଦ ! ଅଶୁକୁ ଗୁଡ଼ିବିଅ ବୋଲି
 ନବେଦିଲେ ମୃଦୁଗିରେ ।
 “ଯାଅ ଅଶୁ ଗୁଡ଼ି ଯାହା ଅଭରୁଚି
 ଇଚ୍ଛାମତେ ମାଗ ବର”,
 ବୋଲି କହିବାରୁ ଦଲ୍ଲପ ନନ୍ଦନ
 ବୋଇଲେ ତହୁଁ ସଭର ।
 “ଅଶୁ ତେଜିବାକୁ ନଥିଲେ ହୃଦୟେ
 ଜନକ ଯଜ୍ଞ ସଦନେ,
 ଯାଗ ଶେଷ ଆଗେ ହୋଇଛନ୍ତି ବ୍ରଜ
 ପଠାରୁ ଦୂତ ତଷଣେ ।
 ଏ ସକଳ କଥା କରିବାକୁ ଜଣା
 କର ସେଥିର ବିଧାନ,
 ମୋର ମନୋରଥ ପୁରବ ପୁନଶ୍ଚ
 ବଢ଼ିବ ମୋର ସମ୍ମାନ ।
 ସ୍ତବ୍ଧହୃତ ହୋଇ ଶ୍ରେୟଙ୍କ କଥାରେ
 ବାହୁଡ଼ିଲେ ଶରୀପତ,
 ଲୟ ନ ଯାଉଣୁ ଦୂତ ଏ ସନ୍ଦେଶ
 ଜଣାଇଥିଲି ଝଟିତ ।
 ତନୟ ପ୍ରବେଶ ଦରଶନେ ପିତା
 ଆର୍ଦ୍ରକ୍ଷି ତାହାକୁ ଧାରି,
 ପୁଲକିତ ମନେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି
 ପ୍ରଶଂସିଲେ ମିଷ୍ଟ ଗିରେ ।
 ବୀରପୁତ୍ର ହୋଇ ବିଷୟ ଭୋଗରେ
 ସୁତକୁ ସିଂହାସନରେ,
 ବସାଇ ଦଲ୍ଲପ ସୁଦକ୍ଷିଣା ସହ
 ଆଶ୍ରମିଲେ ତପୋବନରେ ।

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ଗୁପ୍ତ ଶତ୍ରୁଙ୍କର ହୃଦେ ଶର୍ପାଙ୍ଗଳ
 କୁହୁଡ଼ୁଥିଲା ଭିତରେ,
 ତପସ୍ୟା ନିମିତ୍ତ ଯିବାରୁ ଦଲ୍ଲପ
 ଜଳିଲା ତାହା ପ୍ରଶରେ ।
 ରଘୁଙ୍କ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଲାଭିଲି ତାକୁ
 କଲେ ବଳେ କଉଶଳେ,
 ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଗତିରେ ହେଲେ ସୁଶୋଭିତ
 ଅସୁର ପ୍ରଭାମଣ୍ଡଳେ ।
 ନବ ବାରିବାହ ଦର୍ଶନେ କୃଷକେ
 ହୁଅନ୍ତି ଆନନ୍ଦ ଯେହେ,
 ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀଏ ବାରେନ୍ଦ୍ର ରଘୁକୁ
 ଦେଖି ସିଂହାସନେ ତେହେ ।
 ନବ ଗୁଣସୁକ୍ତ ହୋଇ ନବ ନୃପ
 ରଜାନାମ ସାର୍ଥ କରି,
 ଶାସିଲେ ଧରଣୀ ନ୍ୟାୟ ଅଭିଯାୟୀ
 ନବ ନିୟମକୁ ଧରି ।
 ନ.ନା କଉଶଳେ ଯେତେ ଶ୍ରେଣୀଲ
 ଥିଲା କରି ଦୃଷ୍ଟଭୂତ,
 ନିରୁଦ୍‌ବେଗ ମନେ ଶାସନ କରେନ୍ତି
 ସାହସେ ଦଲ୍ଲପସୁତ ।
 ସମସ୍ତଙ୍କେ ଦଣ୍ଡ ସମ ଦୋଷୀଜନେ
 ଦେଇ ଦଲ୍ଲପ ନନ୍ଦନ,
 ଶତ୍ରୁ ଅବା ମିତ୍ର ନ ବିଚାରି ହୃଦେ
 କଲେ ଖ୍ୟାତି ଅରଜନ ।
 ସୁଦମନ ଯଶ ତାହାଙ୍କର ସମେ
 ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ଭୂମଣ୍ଡଳେ,
 ସତେ ଅବା ତାହା ତାରମାଳ ଛଳେ
 ପ୍ରସରିଲା ନଭସ୍ଥଳେ ।
 କୃଷକ ବାଲ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଲତା ତଳେ
 ଧରି ସୁମଧୁର ତାନ,
 ତାଙ୍କ ଯଶୋଗୀତ- ମାଳା ମୋଦଲରେ
 କରୁଥିଲେ ସଞ୍ଜେ ଗାନ ।

ତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟୁଦୟେ ପରାଜୟ ଉପେ
 ନଦିଶିଲେ ଦେଶେ ଠକ,
 ସଶସ୍ତ୍ର ପ ଗଣ ପାଇ ତତକ୍ଷଣେ
 ଲୁଚନ୍ତି ସେପରି ଭେକ ।
 ଶରତ ସମୟ ଉପଗତ ହୋଇ
 ଶୁଖାଇଲ ମାର୍ଗ ପକ,
 ସୁଧା କରଣରେ ଅଶ୍ରବ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
 ଦିଶିଲ ସୁଧାଂଶୁ ଅଙ୍କ ।
 ରମ୍ୟ ସପ୍ତ ପଣ୍ଡୀ ଦୁର୍ଝି ଚଉଦିଗେ
 ବସୁଲିଲା ତା ବାସନା,
 ସୁଦ ପାଇଁ ରଘୁ ମାନସ ବଳଇ
 କଲେ ଅଶ୍ରୁ ନିରାକନା ।
 ଶୁଭ ଅନୁକୂଳେ ଦିଗ୍‌ବିଜୟ ଆଶେ
 ଆରମ୍ଭିଲେ ଅଭିଯାନ,
 ନାରାୟଣଙ୍କର ଲଜାଞ୍ଜଳ ଯୋଗେ
 ଉଡ଼ିଲ ରଥେ କେତନ ।
 ଜନମି ଧରରେ ଖାଲି ହାତେ ସବେ
 ଫେରିଲ ଖାଲି ହାତରେ,
 ନିଜ ଦେଖି ଜନେ ତଥାପି ଆସନ୍ତୁ
 ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନରେ ।
 ଦେଖି ହେଲା ମନେ ଧୂଳ ସଙ୍କେତରେ
 ସୁବୁଦ୍ଧି ଶିଶୁଗଣ,
 ହୋଇ ସାବଧାନ ନିଜ ସଇନକୁ
 ସଜାଇ ରଖିଲେ ରଣ ।
 ବାସବ ଦିଗରେ ହେଲେ ଅଗ୍ରସର
 ତତୁରଙ୍ଗ ସେନାସହ,
 ରଥର ଘର୍ଘର ନାଦେ କମ୍ପିଥିଲ
 ଅନୁଶ୍ରବ ଅହରହ ।
 ଖୋଳ ଖୋଳ କୁପ ଜଳଦାନ ପଥେ
 ନିର୍ମାଣି ସେତୁ ନଦୀରେ,
 ଦଳବନ ଛେଦି ବିରାଟ ବାହିନୀ
 ଗମୁଥିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 ଛୁନିଥିଲ କର ମହାହୁତବଳ
 ଗମେ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଯେସନ,

ବିପକ୍ଷ ନୁପକ୍ତ ଦଳ ପରାସମେ
 ଗଲେ ନରେନ୍ଦ୍ର ତେସନ ।
 କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଳ- ବାନ ସେନାଗଣ
 ପୁରାଦିଗ ଜୟକରି,
 ତାଳୀବନ ସିନ୍ଧୁ- ଶାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ
 ଅକ୍ଷରତ ଗଡ଼ଧର ।
 ସେଠା ଅଧିବାସୀ ସୁହୃଦ୍‌ଭାଜଗଣ
 ପରିହରି ସୁଦ ଉପେ,
 ବେତସ ପରାଏ ନତ ହୋଇ ପଦେ
 ଜହାର କଲେ ବିନୟେ ।
 ହେମନ୍ତ ଋତୁରେ ଲଇଥାଏ ଫଳେ
 ପଦ୍ମଶାଳ ଯେଉଁପରି,
 ଦେଖି ପରାକ୍ରମ ବଙ୍ଗ ବାଉଗଣ
 ଅବନତ ସେହୁପରି ।
 ବଙ୍ଗ ଜୟକରି ନିଜ ବାହୁବଳେ
 ହେଲେ ତହିଁ ଅଗ୍ରସର,
 ଜୟଲୀପ୍ତ ରଘୁ କଳିଙ୍ଗ ଆଡ଼କୁ
 ନକରି ତଳେ ଶାତର ।
 ଗଜ ସୈନ୍ୟ ସଜ ହୋଇଣ କଳଙ୍ଗ
 କଲ ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ,
 ଉଭୟ ପକ୍ଷରେ ଅତି ଚମକାରେ
 ହେଲ ତହିଁ ଘୋର ଲଣ ।
 ମାତ ରଘୁ ଶକ୍ତି ବିପକ୍ଷ ସୈନ୍ୟଙ୍କ
 ଟାଣପଣିଆ ଅଟରେ,
 ରଖିଥିଲେ ନେଇ ସେନା ନିବାସରେ
 ବହୁ ନକର ବନ୍ଦରେ ।
 ତାହାଙ୍କ ପଞ୍ଚଜେ ମହା ମଉଜରେ
 କେତେ ଦିବସ କଟାଇ,
 ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଲେ ସିନ୍ଧୁ ତଟେ ତଟେ
 ବିପକ୍ଷ ରାଜ୍ୟ ଫେରାଇ ।
 ପାନପସେ ଠୋଲ କରି ନାରିକେଳ
 ମଧୁ ପାନ କରି କରି,
 ପ୍ରସନ୍ନ ମନରେ ଯାଆନ୍ତି ସେମାନେ
 ପଥକାନ୍ତ ଭୂଷା ହରି ।

ଉକ୍ତ ସମାଜସ୍ବେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ସେନା
 ଆସ୍ବେଦିତ ଅନନ୍ତର,
 ଦେଖିଲେ ତହିଁରେ ରଘୁଙ୍କ ସମାନ
 ବଳୀ କେଶଶୃଙ୍ଗକର ।
 ନନ୍ଦର ସେମାନେ ବଦନ ବୁଲଇ
 ଚାହୁଁଥିଲେ ଥରେ ଥରେ,
 ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିଲେ ଅବା ନିର୍ଭୀକତା
 ସେନାବାହିନୀ ଆଗରେ ।
 ଭୁକ୍ତ ପଥ ଦଳ ବାହୁଁ ଉନ୍ନତ
 ମୃଦୁଧ୍ବନି ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ,
 କରିଲ କ ସେବା କୋଶଳେଶ୍ବରଙ୍କ
 କାନନ ମାର୍ଗରେ ଥାଇ ।
 ଯିବାବେଳେ ରଘୁ ଗିରି ଉର୍ ଉର୍
 ତାଙ୍କ ସେନା ଦଳେ ଦଳେ,
 ହରୁଥିଲେ ଶ୍ରମ ମହା ହୃଷେରେ
 ଦେବଦାରୁ ଗୁପ୍ତାଦଳେ ।
 ଗିରି ପୃଷ୍ଠଦେଶେ 'ଗଣ' ନାମେ ଏକ
 ଜାତି କରୁଥିଲେ ବାସ,
 ଘେନି ସହୃଦ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ସେମାନେ
 ଦେଖାଇ ଅତି ସାହସ ।
 କିନ୍ତୁ ଗଣମାନେ ରଘୁ ବାହିନୀଙ୍କ
 ଅନୁଭବ ବାହୁବଳ,
 ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରତିଦେଇ ଅର୍ପିଲେ ରଘୁଙ୍କୁ
 ଯା ଥିଲା ତାଙ୍କ ସମ୍ବଳ ।
 ପ୍ରାଗ ଜ୍ୟୋତିଷର ନରପତି ଶୁଣି
 ରଘୁଙ୍କର ଆଗମନ,
 ତାଙ୍କ ପଦ ଧୋଇ ଦେଲେ ଉପହାର
 ବଡ଼ ବଡ଼ କର୍ତ୍ତମାନ ।
 ବହୁସ୍ଥାନ ବୁଲି ବହୁ ରହ ଲଭି
 ସେନାବାହିନୀ ସହୃଦେ,
 ବହୁଦିନ ପରେ ଫେରିଲେ ନୃପତି
 ପୁରେ ହୋଇ ପୁଲକିତ ।
 ଉଷାକାଳେ ରବି ଆଗମନ ଦେଖି
 ପଦ୍ମିନୀ ଆନନ୍ଦ ଯଥା,

ନରପତିଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନରେ
 ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀଏ ତଥା ।
 ନବରେ ପ୍ରବେଶ କରିନ୍ତେ ନଭେଶ
 ପୁଲକିତ ମହିଳାଏ,
 ଜଣାଇଲ ଏବେ ବଧୂ ଦରଶନେ
 କୁମୁଦମାର ପରାଏ ।
 ପ୍ରଜାହତ ଲଗି ଜଳଗୟମାନ
 ଖୋଲାଇଲେ ନୃପବର,
 ରାଜ୍ୟ ସମାବୃତ ଅବରତ ପାଇଁ
 ରଖିଥାନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତଚର ।
 ଇତି ଭୟ କେବେ ନଥିଲା ଦେଶରେ
 ରାଜାଙ୍କ କ୍ୟାପୁ ଶାସନେ,
 ଯାଗ କରି କରି ସାରିଥିଲେ ଧନ
 ରାଜ୍ୟର ହିତ ସାଧନେ ।

—*—

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

ଦକ୍ଷିଣା ଦାନରେ ସର୍ବସ୍ବାନ୍ତ ରଘୁ
 ରହିଥିଲେ ଶୂନ୍ୟପୁରେ,
 ଦିନେ କୌଶଲ୍ୟୁନ ପ୍ରବେଶିଲେ କରି
 ତାହାଙ୍କ ରାଜ ନବରେ ।
 ବେଦବିଶାରଦ ଅତିଥିକୁ ଆସି
 ଭକ୍ତିଭରେ ଅର୍ଘ୍ୟନା,
 ମୃତ୍ତିକା ପାତ୍ରରେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଥୋଇ ଦେଇ
 କରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା ।
 ଯାଗ ଦକ୍ଷିଣାରେ ଦାନ କରି କରି
 ନଥିଲା କିଛି ତାଙ୍କର,
 କୃତାଞ୍ଜଳିପୁଟେ ନିରାଜନା କରି
 ପୂଜିଲେ ତଦନନ୍ତର ।
 ତବ ଗୁରୁଦେବ କୁଶଳେ ଆନନ୍ଦେ
 ଅଛନ୍ତି ତ ପୋବନେ ?
 କିଛି ଗୁରୁତର ବାଧାବିଘ୍ନ ଯୋଗେ
 ଅଛନ୍ତି କି ଦୁଃଖ ମନେ ?

ମୃଗ ଶିଶୁମାନେ ହେଉ ନାହାନ୍ତି ତ
 ଆଶ୍ରମେ ଅକାଳେ ନାଶ,
 ନିଜ ନିଜ ଦାନ କରି ପୁଣ୍ୟଘଣ୍ଟେ
 ପୁରୁଛୁ କି ଅଭିଳାଷ ?
 ହେ ପୁଣ୍ୟାମ୍ବାବର ଆସିଛ କିମତେ
 କୃପାକରି କହ ଅରେ ?
 ଏ ରୂପ ବଚନ ଶୁଣି ନୃପକର
 ବୋଇଲେ ମୁନି ମୋଦରେ ।
 “ତବତ୍ତ୍ୱେ ନାଥ ଆଉଁ ଆଉଁ ରାଜ୍ୟେ
 ଅଶୁଭ ହୁଏ କି କା’ର ?
 ଯେ କାଳେ ଚଣ୍ଡୀଂଶୁ ହୁଅନ୍ତି ଉଦ୍ଧତ
 ରହେ କି ତମ ଧର ।
 ପାଉଅଛୁ ଶୋଭା ସହପାସରେ ଦାନ
 କରି କର ନିରନ୍ତର,
 ଯାଗ କରି ନର ଦକ୍ଷିଣା ଦାନରେ
 ଶୂନ୍ୟ କି ଭଣ୍ଡାର ଭର ?
 ବାଞ୍ଛୁ ତ ପଦାର୍ଥ ମିଳିବାର ଆଶା
 ଦଶନାହିଁ ମୋତେ ଆଉ,
 ଭଲ ଲଗୁନାହିଁ ଯାତକ ଫେରିବା
 ତୁମ୍ଭେ ରଜା ଆଉ ଆଉ ।
 ଆଶାୟୀ ରୁତକ ଶାରଦ ମାରଦେ
 ମାଗଇ କି କେବେ ଜଳ,
 ଅବା ପସନ୍ଦନ ତରୁ ଗୁପ୍ତାତଳେ
 ପଥକ ଆଶା ସଫଳ ?
 ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ ଉଠନ୍ତେ ଯିବାକୁ
 ଏହା କହି ମୁନିକର,
 ପୁଞ୍ଜିଲେ ନୃପତି ଇଚ୍ଛା କି ସମ୍ପତ୍ତି
 କହ ହେ ତାପସବର !
 ନିବେଦିଲେ ତହୁଁ ବ୍ରହ୍ମରୂପ କୌଣ୍ଡ-
 ମୁନି ଦିଲ୍ଲପ ତନୟେ,
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ କୋଟି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଲେଖା
 ବୋଲି ଅତି ସଦନୟେ ।
 ଯାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉପାସଣେ ଆସି
 ଫେରିଗଲେ ଭଗ୍ନମନେ,

ଯଶ ହେବ ନାଶ ଯତନ କରିବ
 ଭଦ୍ର ମାସ ଆଉ ଦିନେ ।
 ଅବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ବାକ୍ୟ ରଘୁ ମୁଖ
 ଶୁଣି ବିପ୍ର ମୋଦଭରେ,
 “ତଥାସ୍ତୁ, ତଥାସ୍ତୁ” କହି ଆଶ୍ରମେଲେ
 ଆଉ ଦିନେ ମନ୍ଦିରେ ।
 କୁବେରକଠାରୁ ଆଶିବାକୁ ଧନ
 ଇଚ୍ଛା ଦିଲ୍ଲପ ନନ୍ଦନ,
 ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଭାବେ ଯିବାକୁ
 ସଜାଇଲେ ସୁସମ୍ବନ୍ଧ ।
 ରଘୁଙ୍କ ସ୍ୱକଳ୍ପ ଜାଣି ଧନପତି
 ସୁଭଯାସୀ ପୁରୁବରୁ,
 ବହୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୁଦ୍ରା ଅଲକ୍ଷିତ ଭାବେ
 ଅଜାଡିଲେ ଗନ୍ତାଘରୁ ।
 ଆତମ୍ଭିତେ ଧନ ପୁରୁଥିବା ଦେଖି
 ରଘୁଙ୍କର ଗନ୍ତାଘର,
 ଭଣ୍ଡାର ରକ୍ଷିତେ ଯାଇ ନିବେଦିଲେ
 ଏହି ମଙ୍ଗଳ ଶବ୍ଦର ।
 ପ୍ରାର୍ଥନାରୁ ବଳ ଧନ ଦେବା ଲାଗି
 ଯାତଲେ ହେଁ ନୃପବର,
 ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣାରୁ ଅଧିକ ନେବାକୁ
 ନଥିଲା ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ।
 ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀଏ ବବିଧ ପ୍ରକାରେ
 ପ୍ରଶଂସି ସେ ବେନିଜନେ,
 ଶତ ଶତ ଉଷ୍ମ ଅଶ୍ୱପୁଷ୍ପେ ଲଦି
 ପଠାଇଲେ ହୁଷ୍ଟ ମନେ ।
 ସୁଦାମା ରଜାଏ ଧରଣୀ ମଣ୍ଡଳୁ
 ଲଭନ୍ତି ଯେବେଟି ଧନ,
 ବାଞ୍ଛୁ ତ ବିଷୟେ ଇଚ୍ଛାମତେ ତାହା
 କରନ୍ତି ସତତ ଦାନ ।
 ମାନବର ସୁଖ ଯାହା ଯାହା ଲେଖା
 ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଚକଠାରେ,
 ଅଛି ସେ ସକଳ କିନ୍ତୁ ଅଧିକ
 ହୋଇଅଛ ବସୁଧାରେ ।

ତବ ଅନୁରୂପ ପ୍ରିୟତମ ପୁତ୍ର
 ଲଭ ହେ ନୃପତିବର !
 ଏହି ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ କୌଣସିମୁନି
 ଆଶ୍ରମେ ଗଲେ ସଭର ।
 ଲଭିଲେ ମହିଷୀ ଆଶାପ୍ରଦ ଗର୍ଭ
 ଯଥାକାଳେ ମୁନିବରେ,
 ଦଶମାସ ଅନ୍ତେ ପ୍ରସବିଲେ ସେହି
 ପୁତ୍ର ଗ୍ରାହ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 “ଅଜ” ବୋଲି ପିତା ଦେଇଥିଲେ ନାମ
 ମୋଦଉରେ ପୁଷ୍କର,
 ନଥିଲା ଭିନ୍ନତା କିଛି ପିତାପତ୍ର
 ନବ ଜାତ ଶିଶୁଟିର ।
 କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବାଲ୍ୟ- କାଳ ଅତିକ୍ରମି
 ଯଥାକାଳେ ଧରି ଶତ୍ରୁ,
 ଅଭାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଲଭିଲେ ସେ ପୁତ୍ର
 ଗୁରୁଦତ୍ତ ବିଦ୍ୟା ପତି ।
 ଯୌବନ ସମୟ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର
 ଦିଶିଲେ ମଞ୍ଜୁଳତର,
 ପରିଣୟଯୋଗ୍ୟ କନ୍ୟାଟିଏ ଲଗି
 ଖୋଜାଇଲେ ନୃପବର ।
 ଏକାଳେ ବିଦର୍ଭ ପତି ସ୍ତୋକରାଜ
 ବିଶ୍ୱସ୍ତ୍ର ପୁତ୍ର ପଠାଇ,
 ତାଙ୍କ ଭଗ୍ନୀ ଇନ୍ଦ୍ର- ମଞ୍ଜୁ ସ୍ୱୟମ୍ଭରେ
 ଅଜକୁ ନେଲେ ଡକାଇ ।
 ସମୃଦ୍ଧି ଶାଳିନୀ ବିଦର୍ଭ ଦେଶକୁ
 ଶୁଭ ଅନୁକୂଳ କରି,
 ବାହାରିଲେ ଅଜ ସୁସଜ୍ଜିତ ସୈନ୍ୟ
 ସଙ୍ଗେ ପାଦ ମିଶ ଧରି ।
 ପିତାବେଳେ ମାର୍ଗେ ମହାଆଡ଼ମ୍ବରେ
 ଆସି ଗ୍ରାମବାସୀତତ,
 ଆଖି ଭେଟିମାନ କଲେ ସମର୍ପଣ
 ଦେଖାଇ ରାଜଭକତି ।
 ଅସ୍ତ୍ରାତଳେ ଭବି କରନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ
 ଶିବର କରି ସ୍ଥାପନ,

ପୁରସ୍କାର ଅଜ ମହା ହୃଷ୍ଟମନେ
 ରଜନୀ କଲେ ଯାପନ ।
 ବିଭାବଣ ଅନ୍ତେ ବାହାରି ସକଳ
 ବିଦର୍ଭ ଅଭିମୁଖରେ,
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ ଉତ୍ତୁଲ୍ଲ ଆନନେ
 ରେବା ତଟିନୀ ତଟରେ ।
 ଶ୍ୟାମଳ କରଞ୍ଜି ବୃଷ ଦେଉଥିଲା
 ମନେ ଆନନ୍ଦ ଅପାର,
 ଉଦ୍ୟାନ ବିହାର ପରି ମନେ ହେଲା
 ଦେଖି ପୁଷ୍ପମା ତାହାର ।
 ଏକାଳେ ସହସ୍ରା ଦେଖାଦେଲା ଆସି
 ମଦମତ୍ତ ଦନ୍ତାବଳ,
 ତା ମଦ ଗନ୍ଧକୁ ବାରି ତଉହଗୁଁ
 ଆସିଲେ ମିଳିଦଦଳ ।
 ସ୍ତବଳ ବେଗରେ ଧାଇଁଲା ସେ ତହୁଁ
 ଉପରକୁ ପୁଛ ଟେକି,
 ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲେ ଯହିଁ କଷ୍ଟମାନେ
 ତାଙ୍କୁ ନିରେଖି ନିରେଖି ।
 ମାହୁନ୍ତର ଶୃଣି ଆଦାତ ନିମନ୍ତ
 ପଲାଇଲେ ସେ ବାରଣେ,
 ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଶୁଣୁ ଟେକି ଟେକି
 ଛୁଣ୍ଡାଇ ପୁତ୍ର ତକ୍ଷଣେ ।
 ରାଜାମାନଙ୍କର ବଧ ନୁହେଁ ବୋଲି
 ଜାଣି କାନ୍ଦୁ କୁ ଧରି,
 ରଘୁଙ୍କ ତନୟ କଲେ ଶରଦାତ
 ଅନ୍ତ ଆକର୍ଷଣ କରି ।
 ନିବାରିବା ପାଇଁ ସେ ଦନ୍ତାବଳକୁ
 କରନ୍ତେ ଆଦାତ ଶର,
 କୁନ୍ଦାରୁପ ଗୁଡ଼ି ଜନ୍ମାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
 ଧଇଲା ଦେବ ଶରୀର ।
 କୁମାରି ମନ୍ତ୍ରକେ କରି ସେ ବର୍ଷଣ
 କନ୍ତୁପୁର ପୁଷ୍ପାବଳୀ,
 ନିବେଦିଲେ ତହୁଁ ଗଦ୍‌ଗଦ କଣ୍ଠରେ
 ବାକ୍‌ପଟ୍ଟ ପୁରୁଷ ଭଳି ।

“ଗରବ ପଡ଼ିବ ପ୍ରିୟ ପୁଅ ମୁହିଁ
 ପ୍ରିୟମୁଦ ନାମ ଖ୍ୟାତ,
 ମାତଙ୍ଗ ଋଷିଙ୍କ ଅଭିଶାପ ଯୋଗେ
 ନୋଇଥିଲି ମଉଁ ହାତ ।
 ଏଥିରୁ ମୋତେ କରେ ଗୁହାରି
 ପ୍ରଣାମ କରି ବିନୟେ,
 ତାହାଙ୍କ ଚରଣେ, ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଋଷି
 କହିଲେ ମୋତେ ସଦୟେ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ବଂଶୀୟ ଅଜ ଆସି ଯେବେ
 ବାଣେ କରିବେ ଭେଦନ,
 ପାଇବ ସ୍ୱରୂପ ଏହି ଅଭିଶାପୁଁ
 ସେକାଳେ ଲଭି ମୋତେ ।
 ଦରଶନ ଆଣେ ରହିଥିଲି ଟାଳି
 ସେହିଦିନୁ ଚିନ୍ତାକରି,
 ହେଲି ଏଥୁ ମୁକ୍ତ ତବ ଦୟାବଶୁଁ
 ଯାଉଛି ମୋ ରୂପ ଧରି ।
 ପ୍ରତି ଉପକାର ନକରିଲେ କିଛି
 କି ବୋଲିବେ ମୋତେ ଜନେ
 ତେଣୁ ସମ୍ମୋହନ ଅସ୍ତ୍ର ଏହି ନେଇ
 ରଖିଥିବ ମୋତେ ମନେ ।
 ଏ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗେ ଭଲ ଭଲ ମନ୍ତ୍ର
 ନ ରହିବେ ବୈରବଳି,
 ସମର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନମରି ବିପକ୍ଷେ
 ରହୁଥିବେ ମୁହାର୍ ଭଳି ।
 ଗରବୀୟ ମନ୍ତ୍ର ତାଙ୍କଠାରୁ ଲଭି
 ଗନ୍ତବ୍ୟମାର୍ଗେ ଯେ ଯାଉ,
 ଗମିଲେ ହରଷେ ଅବଳମ୍ବେ କରି
 କରୁପଦେ ନମସ୍କାର ।
 ଅଜ ଆଗମନ ଆହ୍ୱାନିତ ମନେ
 ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ତାଙ୍କୁ କରି,
 ବଦର୍ ଶିଶୁର ସ୍ୱପ୍ନମ୍ବର ସ୍ଥାନେ
 ନେଲେ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ।
 ମଙ୍ଗଳ ଗୀତରେ ମିଶି ଚଉଦଗେ
 ଶୁଭୁଅଛି ହଳହଳ,

ବଧୂ ଦେଖି ବରୀ- ମାଳ ଦନ ଦନ
 ପଡ଼ିଲା ଅବା ଉଛୁଳି ।
 ରାଜେ ରାଜଧାନୀ ଅଟଳକା ମାନେ
 ଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ତରାକ୍ଷ ଦେଶ,
 ତହିଁପରେ ବସି ସୀମନ୍ତନା ରଣ
 କରୁଥିଲେ କେଶ ଦେଶ ।
 ଯାଇଅଛି ମିଶି ଦଶରଥ ନିନାଦ
 ବୃନ୍ଦାବନ ଶୋଭାବରେ,
 ବାବାଜୀ ପଟଳୀ ମାତିଛନ୍ତି କାହିଁ
 ହରିନାମ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳରେ ।
 ବେହେଲ ସୀତାର ବାଜା ବାଜିବାରୁ
 ଉଷ୍ମକୁଳ ଛନ ଛନ,
 ବାର ବଳସିନୀ ସଜୀବ ରସରେ
 ହରୁଥିଲେ ଜନ ମନ ।
 ତାପସ ପଟଳୀ ବେଦ ପଡ଼ି ପଡ଼ି
 ପୁଡ଼ାଇଲେ ବିଭବଶ୍ରୀ,
 ସାମନ୍ତ ରାଜାଏ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଆସି
 ଉପଡ଼ୁଉକନ ଧରି ।
 ସଜ ସରସିନୀ ରବିକର ପଡ଼ି
 ହସି ଉଠଇ ଯେମନ୍ତ,
 ବିଦର୍ଭ ନଗର ଅଜ ପଦ ବାଜି
 ମାତିଲା ମୋଦେ ତେମନ୍ତ ।
 ୪୪—୦—୪୪

ଷଷ୍ଠ ସର୍ଗ

ଲେମ୍ବୁମୁଖର ଶୁଭ ପରିଣୟ
 ଶୁଣି ସୁବରାଜ ରାଜା,
 ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି ନାନା ଦେଖୁ ଆସି
 ବଦର୍ଭ ନଗରେ ଆଜି ।
 ପଟ ମଣ୍ଡପରେ ହୋଇଥିଲା ସଜ୍ଜା
 ରମଣୀୟ ମଞ୍ଚଟିଏ,
 ବୁଡୁ ବେଶ ଧରି ବସିଥିଲେ ଆସି
 ତହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ।

ହାତକୁ ହାତରେ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ
 ପୋଷି ଆଶା ମନେ ମନେ.
 ଚିହ୍ନଥିଲେ ଟାକ ସେ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ
 ସବେ ଆହ୍ଲାଦ ବଦନେ ।
 ମନୋହର ଜରି ଦିଶେ ଜକ ଜକ
 ପିନ୍ଧିବା ଆଉରଣରେ,
 ହିମବନ୍ଧୁ ଜାଳ ଦିଶୁଥାଏ ଯଥା
 ପଡ଼ି ନବ ପଲ୍ଲବରେ ।
 ବେନିକ ତୁଳନା କରିବେ ବେନିଏ
 ଆଜି ଏ ପୁଣ୍ୟ ବାସରେ,
 ହୁଅଇ ମଣିଷ ଛଟପଟ ସିନା
 ଘଟେ ଯା ଶ୍ରାବ୍ୟ ବଶରେ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରବଜ୍ରପୁତ ଅଜ ସୁବରଜ
 ଉଠିଲେ ମଞ୍ଚ ଉପରେ,
 ଉଠଇ ଅକ୍ଳେଶ କଣ୍ଠୀବେ ଶିଶୁ
 ଯଥା ଶିଖର ଶିଖରେ ।
 ପଡ଼ିଲା ସହସା ପୁରଜନକର
 ଅଜକ ପରେ ନୟନ,
 ଶୁଭଲ ଏକାକେ ମଙ୍ଗଳ ସୂଚକ
 ଶଙ୍ଖସ୍ତନ ଘନ ଘନ ।
 ମୃଦୁ ପବନରେ ଚନ୍ଦନ ଧୂପର
 ଧୂମ ହୋଇ ସଞ୍ଚାରିତ,
 ଜନ ଗହଳର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାୟୁକୁ
 ନିବାର ଦେଲା ଭରିତ ।
 ଦାସୀ ପରିବୃତ୍ତା ଜେମାଙ୍କୁ ଆଶନ୍ଦେ
 ସଦା ମଣ୍ଡପେ ରଜନ,
 ବୈତାଳିକଗଣ ଆଶାସ୍ୱାମୀଙ୍କ
 ଆରମ୍ଭିଲେ ଯଶୋଗାନ ।
 ଜେମାଙ୍କର ସଖୀ ସୁନନ୍ଦା ଏ ଅନ୍ତେ
 ଜେମାମଣି ପାଶେ ଯାଇ,
 ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଦେଲ ପରିତପ୍ତ
 ସୁବାମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ।
 ମଗଧର ରାଜା ଏହି ସୁବାମଣି
 ଦେଖ ଆଗୋ, ବାଳମଣି,

ପ୍ରକୃତ ରଞ୍ଜିତ ପ୍ରକୃତ ତାଙ୍କର
 ଭୂପମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରଣୀ ।
 ଶରଣାର୍ଥୀଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ଦାତାଏ
 ପରଂତପ ଧ୍ୟାନ ନାମ,
 ଦେଇଥାନ୍ତି ମନ ପ୍ରଜାହୀନ ପୁଣି
 ଧର୍ମ କର୍ମେ ଅବରମ ।
 କିଛିହିଁ ନକହି ମୁହଁ ଲେଉଟାଇ
 ଗଲେ ସେ ଦୁଃସ୍ତ ଏକାକେ,
 କୁଟିଳ ନୟନେ କହିଲା ସୁନନ୍ଦା
 ଦେଖ ଗୋ, ଅଙ୍ଗ ଭୂପାଳେ ।
 ଯାହାକୁ ଲଜନ୍ତି ସୁର ଅଙ୍ଗନାଏ
 ସଦା ଯତ୍ନବନ ଭୋଗ,
 ରଣେ ସଦା ନାଶ କରନ୍ତି ବିପକ୍ଷେ
 ବରଜିଅ ଥିଲେ ଯୋଗ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥାନେ
 ସୁସ୍ତବେ କରନ୍ତି ବାସ,
 ମାତ୍ର ନିର୍ବାଦେ ଏକସ ଆନନ୍ଦେ
 ଏଥି କରନ୍ତି ବିଲାସ ।
 ସୁମଧୁର ଗିରେ ସୁନ୍ଦର ପଣରେ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ୱତୀ ପରି,
 ଭୂମେ ହେ କଳାଶି, ଲଜ୍ଜାଥିଲେ ତବ
 ନିଅନ୍ତେ ଏହାଙ୍କୁ ବରି ।
 ପାଲଟାଇ ଆଖି ଅଙ୍ଗ ନୃପଠାରୁ
 ଭୁଲ ବୋଲି ମୃଦୁସ୍ତରେ,
 ସଖୀ ସୁନନ୍ଦାକୁ କହିଲେ କୁମାରୀ
 ଅନ୍ୟ ଦେଖାଇ ଆଗରେ ।
 କହିଲ ସୁନନ୍ଦା ଅବନ୍ତି ନାୟକ
 ଦଶନ୍ତ ରବିଙ୍କ ପରି,
 ଅଶଶ୍ରୁ ପ୍ରତାପ-ଶାଳୀ ଏ ଭୂପତି
 ନୋହୁବ କେ ପୁଅ ସରି ।
 ସୁଦୟାସା ବେଳେ ମହାଆଡ଼ମ୍ବରେ
 ଗଜବାଜରାଜ ଧରି,
 ଗମନ୍ତେ, ବିପକ୍ଷେ ଦରଶନ କରି
 ପଛନ୍ତି ଏହାଙ୍କୁ ଡରି ।

ଆସକ୍ତ ନୋହଲ ସୁକୁମାର ମନ
 କିନ୍ତୁ ସେ ନୃପତି ପ୍ରତି,
 ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦିନୀ କୁମୁଦିନୀର କି
 ରହେ ଭାବପରେ ମତି ?
 ଏ ଅନ୍ତେ ସୁନୟା ଅନୁପ ଦେଶର
 ଭୂପ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ନେଇ,
 ଭାଷିଲ ଚକ୍ରଲ ଏହାଙ୍କ ନବରେ
 ଚନ୍ଦ୍ରନ୍ତ ଅଲୋ ହୋଇ ।
 ପୁନର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରମା ହୃଦୟେ ଯେହେ
 ନଳିନୀର ଛବିକର,
 ହେଲେନାହିଁ ନୃପ ଇନ୍ଦ୍ରମୁଖର
 ତେହେ ନେତ୍ରାନନ୍ଦକର ।
 ଏଅନ୍ତେ ସେ ଧାଇଁ ଲେଉଟି ସେଠାରୁ
 ଜେମାଙ୍କୁ ଦେଖି ସଙ୍ଗରେ,
 ସୁରସେନ ନାଥ ସୁଷେଣ ନିକଟା
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଅତି ଶରେ ।
 ଯେତେ ଟଙ୍କାଟଙ୍କି ନଲେହେ ସୁନୟା
 ନିଶିତା ତା'ର ବଚନ,
 ଗତି ବନ୍ଧକରି ଭୋଜକ ଭାଗିନୀ
 ଆଗକୁ କଲେ ଗମନ ।
 କହେ ଉପମାତା ଜେମାଙ୍କୁ ଅନାଇଁ
 ନୃପତି ଏ କଳିଙ୍ଗର,
 ବରିଲେ ଏହାଙ୍କୁ ଆଗୋ ଲୋପାଙ୍ଗି
 ଦିଶିବ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ।
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଶାୟକ ଲଭିଛନ୍ତି ଏହୁ
 ଶିବକୁ ତୋଷି ତପରେ,
 ସକଳ ଯୋଦ୍ଧାଏ ସେ ଶର ପ୍ରଭାବେ
 ଡରିଛି ତାଙ୍କୁ ସମରେ ।
 ରୂପସୀ ହୃଦୟେ ନ ପାରିଲ ପଣି
 ଉପମାତା ଉପଦେଶ,
 ପଦ୍ମିନୀ କୋରକେ ନିଶାକରକର
 କରେ କି କେବେ ପ୍ରବେଶ ?
 ଇନ୍ଦ୍ରମନ ନାଶି ଉପମାତା ତହୁଁ
 ଅନ୍ୟ ଯୁବା ସମୀପରେ,

ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ କହିଲ ଗୋ, ସଖି
 ଅନାଥ ଆଗକୁ ଥରେ ।
 ପାଣ୍ଡ୍ୟଦେଶାଧିପ ରାଜ-ଚନ୍ଦନରେ
 ତରୁ କର ସୁରଞ୍ଜିତ,
 ସ୍ବରରେ ଲମ୍ବାଇ ରମ୍ୟ ମୁକ୍ତାହାର
 ଦଶନ୍ତ ଅତି ଶୋଭିତ ।
 ସୁନୟା ଉକ୍ତିରେ ନମାନିଲ ମନ
 ଜେମାମଣିଙ୍କ ଏକାଳେ,
 ବର୍ଷାବାର ସେ ଶୁଭ ଗୁଡ଼ିକ କେବେକି
 ଭାସେ ପଦ୍ମାକର ଜଳେ ।
 ପାଶେ ଉପବିଷ୍ଟ ରଘୁଙ୍କ ନନ୍ଦନ
 ଅନାଇଁ ଅନୁସରରେ,
 ପ୍ରୀତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ବଳମାଳ ନେଇ
 ଲମ୍ବାଇ ଦେଲେ କଣ୍ଠରେ ।
 ସ୍ବପ୍ନସ୍ବର ସ୍ଥଳ କର୍ମିଲ ହରଷେ
 ବର କନ୍ୟାଙ୍କ ମିଳନେ,
 ଉତ୍ତଳେ ଯେସନ ବାରିଧି ତରଙ୍ଗ
 କଳାଧିଆ ଆଗମନେ ।
 ଦଇବ ନାଉଷ୍ଟ ଏ ଜୀବନ ତପ୍ତ
 ଲେଉଟୁ ଅହରହ,
 ଲଭେ କି ମଣିଷ ଧନ ଅବା ଯଶ
 ନଥିଲେ ତା' ଅନୁଗ୍ରହ ।
 କେବେ କାହାମୁଣ୍ଡେ କୁସୁମ ବରଷେ
 ନିଜାଣି ପାରେ କେ ଲକ୍ଷେ,
 ନିୟତି ଚକ୍ଷରେ ଦୂର ଦୂର ସିନା
 ଭୋଗନ୍ତି ଫଳ ସରବେ ।
 କିଏ ବା ନିନ୍ଦା ନିଜ କପାଳକୁ
 କିଏ ଅବା ବେଶଭୂଷା,
 ଦିଶିଲେ ପାଣ୍ଡୁର ଉଷା ତାର ପରି
 ବିଫଳ ସଜାକ ଭୂଷା ।

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ରଘୁ ମନୋରଥ ହୋଇ ନୃପତିଏ
 ନିଜ ଶିବରେ ଗମନ୍ତେ,

ଭୋଜରାଜ ଅଜ ଅନୁଜାକୁ ସେନ
 ଆସିଲେ ପୁରେ ଏ ଅନ୍ତେ ।
 ହୁଳହୁଳି ନାଦେ କର୍ମିଲା ଗଗନ
 ଦେଖି ବରବଧୂବେନ,
 ଆସିଲା ଚକ୍ଷୁଶେ ଅଳତା ସିନ୍ଦୂର
 ନାପିତୁଣୀ କରେ ସେନ ।
 ଧୁଲକେ ଅଧୀର ପୁର ରମଣୀଏ
 ଚରିଣପୁ ସଜ ଧର,
 ଆସିଲେ ସେଠାକୁ ହୁଳହୁଳି ଦେଇ
 ହଲି ହଲି ହଂସୀ ପରି ।
 କେ ଦେଲା ସିନ୍ଦୂର କେ ଦେଲା ଅଳତା
 କିଏ ବା କୁସୁମ ମାଳ,
 ପୁଷ୍ପେହିତ ବସି କଲେ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ
 ଦେଖିଣ ବଦାହ କାଳ ।
 ସାକ୍ଷୀ କରି ଶିଖା ସଦ୍ୟ ଗଦ୍ୟଘୃତେ
 ଆହୂତି ପ୍ରଦାନ କରି,
 ନବୀନ ସୁନ୍ଦରେ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ସେହୁ
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀ କରଧର ।
 କୋମଳ କନ୍ୟାର କରକୁ ସୁକରେ
 ଧଇଲେ କୁମାରବର,
 ମିଶିଗଲ କରେ ପଦ୍ମନା ସଙ୍ଗରେ
 ନବ ପ୍ରସକର କର !
 ହାତ ଧରଧର ହେଉଁ ହେଉଁ ଦୁହେଁ
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀ ଦେଖିବା ପାଇଁ,
 ଲାଲଧୂତେ ତାଙ୍କ ସତ୍ତ୍ୱେ ନୟନ
 ଲାଲଧୂତେ ଗଲା ଧାଇଁ ।
 ହସ୍ତଗ୍ରସ୍ତି କାଳେ ବନ୍ଦୁ ବନ୍ଦୁ ଝାଳେ
 ଭିଜିଗଲ ଗଣ୍ଡଦେଶ,
 ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ସାହିକ ବକାରେ
 ଲଜ୍ଜା କି କଲ ପ୍ରବେଶ !
 ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରି କିଶୋର କିଶୋରୀ
 ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋମାନଳ,
 ଉତ୍ତପ୍ତ ମିଳି ଲାଜା ସହିତରେ
 କଲେ ବିସର୍ଜନ ଜଳ ।

ଘନ ଘନ ଶିଖା ପାବକରୁ ଏଣେ
 ଉଠି ହବ ସଂଯୋଗରେ,
 କର୍ଣ୍ଣ ଭୂଷଣର ବତାଇଲା କାନ୍ତି
 ବାଜି କୁମାରୀ ଗଣ୍ଡରେ ।
 କୌଳିକ ପ୍ରଥାରେ ବନ୍ଦଲେ ବାମାଏ
 ହଳଦିଆ ଚୁଡ଼ିରେ,
 ତଦନ୍ତେ ବାନ୍ଧବ ସହିତ ଆଶିଷ
 ଦେଲେ ସ୍ନାତକ ବ୍ୟଗ୍ରରେ ।
 ରଜାଘର ବସ୍ତ୍ର ଦିଶୁଅଛି ଶୋଭା
 ବିବିଧ ସାଜ ସଜ୍ଜାରେ,
 କର୍ଣ୍ଣ ରସାୟନ ଗାନ ଶୁଣି ଶୁଣି
 ମାଡ଼ିଲେ ସବେ ମଜାରେ ।
 ଖଞ୍ଜନ ନୟନା ବାନ୍ଧେନାମାନେ
 ଅଞ୍ଜନ ନେତ୍ରେ ଲଗାଇ,
 ଅଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗି ଠାଣି ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ
 ମାନସ ଦେଲେ ଭୁଲାଇ ।
 କୁତୁହଳ ହୋଇ ମହିଳାଏ କେତେ
 ପ୍ରାସାଦ ଉପରେ ଚଢ଼ି,
 ଦେଖୁଥିଲେ କରେ ଅତି ମୋଦଭରେ
 ବାରବନିତାଙ୍କ ଛତି ।
 ଅଟ୍ଟାଳୀ ଉପରେ ଶାପାବଳୀ ପୁଣି
 ମାର୍ଗେ ଦିହୁଡ଼ି ଲଗାଇ-
 ବାରୁ ଚଉଦିଗେ ଆଲୋକିତ ହୋଇ
 ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାକୁ ଦେଲା ଘୋଡ଼ାଇ ।
 ହେବାକୁ ସାମିନୀ ବସି ଶ୍ରମିନୀଏ
 ହେଲେ କୁହାକୁହି ଧୀରେ,
 “କଲେହେଁ ପ୍ରାର୍ଥନା ରଜାଏ ପୁରୁଷେ
 ନ ଦେଲେ କାନ କା ଗିରେ ।
 ସ୍ୱପ୍ନମୟ ଲାଗି ବସିଥିଲେ ହଟି
 ଲାଜ ଛୁଡ଼ି ଜେମାମଣି,
 ହେଲା ହିତ ଏବେ ଲଭନ୍ତେ କି କେବେ
 ଅନୁରୂପ ନୂପମଣି ।
 ସତେ କି ବଧାତା ଗତି ଶରଧାରେ
 ବେନକୁ ଦେଲା ମିଶାଇ,

ଇନ୍ଦୁ ଅଜ ଲଭି ଦିଶନ୍ତି ଯେସନ
 ଇନ୍ଦର ବିଷ୍ଣୁକୁ ପାଇ ।
 ହୋଇଥାନ୍ତା ଯେବେ ଏହି ନିବାରନ
 ଅନୁରୂପ କାନ୍ତ ବିନା,
 ପଣ୍ଡା ହୋଇଥାନ୍ତା ଦଣ୍ଡିକ ଭିତରେ
 ବିଧାତା ସୃଜନ ସିନା ।”
 ଇନ୍ଦୁମଙ୍ଗଳର ପଟେଶୁ ବିଧି
 ଶୁଭେ କରି ସମାପନ,
 ଆଦେଶିଲେ ଏଣେ ଭୂପଙ୍କ ସଜ୍ଜା
 ଲଗି ବିଦର୍ଭ ରଜନ ।
 ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରି ଉପାୟନ ଛଳେ
 ଦଉପଦାର୍ଥ ନକର,
 ଅନ୍ତରେ ଇରିଷ୍ଟା ରଖି ନୃପତିଏ
 ମେଲଣି ନେଲେ ସଭର ।
 ବିଶ୍ୱର ଏମାନେ ଶ୍ରେଣୀ ଭାଗିନୀକୁ
 ନେବାପାଇଁ ବଳେ ବଳେ,
 ଫେରିବା ମାର୍ଗରେ ରହିଥିଲେ ଲୁଚି
 ଅଜକ ପ୍ରସ୍ଥାନ କାଳେ ।
 ଏଣେ ଶ୍ରେଣୀବଳ ଯଉତୁକ ଦେଇ
 ନବ ଦମତି ସଙ୍ଗରେ,
 ମହା ସମାବେଶେ ଭରୁ ବିଦା ଦେଇ
 ଗଲେ ବିବାହ ଶେଷରେ ।
 ତନୁରାସ ରହି ସେମାନଙ୍କ ସହ
 ଫେରିଲେ କୁଣ୍ଡିନେଶ୍ୱର,
 ଯଥା ବାହୁଡ଼ନ୍ତି ବିଧିବଦ୍ଧ ପାଶୁଁ
 ଉଆଁ ଶ ରଜନୀ ପର ।
 ପୁରୁଷେଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱବିଜୟ କାଳେ
 ନୃପତିଏ ଇର୍ଷା ବହୁ,
 ରହିଥିଲେ ଦୁଃଖେ ଏଣୁ ନାଶ୍ୱର
 ଲଭ ନ ପାରିଲେ ସହ ।
 ପୁରର ଶତ୍ରୁତା ସୁର ନୃପତିଏ
 ଦାଉ ସାଧବା ଇଚ୍ଛାରେ,
 କଲେ ଅବରୋଧ ଅଜ ଗଲବେଳେ
 ଇନ୍ଦୁକୁ ନେବା ଆଶାରେ ।

ବଜକପୁ ବାର ବୁଦ୍ଧ ସଙ୍ଗେ ଦେନ
 ତକ୍ଷଣେ ଆଗକୁ ଧାଇଁ,
 କଲେ ରଘୁ ପୁର ପ୍ରତି ଆଦମଣ
 ଇନ୍ଦୁମଙ୍ଗ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ।
 ଦମ୍ଭ ସହକାରେ ଭବିଷ୍ୟ ପକ୍ଷର
 ଲଗିଲ ଘୋର ସଂଗ୍ରାମ,
 ଦୋଷ ପଦାତି ରଥୀ ସହ ରଥୀ
 ନଥିଲ କାର ବିଶ୍ରାମ ।
 ଆପଣା ଆପଣା ନାମ ବଂଶାବଳୀ
 ନୃପେ ଭଜାଉ ଭଜାଉ,
 କ୍ଷେପୁଥିଲେ ଶର ପ୍ରହେଳୀ ଦେଖି
 ଶ୍ରବଣ ଯାଏ ଓଟାଉ ।
 ବୋଧୁଲ ଶସ୍ତ୍ରର ବିମ୍ବ ବିଦାୟସେ
 ଧୁଳିରାଶି ଢଳୁ ଉଠି,
 ଆତ୍ମହର କିନ୍ତୁ ହେଲନାହିଁ ବାହୁ
 ନଗଲ ଯାଏ ତା ଛୁଟି ।
 ଭୀଷଣକ କେନ୍ଦ୍ର ଅଟ୍ଟହାସ କରି
 ଆସନ୍ତେ ଅଜ ନିକଟା,
 ମୋହନାସ୍ତ ବିନ୍ଧ ଗଢ଼ାନ୍ତି ଭୂଇଁରେ
 ସେହିମାନଙ୍କୁ ସହସା ।
 ପଡ଼ିଲେ ସମରେ କୁତ କୁତ ହୋଇ
 ଗଜବାଜ ସୈନ୍ୟ ବଳ,
 ରଥରେ ଗଡ଼ିଲେ ରଥୀ ସାରିଥୀଏ
 ମାଡ଼ରେ ମୁରୁଛୁ ଭଜ ।
 କୁଣ୍ଡଳର କପ ମୁଣ୍ଡ କାଟିଦେଲ
 କୃପାଶରେ ମାନ୍ଦୁକର,
 ବିପକ୍ଷ ଶରକୁ ବୋଧବାକୁ ପୁଣି
 ହେଲ କପ ଅଗ୍ରସର ।
 କପ ବା ଲତେଇ କଲ ମହାଆଶେ
 ପରଶର ମାୟା ଛୁଡ଼ି,
 ମୁହାଁରୁ ଉଠି କେ ଆପଣା ଦେହରୁ
 ଦେଉଥିଲ ଧୁଳି ଝାଡ଼ି ।
 କେନ୍ଦ୍ର ଧନୁର୍ଦ୍ଧାର ହୁଁ ହୁଁକାରେ ଘଟି
 ଟାଣେ କ୍ଷେପିବାରୁ ଶର,

ବିପକ୍ଷ ବାଣରେ ଛୁନ ହୋଇ ତାହା
 ପଡ଼ିଲା ଭୂଇଁ ଉପର ।
 ମାଡ଼ିଖାଇ କାର ହାଡ଼ ଗଲ ଶ୍ରାନ୍ତି
 କାହାର ମୁଣ୍ଡ ଦିଆଲେ,
 ଶ୍ରେଷ୍ଠା ହୋଇ କେତେ ଗୋଟା ଗୋଟା ହୋଇ
 ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେଲେ ।
 ଶକୁନୀ ଗଧୁଆ ଶୁଗାଳ ଏକାଳେ
 କାନ୍ଦୁ ଆସି ହେଲେ ଛୁଣ୍ଡି,
 ଓଟାରେ କିଏ ସେ ଗୋଡ଼ କିଏ ପେଟ
 କିଏ ବା ଘେବାଏ ମୁଣ୍ଡ ।
 କାକଗଣ ତହିଁ ନ ପାରିଣ ପଶି
 କରୁଥାନ୍ତି ଘୋର ରଡ଼ି,
 ମନେହଲ ଅବା ସୋଦରେ ପାରୁଣେ
 କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଗୋଟକ ଜଡ଼ି ।
 କୃତାନ୍ତର ଶ୍ରେଣି ପରି ହେଲ ମନେ
 ଦେଖି ଏ ଦୃଶ୍ୟ ବିକଟ,
 କେହି ବା ଦାନ୍ତର ଡେବୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ
 ହେଉଥିଲା ଛଟପଟ ।
 ତରୁଣ ଅରୁଣ ଉଦୟ କାଳରେ
 ଦିଶେ ପ୍ରାଚୀ ଦିଶ ଯଥା,
 ଶୋଣିତ ରଞ୍ଜିତ ସମୟ ପ୍ରାଙ୍ଗଣ
 ଏକାଳେ ଦିଶଇ ତଥା ।
 ଶିଳୀ ମୁଖ କାର ବାହୁ ଛୁଡ଼ିବାରୁ
 ଯୁଦ୍ଧ ଗଲ ଅପସର,
 କେହି ବା ସ୍ୟନ୍ଦୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯୁଦ୍ଧରେ
 ବହୁକ୍ଷଣ ଗଦାଧର ।
 ପର୍ଯ୍ୟାୟ ସମରେ ବଡ଼େ ଅବା ଛୁଡ଼େ
 ଉନ୍ନିମାଳୀ ଉନ୍ନି ଯଥା,
 ହେଉଥିଲା ଜୟ କେବେ ପରଜୟ
 ଉଭୟ ପକ୍ଷର ତଥା ।
 ଯୁଦ୍ଧ କରି କରି ଅବସନ୍ନ ହୋଇ
 ଭଙ୍ଗ ଦେଖି ନିଜବଳ,
 ମହାବୀର ଅଜ ସଜ ହୋଇ ନିଜେ
 ଆସିଲେ ସହାୟ ସ୍ଥଳ ।

ତାହାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ଶକ୍ତା କରି ମନେ
 ଶତ୍ରୁ ପୁଣ୍ୟ ସେନାବାହୀ,
 ଇଚ୍ଛୁତ ହୋଇ କଲେ ପଲୟନ
 ଡାକଦେଲେ ସାହି ସାହି ।
 ସ୍ଥଳୟ କାଳରେ ଧଇଲେ ମୁରବି
 ବରହ ରୂପ ସେସନ,
 ହୋଧରେ ଦିଶିଲେ ଉଦ୍‌ବୃକ୍ତ ରୂପ
 ଉଦ୍‌ବୃକ୍ତ ଚେସନ ।
 ପ୍ରସବୁ ଥିଲା କି ଅଭୁତେ ଶିଖିମ
 ତାଙ୍କ ଘେନି ବାଣମାନ,
 ବହୁ ଶିଖା ପରି ସେପି ବୃକ୍ତପଟ
 ଶ୍ରାନ୍ତି ବହୁ ବିମାନ ।
 ଅରି ମୁଣ୍ଡମାଳ ଭଲିଗ୍ରେ ଛୁଣ୍ଡାଇ
 ପୁଣ୍ୟ କଲେ ମହାବୀର,
 ଭଲି ଶୂଳ ଗଦା ଆଦି ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ରଜ
 ଆସନ୍ତେ ହେଲେ ଅସ୍ଥିର ।
 ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ଥାନ ମତ ଯୁବା ଅଜ ତହୁଁ
 ପ୍ରିୟମୟ ଦତ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର,
 ପ୍ରୟୋଗ କଲୁ ହୋଇଗଲ ଶୂନ୍ୟ
 ରଞ୍ଜିତ ଧୂସ ତହ ।
 ଆକଶ ଶ୍ରେଣି ପାଇଲେ ଶୁଧାର୍ଥ
 ଲଭଇ ତୃପ୍ତି ଯେହ୍ନେ,
 ପେଟପୁର ଖାଦ୍ୟ ପାଇବାରୁ ତୁଷ୍ଟ
 ଶୁଗାଳ ଶକୁନୀ ତେହ୍ନେ ।
 ଶତ୍ରୁକୁଳ ନାଶ ହେବାରୁ ବାଜିଲ
 ଜୟଗଣ ଘନ ଘନ,
 ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ବକ ମୁଁ ବଳି ଦଳେ ଦଳେ
 ଆସି କଲେ ତା ଦର୍ଶନ ।
 ସରବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଜୟୀ କୁମାର
 ଯାଇ ପ୍ରେୟସୀକ ପାଶେ,
 ତାହାକୁ ଅନାଇ ସମର ବୁଝନ୍ତି
 କହିଲେ ମହା ଉଲ୍ଲାସେ ।
 ଦେଖ ଶଶି ମୁଣ୍ଡ ! ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି ପଡ଼ି
 କେମନ୍ତେ ଶତ୍ରୁ ଏ ଲେଖ,

ମୋ କରୁଁ ତୁମକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ
ଆସିଥିଲେ ପର ବଂଶ ।
ଏ ବିଜୟ ବାଣୀ ଶୁଣି ଭଣ୍ଡା ମୁଖୁଁ
ନକହ କିଛି ଆଗରେ,
ସହଚର ମୁଖେ କୁହାଇଲେ ତାଙ୍କ
ମନକଥା ସରଗରେ ।
ବୌଦ୍ଧଗଣ ଶିରେ ବାମପଦ ଦେଇ
ବଜେ କଲେ ସ୍ତବ୍ଧରେ,
ଜାୟା ସହ ଅଜ ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ପୁରେ
ନେଲେ ରଘୁ ସମାଦରେ ।
ପଶୁ ପଶୁ ଦୁହେଁ ନବରେ ଶୁଭଲ
ହଳହଳ ବାର ବାର,
ଜନନୀ କୋହୁକୁ ନେଲେ ଭିତରକୁ
ଧରି ତାହାଙ୍କର କର ।

—* * —

ଅଷ୍ଟମ ସର୍ଗ

ଧୂଝଣ ତନୟ ଅଜକୁ ଏଅନ୍ତେ
ସମରପି ରାଜ୍ୟସର,
ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମେ ବାହାରିଲେ ରଘୁ
ଅନୁସରି କୁଳରୁର ।
ଅର୍କ ବଣୀ ନୃପେ ତର୍କ କରିବାକୁ
ଲେଉଟି ସଜଳ କଥା,
କରନ୍ତି କରେ ଉପଦେଶ ମାନି
ନସ୍ତୁତ କୌଳିକ ପ୍ରଥା ।
ବନେ ଯିବା ଲାଗି ଜନକକୁ ଅଜ
ବ୍ୟଗ୍ର ଦେଖି ଆଗ୍ରହରେ,
ମସ୍ତକ ଲେଟାଇ ତାଙ୍କ ପଦତଳେ
ଅଳକଲେ ଆତୁରରେ ।
ଯାଅ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ
ବାସ୍ତବ ଗଦ୍‌ଗଦ କଣ୍ଠରେ,
କହିବାରୁ ରଘୁ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ତହୁଁ
ବିହରଇ ପୁର ଶେଷରେ ।

ବାରେଇ ନରେଇ ରଘୁ ଏ ସମୟେ
ଶାନ୍ତ ମାର୍ଗ ଅନୁସରି,
ଜତେଇୟ ହୋଇ ସଫାର ଜଞ୍ଜାଳୁଁ
ଗଲେ ଧୀରେ ଅପସରି ।
ଯୁବରାଜ ଅଜ ରାଜ୍ୟସର ବନ୍ଧି
ନୋହି ଶ୍ରେଣ ତୃଷ୍ଣାବଶ,
ନିରତ ଜାଗ୍ରତ ମେଣ୍ଟାଇବା ଲାଗି
ପ୍ରଜାପୁଞ୍ଜ ଅଭିଳଷ ।
କ୍ଷାସ ତେଜେ ବ୍ରହ୍ମ ତେଜ ମିଶି ହେଲ
ବାୟୁ ଯୋଗେ ବାୟୁସଖା,
ତାହାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଶାସନ ରାଜ୍ୟରେ
ନଥିଲ ପୁରୁଷେ ଦେଖା ।
ନବ ପରିଣୀତା ହେଲେ ହେଁ ରାଜନ
ଯୌବନର ଚପଳତା,
ନ ପରଶି ହୃଦେ ତାଙ୍କର ସତତ
ରଜୁ ଥିଲ ସରଳତା ।
ଅନାଦର ନେବେ ନକରି କାପ୍ରତ
ଚିତ୍ତେ ଛଣି ସମସ୍ତବ,
ଶାସିବାରୁ ଧର ନ୍ୟାୟ ଭୁଲଦଣ୍ଡେ
ବଢ଼ିଲ ତାଙ୍କ ପ୍ରଭବ ।
ରଖିବା ପାଇଁକ ଅବାଧ ନୃପକୁ
ସଦା ନିଜ ଆୟତ୍ତରେ,
ଭୟ କଲେ ତାଙ୍କ ଗର୍ବ ଅଭିମାନ
ଜ୍ଞାନମୟ ପାବକରେ ।
ସଭୁ-ରଜ-ତମ ତ୍ରବିଧ ଗୁଣକୁ
ଅବଲମ୍ବି ଦୃଢ଼ମନ,
ସମାଧି ବଳରେ କଲେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ
ଏ କାଳେ ବୃଦ୍ଧ ରାଜନ ।
ଫଳ ସିଦ୍ଧି ଯାଏ ନୋହିଲେ ବିରତ
ସ୍ତ୍ରୀୟ ଏକାଗ୍ର ଯୋଗରୁ,
ଅପବର୍ଗ ଆଗେ ରହିଥାନ୍ତି ସଦା
ନିବର୍ତ୍ତି ଭବଶେଷରୁ ।
ମନୋହର ରଘୁ ଯୋଗ ସମାଧିରେ
କଟାଇ କେତେକ ବର୍ଷ,

ଲଭିଲେ ଶେଷରେ ଅନାମୟ ଧାମ
 ସଭିକ ମନ ବିମର୍ଷ ।
 ପିତୃଦେବଙ୍କର ଦେହ ବିସର୍ଜନ
 ଶୁଣି ଅଜ ନରପତି,
 ଶୋକରେ ଅନ୍ତେଷ୍ଟ କ୍ରୟା ସମ୍ପାଦିଲେ
 ଲୋତକ ଗଢାଇ ଅତି ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ମୃତାହ- କରମ ଗୌରବେ
 କଲେ ନୃପ ସମ୍ପାଦନ,
 ପିତା ମୃତ୍ୟୁ ଦୁଃଖ କାଳର ପ୍ରଭାବେ
 ହମେ ହମେ ହେଲା ଲନ ।
 ଅଂଶୁମାଳୀ ଅଂଶୁ ବିସ୍ତାରିଲ ପରି
 ବଢାଇଲେ ଅଜ ଯଶ,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁ ଭୂପତିମାନଙ୍କୁ
 କରି ଆପଣାର ବଶ ।
 ଏ କାଳେ ମହିଷୀ ରତ୍ନମଣି ଗର୍ଭ
 ହେଲ ଜାତ ପୁଅଟିଏ,
 ଦେଖିବାକୁ ତାକୁ କୁତୁହଳୀ ହୋଇ
 ଜମିଲେ ବହୁ ନାରୀ ।
 କେତେକାଳ ପରେ ହୋଇଅଛି ପୁଅ
 ବୋଲି ପଡିଲା ଚହଳ,
 ପୁରୋସୀ ସହ ସେ ରାଜ ଦମ୍ପତି
 ହେଲେ ଆନନ୍ଦ ବିହ୍ୱଳ ।
 ମେଘମୁକ୍ତ ଦାସ ଦଳମଣି ପରି
 ଦିଶୁଥିଲେ ସେ ତନୟ,
 ବହୁଦିନ ପରେ ସୁସିଦ୍ଧାଭ ମୋଦେ
 ନ ନାଚିବ କା ହୃଦୟ !
 ନାମ ଦେଇଥିଲେ ଦଶରଥ ବୋଲି
 ନବଜାତ ଶିଶୁଟିର,
 ହିଂମାଶୁ ପରି ସେ ବଡ଼ ଦିନୁଦିନ
 ଭବେ ହେଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୀର ।
 ସଚିବ ହସ୍ତରେ ଦେଇ ରାଜ୍ୟଭାର
 ରାଣୀସହ ସେ ରାଜନ,
 ଭୂପତି ବନେ ବାସନ୍ତୀ ବିହାର
 ଲାଗି ବଳାଇଲେ ମନ ।

ଦେବର୍ଷି ନାରଦ ଗୋକର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଷକୁ
 ଯାଉଥିଲେ ସେହିକାଳେ,
 ବାଣୀଯନ୍ତ୍ର ତାଙ୍କ ହୋଇଥିଲା ମଣି
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କୁସୁମମାଳେ ।
 ସେ ସୁନ୍ଦର ମାଳ ନେଲା ହରି ଅବା
 ବାୟୁ ସୁବାସ ଲୋଭରେ,
 ଉଡି ଉଡି ଖରେ ପଡିଲା ସେ ଯାଇ
 ରାଣୀଙ୍କ ଉଦ୍ଭଜ ପରେ ।
 ପାଟ ମହାଦେଇ ଦେଖି ସେ ମାଳକୁ
 ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଅଧୀରେ,
 ରହୁ କବଳିତ ଇନ୍ଦୁଙ୍କ ପରାଏ
 ନିମିଳିତ ହେଲେ ଧୀରେ ।
 ଚରକାଳ ପାଇଁ ଇନ୍ଦୁମତୀ ପରି
 ରାଜା ହତ ଚେତନାରେ,
 ପଡିଲା କି ବାୟୁ ଦାସଶିଖା ତୈଳ
 ବିନ୍ଦୁସ୍ରବ ଭୂତଳରେ ।
 ପାଶେଥିବା ଲୋକ ହାହାକାର ଭବେ
 କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱରେ,
 କିଏ ବା ବିସ୍ତ୍ରା କିଏ ବା ସିଂହା
 ମୁଖ ଶୀତଳ ଜଳରେ ।
 କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଉଠିଲେ ନୃପତି
 ଚେତା ପାଇ ଉପରୁରେ,
 ମାସ ରାଣୀଙ୍କର ମହାନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗ
 ହେଲା ନାହିଁ ଆଉ ବାରେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଶିଥିଳ ହୋଇଥିଲା ପୁଣି
 ନିଷ୍ପନ୍ନ ସକଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ,
 ବୁଝାହୁଏ ସିନା ପ୍ରତିକାର ବଧୂ
 ନଥିଲେ କା ପରିମାୟ ।
 ପ୍ରେୟସୀ ବଞ୍ଚଳ ଭୂତକୁ ଉଠାଇ
 ନିଜେ ପ୍ରେୟସୀଙ୍କୁ ନେଇ,
 ସ୍ୱୀୟ ହୋଡ଼ଦେଶେ ଥୋଇଲେ ଯତନେ
 ନୟନ ଲୋତକେ ଥୋଇ ।
 ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ଅଯୋଧ୍ୟାର ସାଇଁ
 ଆର୍ତ୍ତ ଆର୍ତ୍ତ ଦେହ,

ଝୁଲିଲେ ବକଳେ ପଡ଼େ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ
 ଭକତି-ମମତା-ସେନା ।
 “ଆଗୋ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ ! କପାଳ ଅନାଥକୁ
 ନରୁହୁଁ ଫେଡ଼ି ନୟନ,
 ତୁମ ଆଗେ ବସି କାନ୍ଦୁଛି କି ଲାଗି
 ନକହୁ ପଦେ ବଚନ ।
 ଶ୍ରବଣ ମୋତେ କପଟ ପ୍ରଣୟୀ
 ବୋଲି ଜାଣୁଛି ନିଶ୍ଚୟ,
 ନୋହିଲେ କି କେବେ ଯାଆନ୍ତୁ ସେ ଦେଶେ
 ନକହୁ ଖୋଲି ହୃଦୟ ।
 ଯେ ଦେଶୁ ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସନ୍ତୁ କେହି
 କେବେ ଆଗୋ ସୁଧାହାସି,
 ନେଉଁନାହିଁ କପାଳ ତବ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ
 ଯାଏ ଶୋକଜଳେ ଶ୍ରବି ।
 ରେ କୁହୁଁ ପ୍ରାଣ, ଯାଇଥିଲୁ ଯେବେ
 ଶଶିମୁଖୀ ପ୍ରିୟା ସହ,
 ଫେରିଲୁ ଯେବେଟି ନ ଆଣି ତାହାକୁ
 କପାଳ ଲେଉଟିଲୁ କହ ।
 ଶ୍ରେଣିବୁରେ ଘୋର ବିରହ ବେଦନା
 ଥିବାଯାଏଁ ଧରତଳେ,
 ବୁଝାଇବ କିଏ ସଫୁଲ୍ଲ ଯେବେ
 ଆତ୍ମକୃତ ପାପପଳେ ?
 ଧିକ ଶତବାର ଦେହମାନଙ୍କର
 ଏରୂପ ଅସାର ତାକୁ,
 ହୃଦୟ ବଦ୍ଧ ଯେଉଁ ଅଛି ଛାଡ଼ି
 ପ୍ରିୟତମା ବନିତାକୁ ।
 ତୁମର ଅପ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରନାହିଁ
 କେତେବେଳେ ଏ ଜଗତେ,
 ତେବେ କାହିଁ ପାଇଁ ଯାଉଅଛ ଛାଡ଼ି
 ଏତେ ରୋଷ ବହୁ ମନେ ?
 ତୁମଠାରେ ଆଖି ରହିଥିଲା ଲାଗି
 ଅବରତ ଜୀବନରେ,
 ଭୁଲିବ କିପରି ତୁମ ଗାତ ପ୍ରୀତି
 କହ ପ୍ରିୟସହ ଥରେ !

କୁସୁମ-ଖଗଡ଼ ଅଳଙ୍କାର ତୁମର
 ଦୋହଲଇ ପ୍ରଭାତେ,
 ଉଠୁଅଛ ବୋଲି ଦେଉଛି ଜନ୍ମାଇ
 ମୋର ମନେ ପ୍ରିୟତମ !
 ବିଷାଦ କାଳିନୀ ଦୁଃଖ ମୋ ହୃଦୟ
 କହୁ ସୁକୋମଳ କଥା,
 ତୁମ ବିନା ସହ ! ନ ଜାଣିବ କେହି
 ମୋର ମାନସର କଥା ।
 ଲେଉଟୁଥିଲା ସିନା ତୁମେ ମୋର ସଙ୍ଗେ
 ସ୍ୱପ୍ନମୟ ସଂସାରରେ,
 ଜାଣି ମୁଁ ନଥିଲି ବୁଲୁଥିବ ବୋଲି
 ଭସାଇ ଶେ-ସଲିଲେ ।
 ମୋର ମନ ଜାଣି ତୋଷୁଥିଲା ପର
 ନରତ ମୃଦୁ ବଚନେ,
 ଉଠୁଅଛି କୋହ ମୋହଲଗି ସିନା
 ଏବେ ଏ ପାପୀର ମନ ।
 ପୁର ସୁକୁଞ୍ଚି ଯାଉଛ ବାହାର
 ନିଶ୍ଚୟ ଟିକିଏ ରୋଗ,
 ଅବା ଭବଜାଲୁ ମୁକୁଳିବା ଲାଗି
 ତେଜଲ ସକଳ ଶ୍ରେଣ !
 ଜନମି ଧରରେ ଦୁଃଖବୋଲି ଦିନେ
 ଜାଣିବ ନଥିଲି ସହ ?
 ଏ ବିରହ ବାଧା ଦେଉଅଛି ଏବେ
 ମରମେ ମରମେ ଦହି ।
 ପାଟିଯାଏ ହୁଆ ଦେଖି ଶିଶୁ ପୁଅ
 ତୁମ ସୁକୋମଳ କୋଳେ,
 ସନ୍ତାନ ମମତା ଛାଡ଼ିଲ କି ଅବା
 ସ୍ୱର୍ଗ ସଉରଭ ଶ୍ରେଣେ ।
 ଗୋଲ ଚନ୍ଦନକୁ ବୋଲି ହେଉଥିଲା
 ନିଦାସ ତାପ ନୟନ,
 ଏବେ କେଉଁପରି ଶିଖି ଶିଖାପରେ
 ଲୋଡ଼ୁଛ ଶୟନ ସହ ?
 ଉଷାବିରାଜନ ତୁଳିକା ନରତ
 ହେଉଥିଲା ଲୋଡ଼ା ଯାଉ,

ହାୟରେ ଦଇବ ! ମୃତ୍ତିକା ଆବୋର
ପଡ଼ିଛି ତରୁ ତାହାର ।
ଚକୋର ଚକୋଷ ବରହ ଯାତନା
ରହେ ସିନା ଅଳ୍ପ କାଳ,
କିନ୍ତୁ ତୋ ବରହ ଚରଦନ ବୋଲି
ଜାଣିଲୁଣି ନରପାଳ ।
ହା ଦଇବ କହ କିପରି ସହବ
ସେହି ଚିତାନଳ କେଣ ?
ଯେ ଶୁଣ ନରତ ଭୁଲିତଲୁ ଶେଯେ
ନଜାଣି ଯାତନା ଲେଣ ।
ହୃଦେ ଯେଉଁ ବ୍ୟଥା ଉପୁଜଇ ଏବେ
ପାତୁନାହିଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି,
ଆଗୋ, କଳକଣି ! ତୋର ପିକସ୍ତନ
କହ, ଭୁଲିବ କିପରି ?
ସେପିଥିଲ ପଣ ଏ ରସାଳ ତରୁ
ପ୍ରିୟଙ୍ଗୁ ଲତକା ସହ,
ଯାଉଛ ବାହାର ନସାର ତାଙ୍କର
ଶୁଭଲଗ୍ନେ ପରିଣୟ ।
କେତେ ଶରଧାରେ କେତକା ପାଶୁଡ଼ା
ଯୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିଥିଲ ଆଣି,
ଯାଇଛି ମଉଳି ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ସଖି !
ଅଞ୍ଜନ ଲଗା ରୁହାଣି ।
ରାଜହଂସ ପରି ସୁମନ୍ତର ଗତି
ନୟନ ଭଙ୍ଗି ଚଞ୍ଚଳ,
କାତର ଏହୁଦ ତୁମ୍ଭ ବରହରେ
ବହୁଅଛି ନେତ୍ର ଜଳ ।
ଦେଖ ପ୍ରିୟସହ ! ଥୋପା ଥୋପା ହୋଇ
ଅଶୋକୁ କୁସୁମ କଢ଼ି,
ଏଦୁଃଖ ନସହ ଅଶ୍ରୁଛଳେ ଅବା
ପଡ଼ି ଅଛି ତଳେ ଝଡ଼ ।
ଦରଗୁରୁ କରି ଥୋଇଅଛ ପାଶେ
ମୁକୁଳ ବକୁଳ-ମାଳ,
ଏଡ଼େବେଗେ କପି । ଶୋଇଲୁ ନିଦରେ
ହୋଇ ସର ସର ଝାଳ ।

ଉତ୍ସବ ବନ୍ଦନ ବସନ୍ତାଦି ଉତ୍ସ
ତୁମ୍ଭଲଗି ପ୍ରିୟସହ !
ମହାଶୟୀ ହୋଇ ରହିବ କିପରି
ଏ ଦୋର ଯାତନା ସହ ?
ଏହି ସଖୀଗଣ କରନ୍ତି ସେଦନ
ମୁହିଁ ଅଛି ପାଶେ ପୁଣି,
ଶୋଭୁଛି କୋଳରେ ପ୍ରିୟତମ ସୁତ
ଯାଉଛ ଗୁଡ଼ ନଶୁଣି ।
ମୋ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଡେରୁଥିଲ କାନ
ହେଲ କି ଏବେ ବନ୍ଦୀ,
ଅବା ନିଷ୍ଠୁରତା ପ୍ରବେଶି ହୃଦୟେ
କଲଣି ଅବୋଲକରା ।
ସଙ୍ଗୀତେ ବରତ ଭୁଷଣେ ଅପ୍ରୀତି
ସୋଗସ୍ଥା ହା ବ ନିବୃତ୍ତି,
ହେବ ସିନା ମୋର ତୁମ୍ଭ ନଦେଖି
ଆଜିଠାରୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟବ୍ୟୁତ ।
ସୁଦକ୍ଷାକୃଣ୍ଡା ରହସ୍ୟେ ସଙ୍ଗିନୀ
ବୁଦ୍ଧିଦାନେ ମନ୍ତ୍ରାବତ,
ପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷ୍ୟା ପୁଣି ପ୍ରିୟତମା ରାଣୀ
ଥିଲ ତୁମ୍ଭେ ଅବରତ ।
କଳଷ କୃତାନ୍ତ କେବଳ ତୁମ୍ଭକୁ
ନେଉଅଛି ଟାଣି ବଳେ,
ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ଯା କରୁଁ କାହାର
ସାଧନାହିଁ ମନ୍ତ୍ରାବଳେ ।
ଅଞ୍ଜଳ ସମ୍ପଦ ଥିଲେହେଁ ମୋହର
ସରିଲ ସକଳ ସୁଖ,
ଆଜିଠାରୁ ମୋର ନସରିବ ଦିନ
ନଦେଖି ପଙ୍କଜ ମୁଖ ।
ଆହାରେ ବିହାରେ ବିଲସେ ବ୍ୟସନେ
ରଞ୍ଜିତଥିଲ ମାନସ,
ଲଭି ଯାଇଛୁତ ଲବଣ୍ୟ ମୁହଁରୁ
ଦଶନାହିଁ ଟିକେ ହସ ।
ଅନ୍ୟ ପ୍ରଲେଭନ ନପାରିବ ଟାଣି
ତୁମ୍ଭଛଡ଼ା ଏ ଜୀବନେ,

ତୁମ୍ଭଲଗି ସିନା ସକଳ ସୌଭାଗ୍ୟ
 ଭଣ୍ଡାରେ ଥିଲ ଯତନେ,
 ଭବମାୟା ଛାଡ଼ି ଯାଉଛ ବାହାରି
 ସ୍ବର୍ଗସୁଖ ଲଭ ଆଗେ ।
 କିନ୍ତୁ ସବୁକଥା ହୁଅନ୍ତା ସୁଖ ବା
 ମୁହିଁ ଥିଲେ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ,
 ଅଳତା ରଞ୍ଜିତ କୋମଳ ଚରଣେ
 ଦଶୁଛୁ ବିବର୍ଣ୍ଣ ତବ,
 କହ କେଉଁପରି ଯିବ ରୁଲି ରୁଲି
 ନକର ଦୁଃଖାନୁଭବ ।
 ଅଗୁରୁ ମିଶ୍ରିତ ସୁଗନ୍ଧ ସଲୀଳ
 କରୁଥିଲ ସଦା ପାନ,
 ଲଗିବ କି ସୁଖ ଦୃଷ୍ଟିତ ଉତ୍ତପ୍ତ
 ପ୍ରେତ ଜଳଜାଳ ଦାନ ।
 ଆଗେ, ସୁଧାହାସି କରୁଥିଲ ନିତି
 କେତେ ଛୋଟ ପରିହାସ,
 ଭ୍ରମେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ପକ୍ଷଜନା ବୋଲି
 ଶେଷରେ ହେଲ ନିରାଶ ।
 ଏରୂପେ ରଜନ ବିଳପନ୍ତେ ସ୍ବର
 ମହିଷୀଙ୍କ ଗୁଣାବଳୀ,
 କାନ୍ଦିଲେ କି ଅବା ତରୁଲତାମାନେ
 ପୁଷ୍ପରସ ଅଶ୍ରୁତାଳି ।
 ବାହୁନି ବାହୁନି କାନ୍ଦିଲେ କି ହେବ
 ଦଇବ ହୃଦ ପଥର,
 ସ୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ଭାବ
 କରୁଛୁ ମନୁଁ ଅନ୍ତର ।
 ନଥିଲେ ନିୟତି ଭୋଗନ୍ତେ କି ଏହା
 ଅଜକର ପ୍ରଣୟିନୀ,
 ହୁଅନ୍ତା କି ନାଶ ତୁଷାର ପତନେ
 ଧୁକୁମାସ କମଳମା ।
 ଶିଶୁର ଇଚ୍ଛାରେ ଅନୃତ କାହିଁ ବା
 ହୁଏ ପ୍ରାଣନାଶକାୟ,
 କାହିଁ ବା ଗଛନ ସୁଧା ହୋଇ ହୁଏ
 ପ୍ରାଣୀକର ହୃଦକାୟ ।

ଯମଦୂତ ପରି ବନ୍ଧୁବନ୍ଧୁ ଆସି
 ଏଥନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ ମନେ,
 ବିଶ୍ବବନ୍ଧୁମୟା ମହିଷୀଙ୍କି ନେଲେ
 ଅଜକ ହୋଡ଼ୁ ଶୁଣାନେ,
 ଯହିଁ ଭସିବୁତ ହୁଅନ୍ତି ସକଳେ
 ଚିତାନଳ ମୁଖେ ପାଇ,
 କଲେ ବିସର୍ଜନ ନେହୁଁ ଅଶ୍ରୁତାଳି
 ଚନ୍ଦନେ ଅଗ୍ନି ଲଗାଇ ।
 ପ୍ରିୟାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହା ସମାବେଦେ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣିୟା ଚପୋବନେ,
 ମହାରାଜା ଅଜ ପୁରେ ବାହୁଡ଼ିଲେ
 ଶେଷ କରି ଦଶଦିନେ ।
 ଦ୍ରୋଣ ନ୍ୟ ହୋଇ ପଶନ୍ତେ ନବରେ
 କାନ୍ଦିଲେ ଦୁଃଖେ ସକଳ,
 ଧୋଇଦେଲ କରେ ନବର ଭିତର
 ଲଳନାଙ୍କ ଅଶ୍ରୁଜଳ !
 ବଶିଷ୍ଠ ମହର୍ଷି ଯୋଗବଳେ ଜାଣି
 ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦେହାବସାନ,
 ଶିଷ୍ୟଟିଏ ବହୁ ପ୍ରେରିଲେ ଅସାଧ୍ୟା
 କରବାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ ।
 ରାଜାଙ୍କ ସମୀପେ ପ୍ରବେଶି ସେ ଶିଷ୍ୟ
 ନିବେଦିଲେ ଏହିପରି,
 “ମୁନିବର ଯାହା କହିଛନ୍ତି ମୋତେ
 ଶୁଣନ୍ତୁ ଧର୍ମାର୍ଥ ଧରି ।
 “ତୁଣି ବିନ୍ଦୁଙ୍କର ଘୋର ତପ ଦେଖି
 ଶୁଭ ହୋଇ ମଦବାନ,
 ହରିଣୀ ଅପ୍ସରା ତପୋନାଶେ ତାଙ୍କ
 ପଠାଇଲେ ସନ୍ନିଧାନ ।
 ସେ ଅପ୍ସରା ଆସି ତାହାଙ୍କ ସନ୍ନିଧେ
 କେତେ ଭଙ୍ଗି ବିଳସିବ,
 ପ୍ରକାଶିଲ କିନ୍ତୁ ନୋହି ବିଚଳିତ
 ତା ଛଳନେ ମୁନିବର ।
 ଦେଲେ ଅଭିଶାପ ରୋଷ ବହୁମନେ
 ‘ନାଶଜନ୍ମ ଲଭ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ’,

ଶାପ ଉନ୍ମେ ସପ୍ତା ହୋଇ ବରବେଦା
 କହିଲେ ତାହାକୁ ଆର୍ତ୍ତେ ।
 “କ୍ଷମାକର ବାରେ କୃପାବନ୍ଧୁ ମନେ
 ଦୋଷ ଏ ପରାଧୀନାର,
 କହନ୍ତୁ ସଦୟେ କିପରି ଏ ଶାପ
 ଦୂର ହେବ ଅବଳର ?
 “ବାସକର ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁମନ
 ପ୍ରଶଂସାଏ ମନ୍ତ୍ରତଳେ”,
 କହନ୍ତେ ସେ ରକ୍ଷି ଜନ୍ମିଥିଲେ ସେହି
 ସୀମନ୍ତନା ଭୋଜ କୁଳେ ।
 ପ୍ରଶଂ କରବାରୁ ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ଦେହେ
 ସ୍ୱର୍ଗରୂପ ପୁଷ୍ପହାର,
 ଅଭିଶାପ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଏଣୁକଲେ
 ମର୍ତ୍ତ୍ୟତରୁ ପରିହାର ।
 ତେବେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନେକ କାନ୍ଦିବା
 ନୁହେଁ କେଉଁ ସମୀଚୀନ,
 ଜନ୍ମିଲେ ସଂସାରେ ମରବାକୁ ହେବ
 ଦେଶଛାଡ଼ି ପ୍ରତିଦିନ ।
 ଚିରଦିନ ଲାଗି ଯାଇଛି ସେ ପାଶୁ
 ଶୋକିଲେ ବା କେତେ ତାକୁ,
 ମିଳିବ କି ଆଉ କାନ୍ଦିଲେହେଁ ଅବା
 ଆରାଧିଲେ ଦେବତାକୁ ।
 ଧର୍ମାତ୍ମନ ବୋଲି ନିଶ୍ଚୟ ହୃଦୟେ
 କର ଏ ମନ୍ତ୍ର ପାଳନ,
 ଅଭ୍ୟୁଦୟ କାଳେ ନବହି ଗରବ
 କର ଯଶ ଉପାର୍ଜନ ।
 ନ ଫେରିବ ଆଉ ଯେଣୁ ଧରେ ଜବ
 ଭିନ୍ନଗତି ଲେକାନରେ,
 ଯାଇ ଅବରତ ନିଜ ନିଜ କୃତ
 କର୍ମଫଳ ଅନୁସାରେ ।
 ବସୁନ୍ଧରା ତଳେ ଶଶିଭାମାନଙ୍କ
 ସୁସଜ୍ଜିତ ମରଣ,
 ଜାଇବାର ସିନା ଅଟଇ ବକୃତ
 କହିଥାନ୍ତୁ କୁପଗଣ ।

ଦଟୁ ଅଛି ଭବେ ନିଜ ଦେହ ସହ
 ବିଚ୍ଛେଦ ନିଜ ଆତ୍ମା,
 ତେବେ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପୁତ୍ର-ପତ୍ନୀ-ଭର୍ତ୍ତା
 ଆଦି ବିରହ ବେଗର ।
 ଉପଦେଶ ବାଣୀ ଶୁଣିବୁ ଶୁଣି
 ଶିଷ୍ୟମୁଖ ନରପତି,
 ପ୍ରଣାମି ବନୟେ ତାକୁ ବିଦାକର
 ଧନ୍ୟ ବଲଇଲେ ମତି ।
 ସତ୍ୟଭାଗୀ ଅଜ ବାଳାବନ୍ଧୁ ଦେଖି
 ମାତୃହୀନ ବାଳକର,
 ଯତନେ ତାହାକୁ ଆଠବର୍ଷ ଯାଏ
 ପାଳିଲେ କରି ଆଦର ।
 ନାତି ବିଳମ୍ବରେ ଯଥା ଚଟତେର
 ଭେଦଇ ସଉଧତଳ,
 ପ୍ରବଳ ଆବେଗେ ନୃପତିଙ୍କ ଶୋକ
 ଭାଙ୍ଗିଲୁ ମାନସ ବଳ ।
 ତହୁଁ ସବିମତ କୁମାରକୁ ଦେଖି
 କନ୍ଦ ଧାରଣେ ସୁଷମ,
 ରାଜ୍ୟଭାର ଦେଇ ସୁଗର୍ବ ଯିବା ଲାଗି
 କଲେ ସେହୁ ଉପହମ ।
 ସରସ ଜାହାଜ ସଙ୍ଗମ ଶୀର୍ଷରେ
 ଉପବାସ କରି କରି,
 ନନ୍ଦନ କାନନ ବିହରିଲେ ମୋଦେ
 କଳେବର ପରିହରି ।

ନବମ ସର୍ଗ

ପିତାକରି ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଦଶରଥ
 ଆରୋହି ସିଂହାସନରେ,
 ଅରଜିଲେ ଖ୍ୟାତି ବସୁନ୍ଧରା ତଳେ
 ପ୍ରଜାପାଳ ଯତନରେ ।
 ସେ ମିତ୍ର ବଂଶଜ ମିତ୍ରତା ସୁଧରେ
 ମନାଇ ବହୁ ନୃପକୁ,
 ଆପଣାଇ କର-ଗତ କରିଥିଲେ
 ଧୀରେ ଧୀରେ ସେମାନକୁ ।

ବାଣୁଥିଲେ ଧନ ପ୍ରଜାହୀନ ଲାଗି
 ସେମାନଙ୍କ ଲୋଡ଼ା ବେଳେ,
 ଦିଶୁଥିଲ ବସୁ କମଳାୟୁ ଅତି
 ଥିଲାବେଳେ ନୃପମେଳେ ।
 ଶସ୍ୟ ଲାଗି ଜଳ ନଥିଲା ଅଭାବ
 କେତେବେଳେ ଏ ଦେଶରେ,
 ସୁନାସୀର ଅବା କରୁଥିଲେ ଡରି
 ଜଳ ବୃଷ୍ଟି ନିୟମରେ ।
 ନଥିଲା ଦେଶରେ ଶତ୍ରୁ ଆକ୍ରମଣ
 ନ ପାରିଲା ବ୍ୟାଧି ପଣି,
 ବଟପା ନିକର ବଟପା ପରାଏ
 ସଦା ଉଠୁଥିଲେ ହସି ।
 କେତେବେଳେ ହେଲେ କହୁନଥିଲା କେ
 ମିଥ୍ୟା ପରିହାସ ଛଳେ,
 ବିପକ୍ଷ ଦେଖିଲେ ସଜ ଉଣ୍ଡି ଉଣ୍ଡି
 ଟାଣି ଆଣୁଥିଲେ ବଳେ ।
 ଚନ୍ଦ୍ର ସେନାପତି ଦଣ୍ଡଧର ପରି
 ସଦା ଜ୍ୟାୟୁ ପରାୟଣ ।
 ନରପତିଙ୍କର ପରାକ୍ରମ ଦେଖି
 ଡରିଥାନ୍ତି ବୈରଗଣ ।
 କକର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ଥିଲେହେଁ ତାଙ୍କର
 କେବେ ଅମର୍ଷ ବଚନ,
 କହୁ ନଥିଲେ ସେ ବିପକ୍ଷକୁ ସୁଭା
 ଯେଣୁ ସେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥଳ ।
 ତନ୍ତ୍ର ନଥିଲେ ସେ ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଯିଏ
 ତାଙ୍କୁ ବିନାଶ ଶାସ୍ତ୍ରରେ,
 କରୁଥିଲେ ଧୂଳି ଅର୍ଯ୍ୟମା ପ୍ରାର୍ଥନା
 ନିତି ପ୍ରଦୋଷ ଉଷାରେ ।
 ବାହାରିଲେ ଥରେ ପିତାମହ ପରି
 ଜଣିବାକୁ ବସୁନ୍ଧର,
 ଗଜବାଜା ଯୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନାପତି
 ନିମନ୍ତ ବରଷା ଶର ।
 ସୈନ୍ୟସ୍ଥଳ ତାଙ୍କ ପାଇଲେ ଆଦେଶ
 କାହାକୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ,

ଶକ୍ତି କରିଥାନ୍ତି ଗନ୍ତବେଶ କାର
 କିଏ ବା ଧୂଳିରେ ଲୁନ ।
 ଚକ୍ଷୁ କରିଥାନ୍ତି ବିପକ୍ଷର ବଳ
 ପୁରବା ଯାଏ କାମନା,
 ସେନାପତି ହୋଇ ଆଦେଶୁ ଥାଆନ୍ତି
 କେବେହେଁ ନୋହୁ ବିମନ ।
 ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇଲେ
 ଶତ ଶତ ନରପତି,
 ଅନନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ସେମାନେ
 ତାହାକୁ କଲେ ପ୍ରଣତି ।
 ମାଗିବାରୁ ଭକ୍ଷା ଭକ୍ଷା କରିବାକୁ
 ବଇରି ରାଣି ଅଥୟେ,
 ଅରଜ ଥିଲେ ଯା ବିପକ୍ଷ ହଟାଇ
 ବରଜ ଦେଲେ ସଦୟେ ।
 ଜଣି ମହାତଳ ପ୍ରବେଶିଲେ ନୃପ
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଆସି,
 ଜମା ହେଲ କରେ ଭକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର
 ଅତୁଳ ସମ୍ପଦ ରାଣି !
 ରାଜ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରୁ ରାଜନ
 ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ନୃପେ ହୋଇ,
 ଲଗାନ୍ତି ମୁକ୍ତ ପଦତଳେ ତାଙ୍କ
 ଉପହାର ମାନ ଥୋଇ ।
 ଶାସିଲେ ଧରଣୀ ତରଣି ବ ଶଜ
 ଦଶରଥ ନରପତି,
 ମହା କଉଶଳେ ଅବା ତରକରେ
 ହେଲ ନିକର ମତି ।
 କୋଶଳ କାଶ୍ୟାପ ମଗଧ ଯେମାଏ
 ଧଇଲେ ନୃପଙ୍କ କର,
 ତର୍କେଣୀ ଶଶ ଗୁଡ଼ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ
 ଲଭନ୍ତି ଯଥା ସାଗର ।
 ଶ୍ରେୟ ପ୍ରସାରେ ଶୋଭା ପାଉଥିଲେ
 ମଧ୍ୟମା ରାଣି ତାଙ୍କର,
 ପୁଣି ପତିଭକ୍ତି ଥିବାରୁ ତା ପ୍ରତି
 ବଢ଼ିଲା ନୃପ ଆଦର ।

ଦିଗ ବଦଗରୁ ଆଣି ଏଥୁ ଅନ୍ତେ
 ଅର୍ଥ ବଣି ବାହୁ ବଳେ,
 କଲେ ବିନିଯୋଗ ତାହାକୁ ସାନନ୍ଦେ
 ଯାଗ କରି ବହୁ ସ୍ଥଳେ ।
 ଦାନବ ବିଜେତା ମନ୍ଦବାକୁ ସିନା
 ନମୁଥୁଲେ ଭକ୍ତିଭରେ,
 ଅନ୍ୟ ଭୂପତିଏ ନୁଆଁଇ ମସ୍ତକ
 ତାଙ୍କ ଚରଣ ତଳରେ ।
 କୁସୁମ ସମ୍ଭାର ଧରି ମଧୁକାଳ
 ଏବେ ହେଲୁ ଉପସ୍ଥିତ,
 ପାଦପ ମଣ୍ଡଳ ନବ କଶଳୟେ
 ହୋଇଲେଣି ବିଭୂଷିତ ।
 ଆମ୍ଭ ବଞ୍ଚିକବା ଗନ୍ଧ ପାଇ ପିକ
 ଲୁଚି ଉପାଳ ଡାଳରେ,
 ରହି ରହି କୁହୁ- କୁହୁ ସ୍ବନ କରି
 ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମାନସ ହରେ ।
 ମୁକୁଳ ବକୁଳ ସୁବାସ ଲଭଣ
 ମଧୁ ମଧିକା ନିତୟ,
 ଯାଇ ତା ଭିତରୁ ମକରନ୍ଦ ଆଣି
 ନରେନ୍ଦ୍ର ମଧୁ ସତୟ ।
 ମଧୁ ପାୟୀ ମଧୁ ପାନ ଲଳସାରେ
 ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ନାଦ କରି,
 ଉଡି ଉଡି ଯାଇ ନଳିନୀ କୋଷରୁ
 ମକରନ୍ଦ ନେଲୁ ହରି ।
 ରମଣୀୟ ଆସ୍ର ହେଲେହେଁ ଶଶୀଙ୍କ
 ସମ୍ପର୍କର ପରିତପ୍ତ,
 ଦେଇ କମଳିନୀ ମୁଖ ମୋଡ଼ିଲିକ
 ଦେଖି ତାହାଙ୍କ ଉଦୟ !
 ସୁଲୁ ସୁଲୁ ବାତ ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରୁ
 ବହୁ ହୁଏ ରୁଚିକର,
 ବିଶୁଷ୍ଟ ଶରୀର ଦଶିଲୁ ସୁନ୍ଦର
 ଏବେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ।
 ସୁରଭି ସମନ୍ବୟ ସୁରଭି ତରୁଏ
 ଦିଶନ୍ତି ସୁରଭି ଅତି,

ସୌରରେ ମୋହତ ପଥକ ପଟଳୀ
 ଧରିନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରର ଗତି ।
 ପୁଷ୍ପେ ବିମଣ୍ଡିତ କଂଶୁକ ପାଦପେ
 ବନେ ଉଦ୍ଭ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି,
 ନବବଧୂ ପରି ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଅବା
 ଲେହନ କରଣ ଶାଢ଼ୀ ।
 କେଳି କରୁଛନ୍ତି ଜଳପଶୀମାନେ
 ଠାବେ ଠାବେ ସବେବରେ,
 ଫଗୁ ଖେଳେ ମାତି ବାଳକ କଳାପ
 ଡେଇଁଛନ୍ତି ହସେରେ ।
 ଧାନ-ମୁଗ-ମନ୍ଥୁ ମନ୍ଥୁ ଚଷାୟୁଏ
 ସ୍ବେଦଶୋଷେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ,
 ଉଦର ଦାଉକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେବାକୁ
 ଯେ ଗିଏ ସିନା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ।
 ମକରନ୍ଦ ଆଶେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଅବା
 ମଧୁକୁର ଦଳେ ଦଳେ,
 ଗୁଞ୍ଜରି ମଧୁରେ କୁହୁବକ ପାଶେ
 ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି କୁତୁହଳେ ।
 ବିକଟ ବକୁଳ ପୁଷ୍ପ ଗୁଣିପଟେ
 ମଧୁ ଲେଖା ଭୁଜାତଡ଼ି,
 କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି କରେ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ସ୍ବନେ
 ଦେଖି ମଧୁକୁର ପନ୍ଥ ।
 ଉଦ୍ୟାନ ଭିତରେ ଦୁର୍ଝି ମଲ୍ଲିକାଏ
 ରଞ୍ଜିତ ଦର୍ଶକ ମନ,
 ତନ୍ମୟା କାନ୍ତିକ ଧୂଳିକାରିଲ କରେ
 ତାର ଧବଳ ବରଣ ?
 ବସନ୍ତ ଉତ୍ସବ ହାସ୍ୟ ରହସ୍ୟରେ
 ମାତନ୍ତେ ସକଳ ସିନା,
 ନ ମିଳିବ ମୁକ୍ତି ଏ ଭବ ସାଗର
 ପରମେଶ ପୂଜା ବିନା ।
 ଯାଉଛୁ ଫେରୁଛୁ ଏ ବସନ୍ତ କାଳ
 ବିଧାତାଙ୍କ ବିଧିବଶେ,
 କିନ୍ତୁ ଏ ଯୌବନ ଫେରିବ ନାହିଁଟି
 କେବେବେ କାଲି ପ୍ରାୟେ ।

ଅନୁଭବ ସୁଖ ଏ ସୁରଭି କାଳେ
 ଦଶରଥ ନରପତି,
 ପାରିଧି ପ୍ରୟାସୀ ମୃଗୟା ବିହାରେ
 ବଳାଇଲେ ଏବେ ମତି ।
 ସୁସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ପାରିଧି ବେଶରେ
 ଧରି ଶ୍ରମ ଶରାସନ,
 ବାହାରିଲେ ବାର ନବର ମଧୁରୁ
 ଆରୋହୀ ଦିବ୍ୟସ୍ୟନ୍ଦନ ।
 ଶୋଭୁଅଛି ଗଲେ ବନ ପୁଷ୍ପମାଳ
 ତନୁ ମୃଦୁ ପଲ୍ଲବରେ,
 ପଶୁ ସମାକର୍ଣ୍ଣ ବସିନେ ପ୍ରବେଶି
 ଭ୍ରମିଲେ ହରିତଭରେ ।
 ମାର୍ଗେ ମାର୍ଗେ ତାଙ୍କ ଅନୁଚରବର୍ଗ
 ପାରିଧି ବେଶ ପକାଇ,
 ସରମା ନକର ପୁଣି ଜାଲ ଦେନି
 ଯାନ୍ତି ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ।
 ସପ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ସୁକ୍ତ ରମ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ
 ଧରେ ସିଂହମାସ ଯଥା,
 ବିଚିତ୍ର ଚିହ୍ନିତ ସୁଦେ କୋଦଣ୍ଡ
 ବହ୍ନିଲେ ନୃପତି ତଥା ।
 ତହିଁ ଗୁଣ ଯୋଗି ଦିଅନ୍ତେ ଟଙ୍କାର
 ଦୋର ଦୋଷ ହେଲୁ ଜାତ,
 ତା ଶୁଣି ଆବେଗେ ଶ୍ରୀକା ଟେକି ଟେକି
 ଦେଖାଦେଲେ ମୃଗକ୍ରାନ୍ତ !
 କ୍ଷିପ୍ର ଗତି ଧରି କୃଷ୍ଣସାରଙ୍ଗିଏ
 ଆସୁଥିଲୁ ଆଗେ ଆଗେ,
 ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ତାକୁ ତୁଣ୍ଡୀରୁ କାଢ଼ି
 ବନ୍ଧିଲେ କାଣ୍ଡ ସରାଗେ ।
 ପଡ଼ନ୍ତେ ତଳେ ସେ ଅନ୍ୟ ମୃଗ ଆଗେ
 କାଢ଼ିଲେ ତୁଣ୍ଡୀରୁ ଶର,
 କିନ୍ତୁ ଭୟସନ୍ତ ଦେଖି ତା ଗୁହାଣି
 ଥକିଲେ ଅଜ କୁମର ।
 ନିକଟରେ ଥିବା ପଲ୍ଲବ ପାରୁଣ
 ହୁଣେ ହୋଇଥିଲୁ ଭରି,

ଦଶୁଥିଲୁ ଯହିଁ କର୍ଦ୍ଦମରେ ସିନ୍ଧୁ
 ଶୁଭଚିହ୍ନ ବସନ୍ତର ।
 ଶକ୍ତି ଶକ୍ତି ହୋଇ ମୁଖମଧୁ ତାର
 କବଳିତ ମୁଥାଦାସ,
 ଦେଖିଲେ ସହସା ଖସି ପଡ଼ୁଥିବା
 ଅତିଶୟ ପାଇ ସାସ ।
 ଶୁକରମଣ୍ଡଳ ଚାହିଁଥିବା ଦେଖି
 ସୁକରେ ଶାୟକ ମାରି,
 ଟାଳିଲେ ତକ୍ଷଣେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ
 ଅନନ୍ତତ ହୋଇ ଘରି ।
 ବାଟେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅରଣ୍ୟ ମହୁଷ
 ଝପଟିଲୁ ଭୃଷିବାକୁ,
 କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଶର ଗାନ୍ଧର୍ବଦ ତାର
 ପକାଇଲୁ ତଳେ ତାକୁ ।
 ତଦନ୍ତେ ଶାୟିକ କେଶେ ବାଣେ (୧)
 ସେହି ସାୟୁକ ଦୋଷଟେ,
 ବାହାରିନ୍ତେ ବନ୍ଧୁ ସହାରିଲେ ଜବ
 ସୁଖାନ୍ତ ଇଷ୍ଟ ମୁନଃର ।
 ରଜନୀ ହେବାନ୍ତୁ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଭୃଷ
 ରମ୍ୟ ପଲ୍ଲବ ଶେଯାରି,
 ପ୍ରସାପ ପରାଏ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହେଲେ
 ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଏକାଳରେ ।
 ଶ୍ରମଜାତ ଝାଳ ହରି ନେଉଥିଲୁ
 ମୃଦୁ ସମୀରଣ ବହୁ,
 ମୃଗେନ୍ଦ୍ର ଗଜନ ଘନ ବନମଧ୍ୟେ
 ଶୁଭୁଥିଲୁ ହେ ଘେନି ।
 ପ୍ରସାଦିନି ନିଶି ଉଠିଲେ ନରେଶ
 ଶୁଣି ବିହଙ୍ଗ କୁଜନ,
 ସାରି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଚାଡ଼ି ଭୁବନମ
 ବୁଲିଲେ ଗହନ ବନ ।
 ଶାବୁଗତି ବଂଶ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷେ
 ସହସା କଲେ ପ୍ରବେଶ,
 ତମସା ତଟରେ ନଥିଲୁ ଯହିଁରେ
 ଦିନକରି କର ଲେଶ ।

ସେ ତଟମା ଜଳେ କୁମ୍ଭ ପୁରଣର
ଧୂନ ଶୁଣି ନରମଣି,
ନକ୍ଷେପିଲେ ଶୟନ କର୍ଣ୍ଣଯାଏ ଟାଣି
ବାଉଣ ବୃନ୍ଦାବତ ମଣି ।
ବଧ ଭୁବେ ବୋଲି ଦନ୍ତାବଳ କେବେ
ରାଜାଙ୍କର ମହାତଳେ,
ଜାଣିଲେହେଁ ସେହି ଏ ଅବଧି କର୍ଣ୍ଣ
କରିଲେ ମୃଗୟାସ୍ତେଲେ ।
ରାଜସ ଗୁଣରେ ପ୍ରାଣିଏ ଯେବଟି
ହୋଇ ବଣୀଭୂତ ଭବେ,
ସେତବେଳେ କେଭେ ନରହେ ତାଙ୍କର
ହୃଦାହତ ଜ୍ଞାନ ଲବେ ।
ସୁଭିଲ ଏକାଳେ ତରଙ୍ଗିଣୀ ଫୁଲ
ବିକଳ ବିଳାପ ନାଦ,
ସେହି ଆର୍ତ୍ତ ସ୍ଵର ଶୁଣି ଶବ୍ଦଭେଦା (୧)
ଗଣିଲେ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦ ।
ଚରଳତ ହୋଇ ନୟା ସମୀପକୁ
ବିଲେକିଲେ ସେହୁ ଯାଇ,
“ତପସ୍ଵୀ ତନୟ ଗୋବିନ୍ଦ ଶେଷରେ
ହୋଇଛନ୍ତି ଭୂମିଶାୟୀ” ।
ଏ ଦାରୁଣ ଦୃଶ୍ୟେ ପୁଛନ୍ତେ ସେ ନମେ
ତାଙ୍କ କୁଳ ପରିଚୟ,
ନିଜ ବଣ କଥା କହିଲେ ଅପସ୍ତେ
ସେହି ତପସ୍ଵୀ ତନୟ ।
“ଶୁଣ ମୁନିଙ୍କର ଅଟଇ କୁମର
ଅସିଥିଲ ଜଳପାଇଁ,
ଅଳ୍ପ ଦୂରେଛନ୍ତି ଅଳ୍ପ ପିତାମାତା
ନେଇଯାଅ ମୋତେ ଧାଇଁ ।
ପ୍ରାଣହାଣ ଶର ନକାଡ଼ ଶରୀର
ତାହାକୁ ନେଲେ ବିକଳେ,
ପିତାମାତା ଆଗେ କହିଲେ ସେ ଧୀରେ
ନେସଭରି ଅଶ୍ରୁଜଳେ ।

“କଣ୍ଠ ବୋଲି ଭ୍ରମେ କରନ୍ତି ପାତକ
ପଡ଼ି ମହା ଅଜ୍ଞାନରେ,
ଦିଅ ଦଣ୍ଡ ମୋତେ ଯେହେତୁ ମୁଁ ଦୋଷୀ
ଆଜି ଏ ହତ୍ୟା ଦୋଷରେ ।
କାତୁ କାତୁ ଶୟନ ଲଭନ୍ତେ ପଞ୍ଚଭୁ
ଶୁଣୁ ମୁନିଙ୍କ ନୟନ,
ଶୋକାନଳ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ସେ ତପସ୍ଵୀ
କଲେ ଅଭିଶାପ ଦାନ ।
“ମୋ ଭଳି ଭ୍ରମର ହେବ ଦେହାନ୍ତର”
ବୋଲି କହନ୍ତେ ସେ ମୁନି,
ଅସୁନିକ ବୋଲି କହି ଦଶଭୁଥ
କିଛିକିଛି ହେଲେ ଭୁନି ।
ତହୁଁ ସେ ଦମ୍ଭିଣୀ ବୋଇଲେ ତାହାକୁ
“କାଷ୍ଠ ଆହରଣ କରି,
କର ଅଗ୍ନିଦାନ ପୁଣି ସଙ୍ଗେ ଯିବୁ
ନ ରହିବୁ ପ୍ରାଣ ଧରି” ।
କହନ୍ତେ ଏକଥା ମୁନି ଇଚ୍ଛାମତେ
ଯତନେ ସବୁ ସଜାଡ଼ି,
ଥୋଇ ସେ ଚିତାରେ ତିନିକୁ ଏକାଠି
ପାବକ ଦେଲେ ଅଜାତି ।
ପଡ଼ିପଡ଼ି ଗଲେ ତନୟର ସହ
ତହୁଁ (୨) ଅନାମୟ ଧାମ,
ଲେଉଟିଲେ ଭୂପ ଅଭିଶାପ ପାଇ
ଧୂରେ ନିକରି ବିଶ୍ରାମ ।

ଦଶମ ସର୍ଗ

ଅସୁରରୁ ଉଣା କଷ୍ଟତ ବରଷ
ପାଳିଲେହେଁ ଏ ମେଦନୀ,
ତନୟର ମୁଖ ନଦେଶ ନୃପତି
ଯାପନ୍ତି ଦୁଃଖେ ଯାମିନୀ ।
ରୁଷ୍ୟଶୂକ ଆଦି ପୌରହୃଦ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟେ
ଯଥାକାଳେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ,
ପୁଣେଷ୍ଠି ଯାଗକୁ କରିଲେ ଆରମ୍ଭ
ସକଳ ସାମଗ୍ରୀ ଥୋଇ ।

ବଂଶ କରୁଥିଲେ ତ୍ୟକ୍ତ କରି ଉପୁ
 ଏଣେ ସୁରଗଣେ ଯାଇ,
 ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଛମ୍ପୁରେ ଦଶାସ୍ୟ ଉଦ୍ଧତ୍ୟ
 ବ୍ରହ୍ମାଠାରୁ ବରପାଇ ।
 ସେକାଳେ ଶ୍ରୀପତି ଯୋଗନିଦ୍ରା ତେଜ
 ବସିଥିଲେ ଆନନ୍ଦରେ,
 ପଦ୍ମାଳୟା ସହ ଉଦ୍ଧାସିତ ହୋଇ
 ପ୍ରଣୀମଣିର ଜ୍ୟୋତିରେ ।
 ଶୁଣି ନାରାୟଣ ୧. ଅଜରକ କଥା
 କହିଲେ ହେ ସୁରଗଣ,
 ଅଛି ମୁଁ ବିଦତ କରୁଅଛି ଯାହା
 ରକ୍ଷସପତି ରବଣ ।
 ଅଗରେ ମରତେ ହେବ ଆବିର୍ଭୂତ
 ନୟବ କିଛି ମନରେ,
 ହେଲେ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ଅଗ୍ରସର କରେ
 ହୃତାଶନ ସାହାଯ୍ୟରେ !
 ପୂର୍ବେ ଦଶାନନ ନଅଟି ମସ୍ତକ
 ଛିନ୍ନ କରି ସୁହସ୍ତରେ,
 ମୋ ତୃପତି ଲଗି ଆନନ୍ଦ ଆହୁତ
 ଦେଇଥିଲୁ ଅକାତରେ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ନିମନ୍ତେ
 ସହଅଛି ଏତେକାଳ,
 ଦୁଷ୍ଟ ନିଶାଚର ପାଇବ ନିକଟେ
 ଦୌରାୟର ପ୍ରତିଫଳ ।
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଦଶରଥ ଗୃହେ
 ଜନମି ନର ରୂପରେ,
 ଦେବ ଉପହାର ବଳୀରୂପେ ତାକୁ
 ରଣଭଣ୍ଡିକା ମୁଖରେ ।
 ଏ ଆଶୁସ୍ତ ବାଣୀ ଦେବତାଏ ଶୁଣି
 ୨. ଉଷଣାଶାମୁଗ କୁଳେ,
 ଜନ୍ମିଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ନିଜ ନିଜ ଅଂଶେ
 ରବଣର ପ୍ରତିକୂଳେ ।

ଏଣେ ଦଶରଥ ପୁଅ ଲଭ ଯାଗ
 କଲବେଳେ ସମାପନ,
 ହେମମୟ ପାତେ ସୁଗର୍ବ ପୁରୁଷ
 ଜଣେ ଧରି ପାୟସାଳ ।
 ସହସା ଉଠିଲେ ସେହି ଯାଗ କୁଣ୍ଡ
 ଅତି ବିସ୍ମୟ ଜନ୍ମାଇ,
 ‘ପ୍ରଦତ୍ତ ଏ ଅନ’ ବିଧାତାଙ୍କ କହି
 ନୃପଙ୍କୁ ଦେଲେ ବତାଇ ।
 ନେଇ ଦଶରଥ ମହା ଆନନ୍ଦରେ
 ଦ୍ଵିଭାଗେ କରି ବଣ୍ଟନ,
 କୌଶଲ୍ୟା କୈକେୟୀ ମହିଷୀଙ୍କୁ କଲେ
 ସମଭାଗେ ଅଭିପଣ ।
 ଜାଣି ବେନୀ ରାଣୀ ସ୍ଵାମୀ ମନୋଭାବ
 ନିଜେ ଭାଗ ଭାଗ କରି,
 ପୁମିଷାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଅଧେ ଅଧେ ଦୁହେଁ
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାମ ସୁମର ।
 ଫଳେ ବିମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଯଥାକାଳେ
 ପାଦପ ଶୋଭଇ ଯଥା,
 ସମକାଳେ ଗର୍ଭ ଧରି ତନ୍ମ ରାଣୀ
 ଦିଶିଲେ ସୁନ୍ଦର ତଥା ।
 ନିର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତେ ଧରେ ତମିର ନାଗକ
 ଜ୍ୟୋତି ଉଷାକାଳ ଯଥା,
 ନୃପ ପାଟରାଣୀ କଉଶଲ୍ୟା ଏବେ
 ପ୍ରସବିଲେ ପୁଅ ତଥା ।
 ମଞ୍ଜୁ ତେଜ ପୁଞ୍ଜି ଯୁକ୍ତ ନବଜାତ
 ଶିଶୁ ପଡ଼ିବାରୁ ତଳେ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧାଇଁ ନାଭି କାଟି ଦେଇ
 ଧୋଇଦେଲୁ ଦେହ ଜଳେ ।
 ପୁଅ ହେବା ଜାଣି ଆସି ନରମଣି
 ଫିଟାଇ ହ୍ୟସ୍ତେ ଭଣ୍ଡାର,
 ଦାନ ଅକଞ୍ଚଳେ ମୁକ୍ତ କରେ ଆଶି
 ବାଣ୍ଟିଲେ ଧନ ଅପାର ।
 ଜନନୀ କୋଳରୁ ଶିଶୁଟିକୁ ଆଣି
 ଦେଖାନ୍ତେ ଜଣେ ବନିତା,

କଲେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ନୃପତିଙ୍କି ଏଣେ
 ସ୍ବର୍ଗରେ ଦେବତାଗଣ ।
 କନ୍ତୁ ନୃପ ହୃଦେ ଦାରି ହେଉଥାଏ
 ଅନ୍ଧମୁନ ଅଭିଶାପ,
 ଶୁଭଲେ ହେଁ ରୁଷି ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ
 କଲେ ପରେ ମନସ୍ଥାପ ।
 ନାନା ଶୁଭଚିହ୍ନ ଦଶିଲ ସେଷଣି
 ପଥ ସଂସ୍କାର ଉତ୍ତରେ,
 ବାଟ ଧୁଳି ରାଣି ନାଶି ଦେଲ କରେ
 ବାରିଦ ବାରି ଧାନ୍ଦାରେ ।
 ବ୍ୟଗ୍ରେ ରାଜମାର୍ଗେ ବଞ୍ଚି ଦେଇଥିଲ
 ତାହୁଁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି,
 ପୁଷ୍ପିତ ପାଦପୁଁ ପୁଲତୋଳ ଆଣି
 ଅବା ପରିଚାର ପରି ।
 ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜନକ ଚରଣେ
 ପ୍ରଣମି ଭକତଭାବେ,
 ବିଶ୍ବମିତ୍ର ସଙ୍ଗେ ବାହାରିଲେ ବେନି
 ଧରି କାନ୍ଥୁକ ହସ୍ତରେ ।
 ଥପ ଥପ ହୋଇ ନୟନୁ ଲେଉକ
 ପଡିଲା ଦିବା କାଳରେ,
 ତନୟବତ୍ସଳ ଦଶରଥଙ୍କର
 ଅଧିକ ସେନ୍ଦ୍ର ବଶରେ ।
 ଜନମାଙ୍କ ପଦେ ନୁଆଁଇଁ ମସ୍ତକ
 ନବହୁଁ ହୋଇ ବାହାର,
 ମୁନିଙ୍କ ପଛରେ ଗଲେ ହର୍ଷଭରେ
 ସେ ବେନି ରାଜକୁମାର ।
 ବିଶ୍ବମିତ୍ରଙ୍କର ମୁଖୁଁ ଶୁଣି ଶୁଣି
 ପ୍ରାଚୀନ କାହାଣୀମାନ,
 ଶୈଶବ ଚପଳ ଗତିରେ ସେ ଦୁହେଁ
 କଲେ ପଥ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ।
 ଗଲାବେଳେ ପଥେ ମେଘମାଳ ନଭେ
 ଭାବୁକୁ ଦେଲେ ଘୋଡ଼ାଇ,
 ମନେ ହେଲା ଅବା କଲା ଶୁଣା ଦାନ
 ଭାମଙ୍କୁ ଦେଖି ବାଟେଇ ।

ମଧୁର ଧ୍ବନିରେ ବିହଙ୍ଗମଗଣ
 କୁଳୁଥିଲେ ଡାଳେ ବସି,
 ସୁଖ କଲାପରି ଭକତନିକର
 ଦେବାଳୟ ମଧ୍ୟ ପଶି ।
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟେ ତାତକା ଅସୁଖ
 ଭୟଙ୍କର ରତ ଗୁଡ଼ି,
 ଆସନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ବିଦ୍ବବାନ୍ତ ଶର
 ବକ୍ଷ ଗଲା ତାର ଛୁଡ଼ି ।
 ବିଶ୍ବମିତ୍ର ମୁନି ଏମାନଙ୍କୁ ଦେନି
 ଏଥରେ ସ୍ତ୍ରୀପୁ ମଠରେ,
 ପ୍ରହେଶନ୍ତେ ଆସି ଶିଷ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ
 ଫୁଲଲେ ହରିଷଭରେ ।
 ପୁରୋହିତ ଯାଗ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତେ
 ବେଦ ମନ୍ତ୍ରପାଠ କରି,
 ସ୍ଥୁଳ ରକ୍ତ ବନ୍ଧୁ ପଡିଲା ଗଗନୁଁ
 ବନ୍ଧୁକ ସୁମନ ପରି ।
 ଗୁଳା ସାମଗିରୀ ପଡିଗଲା କରୁଁ
 ପୁରୋହିତ ମାନଙ୍କର,
 ଏଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶନେ କୋପେ ରଘୁମଣି
 ତୁଣ୍ଡୀରୁ କାନ୍ଦିଲେ ଶର ।
 ବୃହାନ୍ତେ ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀରାମ
 ବୁଝାବାର ଗଗନରେ,
 ଏପଟେ ସେପଟେ ଯାଗ ବିଦ୍ବବାଣ୍ଡ
 ସୁବାହୁଁ ମାୟା ବେଶରେ ।
 ରଘୁ କୁଳାନ୍ତକ ରାମ ତା ଦର୍ଶନେ
 ତାକୁ କରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ,
 ଶକୁନି ମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ଯବେ
 କାମନା କଲେ ତା ପଣ୍ଡ ।
 ଯାଗ ସମାପନ କରି ଗାଧୁସୁର
 ଶୁଭ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ,
 ସେ ଦୁଇ ଭାଇ କି ମିଥୁନା ପିବାକୁ
 ବାହାରିଲେ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ।
 ବିଦେହାଧିପତି ରାଜର୍ଷି ଜନକ
 ତାଙ୍କ ଧନୁ ଭିକ୍ଷା ଯାଗେ,

ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ଗାଧ ତନୟକୁ
 ଲେଖିଥିଲେ ଅନୁରାଗେ ।
 ପ୍ରଦୋଷ ସମୟ ହେବାରୁ ସେମାନେ
 ପ୍ରବେଶି ଗୌତମାଶ୍ରମେ,
 ଛାୟା ତରୁ ତଳେ ଯାପିଲେ ଯାମିନୀ
 କୁଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଥଶ୍ରମେ ।
 ଗୌତମ ପ୍ରେସ୍ତସୀ ଅହଞ୍ଜା ସୁଦର୍ଶ
 ସ୍ବାମୀ ଅଭିଶାପ ଫଳେ,
 ପାଷାଣ ରୂପରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ତହିଁ
 ବହୁବନ୍ଧୁ ଛାଇ ତଳେ ।
 ରକ୍ଷିକ ଆଦେଶେ ପାଷାଣ ଉପରେ
 ଦିଅନ୍ତେ ରାମ ଚରଣେ,
 ସେ ପଦ କମଳ ବାଜିବାରୁ କଲେ
 ଅହଞ୍ଜା ରୂପ ଧାରଣ ।
 ଗୌତମ ପ୍ରେସ୍ତସୀ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ
 ସେ ଆଶ୍ରମେ କିଛି କାଳ,
 ରହି ପ୍ରବେଶିଲେ ମିଥୁନା ନଗରେ
 ମୁନି ସଙ୍ଗେ ବେନି ବାଳ ।
 ବିଦେହ ନଗର ବାସୀବାସିନୀ
 ତାଙ୍କ ଲବଣ୍ୟ ମୁରତି,
 ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନେତ୍ର ଚାହିଁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କୁ
 ଲାଗିଲେ ବଡ଼ ଭୃତ ।
 ରାଜର୍ଷି ଜନକ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି
 ନେଲେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି,
 ମନେ ହେଲ ଦୁହେଁ ଅବା ସ୍ବର୍ଗ ଭ୍ରଷ୍ଟା
 ଧୁନବସୁ ତାରା ପରି ।
 ଯାଗ ଶେଷ ଅନ୍ତେ ମିଥୁନାପତିଙ୍କୁ
 ନିବେଦିଲେ ରକ୍ଷିବର,
 ‘ତବ ହରିଧନ୍’ ଦର୍ଶନ ଲଳସେ
 ଆସିଛନ୍ତି ରଘୁବର ।
 ନିରାଶ ଅନ୍ତରେ ଉତ୍ତରିଲେ ତହିଁ
 ବିଦେହ ରାଜ ଜନକ,
 ଏ ଦୁଇ ଶିଶୁଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁଳ ସାହସେ
 ମନେ ଲାଗେ ଦକ ଦକ ।

ନୁଆଁ ନମାରି ଶୁଷଣ ବୃତ୍ତକୁ
 ଆଗେ ବହୁ ଧନୁର୍ବର,
 ଲଜ୍ଜାରେ ବାହୁଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ଫେରି
 ନିଜକୁ କରି ଧକ୍କାକାର” ।
 ଜନକ ବଚନ ଶୁଣି ଗାଧସୁନ୍ଦ
 ପ୍ରଶଂସନ୍ତେ ରାମବଳ,
 ଆଦେଶିଲେ ସେହୁ ପରିବୃତ୍ତେ ଧନୁ
 ଆଶିବାକୁ ସତ୍ତ୍ୱଲ୍ଲ ।
 ଦେବରାଜ ଯଥା ଗଗନ ମଣ୍ଡଳେ
 ଆଦେଶନ୍ତି ଜଳଦକୁ,
 ବିବିଧ ଚିତ୍ରତ ଭେଜୋମୟ ଗୁପ୍ତ
 ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ।
 ଭୂଜଙ୍ଗମ ରାଜ ସମାନ ଶୁଷଣ
 ସେ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ରାମ,
 ବିସ୍ମୟ ଜନ୍ମାଇ ସତ୍ତ୍ୱଲ୍ଲ ରାଜନେ
 ଦେଖାଇଲେ ସ୍ବବିକ୍ରମ ।
 ଅତିଶୟ ଗୁରୁ ହେଲେ ହେଁ କୋଦଣ୍ଡ
 ନୁଆଁନ୍ତେ ଅବଲେଳରେ (୧)
 ଏରଣ୍ଡ ଦଣ୍ଡକ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ
 ପଡ଼ିଲା ଭୃଷଣପରେ !
 ରାମଶକ୍ତି ଦେଖି ଅଯୋନୀ ସମୁତ୍ଥା
 ଜାନଙ୍କି ରାମ କରେ,
 ‘ସମର୍ପିଲି ବୋଲି’ କହିଲେ ତପିକି
 ଜନକ ହରିଷଭରେ ।
 ତହିଁ ଏ ରୂପରେ ଲେଖି ପଠାଇଲେ
 କରି ବହୁ ନନ୍ଦାର,
 ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜାଙ୍କ ନିକଟା (୨) ଜନକ
 ରାମ ଧନୁ ଘଟିବାର ।
 “ବିଜେ ହୋଇ ପୁରେ ପୁରବଧୁ ରୂପେ
 ପରିଗ୍ରହ ମୋ ସୁତାକୁ,
 ସେବକ ପରାଏ ଶ୍ରବକ ଯଶସ୍ବୀ
 ସଦା ଏ ନେମି ବଶକୁ ।

ବାର୍ତ୍ତାବହ ରୂପେ ଗଲେ ସତାନନ୍ଦ
 ଅଯୋଧ୍ୟା ଏ ସମୟରେ,
 ଜଣାନ୍ତେ ଭୂପକୁ ଅଙ୍ଗିଲେ ସେ ତାକୁ
 ଆନନ୍ଦିତ ହୃଦୟରେ ।
 ମିଥୁଲଭିମୁଖ ବାହାରିଲେ ନୃପ
 ଭରତ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସହ,
 ମହା ସମାବେଶେ ଗଜବାଜା ଧରି
 ଜାଣି ଏ ଶୁଭ ବିବାହ ।
 ପ୍ରବେଶି ବିଦେହ ଅଯୋଧ୍ୟାଧୀରୁ
 ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଆଗେ,
 କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଜନକ ସଙ୍ଗରେ
 ସମ୍ଭାଷଣ ଅନୁରାଗେ ।
 ମନ୍ତ୍ରପାଳ ବେନ ପରିଶୟ ବିଧି
 ସମ୍ପାଦିଲେ ଯଥା କାଳେ,
 ଅଯୋଧ୍ୟା ସମୁତ୍ଥା ବରମାଳା ଆଣି
 ଦେଲେ ରଘୁମଣି ଗଳେ ।
 ଜାନକା ଭାଗିନୀ ଭ୍ରମିଲକ୍ଷ ସଙ୍ଗେ
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପରିଶୟ,
 ଜ୍ୟୋତିଷୀ ଗଣନା ଅନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ
 କଲେ ନରପତି ହୃଦୟ ।
 ଜନକଙ୍କ ଭାଇ କୁଶଧୃଜ କନ୍ୟା
 ମାଣ୍ଡିବା ଶ୍ରୀରାମରୁଚି,
 ଦୁହେଁ ଯଥାସମେ ଇଚ୍ଛିଲେ ସାଗ୍ରହେ
 ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଭରତ ପ୍ରତି ।
 ନବ ବଧୂଙ୍କର ମଧୁର ମିଳନେ
 କୃତାର୍ଥ ହେଲେ ସକଳ,
 ରଜଧାନୀ ମୁଖ ବାହାରିବା ଲାଗି
 ବ୍ୟାଘ୍ର ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ।
 ଲଭଣ ମେଲଣି ବଧୂ ସହ ଖରେ
 ବାହାରିଲେ ଦଶରଥ,
 ପ୍ରତିକୂଳ ବାତ ଶ୍ୱମ ବେଗେ ବନ୍ଧି
 ଓଗାଳିଲା ତାଙ୍କ ପଥ ।
 ବ୍ୟାଘ୍ର ହୋଇଗଲା ଦିଗ୍‌ମଣ୍ଡଳ ଜଡ଼େ
 ଦଳଧୂଳି ପଟଳରେ,

ଜନ୍ମୁକ ରହିଲେ ଭୟଙ୍କର କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟ-
 କଟୁ ବିକୃତ ସ୍ୱରରେ ।
 ଦେଖନ୍ତେ ସହସା ଯମଦଣ୍ଡ ପୁତ୍ର
 ବୀର ପରଶୁରାମକୁ,
 ଦଶରଥ ଭୂପ 'ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧ' ବୋଲି
 ସମ୍ଭାଷଣ କଲେ ତାକୁ ।
 ସେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନାରେ ନକରି ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ
 କଲେ ଶାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ପାତ,
 ମଣିଲେ ନୃପତି ବିନା ନୀରବରେ
 କୁଳୀଣ ହେଲା କି ଜାତ !
 କମାନିକା ଟେକି ହୋଇ ଉଭା ଆଗେ
 ଧରି ନିଜ ଧନୁବର,
 ଅବଜ୍ଞା କରିଲେ ରଘୁନନ୍ଦନକୁ
 ଉତ୍ତେଜି କକ'ଣ-ସ୍ୱର ।
 ନିଶିକା ହୃଦୟେ ମାଣିତ ଶାପୁକ
 ଶେ ଅଙ୍ଗୁଳି ସନ୍ଧରେ,
 "କ୍ଷତ୍ରପୁ ସମାଜ ମୋର ଶତ୍ରୁ" ବୋଲି
 ବୋଇଲେ ଶକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ।
 "ନିବାପିତ ବନ୍ଧୁ ଉଠିଲଣି ଜଳ
 ଶୁଣି ତୋହର ବିହମ,
 ବିଳର ଭିତରେ ଯଶ୍ୱି ଆଦାତରେ
 ଯଥା ସୁପ୍ତ ନୂଜଙ୍ଗମ ।
 ବସୁନ୍ଧର ତଳେ ରାମ ଆଶ୍ୟା ମୋର
 ଅଦ୍ୟାପି ଥିଲା ବିଚଳ,
 ହର ଶରସନ ଭାଙ୍ଗି ଅଛୁ ବୋଲି
 ବାଧୁ ଅଛୁ ମୋତେ ଆଜି ।
 ଏ ଶିବ ଧନୁର ସାର ଭାଗ ପୁରବ
 ବିଷ୍ଣୁ ନେଇଥିଲେ ହରି,
 ପକାଇଲୁ ଭାଙ୍ଗି ମହା ଆଶ୍ଚ ପଣେ
 ଦଦରା ଧନୁକୁ ଧରି ।
 ଯେ ବୃକ୍ଷ ମୂଳର ମୃତ୍ତିକା ସକଳ
 ଯାଇଥାଏ ଧୋଇ ହୋଇ,
 ମୃଦୁଳ ପବନ କରେ ଭୂମିସାତ
 ଏହା ଅନ୍ୟଥା ନୁହଇ ।

କରିବ ସ୍ତ୍ରୀକାର ପରମ୍ପରା ଆଜି
ମୋ କୋଦଣ୍ଡେ ଦେଲେ ଗୁଣ,
ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସମାଜେ ବଢ଼ିବ ତୋ ନାମ
ବନ୍ଧବ ତୋ ପଦେ ଧୂଣି” ।

ଭାଗ୍ୟ ମୁଖରୁ ଶୁଣି ଦାଶରଥ
ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ହାସ୍ୟକର,
ଚଢ଼ାଇଲେ ଗୁଣ ଅବଲୀଳା ନିମେ
ଭାଗ୍ୟ କାନ୍ଥକୁ ଧରି ।

ଦୁଃଖେ ବିପ୍ରବର ଶୂନ୍ୟପ୍ରଭ ହୋଇ
ମନେ ମୁଖ ଲଜ୍ଜାରେ,
ପୂର୍ବରେ ରାମ ଗର୍ବୀ ଭାଗ୍ୟକୁ
ଅତି ଦୟାଦ୍ରୁ ଚିତ୍ତରେ ।

ମାରିବାକୁ ମୋତେ କରିଥିଲେ ଇଚ୍ଛା
ଦେବ କି ତା ପ୍ରତିଫଳ,
ଅବା ରୋଧକ ଶବ ଗତିପଥ
କହ ହେ ବିପ୍ର ଚାନ୍ଦନ ?”

ଠାକୁଆ ପଣରେ ଉଠିଲେ ବିପ୍ର
“ଜାଣ ମୁଁ ତୁମ୍ଭକୁ ହରି,
ପରମ ସୁରୁଷ ପରପୁର ବୋଲି
ଶୁଣି ମୁଁ ହୋଇଲି ହାରି ।

କହୁଛୁ ଜଣାଣ ଏ ଘନ ମାନସ
ନୁହେଁ ଶୋଗ ସୁଖ ରତ,
ପବନ ଫେଟିଲେ ଭୂମିବାକୁ ସଦା
ନରୋପ ମୋ ଗତିପଥ” ।

“ତଥାପୁ” ଉଚ୍ଚାରି ତାଡ଼କାରି ରାମ
ନିକ୍ଷେପ କରିନ୍ତି ଶର,
ଚରଦିନ ଲାଗି ଭୁଗୁନନଳ
ସେଇ ସରଗ ଦ୍ଵାର ।

ନିସନ୍ଦେହ ଦଇବ କାହାର ଗଭବ
କେତେବେଳେ ଧରତଳେ,
ଜାଣି ଶୁଣି ଶୁଣି ଦେଖାଏ ଗାଗମା
ମଣିଷ ପ୍ରକୃତି ଛଳେ ।

“ମାଗୁଛି ମେଲଣି” କହୁ ଭୁଗୁରୁତ
ଗଲେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗରେ,

ରଜା ଦଶରଥ ସମୟ କୋଳରେ
ଧଇଲେ ଅତି ଆଦର ।
“ଦୁର୍ଜୟ ହେଲୁ” ବୋଲି ନରପତି
ଅଲକ୍ଷି ଥରକୁ ଥର,
ମହା ଆଡ଼ମ୍ବର ପୁରବଧୁ ସହ
ପ୍ରବେଶିଲେ ସୁନଗର ।

— ୫ ★ ୫ —

ଦ୍ଵାଦଶ ସର୍ଗ

ଆସନ୍ତୁ ନିବାଣ କାଳ ନିମେ ନିମେ
ଦଶରଥ ନୃପବର,
ବୃତ୍ତିରେ ମନେ ସମୟ ଦେବାକୁ
ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ଭାର ।

କୁଳ ସୁରକ୍ଷିତ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କୁ ଡାକି
ବାଞ୍ଛିଲେ ଯୋଗ ମଙ୍ଗଳ,
ରାମ ଅଭିଷେକ ସମୟର ବ୍ୟାପି
ପଡ଼ିଲ ଦେଶେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ।

ତୋଟଣ ମାଳରେ ପୁଣେ ହୋଇଲି
ଅଯୋଧ୍ୟା ରାଜ ସରଣୀ,
ପଥ ପାରୁଣିତ ଠୁଳ ହେଲ ଆସି
ହମେ ବନ୍ଧବ ବିପଣୀ ।

ନାନା ପରିକର ଆଣି ପରିଚର
ମଣ୍ଡିଲେ ରାଜ ପ୍ରାସାଦ,
ଏହା ଦଶନେ ମନ୍ଦିରା ମନରେ
ଜନ୍ମିଲି ଦୋର ବିଷାଦ ।

ଛଳ ପାଶୁମନେ ଗୋଳ ଲଗାଇଲି
ଯାଇ କୈଳେୟୀ ନିକଟ,
ତେଣୁ ତା କଥାରେ ପଡ଼ିବ ନୃପକୁ
ମାଗିଲେ ବର ସହସ୍ରା ।

ରାମ ବନବାସ ଉଦ୍ଘୋଷ ବରଷ
କରିବେ ପ୍ରଥମ ବରେ,
ତନୟ ତାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ବରେ
ବସିବେ ସିଂହାସନରେ ।

ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଭ୍ରମ ପଡ଼ିଲେ ଭୂତଲେ
 ମୁକ୍ତି ଭଜି ବାର ବାର,
 ପାଟଣ ଥିବା ଲେକେ ଏହା ଶୁଣି କଲେ
 କଇଁକେଶ୍ଵରୀଙ୍କୁ ଧକ୍କା କର ।
 କ ହେଲ କ ହେଲ ବଜ୍ର କ ପଡ଼ିଲା
 ନିମିତ୍ତ ନିରାଶ୍ରୟ,
 ମେରୁ ମନ୍ଥୁଧର ଭୟୁତ ପଡ଼ିଲା
 ଆଜି କେହି ପାପେଷ୍ଠ ।
 ଗହଳ ଭିତରେ ଗହଳ ପଡ଼ିଲା
 ଗାମଙ୍କର ବନବାସ,
 ଶଶିକ ଭିତରେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା କରେ
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଭିଳାଷ !
 ପଶିଗଲା ପୁରେ ପୁରେ ଏ ବାଉଡ଼ା
 ଘର ବେଗରେ ସହସା,
 ଭାବେ ଜନନୀ ଆଖିଲେ ହଜାରି
 ନିଜର ବୈଧବ୍ୟ ଦଶା ।
 ରଘୁକୁଳ ମଣି ବକ୍ତ୍ର ବସନ
 ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲେ ବନେ,
 ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୀତା ପଛରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଗଲେ ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନେ ।
 କନ୍ଦାଇ ପରିଜା ପିତୃ ମାତୃବର୍ଗ
 କନ୍ଦାଇ ଆତ୍ମୀୟ ଜନେ,
 ପିତୃ ସତ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ
 ଘୋର ଦଣ୍ଡିତ ଅଭିଶେଷ ।
 ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେତେ
 ବାହୁଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଭାମ,
 କୁଣ ଦାସ ପାରି ତରୁ ତଳେ ରାତି
 ତନିହେଁ ନେତଲ ବିଶ୍ରାମ ।
 ବୃଦ୍ଧ ଦଶରଥ ଅଗରେ ଏ ମର
 ତରୁ କଲେ ବିସର୍ଜନ,
 ଭାବେ ଶବ୍ଦ ଧ୍ବନି ମାମୁଁ ଘରୁ ଆସି
 କଲେ ଏ ଦଶା ଦର୍ଶନ ।
 ବନ ଅଭୟାରଣ ସଂସନ ସେ ଦୁହେଁ
 ଗଲେ ବିକଳ ହୃଦୟେ,

ଶୋକ ଶୋକ ଯାଇ ଭେଟିଲେ ରାମକୁ
 ଶପକ୍ଷ ଗହନରେ ।
 ଅଗ୍ରଜ ଦମ୍ପତି ପୟରେ ପ୍ରଣମି
 ସଙ୍ଗୋଳ ସାନ ଭ୍ରାତାକୁ,
 ମହାଯାତ୍ରା ବାଣୀ ପିତାଙ୍କର ଦେଇ
 କହିଲେ ଲେଉଟିବାକୁ ।
 ଅଗ୍ରଜ ଛାମୁରେ କାନ୍ଦରେ ବିନତି
 କରିଥିଲେହେଁ ଭରତ,
 ସତ୍ୟପ୍ରିୟ ରାମ ଫେରିଯାକୁ ବହୁ
 ନୋହିଲେ କେତେ ସନ୍ତତ ।
 ବୁଝାଇ ନପାରି ଗାମକୁ ଭରତ
 ତାଙ୍କ ପାଦୁକା ଯୁଗଳ,
 ଧରି ବାହୁଡ଼ିଲେ ନନ୍ଦଗାମେ ଯହିଁ
 ଦୁଃଖେ କଟାଇଲେ କାଳ ।
 ଏଣେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଫଳମୂଳ ଖାଇ
 ତଳେ ଶୋଇ ଅବରତ,
 ରଘୁକୁଳମଣି ଜାୟାଭ୍ରାତା ସହ
 ଅଗରେ ଯତି ବ୍ରତ ।
 ଧନରେ ଦଇବ ଠେଣା ଶକ୍ତି ତୋର
 ଗଲ୍ଲାନାହିଁ କାଳେ କାଳେ,
 ଯେ ଭୁଞ୍ଜିଲ ନିତି ଦୃଢ଼ ପକ୍ଷ ଅଳ୍ପ
 ଆଜି ସେ ବଞ୍ଚଇ ଫଳେ ।
 କିଛିକାଳ ଅନ୍ତେ ପଞ୍ଚବଟୀ ମୁଖେ
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ସଞ୍ଜିକାଳେ,
 ବାନ୍ଧଣ ସହସା ବିରାଧ ଶେକୁ
 ହଠାତ୍‌ରେ ଶରଜାଳେ ।
 ଉଚ୍ଚଟି ବିରତି ପଞ୍ଚବଟି ବନେ
 ତହିଁ ରହିଲେ ସୁଖରେ,
 ଦଶାସ୍ୟ ଭଗିନୀ ସୁପ୍ତ ଶଶା ଦନେ
 ଆକୁଳ ହୋଇ କାମରେ ।
 ଆସି ହେଲ ଉଦ୍ଧା ରାମଙ୍କ ଆଗରେ
 ଦେଇ ଆତ୍ମ ପରିଚୟ,
 ଚରିତାର୍ଥ ଲାଗି ଆପଣାର ସ୍ଵାର୍ଥ
 କହିଲା ଶୋଳା ଦୁଦୟ ।

ଶୁଣି ତାହାଠାରୁ ଉତ୍ତରରେ ରାମ
 “କର ଗୋ ଯାଇ ବଢ଼େ,
 ହୋଇ ପତ୍ନୀ ହୁଅ ଲଭା ପାରିବେ
 ଅଛନ୍ତି ବାରି ଲକ୍ଷ୍ମଣ” ।
 ନାନା ଅଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗି ଦେଖାଇ ଶୁଭକୁ
 କହନ୍ତେ ଏହା ଉଚ୍ଛାସେ,
 କୌତୁକେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶୁଣିଲେ ବାଳକୁ
 “ଯାଅ ଏଥୁ” ମୃଦୁ ହାସେ ।
 “ଅଗ୍ରଜକୁ ତୁମେ ବରଅଛ ଆଗେ
 ଏଣୁ ମାନମୟା ମୋର,
 ବଳଭଦ୍ର ମନ ଦୃଢ଼ା ଦାସ ଜନେ
 ଯଥାର୍ଥ ପତି ସେ ତୋର ।
 ଦୁଇ ଭାଇ ପାଶେ ଯାଇ ଆସି ସେହି
 ହେଲା ଏଣେ ଅନାୟୁତ୍ତ,
 ସମ୍ଭାଳ ନପାର ଜାନକୀ ହସନ୍ତେ
 କୋପେ ସେ ହେଲା ଉନ୍ମତ୍ତ ।
 ମହାବଳାୟେ ଦୁଷ୍ଟା କହିଲା ସୀତାକୁ
 “ଦେଖିବୁ ମୋର ପ୍ରଭବ,
 ଯୋଗ୍ୟ ପଳ ତାର ପାଳବୁ ଅନ୍ତରେ
 ପୁଣି କେତେ ପରାୟଣ ।
 ଏକଥା ଶ୍ରବଣେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗୋପରେ
 କାଟି ତାର ନାକ କାନ,
 କରନ୍ତେ ବକୃତା ଖରେ ଯାଇ ଖରେ
 କହିଲା ଯା ଅପମାନ ।
 ସେ ଦାନବ ସଙ୍ଗେ ଶତ ଶତ କ୍ଷେ
 ଧରି ଆସନ୍ତେ ତକ୍ଷଣେ,
 ଦେଖି ସୀତାପତି ଶରବୃଷ୍ଟି କରି
 ନାଶିଲେ ସକଳ ରଣେ ।
 ଅନନ୍ତ ନିଦ୍ରାରେ କରନ୍ତେ ଶୟନ
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ରକ୍ଷ ଶଶି,
 ଅଲକ୍ଷଣୀ ହୁଏ ସୁପ୍ତ ଶଶା ଖରେ
 ଭେଟିଲ ଯାଇ ରାବଣ ।
 ଦାନବ ନିଧନ ଶୁଣି ଲଙ୍କପତି
 ପୁଣି ରାଜ୍ୟର ଦୁଃଖ,

ମାୟାବା ମାୟର ସମୀପେ ଚଳଇ
 ହୋଇଣ ବସନ୍ତ ମୁଖ ।
 ତା ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ମାୟା ମୁଗ ଯୋଗେ
 ଛଳ ରାମ ରାମାନୁଜ,
 ହରି ଜାନକୀ ଫେରିଲ ଲଙ୍କାକୁ
 ବ୍ୟଗ୍ରେ ଦଶାସ୍ୟ ଦନ୍ତ ।
 ଏଣେ ଖୋଜ ଖୋଜ ଜାନକୀ ବନେ
 ମହାଶୋକେ ଦୁଇ ଭାଇ,
 ଶୁଣିଲେ ଶେଷରେ ଜଟାୟୁଙ୍କ ଠାରୁ
 ରାବଣ ନେବା ବୋଲାଇ ।
 ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିକାରୁ ପକ୍ଷୀମୁଁ ଜଟାୟୁ
 ସ୍ୱପ୍ନାରାସ କାର୍ଯ୍ୟ ସାରି,
 ବାଟରେ କବଚ ଶାସ୍ତ୍ର ମୁକ୍ତ ଦେଇ
 ସେଠାରୁ ଗଲେ ବାହାରି ।
 ଲଭିଲେ ବହୁଳ ସୁଗ୍ରୀବ ସହଚ
 ନାଶି ତା ଅଗ୍ରଜ ବାଳି,
 କହିଁ ନ୍ୟାରେ ଗୋଟି କରାଇ ସୁଗ୍ରୀବ
 ପଠାଇଲ ଦୃଢ଼ମାଳ ।
 ଜାନକୀ ସନ୍ତାନ ଗଲେ ଯେଉଁମାନେ
 ତଉବରେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି,
 ଶେଷରେ ସମୀକ୍ଷ ସନ୍ଦେଶ ହେବାରୁ
 ପାରାବାର ଅବସ୍ଥା ।
 ଗଲା ହନୁମାନ ପ୍ରବେଶି ଲଙ୍କାରେ
 ଦେଖିଲା ଦୁଃଖରେ ତହିଁ,
 ମୈଥୁଳୀକୁ ଦେଇ ଗାନ୍ଧୀବୀ ଛନ୍ଦ
 ବସ ବଳ୍ମୀ ପରି ଯହିଁ ।
 (୧) ଚେତାକ ଅଜ୍ଞତେ ବୈଦେହୀ କରରେ
 ମୁଦ୍ରାକା ରାଦବଙ୍କର,
 ଦେବାରୁ ଦେଖି ସେ ରାମ ଦୃଢ଼ ମଣି
 ଗଢ଼ାଇଲେ ନେତ୍ର ମର ।
 ରହେ ମଥାମଣି ଦେଇ ମାରୁତକ
 ମେଲାଣି ଦେଲେ ତାହାକୁ,

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଲଙ୍କା ପୁରୀ ଜାଲ ବାହୁଡ଼ିଲ
 ଶ୍ରେଣେ ଗୋଟିଏ ଶକୁ ।
 ସେହୁ ମଥାମଣି ଦେବାକୁ ତାହାକୁ
 ଶୋକେ ସେ ହେଲେ ଅଧୀର,
 ବଞ୍ଚିଲେ ଏ ଅନ୍ତେ ପବନ ନନ୍ଦନ
 ସମାବୁର ଜାନକର ।
 ଶାଶାମୁଗ ସଙ୍ଗେ ଅନନ୍ତବଳମ୍ବେ
 ପ୍ରବେଶି ସିନ୍ଧୁ ଝରରେ,
 ନିର୍ମାଣିଲେ ସେହୁ ଉପାତଳ ଭେଦ
 ସେମାନଙ୍କ ସାଥ ଯାଗେ ।
 ଏ ସମୟେ ଆସି ଦଶାସ୍ୟ ଅନୁଜ
 ବଞ୍ଚିଷଣ ଭକ୍ତିଭରଣେ,
 ନେବାକୁ ଶଙ୍ଖେ ଶ୍ରୀରାମ ପାଶରେ
 ଆଶୁସିଲେ ସମାଦରେ ।
 ସିନ୍ଧୁ ପାର ହୋଇ ସକଳ ଏ କାଳେ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଲଙ୍କାପୁରେ,
 ଫିଙ୍ଗି ଶିଳାମାନ ଢେଙ୍କିଲେ ପରିଦ
 ତଟସ୍ଥ ହେଲେ ଅସୁରେ ।
 ରାବଣ ଆଜ୍ଞାରେ ମାୟାବା ଦନୁଜେ
 ଆସି ସମର ଅଙ୍ଗନ,
 ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ସୁଝିଲେଟି କେତେ
 ଗଲେ ଶମନ ସଦନେ ।
 ଲଘୁକିତ ଦିନେ ଭୀମ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ
 କଲ ବଦ ନାର ପାଶେ,
 ଗରୁଡ଼ କୃପାରୁ ମୁକ୍ତି ଲଭିବାରୁ
 ମାତଲେ ସଙ୍ଗେ ଉଲ୍ଲାସ ।
 ଦିନେ ଦଶାନନ କରନ୍ତେ ବିଶାଣ୍ଡ
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ବସସ୍ଥଳ,
 ବିଚଳ କରଣୀ ଆଣି ହନୁମାନ
 ଦିଅନ୍ତେ ହେଲେ ସବଳ ।
 ପୂଜା କରବାର ଯାଗ ଗୃହେ ବସି
 ମେନ୍ଦନାଦ ଗୋପନରେ,
 ଜାଣି ପାରି ଏହା ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
 ଢେଙ୍କିଲେ ତା ଯାଗ ଖରେ ।

“ମେଷ୍ଠତ ଟୋକାଟା” ବୋଲି ଅଟା କରି
 ଆସିଲ ତାକୁ ଗୋଡ଼ାଇ,
 ଦହୁର ଦଶନେ ଭୁଜଙ୍ଗ କେବେ କି
 ବଳକୁ ଧାଏ ପଲାଇ !
 ଲଗିଲା ସମର ଦୁର୍ଭିକର ଘୋର
 ଶେଷେ ଦଶାସ୍ୟ ସୁତର,
 ଗଲୁ ପ୍ରାଣବାୟୁ ଅବଳମ୍ବେ ହୋଇ
 ଶଣ୍ଢ ଶଣ୍ଢ କଲେବର ।
 ମନ୍ଦବାର ବଧ ଶୁଣି ଦଶଶିର
 ନକର ତଳେ ଖାତର,
 ସମର ଭୁଇଁକ ବାର କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ
 ପଠାଇ ଦେଲୁ ସନ୍ଦର ।
 ନିଦ୍ରାପ୍ରିୟ ବୋଲି କହୁ ରଘୁନାଥ
 ଗୁଣରେ ଚତାଇ ଶର,
 ଦେଲେ ପହୁଡ଼ାଇ ମୃତ୍ତିକା ଉପରେ
 ବାନ୍ଧିଲେ ହାତେଭର ।
 ଏ ଖବର ପାଇ ଦଶାନନ ସର୍ଜ
 ହୋଇ ଆସିଲ ସୁଦୃଢ଼,
 ଜଣି ବସିଥିଲେ କୌଶଲ୍ୟ ନନ୍ଦନ
 ଟାପିଲା କରଲେ ତାକୁ ।
 ବସି ରଥୋପରେ କହୁଥିଲ କଥା
 ଦେଖାଇ ନିଜ ବଢ଼ାଇ,
 ମନେ ହେଲା ଅବା ବିରହ ଲେଖିଲ
 ହାତୀ ସଙ୍ଗରେ ଲତାଇ ।
 ଭୀମ ରାବଣର ଯୁଦ୍ଧ ବହୁକ୍ଷଣ
 ଲାଗିଲା ଗଣ ଭୁଇଁରେ,
 ଦେବପୁରେ ସୁରେ କୁତୁହଳ ହୋଇ
 ରୁହୁଥିଲେ ନିତଶିରେ ।
 ଶେଷରେ ଅବଧି ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ
 ଦଶାସ୍ୟର ଦଶ ଶିରେ,
 କଦଳୀର କାଣ୍ଡ ପରି ଶଣ୍ଢ ଶଣ୍ଢ
 ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଭୁଇଁରେ ।
 କଲେ ସୁଷ୍ମ କୃଷ୍ଣ ଦେବତାଏ ସୁଗୁ
 ଦେଖି ରାବଣ ମରଣେ,

ସେ ପୁଣି ସୌରଭ ପାଇ ଚଉଦଗୁଁ
ଆସିଲେ ଭ୍ରମର ଗଣ ।
ସୀତାକୁ ଅଶିରେ ପଶ୍ୟା କରାଇ
ବିଶ୍ୱାସରେ ସନ୍ତ୍ୟ ଦାନ,
କରି ବାହୁଡ଼ିଲେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଷ
ଅନ୍ତେ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭ୍ରବନ ।

—*—

ବ୍ରହ୍ମାବଳୀ ସର୍ଗ

ବୃହତ୍ପାତୀ ରାମ ବସି ମୋଦଉରେ
ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ ବରେ,
ନିଜ ରାଜଧାନୀ ଅଭିମୁଖେ ଗଲେ
ସୁଖେ ପ୍ରିୟା ସନ୍ନିହରେ ।
ଦୁଇଟି ଆଗରେ ଦଶିବାରୁ ସିନ୍ଧୁ
କହିଲେ ଶୁଭ ଶୁଭ,
“ଦେଖ ପ୍ରିୟସହ ! ଦୁଇପାର ହୋଇ
ଦଶଇ ସିନ୍ଧୁ କେମନ୍ତ ।
“ସଗର ନାମରେ ପ୍ରତାପୀ ନରେଶ
ଜନ୍ମିଥିଲେ ଆମ୍ଭ କୁଳେ,
ଭୟରେ ମଦକା ତାଙ୍କ ଯାଗ ଅଶ୍ରୁ
ରଖିଲେ ନେଇ ପାତାଳେ ।
ଖୋଜି ଖୋଜି ତାଙ୍କୁ ସଗରଜ ସୁତେ
ବଦାରିଲେ ମହାତଳ,
ତେଣୁ ଗୋ ସୁନ୍ଦର ! ହୋଇଛୁ ସିନ୍ଧୁର
ଏହି ଆକାର ବିଶାଳ ।
ସୁଗ୍ରୀବ ସଙ୍ଗେ ସାହାଯ୍ୟ ଶାଳନ୍ତ
ଶିଳଗୁଣି ବହୁ ଆଣି,
ଏ ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟରେ ଅତିରେ ଲଙ୍କାରେ
ପଶିଲୁ ସେତୁ ନିର୍ମାଣ ।
ସଗରଜ ପୋଏ ଯେଣୁ ଖୋଜୁଥିଲେ
ତେଣୁ ବୋଲୁଏ ସାଗର,
ବିବିଧ ରତନ ଥିବାରୁ ଗରଭେ
ବୋଲୁଏ ଏ ହୋକର ।

ବିମଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଏହି ଜଳଧରୁ
ପୂର୍ବେ ହୋଇଛନ୍ତି ଜାତ,
ଅତଳ ପରେଣୀ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏ
ପାଉନାହିଁ କାର କାତ ।
ଧରଣୀ ଦେବାଙ୍କ ଓଡ଼ିଣୀ ପରି ଏ
ସିନ୍ଧୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଶେଖର,
ପାନ କରେ ସୁଖେ ତରଙ୍ଗିଣୀଙ୍କର
ଆପେ ତରଙ୍ଗ ଅଧର ।
ମୁହାଣ ମୁହଁରେ ଦେଖ ତମି ମନ୍ତ୍ରୀ
ବଳେ ନେଉଅଛୁ ଟାଣି,
ପାଟିକୁ ବସ୍ତ୍ରାରି ଜଳଜନ୍ମ ସହ
ନଦୀ ମୁହାଣର ଯାଣି ।
ଅନାଥ ପଛକୁ ଜଳ ହସ୍ତୀ କୁଳ
ସହସା ସଲିଳ ଆସି,
ଦୁଇ ଭାଗ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ହର୍ଷେ
ଉତ୍ତଳ ତରଙ୍ଗବଣି ।
ଦେଖ ଅଜଗରେ ବିମଳ ପବନ
ଘର ଦେଖୁ ପିଇବାକୁ,
ବାହାର ଅଛନ୍ତି ମନ ମଉଜରେ
ପାଟି କରି ଟାକୁଟାକୁ ।
ହୃଦ୍ୱ ସମୀରଣ ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁ
ତଟବନ୍ତୁ ଘେରି କରି,
କେତକୀର ରେଣୁ ତୁମ୍ଭର ବଦନେ
ଦିଶେ ବୋଲି ଦେଲ ପରି ।
ଫଳ ଭରେ ନତ ଗୁବାକପକଟ
କେମନ୍ତେ ନୟନ ମନ,
କରୁଛୁ ହରିଣ ସୁମାଳ ତମାଳ
ସହ ଘର ତାଳିବନ ।
ଇଚ୍ଛୁତ ସିନ୍ଧୁ ମୁକୁତା ନିକର
ମହାସିନ୍ଧୁ ତରଙ୍ଗରେ,
ଶୁକ୍ତିରୁ ବାହାର ବିମଳ କାନ୍ତିରେ
ବୋଲ ସମୁଦ୍ର କରେ ।
ଦେଖ ଶଶିମୁଖ ! କେମନ୍ତେ ବିମାନ
ଯାଉଛୁ ମୋ ଇଚ୍ଛାମତେ,

ବବଧ ଗଢ଼ରେ କେବେ ଦେବମାର୍ଗେ
 କେବେ ବା ମାରଦ ପଥେ ।
 ଅନାଥ ପିତ୍ରକୁ ଯେତକ ଏ ରଥ
 କରୁଛି ଆଗକୁ ଗତି,
 ତେତକ ବେଗରେ ଗୋଡ଼ାଲେ ପରି
 ଦଶୁଛି ବଟପୀତକ ।
 ତବ ବଦନରେ ଦେଉଥିଲ ଦେଖା
 ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଝାଳ ଯାହା,
 ଅନ୍ତରାକ୍ଷ ବାୟୁ କରନ୍ତେ ସଧୀରେ
 ପୋଛି ଦେଉଥିଲ ତାହା ।
 ପରିବ୍ରାଜ ପରି କେତେ ଯତନରେ
 ପିଛାଇ ଦେଉଛି ଦନ,
 ତୁମ୍ଭର ହାତରେ ସୌଦାମିନୀ ହୃଦ
 ନବ ବଳପ୍ରାପ୍ତରେ ।
 ୧- କ୍ଷେ ଭୟ ଶୂନ୍ୟ ଜନସ୍ଥାନ ଜାଣି
 ନିଜ ନିଜ ଆଶ୍ରମରେ,
 ରହିଲେଣି ତେ ନୂତନ କୁଟୀର
 ଆସି ରହି ଏ ଯୁଗରେ ।
 ସେହି ସ୍ଥାନ ଏହି ପଡ଼ିଥିଲା ଯହିଁ
 ତବ ଚରଣରୁ ଖସି,
 ବାଜେଣି ନିପୁର ବିକ୍ରେଦ ଦୁଃଖେକ
 ମନ୍ତ୍ରରେ ମୌନେ ରୂପସି !
 ଏ ବ୍ରତଜା ବ୍ରାତ ଦୟାକର ମୋତେ
 ନବ ଶାଖାକୁ ନଲଇ,
 ଦେଖାଇ ଥିଲେ ତା ଯେ ପଥେ ରବଣ
 ତୁମକୁ ନେଇ ଶ୍ରେୟଇ ।
 ମୃଗ ମୃଗୀ ମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଡ଼କୁ
 ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ,
 ମୋ ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ତୁମେ ଯିବା
 ସରଣୀ ଦେଲେ କତାଇ ।
 ଦେଖ ବିଶାଳକ୍ଷି ? ମାଲବୀନ ଗିରି
 ଯହିଁ ତାଳ ଅଗ୍ରଜଳ,

ତୁମ୍ଭର ବର ହେ ଥିଲ ବର୍ଷାକାଳ
 ରୁଣିମାସେ ଅବରଳ ।
 ବାନ୍ଧିଲ ବନ୍ଧୁ ଯୁଗୀବ ସହଚର
 ଯାର ଦୃତ ହନୁମାନ,
 ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଶେଷ ପ୍ରବେଶି ଲଙ୍କାରେ
 କଲେ ତୁମକୁ ସନ୍ଧାନ ।
 ମେଘ ଗରଜନ ଶୁଣି ଦନ ଦନ
 ଘାରି ହେଉଥିଲ ମନ,
 ଶିଖର ଶିଖରେ ରହି ବିକ୍ରେଦରେ
 ଦଶିଲ ମାନ ବଦନ ।
 ଝଡ଼ ବରଷାରେ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ
 ତୁମକୁ ମନେ ପକାଇ,
 ନିରାଶ ହୃଦୟେ ଉଜାଗରେ ରହି
 ରଜନୀ ଦିଏ ସୁହାଲ ।
 ଝିଙ୍କାର ଝିଙ୍କାର ନିଶିଥରେ ସହ ?
 ଶୁଭୁଥିଲା ରହି ରହି,
 ନିଶି ପାଇବାର ପଡ଼ି ନିକର
 ରବେ ଦେଉଥିଲେ କହ ।
 ଗୁଞ୍ଜରି ଗୁଞ୍ଜରି ତୁମର ତୁମର
 ବସି ସୁମନକଳାପ,
 ମଧୁ ପାନ କାଳେ ହେଉଥିଲା ମନେ
 ମଞ୍ଜି ଛନ୍ଦ ପ୍ରେମାଳାପ ।
 କଦମ୍ବ ଫୁଲର ନବ ଅନୁରତ
 ମୃଦୁ କେଶରକୁ ଲକ୍ଷି,
 ତବ ଶରୀରରେ ଯଉବନ ଶୋଭା
 ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା ସଖି !
 ଏ ଗିରି ଶୃଙ୍ଗରେ ପ୍ରାବୃଟ କାଳରେ
 ନାଚି ନାଚି କେକକୁଳ,
 କେକା ଧ୍ବନି କରି ଧୁଳ୍ଲ ଟେକି ଟେକି
 ହେଉଥିଲେ ମୋଦେ ଠୁଳ ।
 କେଦାରନିକରେ ଦୟାର ରବରେ
 ଚମକିତ ହେଲା ମନ୍ତ୍ର,
 ଦୂର ହେଲା ମନେ କରୁଥିଲେ ସୁତ
 ବ୍ରତଗଣ ରହି ରହି ।

ମାଳତୀ ଦୁଇର ପୁରମ୍ବ ଗରରେ
 ସୁଭେଦ ହୋଇ ବନ,
 ବିରହ ବିଧୁର ପ୍ରବାସୀ ହୃଦରେ
 କରିଲା ଦୁଃଖ ବର୍ଦ୍ଧନ ।
 କାଦମ୍ବିନୀ କୋଳେ ସୌଦାମିନୀ ଦେଖା
 ଦେଉଥିଲା ବାଞ୍ଛ ବାର,
 ଏ ଛବି ସେକାଳେ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ
 ସନ୍ତାପ ଦେଲା ଅପାର ।
 ସାଧବ ବୋହୂଏ କାହୁଁ ଆସି ଏବେ
 ଜମିଗଲେ ଦୁଃଖୀଦଳେ,
 ନାଶି କେ ତୁମକୁ ବୁଝାଇଛି ରକ୍ତ
 ବୋଲି ଭ୍ରମିଲି ବକଳେ ।
 ନବ ମେଘମାଳେ ସୁନାସୀର ଚୁପ
 ଦଶିବାରୁ ଶବ୍ଦମୁଗ୍ଧ,
 ବିବାହ କାଳୀନ ତୁମ ଗାଥୀ ବୋଲି
 ମନ ଭାରି ହେଲା ଦୁଃଖେ ।
 ସେ ପୁରର କଥା ପଡ଼ୁଅଛି ମନେ
 ଅଧୀର ଚମକ ପଡ଼ି,
 ଦତ୍ତଦତ୍ତ ଭବେ ଯେବେ ଥର ଥର
 ଧରିଥିଲ ମୋତେ ଭିତ ।
 ଦେଖ ମୋସର ଦଶଇ ଦୁଇରୁ
 କେମନ୍ତ ଧର୍ମିଳ ଜଳ,
 ଜଳ ପକ୍ଷୀକୁ ଯହିଁ କେଳି କରି
 ଚରୁଛନ୍ତି ଅବରଳ ।
 ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଲଥାଙ୍ଗଦମ୍ପତି
 ବିବଧ ଜେ ଭିଆଇ,
 ପଦ୍ମନାଭ ଗୁଣି ଦେଉଛନ୍ତି ସୁଖେ
 ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ଖୁଆଇ ।
 ଏ ଛବି ପ୍ରେୟସୀ ! ସପ୍ତହ ଲୋଚନେ
 ତୁମ୍ଭ ବିରହ କାଳରେ,
 ଲୁହୁଥିଲା ଚାହିଁ ମହାଶୋକେ ଅଶ୍ରୁ
 ସିକ୍ତ ଦାନ ନୟନରେ ।
 ତୁମ୍ଭ ବିରହରେ ଅଥୟେ ସେକାଳେ
 ଅଶୋକ ଲତାକୁ ଆଗେ,

ପାଇଲି ତୁମ୍ଭକୁ ବୋଲି ଆଲିଙ୍ଗିଲି
 ତା ପାଶେ ଯାଇ ସରଗେ ।
 “ନୁହନ୍ତି ଏ ସୀତା” ବୋଲି ସଉମିତ୍ର
 ନିବାରଣେ ମୋତେ କହି,
 ଫେରିଲି ସପଠାରୁ ଅନୁଭବ କେଶ
 ମନେ ପଡ଼ୁଅଛି ସହ !
 ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି
 ମରାଳକୁଳ ମୋଦରେ,
 ବିମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ପୁଷ୍ପକ ରଥର
 ରମ୍ୟ କଳିଣୀ ନାଦରେ ।
 ବଡ଼ କୁତୁହଳେ ବନ୍ଧି ବନ୍ଧି ନିଜେ
 ଜଳ ଆଣି ଝରିଶୁରୁ,
 ବତାଇ ଥିଲୁଟି ଏହି ପଞ୍ଚବଟି
 ବନେ ବାଳ ଚରୁଚରୁ !
 କେମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ତୁମ୍ଭର ପାଳିତ
 ଏହି କୃଷ୍ଣସାଗରଣ,
 ଅମ୍ଭକୁ ଅନାଇ ଉଦ୍ଧୃ ମୁଖଛନ୍ଦି
 ହୁଏ କି ପ୍ରିୟ ! ସୁରଣ ?
 ପବନ ଆଶ୍ରମ ଅଗସ୍ତି ଗୁଣିକ
 ଦେଖ ଏହି ପ୍ରିୟ ସହ,
 ଯହିଁରୁ ଅନଳ ହୋମ ହର୍ଷ ଗନ୍ଧ
 ଆଶୁଅଛି ଧୀରେ ବହି ।
 ଦଶିଲାଣି ଆଗେ ଶାଢ଼କଣ୍ଠିକର
 ପଞ୍ଚାପର କେଳିସର,
 ଶ୍ୟାମଳ କାନନ ବେଡ଼ି ରହିବାରୁ
 ଦଶଇ କେତେ ସୁନ୍ଦର ।
 ସୁଖେଷ୍ଟ ନାମରେ ଦେଖ ଆଉନିଶେ
 ମୁନି ବସି ଏକାଧାର,
 ଶୂନ କୁ ଅନାଇ କରୁଛନ୍ତି ତପ
 ବଢ଼ି ଜାଳ ସନ୍ଧିଧାନେ ।
 ଏହାଙ୍କ କଠୋର ତପ ଦେଖି ଲମ୍ବ
 କେଳିପ୍ରିୟା ଅପ୍ସରଙ୍କୁ,
 ଅତି ଗୋପନରେ ପ୍ରେରିଥିଲେ ପୁରୀ
 ତାଙ୍କ ତପ ଗୁଣିବାକୁ ।

ମୁରକ ମୁରକ ହସି ଗେଲ ହୋଇ
 କରନ୍ତେ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗିକି,
 ନୋହୁଲା ବକାର ମୁଁଙ୍କ ମାନସେ
 ଦେଖି ତାହାର ଠାଣିକ ।
 ଦେଖ ପ୍ରିୟତମେ ! ମନ ମୁଗ୍ଧଧର
 ଚନ୍ଦ୍ରକୂଟ ଗିରିବର,
 ଯାଉ ପାଦଦେଶେ ମନ୍ଦାକିନୀ ବହୁ
 ବଶିଷ୍ଠ ମନୋହର ।
 ଗିରିପାଦ ଦେଶେ ଅନାଥ ଏ ସେହୁ
 ଶ୍ୟାମଳ ତମାଳ ଆଗେ,
 ଯାଉ ପଥ ତୋଳ ଦେଉଥିଲ ଖଞ୍ଜି
 ତୁମ ଶ୍ରବଣେ ସରସେ ।
 ଦେଖ ତପୋବନ ଅସି ରକ୍ଷିକର
 ଯହିଁ ପ୍ରାଣିଏ ସକଳ,
 ଡେଇଁ ମିଳ ଶାନ୍ତସାବେ ଚନ୍ଦ୍ର
 ସୁଖରେ ଯାପନ୍ତି କାଳ ।
 ଆଗୋ ବନଜାଣି ! ସମୟ ବେଦରେ
 ସ୍ଥିତ ପାଦପସକଳ,
 ଧ୍ୟାନ ମଗ୍ନ ପ୍ରାୟ ରହିଛନ୍ତି ଦେଖ
 ହୋଇ ଏକାନ୍ତ ନିଶ୍ଚଳ ।
 ଅନାଥ ମନାଥ ଆଗୋ ଚନ୍ଦ୍ରାନନ
 ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ସଙ୍ଗମ,
 ଯହିଁ ସ୍ନାନ କର ମୋକ୍ଷ ଲଭି ଲୋକେ
 ନପାନ୍ତି ପୁଣି ଜନମ ।
 ଗୁହ୍ୟକ ନଗରୀ । ଦେଖ ପ୍ରିୟ ସହ !
 ଯହିଁ କନକ ମୁକୁଟ,
 ଖୋଲ ମୋ ଶିରରୁ ରଚିଲ ତାପସ
 ଯୋଗୀ ନବ ଜଟାଜୁଟ ।
 ଯାହା ଦେଖି ଦୁଃଖେ “କୈକେୟୀ ପୁରୁଲ
 ଏବେ ତୁମ୍ଭ ମନୋରଥ”,
 ବୋଲି କାହିଁ କାହିଁ ସୁମନ୍ତ ସାଗର
 ଏଥୁଁ ଫେରାଇଲେ ରଥ ।
 ସହ ! ଏହି ସେହୁ ସରସ ତଟିନୀ
 ବଜେ କଳକଳ ସ୍ଵରେ,

ରବିବର ନୃପେ କରନ୍ତି ମାଜଣା
 ସଦା ଯାହାର ଜଳରେ ।
 କୌଶଲ୍ୟ ସମାନ ମୋର ଏହି ମାତା
 ଦେଖି ମୋତେ ଆସିବାର,
 ଆଲିଙ୍ଗନ ଆଗେ ଧବଳ ତରଙ୍ଗ-
 କର ତୋଳୁଅଛି ତାର ।
 ମାତା କୋଳ ପରି ଲଗେ ମୋତେ ସଦା
 ଏହାଙ୍କ ପୁନୀନ ଦେଶ,
 ପବିତ୍ର ସଲିଳ ଏହି ଗୋ ତଟିନୀ
 ନାହିଁଟି କୃଷ ଚଳଣ ।
 ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀଏ ପିଇ ବଢ଼ିଛନ୍ତି
 ଯାଇ ଶୀଘ୍ରସମ ଜଳ,
 ଜଳପା ପରାଏ ଅତି ପୁଜନୀୟ
 ରମର ଏ ଅବଳେ ।
 ଦେଖ ଧୂଳିବର୍ଣ୍ଣ ଗୋଧୂଳି ଗଗନ
 ପରି ଉଡ଼ୁଛି କେସନ,
 ସଙ୍ଗୋଳି ନେବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି ମୋତେ
 ଏବେ ଅଯୋଧ୍ୟା ରଜନ ।
 ଭୁଲ ପୁରୋହିତ ଆସନ୍ତି ଆଗରେ
 ପିନ୍ଧି ବକଳ ବସନ,
 ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସୁଛନ୍ତି ହସେ
 ଦେଖ କୈକେୟୀନନ୍ଦନ ।
 ଜଟାଧାରୀ ହୋଇ ଧାର୍ମିକ ଭରତ
 ଅବଲମ୍ବି ଶୁଭାବୃତ,
 ଭଜଣକୁ ପାଇ ନ କରିଣ ଭୋଗ
 ନରୁଛନ୍ତି ଫଳହାର ।
 ରାମ ମନୋରାଜ ପୁଷ୍ପକ ବିମାନ
 ବୁଡ଼ି ଅବନୀ ତଳକୁ,
 ଖସନ୍ତେ ରହିଲେ ସକଳ ଅନାଇଁ
 ଶ୍ରୀରାମ ଆଗମନକୁ ।
 ସୁଗ୍ରୀବର କରେ କର ଦେଇ ଧୀରେ
 ଗୁଟିକ ସୋପାନତତ୍ତ,
 ଅତିକ୍ରମ କରି ପୁଷ୍ପକ ବିମାନୁଁ
 ଓହ୍ଲାଇଲେ ସୀତାପତି ।

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୀତା ! ପଛରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ରଥ ଆସନ୍ତେ ଓହ୍ଲାଇ,
 ବିଶ୍ୱବାକ୍ସ ପୁର ବଢ଼େଣି ତାଙ୍କୁ
 ଦେଲେ ସଂଶୋଦିତ ।
 ସବାଗେ ପ୍ରଣମି କୁଳ ପୁରସ୍କୃତ
 ଦେଲେ ଅର୍ଘ୍ୟସାଦର,
 ସୋଦର ବେନକୁ ଅଳଙ୍କାର କରି
 ଚନ୍ଦ୍ରଲେ ଶିର ସେନ୍ଦରେ ।
 ପାତଳ ଦାଡ଼ିଆ ବୁଦ୍ଧ ମନ୍ଦୀମାନେ
 ଭକ୍ତ ଗର୍ବଦ ଚିତ୍ତରେ,
 ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତେ କୁଶଳ ପରୁର
 ଭାଷିଲେ ରାମମୋଦରେ ।
 ବିପଦ କାଳର ବନ୍ଧୁ ଏ ଅଟନ୍ତି
 ସୁଗ୍ରୀବ ନାମ ପୁରର,
 ମହାମିତ୍ର ମୋର ଏହି ବଢ଼େଣି
 ସମରେ ଏ ଧୂଳିରେ ।
 ଏମନ୍ତ କହନ୍ତେ ରାମ, ସଙ୍ଗୀତଲେ
 ଭରେ ତାଙ୍କୁ ଆଗରେ,
 ତଦନ୍ତେ ଅନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପାଶେ
 ହେଲେ ଉପମତ ଶରେ ।
 ନୂଆଁଇ ମସ୍ତକ ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
 ବଦନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପଦରେ,
 ଭରିତ ତାହାକୁ କଲେ ଅଳଙ୍କାର
 ଅତିଶୟ ପ୍ରେମଭରେ ।
 ହର୍ଷେ କୁତୁହଳେ କପି ସେନାନାଏ
 ଧରିନ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟ ବେଶ,
 କଲେ ଆବେଶେ ମଦସ୍ତାବାଗତ
 ଲଭି ଶ୍ରୀରାମ ଆଦେଶ ।
 ଝରଝର ଗର ଆବେଶେ ପରି
 ମଣିଲେ ପୁଣ୍ୟ କାସରେ,
 ବାର ବଢ଼େଣି ପରିଜନ ସହ
 ଆବେଶଲେ ଭଣିଆପରେ ।
 ଧୂଳି ବେଶିତ କାମଗତ ରଥେ
 ଚାଲି ସାଦର ସଙ୍ଗରେ,

ବାହାର ଶ୍ରୀରାମ ଓହ୍ଲାଇଲେ ସାଇ
 ଗୋପାସାଦ ପାଶରେ ।
 ଛୁଣି ହେବା ବେଳେ ମୁଣି ପରିଶିଳେ
 ଚରଣ ତଳେ ତାଙ୍କର,
 ଲଳନାମାନଙ୍କ ଦୁନନ୍ଦୁଳି ନାଦେ
 କମିଲେ ପୁନେବର ।
 ବାଳକ ବାଳିକା ମଞ୍ଜୁ ଅଟ୍ଟାଳିକା
 ପରେ କରି ଆରୋହଣ,
 ସାକେତପୁରେ ମେଣୀୟ ଶୋଭା
 ଉଜ୍ଜାସ କଲେ ଶିଖଣ ।
 ମୃଦଙ୍ଗ ଝାଞ୍ଜିର ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ତାନ
 ଘୋରୁଣ ଶ୍ରୁତିବର,
 ଗୁରୁକ ଆଶିଷ ଲଭି ନବରେ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଅନନ୍ତର ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ସର୍ଗ

ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପହଞ୍ଚି ଦେଶିଲେ
 ସ୍ୱାମୀ ବିଷ୍ଣୁର ଦୁଃଖରେ,
 ବିଧବା ଜନନୀ କୌଶଲ୍ୟା ସୁମିତ୍ରା
 ଯାହନ୍ତି କାଳ କାତରେ ।
 ଜନନୀଙ୍କ ପାଶେ ଗମି ଭକ୍ତିଭରେ
 ଲଗାଇ ଶିର ପଦରେ,
 ପ୍ରଣାମରେ ବେନ ବେନ ଜନନୀଏ
 ଆର୍ତ୍ତେଷିଲେ ସମାଦରେ ।
 ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋଲି କହି ବଞ୍ଚିଦେହୀ
 କାହିଁ କାହିଁ ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱର,
 ସେନ୍ଦ୍ରମୟୀ ଶାଶୁ ଦୁଃଖିକର ପଦେ
 ପ୍ରଣମିଲେ ଭକ୍ତିଭରେ ।
 ବଧୂଜନନୀଙ୍କ ଉଠ ଉଠ ବୋଲି
 ସମୋଧୁ ମଧୁର ସ୍ୱର,
 ଏ ମହା ସକଟେ ଉଦ୍ଧରିବ ବୋଲି
 ଭାଷିଲେ ଶାଶୁଏ ଶରେ ।
 ଶାସୁ ବଧୂମତେ ଅଭାଷକ ଦିପ୍ତା
 କରବାକୁ ସମାଦନ,

ନଦୀ ଜଳଧରୁ   ଠୁଲି ସଲିଳ
 କଲେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ।
 ବୃକ୍ଷ ମନ୍ଦୀରଣ   ଦେନ ରମ୍ୟଭୂମି
 ନେଲେ ରାଜଧାନୀ ମୁଖେ,
 ମହିଳାଏ ଆସି   ଅଞ୍ଜଳି ଅଞ୍ଜଳି
 ଲଜା ପକାଇଲେ ସୁଖେ ।
 ବିବିଧ ବାଦ୍ୟରେ   କମଳେ ମେଦନୀ
 ଗୋଧୁଳ କଣ୍ଠ ବେର,
 ଧରିଲେ ଭରତ   ଶିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ତ୍ବ
 ସୁମିତ୍ରା ସୁତେ ରୁମ୍ଭେ ।
 ଦେଖି ମନେ ହେଲୁ   ସାମଦାନ ଭେଦ
 ଦଣ୍ଡ ଏ ଭୂର ଉପାୟେ,
 ଆବିର୍ଭୂତ ହେଲେ   ଧଣୀ କୋଳରେ
 କି ଅବା ଶ୍ରୀରାମରାୟ ।
 ଶାଶୁଙ୍କର ଯୋଗେ   ଦିବ୍ୟ ବେଶ ରେ
 ନୂଆ ବସନରେ ବସି,
 ଯିବାବେଳେ ସୀତା   ଜୁହାରରେ ତାକୁ
 ଲଳନା ଦ୍ରବି ଦ୍ରବି ।
 ପିତାଙ୍କ ଗୃହରେ   ପ୍ରବେଶି ଶ୍ରୀରାମ
 କରଯୋଡ଼ି ଭକ୍ତିଭରେ,
 ଜୁହାର ଜନନୀ   କେବେବି ତହିଁ
 ପ୍ରବୋଧଲ ଆଳପରେ ।
 ସଙ୍ଗୋକବା ଲଗି   ଆସିଥିଲେ ଯେତେ
 ପୁଣ୍ୟମା ମହର୍ଷିମାନେ,
 ସଜ୍ଜାର ଲଭଣି   ମହା ଆନନ୍ଦରେ
 ଗଲେ ନିଜ ନିଜ ସ୍ଥାନେ ।
 ରାକ୍ଷସ କପିଏ   ଦିଦେଶରେ ଅହ
 ବୋଲି ନ ପାରିଲେ ଜାଣି,
 ବହୁ ଉପହାର   ସହ ସେମାନଙ୍କୁ
 ଜାନଙ୍କ ଦେଲେ ମେଲଣି ।
 ଜନନୀଭାବକ   ପ୍ରତି ସମରୂପେ
 କରୁଥିଲେ ବ୍ୟବହାର,
 ଲେଉଟି ହୁଡ଼ିଦେଇ   ପାଳିଲେ ଧରଣୀ
 ରାମ ଦେଖି ରାଜ୍ୟଗୁରୁ,

ତନୟ ପରାଏ   ଶାସି ପରଜାକୁ
 ହରି ତାହାଙ୍କ ସନ୍ତାପ,
 ଭୁଲ କରିଦେଲେ   ଭୁଲ ସେ କରନ୍ତି
 ସଦା କରି ଅନୁତାପ ।
 ଏ ରୂପେ ରାଜ୍ୟର   ଶାସନ ଦାୟିତ୍ବ
 ଭୁଲଇ ବିନା ବାଧାରେ,
 କଟାଇଲେ ଦିନ   କୌଶଳ ନନ୍ଦନ
 ସୀତା ସହ ସରଧାରେ ।
 ମନେ ହେଲୁ ନିଜେ   ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅବା
 ବିଦେହ ନନ୍ଦନଙ୍କର,
 ବରୁରୂପ ଧରି   ମିଳନ୍ତି ଶ୍ରେଷ୍ଠେ
 ରାମ ସହ ନିରନ୍ତର ।
 କିଛିଦିନ ପରେ   ମଧୁଧନୀଙ୍କର
 ଦିଶିଲୁ ଅସ୍ତିତ୍ବର,
 ବଦନ ମଣ୍ଡଳ   ସହାୟକତର
 ଯମେ ଚିକ୍ କଣ ଉଜ୍ଜ୍ବଳ ।
 ଗର୍ଭ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଲି   ପଡ଼ିବାରୁ ଜଣା
 ରାମ କରି ପରିହାସ,
 ପୁତ୍ରଲେ ତାହାକୁ   କେହି ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରତି
 ଦ୍ରବ୍ୟ ତବ ଅଭିଳାଷ ?
 କୁଣ ସମାଙ୍ଗଣ୍ଡ   ଜାହାଗ ଝରର
 ତପୋବନ ଦରଶନେ,
 ବଳୁଛି ମୋ ମନ   ବୋଲି ଉଡ଼ିଲେ
 ଦେବା ଆନନ୍ଦ ବଦନେ ।
 କୋଳହଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ   ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗର
 ଦରଶନ ମାନସରେ,
 ପାଶୁଚର ସହ   ଆରୋହିଲେ ରାମ
 (୧) ଅଭିଳାଷ ହସ୍ତ୍ୟପରେ ।
 ତରଣୀ ମାଳରେ   ସରସୁ ଚଟିନୀ
 ହୁଅଥିଲୁ ଜନମନ,
 କେହି ବା ଆମୋଦ   କରନ୍ତି ଆଳପ
 ଖାଇ ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ।

ଏକାଳେ ଶ୍ରୀରାମ ସମ୍ପାଧନ କରି
 ପରୁରଲେ ଅନୁରେ,
 “କି କହି ଥାଆନ୍ତି ମୋ ଚେଷ୍ଟ ନେଇ
 ଅପୋଧା ପ୍ରଜାନକର ।
 ତୁହାଇ ତୁହାଇ ପୁଣିନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ
 କହିଲୁ ସେ ଅନୁରେ,
 ବେସ୍ତ ବୃହତେ ଥିବାରୁ ଜାନକୀ
 ମନେ ଶେଷ-ପ୍ରଜାକର ।
 ହାତୁଡ଼ି ଘାତରେ ପାଟିଥାଏ ଯଥା
 ତପ୍ତ ଲୌହ ଅନଳରେ,
 ନଦୀରତ ହେଲୁ ତାହାଙ୍କ ହୃଦୟ
 ପତ୍ନୀଙ୍କ ଅପବାଦରେ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରା କରି କରି ବହୁକ୍ଷଣ ଯାଏ
 ଭ୍ରମିଲୁ ମନ ଦୁଃଖରେ,
 ବରୁଣ ବରୁଣ ତେଜବାକୁ ସୀତା
 ପିନ୍ଧାନ୍ତି କଲେ ଶେଷରେ ।
 ପତ୍ନୀକୁ ଗୁଡ଼ିବା କଠିନ ହେଲେହେଁ
 ପଶରଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଉଦେ,
 ଦୁମର ଆଦୃର୍ଯ୍ୟ ଯେଣୁ ତାଙ୍କ ହୃଦ
 ଥାଏ ସଦା ଗଉରବେ ।
 ଏଣୁ ଡାକ ରାମ ଦୁଃଖେ ସୋଦରକୁ
 କହିଲେ କଥା ଏସନ,
 ହେ ଭାଇ ! ମଳନ ଦଶରଥ ଯେମନ୍ତ
 ସଲିଳ-ପିତ୍ତ ପବନ ।
 ବାଜି ଦଉପଣେ ତେମନ୍ତ ଏ ବଶେ
 କଳଙ୍କ କାଳିମା ଲୁଗି,
 ପ୍ରସରୁଛୁ ଖରେ ଅଲକ୍ଷିତ ଭାବେ
 ହେଉଛୁ ମୁଁ ଦୋଷେ ଭାଗୀ ।
 ଦୋଷ ଏ କଳଙ୍କ ଜଳେ ତୈଳବନ୍ଧୁ
 ପରି ଜନପଦେ ବ୍ୟାପି,
 ଗଲଣି କରତ ହେଉଛୁ ହୃଦୟ
 ଶୁଣି ନଥିଲୁ ଅଦ୍ୟାପି ।
 ସଖା ପଡ଼ବ୍ରତା ହେଲେହେଁ ଜାନକୀ
 ଏଥୁ ମୁକୁଳିବା ପାଇଁ,

ବିଳମ୍ବ ନକରି ପୁତ୍ରବାକୁ ତାକୁ
 ଗଲଣି ମୋ ମନ ଧାଇଁ ।
 ନାଶି ଦଶାନନ ରହିଅଛି ଟେକ
 ପୁଣି କୁଳର ଗୌରବ,
 ରାମ ବିନା ଅନ୍ୟ ମାରିବାକୁ ତାକୁ
 ନୁହନ୍ତା କେବେ ସମ୍ଭବ ।
 ଓଲଟି ହୋଧରେ ଶୁଷ୍କଣ ଭୁଜଙ୍ଗ
 ଚରଣ ପ୍ରହାର ଖାଇ,
 କରଇ ଦଂଶନ ଯାହା ସେ କେବଳ
 ପ୍ରହଞ୍ଜିବା ନୃତ୍ତି ପାଇଁ ।
 ନକରେ ତାଣେ ନମର ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ
 ଦୟାଦ୍ରୁ ଚଢ଼େ ସରବେ,
 ନିନ୍ଦା-ଶିଳ୍ପ-ହୁକୁ କାହିଁ ଏ ଜୀବନ
 ରାମର ରଖ ଏ ଭାବେ ।
 ନଦୀର ସେକାଳେ ନ ପାରିଲେ କେହି
 ଅବା ସମର୍ଥନ ପାଇଁ,
 ସତ୍ୟବାଦୀ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ତାଙ୍କ
 କହିଲେ ତହୁଁ ଅନାଇଁ ।
 ଗର୍ଭବତୀ ସୀତା ରହିଛନ୍ତି ବୁଦ୍ଧି
 ଆଶ୍ରମ ଦେଖିବା ଆଶେ,
 ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଶୁଦ୍ଧ ଆସ ଯାଇ
 ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ମଠ ପାଶେ ।
 ପଶୁରାମ ଯଥା ପିତାଦେଶ ଲଭି
 କାଟିଥିଲେ ମାତା ଶିର,
 ଭ୍ରାତାଦେଶେ ତାଙ୍କୁ ନେବା ଲୁଗି ମଠେ
 ମଙ୍ଗିଲେ ସୌମିତ୍ର ବାରି ।
 ମୈଥିଳୀ ପାଶରେ ପ୍ରବେଶି ବଶାଦେ
 କହିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାଙ୍କୁ,
 ମହାମୁନିଙ୍କର ଶାନ୍ତି ନବେତନ
 ଆଶ୍ରମ ଦେଖି ଯିବାକୁ ।
 ପରିତ୍ରଷ୍ଟ ସଖା ଶିବେମଣି ସୀତା
 ଶୁଣି ତାଙ୍କର ବଚନ,
 ବେନି ଅଶ୍ରୁ ଯୋଡ଼ି ଥୋଇଲେ ତକ୍ଷଣେ
 ସୁମନ୍ଦ ଆଶି ସ୍ୟନ୍ଦନ ।

ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ ସହ ମଇଥିଲି
 ତହିଁ ଆଗରୁ ଅଗରେ,
 ଦେଖି ଦେଖି ବାଟେ ମେଣିୟୁ ଦୃଶ୍ୟ
 ଗଲେ ମଠମୁଖ ଧୀରେ ।
 କୋହଲ ପରାଏ କଷଣ ସାରଥି
 ନେଲେ ସଂଯନ ଚଳାଇ,
 ଶରୀରଥୀ ଘର ହେବାରୁ ତାହାକୁ
 ତହିଁରୁ ଦେଲେ ଡିହାଇ,
 କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ନୋହି ବସବୁଷ ବୋଲି
 ସ୍ଥାମୀକୁ ନଜାଣି ଦେବା,
 ମଙ୍ଗଳ କାମନା କରି ଅବିଚିତ
 ରହୁଥିଲେ ତାକୁ ସେବା ।
 ଦକ୍ଷିଣ ନୟନ ନାହିଁ ଘନ ଘନ
 ଦେଲ କି ଆଗୁଁ ସୁନୋ,
 ସମ ରମଣୀୟ ଘଟାଇବ ବିଦ୍ଧି
 ଆଣି ଦୁଃସହ ଯାତନା ।
 ଦିନେ ବିସର୍ଜିବେ ଜାନକଙ୍କି ବୋଲି
 ଜାହ୍ନବା ବାରିଛଳରେ,
 କରତୋଳ ବ୍ୟଗ୍ର ଉଦ୍ଧତେଲ କରେ
 ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ?
 ଶୁଦ୍ଧ ତରଣୀରେ ତରଙ୍ଗିଣୀ ହେଲେ
 ଭୃତ୍ତଜାୟା ସହ ପାରି,
 ଦେବର ନୟନ ଗଡ଼ିଲେ ହେ ଲୁହ
 ନ ପାରିଲେ ସଖା ବାରି ।
 ଅଗ୍ରଜ ଆଦେଶ ହେଲେହେଁ ଦାରୁଣ
 ବାସ୍ତବ ଗର୍ଭ କଣ୍ଠରେ,
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଖୀକୁ ଜଣାଇଲେ ତାହା
 ଲୁହ ପୋଛି ପଶିନରେ ।
 ଅକାଳ ଜଳଦ ଶିଳାଦୃଷ୍ଟି କରି
 ନାଶଇ ଶିଖାକୁ ଯଥା,
 ସେ କଠୋର ବାଟକ ଜାନକ ଅଧୀରେ
 ପଡ଼ିଲେ ଭୂମିରେ ତଥା ।
 ଅଜକାମୋନ ଶସି ଶେଷେ
 ବଳିଷ୍ଠ କୁସୁମ ସମ୍ପ,

ହୋଇଗଲା ବଞ୍ଚି ତାଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟେ
 ଶୁଣ ଏ ବାଣୀ ନିର୍ମମ ।
 ବହୁକ୍ଷଣ ଯାଏ ମୁକ୍ତିଭର ସଖା
 ପଡ଼ି ହେଲେ ଭୂତଳେ,
 ମାତ୍ର ହମେ ସମେ ଲଭିଲେ ଚେତନା
 ଦେବର ଯତନ ପ୍ରାଣେ ।
 ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ଦର୍ଶ୍ୟ ହୋଇ ଦେବା
 ଜନନୀ ନ୍ୟା ହେବାଠାରୁ,
 ଅତିଶୟ ଦୁଃଖ ଜାତ ହେଲ ହୃଦେ
 ଗେତନା ଲଭ କଲୁ ।
 ୧-ବୁଜିନ ବନ୍ଧିତ ହେଲେହେଁ ସେ ସଖା
 ପଡ଼ିକି ନିନ୍ଦା ଲବେ,
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ଧ୍ବନୀ ବୋଲି ନିନ୍ଦା କପାଳକୁ
 କାନ୍ଦିଲେ ବିକଳ ରବେ ।
 ପଡ଼ି ପଦତଳେ ଶୁଣିଲେ ସୌମିନ୍ଦ୍ର
 ତାକୁ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି ସୁତେ,
 “ପାଷଣ୍ଡ ପରାଏ ଆଚରିଛୁ ଯାହା
 ହମାକର ସଫା ! ଥରେ ।
 ରାଜାଙ୍କ ଅବଜ୍ଞା କରିବାକୁ କେବେ
 ନବଳେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମନ,
 କହୁ କରିଅଛି ଦୋଷ ତବ ପାଶେ
 କହି ଏ କଟୁ ବନେ” ।
 ତହୁଁ ଦେବତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଆଦର
 ସଫାରେ ତାକୁ ଉଠାଇ,
 “ହୁଅ ଚରଂଜୟା କହିବ ଶାଶୁକୁ
 ପ୍ରଣାମ ପଦେ ଜଣାଇ ।
 ଏ ଅବିଶ୍ୱାସ ଗର୍ଭସ୍ଥ ସନ୍ତାନେ
 ହେଲୁ ସଦା ମଙ୍ଗଳ,
 କହିବ ରାଜାକୁ ଜନନୀରେ ଏକ
 ଅଗ୍ନି ଶେଷାର ପଳ ?
 ହୋଇଛି କି ଏହା ଯଥାର୍ଥ କରମ
 ଶୁଣି ଲୋକ ଅପବାଦ ?

ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପବନ   ଉଦ୍‌ଘାଟିବ ସୀତା
 କାନ୍ଦିଲେ ଭୁତଲେ ପଡ଼ି,
 ଚରୁଡ଼ାଲେ ବସି   କୁଜିଲେ କି ଦୁଃଖେ
 ଚରୁଣାସୀ ଶୁଣି ରତି ।
 ଦଇବ ଇଚ୍ଛାରେ   ଏ ବିଶ୍ୱ ଶୁକଳ
 ମଣିଷ ତା ଶୀତଳନକ,
 କାନ୍ଦିଲେ କି ହେବ   ଯେତେ ମଥାକୋଡ଼
 ହେଲେ ଅବା ବକବକ ।
 ସମୀକ୍ଷେ ଯୋଗେ   କୁସୁମ ବରଷି
 କି ଅବା ଲେଉଟକ ଛଳେ,
 ବୃକ୍ଷଲତାମାଳ   ଦୁଃଖିନୀ ଦୁଃଖରେ
 କାନ୍ଦିଲେ ଆହା ! ବିକଳେ ।
 ମୟୂର ମୟୂଷ   ନୃତ୍ୟାମୋଦ ଗୁଡ଼
 ଶୁଣି ବିଲପ ସହସା,
 କେକାଧୂନ ଛଳେ   ବୋଧିଲେ କି ଅବା
 ଆସି ଜାନକା ନିକଷା ।
 ଶ୍ରୀବାଟେକ ମୃଗେ   ମିସ୍ତ୍ରମାଣ ଅବା
 ଗନ୍ଧର ବିଷାଦଭରେ !
 ବଇଦେହାକର   ବନମଧ୍ୟେ ଶୁଣି
 କାନ୍ଦିବାର ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱରେ ।
 ଏକାଳେ ବାଲୁକ   କୁଣି ହୋମକାଠ
 ଲୁଗି ଆସିଥିଲେ ବନ,
 ସଖୀଙ୍କ ସମୀପେ   ଆସିଲେ ସେକ୍ଷଣି
 ଶୁଣି ବିକଳ ହମନ ।
 କାନି ପଶନ୍ତରେ   ଗୋଛୁଦେଇ ଲୁହ
 ବନ୍ଦନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପଦରେ,
 ଗର୍ଭଗହ୍ନ ଦେଖି   ତାପସ ଏମନ୍ତ
 ଭାଷିଲେ ତାକୁ ଆଦରେ ।
 ସୁସୁନ୍ଦର ମାତା   ହୁଅ ବୋଲି ଦେଇ
 ଆଶୀର୍ବାଦ ଏକ ଦନ,
 ବୋଧିଲେ ତାହାକୁ   ନାନା କଥା କହି
 ନନ୍ଦ କୌଶଲାନନ୍ଦନ ।
 ଏ କୁସୁମ ଶବ୍ଦ   ହୁଅ ବ୍ୟବହାର
 ଦେଖି ରଘୁମଣିକୁରୁ,

ହୋଇଛି ମୁଁ ଛଷ୍ଟ ଏଣୁ ଗୋ ଜାନକୀ !
 ତଳେ ଶୋତଳା ନକର ।
 କର ନାହିଁ ସତ ! ଦୁଃଖ କିଛି ମନେ
 ଆସି ମୋ ଆଶ୍ରମେ ରହ,
 ତାପସ କୁମାର ନକର ତୁମକୁ
 ଦେଖାଇବେ ଅନୁଗ୍ରହ ।
 ତମସା ଚଟିନୀ ଘର ଦେଶେ ପୁଣି
 ମୁନି-କୁଟୀରନକର,
 ଯହିଁ ଜାତ କନ୍ଧ ହେବ ଯଥାକାଳେ
 ସମ୍ପାଦିତ ସନ୍ତାନର ।
 ସୁଖେ ସ୍ଥାନ କରି ବରୁ ସୁନିଜରେ
 ଶଶୁରକୁ ପୂଜା କରି,
 ହୋଇ ପୁତ୍ରସନ୍ତାନ ମାନସ ପ୍ରବୃତ୍ତି
 ତୁମ ଦୁଃଖ ନେବ ହରି ।
 ନିବାରଣ ଧାନ ରତ୍ନ ଜାତଫଳ
 ପୂଜା ଯୋଗ୍ୟ ଉପହାର,
 ଯୋଗାଇ ଦେବେ ସେ ରୁଷି କୁମାରୀ
 ସଦାସରଳ ଉଦାର ।
 ଶକ୍ତି ଅନୁପାୟୀ ପାଣି ବହୁ କାଶେ
 ବତାଅ ପାଦପମାନ ।
 ମାନସ ସନ୍ତାପ ଦୁଃସ୍ଥିତି ଧୀରେ
 ଜନ୍ମିବା ଆରୁ ସନ୍ତାନ ।
 ତପୋଧନକର ଦୟାବ୍ରତ ହୃଦୟ
 ଜାଣି ସତ୍ୟ ଶିରୋମଣି,
 ବୁଲିଲେ ମନ୍ତ୍ରରେ ମହର୍ଷି ପଶ୍ଚାତେ
 “ଉପକୃତ ହେଲି” ମଣି ।
 ବିରହ ବଧୂର ଜାନକୀଙ୍କି ଦେନ
 ଆଶ୍ରମେ ବାଲୁକା ଯାଇ,
 ତାଙ୍କ ପରିଚୟ ଦେଇ ତାପସୀକୁ
 କହିଲେ ସବୁ ବୁଝାଇ ।
 ଛେଥିଲେ ବେଦ ମହା ଆନନ୍ଦରେ
 ଦେଖି ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗମନ,
 କୁଳେନୟେ ହୋମବେଦ ପାଶେ
 କରି ଶୁଦ୍ଧ ବିସର୍ଜନ ।

ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ପତର କୁଟୀରେ
 ମୃଗତମ୍ଭେ ଶେଷେ ଶୋଇ,
 ରକ୍ଷାକଲେ ତନୁ କନ୍ଦମୂଳ ଖାଇ
 ନିତି ଧୂଆଧୋଇ ହୋଇ ।
 ବୁଝିବାକୁ ଲବେ ନିୟତର ଗତି
 ଶକତି ନାହିଁ କାହାର,
 ଭେଦଲକ୍ଷଣେ ବିହରେ ଯେ ଆଜି
 କାଳି ସେ ଦାଣ୍ଡ ଭିକାରୀ ।
 ଝୁଠି ପ୍ରସ୍ତରୁ ତମସାକୁ ଯାଇ
 କାଶରେ କଳସ ଧରି,
 ବହୁ ଆଖି ମାର ଦିଅନ୍ତି ଗଛରେ
 ନିତି ତାପସୀଙ୍କ ପରି ।
 ଲାହୁଥିଲୁ କିନ୍ତୁ ଏ କପାଳେ ଧୂଷି
 ବୋହିବାକୁ ନିଜେ ଜଳ ।
 ଯାଇ ପଦତଳେ ଶଟୁଥିଲେ ନିତି
 ପରିବୃତ୍ତି ଦଳଦଳ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜେତା ସୁମିତ୍ରାନନ୍ଦନ
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ଫେର,
 ପିବାରୁ ସକଳେ ଜାନକୀ ସମ୍ପାଦ
 ପୁଞ୍ଜିଲେ ତାହାକୁ ଘେରି ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନିକଟ ସକଳ ବୃତ୍ତନ୍ତ
 ଶୁଣି ରାଜକଲେଚନ,
 ଦୁଃଖରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଅତରହ
 କଲେ ଅଶ୍ରୁ ବିସର୍ଜନ ।
 ପରକଥା ଶୁଣି ଅବମୃତ୍ୟୁ ଶ୍ରାବେ
 କରେ ଯେ କରମ ଭାବେ,
 ଅନବରତ ସେ ଅସହ୍ୟ ଯାତନା
 ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଅନୁଭବେ ।
 କୋପ ପରି ଶୂନ୍ୟ ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ରାମ
 ଧାରେ ଶୋକ ପରିହରି,
 ସକଳ କଳାଶ କଲେ ପ୍ରଜାକର
 ରାଜଧନ ଅନୁସରି ।
 ବୃତ୍ତଧରା ଛାଡ଼ି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ
 ରହିଲେ ଧୋଦର ସହ,

ବତାର ପୌରୁଷ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମୀ ଆଉ
କଲେ ନାହିଁ ପରିଗ୍ରହ ।
ସୀତା ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ବିରଜି
କଲେ ଅଶ୍ରୁମେଧ ଯାଗ,
ସମ୍ଭବ ଥିଲେହେଁ ଜାନକୀଙ୍କ ବନେ
ହୃଦେ ଥିଲା ଅନୁରାଗ ।
ଜନରବୁଁ ଶୁଣି ଜନନନନ୍ଦନା
ପଡ଼ିବ ସେନୁ ମହମା,
ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବେ ନଲେ ପରିହାର
ମାନସୁଁ ଦୁଃଖ କାଳିମା ।

— ★ —

ପଞ୍ଚଦଶ ସର୍ଗ

ପୁନର୍ବିବାହରେ ନ ବଳାଇ ମନ
ଶାସିଲେ ଧର୍ମୀ ରାମ,
ସଙ୍ଗ ପଡ଼େଇତା ଜନନସୁତାକୁ
ହୃଦୟ ରେଖି ଅବରାମ ।
ପଦ୍ମନା ତଟିନ ଡରାସୀ ମୁନି
ଲବଣ ଉପଦ୍ରବରେ,
ଯାଗରେଣା ପାଇଁ ରାମକୁ କହିଲେ
ଆସି ଆତ୍ମକ ମନରେ ।
ସେମାନଙ୍କ ଆଗେ ଧର୍ମ ରେଣା ଲଗି
ଗୋମ କରି ଅଙ୍ଗୀକାର,
ବିହ୍ୱଳେ ଆଦେଶ ଶବ୍ଦକୁ ଡାକ
କରିବାକୁ ପ୍ରତିକାର ।
ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ ବଡ଼ ସାଜରେ
ବାହାରିଲେ ଶବ୍ଦନ,
ହୋଇ ଆୟୋଜିତ ସୁସଜ୍ଜିତ ସୈନ୍ୟ
ପଛରେ କଲେ ଗମନ ।
ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲି ମୁନିଏ ଚଞ୍ଚଳେ
ନିଅନ୍ତି ବାଟ ଦେଖାଇ,
ରବି ଅସ୍ତ ଦେଖି ବାଲୁକ ଆଶ୍ରମେ
ରହିଲେ ସକଳେ ଯାଇ ।

ସବାଜ ସୁନ୍ଦର ସୁଗଳ ଚଳସୁ
ସୁସବନ୍ଦେ ରାମ ସାଥୀ,
ସେ ଦିନ ଆଶ୍ରମେ କଲେ ତାହାଙ୍କର
ତାପସୀଏ ପରିଚୟ ।
ଏ କୁଶଳ ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ଶବ୍ଦନ
ହେଲେ ଖୁସି ଅତିଶୟ,
ତହିଁ ଆରଦନ ଗଲେ ସେ ହରିଷେ
ଦେନ ସୁଭଜନତୟ ।
ବାଟେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଲବଣ ଦୈତ୍ୟକୁ
ଆସୁଥିବା ଦେଖି ଖରେ,
ଶବ୍ଦ ସୁମତ ହେବଲେ ତାହାକୁ
ସନ ଉଣି ଘଷ୍ଟ ଶଶରେ ।
ସେ ଆଦାତେ ଦୈତ୍ୟ ଗର୍ଜି ବାରବାର
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଏମନ୍ତ ଗିତ,
ଆଜିରେ ବିଧାତା ଆହାର ରୂପରେ
ଖଜିଲା ସୁନ୍ଦର ବାରି ।
କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଅଛୁ ମୁଁ ଉଷିବ ଏକଶି
ତୋତେ ପ୍ରେମ ଯମାନୟେଁ,
ଏହା କହି ଶାଳ ତରୁଣିଏ ଆଣି
ହେଉଲ ଗାଳ ହୃଦୟେ ।
ସମ୍ଭାଳ ଶବ୍ଦ ସୁନ୍ଦର ଯାଉ ଅସ୍ତ କାଢି
କରନ୍ତେ ତାକୁ କ୍ଷେପଣ,
ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଯୁଧିରରେ ବୁଡ଼ି
ପଡ଼ିଲ ଦୈତ୍ୟ ଲବଣ ।
ବଧୂବାରୁ ତାକୁ ତପସ୍ୱୀନିକର
ସୁତି କଲେ ଶବ୍ଦନକୁ,
ଲଜ୍ଜାଭର ସେହି କଲେ ଅବନତ
ବ୍ୟଗ୍ରେ ଆପଣା ଶିବକୁ ।
ଦୁଃଖୀ ଶବ୍ଦନ ତପସ୍ୱୀ ଯାହା
ଥିଲା ଋଷିମାନଙ୍କର,
ଭରିଲେ କୌଶଳେ କାଳିନ୍ଦୀ ତଟରେ
ମଥୁରା ନାମେ ନଗର ।
ନଥିଲା ଧନରେ ତଳେ ମାଟି ପୁଡ଼ା
ମହାହାଁ ଦୁଃଖ ଯଶ,

ନ୍ୟାୟ ପରବଶ ହୋଇ ସୁକୌଶଳେ
 କଲେ ପରଜାକୁ ବଶ ।
 ମହର୍ଷି ବାଲୀକ ଏଣେ ତନୟଙ୍କ
 ନାମ ଦେଇ କୁଶଲବ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ସଦା ବଢ଼ିବ କପରି
 ସେମାନଙ୍କ ଗଉରବ ।
 ଶୈଶବ ସମୟ ଅଜ୍ଞାତ ହେବାରୁ
 ନିଜକୁତ ରାମାୟଣ,
 ବେଦ ସହ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ
 କରିବାକୁ ପାଠପୁଣ୍ୟ ।
 ଜନନୀ ମୁଖରେ ହରିଷ ନଥିବା
 କାଳରେ ସେ ଦୁଇଭାଇ,
 ମନକୁ ଭୁଲଇ ଦିଅନ୍ତି ତାଙ୍କର
 ଶ୍ରୀରାମ ଚରିତଗାଥ ।
 ଦୁଇ ଦୁଇ ପୁତ୍ର ଜନ୍ମିଲେ ଏକାଳେ
 ଅନ୍ୟ ତିନି ଭାଇଙ୍କର,
 ବରିଷ୍ଠ ବେଦନା କନ୍ତୁ ରାମମନ
 ଦାଣ୍ଡୁଥିଲା ନିରନ୍ତର ।
 ନିଜପୁତ୍ର ଶତ୍ରୁ ଦାଣ୍ଡା ସୁବାହକୁ
 ବିଦଶା ମଥୁରାପୁରେ,
 ନ ପଡ଼ି କଲେ ଫେରିଲେ ଶତ୍ରୁଦ
 ମାରି ଲବଣ କବୁରେ ।
 ତୋରଣମାଳିନୀ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ
 ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ଆଡ଼ମ୍ବରେ,
 ପୁରବାସୀ ବୃନ୍ଦ ମହଲଙ୍କ ସହ
 ଅଭ୍ୟର୍ଥ୍ଥରେ ଭକ୍ତିଭରେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ନବରେ ପ୍ରବେଶେ ପ୍ରଥମେ
 ବନ୍ଦ ଅଗ୍ରଜ ଚରଣେ,
 ପ୍ରଣମିଲେ ଯାଇ ଭକତି ମାନସେ
 ସେନୁମୟୀ ମାତାରଗଣେ ।
 ଏକାଳେ ଜନୈକ ଶ୍ରୋତୃୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ମୃମ ଶିଶୁଟିଏ ଧରି,
 ଉତ୍ସାହେଲେ ଆସି ରାଜସିଂହଦ୍ୱାରେ
 ନେତେ ଅଶ୍ରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ।

ଶ୍ରୀରାମ ଏମନ୍ତ ଅତି ଉଚ୍ଚସ୍ୱରେ
 “ହେ ବସୁଧେ ! ଲୋକମାତା
 ଦଶରଥଙ୍କର କରୁଛୁ ତୋଇ
 ଦେଖୁଛୁ କି ଜଣେ ଦାତା ।
 କଷ୍ଟ କଷ୍ଟତର ଶୋଚନାୟ ଦଶା
 କରୁଛୁ ଏନ୍ତେ ଧାରଣା
 ରାମଙ୍କ ଶାସନେ ସମର୍ଥ କେ ଅଛି
 କରିବାକୁ ତା ଦାତା ।
 ହୋଇ ମିୟୁମାଣ ଶୁଣି ସେ ଧୂକାର
 କହିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ଯାଇ,
 ସେ ବିପ୍ରବରକୁ କ୍ଷମାକର ବୋଲି
 ସଦୟେ ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇ ।
 ହିଜ ତନୟକୁ ଯମର କବଳୁ
 ଫେରାଇବା ଆଶାକରି,
 ପୁଷ୍ପକ ରଥରେ ଆଗେହି ଶ୍ରୀରାମ
 ବାହାରିଲେ ଧନୁ ଧରି ।
 ଏକାଳେ ଏରୂପେ ଶୁଭିଲ ଶୂନ୍ୟରୁ
 ପ୍ରଜା ଗୁଡ଼ି ନିଜ ଧର୍ମ,
 ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ତେଣୁ
 ଅଟଇ ଏହା କୁକର୍ମ ।
 ସବିଶେଷ ହେତୁ ଖୋଜି ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
 ବାସନା କର ପୁରଣ,”
 ତଳିଲ ବିମାନ ଦଶଦିଗେ ବେଗେ
 ଏକଥା କରି ଶ୍ରବଣ ।
 ଦେଖିଲେ ଦୂରରୁ ଦୁଇପାଦ ଛଦ
 ଉଚ୍ଚବୃକ୍ଷ ଶାଖା ପତେ,
 କରୁଛି ତପସ୍ୟା ଜନଏକ ଶୂନ୍ୟ
 ରହି ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ।
 ପଶୁରନ୍ତେ ରାମ କହିଲ ସେ ତପି
 “ଶମ୍ଭୁକ ନାମ ମୋହର,
 ଜାତରେ ମୁଁ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗ କାମନାରେ
 କରୁଛି ତପସ୍ୟା ଦୋର ।”
 ଭାବିଲେ ଶ୍ରୀରାମ, “ନାହିଁଟି ଏହାର
 ତପସ୍ୟାରେ ଅଧିକାର,

କଳର ପରାଏ ଲବକୁଶ ବେନି
 ଭାଇ ଅଟନ୍ତି ଗାୟକ,
 ଶୁଣି କବିଗୁରୁ ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୁକି
 ନିଜେ ଗୀତବରଦଳ ।
 ଶ୍ରୋତାଏ ସକଳ ହୋଇ ବିମୋହିତ
 ହେଲେ ପତରାପତର,
 ମଧୁର ମୂରତି ଦେଖି ତାହାଙ୍କର
 ହେଲେ ସବେ ଠରାଠର ।
 ବୟସ ବେଶକୁ ଛାଡ଼ି ସବୁ ଅଂଶେ
 ରାମ ସଙ୍ଗେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳର,
 ନଥିଲା ପ୍ରଭେଦ ତେଣୁ ଲୋକମାନେ
 ଦେଖୁଥିଲେ ଥର ଥର ।
 ପଢ଼ିଲେ ରାମ କେଉଁ କୃତବଳ
 ଶିକ୍ଷକ ବାବୁ ତୁମ୍ଭର,
 ଶିଖାଇଲେ କିଏ କହ କେଉଁ କିଏ
 ପ୍ରଣେତା ଏ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥର ।
 ଦୁରସ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ର ଉଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ
 ବାଲ୍ମୁକି ଗୁରୁ ଆମର,
 ଏହି ଉପାଖ୍ୟାନ ରଚିଛନ୍ତି ସେହି
 ଶୁଣିବାକୁ ସୁଧୀବର ।
 ନାନା ଲେଖନୀୟ ପଦାର୍ଥ ଦେଲେହେଁ
 ନ ନେବାରୁ ବେନିଭାଇ,
 ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳ ପଢ଼ିଲେ ଚନ୍ଦ୍ର
 ବାଲ୍ମୁକି ସମୀପେ ଯାଇ ।
 ଗମନ୍ତେ ଶ୍ରୀରାମ ମହର୍ଷିଙ୍କ ପାଶେ
 ଶ୍ରୀଷ୍ଟିଲେ ସେ ମୁନିବର,
 ଲବକୁଶ ବେନି ଅଟନ୍ତି ସମଜ
 ବଇଦେହଙ୍କ କୁମର ।
 ମୋ ଆଶ୍ରମେ ରହି କରନ୍ତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
 ଅବରତ ତପୋବନ,
 ଘେନି ତାଙ୍କୁ ଏବେ ମାତାସହ ମୋଘେ
 ଏହା ମୋର ନିବେଦନ ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି ଦୁଃଖେ ଭୟମଣି
 କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି,

‘ଇଚ୍ଛାଲେ ପ୍ରଜାଏ ଗ୍ରହୀତ ତାହାକୁ
 ତବ ଅଜ୍ଞା ଶିରେ ଧରି ।’
 ଆଶିଲେ ଡକାଇ ସୀତାକୁ ଆଶ୍ରମୁଁ
 ଅଗରେ ସେ ମୁନିବର,
 ଏଣେ ରଘୁମଣି ଜମାଇଲେ ଆଶି
 ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଜାନକର ।
 କଷାୟ ବସନ ପିନ୍ଧ ସୀତାଦେବୀ
 ସ୍ୱାୟ ଚରଣପୁରଲେ,
 ନିବେଶି ନୟନ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଜେ
 ହେଲେ ସେହି ସଂସ୍ଥାଲେ ।
 ଫଳେ ଅବନତ ପକ୍ଷୀଶାଳୀ ପରି
 ନରମୁଖ ସୀତା ରହି
 ନିଜ ଚରଣର ପବନତା ନେଇ
 କହିଲେ ଅନାଇଁ ମଧୁ ।
 “ହେ ଧରଣୀ ଦେବୀ ! କରନାହିଁ କେବେ
 ସ୍ୱାମୀପ୍ରତି ଅବଶ୍ୟସ,
 ଏଣୁ ତୋ ଜଠରେ ସ୍ଥାନଦେଇ ମତେ
 ପରୁଅ ମୋ ଅଭିଳାଷ ।”
 କହିବା ମାତ୍ରେ ଏକଥା ଜାନକା
 ଦଶିଗଲା ରେଞ୍ଜିଏ,
 ତହିଁରୁ ଧରଣୀ ଦେବୀ ବାହାରିଲେ
 ତଟସ୍ଥ ହେଲେ ସଭିଏଁ ।
 ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଏକାଳେ
 ରହିଥିଲେ ସୀତାଧରୀ
 ପଶିଲେ ପାତାଳେ ତାକୁ କୋଳେଧରି
 ଆସି ଦେବୀ ବଶୁମତୀ ।
 କେତେ ଅସ୍ତଗିନୀ ଜନକ ଦୁହ୍ୱତା
 ବିବାହ ବାସି ଦିନରୁ,
 ସୁଖବାଲ ଦିନେ ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ଲୋ
 ନିଜ କପାଳ ଦୋଷରୁ ।
 ଶାଶୁ ଘର ଯାଇ ରହି କିଛି ଦିନ
 ଗଲେ ପଡ଼ସଙ୍ଗେ ବନ,
 ସକଳ ସୌଭାଗ୍ୟ ତେଜ ପାଟରଣୀ
 ପିନ୍ଧି ବକଳ ବସନ ।

ମଣିଥିଲେ ସିନା ପଡ଼ସଙ୍ଗେ ସୁଖେ
 ଯାପିବେ କାନନେ କାଳ,
 ଦଶା ବିପାକରୁ ଅବା ପରୁ କର୍ମୁଁ
 ଦଶାନନ ହେଲୁ କାଳ ।
 ଅଶୋକ ବନରେ ବନ୍ଦୀଭବେ ରହି
 ଭୋଗିଲେ କେତେ ଯାତନା,
 ପତି ପତି ବୋଲି ଝୁରି ଝୁରି ସଦା
 ହେଲୁ ସଫଳ କାମନା ।
 ଚରିତରେ ତାଙ୍କ ସନ୍ଦେହ କରିଣ
 ରାମ ସବୁ ସମକ୍ଷରେ
 ଅଗ୍ନିରେ ତାହାକୁ ପଶଣା କରାଇ
 ଗ୍ରହଣେ ହରିଷଭରେ ।
 ଅଯୋଧ୍ୟାନାଥଙ୍କ ପାଟରଣୀ ହୋଇ
 ଦିନ ଗଲନାହିଁ ସୁଖେ
 ଲୋକ ଅପବାଦ ଯୋଗେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର
 ପଠାଇଲେ ବନମୁଖେ ।
 ଦେବର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ତାକୁଦେଇ
 ଶ୍ରୀରାମୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗୁଡ଼ି
 ଆସନ୍ତେ ବାହୁଡ଼ି ଏକାକୀ ହୋଇ
 କଲେସେ ବିକଳେ ରତ ।
 ଏକାକୀ ବାଲୁକ ଶୁଣି ସେ ହରନ
 ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଧାଇଁ,
 ରାମ ବାବୁହାରେ ରୋଷବନ୍ଧୁ ମନେ
 କହିଲେ ସୀତାକୁ ବୁଝି ।
 “ଅଛ ଗର୍ଭବତୀ ମୋର ମରତ ସୁଖେ
 ରହି ତାପସୀଙ୍କ ସହ,
 ହସ କଉତୁକେ ଦିନ ସରିଯିବ
 ମାନସେ ଦୁଃଖ ନବହ ।”
 ଏହା କହି ମୁନି ତାକୁ ସଙ୍ଗେଦେଇ
 ଗଲେ ଆପଣା ମଠକୁ,
 ରଖିଲେ ଯେପରି ସୁଖେ ଦିନ ଯିବ
 ତେଜ ବିରହ ଦୁଃଖକୁ ।
 କିଛି ଦିନ ଗତେ ଯମଜ ତନୟ
 ପ୍ରସବିଲେ ସୀତା ସଙ୍ଗେ,

ଜାତକର୍ମ ତାଙ୍କ ସାରି ମହାମୁନି
 ପାଳିଲେ ଯତନେ ଅତି ।
 ଲବକୁଶ ବୋଲି ତାଙ୍କ ନାମ ଦେଇ
 ସ୍ଵରଚିତ ରମାୟଣ,
 ଶିଖାନ୍ତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିକୁ ଲଳିତ କଣ୍ଠରେ
 ନିତି କଲେ ପାଠପୁଣ ।
 ଅଶ୍ଵମେଧ ଯାଗ କରିବାରୁ ବେନ
 ବାଲୁକି ଧରି ସଙ୍ଗରେ,
 ସେ ଭାବ ଦୁର୍ଦ୍ଦିକୁ ବୋଲାଇଲେ ଗୀତ
 ଆସି ଜାଗ ମଣ୍ଡପରେ ।
 ରମାୟଣ ଗାନେ ଚନ୍ଦ୍ରାଇଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦିକୁ
 ବେନକ ବୋଲି କୁମର
 ଗ୍ରହବାକୁ ସୀତା କୋଶଳନାଥକୁ
 ନିବେଦିଲେ ମୁଁ ବର ।
 ପ୍ରଜାଙ୍କ ସମକ୍ଷେ ସୀତାଙ୍କ ଚୈତ୍ର
 ପରାଣା କରିବା ପାଇଁ,
 ଡକାଇ ଆଣନ୍ତୁ ବୋଲି ମହର୍ଷିକୁ
 ବୋଇଲେ କୋଶଳ ସାଇଁ ।
 ଏ ଆଦେଶ ଲଭି ମହାର୍ଷି ଯାଇ
 ସୀତାକୁ ସେ ସଭାସ୍ଥଳ,
 ଆଶୀର୍ଵଦ ଚକ୍ରରେ ଲେକକ ମଧ୍ୟରେ
 ପଡ଼ିଲା ଘୋର ଚକ୍ର ।
 ନନ୍ଦ ମୁଖେ ସୀତା ଧରିଣୀ ଦେବାକୁ
 ଆସି କରି ଛଳଛଳ,
 ଡାକନ୍ତେ ସେ ଦେବା ବାହାରି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ
 ତାଟିକା କଲେ ସକଳ ।
 କୋଳେ ଘେନି ତାକୁ ହୁଅନ୍ତେ ଅଦୃଶ୍ୟ
 ନମାନ ରାମ ବନେ,
 ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ ସେ କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର
 ତାର ମସ୍ତକ ଛେଦନ ।
 ଏକାକେ ସହସା ବ୍ରହ୍ମା ଆସି ତହିଁ
 କରନ୍ତେ ତାକୁ ବାଣେ,
 ଉପଦେଶ ତାଙ୍କ ଦେନଶ ଶ୍ରୀରାମ
 ହୋଧ କଲେ ସମ୍ପରଣେ ।

ଯାଗଶେଷେ ଚୋଷି ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବକୁ
 ସଭାକି ଦେଇ ମେଲଣି,
 ସମର୍ପିଲେ ରାମ ସମୁଦାୟ ରାଜ୍ୟ
 ଲବକୁଶ ଡାକି ଆଣି ।
 ଭରତକୁ ଦେଲେ ସିନ୍ଧୁଦେଶ ତାଙ୍କ
 ମାତୁଳ ଅନୁବେଧରେ,
 କନ୍ତୁ ରାଜପୁତ୍ର ତପ ପୁଷ୍କଳକୁ
 ଦେଲେ ସେ ହରିଷ ଭରେ ।
 କାବରଥ ପୁରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପୁତ୍ର
 ଅଜାଦ ତତ୍ତ୍ଵ କେତୁକୁ,
 ରାଜପଥ ଦେଇ ଯାପିଲେ ସମୟ
 ମାନ ରାମ ଆଦେଶକୁ ।
 କିନ୍ତୁଦନ ଅନ୍ତେ ଗୋମକ ସମୀପେ
 ଶମନ କରି ପ୍ରବେଶ,
 ନିବେଦିଲେ ତାକୁ ବୈକୁଣ୍ଠେ ପିବାକୁ
 ଘେନି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଆଦେଶ ।
 ସମାପନ କରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୀଳ ରାମ
 ବୁଲିଲେ ଭାଇକ ସହ,
 ଗଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯେତେ ପ୍ରିୟଭୃତ୍ୟ
 ରାକ୍ଷସ କପି ନିବଡ଼ ।
 ବୈକୁଣ୍ଠ ଆଗତ ରଥରେ ଆସେହିଁ
 ଗଲେ ଯମ କଥାଶୁଣି,
 ଉଦମାୟା ଛାଡ଼ି ଦେବ ଭବଗ୍ରାସୀ
 ଧଇଲେ ସ୍ଵମୁଖି ପୁଣି !

ଷୋଡ଼ଶ ସର୍ଗ

ବୟସରେ ବଡ଼ ଗୁଣରେ ଗରିଷ୍ଠ
 କୁଶ ବସି ସିଂହାସନେ,
 କୃଷିର ଉନ୍ନତ ଲଗି ସେତୁ ବାନ୍ଧ
 ପାଳିଲେ ପ୍ରଜା ଯତନେ ।
 ବବଧ ସଂକାର୍ଯ୍ୟ କରି ପ୍ରଜାଲଗି
 ରଞ୍ଜିଲେ ତାଙ୍କ ମାନସ,

ଦାନ ଧର୍ମେ ମନ ଦେବାରୁ ସତତ
 ବଢ଼ିଲା ତାଙ୍କର ଯଶ ।
 ଏଥୁଅନ୍ତେ ଦିନେ ନିଶୀଥ ସମୟେ
 କୁଶ ଶୟନାଗାରରେ,
 ଅବହା ରମଣୀ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବେଶି
 କହିଲା ଉକ ସ୍ଵରରେ ।
 “ଜୟ ହେଉ ବୋଲି” ଶୁଣି ଆତମ୍ବିତ
 କୁଶ ପୁଞ୍ଜିଲେ ତାହାକୁ,
 କେମନ୍ତେ ପଶିଲି ଗୃହେ ନ ପିଟାଇ
 ଅଗ୍ନିଚିତ କବାଟକୁ ।
 ନବ କମଳିନୀ ହିମବିନ୍ଦୁ ଝାଳେ
 ଲଭଇ ବବର୍ଣ୍ଣ ଯଥା,
 ହୃଦ ଅନୁମାନ ଦୁଃଖେ ମୁନି ତବ
 ବଦନ ଦଶଇ ତଥା ।
 କିଏ ତୁମ୍ଭେ କହ କାହାର ବନିତା
 ଆସିଛ କିପ୍ରାନ୍ତ ରସରେ ?
 ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ଦାସ ତ ନୁହନ୍ତି କଦାପି
 ଇଷ୍ଟକୁବରୀ କୁମରେ ।
 ବାଣୀଜଣା ସ୍ଵରେ ଶୁଣିଲେ ଦୁଃଖିନୀ
 ଶୁଣି ହେ ନରେନ୍ଦ୍ରମଣି,
 “ସ୍ଵରତ ମଧ୍ୟରେ ଯଶ ଗଭିରବେ
 ସଦା ଅଯୋଧ୍ୟା ଧରଣୀ ।
 ଟେକିଥିଲା ତାର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ମସ୍ତକ
 ସେହି ମହାନଗରୀ,
 ସକଳ କାଳରେ ଅଧିଷ୍ଠାଣୀ ମୁହିଁ
 ଅକର୍ବଣ ଅଧୀଶ୍ଵର ।
 ତବ ପିତାସଙ୍ଗେ ଗଲେ ଅଧିବାସୀ
 ମଞ୍ଜି ବାସନ୍ତ ପ୍ରେମରେ,
 ଅନାଥୁନୀ ହୋଇ ରହିଲା ଏ ପୁରେ
 ଏବେ ଏକାକୀ ଦୁଃଖରେ ।
 ତୁମ୍ଭେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନ୍ୟାୟପରାୟଣ
 ଜନ୍ମିଛ ସେହି ବଣରେ,
 ଆଉଁ ଆଉଁ ତୁମ୍ଭେ ଲଭୁଛ କି ଦଶା
 କାନ ଡେଉଁ ଶୁଣି ଥରେ ।

ମୋର ନୃପକର ଅତୁଳ ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣସୈନ୍ୟ
 ପୁଣି ବାରଉ ପ୍ରସାବେ,
 ଏ ସାକେତପୁର ସତତ ପ୍ରସିଦ୍ଧି
 କରିଥିଲା ଲଭ ଭବେ ।
 ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡିତ ଏ ମହାନଗରୀ
 ହୋଇଛୁ ଶୁଣାନ ଆଜି ।
 ମିଶିଛୁ ମାଟିରେ ଅକାଳିକା ପୁଣି
 ଚନ୍ଦ୍ର ଦେବାଳୟ ରାଜି ।
 ପଣି ସରସୀରେ ଅରଣ୍ୟ ମନ୍ଦିର
 ଦେଖାଇ ଆଗଣା ବଳ,
 ସଞ୍ଚାଳ ଗୋଡ଼କୁ ଅଥବା ଥୋଡ଼କୁ
 ପକ୍ତି କରୁଛୁ ଜଳ ।
 ବରଷା ପାଣିରେ ଭଜି କାନ୍ଥଗ୍ରେଣୀ
 ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଛୁ କାହିଁ,
 ଜମି ହତ ପରି ଦଶୁଛୁ ତା ଦୁର୍ଦ୍ଦି
 କିଏ ସେ ପରୁରୁ ନାହିଁ ।
 ଯେ ରାଜମାର୍ଗରେ ୧- ଅଭିସାରିକାଏ
 ବିଚରୁ ଥିଲେ ନିର୍ଭୟେ,
 ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ତହିଁ ସାରମେୟତୟ
 ଏବେ ଶବ୍ଦ ସମୟେ ।
 ଦୁର୍ଭନ୍ତ ଶୁଭାଗଳ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲି
 କରି ବିକଟ ଚିତ୍କାର,
 ନିଜ ମୁଖ ବହି ତେଜେ ଖୋଜି ଖୋଜି
 କରିଛୁ ଶବ ଆହାର ।
 ଗୃହ କେଜା କୁଳ କାମିନୀମାନଙ୍କ
 ଶୁଣି ମୃଦୁ କରୋଳି,
 ଦଶନ୍ତ ବବର୍ଣ୍ଣ ଯେହୁ ବହିତୋଜ
 ନାଚୁଥିଲେ ତଳ ତଳ ।
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଭବ ରଞ୍ଜିତ ଚରଣେ
 ଭ୍ରମୁଥିଲେ ଆନନ୍ଦରେ,
 ଯହିଁ ମେଣୀଏ ଏବେ ବୁଲୁଛନ୍ତି
 ତହିଁ ଉଲ୍ଲୁକ ସୁକୁରେ ।

୧ — ନାୟକ ଆଶାରେ ନାୟିକା
 ସକେତ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା

ଶୁଭ ନାହିଁ କାହିଁ ନବ ନବ ତାନେ
 ମୃଦଙ୍ଗର ଧ୍ବନି ଆଉ,
 ଆନନ୍ଦ ବିହୀନ ସାକେତ ନଗରେ
 ବଢ଼ିଲଣି ଖଣ୍ଡ ଦାଉ ।
 କମଳ କାନନେ ମୃଣାଳ ଖଣ୍ଡକୁ
 ନିଜ ଥୋଡ଼ ହସ୍ତେ ଧରି,
 ଖାଉଥିଲ ଯାହା ପ୍ରମତ୍ତ ମାଉଙ୍କ
 ଏବେ କୁପିତ କେଶରୀ ।
 ହାବୋଡ଼ ତା ଆଗେ କାମୋଡ଼ ଦନ୍ତରେ
 କମଳାୟୁ କୁମ୍ଭମାନ,
 ବିଦାର ନଖରେ ଅବରତ ଖରେ
 କରୁଅଛି ଛୁନୁଛନ୍ତି ।
 ବାରମାନଙ୍କ ଧାଡ଼ ଧାଡ଼ ପ୍ରମେ
 ଅପରୂପ ନାଶରୂପ,
 ଶୋଭୁଥିଲ ଯାହା ଧୂଳରେ ମିଶି ତା
 ହୋଇଅଛି ଭଗ୍ନରୂପ ।
 ଆଗେ ଯେଉଁ ହସ୍ତ ବମଳ କାନ୍ତିରେ
 ଛୁଟାଇ ଖଣ୍ଡର ପରି,
 ଦିଶୁଥିଲ ଦୃଢ଼ ହୋଇଅଛି ତାହା
 ଏବେ ଢେଣୁକୁରେ ଭରି ।
 ଏବେ ହେ ବାରେନ୍ଦ୍ର ଉପବନ ଲତା
 ଦେଲେଣି ଦଳ ବାନବେ,
 ସେ ଦଶା ଦଶନେ କହବା ନିମିତ୍ତ
 ନୟନୁ ଲେଖକ ଝରେ ।
 ସୁଷ୍ପିତ ଲତାରୁ ଫୁଲ ତୋଳି ତୋଳି
 ଲଳନାଏ ଯହିଁ ସୁଖୀ,
 ହେଉଥିଲେ ସଦା ୧- ପୁଲିନ୍ଦଙ୍କ ଯୋଗେ
 ଗଲ ହମେ ତାହା ଶୁଣି ।
 ପ୍ରବୀଣମାଳରେ ଯେ ରମ୍ୟ ଗବାକ୍ଷ
 ହେଉଥିଲ ଆଲେକିତ,
 ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ୨- ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବନାଭଜାଲେ
 ହୋଇଛି ଆହା ଭରିତ !

ପାନ୍ଥକ ନବତ୍ର ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ସ୍ବରେ
 ଜପି ଜପି ହରିନାମ,
 ନୟାନ୍ତ ପ୍ରଭାତ ସରଯୁକୁ ଆଉ
 ଦେନ ପୂଜା (୩) ପୁଷ୍ପଦାମ ।
 ନାହିଁ ସେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅବା ଜନଗହ
 ରହିଛି ଏ ସବୁ ସହି,
 କୁଶାବତୀ ଛାଡ଼ି ଆସ ମୋର ପୁରେ
 ମୋ ପ୍ରତି ସୁଦୟା ବହି ।
 “ତଥାପୁ” ଉଚ୍ଚାର ରଘୁଶ୍ରେଷ୍ଠ କୁଶ
 ଦେନନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ହିତା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେହିକ୍ଷଣି
 ପୁରିଲ ଶ୍ରବ କାମନା ।
 ନୃପତି ପ୍ରଭାତ ଉଠି ଶୟନରୁ
 କହି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଗରେ,
 ଶୁଭ ଅନୁକୂଳେ ଅଯୋଧ୍ୟାରମୁଖେ
 ରମିଲେ ହରଷଭରେ ।
 ପ୍ରଭାତଜନ ଯୋଗେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି
 ଶୋଭୁଥିଲ ଧୂଳିକତ,
 ବିପୁଳବାହିନୀ ଶୁଲି ପଛେ ପଛେ
 ଟେକିଥିଲେ ଶିରେ ଛତା ।
 ଉଡ଼ୁଥିଲେ ନଈ ଚଞ୍ଚଳ ପକ୍ଷରେ
 ହଂସେ କଳରବ କରି,
 ବିସ୍ମୟିତା କରେ ନୃପକୁ ଗଗନ
 ଧବଳ ରୂପର ଧରି ?
 ଅଶ୍ବକର ହେଷା ହସ୍ତୀର ଗର୍ଜନ
 ଭୀମ ନାବା ତୋଲ ସ୍ବରେ,
 ଶିରବାସୀ ପ୍ରାଣୀ ନିକର କେଉଁଠି
 ଲୁଚିଗଲେ ଅତି ଡରେ ।
 ଆସି ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ସୁପବନ ମନେ
 ରମ୍ୟ ରଜଭବନରେ,
 ପ୍ରବେଶିଲେ କୁଶ ବେଦୋକ୍ରମରେ
 ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ସହିତରେ ।

ରାଜଶ୍ରୀ ହରାଇ ଥିଲୁ ସେ ନରାଣ
ଗଢ଼ ତା ନିଆରାବରେ,
ବରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଢ଼ାଇଲେ ସେହୁ
ନୋହୁ ମଞ୍ଚ ପ୍ରମୋଦରେ ।
କିଛି ଦିନ ଅନ୍ତେ ଭୁଜଙ୍ଗରାଜଙ୍କ
ଭଗିନୀ କୁଶବନ୍ଧୁକୁ,
କରିଲେ ବଦାଡ଼ ଭୁଜଙ୍ଗିନୀ ଇସ୍ତୁ
ମୁକ୍ତ କରି ଧରଣୀକୁ ।

ସପ୍ତଦଶ ସର୍ଗ

ଭୁବନ ଭୂଷଣ ତନୟ ରତନ
ପ୍ରସବନେ କୁମୁଦ ବଢ଼ି,
ରଖିଲେ ଅତିଥି ନାମ ତାହାଙ୍କର
ସାନନ୍ଦେ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ।
ଦକ୍ଷିଣ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
ଖେଇ ରବି ସେସନ,
ପିତୃମାତୃ ବେନ କୁଳକୁ ରଖିଲେ
କୁଶ କୁମର ତେସନ ।
ଯୋଗ୍ୟ ପାଣି ସହ ଯଥା ସମୟରେ
ପୁଅକୁ ବାନ୍ଧି କରଇ,
ଦୁର୍ଜୟ ବନାଶେ ଗଲେ ସୁଗର୍ବ କୁଶ
ଘେନୁ ଉକର ପାଇ ।
ସେ ଦେବତାଙ୍କୁ ମାର ହୋଇଲେ ନିହତ
ନଜେ ତାହାର ହସ୍ତରେ,
କୁମୁଦ ବଢ଼ି ଏହା ଶୁଣି ଦେହ ଡାଗ
କରିଲେ ପତି ପ୍ରେମରେ ।
ବୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ ଅତିଥିକୁ କଲେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଜପଦେ,
ମୁକୁଳ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧ୍ୟ ଏକାକେ
ପୁତ୍ରକଲେ ତାଙ୍କ ପଦେ ।
ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଜେ ବଶ୍ୟାସୀ
ଥିଲେ ସଦା ନବ ରୂପ,

ଜଣେ ହେଲେ କେହି ନଥିଲେ ସେକାଳେ
ତାହାଙ୍କର ଅନୁରୂପ ।
ବଶୁଦ୍ଧ ଚରଣ ଥିଲୁ ସଦା ତାଙ୍କ
କହୁଥିଲେ ହସି କଥା,
କୌଣସି ନମେ କରୁ ନଥିଲେ ସେ
ଦେଇ କାହାମନେ ବ୍ୟଥା ।
ଅଳସ୍ୟ ଉପେକ୍ଷି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ମଣି ନବୀନ ରାଜନ,
ପ୍ରକୃତ ତଥ୍ୟୁ ଆଶୁଥିଲେ ଟାଣି
ନଥି ଦେଖି ତନ୍ମ ତନ୍ମ ।
ସକଳ ବିଷୟେ ନୟମକୁ ଲକ୍ଷି
ଚକ୍ରଥିଲେ ନୃପ ନବ,
ଶତ୍ରୁ ଉତ୍ପାଟନେ ନରତ ଆନନ୍ଦ
କରୁଥିଲେ ଅନୁଭବ ।
ମଣିଷକୁ ମଞ୍ଚ କରନ୍ତି ସତତ
ସ୍ୱରୂପ ଯୌବନ ଧନ,
ତନିହେ ଥିଲେହେ ଏକଦା ଆୟୁରେ
ରଖୁଥିଲେ ଭୂପ ମନ ।
ଝଡ଼ ରଘୁମାନଙ୍କୁ ପରାଭବ ଦେଇ
ନଲେ ଆପଣାର ବଣ,
ନୀତି ନୟମକୁ ନଲେ ଦିବା ଲାଗି
ଅଟଳ ଥିଲୁ ମନସ ।
ରଘୁଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତେ ରଖି ଗୁପ୍ତରେ
ଅଶାଉଥିଲେ ସନ୍ଦେଶ,
ସୁନୀତ ସହୃଦ ମିଶାଇ ଶୌର୍ଯ୍ୟକୁ
ଗଢ଼ିଲେ ଅଯୋଧ୍ୟାଦେଶ ।
କୌଶଳେ ମନ୍ତ୍ରଣା କରି ମନ୍ତ୍ରୀ ସହ
କରୁଥିଲେ କାର୍ଯ୍ୟମାନ,
ଶୟନେ ସ୍ୱପନେ ପ୍ରଜାଙ୍କ କଲ୍ଲାଣ
ଥିଲୁ ଏକମାତ୍ର ଧ୍ୟାନ ।
ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବଶରୁ ଜନ୍ମିଲେ ବରାଣ
କେବେ ପ୍ରଜାଙ୍କ ମନରେ,
ସତତ ଚେଷ୍ଟିତ ହେଉଥିଲେ ନୃପ
ଆଶିବାକୁ ଶାନ୍ତି ଖରେ ।

ଧର୍ମ ଅର୍ଥକାମ   ତନୁକୁ ସମାନ
 ଭାବେ ରଖୁଥିଲେ ପାଶେ,
 ବଳହୀନ ହେଲେ   ବିପକ୍ଷ ତାହାକୁ
 ରଖୁଥିଲେ ନିଜ ବଶେ ।
 ନଜାଣେ କେ ଏହା   ଜଗତେ ହୁଅନ୍ତି
 ସକଳେ ଧନର ବଣ,
 କିନ୍ତୁ ନରପତି   ନୋହୁଁ ଲେଉଟ ଯୁକ୍ତ
 ବତାଉ ଥିଲେ ସ୍ୱପ୍ନ ।
 ବିଜୟ ଆଶାରେ   ଧରମ ରାହାକୁ
 ଲଢ଼ୁ ନଥିଲେ ସେ କଦା,
 ତେଣୁ ନୁହଁନ୍ତି   ରହୁଥିଲେ ପାଶେ
 ରଖେ ଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ସଦା ।
 ଏହୁପରି ନୁହେଁ   ହୋଇଲେ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ
 ମାତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସର ।
 ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଅବା ଯଶ   ବସୁନ୍ଧର ତଳେ
 ନଥିଲା କେ ତାଙ୍କ ସର ।
 ତାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ   ମେଘ ଯଥାକାଳେ
 ବର୍ଷୁଥିଲା ଘନରସ (୧)
 ତେଣୁ ଅହତେ   କୃଷକ ମୁହଁରେ
 ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ହସ ।

— ★ —

ଅଷ୍ଟାଦଶ ସର୍ଗ

ଅତ୍ୟୁକ୍ତ ରାଣୀ   ନିଷ୍ପଥ ପତିର
 କନ୍ୟା ଗର୍ଭୁଁ ହେଲେ ଜାତ,
 ସୁଧୁଷ ଗୋଟିଏ   ନିଷ୍ପଥ ଆନନ୍ଦ
 ଯା ନାମ ରଖିଲେ ତାତ ।
 ଯୌବନେ ପ୍ରବସୁ   ହୁଅନ୍ତେ ତନୟ
 ରଜପଦରେ ବସାଇ,
 ତପସ୍ୟା ଆଚର   ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଲୋକକୁ
 ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ କନ୍ଦାଇ ।

ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବାର   କୁଶ ନରେଶଙ୍କ
 ନୀତି ନିଷ୍ପଥ ରଜନ,
 ନିଜ ବାହୁବଳ   ପିତା ଅନ୍ତେ ଯତନ,
 ପାଳୁଥିଲେ ଏ ଭୁବନ ।
 ଏହାଙ୍କର ପୁତ୍ର   ମହାବଳହୀନ
 ନଳ ସିଂହାସନେ ବସି,
 ବିଦମ ଦେଖାଇ   ଅତରେ ସଦମ୍ଭ
 ଦେଲେ ରସକୁ ଧରିଣି ।
 ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରେ   ନଭରାଜ ହେଲେ
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ଦଣ୍ଡଧର,
 ୨ ନଭ ମାସ ପରି   ହେଲେ ସେ ଆନନ୍ଦ
 କେଁକ ପରଜାଙ୍କର ।
 ଲଭନ୍ତେ ନିବାଣ   ନଭ, ପୁଣ୍ଡରୀକ
 ବସିଥିଲେ ସିଂହାସନେ,
 ସୁହାସିନୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ   ଆସି ଅହତେ
 ରହିଲେ ତାଙ୍କ ସଦନେ ।
 ପୁଅ କ୍ଷମଧନ୍ୟା   ହସ୍ତେ ସମର୍ପିଣୀ
 ଶାସନ ଭାର ରାଜ୍ୟର,
 ଗଲେ ବନେ ବନ୍ଧୁ   କ୍ଷମାଶୀଳ ନାମ
 ପୁଣ୍ଡରୀକ ନରେବର ।
 ତାହାଙ୍କ ଭିରସେ   ଜନ୍ମି ଦେବାନକ
 ହେଲେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବାର,
 ପିତା କ୍ଷମଧନ୍ୟା   ହେଉଥିଲେ ଖୁସି
 ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଧୀରସ୍ଥିର ।
 ଗମନ୍ତେ ଅମର-   ପୁର କ୍ଷମଧନ୍ୟା
 ଦେବାନକ ନରାଜ,
 ପଦେ ଅଧିଷ୍ଠିତ   ହୋଇ ଅଯୋଧ୍ୟାର
 ଲଭିଲେ ଅନ୍ତମ ଗତି ।
 ତାହାଙ୍କ ତନୟ   ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରସାଦ
 ଅନୁଗୁ ଶୃଙ୍ଗାଣୀ,
 ମଧୁର ବଚନେ   ଗୋଷିଲେ ଅତରେ
 ସାବେତପୁର ଧରିଣୀ ।

ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ପରି ଶତ୍ରୁକୁର
 ହୋଇ ସେ ପ୍ରିୟଭଜନ,
 ତାଙ୍କ ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗେ
 କରିଲେ ରାଜ୍ୟ ପାଳନ ।
 ଗମନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଶାସି ବହୁକାଳ
 ଅଶ୍ୱନଗୁ ନୃପବର,
 ତାହାଙ୍କ ତନୟ ପରିଯାତ ଏବେ
 ହେଲେ ରାଜ୍ୟେ ଅଧୀଶ୍ୱର ।
 କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ କାଳେ ତନୟ ଶୀଳକୁ
 ସମର୍ପି ରାଜ୍ୟେ ଶାସନ,
 ବନ୍ଦୀରୁ ମୁକୁଳ ବିଷୟ ସମ୍ଭୋଗ
 ସୁଖେ ବଳାଇଲେ ମନ ।
 ଗ୍ରାସି ଜର ନିମେ ଭୋଗୀ ନରେଶକୁ
 ମର୍ତ୍ତ୍ୟୁଁ କରନ୍ତେ ଅନ୍ତର,
 ବନ୍ଧୁଧର ପରି ବନ୍ଧୁନାଉ ହେଲେ
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ଦଣ୍ଡଧର ।
 ସହସା ତାହାଙ୍କୁ ଗ୍ରାସିବାରୁ କାଳ
 ଶଙ୍ଖଶଗୁଣକୁ ନେଇ,
 ପିନ୍ଧାଇଲେ ରାଜ ମୁକୁଟ ପ୍ରଜାଏ
 ଉପାୟନମାନ ଦେଇ ।
 ଗମନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଶଙ୍ଖଶ ନୃପତି
 ପୈତୃକ ଆସନ ପରେ,
 ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ବାରି ହରିଦଶୁ ରାଜା
 ହେଲେ ସାକେତ ପୁରରେ ।
 ସେ ଶିଘ୍ରଶ ଭୋଷି ତପସ୍ୟାରେ ଶିବ
 ଲଭିଲେ ସୁତ ରତନ,
 ବିଶ୍ୱସତ୍ ନାମ ବହି ଭୂମଣ୍ଡଳେ
 ହେଲେ ପ୍ରତାପୀ ରାଜନ ।
 ହରିଶ୍ୟାଉ ବୋଲି ତନୟ ଗୋଟିଏ
 ଜନମି ତାଙ୍କ ଭିତସେ,
 କୈଶିକର ସମ ହେଲେ ତେଜଶାଳୀ
 ବନାଶି ଶତ୍ରୁ ଭେଦେ (୧) ।

(୧) ଶୀଘ୍ର

ଅଳ୍ପମ ବୟସେ ବିଶ୍ୱସତ୍ ଦେଇ
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ସିଂହାସନ,
 ହରିଶ୍ୟା ପୁତ୍ରକୁ ଗଲେ ବନେ ମୋଦେ
 ପିନ୍ଧି ବକଳ ବସନ ।
 ଧନ୍ୟ ଧାଳ ଧର ସେ ହରିଶ୍ୟା ନାଉ
 ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବଂଶ ଅବତଂସ ।
 କୌଶଲ୍ୟକୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ସୁରଧାମେ
 ଗଲେ ଲଭି ମହାସଗ ।
 ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ସୁତ କୌଶଲ୍ୟ ବାଉଁଶ୍ୟେ
 ତେଜ ସୁଶାସିତା ଧର,
 ଅମର ପୁରକୁ ଆଣିଲେ ବୁଢ଼ାଇ
 ପ୍ରଜାନେଷୁ ଅଶ୍ରୁଧାର ।
 ତାହାଙ୍କ କୁମର କମଳ ଲେନେ
 ସାକେତ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପରି,
 ଦିଶୁଥିଲେ ଶୁଭ୍ର ବିନୟ ଗୁଣରେ
 ନଥିଲା କେ ତାଙ୍କ ସରି ।
 ଦେବରାଜକର ସଖା ହେବା ଆଗେ
 ତେଜ ବିଷୟ ବାସନା,
 ଜର୍ଥ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର କର ଶେଷେ
 ପୁରୁଲ୍ ତାଙ୍କ କାମନା ।
 ପୁଷ୍ୟ ନାମଧାରୀ ତାହାଙ୍କ ଆତ୍ମଜ
 ଅଯୋଧ୍ୟାର ସିଂହାସନ,
 ପିତୃଅନ୍ତେ ଲଭି ଧନ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ
 ଲଗାଇଲେ ସୁଶାସନ ।
 ସଂସାର ବନ୍ଧନେ ବାତସ୍ଥ ହୋଇ
 ରାଜତ୍ୱକୁ ପରିହରି,
 ଲଭିଲେ ମୁକତ ରକ୍ଷି ଧୂରନ୍ଧର
 ଜୈମିନକୁ ଗୁରୁକର ।
 ତାହାଙ୍କ ଆତ୍ମଜ ବାରି ଧୂରନ୍ଧର
 ତହୁଁ ହେଲେ ଅଧିପତି,
 ସତ୍ୟରେ ଅଟଳ ରହି ଅହରହ
 ଲଭିଲେ ପରମ ଗତି ।
 ସୁଦର୍ଶନ ବୋଲି ତନୟ ତାଙ୍କର
 ଶିଶୁଥିଲେ ଏ ସମୟେ,

ମୋହନ ମୂରତି ଥିବାରୁ ଦିଶିଲେ
କୁମୁଦବନ୍ଧୁ ପରାଏ ।
ନୃପଙ୍କ ବିପ୍ଳାବ ଦେଖି ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ
ଶୋକ ନେତ୍ର ପରିହର,
ଅଭିଷେକୋତ୍ସବ ପାଳିଲେ ଶିଶୁଙ୍କ
ବିହୃତ ବିଧାନ କରି ।
କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଧରି ନଉପ୍ପଳ
ଶୋଭା ପାଉଥାଏ ଯଥା,
ରଜଶିଶୁ ବସି- ବାହୁ ସିଂହାସନେ
ଶୋଭିଲ ଅଯୋଧ୍ୟା ତଥା ।
ସେ ରଜମୁକୁଟ ବନ୍ଧିଥିବା ଯୋଗୁଁ
ହେଲେହେଁ ବସୁସେ ସାନ,
ନଗର ବାସୀଏ ଭାବ ପ୍ରଭୁ ତାଙ୍କୁ
ଦେଖାଉଥିଲେ ସମ୍ମାନ ।
ସାମନ୍ତ ରାଜାଏ ସେ ପଦକୁ ଛୁଇଁ
ଜୁହାରୁଥିଲେ ଭକ୍ତିରେ,
ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧ ଲେକ ନିକଷା ରହିସେ
ଶିଖିଲେ ବିଦ୍ୟା ଅଟରେ ।
କାଳହମେ ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗଦେଶେ ଆସି
ପ୍ରବେଶିବେ ଯଉଁବନ,
ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ରଜ- କନ୍ୟା ଦେଶାନ୍ତରୁ
ଆଣି କଲେଲେ ମଣ୍ଡନ ।

—*—

ଉନବିଂଶ ସର୍ଗ

ଗୁଣୀ ଶିବେମଣି ବାଣୀ ବରପୁର
ନୃପବର ସୁଦର୍ଶନ,
ଗ୍ରାସିବାରୁ ଜର ତେଜବାକୁ ଧର
ବଳିଲେ ଏବେ ମନ ।
ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ ପୁଷ୍ପ ଦେଇ ରଜପଦ
ଯାଇ ନୌମିତ୍ରୀ କାନନ,
ଭୂମିପରେ ଶୋଭ ଅନ୍ଧାଳିକା ଛୁଡ଼ି
କଲେ ଉଚ୍ଚଳ ସଦନ ।
ଏଣେ ଅଗ୍ନିବର୍ଣ୍ଣ ଦେଇ ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ
କରେ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ,

ଏକାନ୍ତରେ ବଣ ହୋଇ କାନ୍ତା ସଜେ
ବ୍ୟସନେ ବଳିଲ ମନ ।
ନାଶମଣ୍ଡଳୀରେ ବସି କେଳିଧରେ
କଟାଇଲେ ଦବାନଶି,
ରଜକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଭଦ୍ର ନଥିଲେ ସେ
କେବେ ମନ୍ତ୍ରୀସହ ମିଶି ।
ପ୍ରଜାଧିପ୍ତି ଆସି ଯାଉଥିଲେ ଫେରି
ଛୁମୁକ ଦେଖା ନପାଇ,
ମାତ ବଳାସରେ ହାସ୍ୟ ରହସ୍ୟରେ
ଦିଅନ୍ତି ଦିନ ପୁଡ଼ାଇ ।
ପ୍ରମତ୍ତ ବାରେଣ କରଣୀ ସଙ୍ଗରେ
ପଣେ ପଦ୍ମାକରେ ଯଥା,
ପଣନ୍ତି ନୃପତି ରମଣୀକ ସହ
କେଳି ସଦନରେ ତଥା ।
ବ୍ୟସନେ ଆସକ ହେବାରୁ ସନ୍ତତ
ଜନ୍ମି କ୍ଷୟ କାସ ରୋଗ,
ଆହମନ୍ତେ ଭୂପ ଗୁରୁ ବେଗେ ଆସି
ଛୁଡ଼ିଲେ ସକଳ ରୋଗ ।
ନିବାଣ ଉନ୍ମୁଖ ହେଲେ ଘାପ ପାପ
ଦଶଇ ସେ କାଳେ ଯଥା,
ନିମେ କଳେବର ହୋଇ ଅସମର୍ଥ
ଦିଶିଲେ ନୃପତି ତଥା ।
ଉଷଧକୁ ପରା- ଭବ ବୈଦ୍ୟକର
ରୋଗ ହେଲ ଅସମ୍ଭାବ,
ପ୍ରଘାପ ପଡ଼ନେ ହୁଏ ଯେତେ ନାଶ
ପଡ଼ିଲେ ତେତେ ଭୂପାଳ ।
ନ ଥିବାରୁ ପୁର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମିଳି
ବିଦାହ ଗୋପନରେ,
କରି ତାହାକର କଲେ ସମାପନ
ଦଶାହ କରମ ଗରେ ।
ପାଟ ମହିଷୀଙ୍କ ଗର୍ଭ ଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷି
ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ଗାଦିରେ,
ପରଜା ନିବନ୍ଧ ହେଲେ ଧୁଲିକତ
ଦୁଃଖ ପରିହର ଧୀରେ ।

ଦ୍ରୋପଦୀ ସ୍ୱୟମ୍ବର

ଦ୍ରାପର ଯୁଗରେ ପାଞ୍ଚାଳ ଦେଶରେ
 ଦ୍ରୁପଦ ନାମେ ନୃପତି,
 ଶାପୁଥିଲେ ରଜ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ଅବଲମ୍ବି
 ପ୍ରଜାହିତେ ଦେଇ ମତି ।
 ପାଞ୍ଚାଳେଶ୍ୱରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଥିବାରୁ
 ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ,
 ବ୍ୟାସକୁ ଡକାଇ ନିଜ ରାଜଧାନୀ
 ଆରମ୍ଭିଲେ ମହାଯାଗ ।
 ତହିଁରୁ ଅତିରେ ହେବାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ
 ସୁଦର୍ଶା କନ୍ୟା ରତନ,
 ଯାଜ୍ଞସେନା ବୋଲି ଦେଇ ନାମ ତାକୁ
 ଦ୍ରୁପଦଙ୍କୁ ଦେଲେ ଦାନ ।
 ତାର ପରିଶ୍ରମ ବୟସ ହେବାରୁ
 ପାଞ୍ଚାଳ ଦେଶ ରାଜନ,
 ଦ୍ରୁପଦ ସଭର ସ୍ୱୟମ୍ବର ଲାଗି
 କଲେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ।
 ଶୁଭଦିନ ଦେଖି ବାର୍ତ୍ତାମାନ ଲେଖି
 ଜେଉଁଗେ ବାର୍ତ୍ତାବହ,
 ପଠାଇ ଲାଗିଲେ ମଣ୍ଡପ ନିର୍ମାଣେ
 ତାକି ବର୍ତ୍ତକନିବହ ।

ଏଣେ ହାରକାରୁ ରାମକୃଷ୍ଣ ବେନି
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଦରଶନେ,
 ଯିବାରୁ ହସ୍ତୀନା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦେଖି ସେ
 ପୂଜିଲେ ଆନନ୍ଦ ମନେ ।
 କିଛି ଶଣି ପରେ ସେଠାରୁ କେଶବ
 ଯାଇ ବିଦୁର ସଦନେ,
 ପୁଣି ଲେ ତାହାକୁ କୁଶଳ ବାରତା
 ଅତି ପୂଜକତ ମନେ ।
 ଦରଶନ ଲଭି ବାସୁଦେବଙ୍କର
 ପ୍ରଣମି ତାହାଙ୍କ ପାଦେ,
 ପରୁରଲେ ତାକୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ କଥା
 ବିଦୁର ଅତି ବିଷାଦେ ।
 କଥା ହେଉ ହେଉ ବିଦୁର ସହିତ
 ଯୋଗ ଧ୍ୟାନେ ଲୟ କରି,
 ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ସ୍ମରନ୍ତେ ପ୍ରବେଶିଲେ ସେହି
 ଦଣ୍ଡ କମଣ୍ଡଳୁ ଧରି ।
 ତାଙ୍କ ଦରଶନ ଲଭିଣ ବିଦୁର
 ପ୍ରଣମିଲେ ବହୁବାର,
 କେଶବ ଏ ଅନ୍ତେ ପୁଣି ଲେ ତାହାକୁ
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସମାରୁର ।

“ପ୍ରତିବନ୍ଧୁ ଶୁଣି
 ସେ ନେବ କନ୍ୟା ଚିତେ ।
 ଯୋଗାଡ଼ ଏମନ୍ତ
 ବଦା ମାଣି ଚନ୍ଦ୍ର
 ମୁନ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ,
 ଚନ୍ଦ୍ରେ କୁରୁପ
 ଧରି ପଡ଼ିଥିଲେ
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସନ୍ଧିଧାନ ।
 ମରୁତ କୁମାର
 ମରି କରତାଳି
 ଆସିବାରୁ ତାଙ୍କ ପାଶେ,
 ପୁଛିଲେ ସୁଧୂଧୁ
 କନିଷ୍ଠ ଗୁରୁ
 “ଏ କିଏସେ ବୋଲି ଯାସେ” ?
 “ବଡ଼ବା ନିମନ୍ତେ
 କେଶବ ବଦୁର
 ବ୍ୟାସକୁ ଦେଲେ ପଠାଇ”,
 ବୋଲି ଉତ୍ତରଲେ
 ଆସିଛନ୍ତି ସେହି
 ନିଜ ରୂପ ବଦଳାଇ ।
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସହ
 କୁନ୍ତୀ ମହାଦେଇ
 କୁହାରି ତାଙ୍କ ପୟରେ,
 ଗୁଲୁଟିଏ ଆଖି
 ଥୋଇଦେଲେ ପାଶେ
 ବସିବାକୁ ଆସନରେ ।
 କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ସେହି
 ବନବାସ ଦୁଃଖ
 ବଖାଣନ୍ତେ ମୁନବରେ,
 “ଦୁଃଖପରେ ସୁଖ
 ବଧାତା ଭୁଆଣ”
 ବୋଲି ଉତ୍ତରଲେ ଖରେ ।
 ଆପଣା ନନ୍ଦନ
 ସୁସୁମର ଲଗି
 ଦ୍ରୁପଦ ଯୋଗାଡ଼ କରି,
 ଲକ୍ଷେ ନରପତି
 ସମାବେଶ ପାଇଁ
 ସାଜିଲେ ତାଙ୍କ ନଗର ।
 ସେ କୁଟ ଲଖକୁ
 ସବ୍ୟସାଚୀ ବିନା
 ବନ୍ଧିବାକୁ କେ ସମର୍ଥ,
 ଜମା ହୋଇଥିବା
 ନୃପତିମାନଙ୍କ
 ହେବ ମନୋରଥ ବ୍ୟର୍ଥ,
 କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ
 ଆସିବ ସେଠାକୁ
 ଭେଟିବ ସକଳ ଭାଇ,
 କୌରବଙ୍କ ଦର୍ପ
 ଗୁରୁବ ମାରୁତି
 ଦେଖିବେ ସେ ବେଳେ ଭାଇ ।

ଜନନି ପରାଣ ଯୋଜନ ସେ ପୁର
 ଖୋଳବନ ଅଛୁ ବାକି",
 କୃଷ୍ଣ ଦେବା ଶତ ବଡ଼ାଇ ଦେଲେ ସେ
 ଅର୍ଜୁନକୁ ତହୁଁ ଡାକ ।
 ଯିବାକୁ ଶେଳ ପାଦୁକା ମନ୍ତ୍ରର
 ମହାମୁନି ଦେଲେ କହି,
 'ସ୍ନାନ ସାରି ପ୍ରାତେ ପଡ଼ୁଥିଲେ ମନ୍ତ୍ର
 ପଥଶ୍ରମ ଯିବ ସହ' ।
 ସେଠାରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ବ୍ୟାସଦେବ
 କହି ଗୁପ୍ତ କଥାମାନ,
 ପାଣ୍ଡବେ ଚିନ୍ତିଲେ ଯିବାକୁ ପାଞ୍ଚାଳ
 ହେବାରୁ ବିବାହସାଧନ ।
 ପାଣ୍ଡବ ଶବ୍ଦେ ପ୍ରାତଃ ସ୍ନାନ ସାରି
 ପଢ଼ି ଚେଣ ମନ୍ତ୍ରର,
 ଜନନୀ ସଙ୍ଗରେ ଚଳିଲେ ପାଣ୍ଡବେ
 ଦେଖିବାକୁ ସୁଦ୍ଦମର ।
 ଭେଟିଲେ ବାଟରେ କାମିନୀ ନିକର
 କରୁଥିବା ଜଳନ୍ଦୀଡ଼ା,
 ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପଲାଇଲେ ଭୟେ
 ମନେ ବହୁ ଅତି ଗ୍ରୀଡ଼ା ।
 ଏ ଦଶା ଦର୍ଶନେ ଅଙ୍ଗାରପଲ୍ଲବ
 ପୁଛନ୍ତେ ତାର କାରଣ,
 କହିଲେ ନାରାୟଣ ଘଟିଥିଲା ଯାହା
 କରି ଲେଖକ ବର୍ଷଣ ।
 ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାହା ଆସିଲେ ବାସବ
 କମ୍ପାଇ ଅବନୀ ତଳ,
 ଦେଖିଲେ କଣ୍ଠା ଉଦ୍ୟାନରେ ପଶି
 ତୋଳୁଥିବା ପକ୍ଷୀମାନ ।
 ଶୁଣୁ ଟଙ୍କାରି ଅଙ୍ଗାରପଲ୍ଲବ
 ମହାଧନୁ ହାତେ ଧରି,
 ପେଶିଲେ ନାରାୟଣ ମହା କୋପଭରେ
 ପାଲ ଗୁମୁକୁ ଲକ୍ଷକର ।
 ଜାଣି ସବ୍ୟସାଚୀ କୋଦଣ୍ଡ ଟଙ୍କାରି
 ନିଶ୍ଚେପନ୍ତେ ଶରେ ଶର,

ଅଙ୍ଗାରପଲ୍ଲବ ପଡ଼ିଗଲେ ଏଣେ
 ମୋହେ ମେଦିନୀ ଉପର ।
 ଧାଇଁ ଆସି କିଷ୍କୁ ମହା ହୋଧଭରେ
 ପରୁରନ୍ତେ ପରିଚୟ,
 ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଘର ବୋଲି କହିବାରୁ
 ଭୁଟିଲା ତାଙ୍କ ସଂଶୟ ।
 ଏ କଥା ଶ୍ରବଣେ ଅର୍ଜୁନ ବୋଲି ସେ
 କହି ପ୍ରଣାମନ୍ତେ ପଦେ,
 ଅଙ୍ଗାରପଲ୍ଲବ ଆଶିଷିଲେ ତହୁଁ
 "ହୋଇବ ସାହା ବିପଦେ" ।
 ଗରବ ନାରାୟଣ ଦେଖାଇ କିଷ୍କୁକୁ
 କହନ୍ତି ସେ ହର୍ଷ ଭରେ,
 "ସୁକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ ସୁମରବା ଶଶି
 ହେବ ପ୍ରାପ୍ତ ତୋର କରେ" ।
 ତହୁଁ ବିଦ୍ୟାଧର ଗଲେ ଅନ୍ତରାକ୍ଷ
 ଅର୍ଜୁନ ମାତା ନିକଟା,
 ଫେରି ମୋଦଭରେ କହିଲେ ସକଳ
 ବୁଦ୍ଧି ଭାଇଙ୍କ ସହସା ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବ ଯାପି ବିଭବଣ
 ସକାଳୁ ସ୍ନାନ ସାରି,
 ନଖାଇ ନପିଇ ଦିନଯାକ ଚାଲି
 ହେଲେ ଘୋରବନ ପାରି ।
 ସଞ୍ଜବେଳ ଦେଖି ବାସସ୍ଥାନ ଖୋଜି
 ପାଇଲେ କୁରାଳ ଶାଳ,
 ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ଆଶ୍ରମିଲେ ତହିଁ
 ପଲାଇ ଗୋରୁଏ ପାଳ ।
 ଧନୀରେ ଦରବ ବୃହାମଣୀ ତୋର
 ଜାଣିବ କିଏ ସଂସାରେ,
 ଭୁଞ୍ଜାକୁ ମଣିଷ ହୁଏ ଧନ ସିନା
 ଚିତମାଣ ତୋ ଇଚ୍ଛାରେ ।
 ପ୍ରଭାତେ ନିଶି କୁନ୍ତୀଦେବୀ ଡାକି
 ପଞ୍ଚକୁମାର ପାଶକୁ,
 ଦ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ କହିଲେ ଯିବାକୁ
 ଦ୍ରୁପଦ ସଭସ୍ଥଳକୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ଭାତାଗଣ ଜନମା ବଚନେ
 ଗଲେ ଦ୍ଵିଜବେଶ ସାଜ,
 ବସିଲେ ଏକାଠି ଆନଟିଏ ବାଛୁ
 ଯହିଁଥିଲେ ବସୁରାଜ ।
 ସିଂହାସନେ ଆସି ବସିଲେ ରାଜାଏ
 ଯେହା ଆଟୋପ ଦେଖାଇ,
 ପାଞ୍ଚାଳୀକ ଆଶ ବସାଇଲେ ମଣେ
 ଶଙ୍ଖ ମନ୍ତ୍ରଣ ବଜାଇ ।
 ହଳହଳ ନାଦ ନବର ଭିତରେ
 ଶୁଭ୍ରଥାଏ ଘନ ଘନ,
 ଉଲ୍ଲାସରେ ପୁର ଯାଇଅଛି ପୁଣି
 କେ କରେ ଗୀତ ଗାୟନ ।
 ପରିଣୟୋତ୍ସବ ଦର୍ଶନ ଆଶାରେ
 ଯେ ଯାହା ପ୍ରାସାଦେ ବସି,
 ନାନା ତର ମେଲି ଗଢ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି
 କଉତୁକେ ହସି ହସି ।
 ଦ୍ରାହଣ ସଭାରେ ଦଶିଲେ ପାଣ୍ଡବେ
 ପଞ୍ଚ ଦିଗମାଳ ଭଳି,
 ଚନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ ଉମ ନୃପତିମାନଙ୍କୁ
 ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ମଳ ।
 ଦ୍ରୁପଦ ଏ ଅନ୍ତେ ଆସିଲେ ସଭାକୁ
 ଅର୍ଦ୍ଧଆଳୀ ଧରି କରେ,
 ଥୋଇଦେଇ ତାହା କହିଲେ ଏସନ
 ସମ୍ମୋଦ ନୃପତିବରେ ।
 “ସୁନା ମାଛଟିଏ ବୁଲୁଅଛି ଦେଖ
 ବାପାତନ୍ତର ଉପରେ,
 ଭୂମିତଳେ ଥୁଆ ହୋଇଅଛି ଧନୁ
 ଜଳ କଳସ ଭିତରେ ।
 ବନ୍ଧବ ଯେ ଲଗ ମାଛ ବାମ ଆସି
 ସଳାଳେ ଦୃଷ୍ଟି ପକେଇ,
 ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଦାନ ମୋ କନ୍ୟା ଭତନ
 ଯଉତୁକ ଭାରି ଦେଇ” ।
 ସତ୍ୟ ସତ୍ୟ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତେ ନୃପତି
 ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ସଭାସ୍ଥଳେ,

ଯେ ଲଙ୍ଘିବ ଏହା ଶିରଛେଦ ତାର
 ବୋଲି ବୋଇଲେ ସକଳେ ।
 ଦ୍ରୁପଦ କାମନା ଶୁଣି ନୃପତିଏ
 କରନ୍ତି ହୃଦେ ବିଚାର,
 ମଳିନ ଦଶିଲୁ ବଦନ କାହାର
 ହସ ହସ ଅବା କାର ।
 ଓତଣା ପକାଇ ବସିଅଛି ବାଳୀ
 ତଳକୁ ନୁଆଇଁ ଶିର,
 ଏସନ ବଚନ ଶୁଣି ଜନକଙ୍କ
 ଭାଲି ହୋଇ ଅଧୀର ।
 ବରଣ ବଧାନ ସଜ କଲେ ଆଶି
 ପୁରୋହିତ ଯତନରେ,
 ପାଞ୍ଚାଳୀର ଭାଇ ଶୁଣୁଥିଲେ ସବୁ
 ସ୍ଵୟମ୍ବର ମଣ୍ଡପରେ ।
 ଡାକି ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଜୟସର କହେ
 ଭଗିନୀ ବଦନ କାନ୍ତି,
 ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛାରେ ଉତ୍ତରନ୍ତି ଭୂମେ
 ତୁଟିବାକୁ ମନୁ ଭାନ୍ତି” ।
 ଶୁଣି ଏ ବଚନ ଦ୍ରୁପଦ ରାଜନ
 ମଣ୍ଡପେ ଠିଆ କରାଇ,
 ମନୋହର ରୂପ ଦେଖାଇଲେ ଜବେ
 ଓତଣା ତାର ମେଲାଇ ।
 ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଦନର କମଳାୟୁ ଡୋଳ
 ଦେଖି ଭାବିଲେ ସକଳ,
 ଅମରବନ୍ଧୁର ଅପ୍ ସର୍ବଟିଏ କ
 ଝଡ଼ି ପଡ଼ିଗଲା ତଳ ।
 କେଶିନୀ ନାମରେ ମୁଦୁସୁଲ ଗୋଟି
 ଥିଲା ଯାଜ୍ଞସେନା ପାତ୍ର,
 କାନପାଖେ ଯାଇ ସଂଧ୍ୟାରେ ତାହାକୁ
 ପରୁରଲ ଉପହାସେ ।
 କହଲେ ସଙ୍ଘିନୀ କେହି ରାଜା ପ୍ରତି
 ବଳିଅଛି ତୋର ମନ, ?
 “ଦେଖିନି କା ରୂପ” ବୋଲି ବୋଇଲେ ସେ
 ଶୁଣି ଦାସୀର ବଚନ ।

ଓଲଟି ପାଞ୍ଚାଳୀ   ଫରୁରେ ଦାସୀକ
 “ନୃପତିଙ୍କ ଗୁଣ ଚିତ୍ତ,
 ଜାଣିଥିଲେ କହ   ଆଲୋ ସଖି ମୋତେ
 ହେବ ଥୟ ମୋର ମତ” ।
 ତହୁଁ ମୁଦୁସୁଲ   କୋମଳ ବଚନେ
 ଦେଲେ କୃଷ୍ଣକୁ ଉତ୍ତର,
 “କହିଛନ୍ତି ତାତ   ଯେ ବିନ୍ଧବ ଲକ୍ଷ
 ସେ ହେବ ବର ତୋହର ।
 ଭୂପତିମାନଙ୍କ   ଗୁଣ ଅବା ଯଶ
 ଅଥବା ଲେଖୁ କପାରି
 ପଣି ଯା ହୋଇଛି   ସମ୍ପାଦିଲେ କେହି
 ଧୁଲିକେ ବରୁ ଯାଇ” ।
 ପାଞ୍ଚାଳୀର ମନ   ବିଡବା ନିମନ୍ତେ
 ବୋଇଲେ ଦାସୀ ଏପରି,
 “ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପୁତ୍ର   ଏହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ଗର୍ବେ କେ ନୁହେଁ ତା ସହ ।
 ଅକଳନା ଧନ   ଶେଷି ଭଣ୍ଡାରେ
 କୁଞ୍ଜଗଳେ ଏ ନୃପତି,
 ମନ୍ତ୍ରରେ କାହାକୁ   ନ କରେ ଖାତର
 ସଦା ଅଭିମାନ ମତି ।
 ଥାଆନ୍ତି ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ   ସେନାପତି ଭାବେ
 ସଂଗ୍ରାମେ ଅତି କୁଶଳ,
 ପାଇଛନ୍ତି ବର   ସୁଲକ୍ଷ୍ମା ମଣି
 ବଚନେ ସଦା ଅଟଳ ।
 ତାଙ୍କପାଶେ ଗୁରୁ   ଦ୍ରୋଣ ବସିଛନ୍ତି
 ଭାବୋଜନକ ନନ୍ଦନ,
 ଶୟ ଥିଲେ ହସ୍ତେ   ନପାରେ କେ ଜଣି
 ଡରୁନ ସଦା ଭୁବନ ।
 ମଦ୍ରଦେଶ ଭୂପ   ମହାବୀର ଶଲ୍ୟ
 ଏହି ପାଣ୍ଡବ ମାତୁଳ,
 ଧନୁ ଧରି ବୀର   ପଣିଲେ ସମରେ
 ହୁଅନ୍ତି ବିଧୁ ଆକୁଳ ।
 ଦେଖ ଜଗସର   ବସିଛି ମଉନେ
 ଶିଶୁପାଳ ସୁତ ପାଣେ,

ପଳାଇ ଅସିଲେ   କୃଷ୍ଣ ଦାରକାରୁ
 ତେଜଶ ମଥୁରା ଯାସେ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମିତ୍ର   କର୍ଣ୍ଣ ମହାବୀର
 କୁନ୍ତୀ ଗର୍ଭୁଁ ହେଲେ ଜାତ,
 ସଂଗ୍ରାମେ କୁଶଳ   ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଭାଇ
 ସବିତା ଏହାଙ୍କ ତାତ ।
 ଧନୁ ଧରିବର   ହୁଏ ନିରନ୍ତର
 ଦର୍ଶନେ ଏହାଙ୍କ ବଳ,
 ଦାମକର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି   ଲଭିଛନ୍ତି ଖ୍ୟାତି
 ସଦା ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅଟଳ ।
 ଦେଉଛନ୍ତି ଭୟେ   ଭୂପତି ନିଚୟ
 ନିତି ଲକ୍ଷ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭାର,
 ଗରମା ଏହାଙ୍କ   କହିଲେ ନସରେ
 ଧନରେ ଭର ଭଣ୍ଡାର ।
 ନିର୍ଦ୍ଦର କଳିଙ୍ଗ   ଉତ୍ତର ଦେଶର
 ବଳଶାଳୀ ଭୂପେ ଆସି,
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ସିଂହାସନେ   ବସିଛନ୍ତି ଦେଖ
 ସଙ୍ଗେ ଧରି ଗଜବୀଣ ।
 ଲକ୍ଷେ ନରସାଇଁ   ନିମନ୍ତଣ ପାଇ
 ଆସି ଅଛନ୍ତି ପାଞ୍ଚାଳେ,
 ଆଜବନ ସଙ୍ଗୀ   ହେବ ସେ ତୋହର
 ଅଛି ଲେଖା ଯା କଥାକେ” ।
 ତଦନ୍ତେ କେଶିନୀ   ଯାଜ୍ଞସେନା ଭେନି
 ବସାଇଲେ ତା ସ୍ଥାନରେ
 ଏଣେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ   କରତାଳ ଦେଇ
 କହିଲେ ପୁଲକଭୀରେ ।
 “ପାଞ୍ଚାଳୀ ଲଭିବ   ଯେ ଲକ୍ଷ ବିନ୍ଧବ
 କରନ୍ତି ଜନନ ପଣ,
 ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ   ଲକ୍ଷ ବିନ୍ଧବାକୁ
 ଆସନ୍ତୁ ନୃପତିଗଣ ।
 ଏମନ୍ତ ସମୟେ   କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ
 ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ସଭାସ୍ଥଳେ,
 ଆସନ୍ତୁ ସକଳ   ଉର୍ତ୍ତ ମୋଦଭର
 ପ୍ରଣମିଲେ ପଦତଳେ ।

ବାସୁଦେବ ହଳୀ ଅସିକାର ଜାଣି
ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ସୁରନକର,
ଆସି ପ୍ରବେଶିଲେ ସେ ସସ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନରେ
ଦେଖିବାକୁ ସ୍ୱପ୍ନମୁର ।
କେତେ ମହାର୍ତ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଦେନ
ଆସନ୍ତେ ସେ ସ୍ୱପ୍ନମୁର,
ଦ୍ରୁପଦ ଆସନ୍ତେ ଉଠି ଆସି ଜବେ
ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସମାଦରେ ।
ପୌତ୍ର ପୁରୋହିତ ଗଗନ ଓହ୍ଲାଇ
ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ,
ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ତହିଁ ଚରଣ ଧୃତ
କଲେ ପାଞ୍ଚାଳେଶ ଖରେ ।
ପୁରୁଷ କେଶବ ହଳୀକୁ ଏକାକି
ବନ୍ଧବ କିଏ ଏ ଲକ୍ଷ ?
ଉତ୍ତରରେ ସେହି “କର୍ଣ୍ଣ ବିନା କାରି
ନଦିବ ଶର ତା ପାଶ” ।
ତାହାଙ୍କ ବଚନ ଶୁଣି ବାସୁଦେବ
କରିଲେ କୁଟ ସେକାଳେ,
ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ପଠାଇଲେ ନରେ
ଭୂମିବାକୁ ଅନୁରାଗେ ।

ଲୁଖବିଷା

ବେଦମନ୍ତ୍ର ପାଠ ସାରି ତାପସୀଏ
ଆଦେଶନ୍ତେ ଲୁଖ ପାଇଁ,
ଧୃଷ୍ଣୟମ୍ ଉଠି କହନ୍ତି ସସ୍ତ୍ରରେ
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ।
“ନୃପମନ୍ତ୍ର ତୁମେ ମହା ପରାକର୍ମୀ
ପୁଣି ଅତି ଧନଶାଳୀ,
ପଣ ପୁରଣରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଲେ
ଲଭବ ନଷ୍ଟେ ପାଞ୍ଚାଳୀ ।
ଏସନ ବଚନ ଶୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ବୁଝିଲେ କର୍ଣ୍ଣ ବଦନ,

ଯାଅ ବୋଲିବାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ମହାରଥୀ
ଗଲେ ଗାରାଗ୍ରନନ୍ଦନ ।
ବାନ୍ଧୁଛୁ ବାବ ମନ୍ତ୍ରକେ ପଗଡ଼
ଜଣ ପକା ବସନରେ,
ଦିଶେ ଝଲମଲ ଅଙ୍ଗ ଆଭରଣ
ଖଞ୍ଜା କନକ ପତାରେ ।
ଆଟୋଟ ଦେଖାଇ ଗଲାବେଳେ ସେହି
ପଡ଼ନ୍ତେ କୃଷ୍ଣା ନୟନେ,
ଏ କିଏ ବୋଲ ସେ ପୁରୁ କେଶିନୀକ
ସହସ୍ରା ମୃଦୁ ବଚନେ ।
ତହୁଁ ଉତ୍ତରଲ କେଶିନୀ ତାହାକୁ
ହସ୍ତିନାର ଏ ଭୂପତି,
ଜହ୍ନରେ ଭରି ଶୁଭକ୍ତି ମାରିଛି
ଅହରହ ପାପମତି ।
କେଶିନୀର ବାଣୀ ଯାଜ୍ଞସେନା ଶୁଣି
ବୋଲେ ଦୋଷୀ ଏ ରାଜନ,
ନରହତ୍ୟା କରି ବସିଛି ସସ୍ତ୍ରରେ
ଧ୍ୱଜ ଧ୍ୱଜ ତା ଖବନ” ।
କଟାପକଥନ ହେଉଁ ହେଉଁ ଦୁଃସ୍ତ
ପ୍ରବେଶିଲା ଲୁଖ ତଳେ,
ଧନୁ ଦେଖି ଛନ୍ଦ ହୋଇ ନରପତି
ପଡ଼ିଲା ମେଦିନୀ ତଳେ ।
ଶିଖଣ୍ଡୀ ତଦନ୍ତେ କଲା ଉପହାସ
ନାନା କଟୁ କଥା କହି,
ଲାଜ ପାଇ ରଜା ବାହୁଡ଼ ଆସିଲା
କ୍ଷଣେ ସେଠାରେ ନରହି ।
ଏ ଅନ୍ତେ ସେଠାକୁ ଗଲା ଜରାସନ୍ଧ
ମରାଧର ନରପତି,
ଗୁଣ ଦେବା ଲୁଖି ନୋହିଲା ସମର୍ଥ
ଲଭିଲା ଅପକାରତ ।
ଲଭି ଅପମାନ ମରାଧ ନରେଶ
ଫେରିବାରୁ ଶିଶୁପାଳ,
ସେ ଅପୁର ଧନୁ ବାନ୍ଧଣେ ତାହାର
ଶରକୁ ବୋହିଲା ହାଳ ।

‘ଫଳ ଯା ପଳ ଯା’ ବୋଲନ୍ତେ ଶିଖଣ୍ଡୀ
 ବାହୁଡ଼ିଲ ଗୋଡ଼ ମୁଖ,
 ତାଳି ମାରି ମାରି ହସନ୍ତେ ସରବେ
 ଉଦ୍‌ବୁଜିଲ ମନେ ଦୁଃଖ ।
 ତହୁଁ କାଶୀରୁ ହୋଇଲ ବାହାର
 ସକ୍ଷରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି,
 ପ୍ରବେଶି ସେଠାରେ ପ୍ରତାପୀ ନରେଶ
 ଧନୁକୁ ଟେକିଲା ଧରି ।
 ଆକର୍ଷନ୍ତେ ତାକୁ ନ ପାରିଲା ଟାଣି
 ନାସାରୁ ବହେ ଶୋଣିତ
 ଘୋଡ଼ି ଘୋଡ଼ି ହାତେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୁଃଖ
 ଫେରିଲା ହୋଇ ଲଜ୍ଜିତ ।
 ନକଲେ ଭରସା ଆଉ ଯେତେ ରଜା
 ଥିଲେ ସେ ସକ୍ଷସ୍ତ୍ରରେ
 ଦେଖି ତା ଦ୍ରୁପଦ ସକ୍ଷ ମଞ୍ଚେ ଉଠି
 ଘୁଞ୍ଚିଲେ ଅତି ଦୁଃଖରେ ।
 “ଯେ ପାରିବ ବିଦ୍ଧ ଶେଷ ମୋ ପଣ
 ଏଥିରେ ନାହିଁ ସମ୍ଭବ,
 ନକରି କେ ଶକ୍ତ ଅସୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନେ
 ମୋ ପ୍ରତି ହୋଇ ସଦୟ ।
 ଏକଥା ଶ୍ରବଣେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧୂତ କର୍ତ୍ତୃ
 ନଜାଣି ଲଖର କୁଟ,
 କୁଣ୍ଡଳ ହଲାଇ ବାହାରିଲା ଶୁଣେ
 ଲଗାଇ ମୁଣ୍ଡେ ମୁକୁଟ ।
 ଟହଳି ଟହଳି ବୁଲୁଥାଏ ବାର
 ପ୍ରତିକି ପୁଣି ପୁଲାଇ,
 କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ଲାଗି ପ୍ରବେଶି ସେ ସ୍ଥାନେ
 ଧନୁ ଦେଲା ଦୋହଲାଇ ।
 ଲାଗର ବିଷୟ ଦୁନଶ୍ଚି ପରୁର
 ଧନୁରେ ଗୁଣି ଚଢ଼ାଇ,
 ବେନେ ନାଲାଇ ବଅର୍ଥ ହେବାରୁ
 ଲେଉଟିଲା ଲାଜ ପାଇ ।
 କର୍ତ୍ତୃ ଫେରିବାରୁ ଦ୍ରୋଣ ମହାରଥୀ
 ପ୍ରବେଶି ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ,

ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ଫେରିଲେ ଏକାକୀ
 ଅବନତ ବଦନରେ ।
 ନପାଉ ସମ୍ଭାଳି ପିତା ଅପମାନ
 ତହୁଁ ଅଶ୍ରୁଧାମା ବାର,
 ଉଠି ସକ୍ଷସ୍ତ୍ରକୁ ଗମିଲେ ଧରିସି
 ବିଦ୍ଧବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଘାରି ।
 କରଅଛି ପଣ ବିଦ୍ଧବାକୁ ବାଣ
 ଟେକିଲା ଧନୁ ଆୟାସେ,
 ଜଳଦଟ ରୁହିଁ ନଭସ୍ଥ ମଞ୍ଚକୁ
 ମାଲିକା ଘର ଉଲ୍ଲାସେ ।
 ନ ବାଜି ସେ ଶର ମାଛର ଆକ୍ଷିରେ
 ବାଜିଲା ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଖରେ,
 ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଗୁଣ୍ଡ ହେବା ପରେ
 ପଡ଼ିଲା ଭୂମି ଉପରେ ।
 ଦ୍ରୋଣ ପୁତ୍ର ଫେରି ଆସିବାରୁ ଶୁଣି
 ଯାଇ ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ,
 ଶିଖଣ୍ଡୀ ବଦନ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତେ
 ଲେଉଟିଲେ ସ୍ୱପ୍ନାନକୁ ।
 ଶଲ୍ୟ ଜୟଦ୍ରଥ ପୁଣି କୃପାବୃର୍ଦ୍ଧ୍ୟ
 ଆପଣା ଆପଣା ବଳ,
 ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଗଲେ ସକ୍ଷସ୍ତ୍ର
 ଦଟିଲା ବିଷମ ଫଳ ।
 ମଉନ ହେବାରୁ ସକ୍ଷରେ ରାଜୀବ
 ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିଲେ କୃଷ୍ଣା ଏମନ୍ତ,
 “ଆଗୋ ସଖି, କହ ନ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ
 ଅଛି କି କେ ରୂପବନ୍ତ ?
 ଅସମ୍ଭବ ଲାଖ ଭିଆଇ ଭାଇଏ
 ସାରିଲେ ବହୁତ ଧନ,
 ସ୍ୱପ୍ନାବଳୀ ଲାଗି ନଜାଣି ତୁଚ୍ଛାରେ
 କଲେ ଏତେ ଆୟୋଜନ” ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି କହିଲା କେଶିନୀ
 “ଭାବିଲେ କି ହେବ ଏବେ,
 ତୁଟିବ ତୋ ବଥା ଦେଖି ବରଟିଏ
 ବାଛୁରୁ ଇଚ୍ଛାରେ ଯେବେ” ।

କେଶିନୀ କଥାରେ ଉତ୍ତରିଲେ କୃଷ୍ଣା
 ଯାହା ତୁ କହିଲୁ ସହି !
 “କାହାକୁ ମୋହର ମନ ବଢ଼ିନାହିଁ
 ପାରୁନାହିଁ କିଛି କହି ।”
 କହିଲେ ଦୃପଦ ଏସନ ସମୟେ
 ଅଛି କେ ସଭାରେ ଆଉ ?
 ବିପ୍ର ବା ଚଣ୍ଡାଳ ଯେ ପାରିବ ଲାଖ
 ବିକ୍ଷିପାସୀନୀକ ପାଉ ।”
 ରଜାର ବନେ ଶ୍ରବଣେ ଅର୍ଜୁନ
 ସୁଧର୍ମର ଇତିତରେ
 ସଭାମଧ୍ୟ ଉଠି ବିକ୍ଷିପାକୁ ଲାଖ
 ତଳେ ପୁଲକ ଭରେ ।
 ବାଞ୍ଛିଲେ କଲ୍ୟାଣ ସଭାସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଗଲାବେଳେ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ତାଙ୍କ ପଦଗତ ଦେଖି କୃଷ୍ଣମୁଖ
 ତୁଟିଲା ଖରେ ସଂଶୟ ।
 ବ୍ୟାସ ମହାମୁନି ଦେଖି ପାଳଗୁନ
 ପୁଲକିତ ହୋଇ ଅତି
 ଆଶିଷ ଅର୍ପେ ଇଚ୍ଛିଲେ ହୃଦୟେ
 ପାଉଯାଜ୍ଞସେନା ସତୀ ।
 ବେସୁତ କର୍ଣ୍ଣ ବଦନ ଅନାଇଁ
 ବୋଲେ ଦୁଃଶାସନ ବୀର,
 “ରଜା ଏ ଲଭିବେ ନିନ୍ଦା ଅପମାନ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିକ୍ଷିପେ ଡାର ।”
 ଦ୍ରୋଣକୁ ଅନାଇଁ ବୋଲନ୍ତି ଗାଙ୍ଗେୟ
 ଉଦ୍ବୁଜେ ପ୍ରଘଟି ମନେ
 ଧନଞ୍ଜୟ ଗତି ପରାଏ ଦିଶୁଛି
 ସତେ କି ଅଛି ଜୀବନେ ।”
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହନ୍ତୁ ବୋଲି ଗୁରୁ ଦ୍ରୋଣ
 ନିରୋଧେନ୍ଦ୍ର ବାରିମ୍ଭାର,
 ଗାଣ୍ଡୀବୀ ବୋକସେ ଜନ୍ମିଲା ପ୍ରଘଟ
 ସୌମ୍ୟ ରୂପ ଦେଖି ତାର ।
 ବାସବ ନୟନ ତଦନ୍ତେ ପ୍ରବେଶି
 ଉଠିଲେମଞ୍ଜୁସରେ

ଧନୁକୁ ଆଡ଼େଇ ଧନକୁ ବତାଇ
 ଦେଲେ ଜବେ ବାମକରେ ।
 ଏକାଳେ ପାଞ୍ଚାଳୀ ବୋଲେ କେଶିନୀକ
 ଝରିଲେ ଲାଖ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଉଲ୍ଲାସ ମାନସେ ମାଳ ଦେଇ ଗଲେ
 ପଶିବି ତାର ଶରଣେ ।”
 ବ୍ରହ୍ମଣ ରୂପରେ ମୁଗ୍ଧଧର ବାଳା
 ଭଜିଲା ଅନାଦ ଶକ୍ତି,
 ଏ ବିପ୍ରର କରେ ବିଜେ ହେବାଲାଗି
 ହୃଦେ ରଖି ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି ।
 ସୁଦଣ୍ଡ କାମନା କରୁଥାଏ ସିନା
 ସୁଦରକୁ ସଦା ଭବେ
 ନଥିଲେ ସୁରୂପ ଧନବନ୍ତ ପ୍ରତି
 ନଥାଏ ତା ଇଚ୍ଛା ଲବେ ।
 ଜାତି ପ୍ରୀତି କେବେ ନଥାଏ ପ୍ରେମରେ
 ସୁଦର ପଣକୁ ଲେଡ଼େ,
 ତୁଳୁ ମଣି ଧନ କୁରୁପକୁ ସଦା
 ଆଡ଼େଇ ଦିଏ ସେ ଗୋଡ଼େ ।
 ସମବେତ ନୃପେ ଧନାତ୍ୟ ହେଲେହେ
 ତଳେ ନ ବଲଇ ମନ,
 ବସିଥିଲା ବାଳା ସମୟକୁ ଜଗି
 ତଳକୁ ପୋତିବଦନ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଅଜ୍ଞାନ ଲାଖର ବିଧାନ
 ପୁଣ୍ୟେ ଧୃଷ୍ଣୟ-ମୁକୁ
 ବୋଇଲେ ସେତହୁଁ ଏଲାଖ ବିକ୍ଷିପେ
 ଲଭିବ କନ୍ୟାରତ୍ନକୁ
 ପ୍ରଣମି ଦ୍ରୋଣକୁ ପୁଣି ଦେବତାକୁ
 ଆଉଥିଲେ ଯେତେ ରାଧି,
 ଲାଖ ବିକ୍ଷିପାରେ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ
 ସକଳେ ହୋଇଲେ ଖୁସି ।
 ବାଜିଲା ଏ ଲାଖ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବୋଲି
 କେଶବ ଏକାଳେ କହି
 ବଜାଇଲେ ଶଙ୍ଖ ହରେ ମନରେ
 ବାର ବାର ଉଠି ଉଠି ।

ଜବେ ଯାଜ୍ଞସେନା କରେ ମାଳା ଦେନ
 ଗମନ୍ତେ କିଶି ଯାଗେ,
 ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦେଲ ଅଟକାଇ
 ଅବଳକୁ ନେବା ଆଗେ ।
 ଲୁଗିଗଲ କଳ ଦଡ଼କ ଭିତରେ
 ଖୁଣ୍ଟାଖୁଣ୍ଟି ହୋଇ ସବେ
 ଉଠିଲେ ସବୁ ଅକ'ପୁତ କର୍ଣ୍ଣ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅତି ଗର୍ବେ ।
 ଏସମୟେ ହଳୀ ନାଶିକେ ଅଙ୍ଗୁଳ
 ଦେଇ କଲେ ଉପହାସ
 ଦ୍ରୁପଦ ଠାରୁକ ପାଇଲୁ ଉଚ୍ଛୋଚ
 ନକରୁ କିମ୍ପା ପ୍ରକାଶ ।
 ସତ୍ୟତା ନ ଜାଣି ବଜାଇଲୁ ଶଙ୍ଖ
 ଉତ୍କଳ ଏବେ ଦୁଇ
 ବୋଲି ବୋଲିଲେ ସେ କୃଷ୍ଣକୁ ଏକାକେ
 ଭିଆଇ ତୁଚ୍ଛକୁ ଛନ୍ଦ ।
 ବଳରାମ ଉକ୍ତି ଶୁଣି ବ୍ରଜନାଥ
 ଭାଗନ୍ତୁ ବାଣି ଏସନ
 "ଅଉଥରେ ଲଖ ବିନ୍ଦ ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଦେଖାନ୍ତୁ ସଭାସଜନ ।"
 ଏ ଅନ୍ତେ କିଶି ପ୍ରବଣି ସେଠାରେ
 ପୁନରପି ବିନ୍ଦୁଗର,
 ଖସାଇଲେ ମଞ୍ଚ ଫୁଟାଇ ଆକ୍ଷିକ
 ତାଟକା ସକଳ ନର ।
 ପକାଇଲେ ପୁଷ୍ପ ଦେବତାଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶିର ଉପରେ,
 ବାହାବା ବାହାବା ବୋଲି ବାସୁଦେବ
 ଭାଷିଲେ ହରସଭର ।
 ଧୃଷ୍ଣୟମ୍ ତହୁଁ ନେଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡ୍ୟ
 ଜରାସନ ନିକଟରେ
 ଦେଖାନ୍ତେ ବନେ ନିମ୍ନରିଲ କାର
 ପୋତିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଲଜରେ ।
 ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ ବଜାନ୍ତେ କେଶବ
 କରେଧରି ରୁମାଳ

ଧନଞ୍ଜୟ ଗଲେ ଅତି ମୋଦଭରେ
 ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲ ସେ ବାଳା ।
 ଶକୁନିକ ରାଜ ପାପୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 କହେ, "ଯାଇ ବିପ୍ର ପାଶ ,
 ଯାହା ଧନ ନେଇ ଦେଉ ଦ୍ରୋପଦକ
 ନକରୁ ମୋତେ ନିରାଶ ।"
 ଶକୁନି ଏଅନ୍ତେ ବୋଲନ୍ତେ ବିପ୍ରକୁ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ବାରତା
 ବୋଇଲେ ସେ ରୋଷେ ଯାହା ନେଉ ପଛେ
 ଦେଉ ମୋତେ ତା ବନିତା ।"
 ଉଠିଲା କନ୍ଦଳ ଉଭୟ ପକ୍ଷରୁ
 ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର କରେ ଧରି
 କହିଲେ ଦ୍ରୁପଦ ଦୁଃଶାସନ ବୋଧ
 "ଯାଅ ଗୋଲୁ ଅପସର ।"
 ଲଣ୍ଡ ଭଣ୍ଡ ଶକ୍ତି ଆତରେ ନିରତ
 ବସୁନ୍ଧରା ତଳେ ଖଳ,
 ନପାଇଲେ କାଟ ସଜ ଉଣ୍ଡି ଉଣ୍ଡି
 ଶେଷରେ ଦେଖାଏ ବଳ
 ଦୁଃଶାସନ କଥା ସେକଥା ଶୁଣିବ
 ଗୁରୁତେ ଦେଲ ଓଲଟି,
 ରାଜନଭୁକ୍ତିରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ି ବାରୁ
 ପଡ଼ିଲ ଆଜ୍ଞାନେ ପାଟି ।
 ଆସିଧୃଷ୍ଣୟମ୍ ଓଗାଳନ୍ତେ ପଥ
 ଧରି ଦୁଶାସନ କର,
 ତେତାପାଇଭୁପ ପ୍ରବଣିଲେ ତହୁଁ
 କ୍ରୋଧେହାଇ ଜର ଜର ।
 ଦୁଃଶାସନ ବୀର ପଡ଼ିବାରୁ ଦେରେ
 ଦେଖି ପାପୀ କୁରୁପଡ଼ି,
 ଅମାତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଚଡ଼ାଇ ରଥରେ
 ଆସିଲା ରଣେ ତଡ଼ତ
 ଶିଶୁପାଳ ତହୁଁ ଜରାସନ ସହ
 ସଭାରୁ ଉଠି ଶରେ,
 ରେ ରେ କାରକର ମାର ମାର ବୋଲି
 ଉଚାରିଲେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରେ

ବବେଳା ଧାମିକି ଥିଲେ ଯେତେ ଭଣ୍ଡି
 କଲେ ମନା ଦନ ଦନ,
 ଭାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅନ୍ତକାରେ ମାଡ଼ି
 ନ ଶୁଣିଲା କା ବଚନ ।
 କେଶରୀ ଆଗରୁ ଶୁଗାଳ ନେବାକୁ
 ହେବ କି ଶଶା ସନ୍ଧ୍ୟା ,
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ପିଲାକୁ ରାଜକନ୍ୟା ଦେବା
 ନୁହଇ ସଜଧରମ ।
 କହି ଏହିପରି ପାପୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ପଶିଲା ଘୋର ସମରେ,
 ଧର ଧରବୋଲି ଡାକ ପଡ଼ିବାରୁ
 ପାବନ ଉଠିଲା ଖରେ ।
 ମାର ମାରବୋଲି କ୍ଷତ୍ରିୟକୁ ମାର
 ଏବେ ଓପରୋଧ ଛାଡ଼ି
 ରକ୍ତି କରି କରି ସବୁରୁ ଉଠିଲେ
 ଧରି ବିପ୍ରେ ଛତାବାଡ଼ି ।
 ଭାଜାଏ କେତେକ ରହିଲେ ମଉନେ
 ଦେଖିବାକୁ କଉତୁହଳ
 ଏ କନ୍ଦଳ ଦେଖି ମହାଭୟ ପାଇ
 ସୁଧୂର୍ଯ୍ୟୁର ହେଲେ ମୁକ ।
 ଦୁଃଶାସନ ଭୀମ ହେଲେ କୋଡ଼ାକୋଡ଼ି
 ପହଲେ ହାତକୁ ହାତେ
 ପରେ ଗଦାଧର ହେଲେ ପିଟାପିଟି
 ପଡ଼ିଲା ପାବନ ଶାଢ଼େ ।
 ଶାଢ଼ୁ ଉଠି ପୁଣି ଗରଜ ଦୁଃଶାସନ
 କେଶ ଓଟାରି ଓଟାରି,
 ପକାଇ ତଳକୁ ଗଡ଼ାଇ ଗଡ଼ାଇ
 ବକ୍ଷକୁ ଦେଲା ବଦାରି ।
 ପାଞ୍ଚାଳକ ଦୁଃଶା ଟାଣି ନେବାଲାଗି
 ତୁମୁଳ କାଣ୍ଡ ଭିଆଇ
 ପଣ୍ଡୁ ହେଲାଗେଷେ ପାଶାଣ୍ଡି ଉଦ୍ୟମ
 ଫେରିଲା ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ।
 ଫଳାଇଲା ଦୁଃଶା ଭୟେ ଭୀମପାଣ୍ଡୁ
 ବୁଡ଼ିଛି ଦେହ ରୂପରେ

ଦରଶନ କରି ଏ ଦଶା ତାହାର
 ପୃଷ୍ଠିଲେ ଶ୍ମଶ୍ମ ଅଧୀରେ ।
 ସାଗର କେବେ କି ପୋଡ଼ି ହୁଏ ଧୂଳି
 ମକାଇଲେ ତା ଗରରେ,
 ମାଇଲେ କି ଟେଲ ଟଳି ଯାଏ ଗିରି
 ଦେଖିଛ କି କିଏ ଭବେ ।
 ଯାବତ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଯାହା
 ବଶାଣି ତାଙ୍କ ଆଗରେ,
 ହାତେ ଗଦା ଧରି ପୁଣି ପ୍ରବେଶିଲ
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଶେ ସଗରେ ।
 କହଇ କିଶକୀ ଶାଳହୁ ଯାମାଜ
 ଛାଡ଼ି ନାହିଁ ତା ପରାଣ ,
 ମାଡ଼ୁନାହିଁ ଲଜ ଅସୁ ସୁନରପି
 ଅନଳେ ଦେବାକୁ ଝାସ ।
 କିଏ କେତେ ଦିନ ରହିବ ସଂସାରେ
 କାହାକୁତ ନାହିଁ ଜଣା,
 ସଗ ହଂସା ହୃଦେ ବହୁ ଅବରତ
 ହେଉଛୁ ମଣିଷ ବଣା ।
 ଏହା ଦେଖି ଶ୍ୟାମ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସି
 ଦୁଇଟି ଗଛ ଉପାଡ଼ି,
 ପଛ ଆଡ଼ୁ ଆସି କୋପାନଳେ ଜଳି
 ଶିରେ ତା ଦେଲ କରୁଡ଼ି ।
 ଛଟ ପଟ ହୋଇ ଭୂମି ତଳେ ପଡ଼ି
 ଗରଜିଲା ଦୁଃଶାସନ,
 ଏକାଳେ ତାହାର ନାମାନ୍ତ ରୂପର
 ଧାର ବହେ ଦନ ଦନ ।
 ରାଗରେ ଶକୁନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଶେ
 ଗମି ବୃତାନ୍ତ ସଞ୍ଚଳ,
 କହନ୍ତେ, ସେ ନଜ ଉପରେ ଆରୋହି
 ଆସିଲା ଧରି ତା ବଳ ।
 ବୋଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲୁ
 ଛାଡ଼ିଥିଲ ଦୟା ବନ୍ଧି,
 ଦୁଃଶା ଅପମାନ ପଡ଼ିବାରୁ କାନେ
 ନପାରିଲି କିଣ ସହ

ଏହା କହି ଗଦା ହସ୍ତ ନାଧପତି
 ବୁଲାନେ ଗାଣ୍ଡୀବୀ ଆଗେ,
 ଧାଇଁ ଆସି ପଛ ମରୁତ କୁମର
 ଭାଙ୍ଗିଲା ଗଦାକୁ ସାଗେ ।
 ତା ଦେଖି ଶକୁନ ଆସିବାରୁ ଚାହିଁ
 ଶ୍ରୀମ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ
 ତେନ୍ତୁଳି ଗଛରେ ପିଟି ତାପିଠିକ
 ଦେଲା ତାକୁ ଘଡ଼ଡ଼ାଇ ।
 ଗଦାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରାଜା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 କାହିଁ ନାସତ ମୁନିଆଁ,
 ନିକ୍ଷେପନ୍ତେ ତାହା କଟୀରକ ଲକ୍ଷି
 ସକଳେ ହେଲେ ଛୁନିଆଁ ।
 କ୍ରାହ୍ମଣ ସହସ୍ରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ଧି
 ଦ୍ୟନ୍ତେ ଜାଳି ଖଣ୍ଡେ ଦୁଇ
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରଶଂସିଲେ ଅତି
 ତାହା ଦେଖି ଦ୍ରୋଣ ଗୁରୁ ।
 ଏସମୟେ କର୍ଣ୍ଣ କୁଣ୍ଡଳ ହଲାଇ
 ଝପଟି ରଣେ ଆସନ୍ତେ
 ସତକ୍ କରାଇ ମାରୁତିକ ଜିହ୍ଵା
 ପ୍ରତିରୋଧିଲେ ଏଅନ୍ତେ ।
 ଆଖିଥିଲା ବହୁ ଗଦା ବୃକୋଦର
 ରଣେ ଜଣି ଦୁଃଶାସନ,
 ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଧରି ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଠିଆ
 ଦେଖିଲା ଭୀମ ନନ୍ଦନ ।
 ଏଅନ୍ତେ ନକୁଳ ପୁଣି ସହଦେବ
 ପ୍ରବେଶି ଯୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାନରେ
 ମାର ମାର ବୋଲି ବେଦ କରନ୍ତେ
 ଛୁଇଁଲେ କର୍ଣ୍ଣ ଶରରେ ।
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଟେକ ରଣିବା ନିମନ୍ତେ
 କୋପେ ପବନ କୁମାର,
 ଗଦା ପିଟି ପିଟି ରବିସୁତ ଶେ
 କଲା ଗୁଣ୍ଡି ଅନନ୍ତର ।
 ଏ କାଳେ ନାରଦ ଅନ୍ତଃସ୍ଵପ୍ନ ଥାଇ
 ବୋଇଲେ ମାଡ଼ୁଛି ଲାଜ,

ଶନ୍ଦିପୁ କନ୍ୟାକୁ ଭିକାଶନେଉଛି
 ଜମା ହୋଇ ଏତେ ସଜ ।
 ଏଣେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତନାମ ଧରି
 କହନ୍ତି ଦେଖ ଏସାତି,
 ଦେଖିଲ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବନ୍ଧିଲା ଲାଖକୁ
 ଉତ୍ତମେ ତୁମ୍ଭ ଅପ୍ରୀତି ।
 ଶୂନ୍ୟ ହୁଏ ବାଣୀ ଶୁଣି ନିପତିଏ
 ମେଳ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ ସ୍ଥାନେ
 ଯୁଦ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧି ଶେଷେ ପରାଜୟ ଲଭି
 ପଳାଇଲେ ଅପମାନେ ।
 ବିଚିତ୍ର ସର୍ଜନା କାହାର ଏ ଭବେ
 ନବୁଝଇ କେହି ଲବେ,
 ନାନା ଅପକର୍ମ କରୁଛି ମଣିଷ
 ତୁମ୍ଭାକୁ ମାତି ଗରବେ ।
 ଦୁଃସହ ସଂଗ୍ରାମ କରି ରୁରି ଭାଇ
 ବହୁତ ମାରି ବାହ୍ୟମା,
 ଅଜିଲେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଏ ବସୁଧା ତଳେ
 ଧନ୍ୟା କରିଛି ସମ୍ପଦିନୀ ।
 ଏଥୁ ଅନ୍ତେ କନ୍ୟା ଦେନ ପାଞ୍ଚଗ୍ରାହ
 ଗମିଲେ କୁରୁର ଶାଳେ,
 ହୋଇଥିଲା ଶତ୍ରୁ ଅତୀତ ପ୍ରହାର
 ପ୍ରବନ୍ଧ ହେଲେ ଯେ କାଳେ ।
 ପରୁରରେ କୁନ୍ତୀ ଦେଖି ପାଞ୍ଚାଳୀକ
 ଏ କଏସେ କୁହୁହୁଲେ,
 "ଲକ୍ଷ ବନ୍ଧି କରି ଦୁଃପଦ କୁମାରୀ
 'ଆଖିଲ ସୌ ଭାଗ୍ୟ ବଳେ' ।"
 ଦ୍ରୋପଦୀ କାନରୁ ତୁମ୍ଭ ତୁମ୍ଭ କହି
 କେଣି ନୀ ଗଲ ନବରେ
 କୁମାର ପାଉଁଶେ ଶେଯ ପାରି ଦେଇ
 ଶୋଇଲେ ସବେ ରହରେ ।
 ଗହନ ସଂସାରେ ପ୍ରାସାଦ ଭିତରେ
 ଯେ ଥିଲା କାଳୀତୁଳରେ
 ଗଛ ତଳେ ଯିବ ସେହି ଦୃଶି ଆହା !
 ଗଡ଼ୁଛି ଅତି ଧୂଳିରେ ।

ଜୀବନ ଧର ବା ପଳାଇଲେ କେନ୍ଦ୍ର
 କାହାର ଗଲ୍ ଜୀବନ,
 ପରିବାର ସହ ଦ୍ଵାପଦ ନବରେ
 କରନ୍ତି ଅତି ରୋଦନ ।
 ନ ବୁଝିଲେ ମନ ବୁଝାଇବ କିଏ
 ଏ ମହା ମାୟା ସଂସାରେ,
 ସତ୍‌କର୍ମ ଅକର୍ମ ଶତ୍ରୁଅଛି କିଏ
 ମାତି ସ୍ଵାର୍ଥ ଲଳସାରେ ।
 ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ବା ଜାଣିଲେ କିଏସେ
 ଓହ୍ଲୁଛୁ ବସୁଧାରେ
 ଦେଖିବାକୁ ନାଟ କେତେକ ପଛରୁ
 ଲଗନ୍ତି ମତାଇବାରେ ।
 ଦେବର୍ଷି ବୋଲି ବା କହନ୍ତି ଯାହାକୁ
 ସେହିତ ବଡ଼ ନାଟୁଆ,
 ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ଟିକାଇ ଦେବାରୁ
 ପାଇଲୁ ଦୁଃଖ ବାଟୁଆ
 ପଡ଼ି ଅଛି ମଡ଼ କୁତ କୁତହୋଇ
 ଶୋଷିତେ ଉପୁଛି ଦାଣ୍ଡ
 ଅନ୍ୟାୟେ କୌରବେ ନ ମାନିକା କଥା
 ଭିଆଇଲେ ଏତେ କାଣ୍ଡ ।
 ଲଗିଛି କଳହ ଦୁନିଆଁ ଭିତରେ
 ପପେର ମନ୍ତ୍ରୀ ନିତି
 ଶତବିନା ଲାଭ ହୋଇଛି କାହାର
 କରି କମେ ଅନୀତି
 ଆପଣା ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଜପେ ଯେ ନିରତ
 ପଡ଼ୁଅଛି ସେହି ଖାଲ,
 ଅସାର କଲ୍ପନା କରି ବା କିଏସେ
 ପଡ଼ୁଛି ବିଷମ ଜାଲେ ।
 ଲେଉଟିକେଶିମ ପଞ୍ଚାଳୀକ ଗୁଡ଼ି
 ପ୍ରବେଶିଲା ନବରରେ
 ତାକୁ ଦେଖି ସବେ ପୁଛିଲେ ସକଳ
 କଥାଆକୁଳ ଅନ୍ତରେ ।
 ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭରୁ ଦେଖିଥିଲା ଯାହା
 ବଞ୍ଚି ନୁପଡ଼ି ଆଗରେ

କହିଲା ଯିବାକୁ ପାଞ୍ଚାଳକ ଦେଖି
 କୁନ୍ଦାର ଘରକୁ ଖରେ ।
 କେଶିମଙ୍କ ଠାରୁ ଦ୍ରୁପଦ ରାଜନ
 ବାରିତା ପାଇ କୃଷ୍ଣାର
 ତା ବିବାହ ଲାଗି ହେଲେ ସଜବାଜ
 ଯୋଗାଡ଼ ନାନା ସମ୍ଭାର ।
 ପ୍ରବେଶିଲେ ନୃପ କୁନ୍ଦକାର ଗୃହେ
 ଦେଖିବାକୁ ପଞ୍ଚବୀର
 ସେମାନଙ୍କୁ କୁନ୍ତୀ ନିଦରୁ ଉଠାଇ
 ଭ୍ରଷିଲେ ଏମନ୍ତ ଗୀର ।
 “ପାଞ୍ଚାଳେଶ ଆମେ କରଛନ୍ତି ବିଜେ
 ବେଦବ୍ୟୁତ୍କ ସୁମର,”
 ଜନନୀ ବଚନେ ସୁମରନ୍ତେ ଜିହ୍ଵା
 ଆସିଲେ ଦୁଃସ୍ତ ସତରୁ ।
 ପ୍ରବେଶିଲେ ତହୁଁ ବ୍ୟାସ ମହାମୁନି
 ସଙ୍ଗେ ଦେନ ବହୁ ଋଷି,
 ଅମରବତୀରୁ ଆସିବାରୁ ଲଳି
 କୃଷ୍ଣ ଦେଖି ହେଲେ ଚୁପି ।
 କୁନ୍ଦାର ଶାଳଟି ହେଲେ ହେୟର
 ଶୈବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସନ୍ଧେ
 ସକଳ ଧୁଲକେ ହେଲେ ମିଶା ମିଶି
 କୃଷ୍ଣା ଦାରପରିଗ୍ରହେ ।
 ଆସିଲେ ଶିଖଣ୍ଡ ଧୃଷ୍ଣଦୃଷ୍ମ ସହ
 ସଜାଇ ଗୁପ୍ତା ମଣ୍ଡପ,
 ପ୍ରବେଶ ନ ଥିଲା ଯହିଁ ରବିକର
 ଖଞ୍ଜାହେତୁ ଚନ୍ଦ୍ରାତପ
 ପାଞ୍ଚବୀରକର ଏକାନ୍ତେ ଦେଖି
 ପୁଛେଦ୍ରୁପଦ ରାଜନ,
 ଏପାଞ୍ଚମଧ୍ୟରେ କେବିନ୍ଦ୍ର ଲାଖ
 ଜଣାଅ ଆଗେ ବହନ
 ବୋଲନ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠି ଏପାଞ୍ଚ ଭାଇ
 ଚା ଦୁଶ ଦେଖିଲ ଶର
 ଯାହା ପାଉ ଯଦି ପାଞ୍ଚଭାଇ ଶେଷ
 ଜାଣ ହେ ପାଞ୍ଚାଳେଶ୍ଵର ।

ଦ୍ରୋପଦୀ କି ବସା   ହେବେ ପାଞ୍ଚଜଣ
    ଶୁଣି ତାଟକା ନରେଶ,
 ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ   ଦେଲେ ସେ ଉତ୍ତର
    “ଦୋଷ ନାହିଁ ତହିଁ ଲେଣା ।”
 ତହୁଁ ବାସୁଦେବ   ଦ୍ରୁପଦଙ୍କୁ ଦେଇ
    ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଚରିତ୍ରେ,
 ବୋଇଲେ ସୁକୁକ୍କୁ   ଏ ଜାମାତା ଯୋଗୁଁ
    ନ ରହିବ କେବେ ଭୟ ।
 ପାଞ୍ଚଗ୍ରନ୍ଥ ତହୁଁ   ବସିଲେ ବେଦାରେ
    ବିବାହ ବିଧାନ ପାଇଁ,
 ନବୀନ ବସନ   ପିନ୍ଧାଇ କୁସୁମକୁ
    ଆଣିଲେ ପାଞ୍ଚାଳସାହି ।
 ତହୁଁ ବରୁଣଣୀ   ପାଇ ନିମନ୍ତଣୀ
    ବିଦ୍ୟା ଉପାଶରେ,
 ଶୁଣୁଥିଲେ ବସି   ବେଦ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ
    ପୁଲକିତ ହୃଦୟରେ ।
 ବିବାହ ବିଧାନ   ସରିବାରୁ କନ୍ୟା
    ନେଲେ ଆସି ନ ଶୁଦ୍ଧାଳ,
 ଦ୍ରୁପଦ ତଦନ୍ତ   କୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
    ବୁଝାଇଲେ କ୍ଷଣେ କାଳ ।
 ସର୍ପିଣୀ ମୁଖେ ଚନ୍ଦ୍ରନ କଠିନ ଯେମନ୍ତ,
 ରଜନୀତି ଅବଲମ୍ବ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ଚେମନ୍ତ ।
 କାମ ହୋଧ ଲେଉ ମୋହ ମ ଶ୍ରୀଯ୍ୟାଦ ଅର,
 ପ୍ରଜାତୁରଞ୍ଜନ ଲାଗି ପରିହାର କର ।
 ଅବଲମ୍ବି ମିତ୍ରାଭର ଶାସନର ଭର,
 ତୁଲାଇଲେ ପ୍ରଜା ତୋ ଶଲଭର ଅପାର ।
 ପ୍ରଭୁକରୁ ଉଠି ଭୂପ ସୁର ପ୍ରଜା ସାର,
 ରାଜକ କଥା ବୁଝିବ ଅମାତ୍ୟ ହଜାର ।
 ନ ରହିଲେ ସଦାବର ପରଜା ପାଳନେ,
 ପ୍ରସରଇ ଅସନ୍ତୋଷ ଭବନ ଭବନ ।
 ଧଇଜେ ଅଭୀଜକତା କରଇ ପ୍ରବେଶ,
 ନାୟ ପ୍ରତି ସଦା ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଲ ନରେଶ ।
 ଅନ୍ୟାୟକୁ ଅବଲମ୍ବି କେ ଡ଼ାକି ଭବେ,
 ଅବଶମ୍ଭାବ ପନେ ଅନ୍ୟାୟରେ ଜବେ ।

ଶତ୍ରୁକା ମିତ୍ରକା ନନ୍ଦେ ଆଚେଣେ ବଣେ,
 ଅନ୍ତର ବିଶୁଦ୍ଧି ସାଧୁ ପଥରେଷେ ଯଣେ ।
 ମଣିଷ ଜନମ ଲଭ ହେଲେ ମାତ ଭ୍ରଷ୍ଟ,
 କିଞ୍ଚିତ କାଳରେ ସେହି ଭେଗେ ବନ୍ଧୁ କଷ୍ଟ ।
 ଅନ୍ତଃପୁଟା ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ପଡୁଛି ନଜର,
 ନଜକୁତ ଦୁଷ୍ଟରୁ ସିନା ହବେର ।
 ପ୍ରଭୁ ତୋ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଅସତ କର୍ମରେ,
 ଲଭବୁ ବିଷମ ଦଣ୍ଡ ପର ଜନମରେ ।
 ଦୁଷ୍ଟକୁ ରଖିବ ଦୂରେ ଶିଶୁକୁ ପାଶରେ.
 ଶୁଣିଲେ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳେ ଆପଦ କାଳରେ ।
 ପାପ ପୁଣ୍ୟ ନ ବରୁର କରେ ଯେ କରମ,
 ନଲଭେ ସେ ସିଦ୍ଧି କେବେ ବୁଧା ତା ଜନମ ।
 ଅପରାଧ ନ ପାଇ ଲେ ଯଥା ଯୋଗ୍ୟ ଦଣ୍ଡ,
 କଟଣ ବଢେ ସମ୍ଭର ଦେଶ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ।
 ପଟେକୁ କରଇ ଚକ୍ର ଦଣ୍ଡୁ କେବଳ,
 ଶୁଣିଯାଏ ଦଣ୍ଡ ଭୟ ଅପରାଧ ବଳ ।
 ଚୋର କରବକୁ ଚୋର ନକର ସାହାସ,
 ଦଣ୍ଡିନୀ ନ ଚନ୍ଦ୍ରର ପାତଳ ମନସ ।
 ନଥାନ୍ତା ଜଗତ ଯେବେ ଦଣ୍ଡର ବିଧାନ,
 ମାତଠାରୁ ଉଚ୍ଚ କେବେ ନପାନ୍ତା ସମ୍ମାନ !
 ଦଣ୍ଡକୁ ବୋଲନ୍ତି ଧର୍ମ ପଣ୍ଡିତ ସବେବେ,
 ଦେଖାଏ ସେ ନ୍ୟାୟ ପଥ ମଣିଷକୁ ଭବେ ।
 ଅଳୟୁଥା ସିନା ସଦା ଲେଉଟଇ ବିଳାସ,
 ଶେଷ ଶେଷ ହେଲେ ଦଟକ ଦୋଶ ।
 ଶେଷେ ବିଷୟାସକ୍ତ ଶୁଣି ଲେ ଭୀଷନ,
 ନ୍ୟାୟ ପଥ ଧୃତି ସଦା ପାପ ଲାଗୁ ମନ ।
 ବଡ଼ଇ ରଜାର ଯଶ ଶତ୍ରୁ ଦମନରେ,
 ଅକପଟ ବ୍ୟବହାର ମିତ୍ରର ସଙ୍ଗରେ ।
 ପୁଣେ କରବା ଲାଗି ନିଜ ଅଭିଲକ୍ଷ,
 ତତ୍ତ୍ୱହୀନ ମଣିଷ ଦଟାଏ ବିନାଶ ।
 ନ କରି ସମର କେହି ଆତ୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦେଶ,
 କଲେ ତାକୁ ମିତ୍ର ରୂପେ କରବ ଗ୍ରହଣ ।
 ଜୟ ପରଜୟ ଯୁଦ୍ଧ ଦବେ ଅଧୀନ,
 ନ ବରୁର କେତେ ବେଳେ ଆତ୍ମାକୁ ଧନ ।

ବ୍ୟସନେ ଆସକ୍ତ ହୋଇ ରଜା ଏ ସଂସାରେ,
 ନୃହନ୍ତି ସକ୍ଷମ କେବେ ପ୍ରଜା ପାଳିବାରେ ।
 ଅବନୟୁ ହେତୁ ରଜା ନବୁଷ ସୁଦାସ,
 ନାନା କେଶି ପାଇ ଶେଷେ ଲଭିଲେ ମରଣ ।
 ଜଣେଦ୍ରୁୟ ହୋଇ ଆପେ ପ୍ରଜାକୁ ବଶରେ,
 ରଜାଏ ସକ୍ଷମ ରଖିବାକୁ ଏ ଭବରେ ।
 ହବାନଦ୍ରା ଅଷ୍ଟ ଶ୍ରୀତା ଦୃଥା ଅଭିମାନ,
 ଅସୁୟା ଶକତା ପରଦ୍ରୋହ ମଦ୍ୟପାନ ।
 ଜବନର ସାଙ୍ଗ ହେଲେ ଘଟାନ୍ତି ପ୍ରମାଦ,
 ସବୁଥା ବର୍ଜନ କଲେ ଘୁଞ୍ଚିଲେ ବିଷାଦ ।
 ବ୍ୟସନା ଦିନକୁ ଦିନ ଲଭେ ଅବନତି,
 ବ୍ୟସନ ଅବରତ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କରନ୍ତି ।
 ସତ୍ପାତରେ ବିନୟୋଗ ଉପାର୍ଜିତ ଅର୍ଥ,
 ଆନନ୍ଦ ଲଭନ୍ତି କଲେ ଦେଶେ ପ୍ରଜାସ୍ଥାପନ ।
 ନ୍ୟାୟାନାୟ ଶ୍ରେୟରେ ନବେଶିବ ମନ,
 କାର୍ଯ୍ୟ ଶୀଳ ହୁଅ କରି ଆକର୍ଷକମାନ ।
 ହୃତକର କାର୍ଯ୍ୟ ରଜା ବଳିଲେ ମତି,
 ଦିନୁଦିନ କରେ ପିନା ଦେଶ ଅଗ୍ରଗତି ।
 ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ କର ନ୍ୟାୟେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ,
 ପରଜା ଶୋଷଣେ କେବେ ନ ବଳିଅ ମନ ।
 ଅଧିବାସୀ ସଫଳ ହୁଅଇ ଯେ ନର,
 ଲଭଇ ସେ ଅଜବନ ତେଲ ଆଦର ।
 ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଶୋଭିତ ଚଢ଼ୁର କୁଳୀନ,
 ରଜଦୂତ ହେବା ଲାଗି ସଦା ସମୀଚୀନ ।
 ଶୁଭଚିନ୍ତା ସୁଶିଳା ସଫଳନ ପ୍ରିୟ,
 ନିର୍ଲୋଭ ନିର୍ଭୀକ ଯେହୁ ହୁଏ ପୁଞ୍ଜନୀୟ ।
 ପ୍ରଜାର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଅବଗତ,
 ସୁଶାସନ ବୋଲି ଘୋଷଣ ଦୁନିଆଁ ସତତ ।
 ଧାର୍ମିକ ବହୁଳ ଦେଶ ଧନଧାନ୍ୟ ଶାଳୀ,
 ହୁଅନ୍ତି ରୋଗାହୀନୀ ସଦା ପ୍ରଜାବଳୀ ।
 ଧର୍ମଧର୍ମ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ନରପତି,
 ଶାସିଲେ ପରଜା ତତ୍ତ୍ୱ ଲଭନ୍ତି ତୁଳନ ।

ପୁତ୍ରପରି ସେନା କରି ପରଜା ପାଳନ,
 କରିବାରେ ସୁଚି କେବେ ନକରୁ ରଜନ ।
 ନ କରିବ ବନ୍ଧୁ ସଙ୍ଗେ କପଟାଚରଣ,
 ନ ଦିଅ ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ଚିତ୍ତେ ପରସ୍ତ ଦଶେ ।
 ଆପଣା ଛୁଦ୍ଧକୁ ଶତ୍ରୁ ନଜାଣେ ଯେପରି,
 କରୁଥିବ କାର୍ଯ୍ୟ ଅବଗତ ସେହିପରି ।
 ଶତ୍ରୁ ସଙ୍ଗେଯୁଦ୍ଧ ହେବ ବଳ କସାକସି,
 ନ ପାରିଲେ ଶତ୍ରୁ ପରି ପଳାଇବ ଖସି ।
 ଧାନ୍ୟ ଯେବେ ଶୋଭିଥାଉ ଉପଜଳ ଦାସ,
 କରବନ ପଡ଼ି ତଥା ଶ୍ରେୟା କି ନାଶ ।
 ଜ୍ଞାନେ ବା ଅଜ୍ଞାନେ ରଜା କଲେ ଅବରତ,
 ଜଳଭଣ୍ଡେ, ବସନ୍ତାନ୍ତରୀ ଦେଶେ ବାହ୍ୟରେ ।
 ରଜ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରବନ୍ଧନ ନ ହେଲେ ପରାସ,
 ସମୀଚନ ସଦାନେକା ଯତନ ରଜାଏ ।
 ଅସାହିଁ ନିଜର ସାକ୍ଷୀ ଶୁଦ୍ଧଶୁଦ୍ଧ କର୍ମ,
 ମିତ୍ର କହି ଏହି କେବେ ନ ଯାଅ ଅଧର୍ମେ ।
 ପ୍ରଜା ବା ଅସନ୍ନୁଷ୍ଟ ହେଲେ ରଜାପ୍ରତି,
 ପରଶାମ ହୁଏ ତର ଅମଙ୍ଗଳ ଗତି ।
 ମନ୍ତ୍ରଶାଳିନୀ ରଜା ନିଜ ତ ସ୍ଥାନରେ,
 ସେବକବେଳେ ଗମଣୀ କେ ନଥିବ ପାଶରେ ।
 ଶାସନେ ଅସାଧୁ ଲୋକ ହେଲେ ଭରସୁର,
 ନ୍ୟାୟ ପ୍ରତି ଅବରନ୍ତି ନରପତି ତାଙ୍କର ।
 ଜଳ ସେନେ ବାବସ୍ତା ନକଲେ ବଦଳରେ,
 ଶସ୍ତ୍ରାଞ୍ଜଳ ହୁଏ ଭ୍ରମି ବଞ୍ଚୁ ଅସବରେ ।
 ସନ୍ତାନ ଅସନ୍ଧ କହି ନ ଅରଜ ପାପ,
 ଉତ୍ତମ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ର ସଦା ମାନସେ ସନ୍ତାପ ।
 କୋଗ୍ରହ ଦୟା ବସିବତାର ଆସନେ,
 ନ୍ୟାୟାନ୍ତରୀଣେ କରି ସଦା ମନେ ମନେ ।
 କର୍ମଗତ ହେବା ଲାଗି ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ,
 ନ କରି ମଣିଷ ଦେଖ ଲଭେ ଉଚ୍ଚାସନ ।
 ସତ୍ୟ ଠାରୁ ବଳ ଧର୍ମ ନାହିଁ ଜଗତରେ,
 ସତ କହି ନିରୋଧ କେ ନିବନରେ ।

ଆଜିର ଦୁନିଆଁ

କିଏ କେତେ ଦିନ ରହିବ ସଂସାରେ,
 ଏକଥା କିଏ ସେ ଚାହୁଁଲା କିବାରେ ?
 ଅର୍ଥହୀନ ସଦା ଦାରୁ ଅଛୁ ମୁଣ୍ଡ,
 ସମତା ନିମନ୍ତେ ଲୋକେ ଆଜି ରୁଣ୍ଡ ।
 ପାପପୁଣ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ପାଛୁ ଉଠେଇ,
 ପର ପର ମଧ୍ୟ ଲାଗିଛି ଲଢେଇ ।
 ଗରିବ ନାଆଁରେ ଲାଗିଛି ଲୁଣ୍ଡନ,
 ଏସବୁ ସନ୍ତତ ଦେଖୁଛୁ ନୟନ ।
 ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଏଣେ ଠକିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ,
 ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ଜନେ ଅପଦସ୍ତ ।
 ମାତ ବଳାସରେ ସାରି ଗନ୍ତାଦର,
 ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ବସୁଅଛି କର ।
 ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଡୁକାପଡେ ହରି,
 ଶ୍ଵେତ ଲାଗି ଖଇଁ ଅର୍ଥ ଭୁରି ଭୁରି ।
 ଶ୍ଵେତ ପାଇଁ ମୋଟା ନୋଟ କେ ଦେଖାଇ,
 ଶ୍ଵେତରକୁ ଡାକେ ଆଜି ଭାଇ ଭାଇ ।
 ସ୍ଵାର୍ଥ ସଂଗ୍ରାମରେ ଦେଖ ଜବା ଗ୍ରସ୍ତ,
 ହେଉ ଅଛୁ ଅନ୍ଧ ରହୁ ଅପଦସ୍ତ ।
 କର ପରେ କର ବସେ ବାଜିବାରି,
 ଏଥି ପ୍ରତିସ୍ଵରୁ ଅଛୁ ହସିଆରି ।
 କରୁଅଛୁ ମିଛ ପ୍ରତି ମୁନିଷ ବସା,
 ନଥାଏ ଖାତର ହେଲେ ଲୋକ ହସା ।
 ଚଉଦଗେ ହିଂସା କର ଅଭିନୟ,
 କଲି ନିଶ୍ଚୟ ମେକେ ସୁଦୟ ।
 ଛୁଦ୍ର ଶୋକ ବାରେ ମନକୁ ବଳାଇ ।
 ଭାଷନ୍ତି ନେତାଏ ଦେଖାଇ ବଡ଼ାଇ,
 ଚିତ୍ତ ବ୍ୟୟ କରମେ ନାହିଁ କାର ଲୟ ।
 ଗୁରୁଉପଦେଶ ଭାଙ୍ଗିଛୁ ବଳୟ ।

ଅନ୍ତିମ ବେଦନା

ଜୀବନ ଯିବାକୁ ଅଛୁ ବାକି ଦୁଇଦିନ,
 ଶୁଣ ଅବସ୍ତବ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗତିହୀନ ।
 ଆକ୍ଷିକତ ଦଶନାହିଁ ପଡ଼ିଲାଣି ଦନ୍ତ,
 କରନ୍ତି କହି ପୁରତ ନିତ ହନ୍ତ ସନ୍ତ ।
 'ମୋହର' ବୋଲି ପାତ୍ରକୁ ଭାବୁଥିଲି ମନେ,
 ନାହିଁକା କୁଞ୍ଚନ କର ମୋ ଦଶା ଦର୍ଶନେ ।
 ବଦନେ ପୀୟୁଷ ଧରି ହୃଦେ ହଳାହଳ,
 ସଉ ଛାଡ଼ି ବିତା ଲାଲି ଜୀବନ କେବଳ,
 ଅଶ୍ଵାସର ରହିବ ନାହିଁ କଡ଼ାଏ କଉଡ଼ି,
 ଯେ ପାତ୍ର ପଛରେ କହି ଦେବେ ତ ଦଉଡ଼ି
 ଭାବୁଥିଲିବନ୍ତୁ ବୋଲି ଜୀବନେ ପାତ୍ରକୁ,
 ନିଆସଇ ଅସମୟେ ଲେଉଟିଲେ ତାହାକୁ ।
 ନୟନୁ ଲୋଚକ ଧାର ଗତିଲେ କାହାର .
 ଆକାଶୁ ଛଳନା ବୋଲି ଶୁଭେ ବାବୋର ।
 ଆହା କରିବାକୁ ମୋତେ ଦେଖି ନାହିଁ ଜଣେ,
 ପନେଇ ଅଛନ୍ତି ଦେଖ ଆଖି ଘର କଣେ ।
 ନେଇଗଲା କିଏ ଆସି ହାକୁ କଞ୍ଚୁକାଠି
 କରୁଥିଲେ ମନା ଅବା ବସିଥାନ୍ତାଲୁଠି ।
 ଜାଣି ରେ ମଣିଷ ସିନା ହେଉ ଲେକହସା,
 ବେଳୁଥିଲେ ହସିଆର ନପନ୍ନ ଏଦଶା ।
 ପରର ଗଉଟା ଭେଟି ମୁହଁରେ ମାତର,
 ଏଥି ଲାଗି ଜନେ କମ୍ପା ଏବେ ହରବର ।
 କାହିଁ ସେହି ଯଉବନ ଖିରବେ ପାତ୍ରର,
 ସବନାସ ହୋଇଅଛି ମଣିଷ ବେଗର ।
 ହାୟରେ ବଧାତା ତୋରବିଚିତ୍ର ସର୍ଜନା,
 ତୋବନା କେ ହରିବ ମୋ ଅନ୍ତିମ ବେଦନା ।

ପାଣ୍ଡବ ବନବାସ

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ପରାସନେ ନାନା କଉଶଳ,
ଅବଲମ୍ବି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ହେବାରୁ ବିଫଳ ।
ଦୃଢ଼ନୀତି କରିବାକୁ ମାତୁଳମଣି ନେ,
ଦୁଃଶାସନେ ଆଲୋଚନା କରିଲ ଗୋ ପନେ ।
ଜନକଙ୍କଠାରୁ ଚତୁର୍ଥ ଆଶି ଅନୁମତ,
ଆରମ୍ଭି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସଙ୍ଗେ କପଟ ପୀରତ ।
ଆଣିଲ ଲେଡ଼ି ତାହାକୁ ଆପଣା ନବରେ,
କ୍ଷୀଣଲେ ସେ ୧ ନୀର ରଖି ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତରରେ ।
ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସଦସ୍ତ୍ର ହସଇ,
ଥକା ହୋଇ ବସିଗଲେ ଅତି ଲଜ ପାଇ ।
ଶକୁନର ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଦୁଃଶାସର ଲଞ୍ଜିନୀ,
ବେଇଥିଲ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅନ୍ତରେ ବେଦନା ।
ପାଞ୍ଚାଳୀକ ପଣ ରଖି ଶେଷେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର,
ଆରମ୍ଭିଲେ ପୁଣି ଖେଳ ମନ କରି ପ୍ରିୟ ।
ଜାଣି ନପାରିଲେ ତିଳେ ଶକୁନ କପଟ,
ପଡ଼ଗଲ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ୨ ଅବକଟ ପଟ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବୋଲେ ଯାଇ ଜନ୍ମେ ଦୁଃଶାସନ,
ପାଞ୍ଚାଳୀକ ଟାଣି ଟାଣି ଆଣିଲ ଚନ୍ଦନ ।
ବେଣୀମୁକୁଳତା ବାଲ ବାନ୍ଧନ୍ତୁ ବକଳେ,
ପିନ୍ଧିବା ବସନ ଭିତ୍ତି ଅଛି ଅଶ୍ରୁଜଳେ ।
ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପାଶେ ଥିଲେ ପାବନ କିଶକୀ,
ଗୁହଁଲେ ସେ ଦୁହେଁ କରି ଆଶି ମିତ୍ରମିତ୍ର ।
ଥିଲେ ତହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ଣ୍ଣ ଶକୁନୀଦ ବୀର,
କୃଷ୍ଣାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ନ ଫିଟେ କା ଗିର ।
ମନ୍ଦମତି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କୃଷ୍ଣା ବିବସନେ,
ଆଦେଶିଲେ ଦୁଃଶାସନ ରେଷ ବହି ମନେ ।
ଏକାନ୍ତ ଦ୍ରୌପଦ ଆର୍ତ୍ତେ ସୁମରନ୍ତେ ହରି,
ଶୂନ୍ୟରୁ ବସନ ଖସି ହେଲ ତହିଁ ଭରି ।
ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପଡ଼ଲ ବସନ,
ବୋଡ଼ାଇଲ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଲ ଅପଦନ ।
ପ୍ରମୋଦିତ ହେଲେ ସଦୃଶ ଏ ରୂପ ଦର୍ଶନେ,
ମାତଲେ ଦେଖଣାହାରୀ ମହିମା କାର୍ତ୍ତିନେ ।

ମଧୁକେନେ ଶୁଣିକପଟୀର
 ନପଡ଼ କବଳେ ତାର,
 ଅମୃତ ଦେଲେ ସେ ବସନ୍ତ ତାକୁ
 କର ଦୂରୁ ପରିହାର ।
 ଲୁହାୟୁ କଳକ କ୍ଷୟ କଲାଭଳି
 ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଳସ୍ୟ,
 ନକଲେ କରେ ଉତ୍ତମ ଦୁଷ୍ଟିନା
 ଦିଅଇ କେଶ ଅବଶୀ ।
 ପ୍ରାଚୀନରେ ବଢ଼ି କେ ପାଉଛି ସୁଖ
 ନକଲେ ଜୀବନ ଶ୍ରମ,
 ପ୍ରବେଶି ଶରୀର ନାନା ରୋଗ ଆସି
 ଦୁଃଖଶେଷରେ ଯମ ।
 ବସୁନ୍ଧରା ତଳେ ଦୁଃଖଭିତ୍ତି
 ଶ୍ରମ ବିନା ଜ୍ଞାନ କାର
 ବାଜ ବସନ୍ତ କି ଶମ ଦୁଃଖ କେବେ
 ନକଲେ ଚାଷ କେଦାର ।
 ସୁଖସୁ ଧନରେ ଲଭିଲେ ସନ୍ତୋଷ
 ହୋଇଥାଏ ସୁଖକର,
 ପଦେସୁ ପ୍ରାଣ କରୁଥାଏ ପିନା
 ନିରୁଣୟ ନରନ୍ତର ।
 ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଃଖାସନ ହୋଇ ଅବସନ୍ନ
 କରନ୍ତେ ଉପବେଶନ,
 ଦ୍ରୁପଦ ନନ୍ଦନ ଦେଖାଇ ତା ବେଣୀ
 ଶ୍ରୀଲୀଳା କୋପେ ଏସନ,
 “ଚରଦନ ଲାଗି ଗର୍ବ ଅବା ଦମ୍ଭ
 ନରହେ କାହାର ଭବ,
 ଦୁଃଖର ଶୋଣିତେ ବାନ୍ଧବ ଏବେଣୀ
 ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ହେତୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟବେ ।”
 ପାଞ୍ଚାଳୀ ବନେ ଶୁଣି ଦୁଃଖାସନ,
 କହନ୍ତୁ ତାକୁ ଶୋଧଭରେ
 “କୌରବ ନବରେ ଯେପ୍ରକା ହେବା ଲାଗି
 ଜନ୍ମିତୁ ଛୁଡ଼ି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ।”

ଏସନ ସମୟେ ସେଲୀମାଳିକା ରତି
 ଶୁଭବାରୁ ଉଦୟରେ,
 ବିଦୁର ଗାନ୍ଧାରୀ ଯଥାକ୍ଷୟ ପାଶେ
 ଯାଇ ନିବେଦିଲେ ତ୍ପରେ ।
 ଶୁଣି ନିବେଦନ ସାନ୍ତୁକ୍ୟ ପ୍ରଦାନ
 କର ପାଞ୍ଚାଳୀ ଆଗେ,
 କଲେ ତରଫାର କୁମାର ମାନକୁ
 ରାଜନ ଅତି ବିରାଗେ ।
 ମୁକୁଳାଳ ପାଶୁ ପାଣ୍ଡବ ମାନକୁ
 ଫେରାଇ ଜତ ପଦର୍ଥ
 ଲେଉଟିବା ଲାଗି ଅନୁଜ୍ଞା ଦେବାରୁ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ପ୍ରଜାସାର୍ଥ ।
 ତଦନ୍ତେ ସେମାନେ ଯାଜ୍ଞସେନା ସହ
 ବିଦାୟ ମାଗି ଅସ୍ୟନ୍ତନ,
 ଆରୋହୀ ଗମିଲେ ବୈରାଟା ବିଷ୍ଣୁର
 ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ହସ୍ତମନେ ।
 ଏଦଟଣା ଶୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ କର୍ଣ୍ଣ
 ଶକୁନି ସହଚ ଯାଇ,
 ଅପରବ୍ରତ ପାଶେ ହୋଇ ଉପଗତ
 ଶ୍ରୀଲେ ତାକୁ ବୁଝାଇ ।
 “ସୁଦ୍ଧ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ପଛାଏ ପାଣ୍ଡବେ
 ଗଲେଣି ସ୍ୟନ୍ତନେ ଚର୍ଚ୍ଚି
 ପଶାଖେଳେ ଜିତ ନପଥରେ ବନେ
 ବଳ ତାଙ୍କ ଦିବ ବଢ଼ି ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କୁ ହଜୁ- ଉତ୍ତର ଗଳାଇ
 ବସୁଧାରେ କେ ନଶ୍ୱରେ,
 ଜୀବନ ଧରିବା ଦେଖିଲୁ କି କାର୍ଯ୍ୟ
 କହନ୍ତୁ ଆମ୍ଭ ଆଗରେ ?
 ଅନିଷ୍ଟାବରଣ କରିଛ ଯାହାକି
 ସଭାରେ ପାଞ୍ଚାଳ ପ୍ରତି,
 ପସୋର ଯିବକ ପାଣ୍ଡବ ମାନସୁ
 ଦେବେକି କ୍ଷମା ସମ୍ପ୍ରତି ?

ଏଣୁ ଅନୁମତ ଦିଅନ୍ତୁ ଆମକୁ
ଖେଳିବାକୁ ଆଉଥରେ,
ଭାରିଲେ ପାଣ୍ଡବେ ଦ୍ଵାଦଶ ବରଷ
ରହିବେ ବନଭିତର ।
ଆଉ ବର୍ଷଟିଏ ପ୍ରଜନ୍ମ ଭବରେ
ପାଉଁଶେ ଯେବେ କଟାଇ,
ନ ଭୁଆଇ କଳ ଉଲ୍ଲସିତ ଚିତ୍ତେ
ରଜନ ଦେବୁ ଫେରାଇ ।”
ଏକାକେ ପ୍ରବେଶି ଜନନୀ ଗାନ୍ଧାରୀ
କଲେହେଁ କେତେ ବାରିଣୀ,
ନବଲଳ ମନ ନରପତିଙ୍କର
କରିବାକୁ ଚାଣ୍ଡବଣ ।
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣ ଶକୁନି ତଦନ୍ତେ
ନରପତିଙ୍କି ମଙ୍ଗାଇ
ପାଣ୍ଡବ ସେନାପତି ଫୋଇଲେ ଭୁର
ଆଣିବାକୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ।
ବହୁଦୁରଗତ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତମାନେ
ପ୍ରଣୟ କରିଦର୍ଶନ,
ପୁରୁଷେ ବୋଇଲି, ”ପୁନଶ୍ଚ ଶୀତଳେ
ଅନୁଜ୍ଞା ଦେଲେ ରଜନ ।”
ଏ ବଚନ ଶୁଣି ପ୍ରବେଶିତ ହୋଇ
ଲେଉଟିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର,
ହେମମୁଗ ପଛେ ଯେସନ ଆତ୍ମରେ
ଧାଇଥିଲେ ରଘୁବାଈ ।
ପାଣ୍ଡବନକର ପ୍ରବେଶି ସଭାରେ
କରିଲେଉପବେଶନ,
ହରଷେ ଶକୁନି ରାଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ତାପାଣ୍ଡେ ଦେଲ ଆସନ ।
ଦୁହିଙ୍କି ଅନାଇ ପଣ ସମାବୁର
ଭାସେ ଶକୁନି ଏପରି,
”ନକରେ ଯେ ଜୟ ବାବେଷ ବନେ
ଧିବପରିବାର ଧରି ।

ବରଷେ ତଦନ୍ତେ ରହିବ ପ୍ରଜନ୍ମେ
ବାହୁସଜନ ପ୍ରଦେବ,
ପଡ଼ିଗଲେ ଜଣା ପୁନଶ୍ଚ ସେପରି
କରିବେ ବନେପ୍ରବେଶ ।”
“ତଥାପୁ ଉଭୟେ ବୋଲନ୍ତେ ଶକୁନି
ନିଷେପିଲ ଅକ୍ଷ ଯବେ,
ଖଳଇ ଛଳନା କେବେ ମହାମନା
ବୁଝି ପାରିବ କି ଲବେ ।
“ଜଣିଲି ବୋଲି ସେ ଭ୍ରଷଟନ୍ତ ତକ୍ଷଣେ
ଯୁଧିଷ୍ଠିଙ୍କୁ ଅନାଇ,
ପାଣ୍ଡବ ବିଚିତ ହେଲେ ସଜବାନ
ବନେ ତହୁଁ ଯିବା ପାଇଁ ।
ପାଣ୍ଡବ ଧନତା କୌରବ ବିଭବ
ଏ କାଳେ ଦୁଃଶା ଦେଖାଇ,
ଡାକି ପାଞ୍ଚାଳିକ ନୃଶଂସ ବଚନ
ଭଣିଲି ଛୁତ ଫୁଲଇ ।
ଅର୍ଥନାଶେ ଯିନା ହୁଏ ଦୈନ୍ୟ ଜାତ
ଅର୍ଥ ବୁଝିରେ ଗରବ,
ଅର୍ଥକାମୀ ଭବେ ଲଜ୍ଜନ୍ତି ଦେବାକୁ
ଅପରକୁ ପରାଉବ ।
ମୂଢ଼ ସମାଗତମ ମୋହ ହୁଏ ଜାତ
ସାଧୁ ସହବାସେ ଧର୍ମ,
ଖଳଇ ସଂସର୍ଗ ଆସିଲେ ମଣିଷ
ଉପୁଜେ ନାନା ଦୁଷ୍ଟମ ।
ଦୁଃଖର ବନେ ଛବଣ ପାବନୀ
କରି ତାକୁ ଡରାଇ,
“ଭଣିଲି ରଣେତା ମୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ କରି
ଦେହ ତୋତେ ଉପହାର ।
ନିବାରଣ ଭୃଷା ଯଥାପ୍ରାପ୍ତ ସୁତ
ନଗୋଲକସୁତ ଛୁପିରେ,
ସଂପତ୍ତସମ୍ପାଦି ତୋ ଶୋଣିତ ଦେନ
ବାନ୍ଧବ ପୁଣି ଅଟରେ ।

କର୍ଣ୍ଣର ନିନ୍ଦା କେବେ କପିଧ୍ବଜ ୧
 ସହଦେବ ଶକୁନିର,
 କହେ ପୁନରପି ଏ ସଭା ମଧ୍ୟରେ
 ନୋହିବ କୁଥା ଏ ଗର୍ଭ ।
 “ବୋଲେ ସହଦେବ ଶକୁନିକ ବୁଝି
 ରେ ଗାନ୍ଧାର କୁଳଜାର,
 ଅସ ବୋଲି ଯାହା ଭାବୁ ମନେ ମନେ
 କରିବ ପ୍ରାଣ ସଫାର ।
 ଦୁଃଶରେ କାତବ ମୁକ୍ତବେଶୀ କୃଷ୍ଣା
 ଯ ଶୁଣୁ ସନ୍ନିହିତ ହୋଇ,
 ବିଦାୟକାଳୀନ ସ୍ତ୍ରୀନା କରିଲେ
 ଚରଣେ ମସ୍ତକ ଥୋଇ ।
 ସୁତମାତଙ୍କର ତାହୁଣ ଅବସ୍ଥା
 ଦର୍ଶନେ ମାତା ଶୋକରେ,
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦୋଷ ବୋଲି କହି ଅଶ୍ରୁପିଲେ
 କୁମାରମାନଙ୍କୁ ଖରେ ।
 ତରୁଜମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁଣ ଦୁଃଶରେ
 ଧକ ଜନମର ପ୍ରାଣ,
 ବନବାସୁକେଶ ବାସୁଦେବ ବିନା
 କରିବ କେ ପରିସାଣ ?
 ନିରାଶର ଚିତ୍ତେ କେନେ କୃଷ୍ଣାସଜେ
 ଗମନ୍ତେ ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନେ,
 ଆଦ୍ୟୋପାନ୍ତ ଶୁଣି ଲାଗିଲେ ନାଶ୍ୟ
 କୌରବ କୁସାଚଟନେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ହାୟରେ ଦଇବ ନାନାମତେ ଯାହା
 ଦେଉ ରୁ ନିତି କଷଣ,
 ତେଜୁନାହିଁ ଲବେ ମଣିଷ ଅନ୍ତର
 ଦେଖି ତୋ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଣ ।
 ଦୁର୍ଭିକ୍ଷା ପାଣ୍ଡବେ ଗମନ କାଳରେ
 ୩ ପ୍ରାକାରେ ବସି ବାୟୁସେ,

କୁନ୍ତୀବଂଶ ଧୂଂସ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ କ
 ଚକ୍ରାର ଚରି ୧ ଭୟସେ ?
 ଏକାକେ ପୁରୁଷି ବିଦାୟୁ ଆସି
 କଉରବଙ୍କ ବଳାଶ,
 ଦର୍ଶିବ ବୋଲି ସେ ଶୁଣାଇ ସକଳ
 ଗମିଲେ ପୁଣି ଆକାଶ ।
 ବିଭବ ବିଭ୍ରଷ୍ଟ ପାଣ୍ଡୁ ସୁତମାନେ
 ସେ ଦିନ ସାୟଂକାଳରେ,
 ଅନାହାରେ ରହି ଯସବାସ ତଳେ
 ଯାପିଲେ ନିଶା ଦୁଃଶରେ ।
 ବିଭବଶ୍ଚ ଅନ୍ତେ ୩ ପିଣ୍ଡସନବଦ
 କରନ୍ତେ ଚୈଁ ପ୍ରବେଶ,
 ମଧୁର ବଚନେ- ତୋଷି ପୁଣ୍ୟଶ୍ରେଣୀକ
 ବର୍ଣ୍ଣିଲେ କୁଟୁମ୍ବ କେଶ ।
 ଶୌନକ ନାମରେ ୪ ଶମୀଗର୍ଭ ଜଣେ
 ତହିଁ ହୋଇ ଉପମତ,
 ଧର୍ମ ସମ୍ବରରେ କଲେ ଆଲୋଚନା
 ଧର୍ମରାଜଙ୍କ ସହିତ ।
 ବୋଲନ୍ତି ଶୌନକ ବିପକ୍ଷତ ଭାବ
 ଦେଖୁଛି ସଂସାରେ ନିତି,
 ସାଧୁ ଯାହାକି ତେଜନ୍ତି ଅସାଧୁ
 ତହିଁରେ ଲଭନ୍ତି ପ୍ରୀତି ।
 କର୍ମସ୍ଥ ଭବେ ସିଦ୍ଧିଲଭ ଲାଗି
 ଲୋପୁ କରି ନିଗ୍ରହ,
 ସଂଯମ ପ୍ରସବେ ଲଭିବ ଶେଷରେ
 ପରମେଶ ଅନୁଗ୍ରହ ।
 ଅର୍ଥଲଭ ଆଶେ ଅଥବା ବିନାଶେ
 ନ ଭୋଗେ କିଏ କଷଣ ?
 ତେଣୁ ହେ ୫ ଅବସ ବାତସ୍ପୃହ ହୋଇ
 କରନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ ଧାରଣ ।
 ନୋହିବ ମଣିଷ ସେହୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ
 ସେହୁହୁ ଜାତ ବକାର,

ମାନସିକ ଦୁଃଖ ପ୍ରଣମିତ ସିନା
 କଲେ ଚନ୍ଦ୍ରା ପରିହାରି,
 ନୂପୁର ପଦ୍ମେ କୃପା ପୁଷ୍ପ ଫୁଟି
 ରଞ୍ଜିଲେ ପ୍ରଜା ମାନସ,
 ବଜ ଶାସନରେ ଲଭି ତୃପ୍ତି ସଦା
 ସରବେ ହୁଅନ୍ତି ବଶ ।
 ୧ ଶଶୁ ହେଲେ ପତି ଲଭେ ଅନାଦର
 କାମିନୀଠାରୁ ଯେସନ,
 ପ୍ରଜାପୁଞ୍ଜିଠାରୁ ଶୁଣନ୍ତି ଧକ୍କା କାର
 ମହେଷ ନୂପ ତେସନ ।
 ବ୍ୟାଧିଭୟପ୍ରସନ୍ନ ମୃଗକୁଳ ପରି
 ପ୍ରଜାପୁଞ୍ଜି ହେଲେ ଯନ୍ତ୍ର,
 ସସାଗର ଧରା ନ ପଡ଼ି ଅବଶ୍ୟ
 ହୁଏ ସଦା ଅପଦପ୍ର ।
 ଅନ୍ୟାୟରେ ବଶ ହେଲେ ନରପତି
 ସମୁଦେ ଲଭେ ବିନାଶ,
 ୨ ଜଳଦପଟଳ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ଯୋଗେ
 ଲଭଇ ଯେହ୍ନେ ୩ ପର୍ଯ୍ୟାସ ।
 ସାଧୁ ଆଚରଣ ଧର୍ମ ଆଚରଣେ
 ବଜାର ବଡ଼େ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ଶତ୍ରୁତ୍ୟ କାରଣ ଧର୍ମ ସିନା ଭବେ
 ଅଧର୍ମ ଲଭେ ବିପତ୍ତି ।
 ଦୁର୍ଜୟ ଲଭୁଥିବୁ ଅଧୀନେ ଦୁଃଖୀଧ
 ଆଶ୍ରମ ନିବୃତ୍ତ ଅନର୍ଥ,
 ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ସେ
 ଲଭଇ ଅନ୍ୟାୟ ଅର୍ଥ ।
 ଶୋଧ ମଣିଷର କରଇ ଶ୍ରୀରାମ
 ରୂପକୁ ଗ୍ରାସଇ ଜଗ,
 ଲଜ୍ଜାକୁ ହରଇ କାମ ଅବିରାମ
 ନାଶଇ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଭବ ।
 ଶୀଳତାରେ ଭଦ୍ର ବୋଲି ହୁଏ ଜାତ
 ସାଧୁତାର ବ୍ୟବହାରେ,

ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର କିଏ ମିଳେ ପରିବ୍ରା
 ଆପଦେ ସିନା ସଂସାରେ ।
 ଅମୃତାନ ଲଭି ସରଳ ସୁସାବେ
 ତଳଇ ଭବେ ସନ୍ତାନ,
 ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନ୍ୟାୟକୁ ବୋଲି
 ଭବଇ ସଦା ଦୁର୍ଜନ ।
 ଶୈଳକ ଶ୍ରୀତି ଶ୍ରୀତି ଶ୍ରବଣେ
 ପୁରୋହିତକୁ ଡକାଇ,
 ଜବେ ବନରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାକୁ
 କହିଲେ ସବୁ ବୁଝାଇ ।
 ପ୍ରଭୁକ୍ଷୁ ଉଠି ବିଶ୍ୱବସୁ ପୂଜା
 କଲେ ନରହବ କେଶ,
 ବୋଲି ଚନ୍ଦ୍ରା କରି ପୁରୋହିତ ଧୌମ୍ୟ
 ଦେଲେ ତାକୁ ଉପଦେଶ ।
 ଗାନ୍ଧୋଧାନ କରି ଅତି ପ୍ରଭୁକ୍ଷୁ
 କରନ୍ତେ ରାଜା ସେପରି,
 ଅନ୍ଧର ଅନ୍ଧବ ନରହଲ ପୁଣି
 ଧ-ପ୍ରେଷ ଗଲ ଅପସରି ।
 ବିପ୍ରପରିବ୍ରାତ ପାଣ୍ଡବ ଏଅନ୍ତେ
 କୁଣ୍ଡା ପୁରୋହିତ ସହ,
 କାମ୍ୟକ କାନନ କରିଲେ ପ୍ରବେଶ
 ଲଭି ଭାବୁ ଅନୁଗ୍ରହ ।
 ସମୃଦ୍ଧି ସମ୍ପନ୍ନ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ
 ପାଣ୍ଡବେ ଥିବା କାଳରେ,
 ଉପନୀତ ହୋଇ ବହୁର ସେଠାରେ
 ସକ୍ରତ ହେଲେ ଆଦର ।
 ତହୁଁ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ପରୁର ପରୁର
 ଆଗମନର କାରଣ,
 ସକଳ ବୃନ୍ଦା ବର୍ଣ୍ଣନେ ଆତ୍ମରେ
 କଲେ ସେ ଚାଟା ଶ୍ରବଣ ।
 ଏଣେ ୪ ପଲ୍ଲବ ନିଜ ଭ୍ରମ ବୁଝି
 କରି ପରିତାପ ଅତି,

ଶେଷା ବିବର୍ତ୍ତନେ ସଞ୍ଜୟକୁ ଡାକ
 ଯେଷିଲେ ବନେ ଝଟିତ ।
 ଶିବଦୁରକୁ କାମ୍ୟକ କାନନେ
 ପାଣ୍ଡବ ସନ୍ଧ୍ୟାଧାନରେ,
 ମଧୁର ଆଳାପେ ଯାପିଲେ ଶବ୍ଦ
 ସକଳ ଅତି ସୁଖରେ ।
 ସଞ୍ଜୟ ବିଦୁର ଚହୁଁ ବିଦା ମାଗି
 କଲେ ହସ୍ତିନା ଗମନ,
 ପ୍ରବେଶି ନବରେ ଅନ୍ୟାକା ସୁତକୁ
 ସାକ୍ଷାତ କଲେ ବହନ ।

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ପାଣ୍ଡବ ଦର୍ଶନ ଛକ୍କାରେ କେଶବ
 ପ୍ରବେଶି କାମ୍ୟକ ବନେ,
 ଭୁଲ ଅବତଂସ ଧନୁଁ ରଞ୍ଜିତୁ ସେ
 ତୋଷିଲେ ଅଭିବାଦନେ ।
 “ବୋଇଲେ ତଦନ୍ତେ କୌବେ ପକ୍ଷୀୟ
 ସକଳ ରଣେ ନିହତ
 ହୋଇ ଶେତ୍ରୀ-ତୁଷା ମେଣ୍ଟାଇବ
 ସେହି ମାନଙ୍କ ରକତ ।”
 କୁରୁସଭା ତଳେ ଯାହା ଅପମାନ
 ଦେଇଥିଲା ଦୁଃଶାସନ,
 ଶଶିଶ୍ରୀମା ଲାଢ଼ା ଭାଷିଲେ ଆତ୍ମତେ
 କରି ଲୋଚକ ମେନେ ।
 ବୋଧକର କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣାକୁ କହିଲେ
 “ନକର ଶୋନୋ ଲବେ
 କୁରୁବଣ ଧ୍ବଂସ ଦର୍ଶକ ଅବଶ୍ୟ
 ଦେଖିବେ ସଭାବେ ଭବେ ।
 ଅର୍ଜୁନ ନାରୀତେ ନିଧନ ଲଭିବେ
 ଭଣେ ସେହି ମନମତ
 ତୁମଭଳି ଶୋକେ ହୋଇବେ ଆତୁର
 ତାଙ୍କର ବଲ୍ଲଭତତ ।

୧ ବିଦୁର ୨ ଦ୍ରୌପଦୀ

ଏତାଦୃଶ କଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତା ତୁମ୍ଭର-
 ଥିଲେ ମୁଁ ଦାରକାପୁରେ,
 ଦୁଃଖଦୀତା ବରପ ଦୁଃଖପ୍ରଦ ମଣି
 ରହନ୍ତି ତା ପାଶୁ ଦୂରେ ।
 ପାଣ୍ଡବ କୃଷ୍ଣାକୁ ବୁଝାଇ ଏସନ
 କରନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ଥାନ,
 ହୈତବନେ ଯାଇ ପାଣ୍ଡୁସୁତେ କଲେ
 ଦନକାଳେ ଅବସ୍ଥାନ ।
 ରସାରେ ପ୍ରାକୃଷ୍ଟା କାଳ ପ୍ରବେଶ,
 ପ୍ରସୂତ ମଣ୍ଡିତଶିଖା ପ୍ରବେଶ,
 ସରୋବରେ ମୋଦେ ଖେଳେ ଯବରତା,
 ଦନ ଦେଖିଲେଶି ଦେଖାଏ ଛଟା,
 ଅଞ୍ଜନ ଜଳ ଭିତରେ

ଟିପି ଟିପି ନାଟକ ବଜାଉଛି ଦଣ୍ଡ
 ନଶି ଯାପି ଉଜାଗରେ ।
 କେବେ ଟିପି ଟିପି କେବେ ଆସର *
 ହୋଇ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମରେ କାସାର ୭
 ବସିଛି ୭ ଶିଶୁ ତରୁ ଡାଳରେ
 ଲୁଗିଅଛି ମନ ଦନ ସେରେ ୮
 ଏପ୍ରିୟକ ପ୍ରିୟକ ରସି
 ଗୁଞ୍ଜିରୂପ ପ୍ରିୟକ କରେ ମଧୁପାନ
 ତଥୁପରେ ମୋଦେ ବସି ।
 ଦନ ଦନ ୧୧ ଅବ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରବଣେ
 ରବିଲ୍ ତାହୁକ ବାଞ୍ଛଣ ବଣେ
 ଦନ ପଲ୍ଲବରେ ଦେଲେ ଦୋଡ଼ାଇ
 ପାଦମ ଲତାଏ ଅଙ୍ଗ ଲୁଚାଇ,
 ୧୨ ନର୍ତ୍ତକ କୁଟ ଦେଶରୁ
 ପୁଲକେ ବାହାର ନର୍ତ୍ତକୀ ସହିତ
 ପକାଇଲା ଭାଙ୍ଗି ତରୁ ।
 ଦେଖି ଶହରୂପ ମେଦ କୋଳରେ
 ନାଚ ଉଠିଲେଶି ପିଲେ ମୋଦରେ
 ମାରୁତ ବିଜୁଳ ଅବେ ଥର

୧ ବନ, ୨ ରଞ୍ଜିତଂସ, ୩ ମଧୁର, ୪ ବେଜ,
 * ବୃଷ୍ଟିପାତ, ୬ ସରସବର, ୭ ରୁଚକ, ୮ ପାଣି,
 ୯ କଦମ୍ବଫୁଲ, ୧୦ ଭ୍ରମର ୧୧ ମେଦ, ୧୨ ହାଣ୍ଡ

୧ ବର୍ଷ ୨ ବର୍ଷ ତୋଳ ଝାଡ଼ୁଲ ପର,
 ବନ୍ଧୁ କହଲ ପବନ
 ୩ ଆନୁପାନୁପଞ୍ଚ ଦେଲ ସୁଖ ସିନା
 କମ୍ପେ ଜନ ଅପଦନ ।
 ୪ ଦନ୍ତାଦେଶୁ ବନ୍ଧେ ଝରଣା ଜଳ
 ପିଇଲେ ମନ୍ଦାଏ ପେଟ ଶୀତଳ,
 ୫ ଶତଧାର ନାଦେ କମ୍ପଇ ଧର
 ଦନସାର ପୁଣି ନପଡେ ଖର,
 ଅନଳ ବଳ ନେଶାଇ
 ଝଙ୍କି ଘରଦାର ମହା ମହା ଦ୍ରୁମ
 ସଜଳେ ଦେଲ ଭସାତ ।
 କାହୁଁ ଅଇଲ ଏ ବାଦଲ କାଳ,
 ଭୁଜମାନଙ୍କ ହେଲଣି କାଳ
 କଷ୍ଟଜୀବିତ ପେଟ ବକଳେ
 ମୁଁ ଅନ୍ଧ ଲାଗି ଗଡ଼ନ୍ତି ତଳେ,
 ବୁଝାମଣା ଦଇବର
 କେ ବୁଝିବ ଭବେ ଏ କପଟ ଶୁଭ
 ତା ହୃଦ ସଦା ପଟର ।
 ୬ ଜନାଗମାନସ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ
 ବର୍ଷିଲେ ମନ୍ଦାଏ ଲାଗିବ ଖନ୍ଦ,
 ମନ ଦୁଲାଣିଆ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ
 ଲାଗିଛି କେଦାରେ କିଛି ନଖାଇ
 ସମ୍ଭାଳେ ଉଦର ଦାଉ
 ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମିଳେ ତା କପାଳେ
 ଗିଳିଦିଏ ଟାଉ ଟାଉ ।
 କେତେ ଭୃଙ୍ଗବା ହରଷେ ଅତି
 ଭ୍ରମିଲେଣି ୭ ଧର ଦେଶେ ସମ୍ପ୍ରତି,
 ତରବରେ ୮ ଶପ୍ତ ଦିଅନ୍ତି ଖାଇ
 ଦେଖିଲେ ମଣିଷ ଛାନ୍ତି ପଳାଇ,
 ଦୁବଳର ସଦା ଡର
 ଦେଖିଲେ ବଳୁଆ ଛପିଯାଏ କାହିଁ
 ହେବ ବୋଲି ହରବର ।

୧ ମୟୂର, ୨ ପୁଚ୍ଛ, ୩ ମହିଷ, ଗଣ୍ଡାର, ୪ ବନ,
 ୫ ବଜ୍ର, ୬ ଚଷା, ୭ ପବନ, ୮ ବାଳଭୃଣ, ଦାସ

ଜଳେ କରୁଥିବା ୧ ଶକଳୀକେଳୀ
 ଦର୍ଶନେ ପିଲଏ ବାନ୍ଧିଲେ ମେଳ,
 ଘଡ଼ିକେ ଆନନ୍ଦ ଘଡ଼ିକେ ଦୁଃଖ
 କେ ପାଏ ସଫାରେ ଅନିଶ ସୁଖ,
 ଧରଣକୁ ମୋଦେ ମୀନ
 ଆପଣା ବୁଝିରେ ସାରୁଛି ସଫାରେ
 ଗର୍ବେ ବାପୁଡ଼ା ଦନ ।
 ଅସିଲଣି ବଡ଼ ଉଚ୍ଛ୍ୱଳ କଳ
 ଫୋପାଡ଼େ ଉପାଡ଼ ବଟପୀମୁଳ,
 କେକାଳେ ଶୁଣି ଭୁଜଗକୁଳ
 ଲୁଚି ନେବାକୁ ନେଲେ ଆକୁଳ,
 କୋଟର ଭିତରେ ପସି
 ଉଣୁଛନ୍ତି ସଜ ଜଗତ ପ୍ରବେଶେ
 ପଳାଇବେ ଧୀରେ ଶସି ।
 ପ୍ରକୃତିଟି ଗୋରା କରି ଦର୍ଶନ
 ଲଖନାହିଁ ତହିଁ ପାଆଳୀମନ,
 ଓଲଟ ପାଲଟ ଦୁନିଆଁ ମାତ
 ଏଥିଲଗି କମ୍ପା ଲଗିଛି ପ୍ରୀତି,
 ଅଛି ଯା କପାଳେ ଯାଉ
 ମନ ତେଜ ସିନା ଆଚରିଲେ ଭଲ
 ମିଳିବ ସୁଖ ଅପାର ।
 ବୁଝଇ ବନରେ କରଲେ ନିବାସ
 ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମହାମତି,
 ବନ୍ଧୁ ଯାଉଅଛି ପାଦଦେଶେ ଯାଉ
 ପୁଣ୍ୟତୋୟା ସରସ୍ୱତୀ ।
 ପୁରଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଋଷି
 ସେ ବସିଲେ ଦିନେ ଅସି,
 ଦେଲେ ପରମର୍ଶ ପାଣ୍ଡବେ “ଅଧର୍ମେ”
 ନିହତ କେବେ ପ୍ରୟାସୀ ।
 ବଳଅଛି ବୋଲି ତେଜଲେ ଧରିମ
 ଦାରୁଣ କଷଣେ ପଡ଼ି,
 ଦେଖନ୍ତି ସରବେ ଦୁନିଆଁ ଭିତରେ
 ଯାଉଛି ମଣିଷ ସଜ ।

ଝିଣିଆସତ ବାତ ହେଲେ ସଂଯୋଜିତ
 ପ୍ରଦର୍ଶ୍ୟ ଅଟକା ଯଥା,
 ଛାବବଳେ କ୍ରନ୍ଦ- ତେଜ ସଂଯୋଗରେ
 ଶବ୍ଦ ଲଗତେ ତଥା ।
 ଏହି ଆମର୍ଶ ଶ ଦେଇ ମାକଣ୍ଡେୟ
 କରନ୍ତେ ତହୁଁ ପ୍ରସ୍ଥାନ,
 ବିଷଣ୍ଣ ବେନା ଯୋଗ୍ୟ ଶ୍ରୀକ୍ଷିଲେ
 ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ସନ୍ଧ୍ୟାଧାନ ।
 “ଜାଣନ୍ତି ଆପଣ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
 ନକର ତଳେ ଶୋନୋ,
 କୁରୁସଭାତଳେ ନିର୍ଭୀକ ଶ୍ରବଣେ
 ଦେଲା ଯା ଅବମାନନା ।
 ବିପିନେ ପ୍ରବେଶି ସମ୍ଭବ କୋପକୁ
 ସହୁ ପାହା କଟଣ,
 ପ୍ରତିକାର ଲାଗି ଜକଲ ଯୋଗାଡ଼
 ହେବ କି ଦଶା ହେବ ?
 ତରଳ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଶୁଭ୍ର କଳେବର
 ଦଶୁର କେତେ ବେଶ୍ଟି,
 ଯୋଦ୍ଧା, ଭୀଷମାନେ କର ବନବାସ
 ଦଶନ୍ତ ଅତି ବିଷଣ୍ଣ ।
 ଅପ୍ରମିତ ବାର ପବନ କୁମାର
 ନିଲୋତ କାହା ସାହାଯ୍ୟ,
 ହଟାଇ ସମସ୍ତେ କୌରବଙ୍କ ଠାରୁ
 ଆଶାନ୍ତ ଫେରାଇ ରାଜ୍ୟ ।
 ଜାଗରୁକ ଥିଲେ ଦୁଷ୍ଟପ୍ରତି ସଦା
 ପଡ଼ି କି କେବେ ଆପଦ,
 ଦଣ୍ଡର ବିଧାନ ନକଲେ ଦୋଷୀକ
 ଦୁଃଖ ଶେଷ ଦରଦ ।”
 ଦଶନ୍ତ ଉତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ଏଅନ୍ତେ
 ସୁଧୂର ମହାମତି,
 “ଯଦି କହନ୍ତି ମଣିଷକୁ ସିନା
 ସତ୍ୟହିଁ ଦିଏ ମୁକତି ।

ହୋଧରୁ ଉତ୍ତର ହିତ ବା ଅହିତ
 ଜାଣନ୍ତି ସଜ୍ଜନେ ଭବେ,
 କରୁଅଛୁ ବ୍ରତ ଚଳିବ ସତତ
 ସତ୍ୟରୁ ନଟଳ ଲବେ ।
 ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଠାରୁ ଦୟା ଶ୍ରେୟସ୍କର
 କହନ୍ତି ବୁଧେ ନୟୁତ,
 ଅସାଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକ ପରିଭ୍ରବ ଦେବା
 ନୁହଇ କେବେ ସଙ୍ଗତ ।
 ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିଲେହେଁ ଅପକାର ଚନ୍ଦ୍ରା
 ନକର କେବେ ଜବନେ,
 ବ୍ରହ୍ମର ମୂଳ ହୋଧୁଁ କେବଳ
 ହେତୁ ରଖ ସଦା ମନେ ।
 ବଳବାନ ବାୟୁ କରେ ବଶୀଭୂତ
 ତୁଣ ଅଗ୍ରସର ଯଥା,
 ଦୈବବଶବର୍ତ୍ତୀ ତୋଳ ପ୍ରକଟିତ
 ପ୍ରାଣିଏ ଜଗତେ ତଥା ।
 ସଂଶୟ ରହିତ ହୋଇ ବସୁଧାରେ
 କରବ ସେବା ଧର୍ମେ,
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତିକ ତେଜଲେ ହୃଦୟ
 ମିଳେ ସୁଖ ନିରନ୍ତର ।”
 ତହୁଁ ଆସି ଶ୍ରମ ହୋଇ ତମ ତମ
 କହଇ ବିଷଣ୍ଣ ମନେ,
 “ଆଦିଶଙ୍କ ପାଶେ ହୋଇ ବଶବର୍ତ୍ତୀ
 ପାଉଛୁ ଦୁଃଖ ଜବନେ ।
 ଶ୍ରମ ବାହୁବଳ ଜାଣନ୍ତି କୌରବେ
 ଅନୁଜ୍ଞା ଦେଲେ ସଦୟେ,
 ସେମାନଙ୍କୁ ରଣେ ଶଶ୍ଵ ଶଶ୍ଵ କରି
 ପଠାଇବ ଯମାଳୟେ ।”
 ନିନ୍ଦା ବା ପ୍ରଶଂସା ନରାବ ମଣିଷ
 ଲୋଡ଼ଇ ଆପଣା ସୁଖ,
 ପରଠାରୁ ଲଭ ପରାଭବ ଭବେ
 ସକଳେ ପାଆନ୍ତି ଦୁଃଖ ।
 ଶ୍ରମ ମନୋହର ଜାଣି ଧର୍ମରାଜ
 ବୁଝାଇବା ସମୟରେ,

ବାକ୍ୟ ବଶାରଦ ପରାଶର ସୁତ
 ବ୍ୟାସ ପ୍ରବକ୍ଷିଲେ ଶରେ ।
 ଦରଶନ ଲଭି ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡବେ
 ହେଲେ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ,
 ସିଦ୍ଧି ଲାଭ ପାଇଁ ଉପାୟ ବତାଇ
 ହେଲେ ତହିଁ ଅନ୍ତ ହିତ ।
 ଯାଜ୍ଞସେନା ସଙ୍ଗେ ସୁଧୂର୍ଘର ନୃପ
 ହରିବାକୁ ମନୋବ୍ୟଥା
 ରୂଷିଗଣ ମୁଖୁଁ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି ବସି
 ନଳଦମୟନ୍ତୀ କଥା ।
 ଶାସନପଦ୍ଧତି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କର
 ଜାଣିବାକୁ ଅଜାତାର,
 ଗଲା ୧ ଅପସର୍ପ ବଶିଷ୍ଠ ଭଜନ
 ବ୍ରହ୍ମରୁଷି ବେଶଧାରୀ ।
 ଜ୍ଞାତ ହୋଇ ସବୁ ଘେରି ସେ ବନକୁ
 ସ୍ୱାମୀ ହିତକାଣ୍ଡ ଭରି,
 ନବେଦିଲା ଅସ୍ତ୍ର ପୁରୁଷର୍ଷଭଙ୍କ
 ତା ଶାସନ ସମ୍ଭର ।
 ସ୍ୱାମୀ ହିତକାଣ୍ଡ ପ୍ରଭୁର ସମୀପେ
 କହିବାକୁ ସତକଥା,
 ଭୃଷର ଧରମ ଛାଡ଼େ ନାହିଁ କେବେ
 ଲଭିଲେହେଁ ଗୁରୁବ୍ୟଥା ।
 ଶେଷ ଅମଙ୍ଗଳ ସଦ୍ୟ ପ୍ରିୟ କଥା
 କହି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଗରେ,
 ବାହାଦୁର ଲାଗି ଆକରଲେ ଛଳ
 ପଡ଼ଇ ଜଣା ସଭରେ ।
 ଅମାତ୍ୟ ପ୍ରଭୁର ଥିଲେ ନରନର
 ପରସ୍ପର ଅନୁରାଗ,
 ସକଳ ସମ୍ପଦ ହେଉଥାଏ ଠୁଳ
 ନ ଜନ୍ମି ଲବେ ବିରାଜ ।

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

କ୍ଷମା ମାଗି ଫସ୍ତ ଆଗେ ଭାଷେ ଅଜାତାର ଆଗେ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସରାଗେ ଶାସନମାତ
 “ତବପ୍ରତି ରଖେ ଭୟ ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରେ ସଦୟ
 ଷଡ଼ବର୍ଗକୁ କରିଜୟ ଅନୁଷ୍ଠ ପ୍ରୀତି
 କୃତ୍ରିମ ସାଧୁତା ବଳରେ,
 ମିତ୍ରତା ବାନ୍ଧୁଛୁ ପୁଣି ଯବୁ ମେଳରେ ।
 ଅହରହ ନରନର ସତବକ୍ତ କରି ବଣ
 ବଞ୍ଚାଇଛୁ ନିଜ ଯଶ ଚଉଦିଗରେ
 ଅପାସେ ନଦେଇ ବିଭୁ ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟେ ରଖିଛନ୍ତି
 ଶକ୍ତପୁରେ ନୋହି ତୃଷିତ ରହି ଯୁଗରେ
 ପ୍ରଜାବର୍ଗ ଅଯଥା ଦଣ୍ଡ
 ନଦେଇ ଶାସୁଛୁ ରାଜ୍ୟ ବଢ଼ଇ ଚଣ୍ଡ ।
 ଧର୍ମନୀତି କରି ପ୍ରକାଶ କେଜି ସକଳ ବିଳାସ
 ଋଷପତ୍ନୀ କରି ବିନାଶ ପ୍ରଜାହିତରେ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାଦେନ କରି ଧ୍ୟାନ ଛାଡ଼ି ମନୁ ଅଭିମାନ
 ଶତୋପାଧାର ଯଯାମାନ କରି ରାଜ୍ୟରେ
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇଛୁ ଅତି
 ୧୦ ଅନାରତ ଜାଗ୍ରତ ତା ୧୧ ଧୃଜନୀତ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ରାଜନର ଅବଶିଷ୍ଟ ଗୁପ୍ତଚର
 ଆଶନ୍ତି ତଥ୍ୟନଙ୍କର ଅନ୍ୟରାଜାର,
 ଆସମୁଦ୍ର ଶୁମନ୍ତଳ କବିବାଲାଗି କବଳ
 ଚନ୍ଦ୍ରାକର ଅବିରଳ ଶାସନ ଭାର
 ଅର୍ପି ଦୁଃଶାସନ ହସ୍ତରେ
 ୧୨ ମର୍ଗନ କରୁଛୁ ନୀତି କର୍ତ୍ତୃ ସଙ୍ଗରେ ।
 ପରାସନ ଅର୍ଜୁନର ଲୋକମୁଖେ ଥର ଥର
 ଶୁଣି ୧୩ ବସନ୍ତ-ବାସର ରହିବ ଡ଼ରେ
 ଜୟ ଆଶା ପୋଷିମନେ ତୁମର ଛୁଦ୍ର ଗୋପନେ
 ୧୪ ଗୁପ୍ତ ଗତି ଧୂଳିବନେ ଆଶନ୍ତି ଶରେ

୧ ସୁଧୂର୍ଘର ୨ ଭୀମ ୩ ଧନ ୪ ନମ୍ରତା ୫ ଶତ୍ରୁ
 ୬ ସବଦା ୭ ଜଳଶ୍ରୟ ୮ ସୁଧା ୯ କ୍ଷମତାଶାଳୀ
 ୧୦ ସଦା ୧୧ ସେନା ଫସ୍ତ-ଭର ୧୨ ପରମର୍ଗ
 ୧୩ ଶକ୍ତି ଦିନ ୧୪ ଗୁପ୍ତଚର

ପରାଜିତ ହେବ ଯେପରି
 କରନ୍ତୁ ୧୦ ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଡେରି ନକରି ।
 ୨ ପ୍ରେଷ୍ୟ ଆସ୍ୟରୁ ଦ୍ରୌପଦା ଶ୍ରବଣେ ରୋଷେଷପପଦ
 କୌନ୍ତେୟଙ୍କୁ ଦୋଷଲବ୍ଧ ଶ୍ରାବେ ଏସନେ,
 ନିଜ ୪ ଏଣେଶୀ ନାଶି ଅର୍ଜୁନର ପାପରାଣି
 ୫ ପାଣି ପରି ପିଣିତାଣୀ ହେଲୁ କାନନ
 ସସାଗରା ଧରା ହରାଇ
 ଅସନ୍ନିତେ ନିଜ ଶ୍ରାବ ଦେଲୁ ଲିଭାଇ ।
 ବସୁନ୍ଧରାଙ୍କ ମାନବ ଜଗେ ସଦା ତା ବଢ଼ବ
 ନ ଲଭଇ ପରାଭବ କେବେ ସଂସାରେ
 କପଟୀ ରାଶି କପଟ ଲଗାଇ ଲଟପଟ
 ମଣିଷକୁ ଛଟପଟ କରେ ବେଗରେ
 ତୁମଭିନ୍ନ କିଏ ଭାବରେ
 ଶମଙ୍ଗଲକୁ ଦିଏ ଛୁଟି ପରି ହାତରେ ।
 ଶୟନୁ ବନ୍ଦୀ ଗାନରେ ଉଠେ ଯେହୁ ପ୍ରଭୁଂଷରେ
 ୭ ଅଶିବ ଶିବାରୁତରେ ୮ ଗ୍ରୀବା ବର୍ଜନ
 ନିଦିଏ କି ଶେଷମନେ ଆବୋରଣ ଗିରିବସନେ
 ୧୦ ପଲକ ପଳ ଅଗନେ ୧୧ କାଳ ଯାପନ
 କେଉଁ ଜନ ଏହା ସହବ
 ଦଟାଇଛି ପୁର ପାୟୁ ହରୁ ଦଇବ
 ଆରେବା ସଦା ଶମ ଅଟଇ ଖୁଷି ଧରମ
 ୧୨ ସୁସୁଧାନ ପରାହମ ମନୁ ମତରେ
 ତବାଦେଶ ମାନ ମାନ ହେଉଅଛି ମାନ ହାନି
 ହୋଇ ଏଡେ ମହାଜ୍ଞାନ ଶମୁ ଭୟରେ
 ଯାପିବା କି ଏପରି କାଳ
 ସୁଭଲଗି ଶ୍ରମ ଏବେ କରୁଛି ଆଳ ।
 ଶମୁଠାରୁ ପରାଭବ ଲଭି ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ
 ନକଲେ ଭବେ ମାନବ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ
 ଜଟାଧର ହୋଇ ବନେ ପ୍ରାଣ ଧରି ପଳାସନେ
 କାଳଯାପି ପ୍ରଣମନେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମନେ

୧ ଶୀଘ୍ର, ୨ ତେ, ୩ ଶୀଘ୍ର, ୪ ହରିଣ ହରିଣୀ,
 ୫ ବ୍ୟାଧ, ମାସଭେଦ, ୬ ପତିବ୍ରତା ସ୍ତ୍ରୀ, ୭ ଅମଙ୍ଗଳ,
 ୮ ଭବ, ୯ ବକଳ, ୧୦ ମାଂସ, ୧୧ ଭକ୍ଷଣ, ୧୨ ଯନ୍ତ୍ରପୁ

୧୩ ରାଜଧାନୀ ୧୪ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଛୁଟି
 ୧୫ ହବ କରୁ ହୃତାଗନେ ୧୬ ହବ ଅଜାଡ଼ ।
 ସଦା ମାତ ପାଳି ପାଳି ମାତଠାରୁ ଶୁଣି ଗାଳି
 ବଦନେ ବୋଲୁଛ ଜାଳି ଦେଖନ୍ତୁ ଲୋକେ
 ନାନା ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ପାଇ ରହିଛି ପ୍ରାଣ ନୟାଲ
 ଶ୍ରମ ଭୁବନ ଆଇ ଜବନ ଶୋକେ
 ଦୃପଦ ନନ୍ଦନା କାନନେ
 ଯାପୁଅଛି ପୁର କଥା ପକାଇ ମନେ ।
 ପୌରୁଷେନ୍ଦ୍ରନା ଭବେ ଦିଅଇ ପ୍ରେଷ ମାନବେ
 ଜନ୍ମାଏ ଧ୍ୟାନ ଗୌରବେ ସବୁ ସୁଗତେ
 ଅବରତ ନେଲେ ସର୍ବ ୧୭ ବଡ଼ଇ ମଣିଷ ସର୍ବ ୧୮
 ଆଳସ୍ୟ କରିଲେ ସର୍ବ ୧୯ ଜୟ ସୁଧାଗର
 ମିଳେ ଯଦି ଆଦେଶ ତବ
 ଭାବି ଆଶିବେ ଜଣି ହୃତ ଭେଦ
 ସେମାନେ ଅତି ସାହସୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଦେବେ ଗ୍ରାସି
 ଦୁଃସୂର୍ଯ୍ୟାଧନ ସୈନ୍ୟଗଣି କାହିଁକି ଭୟ
 ଜରକୁ ଜରକ ଧରି ଏସିନା ଭବ ବେଗର
 ନକଲେ ଆଶୁ ବରୁର ଅରତ ଜୟ
 ହେବ ନାହିଁ କେବେ ସମ୍ଭବ
 ଦିନୁ ଦିନ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବ ଶାସକ
 ଏଅନ୍ତେ ପ୍ରେମ ନନ୍ଦନ ଶୁଣି ପାବଣୀ ବନେ
 ରୁହିଁ ଅଗ୍ରଜ ବଦନ ଶ୍ରାବିଲେ ଶର
 ନକରି କେବେ ଭବନ ବନା ସୁଦେ ଦୁଃସୂର୍ଯ୍ୟାଧନ
 କରିବ ପ୍ରତି ଅପଣ ରାଜ୍ୟ ଆମର
 ନେଅଛି ତାହା ବ୍ୟାଜରେ
 ହେବନାହିଁ କେବେ ଲବ୍ଧ ବନା ୨୦ ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱରେ
 ୨୧ ସର୍ବଜନ ମଣିଷର ନରତେ ଶ୍ରେୟସ୍ୟଭର
 ବ୍ୟସନ ନହୋଇ ନର ଚଳିବ ଭବେ

୧୩ ରାଜଧାନୀ, ୧୪ ଧନୁ, ୧୫ ଯଜ୍ଞ, ୧୬ ପିଅ,
 ୧୭ ସର୍ବ-ଯଦ, ୧୮ ଉତ୍ତାହ, ୧୯ ଜାଗ ପାବଣୀ-
 ଦ୍ରୌପଦା କାର୍ଯ୍ୟା-କର୍ମ-ଶୀଳ ଜର-ଶକ୍ତି ଜରକ-ଶକ୍ତି
 ଭବ-ପୃଥ୍ୱୀ ଶାସକ-ଶମୁ ପ୍ରେମନନ୍ଦନ-ଶ୍ରମ, ପବନ
 ନନ୍ଦନ ୨୦ ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱ-ବଳ, ତେଣୁରେ ୨୧ ଉତ୍ତାହାନ୍ତ,

ଆଚରଣ ଶୁଣି ପାଶ ୨ ଭୂତ କରି ସବୁ ଗ୍ରାସ
 ଦୁଃଖ ସାଗର ସନ୍ଧ୍ୟାସ କରି କୌରବେ
 ଲଭୁଛନ୍ତି ମହା ଆନନ୍ଦ
 ଦିଏ ନିଜ ମନ୍ତ୍ର ପୁଣି କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ର
 ଅସାବଧାନନୀତି ମୋହକୁ ଛାଡ଼ି ଲାଗିତ
 ହେବ କି ଭଲ ନାଶିତ ଶାସ୍ତ୍ରବେ ତବ
 କଲେ ତାର ପ୍ରତିକାର ହେବ ଲମ୍ବ ଦୁଃଖସର
 ଭୁବି ମନ୍ତ୍ର ବିକାର ଲଗୁ ୩ ଆହୁବ
 ଶ୍ରୀମାର୍ଜନ ବଳ ପଶ୍ୟା
 ହେଲେ ସିନା କଉରବେ ପାଇବେ ଶିଖା
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ରଖି ହେଷ ଦେଇଛୁ ବହୁଧା ଧୃଷ୍ଣସ
 ପାଟସାର ନପାଇ ଲେଖି ଦାଠର ମାନସ
 ପୌରୁଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ତାର ଗରଜନ
 ଛଡ଼ାଇ ଧୃଷ୍ଣସନନ ଲଭିବ ଯଶ
 ବପନର ଦେଖି ଉନ୍ମତ
 ସହିବ କି କେତେବେଳେ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀ ମତ
 ବସୁନ୍ଦରା ତୃଣପରି ପରାମୀ ମନ କରି
 ଅବମାନନା ନଡ଼ର ଶତ୍ରୁ ସଂହାରେ
 କରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଯତନ ହୋଇ ଅତି ଅସହନ
 ୭ ସହସ୍ର ଅବଲମ୍ବନ କରି ୭ ପ୍ରହରେ
 ରଖଇ ଜୀବନ୍ତ ଭୁବନେ
 ଅନୁସରି ତ୍ରବର୍ଗକୁ ୮ ସଦା ଜୀବନେ
 ଦ୍ଵିଷତ ବିନାଶ ଗତ ଦେଖେ ସଦା ସୁଧୀମତ
 ନ ବିଚାରି ନିଜ କ୍ଷତି ମର ସଂସାରେ
 ତୁମକୁ ଦେଖି ବପନ ଅବସନ ମୋର ମନ
 ନକରି ତଳେ ଚନ୍ଦନ ଶତ୍ରୁ ସଂହାରେ
 ପଡ଼ୁଛନ୍ତି କରି ବନସ୍ତ
 ଜାଣି ଜାଣି ବନ ମଧ୍ୟେ ପାଉଛୁ କଷ୍ଟ
 ପାବନ ବନେ ଶୁଣି କହନ୍ତି କୌଣସି ଗୁଣି
 ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଗୁଣି ଗୁଣି ହୋଇ ଆନନ୍ଦ

୧କପଟ, ୨ ସମ୍ପତ୍ତି, ୩ ସୁଦ୍ଧ, ୪ କେଶ, ୫ ବାୟୁ
 ୬ ବଳ, ୭ ସୁଦ୍ଧ, ୮ ଆୟୁ, ୯ ବ୍ୟୟ, ଦୁର୍ଦ୍ଧା
 ସନ୍ଧ୍ୟାସ-ନିଷେଧ

ତୁମଦିନା କେହି ଭବେ ସମର୍ଥ ହେବେ କି ଲବେ
 କହିବାକୁ ଗଉରବେ ନରଣି ଛଳ
 ସୁକ୍ତିସୁକ୍ତି ଭକ୍ତି ତୁମର
 ଶ୍ରବଣେ ମୋହତ ହେଲୁ ହୃଦ ଅମ୍ଭର
 ୯ କିଦାସୁ ପ୍ରବଳ ଅତି ହେବା ହେତୁରୁ ସମ୍ପତ୍ତି
 ଅମର ନାହିଁ ଶକତି ରଖି କରଣେ
 ପୁରୁ ଶ୍ରବ ଲଭି କ୍ଷତି କରିଲେ କରମତତ
 ନ ଘଟେ କେବେ ବିପତ୍ତି ୧୦ ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ
 ବିଧିଯୁକ୍ତ ନ ହେଲେ ସଦା
 ସିଦ୍ଧିଲଭ ନ ଘଟଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ କଦା
 ଯେମନ୍ତ କେଦାରେ ଗୁଣୀ ସିଂହ ସିଂହ ଜଳ ରାଣି
 ଶସ୍ୟ ରଖି ଦାସ ନାଣି ଫଳାଏ ଫଳ
 ତେମନ୍ତ ବିବେକ ଜଳ ହୃଦ ଶେଷେ ଅବରଳ
 ସେନେ କଲେ ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସକଳ
 ୧୧ବର୍ଗ କରି ଚତୁର୍ଥ ୧୨ଅମର୍ଷ
 ପ୍ରବର୍ଗ କରି ସଂଗ୍ରାମ କରି ବିମର୍ଷ ୧୩
 ଶତ୍ରୁ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ସହ ଯାଏ ହୃଦେ ଶାନ୍ତିବନ୍ଧ
 ସତତ ସତକ୍ଷେପେ ସୁଧୀ ପୁରୁଷ
 ଆପଣା ଶତ୍ରୁ ଜାତ କୋପ ନକଲେ ନିପାତ
 ଦଟଇ କର୍ମେ ବ୍ୟାଘାତ ଭକ୍ତି ପରୁଷ
 ନ କହି ମାରୁଡ଼ ନନ୍ଦନ
 ଚପଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟତ୍ଵେକରୁ ଦମନ
 ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଧନ ହୋଇ ସନ୍ତୋଷସୁଜନ
 ନ୍ୟାୟ ପଥୁ ତେଜନ କେତେ ଭୂପାଳ
 ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ କପଟ ଶ୍ରେୟ ଲଗାଇ
 ତାର ସନ୍ଧିଧାନେ ଯାଇ ଯାପନ୍ତି କାଳ
 ଆହୁବିବ ଯେବେ ୧୪ ପ୍ରସର
 ଧରବେ ମୋ ପକ୍ଷ ଆଶୁ ଯୋଦ୍ଧା ପ୍ରବର
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ହେଲା କରି ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନୁସର
 ଅନ୍ୟାୟ ମାରଣ ବିଚିତ୍ର ରାଜଶାସନ
 ତୃଷ୍ଣିକ୍ଷିକ ବହୁକାଳ ସୁଦ୍ଧ ଉଠି ପ୍ରଜାକୁଳ
 ଜାଲ ବିଦ୍ଵେଷ ଅନଳ ଦ୍ୟୁତି ପୀଡ଼ନ

୯ ଶତ୍ରୁ ୧୦ ସୁଦ୍ଧ ୧୧ଜାଗ ୧୨ ଗୋପ ୧୩ ବିବେଚନା
 ୧୪ ସୁଦ୍ଧ

ଅନ୍ତରେ ଅମାତ୍ୟରୟ

କରନ୍ତି ଅସହଯୋଗ ହୋଇ ନିର୍ଭୟ

ଜଗତେ ବିରୁଦ୍ଧବାନ ଉଦ୍ଧତ ଶତ୍ରୁ ଉତ୍ଥାନ

ଅବାଚାର ଅଭିମାନ ତୁମ ଦର୍ଶନେ

ଅବମୂଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟତତ୍ତ୍ୱ କରି ଅପସବ୍ୟ ଗତି

ଆଣେ ନିକାମ୍ୟ ବିପତ୍ତି ଦେଖୁ ଭୁବନେ

ଯଥାକାଳ ଜଗି ରହିବ

ନୟନର ପ୍ରଭାବକୁ ସବୁ ସହିବ

ହୋଇଲେ ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ବଣ ଅବଶିଷ୍ଟ ସଦା ଅପସ

ବଦେ ତାର ଅପତନ ଲୋକ ମୁଖରେ

ପକ୍ଷପାତ ବ୍ୟବହାର ଯଶୋଲଭ୍ୟୁ ପରିହାର

କଲେ ଅସ୍ତ୍ର ଫତାକ ସହଜ ଖରେ

ବିଚିତ୍ର ଏ ଭବ ବେଦର

ହୃଦ୍ରେ ମଣିଷ ଥରେ ଦୁଃଖ ଅପାର

ଏକାକେ ଆସି ଫପାବନ ସହସା ଦେଲେ ଦର୍ଶନ

ପ୍ରବେଶି ହଇତବନ ସୁଧୁଷି ପାଶେ

ଅଶ୍ରୁ ଲେଚନା ଦ୍ରୋପଦୀ ଆଶ୍ରମ ଆସି ସପତ୍ନ

ଭକ୍ତିଭରେ ତାକୁ ବନ୍ଦି କୌରବ ନାଶେ

ନିବେଦନେ ବିଷାଦଭରେ

ଆଶ୍ରମି କହିଲେ ରଖି ତାକୁ ସାଦରେ

ଅସାଧ୍ୟ ସହଗ ଭବେ ପତନ ଆଶଇ ଜବେ

ସୁଦ୍ଧ ଜୟ ଆଶାଇବେ ନଦୀ ମନେ

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୁଃଶାସନ ମିଶି ଭୀଷ୍ମର ନୟନ

ସନ୍ତତ ସନ୍ଦେହାପନ ଇଷ୍ଟ ସାଧନେ

ଇନ୍ଦ୍ରପୁର ବରୁଣ କରି

କରିବ ରସାରେ କନ୍ଧ କେବେ ନଡରି

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମହାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରତିହଂସା ତା ପ୍ରବୃତ୍ତି

ବଢ଼ିଲ ଏବେ ତା ଶତ୍ରୁ ଅଛି ତା ହସନ

ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ କର୍ଣ୍ଣବର ଉଦ୍ଧତନ୍ତ ତା ସାଧୁରେ

ପରାଜୟରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ନୁହେଁ କେ ସମ

ନ କଲେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରୟାସ

ଦୃଷ୍ଟିବ ୭ମନସି ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଫପର୍ଯ୍ୟାସ

୧ ବିପତ୍ତି, ୨ ବିହ୍ୱଳ, ୩ ରଜା, ୪ ବ୍ୟାସ,

୫ ସୌଭାଗ୍ୟ, ୬ ଶକ୍ତି, ୭ ନିଶ୍ଚୟ, ୮ ବିନାଶ

ଅନାଇ ଏକପିକେତନ ଶ୍ରୀଲେ ତତ୍ତ୍ୱ ପାବନ

“କରିବ ଯୋଗ ସାଧନ ଏକ ଲୟରେ

ଶୁଚିବନ୍ତ ହୋଇ ନିତି ୧୦ ପ୍ରାଣନେ ନରଣି ପ୍ରୀତି

ଅବଲମ୍ବି କାଷ୍ଠାମାତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର କାନରେ

ଆଚରିଲେ ଏପରିବ୍ରତ

୧୧ ଗୀର୍ବାଣ ସକଳ ହେବେ ଅତି ଉଷଧ” ।

ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀମନ୍ତେ ବ୍ୟାସ ମାନସେ ବନ୍ଧି ଉଦ୍ଧାସ

କରିବାକୁ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କଲେ ସ୍ତ୍ରୀକାତ,

କରି ୧୨ ଦଶ ଭରସା ଶ୍ରେୟବାହନ ଭରସା

ଯିବାରୁ ତାଙ୍କ ନିକଟା ତେଜ ବକାର

ଶିଖାଇଲେ ତପୋନିୟମ

ଚୁର୍ଚ୍ଚିଗଲ ୧୩ କପିଧ୍ୟୁଜମୟ ୧୪ ଉଦ୍ଧାସ ।

ଯାନ୍ତାକାନ୍ତେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ଥିଲେ ରମଣୀ ଲଢନ

ଯାତ୍ରୀକ କରି ଦର୍ଶନ ଲଭେ କୁଶନ,

ଯାଜ୍ଞସେନା ଆଗୁଜାଣି ଅବରୋଧ ନେତ୍ରପାଣି

କୃଷ୍ଣକୁ ଦେଇ ମେଲଣି ୧୫ ଭୃଷ୍ଣ ଚଞ୍ଚଳ

ଶ୍ରୀଲେ ସକଳ ବୁଧାଳ,

ଫୁଲମାନ ରଲେ ତାଙ୍କ ମୋଦେ ପିନ୍ଧାଇ ।

“ସକ୍ତି ଅଛି ଆଗୁ ବଧ ପକେ ବୁଡ଼ିଥିବା ନିଧୁ

ଉଦ୍ଧରି ଲଭିବ ପିନ୍ଧି ବୋଲି ମନରେ,

ଦୋଷ ଥିବ ନନ୍ଦେର ଫୁଲକେ ପୁକି ଶଙ୍କର

ଚେଣ ବନ୍ଦ ୧୬ କୃଷ୍ଣର ହର୍ଷ ଆସ୍ୟରେ

ଶ୍ରୀଲେ ତାହାକୁ କୁଣ୍ଡାଳ

ନନ୍ଦର ଦୁଃଖ ତିଳେ ମନେ ପକାଇ ।

ନାନା ୧୭ ଉପଲମ୍ବ ସହି ହୃଦୟ ଦେଉଛି ଦହି

ଜୀବନ ଧରିଛି ରହି ବନ ଦେଶରେ

୧୮ ଅନନ୍ତା ବିଜେତା ପତି ପାଇ ଥିବ କରେ ମତି

ମୋ ଭଲ ହୃଦୟ ସମ୍ପାଦି ଲୋକରେ

ଜାତ ହୋଇ ନଥିବେ କେହି

ଧକ ଧକ ଏ ଜୀବନ ଧକ ଏ ଦେହ ।

୯ ଅର୍ଜୁନ ୧୦ ଭୋଜନ ୧୧ ଦେବତା ୧୨ ଦେବତା

୧୩ ଅର୍ଜୁନ ୧୪ ଆକୁଳତା ୧୫ ଅତିଶୟ ୧୬ ଅର୍ଜୁନ

୧୭ ଭରସାର ୧୮ ପୃଥ୍ୱୀ

ଅଧିବସାୟୀ ସକଳ ଦୁରୁତ କର୍ମ ସଫଳ
କରି ସାଧନ୍ତି ମଙ୍ଗଳ ସନ୍ତତି ଭବେ,
ତୁମେ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ ନିବାରଣ ଅପମାନ
ଏଶାଶ୍ଵତ ୨ଆମର୍ଶମାନ ମାନସେ ଜବେ
ରଖି ତୁମ୍ଭେ କରି ଶଙ୍ଖରେ
ଅଶ୍ଵଷ୍ଟ ସାଧୁତ ହେଉ ଫଳ କାଳରେ ।
କୌରବଙ୍କ ଅବସାନ ହେଲେତ ରହିବ ମାନ
ବିବସନ ଅପମାନ ଘାରେ ହୃଦୟ
ଶ୍ରୀପଦ ସଜ୍ଜଳବନ ଲୟଧୃବ ଘନାଘନ
କ୍ରୁତ କରି ସମାପନ ତୋଷି ଅବ୍ୟୟ
ଶ୍ରୀଅଧିବର୍ଗ ଯଥା କାଳରେ
ବାହୁତ ପୁଲକେ କରି ସବୁଭବ୍ୟରେ” ।
ଶ୍ରୀପାଦଙ୍କର ଘନ ଘନ କପଟ ଶୂନ୍ୟ କଥନ
ଶୁଣି ଫଳଦାନଘନ ଗାନ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ବହି
କହିଲେ “ପାଉଛୁ ଏପ୍ରେଷ ନପାଇ ପୂର୍ବାଜାଦେଶ
ପାସୋର ନାହିଁ ତ ଲେଶ ସକଳ ସହି
ପଡ଼ିଅଛି ଘୋର କାନନ
ଲୁଗାବିଛାକାଳ ସଖି, ନାହିଁକି ମନେ” ?
“ଶାଶ୍ଵତ ନେରେ ସହି ବାସବ ବିପକ୍ଷେ ରହି
ଦେଇଥିଲି ତାଙ୍କୁ ଦହି ପଡ଼େ ମନରେ
ଗାନ୍ଧୀବ କୋତଣ୍ଡ ଧରି ରହିଅଛି କାଳ ପରି
ଭ୍ରାତାକଥା ଅନୁସରି ଭକ୍ତଭରତେ,
ହେବ ପୁଣି ତବ କାମନା
ସରିଲେ ନିଭୂତବାସ ନୁହେଁ ମନା ।
ପୂଣ୍ୟାନ୍ତରେ ଆଶ୍ରମରୁ ଦୂର୍ଗନ୍ଧ ଇଚ୍ଛାରେ ୧୦ଶରୁ
ବିଦା ମାଗି କୁଟୁମ୍ବରୁ ଗଲ ଅର୍ଜୁନ,
୧୧ଶାଶ୍ଵତ ଆଦେଶ ପାଇ କାନ୍ଧିରେ ଯଶ ବସାଇ
ବନେଦେଲ ପଡ଼ିଆଇ ଶୁଭ ୧୨ଶକୁନ
ମାଗେ ମାଗେ କରି ଲୋକନ
ଅନନ୍ତର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲେ ପାବନ ।

୧ ବ୍ୟାସ ୨ ଉପଦେଶ ୩ ଦେବତା ୪ ଅଳ୍ପ ୫ ଶିବ
୬ ସିଦ୍ଧିଲଭ ୭ ଦ୍ରୌପଦୀ ୮ ଅର୍ଜୁନ ୯ କେଶ
ଘନଘନ-ସଦା ୧୦ ଶିବ ୧୧ ବ୍ୟାସ ୧୨ ଚନ୍ଦ୍ର
୧୩ ବ୍ୟାସ

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ (ଶରତକାଳ ବର୍ଣ୍ଣନା)

୧ତପାତ୍ୟୟ ଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ ଭବେ ଶରତକାଳ,
ଅପସରି ଗଲ ୨ଅକ୍ଷରୁ ଏବେ ଜଳଦଳାଳ ।
୩ଭ୍ରମନ୍ତ୍ରାସନ୍ତୀ ଭ୍ରମର ହୋଇ ଦିଶେ ଶୋଭନ,
କୁମୁଦିନୀ ହସି ଉଠିଲ ଦେଖି ପ୍ରିୟ ବଦନ ।
୪ପ୍ରବେଶକର ପ୍ରେକ୍ଷଣ ବହୁଦିନୁ ନପାଇ,
ଚକୋଚକୋଷୀ ଦୁଃଖରେ ଥିଲେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ।
ଜଳସ୍ଥଳନରୁ ଫୁଟିଦେଖାତେ ବିଛୁଳିତ ଶ୍ରୁତୀରେ,
ପୁଲକେ ପିଇଲେ ଶ୍ରୀମାଳତୀ ଦୁହେଁ ମିଶି ଅଧୀରେ ।
୮ସୁବର୍ଣ୍ଣାସରଥୀ ୯ଅକ୍ଷର ଦିଶିଲୁଣି ବମଳ,
ଦିନୁଦିନ ୧୦ବସେ ବହୁଳ ହେଲେ ୧୧ଶ୍ରମଶ୍ରମ ।
୧୨ବସନାନକରେ ୧୩ଶ୍ରମିତେ ବସି ୧୪କାରୁଣ୍ୟମୟ
୧୫ବିସାରିଗତିକ ଆନନ୍ଦେ କରୁଅଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ।
ଧାନଭୂମି ପୂରି ରହିଛି ପୁଣି କେଦାରମୟ,
ପରିହୃତ ଶ୍ୟାମ ଶାଢ଼ୀରେ ଅବା ୧୬ବାସନ୍ତବସ ।
ବାଳକବାଳାକା ନିବଡ଼ ମଳା ବାଡ଼ରେ ପଶି,
କପି ଖୋଜି ଖୋଜି ଆଣନ୍ତି ମଳାପୋଡ଼ାରେ ରସି ।
ଜହ୍ନିଫୁଲ ପୁଟି ବାଡ଼ରେ ୧୭ଭୂର କାନ୍ଥକଜ୍ଜି,
୧୮ବୃକ୍ଷଲୀମାନଙ୍କ ମାନସ ଅବା ନେଉଛୁ କଣି ।
ଜହ୍ନିଓଷା ଲୁଗି ସେମାନେ ଢୋଳି ଢୋଳି ତା ପୁଲ,
ସାଙ୍ଗସାଥୀ ହୋଇ ପ୍ରଦୀପେ ଓଷା କରନ୍ତି ଭୁଲ ।
୧୯ମାଳତୀରେ ପୁଟି ମାଳତୀ ପୁରୁଷତ କାନନ,
ତା ସହିତ ମିଶି ଶେଫାଳୀ ହରେ ଜବର ମନ ।
ଅସିତା ଅପବିତ୍ରତାର ରୂପେ ମନ୍ତ୍ରି କେଶବ,
ଏ ୨୦ଜଳଦକ୍ଷୟ ହେଲେ କି ଧରତରେ ୨୧ସମ୍ଭବ

୧ ବର୍ଷାକାଳ ଶେଷରେ ୨ ଆକାଶରୁ ୩ ଚନ୍ଦ୍ରଚାନ୍ଦ
୪ ଚନ୍ଦ୍ର ୫ ଆଲୋକ ୬ ଶୁଭ ୭ ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣ
୮ ନୟ ୯ ଜଳ ୧୦ କ୍ଷେପ ୧୧ ମାଛ ୧୨ ହୃଦ
୧୩ ନିଶ୍ଚଳ ୧୪ ବରଷମୁହ ୧୫ ମାଛ ୧୬ ପୃଥ୍ଵୀ
୧୭ ସୁନା ୧୮ ବାରବର୍ଷରୁ ସାନ ବାଳିକା ୧୯ ଶୁଭ
୨୦ ଶରତକାଳ ୨୧ ଉତ୍ପଳ

୧ ପୁଅ ଭୁଣ ପୁଣି ଭୁଣେ ପଣି ଯଦୁଦେବଭର,
 ତା ଫଗୁ କଲେ ନାନୁଷ୍ୟ ଦେଖି ଭବ୍ୟବାସର
 ଧବନଦାସ ପୁଲେ ଧରଣୀ ଦିଶେ ଧବନମୟ,
 ଖସି ପଡ଼ିଲେକି ଅନନ୍ତ କେତେ ନକ୍ଷତ୍ରପୟ ।
 ୨ କବିରତ ବନ ପ୍ରଦେଶ ପୁଣି ବାହ୍ୟାସର,
 ବଳୟିତ ରାମ ଲତାରେ ଶୁଭବୀରୁତ ନିକର ।
 ୩ ଶଶିପ୍ରଭ ପୁଲ ବକସି ବନେ ସପ୍ତହସରେ,
 ଏବେ ଶାନସ ମନ ମୋହୁଛି ଏହି ଶରତକାଳରେ ।
 କର୍କଟକାକୁଡ଼ି ଲେଖନ ଫଳେ ବ୍ରତନିତ,
 ୧୦ ବାହୁଜେ ୧୧ ବସସ କରନ୍ତି ହୋଇ ମହା ଉଷତ
 ୧୨ ନରସ୍ୟ ପୁରର ଚତୁର୍ଥୀ ବଦନର ଜନମ,
 ଅଧୀଶ ସକଳ ହୁଅନ୍ତି ପୁଷ୍ପଫଳର ଯମ ।
 ଛୁଣାଛୁଣି କରି ସେତକ ମଣ୍ଡି ମହା ଆନନ୍ଦ,
 ଶିରଃଫଳଜଳ ଅର୍ପଣ ଗଜାନନକୁ ମନେ ।
 ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲ ଦଶର ଘରେ ଘର ଉତ୍ସବ,
 ପୂଜିତ ନବ ବସନେ ନରନାରୀ ସରବ ।
 ୧୩ ପିତୃପ୍ରସ୍ଥ ଦେଖି କେଦାରେ ୧୪ ବ୍ୟାଧି ନାୟକପଣି
 ୧୫ ଶକଳୀକୁଳୀରକୁଳକୁ ମୋଦେ ଦେଉଛି ଧୂପି ।
 ୧୬ ମଧୁଜା ଉତ୍ସବେ ୧୭ ବରଜା ବିଷ୍ଣୁରତ ପ୍ରକଟ,
 ତର ତର ପେଟ ଭରଜି କଲେ ଗୋରୁ ପ୍ରକଟ ।
 ୧୮ ଧୂତରାସ୍ତ୍ରବାଦ କୌତୁକେ ଧୂତରାସ୍ତ୍ରୀ ସଙ୍ଗରେ,
 ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ୧୯ ବସନ୍ତ ଧୀରୁଛନ୍ତି ସରରେ ।
 ୨୦ ଅବଲକ୍ଷ ପକ୍ଷ ସଂସ୍କୃତ କେବେ କୁଳକୁ ଆସି,
 ୨୧ ଇଚ୍ଛାରେତର ବା ଦକ୍ଷିଣ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେମ ପ୍ରକାଶି ।
 ୨୨ ପ୍ରାବୃଷ୍ୟଉତ୍ସାବ କଷ୍ଟ ନାହିଁ ପ୍ରବାହମାର,
 ୨୩ ଜମ୍ବୀଳ ବିହ୍ନି ହେଲଣି ହମେ ରସା ଶରୀର ।

୧ କୁଣି ୨ ବ୍ରାହ୍ମଣସମୂହ ୩ ଭଦ୍ରବମାସ ୪ କାଶ୍ୟପ
 ୫ ଆକାଶ ୬ ନାନାବର୍ଣ୍ଣଯୁକ୍ତ ୭ ଦୃଷ୍ଟ ୮ ଶୁଭ
 ୯ ବନବାସୀ ୧୦ ଶୁକ ୧୧ ଭକ୍ଷଣ ୧୨ ଭଦ୍ରଶୁକ୍ଳ
 ରାମ-ରମଣୀୟ ୧୩ ସନ୍ଧ୍ୟା ୧୪ ବଲୁଆ ୧୫ ମାଛ
 କଳ୍ପତା ୧୬ ପୃଥିବୀ ୧୭ ଦୁର୍ବା ୧୮ ହଂସ ସମୂହ
 ୧୯ ମୃଣାଳ ୨୦ ଶୁଭ ୨୧ ପରସ୍ପର ୨୨ ବର୍ଷାକାଳୀନ
 ୨୩ ପକ୍ଷ

ଭର୍ତ୍ତୃବ୍ୟୋଗିନୀ ନାୟିକା ପରି ଦିଶେ ମଳିନ,
 ୨୪ କଦମ୍ବ କଦମ୍ବ ହେବାକୁ ଏବେ ପ୍ରସନ୍ନ ହାନ ।
 ଶିଶୁର କୁସୁମ ବରଣେ କର କେଦାରେ ଯାଇ,
 ଲେହନ ଚନ୍ଦ୍ରରେ କଳମ କେଣି ଖାଏ ଛୁଣାଇ ।
 ୨୫ ଆଶ୍ୱିନୀ ରଜନୀ ଆସିଲା ଧର ୨୬ ଅର୍ଜୁନ ବେଶ,
 ନବବାସ ପିନ୍ଧ ପିନ୍ଧା ଧୀରୁନକେ ପ୍ରବେଶ ।
 ବାଟେ ବାଟେ ଦୃଶ୍ୟ ଦାକ୍ଷଣ କର କର ବାସବ,
 ଅବତର ଯକ୍ଷ ସ୍ୱରୁ ପ୍ରବେଶିଲେ ଅଟବା ।
 ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ଦଶଇ ଏବେ ୨୭ ଅର୍ଜୁନମୟ,
 ଛପିଲେଣି ଲତାକୁଞ୍ଜରେ ଯାଇ ୨୮ ଅର୍ଜୁନପୟ ।
 ପରିପକ୍ୱ ବ୍ରାହ୍ମ କଳମ ଅବନତ ଶିରରେ,
 ନମିଲେ କି ଅବା ଅର୍ଜୁନ ଦେଖି ଯୋଗୀ ବେଶରେ ।
 ୨୯ ଗୋମଞ୍ଚ ସଙ୍ଗରେ ୩୦ ମଞ୍ଚୋଷ କର ଗତ ମନ୍ଦର,
 ଚରୁଥିବା ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ହେଲ ଅର୍ଜୁନକର ।
 ୩୧ ଗୋପୀନ ଆସିବୁ ଶରତ ହେବା ଧୀର ପ୍ରଚରୁ,
 ବସ୍ତ୍ରାମାନ୍ତ ପିଇ ପିପାସା କ୍ଷୁଧା କରନ୍ତି ଦୁର ।
 ୩୨ ପ୍ରାଣରେ ଗୋପିନୀ କରେ କଲଣ ଧର,
 ବସ୍ତ୍ରାପାନ ଅନ୍ତ ଆଶନ୍ତି ଦୁର୍ବ୍ୟ ଦୋହନ କରି ।
 ନବ ଯଉବନା ଗୋପୀଙ୍କ ଜିତ କୋକିଳ ଗନ,
 ୩୩ ମୃଗୀକଦମ୍ବନ ଶୁଣନ୍ତି ହୋଇ ୩୩ କୃତାବଧାନ !
 ସରୋବର ଜଳ କି ଅବା ହେଲେ ବିସ୍ମିତ ଅତି,
 ବିକଟ ରାଜବ ନୟନ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ଗତି ।
 ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ ଗତି ମାନଙ୍କ କରି ଅବଲକ୍ଷନ,
 ପଥଶ୍ରମବାଧା ପଥକ କରେ ଅପନୋଦନ ।

ହିମାଳୟ ଦୃଶ୍ୟ

ଅଗ୍ରେ ହିମାଚଳ କରି ଦର୍ଶନ,
 ତାମସେ ପଶିଲେ ୩୪ ଶ୍ରେତବାହନ ।

୨୪ କଦମ୍ବସମୂହ ୨୫ ଆଶ୍ୱିନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ୨୬ ଶୁଭ-
 ବର୍ଣ୍ଣ ଯୁକ୍ତ ୨୭ ଭୃଣମୟ ୨୮ ମୟୂର ସମୂହ
 ୨୯ ଗାଈସମୂହ ୩୦ ବଡ଼ଷଣ୍ଢ ସମୂହ ୩୧ ଗାଈର
 ମୋଟା ପହା ୩୨ ମୃଗୀସମୂହ ୩୩ ମଞ୍ଚୋଷବେଶ
 କରି ୩୪ ଓଲଟପାଲଟ ।

ଦୋଷେ ତାହା ଦେଖି ନପାରି,
 ଯଥାମାତ୍ରା ପରି ତମସ ଭରି ।
 ମଧ୍ୟାହ୍ନେ କାନନ ଲତାଗୁଳରେ,
 ବହୁରୂପ ହୋଇ ଚଉଦିଗରେ ।
 ଗଜସତତଟା ଶୈଳେ ଶୃଙ୍ଗମଳ
 ଦଶହସ୍ତ ମନୋରମ କମଳେ,
 ବନ୍ଧୁ ଆସୁଅଛୁ ଜାହାବାଜଳ,
 କଳ କଳ ନାଦେ ଅତି ଚପଳ ।
 ହିମାଦ୍ରୀର ଖୋସୁ କର ଲେକନ,
 ଅର୍ଜୁନକୁ ଯଶ ଶ୍ରୀରେ ଏସନ ।
 “ଦେଖ ଅଶ୍ୱେନ ପତି ତୁମ୍ଭାର ସୁଖି,
 ଯାଉଛି କି ବେଗେ ଗଙ୍ଗାରେ ସୁସି ।
 ନଭପୁର କଲପର ଶିଖର—
 ନିକର ଦିଶଇ ପତି ଶୀତଳ ।
 ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ମଣିମୟୁଷେ,
 ସନ୍ଧ୍ୟାସୁର ଛଟା ରଜନୀମୁଖେ ।
 କୁସୁମିତ ନାନା ଲତା ସକଳ,
 ହେଉଛି କେତେ ଏହି ଅତଳ ।
 ପାଦପମଣ୍ଡିତ ଦେଖ ଗହନ,
 ହୋଇଅଛି ସଦା କେତେ ଶ୍ରୀହନ ।
 ରୁଚର ପଲ୍ଲବ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଦଳ,
 ଯୋଗୀଙ୍କ ପଦେ ନତ ସକଳେ ।
 ଏ ଧରେ ତପସ୍ୟା କରି ଗଉରୀ,
 ଶେଷେ ପତି ରୂପେ ଲଭିଲେ ଶ୍ରୀରୁ ।
 ହେଉନାହିଁ ଜର୍ଣ୍ଣ କେବେ ପଲ୍ଲବ,
 ହୃଦୟୋଗ ବାସେ ସିନା ସମ୍ଭବ ।
 ଜଳଜରାଜନ ଭବାନୀ ପତି,
 ଯୋଗନାଥନାରେ ସତତ ବ୍ରଜ ।
 କରନ୍ତି ବସନ୍ତ ଏହି ଗହନେ,
 ଲଭେ ଲୋକ ମୁକ୍ତି ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା କରି ହର ଶିଖର,
 ପ୍ରଭୁ ତଡ଼େ ତମ ବନଦେଶରୁ ।

ଦୁହେଁ ଶ୍ରେଣୀରୁମି ଏ ହିମାତଳ,
 ମୁକ୍ତିକାମୀଙ୍କ ଏ ତପସ୍ୟା ସ୍ଥଳ ।
 ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣର ମଣି ନିକର,
 ପ୍ରବେଶି ଘନେ କି ମନୋହର ।
 ଅବ୍ଜୟକ୍ରା ହୋଇଛନ୍ତି ଫସିରୁଏ,
 ଯହିଁ ଶୀତ ଛନ୍ଦ୍ର ସୁଖେ ଶିଖିରୁଏ ।
 ଶତଦଳଦ୍ରୁତ ବାତ ଚୁଲତ,
 ଜଳେ ନୃତ୍ୟ କଲପର ପ୍ରଜାତ ।
 ନବଦୁଧିତ ଧରିବାହୁ ଶାନ୍ଦବଳ,
 ୧୦ ତାମରସବନ ଶିଖେ ଶ୍ୟାମଳ ।
 ରସିକ ୧୧ରୁକ୍ମ ୧୨ସୈନ୍ୟ କୋଟଳ,
 ବସି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖକୁ ଆସବେଳେ ।
 କୁଣ୍ଡଳ ପକ୍ଷୀ ପାଦପ ଡାଳେ,
 ବସି କୁନ୍ଦୁଛନ୍ତି ମୋଦେ ଏକାଳେ ।
 ସମୃଦ୍ଧି ସମାନ ଏଥର ଦଶ,
 ଦୁଇ ଦଶୁଅଛୁ ନିଳୟ ପରି ।
 ଦେଖ ଠାବେ ଠାବେ ୧୩ଶ୍ରେଣୀବଳିର,
 ୧୪ଶ୍ରେଣୀକାନ୍ତ ଯୋଗେ ବ୍ୟାପେ ସୌରର ।
 ଅକାଳେ ସୁରେ ସୌରୋଦୟ ପାଦ,
 ଯୋଗୀମନ ପିକ ଦିଏ ଭୁଲର ।
 ଅଗ୍ରେ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳ ଜଗଧର,
 ଦଶୁଅଛୁ ଦୁଇ କେତେ ସୁନ୍ଦର ।
 ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରପୁକାନ୍ତ କରି ଧାଣେ,
 ଯୋଗୀଜନ ମନ କରେ ହରଣ ।
 ୧୫ମହାହୁ ବର୍ଜିତ ଏବନଦେଶୀ,
 ପିବ ଅପଞ୍ଚର ଯାବତ ଶ୍ରେଣୀ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରପୁ ରୂପକ ଅଶ୍ୱନିକର,
 ହୁଅନ୍ତୁ ଆସୁଉ ତୁଣ୍ଡେ ତୁମ୍ଭର ।
 ଆତର ତପସ୍ୟା ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳରେ,
 ଅହୋରାତ୍ର ରହି ଅପ୍ରମତ୍ତରେ ।
 ଦିଅନ୍ତୁ ୧୬କାପାଳୀ ସାଧୁ ଉଦ୍ଭାସ,
 ହେଉ ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ତପ ନିବାସ ।
 ଗଲ ଯଶ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରିୟ ବଚନ,
 ରହିଲେ ଏକାକୀ ପ୍ରଥାନନନ ।

୧ ସୁଧୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ୨ ଅମାବାସ୍ୟାର ଚାନ୍ଦିପରି ଅକ୍ଷର
 ୩ ନଦୀ ୪ ଜଳ ୫ ପଥର ୬ ଦୁଧୁ ବେଶ୍ୟ ୭ ଶିବ

୮ ନଦୀ ୯ ହାତୀ ୧୦ ପଦ୍ମ ୧୧ ରୂପର ୧୨ ପଦ୍ମ
 ୧୩ ଚନ୍ଦନବୃକ୍ଷ ୧୪ ପବନ ୧୫ ବଡ଼ସାପ ୧୬ ଶିବ

ଶଶୁ ସର୍ଗ

ଇନ୍ଦ୍ରକୀଳରେ ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରବେଶ

ସୁରୁତ ସୁର ଆଗେହନ୍ତେ ଧୀରେ
 ଇନ୍ଦ୍ରକୀଳ ଅନନ୍ତର,
 ଯବହରକୁଳ ଶଙ୍ଖଗଣ୍ଡୁହରୁ
 ପଡ଼ିଲୁ ପୁଷ୍ପପ୍ରକର ।
 ଧବହତା ବସ୍ରୁ ଝବାମାର ବନକ
 ଅଧନତ ମସ୍ତକରେ,
 ଅର୍ଜୁନ ଦର୍ଶନେ କରିଲୁ ପ୍ରଣତି
 ଅତି ବନମ୍ଭାବରେ !
 ଶବପ୍ରଣୀତାସକ୍ତ ବାଣେମାନଙ୍କୁ
 ଦେଖି ଶବପ୍ର ପାରୁଣରେ,
 ଫାନ୍ଦେନ ବଜାଇ ଦଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ
 ସେମାନଙ୍କୁ ସେଥୁଁ ଭାବେ ।
 ତହବାଜୀ ଏକ ଧନେଶୀ ତଟେ ବୁଲି
 କରୁଥିବା ଅନେଷଣ,
 କରୁଣ କୁଳନେ କାନ୍ତକୁ ନପାଇ
 କଲେ ସେ ତହୁଁ ବାଣଣ ।
 ଯାଉ ଯାଉ ମାର୍ଗେ ଗଙ୍ଗାଭୁଗାମିନୀ
 ୧୦ ବାମାନ ଅତିହମି,
 ଶିରର ସୀମନ୍ତ ବନପ୍ରାନ୍ତ ଭୂମି
 ଲଭିଲେ ସେ ଭୂମି ଭୂମି ।
 ପଳତ ଝଲିବା ବ୍ୟାପ୍ର ସାରୁ ଦେଶ
 ଭାବେ ୧୧ ବବକ୍ତ ଅତି,
 ସେ ୧୨ ସୁଧାମା ସୁତ ତପସ୍ୟା ନିମିତ୍ତ
 ବଲାଇଲେ ତହୁଁ ମତି ।
 ବସୟ ନିବୃତ୍ତି ମୁଖ୍ୟ ସୁଖ ବୋଲି
 ବରୁଥାଏ ଯେଉଁ ଜନ,
 ସେହି ଏକା ସିନା ବସୁରର ତଳେ
 କରିପାରେ ସଫଳ ।

୧ ଇନ୍ଦ୍ର ୨ ପବନ ୩ ବୃଷ ୪ ନୟାତଟ ଝ ବେତସ
 ୬ ଶିଖ ବା ଦାନ୍ତର ମାଟି ଖୋଳିବା ୭ ତଟ
 ୮ ଶଙ୍ଖ ୯ ନୟା ୧୦ ନୟା ୧୧ ବିଜନ ପବନପ୍ରାନ୍ତ
 ୧୨ ଇନ୍ଦ୍ରପୁଷ୍ପ ଅର୍ଜୁନ

ତପ

ତପଲଗି ୧୩ ଦର୍ଭାସନ କରି ମହେନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦନ
 ଆଗେଲେ ଆସୁଥନ ଏକ ୧୪ ସର୍ଗରେ,
 ୧୫ ଜୀବନ ନିବସ କରି ୧୬ ସୁଗ୍ରୀବ ସୁଗ୍ରୀବ ସୁର
 ୧୭ ପୁତ ପୁତ ପୁତ ଧର ଭକତଭାବେ
 ଅହୋରାତ୍ର ଉଜାଗରରେ
 ୧୮ ବ୍ୟାଳାକ୍ଷ୍ୟ ୧୯ ଦର୍ଭାସନ ୨୦ ଜଟୀ ମୂଳରେ
 ୨୧ ମଣ୍ଡଳୀମୂଳ ୨୨ ମଣ୍ଡଳୀ ବିକ୍ରୁ ବୁହେଁ ଗଳଗଳ
 ନଥିବାର ବା ୨୩ କୁଣ୍ଡଳୀ ତପଃ ସାଧନ,
 ଏକାକେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର କରି ଅଗ୍ରଗାମୀତର
 ପେଶିଲେ କି ତାକୁ ହର ତାର ନାଶନ
 କରିବାକୁ ଦେଖାଇ ଭୟ
 ତରେ କି କେବେ ତହିଁରେ ୨୪ ଅକୁତୋଭୟ ।
 ହେବାରୁ ଆମ୍ଭ ପ୍ରଜୟ ଦେଖିଲୁ ଲୁଗି ହୃଦୟ
 ଦର୍ଶନଲଗି ଅବ୍ୟୟ ଅନ୍ୟ ଭବନା
 ନଥିଲୁ ମାନସେ ଲବେ ଗଉବେ ଲଗି ଭବ
 ପ୍ରୟାସୀ ସଦା ମାନବ ଧନ୍ୟ ସାଧନା
 ପ୍ରଣପ୍ରବ ମମତା ମନ
 ନଥାଏ ବା ତାପସର ସିଦ୍ଧି ସାଧନେ ।
 ଦେଖି ତାଙ୍କ ଆଚରଣ କୁଳେ କୁଳୋଗଣ
 କରେ ତପ ପ୍ରେଷଣ ଉତ୍କଳମନେ,
 ପ୍ରସନ୍ନ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଶାଶାନ୍ତ ଶାଶୀ ନୁଆଁ
 ଦେଖି କି ସଦା ବୁଝି ଯଶ ଅର୍ଜୁନେ,
 ବଶୀଭୂତ ହୋଇ ପବନ
 ତପୋଜନିତ କୁଳାନ୍ତ ବା କରେ ନୋଦନ ।
 ପାସୋର ଗାନ୍ଧର୍ବ୍ୟ ପ୍ରୀତି ଧୃତାୟୁଧ ହୋଇନତି
 ଆରେଲ ତପୋସ୍ତତ ଶୁଭ ୨୫ ସ୍ଥାନରେ,
 ଦିନୁଦିନ ବଡ଼େ ୨୬ ଦାନ୍ତ ତାପଜେ ଶେର କାନ୍ତି
 ବନେଷି ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ଜନ୍ମନ୍ତେ ଶରେ,

୧୩ କୁଣ୍ଡ ୧୪ ଏକାକ୍ରଗତରେ ୧୫ ବାୟୁ ଭସଣ
 କରି ୧୬ ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଶିବ ୧୭ ପବନ ଶଙ୍ଖ ଓ କୁଣ୍ଡ
 ୧୮ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ପରିପୁଷ୍ଟ ୧୯ ନିଭୂତ ସ୍ଥାନ ୨୦ ବରଗଛ
 ୨୧ ବରଗଛ ୨୨ ସାପ ୨୩ ମୟୂର ୨୪ ନିର୍ଭୀକ
 ୨୫ ଚିତ୍ତ ୨୬ ତପଃ କେଶି ଜନିତ ସହସ୍ରଭା

ବରୁଣ ବରୁଣ ସକଳେ,
 ୧ ପରାଗରେ ଜଣାଇଲେ ଭୟବଦ୍ଧକେ ।
 କଟୀ ଆବଶେ ୨ତୀର ଶୁଦ୍ଧ ପରି ଶରୀର
 ଦିଏ କି ତଡ଼ି ତମିର ବନଦେଶର
 ଶୁଷଣ ଭୁଜଙ୍ଗ ପରି ଭୁଜବେନ ଦେଖି ଅରି
 ନପଶେ ପାଶକୁ ଡରି ରୁଷି ନିକର
 ଦେଖି ତାଙ୍କ ଚପଟପାଧନା
 ଭାବି ଭାବ ହେଲେ କିବା ଅଥୟମନା ।
 ଶୈଳଶୋକ ବନେ ଶ୍ରବଣେ ଶ୍ରୀପାଳଶାସନ
 ଧବାସବ ବୋଲି ଭାବନ କରିଲେ ମନେ
 ପରିଶିବାକୁ ଭକତ ତକାଇ ଅପ୍ସରାବତ
 ପେଷନ୍ତେ କନେ ଝଟିତ ଚପୋନାଶନ
 ଇନ୍ଦ୍ରଜାଳେ ଶ୍ରୀପାଳକର,
 ମୋଦଉତର ବାହାରରେ ଶ୍ରୀମାନକର ।

ଅପ୍ସରାମାନଙ୍କ ଆଗମନ

ଆଗରୁ ସ୍ୟାମନେ ହିଁ ଦଶବଧୁ ଗରବପକ୍ଷରେ,
 ନବେଶିଲେ ଆସି ମହାଶୟଳରେ ମେଖଳା-ଦେଶରେ ।
 ଅବତରଇ ତହିଁ କମଳାୟ କାନ୍ତି କାନନଦେଶର,
 କରନ୍ତେ ଲେକନ ବିହାରେ ମାନସ ବଳକୁ ସଞ୍ଚର ।
 ଲେକନ କେଶା ନାୟିକାଙ୍କ କର ସମୁଦ୍ଧ ଦୃଢ଼ପେ
 ପୁଷ୍ପଭରା ଶାଢ଼ୀର ଦେଖିଗଲେ ଶ୍ରୀପ୍ରଭୁବାକପେ ।
 ଉନ୍ମୁଷିତ ପୁଷ୍ପନୟନେ ଶାଢ଼ୀ ଆଦର ସହିତ,
 ସୁରବଧୂରୁଷ ଦେଖୁଥିଲୁ ପରି ହୋଇଲୁ ପ୍ରଜାତ ।
 ନେତ୍ର କ୍ରୋଡ଼ିତ ଉତ୍ତୁକାଉଥିଲୁ କାହାର କାହାର,
 ପାନ ପଦ୍ମାଧର ପୁଷ୍ପ ପଦ୍ମରେ ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ ଧର ।
 ଏକାଳେ ଫୁଲେଣ ଅପ୍ରୋକ୍ତ ହୋଇ ଦଶିଲେପାଟଳ
 ଏଅରୁଣ ବରଣେ ଶୋଭିଲୁ ୧୦ ବାରୁଣୀ ୧୧ ବଦନ୍ତମଣ୍ଡଳ
 ମୁଦିତ ହୋଇ କି ୧୨ ସହସ୍ରମଣ୍ଡଳ ଶରୀର ପୋଷିବ
 ଲେଉଟିଲୁ ମାତେ ୧୩ ବହୁଜୀବିତାନ ମଧୁର ଆରବ

୧ ଇନ୍ଦ୍ର ୨ ବଳଳ ୩ ଇନ୍ଦ୍ର ୪ ଅର୍ଜୁନ ୫ ଅର୍ଜୁନ
 ୬ ସୁମତୀ ନାୟ ୭ ସୁଲ ଚୋଳବା ୮ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ୯ ସିନ୍ଧୁ ୧୦ ପଣ୍ଡିତ ୧୧ ଆକାଶ ୧୨ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ୧୩ ସମୁଦ୍ର

ନାନାଜାତି ଫୁଲେ ସଜାଇ କୁନ୍ତଳ ଅପ୍ସରାବତ,
 ୧ ଉଦଗ୍ରୀ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖନ କରି ଯାପିଲେ ୨ ବସତ
 ଅପ୍ରାଚୀନରେ ପଡ଼ନ୍ତେ ୩ ପତଙ୍ଗ ଯେ ଯାହାମନ୍ତରେ,
 ରହିଲେ ୪ ପତଙ୍ଗ ଶାବକ ସଙ୍ଗରେ ୫ ତମିର ଭାବରେ
 ୬ ନିଶାଦ ସମୟେ ମନମନ୍ତ ଭାବେ ଘୋଷନ୍ତେ ତମିର,
 ଶାବ୍ୟ ଅନୁଶରେ ନିଶାବତୟ ହୋଇଲେ ଅସ୍ଥିର ।
 ଅବନତ ମୁଖେ ରହିଲୁ ନଳିନୀ ନଦେଶି ରବିକ,
 କାମିନୀ ବନ୍ଧେନ ଯାମିନୀରେ ଅତି ବାଧୁଲୁ ୭ ଚନ୍ଦ୍ରାଳି ।
 କେତେକ କୁସୁମ କେଶର ସଦୃଶ ପାଣ୍ଡୁବର୍ଣ୍ଣ ୮ ଅଂଶୁ,
 ପୁରୁଷ ଦିଗରେ ଏକାଳେ ଶୋଭିଲେ ବିସ୍ତାର ହିମାଂଶୁ
 ୯ ଚମତ୍ପ୍ରାମ ତୁଳ୍ସୀ ମଧୁକା ବନ୍ଧୁ ହୁଅନ୍ତେ ଅନ୍ତର,
 ନଦାରଲୁ ସହି ବରୁଣ ରଥେ ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ରକର ।
 ମନାହର ଦ୍ରବ୍ୟକେତବତଳ ହେଲେନଦୀଆନନ୍ଦ
 ଦୁଃଖିତ ପ୍ରାଣୀର ହୃଦୟେ ଧରରେ ଦେଖାଇଲେ ପଦ
 ୧୦ ଗଉଡ଼ି ସହସ୍ର ୧୧ ଆତାଳପାତାଳ ବ୍ୟାପନ୍ତେ ମଣିଷ
 ତାଳକାବଧୁ ଚଉପାଶେ ବେଡ଼ ରହିଲେ ୧୨ ବକସ
 ତେଜା ପିପାସୁ ତେଜାତେଜାଶୁ ଶାଢ଼ୀଶାଢ଼ୀରେ,
 ରୁଦ୍ଧକୁ ଅନାଇ ରହିଥାନ୍ତୁ ଦସି ସହସ୍ର ସ୍ଥାନରେ ।
 ସରୋବର ଜଳେ ହସି ଇନ୍ଦ୍ର ଶାଢ଼ୀ ପାଶୁଡ଼ା ମେଲଇ,
 କୁମ୍ଭିନୀ ନରେ ୧୩ ପୁଷ୍ପାଧିପତିଙ୍କର ଦେଶନ ପାଇ ।
 ନିଶିଥିନୀ ଶେଷ ହେଲୁ ହମେ ହମେ ଶୟନ ବର୍ଜନ,
 କରି କାମିନୀ ସାରାଲ ତକ୍ଷଣ ଶରୀର ମାନ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ୧୪ ଧ୍ୟାନ

ଧରାଲୁ ଗୁଡ଼ି ଉଇଁଲେ ୧୫ ଧ୍ୟାନ,
 ଅଲକ୍ଷକ ରେଷ ଶୋଭିଲେ ପାଦ ପ୍ରାଚୀକୃତ ସାର ।
 ପ୍ରାସୁତକାତପ ଉଡ଼ୁଇ ଶୁଙ୍ଘରେ ହେଲୁ ସୁଖପ୍ରଦ,
 ହମେ ହମେ ଏଣେ ବସୁନ୍ତୁ ବସ ଦଶିଲୁ ବେଦ
 ନେତ୍ର ଶୋଭିଲୁ ନୟନ କଳ୍ପନ କପୋଳ ତଳକ,
 ଗ୍ରୀବ ପ୍ରସନ୍ନ ମାଲୁ ଉରେ ହେଲୁ ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ ।
 ପ୍ରିୟାଙ୍କ ସଫର ଲଭିବା ମାନସେ ତପସ୍ୟା ସ୍ଥାନରେ,
 କୁର କଲ୍ପକୁ ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ ନବେଶିଲେ ଶରୀର

୧ ହିମାଳୟ ୨ ରାଜା ୩ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୪ ପଣ୍ଡି ୫ ନିଶ୍ଚଳ
 ୬ ସନ୍ଧ୍ୟା ୭ ଚନ୍ଦ୍ରବାକ ୮ କରଣ ୯ ଅନ୍ଧାର ସମୁଦ୍ର
 ୧୦ କରଣ ସମୁଦ୍ର ୧୧ ସବର ୧୨ ଚନ୍ଦ୍ର ୧୩ ଚନ୍ଦ୍ର
 ୧୪ ଅନ୍ଧାର ୧୫ ସୂର୍ଯ୍ୟ

ତଦନ୍ତେ ରାମାଏ ଚତୁର୍ଥ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ଗମିଣୀ ଉତ୍ସୁକେ
 ତପସ୍ୟା ଭଜିବା ଲାଗିନାନାଲକ୍ଷି କରିଲେ କୌତୁକେ
 ଯଦାରୁଣୀକ ପିଇ ଚରୁଣୀଏ କେତେ ଲଭି ଉନ୍ମାଦନ,
 କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ପ୍ରେମେ ପରଶ୍ୱର ବଞ୍ଚନ୍ତି ଚୁମ୍ବନ ।
 କେନ୍ଦ୍ରବା ନରବାଡ଼ା ବ୍ରାଜକୁ ବରଜି ମାବାବନ ବାସ,
 ଦେଇଥିଲା ଟେକି ଟାଣିବାକୁ ମନ ପ୍ରକାଶି ଉଲ୍ଲାସ ।
 ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଲଘି ଶ୍ରୀପାବର ପ୍ରମୋଦେ ଫାନ ପୟୋଧରେ
 ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ କରିଲେ ତାତନ ପ୍ରମଦାନକର ।
 କୌଣସି ନାୟିକା ନିର୍ମମେଷ ନେଷେ ଅର୍ଜୁନ ହୃଦକୁ
 ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରି ଠିଆହେଲୁ ପାଶେ ଦେଖାଇ ଉକ୍ତେ ।
 ନିଜ କର୍ଣ୍ଣୋତ୍ତମ ସ୍ୱତସ୍ତରେ ଧରି କେନ୍ଦ୍ରବା ଗମଣୀ,
 ମୁନି ଉଦ୍‌ଗୋଦଗ କରିଲା ତାତନ ଆସି ସେହିପରି ।
 ନିଃସଂସାର ଦୃଷ୍ଟି ଗହ୍ୱରେ

ଫଳାପତ୍ୟ ଶତଦ୍ୱାର ଶତଦ୍ୱାରେ,

ବାଜି ଚପୋତେକଦଶିଲେ ମଳିନ ଏକାକେ ଅପ୍ସରେ
 ବସୁଧାଭିଭୂତ ହୋଇ କାମିନୀଏ ଆଚରି ବଞ୍ଚନା,
 ବଜାନ୍ତେ ବାଣୀକୁ ବାଉଥିଲା ଅଟଳ ନରହାଲ ଶତ୍ରୁନା
 ସକଳ କୌଶଳ ହେବାରୁ ନିଷ୍ଠୁର ଚଟୁଳ ଯୋଷିତେ
 ଫହୋଇ ଅନ୍ତମନା ଗନ୍ଧବ ନିକଷା ଫେରିଲେ ଲୋଚନ
 ଶୁଦ୍ଧି କୁହରତ ଆତାଳିପାତାଳି କାନନ ପ୍ରଦେଶ ।
 ୧୧ ଆସକ ୧୨ ଆଳିଏଆଣ୍ଡାକଲେ ଯାଇ ମୃଣାଳମବନେ
 ମଳୟ ମାରିତ ଅବରତ ବ୍ୟସ୍ତ ସୁରଭି ବଞ୍ଚନ ।
 ଗନ୍ଧବ ୧୩ ନବନ ସୁଜେନା ଲୁକି ୧୪ ସୁରଭି ସମୟେ
 କହୁତ ବଳିପୁା ନଳଲ ପ୍ରବରଣ ୧୫ ସିତାଶ୍ରୁ ହୃଦୟେ
 ହରିସୁତ ଜୟ ନ ହୁଅନ୍ତେ ବଣ ସୁରବଧୂରୁ,
 ଗନ୍ଧବ ସଙ୍ଗରେ ଲେଉଟିଲେ ଦୁଃଖ ଆପଣା ନିଳୟ

୧ ଅର୍ଜୁନ ୨ ମନ୍ଦ୍ୟ ବଶେଷ ୩ ମୋଟା ୪ ଅର୍ଜୁନ
 ୫ ଏକାଗ୍ର ୬ ଚିତ୍ତରେ ୭ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ୮ ବ୍ୟାକୁଳ
 ହୋଇ ୯ କାକର ୧୦ ବସନ୍ତ ୧୧ ସତତ
 ୧୨ ହିମାଳୟ ୧୩ ଗୀତ ୧୪ ବସନ୍ତ ୧୫ ଅର୍ଜୁନ

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରବେଶ

ମନେରଖି ଶସ୍ତ୍ରଦେଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟାରେ ୧ ଗୁଡ଼ାକେଶ
 ତପସ୍ୟାମଗ୍ନ ସନ୍ଦେଶ ଯଦନବାହନ
 ଅପ୍ସରା ମୁଖ ଶ୍ରବଣେ ଅର୍ଜୁନାଶ୍ରମ ବାନ୍ଧଣେ
 ବାହାରି ଅଳପ କ୍ଷଣେ ହୋଇ ପ୍ରସନ୍ନ
 ୩ ଅଧିକୃନ୍ତ ପଳିତ ପରି,
 ପ୍ରବେଶିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଅଗ୍ରେ ଛଳନା କରି ।
 ଶକ୍ତିଏ ଯସ୍ତ୍ର ନିପ୍ରରେ ଜଟାଜୁଟ ମସ୍ତକରେ
 ଧୈତ୍ୟକେଶ ଭ୍ରୁସୁଗନ୍ଧ ଖର୍ବୁ ୪ ଅଟଳ
 ତାହାକୁ କରି ଦର୍ଶନ ପ୍ରେମର ଶ୍ରୀପ୍ରମଦନ
 ଦିଅନ୍ତେ ପାଶେ ଆସନ ଏମନ୍ତ ଗିରି
 ଶ୍ରମଦୁର କରୁବା ପରେ
 ଶ୍ରୀକ୍ଷିଲେ ସେ ବର୍ଣ୍ଣାୟାନ କଥାଛଳର ।
 ମାଦୁଗ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ଭରତ ବିଷୟ ନିହତ ଲବେ
 ମାତୁଳ ନିଜ ଗରବେ ପଡ଼େ ଲୋଚନେ,
 ସୌମ୍ୟ କଟକବର ତବ ତଥା ଗୁଣ ସଉଷୁବ
 ଉଭୟ ଗୁଣ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ତବ ସାଧନ
 ସୁବର୍ଣ୍ଣରେ ସୁଗନ୍ଧ ଯୋଗ,
 ତେଜସ୍ୱୀ ଶସ୍ତ୍ରରେ ଯୋବନ ଭୋଗ ।
 ଦେଖ ଯଉବନ ଶିଖ ଧଳଉଛି ଥିର ଥିର
 ଫଳନାନ୍ତ ଜମୁତ ପରି ବିଷୟ ଭୋଗେ,
 ଆସକ୍ତ ରଖି ମାନବ ପାଉଛି ସଦା ଏଆଶ୍ରବ
 ଗୌରବ ସିନା ଲୁଚିତ ଲଳସା ଯୋଗେ
 ଦୁଃଖପୁଣ୍ୟ ଜବଜବନ
 ଆପାତ ସୁଖକୁ ସାଧୁ କରେ ବର୍ଜନ ।
 କଲାଶକାରିଣୀ ବୁଦ୍ଧି ଉପେକ୍ଷି ନିପୁତ ୧୦ ରବି
 କରବାକୁ ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧି ରହେ ଜାଗ୍ରତ
 ତପେ ହିଂସାପରାୟଣ ହୋଇ ଆୟୁଧ ଧାରିଣ
 ଅଟଳ ମହା ଦୁଷଣ ଅନବରତ

୧ ଅର୍ଜୁନ ୨ ଇନ୍ଦ୍ର ୩ ପଥ ୪ ଶୁକ୍ଳ ୫ ଦେବ
 ୬ ଅର୍ଜୁନ ୭ ତପସ୍ୟା ୮ ଶରତକାଳ ୯ କେଶ
 ୧୦ ସମ୍ପତ୍ତି

ମୁକ୍ତିକାମୀ ଶରୀର ପ୍ରତି
 ନରଖି ଆସ୍ଥା ଇଚ୍ଛଇ ପରମେଶ୍ଵର ।
 ପ୍ରାଣୀକି ଜନ୍ମାଏ ଉପୁ ତୁମର ଏ ବାହୁଦୟ
 କରିବାକୁ ଶରୀରୁ ତୁମ କାମନା
 ଶାନ୍ତିମାର୍ଗ ପରିହର ଶୁଦ୍ଧ ଅସ୍ଥୁଧ ଧର
 ବସିଛ ଚପସ୍ୟା କରି ବୁଝା ଶ୍ରବଣା
 ତୁମର ଏ କର୍ମ ଜଟିଳ
 କରୁଛ ପକ୍ତିଲ ସିନା ସୁଦ୍ଧ ସଲିଳ ।
 ୧୧ ରୁଷାଥଶର ଧନ କେଶସାଧ ଉପାର୍ଜନ
 ଉପୁଜେ ନାନା କଷଣ ତାର ଉଦ୍ଧେଶ
 ନାନାଶି ଉଦ୍ଧେ ୨ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଧନପ୍ରତି ଅନୁକ୍ରେ
 ନୋହି କେବେ ଅନାସକ୍ତ ଚଢ଼ଳ ପଣେ
 ଅନର୍ଥର ହେତୁ ସମାପ୍ତି
 ଅବରୁଦ୍ଧ କରେ ସଦା କୁଟିଳଗତ ।
 ଅର୍ଥହୀନ ପରିହର ସମାଧି ଆଶ୍ରୟ କରି
 ବାହ୍ୟର୍ଥ ଅନୁସର ଅଛ ଏଠାରେ
 ଆପଣା ପାତ୍ରା ଯେପରି ପରେ ବାଧା ସେପରି
 ଭଲମନ୍ଦ ନ ବରୁଣ ଯେହୁ ସଂସାରେ
 କରୁଅଛି କରମମାନ,
 ଅସହାୟେ ଭୋଗଇ ସେ ଦୁଃଖବିତାନ ।
 ନ୍ୟାୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାଏ ତପୋଧନ
 ସମସ୍ତେହାନ୍ତ ବର୍ଜନ କରି ସଭାରେ
 ନାଶିକା ଚେଷ୍ଟା ଶ୍ରବଣେ ଆଶାନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରପୁରଣ
 ନପଣି କାର ଶିରଣ ସୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତରେ
 ଅନ୍ତଃ ଶରୀର କରି ଦମନ
 ଯଶଲଭ ତପେ କରି ଜଣ ଭୁବନ ।
 ଜୀବନଟା ବିଷୟକୁ ଅନୁଭବ ବୋଲି ଉକ୍ତ
 ଥିବାରୁ ଯୋଗୀଏ ମୁକ୍ତ ହେବା ନିମିତ୍ତେ,
 କରନ୍ତି ଉଦ୍‌ଯୋଗ ନିତି ବିଷୟେ ନରଖି ପ୍ରୀତି
 ଅବଲମ୍ବି ଦୃଢ଼ ଗତି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତେ
 ଗୁଣାର୍ଜନ ଅତି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ
 ଜଳର ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ ପରି ସିନା ବୈଭବ ।

୧ ମୁକ୍ତି ୨ ମୁଖ

ମରୁମାର ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ନାନାଶେ ଅନିଚ୍ଛେଦ୍ୟ
 କରେ ଦୁଃଖା ପୂଜନସ୍ଥ ଦେଖନ୍ତି ଜନେ,
 ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନିବର୍ତ୍ତକ ମୋକ୍ଷର୍ଥ ସୁଖଦାୟକ
 ପାସୋର ମନୁ ଦୃଷ୍ଟକ ସ୍ଵାର୍ଥସାଧନେ
 ସ୍ଵପ୍ନଭୁକ୍ତ ଅର୍ଥାନୁସର
 ପୁରୁଷର ହୃଦ ଭାଷା ବଳଦ ପରି ।
 ସ୍ଵାର୍ଥସାଧନ ନିମିତ୍ତ ପଦ୍ମଧୀନ ଅନୁଚିତ
 ତେଜିଲେ ଶସ୍ତ୍ର ଭରିତ ପାଇବ ମୁକ୍ତି
 ଶ୍ରୀକା ଅନେ ବାସବ ଓଜସ୍ଵୀ ଅର୍ଥ ଗୌରବ
 ଅର୍ଜୁନ ସିଦ୍ଧସପ୍ତି ଅକୈଚବ ମଧୁର ଉକ୍ତି
 ଉଦ୍ଧେଷ୍ଟେ ଅତି ଗମ୍ଭୀରେ
 ଶତକ୍ଷର ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିଲେ ଧୀରେ ।

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି

କହନ୍ତି ବିଜୟ “ଜାଣିଲେ କ୍ଷତ୍ରପୁ
 କୁନ୍ତୀଦେବୀଙ୍କ ମୁଁ ତନୟ,
 ୧କୃଷ୍ଣ ହୋ ପାୟନ ଉପଦେଶ ହମେ
 ଶେଷଅଛି ତପେ ହୃଦୟ,
 ବୁଦ୍ଧ ହେ, ବୈରାଗ୍ୟାତନ ନିମିତ୍ତ
 ୨ଜମୁକବାହନ ଉପାସନା ଲାଗି
 ହୋଇଅଛି ଯୋଗେ ଶାସ୍ତିକ ।
 କପଟ ପାଶେ ମୋ ଅଗ୍ରଜ ଧର୍ମାନ୍ତରପୁ
 ସର୍ବସ୍ଵ ହରାଇ ପଣରେ,
 ପାଆଳୀକ ଦେନ ଅନୁଜ ସହୃଦ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ବନେ ଦୁଃଖରେ,
 ବୁଦ୍ଧ ହେ, ବୈରାଗ୍ୟ ଆସିବ କପରି
 ସନ୍ତାପିତ ଧ୍ୟାନ ହେଉଅଛି ଦାରି
 ଶ୍ରୀଗାନ୍ଧବେ ଦ୍ଵାରୀକ ଯେପରି ।
 ଅଭାଗିନିକର ସଭାରେ, ଆମର
 ବସନ ଆକର୍ଷି ରାଗରେ,
 ମର୍ମହୀନ ବାକ୍ୟ କରଲେ ପ୍ରୟୋଗ
 ନାକେୟ ଦ୍ରୋଣାଦି ଆଗରେ

୧ ବ୍ୟାସଦେବ ୨ ଇନ୍ଦ୍ର ୩ ଉପଦେଶ ୪ ସୁଧୂର୍ଜିତ
 ୫ ଚିତ୍ତ ୬ ଶରୀରମାନେ

ବୁଦ୍ଧହେ, ପାଞ୍ଜସେନା କେଶଅମ୍ବର,
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦେଶେ ଦୁଃଶାସନ ଅସି
କଲ ଆକର୍ଷଣ ସଂସାର ।

ତରୁଣ-ହୋଇ ଆମ୍ଭେ ପାଞ୍ଚଭାଇ
ହରିଣ ସଦୃଶ ଆହାତେ,
ନାନାକେଶସହ କଟାଉ ସମୟ
ଘୋର ବନଦେଶ ବହାରେ
ବୁଦ୍ଧହେ, ମାନୁଷ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଭବରେ
ତୃଣଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଫଳ ବିବେଚିତ
ହୋଇଥାଏ ଲୋକମତରେ ।

ଗୁଣପ୍ରିୟ ଭ୍ରାତା କୌନ୍ତେୟ ସହଲେ
ନିକୃଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥା ଆମର
ନିର୍ଲକ୍ଷି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସଖ୍ୟା ଶୋକର
ସହୃଦ୍ଧିକୁ ଦୁଃଖନିକର
ବୁଦ୍ଧହେ, ମନସ୍ଥା ପୁରୁଷ ମାନସ
କଳ୍ପେ ନହୋଇ ସୁଛତାକୁ ଧରି
ବିକସେ ଅପୁର ସପତ୍ର ।

ପ୍ରତାପ ସଫଳ ମାନୋଲତ ଜନ
ବାରେମ୍ ପାଳି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ
ବଲ୍ଲଭବ୍ୟସ କର ଚଷମୁନେ
ଶେଇ ଲାଗିତ କୁଳରେ
ବୁଦ୍ଧହେ, ନୟୁଣ ଲୋଡ଼ଇ କେବଳ
ଦିଅନ୍ତୁ ଆଶିଷ ଯେପରି ଏକର୍ମ
ହେବ ଅବଳମ୍ବ କୁଶଳ ।

ଭ୍ରାତା ଶେଷରେ ଶାଳବାନକୁଣା
ଦଟଇ ବିଫଳ ଯେସନ
ସଜାଡ଼ ନଜାଣି ଉପଦେଶ ଦେବା
ହୁଅଇ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଯେସନ
ବୁଦ୍ଧହେ, କୁମୁଦବାନବ ଧରକାଶେ

ଉଦ୍ଧତ ହୋଇଲେ ସଞ୍ଜେକିନା ମନ
ମାତ୍ର ଉଠିବ କି ଶବ୍ଦକାଶେ ?

ସିନ୍ଧୁ ମୁସିବଦ୍ଧ ତପନ ପୁଣକୁ
ନଇଛି ଅନ୍ତର ସଫାରେ
ସମୁଦ୍ରଦ ଲାଗି ଆପଣା ଶରୀରକୁ
ବଶଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଉଦ୍ଧାରେ
ବୁଦ୍ଧହେ, ନୋହିଲେ ଚେଷ୍ଟିତ ପୁରୁଷ
ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକେ ତାରି ବଢ଼ିବ କପରି
ଗୁଣିକ ସତ୍ତାରେ ପୌରୁଷ ।

କହ ତପୋଧନ ଶରୀର ନିଜି
ଯେ ପୁରୁଷ ଶାନ୍ତି ଆଚରେ,
ପୁରୁଷ ନାମର ସାର୍ଥକତା ନାହିଁ
ଲଭେ ପରାଜୟ ଲୋକରେ
ବୁଦ୍ଧହେ, ପଛଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ବ୍ୟସନ
ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ରରେ କଳଙ୍କ ସଦୃଶ
ରହଇ ଲଞ୍ଜିତ ଜୀବନ ।

ଜନ ଅପବାଦ ନଡ଼ି ଆତରେ
ସବଦା ଧୂର୍ଜିତା ଯେ ଜନ
ଅମର୍ଷ ଅଶନ ନିଷେଧଣ କର
ଦଟାଇବ ତାର ନିଧନ
ବୁଦ୍ଧହେ, ନିକରେ କେ ନିନ୍ଦା ଉଦରେ
ଶରୀରକୁ ପାପ ପଙ୍କକୁ ଧୋଇଲେ
ସେମାନଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଅସ୍ତରେ

ଶୁଣି ସହସ୍ରାକ୍ଷ ବାସବାଙ୍କ ଠାରୁ
ଏମନ୍ତ କରୁଣ ବଚନ
ସ୍ଵରୂପ ପ୍ରକାଶ କରି ତତକ୍ଷଣେ
ଆଲିଙ୍ଗି ଶୁଣିଲେ ଏସନ
କାପଳୀ, ସେବନ କର ଯାଇ ଶରେ
ସମୁଷ୍ଣ ହେଲେ ସେ ନିବେଦିତ ତାଙ୍କୁ
ଯେପରି ଜିଣିବ ସମରେ ।

ଅଷ୍ଟମ ସର୍ଗ ଅକ୍ଷୁନ୍ନକ ତପସ୍ୟା

୧ ଜମୁତ ତରୋଧାନ ପରେ ବଳୟ,
 ୨ ସପ୍ତାଶ୍ୱ ଅଭିମୁଖେ କରଲେ ଲୟ ।
 ପୁଲକେ ଏକପାଦେ ହେଲେ ସେ ଠିଆ,
 ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତର ଶୁଦ୍ଧେ ଛୁଡ଼ିଲେ ଶିଆ ।
 ୩ ନଗପତିସନାଭ ହେଲେ ଅଚଳ,
 କାମନା ସିଦ୍ଧିଲଗି ହୃଦ ଅଟଳ ।
 ମହାମନା ଲୋକର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ଜେୟ,
 ମଣନ୍ତି ଜବନକୁ ସବଦା ହେୟ ।
 ସ୍ୱତେ ପଦ୍ମପଲେ ମନ ନବଳେ,
 ସୁକୃତ ସୁରୁଷର ଧାନ ନିଶ୍ଚଳେ ।
 ଭଜତମ ଉଭୟ ହେଲେ ପରସ୍ତ,
 ସନ୍ତୁରୁଣ ଲୋକର ଚିତ୍ତ ପ୍ରଶସ୍ତ ।
 ବିଭୁଷଣ ବସୁକୁ କଲେ ଧାରଣ,
 ପଲଉଛନ୍ତି ଦେଶ ବାରଣଶ ।
 ନିଶୀଥ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଜ୍ୱଳନସମ,
 ଦଶୁଧୁଲ୍ ଅଞ୍ଜର ତେଜସୁତମ ।
 ଉଦ୍‌ବିଗତର ଦନ୍ତପ୍ରସ୍ତ ପ୍ରସର,
 ଶୋଭୁଥିଲ ଏକାନ୍ତ ପୁଣ୍ଡିରୁ ପର ।
 ନିତ୍ୟ ସବନ ଲଗି ଯିବା ଚରଣ,
 ଧରାବକ୍ଷ କମିତ କଲେ କ୍ଷେପଣ ।
 କାମୁକ ଦେଶ ମନେ ହୁଏ ପ୍ରଶତ,
 ଝଦମ୍ବୋଳଧର ରୂପ ପର ପତିତ ।
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ ଜ୍ୟୋତି ଦେଶ ମହର୍ଷିଗଣ,
 ଶ୍ରକାଳେଶପାଶେ ଯାଇ ନେଲେ ଶରଣ ।
 ଶିକାଳଞ୍ଜରୀ ଶମ୍ଭୁ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ,
 ଶକଳ ଶିଖରକୁ ଦେଲେ ଅନାଇଁ ।
 ସୌମ୍ୟମୁରେତ ଧରି ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର,
 ସାକ୍ଷାତ ଦେଲେ ଆସି ମୁନିନିକର ।

୧ ଇନ୍ଦ୍ର ୨ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୩ ହିମାଳୟ ୪ ଶରୀର
 ସନାତ୍ନ-ସଦୃଶ ସବନ-ସ୍ଥାନ ୫ ଇନ୍ଦ୍ର ୬ ଶିବ
 ୭ ଜଟା

ମସ୍ତକେ ଜଟାନୁଟ ଅହି କଣ୍ଠରେ,
 ସ୍ୱର ଶୋଭିତ ଯଜ୍ଞ ଉପବାତରେ ।
 ତୁହିନବଶି ପରି ଶୁଭ୍ର ଦଶକ,
 ୮ ବିସାଗଚନ୍ଦ୍ରତେଜ ସରି ନୁହଇ ।
 ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗାପସବୟ,
 ଭାଷିଲେ ଅକ୍ଷୁନ୍ନକ ତପବିଷୟ ।
 “ଜଗତକୁ ଜଣିବା ଇଚ୍ଛା ବା କରି,
 ଦଶନ୍ତ ତେଜୋବନ୍ତ ତପ ଆଚର” ।
 ଏମାନଙ୍କ ଉଦନ୍ତ ଶୁଣି ଶବର,
 “ଶସ୍ତ୍ର ସଂହାର ଲଗି ପୃଥାକୁମର ।
 ଅକ୍ଷୁନ୍ନ ନିରାଜନା ମୋର କରନ୍ତି,
 ନଜାଣନ୍ତି କପରି ତାପସପନ୍ଥ ।
 ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ,
 ଦାନବ ବଧ ଲଗି ପ୍ରଜାହତରେ ।
 ଜନମିଛନ୍ତି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକେ ଅକ୍ଷୁନ୍ନ,
 ଶନ୍ଦ ଆଦେଶମତେ ଯୋଗେ ମଞ୍ଜନ ।
 ମୁକ ନାମେ ଦଇତ ଏକ ବାହାର,
 ଅକ୍ଷୁନ୍ନ ତପ ସୁକୃତ୍ୟ ବରୁଣ ।
 ତାଙ୍କ ନିଧନ ଲଗି ହେଲୁଣି ବଂଶ,
 ଏଭୁଦାର ରୂପ ପାଏ ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ର ।
 ପାପାସକ୍ତ ନରତ ସେହି ରାଶସ,
 ବିନାସ କରି ତାକୁ ରଖିବ ଯଶ ।
 ମୋ ସଙ୍ଗେ ଆସ ତୁମେ ରୁଷି ସକଳ,
 ଦେଶିକ, ଦୈତ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ହେବ ବଫଳ” ।
 ଏମନ୍ତ କହି ୧୦ ଖରୁ କରତ ବେଶ,
 ଧରି ଆସିଲେ ଶରେ ସେ ବନ ଦେଶ ।
 ଶୂଳ ପରଶୁ ଶର ରୂପ ଧାରଣ,
 କର ଆସିଲେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରମଥଗଣ ।
 କୁସୁମିତ ଲତାଗ୍ରେ କେଶ ମଣ୍ଡିତ,
 ବହୁବ୍ରହ୍ମ କଟପାଳେ ଅତି ଶୋଭିତ ।
 ନୟନ ଦିଶୁଅଛି ଅରୁଣ ବର୍ଣ୍ଣ,
 ୧୧ ଅଜଗବ ନିକ୍‌କଣ୍ଠେ ବସୁର କର୍ଣ୍ଣ ।

୮ ବ୍ୟାଘ୍ର ୯ ବରାହ ୧୦ ଶିବ ୧୧ ଅଜଗବ-ଶିବଙ୍କଠାରୁ

ବନବାସର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ସକଳେ,
 ବୁଲିଲେ ଚାରିଆଡ଼େ ମୃଗୟା ଛଳେ ।
 ମାର୍ଗରେ ଭଟପ୍ରତି ଡରିଣିକଣ୍ଠ,
 ପଲଙ୍କ ଯାଉଥିଲେ ତପଶେ ଡରି ।
 ପ୍ରବଳ ଭୟ ହେତୁ ବାଳ ଚମସା,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଗୁଲୁ ଛପିଲୁ ମାଆକୁ ଧରି ।
 ଗଜମଦ ବାସିତ ସପତା କେଶରୀ,
 ଜୁମ୍ବାମାର ଉଡ଼ୁଲୁ ନିଶିକା ପରି ।
 ଏଣେ ଦେଖିଲେ ଆଗେ ଉମଅନୁଜ,
 ବରହ ବଧୂ ଧରି ମୁକ ଦହୁଜ ।
 ବୃଷମୁଳ ବିଦାର ସ୍ବର ଦର୍ଶଣ,
 କର ଆସେ ଦେଖାଇ ଯୁଦ୍ଧ ଲକ୍ଷଣ ।
 ଭାବିଲେ ମନେ ମନେ “ଏହି ଭୂଦାର,
 ଆୟୁରୁ କରବାକୁ ମୋତେ ଫତାର ।
 ଛତେଇ ବରହ ମାସ ଜଣେ ଦଇତ,
 ନ ବଧିଲେ ଏହାକୁ ହେବ ଅଦ୍ବିତ ।
 ମନ ହୁଏ ପ୍ରସନ୍ନ ଯାର ଦର୍ଶନେ,
 ସେ ସିନା ମିତ୍ର ବୋଲି କହନ୍ତି ଜନେ ।
 ନରପତ୍ୟ ରୁଷି ପୁଣି କିନ୍ତାମା,
 ଡରିବ କପାଳିକେ ଦେଖି ଦୁରମା ।
 ଅବା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦ ମୋର ନିଧନ
 ବରହ ରୂପେ ପ୍ରାକୃ ଶେଷିଲେ ବନେ ।”
 ଏବଂ ଭୂତ ବିଚକେ ଶହକୁମର,
 ଯୋଗିଲେ ଗାଣ୍ଡୀବରେ ସୁଫଳେ ଶର ।
 ନିଯୋଗ କାଳେ ଅଶ୍ବଦ ଶବ୍ଦ ସଦୃଶ,
 ହେଲୁ ଗାତ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ନିନାଦ ଭୃଗୁ
 ସହସା ଆସି ଶକୁ ପ୍ରବେଶ କରି,
 କ୍ଷେପିଲେ ନାରାଦେକ ପିନାକ ଧରି ।
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଜୁନ ନ୍ୟାସିଲେ ବାଣ,
 ଉଭୟ କାନ୍ତି ଭେଦଗଲୁ ତା ପ୍ରାଣ ।
 ଶିବ ପ୍ରେରଣ ଶର ନେବା ମାନସେ,
 ବରହ ପାଶେ ଗଲେ ଅସ୍ତ୍ର ରତ୍ନସେ ।

ବନେଚରେକ ଜାଣି ଅର୍ଜୁନ ମନ,
 ନ ନେବାକୁ ସେ ବାଣ କଲୁ ବାରଣ ।
 “ସଦାଶୁର ପଦ୍ମ ନରୁଡ଼ି ଲବେ,
 ନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗ ରହନ୍ତି ତାପସେ ଭବେ ।
 ଅମାରୁ ନିବୃତ୍ତି ହେବାକୁ ଲେକେ,
 ଦିଅନ୍ତି ଉପଦେଶ ଯୋଗୀ ଏ ଶ୍ରେଣେକ ।
 ଶୁଣିତ ଶର ପ୍ରଭୁ ଯୋଗେ ଆମ୍ଭର,
 ଦୈତ୍ୟମାତ୍ର ସାଧିଲେ ଇଷ୍ଟ ହୁମ୍ଭର ।
 ଚମୁପତକ ବିନା କିଏ ଏ ଭବେ,
 ନିଶ୍ଚୟସନେ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତା ଲବେ ?
 ତୁମ ଭଳି ସଜନ କରଲେ କୋପ,
 କୃତଜ୍ଞତା ଜଗତୁ ପାଇବ ଲେପ ।
 ଆପଦର ବନ୍ଧୁ ଯେ କିରାପତ,
 ତାଠାରେ ରହୁ ସଦା ତୁମର ମତି ।
 ବିଦାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମ୍ଭ ସ୍ବାମୀ ଚରିତ୍ର,
 ଶ୍ରବଣେ ହେଉଛନ୍ତି ସଦା ମୋହିତ ।
 ସପକ୍ଷ ଭାଷି ଆମ୍ଭ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ସହ,
 ତପସ୍ୟା ଫଳ ଲାଭ ତୁଟୁ ନଗ୍ରହ ।
 ପ୍ରବଳ ଶତ୍ରୁ କରେ ଧନ ହରଣେ,
 ତେଣୁ ମିତ୍ରତା ପାଶେ ପଣ ଶରଣ ।
 ଅମାରୁ ନିବୃତ୍ତି ହେଲେ ପୁରୁଷ,
 ଲୋକ ମୁଖରେ ସିନା ଲାଭ ପୌରୁଷ ।
 ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରେରଣ ଫଳିଣ ପ୍ରତି,
 ମନସ୍ତୀ ପୁରୁଷର ନବତ୍ବ ମତି ।
 ଫଣୀର ଶିବେମଣି ନେବାକୁ ବଳେ,
 ଉଦ୍ୟମ କଲେ ଶେଷେ ବିଷମ ଫଳେ ।
 ତ୍ୟଜନ କର ତୁମ୍ଭେ ତପନ କର୍ମ,
 କିଏ ସହବ କହ, କଲେ ଅକର୍ମ ।
 ଭାଷିଲୁ ବନେଚର ତାଙ୍କ ମାର୍ଗଶ୍ୟ
 ନକଲେ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ ଲାଗିବ ରଣ ।

ନବମ ସର୍ଗ

ଅଳ୍ପନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟୁକ୍ତି

ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଭାରିଣୀ କରତର ଶୁଣି
 ବୋଧବତ ବସନ୍ତ ମାନସେ
 ନୋହି ବଚଳତ ସୁଖାବହ ବୋଲି
 ଶୁଣିଲେ ଧରଣସେ ସାହସେ
 “ବ୍ୟାଧ ହେ, ପୁଣ୍ୟବାନ ଲୋକ ଭବରେ,
 ମନୋଗତଭାବ କରିନ୍ତି ପ୍ରକାଶ
 ନିଆରେ ଶାନ୍ତ ଅନ୍ତରେ ।
 ଫଳ ବରୋଧର କର୍ମ କରିବାକୁ
 ଉଦ୍ୟତ ନୁ ପଡ଼ି ତୁମ୍ଭର,
 ଏବେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ କଥାମାନ କହି
 ଭିଆଅ ଅଦ୍ଭୁତ ଲୋକରେ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ସତତ ସଂସାରେ ସଜ୍ଜନ,
 ସାଧୁ ଆଚରଣ ଅବଲମ୍ବି ହୃଦେ
 ରଖିଯାନ୍ତି ଯଶ ଭବନେ ।
 ଅଷ୍ଟମୁ ତୁଣୀର ତଥା ଶଶିଲୀମୁଖ
 ଦେଇଛନ୍ତି ମୋତେ ଅନଳ
 ତେବେ କେଉଁଠିର କରତ ସାଧୁକେ
 ଅଛୁ ମୋ ଆଦର କନ୍ଦଳ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ଭିଆଇବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ,
 କରୁଛୁ ତୁମ୍ଭକୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଦେଖି
 ଉତ୍ସୁକାର ମନେ ବସାସ ।
 ନିଜ ଦୋଷତପ୍ତ ଘୋଡ଼ାଇବା ଲାଗି
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିକ ଦୋଷରେ
 କଲ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଭଲେଇ ହେବାକୁ
 କରତ ନୁ ପଡ଼ି ଆଗରେ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ହେଲ ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଷ୍ଟ ତୁମ୍ଭର
 ଶରପହରଣେ ମୋତେ ଶଙ୍କା କରି
 ପିଅ ନାହିଁ କେବେ ଜନ୍ମର ।

୧ ଅର୍ଜୁନ ୨ ଚଞ୍ଚଳ ୩ ଶର

ବନାଶ୍ରମ ମୃଗ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର
 ନୁହେ ପରିଗ୍ରହ ଏଭାବେ
 ଯେ ମାତେ ପ୍ରସବେ ନିନ୍ଦା ସେ ସିନା
 ପ୍ରାଣିହିଂସା କରି ଗରବେ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ଅଭିମାନ ଛାଡ଼ି ମନରୁ,
 ଆତ୍ମବୋଧ ଲାଗି ଅଜଗବ ନ୍ୟାସ
 କରିଅଛି ସିନା ଭୟରୁ ।
 ଫୁଲଗୁଳୁ ଫୁଲକୁ କରୁଅଛି ବଧ
 ଅବରତ ସ୍ଵାର୍ଥ ନିମିତ୍ତ
 ତପସ୍ଵୀମାନଙ୍କ ଉପକାର ବୋଲି
 କହିବା ନୁହଇ ଉଚିତ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ନାରୀତେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦାର
 ଶରଣରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଏକାକେଲେ
 ଦୃଷ୍ଟି ତାହାର ସଂହାର
 ବଞ୍ଚିତମ ଧର୍ମ ଶେଷ ରୂପକ
 ବଶିଷ୍ଠ ବୃଦ୍ଧି ଯେ ଆଚରେ,
 ଜାତହୁନ ମୃଗ ଜୀବନ ନାଶକ
 ହିଂସା ପରାୟଣ ସଙ୍ଗରେ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ବହୁତା ବାନ୍ଧବ କପର
 ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀ କେବେକି ଗୋମାୟୁ ସହଚର
 ଯେ ନୁ ପ କରତେ ତପୋରତନାରେ
 କରୁଛୁ ଅସୁୟା ପ୍ରକାଶ
 ସେ କପର ପୁଣି ମିତ୍ର ହେଲେ ତାର
 ହୃଦୟେ ଆସିବ ଉଦ୍ଧୃତ
 ବ୍ୟାଧ ହେ, ନୀତି ଲୋକ ସତ ମିତ୍ରତା
 କଲେ ବା ସଜନ ଗୁଣ ନାଶଦଳି
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଉଦ୍ଧୃତ ତା ହାନିତା” ।

୪ ବ୍ୟାଧ ୫ ପଶୁ ୬ ବରହ ୭ ହସ୍ତି ୮ ବିଲୁଆ

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କିରାତ ବେଶଧାରୀ

ପ୍ରମଥମାନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଧ୍ୟାୟ ପ୍ରଥମ ଶୁଣି କୃଷ୍ଣ ବନେ,
 ପଦସ୍ଥଳ ଯାଇ ଯତରସୀ ପାଶେ ଶୁଭଚିନ୍ତନ ।
 ଗାଣ୍ଡୀବା ଶୁଣିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ କୋପେ ଫୁଲବଦନକୁ,
 ପଠାଇଲେ ସେନାମାନଙ୍କୁ ଦିଶେ ଗୋବିନ୍ଦେ ଶକତିକୁ
 ଅମୋଗ୍ୟ ଉର୍ମି ସଦୃଶ ମାଡ଼ ଆସି ସେମାନେ,
 ବନଭୂମି ଅବସ୍ଥାରେ ସବ୍ୟସାଚୀ ସନ୍ତାନେ ।
 ଜୟ ଜୟ ନାଦେ କର୍ମିଲ ଗିରିଗୁଡ଼ା ସକଳ,
 ଜ୍ୟାଦୋଷ ମିଶନ୍ତେ ତହିଁରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ସେ ପୁଲ ।
 ବିଶାଳ ବନ୍ଧରେ ଆଛାଦି ଦଶଦିଗ୍‌ମୁଖ ଜବ,
 ସେନା ମଣ୍ଡଳର ଉପର ଦେଶେ ରହିଲେ ଶୁଭବ ।
 ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ଧରି ଶୁଭକ୍ଷୟ ଚୟ,
 ଫଳସମ୍ପ୍ରଦେଶେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଶ କଲେ ତହିଁ ବଜୟ ।
 ଶୁଭାନ୍ତ ସଦୃଶ ଶରୀର ଦୁଧି ଦେଖି ତାଙ୍କର,
 ଭୟରେ ହସ୍ତର ହେଲେଣି ଏଣେ ଶିବାନୁଚର ।
 ଅସମର୍ଥ ହେବେ ବରୁଣ ଜଣେ ଜଣେ ଯୁଦ୍ଧରେ,
 ସଦଶକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକୀ ଅଛି ବୋଲି ବୁଝିଲେ ।
 ଏକସ ପ୍ରମଥେ ନିଶେପ କଲେ ୧୦ ବିକର୍ଷ ଚୟ,
 ତତ୍ତ୍ୱେକା ବ୍ୟାପି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷେ ହେଲେ ଜାତ ବିସ୍ମୟ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ ୧୧ଜନ୍ତୁ ୧୨ଇଷ୍ଟ ବନ୍ଧନେ ଗାଣ୍ଡୀବାକୁ ଉଠାଇ
 ଭଲ୍‌କାପର ଶିବ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରେ ପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ।
 ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦୀ ୧୩ଗରସ୍ତ୍ରୀୟାତ ଦେଖି ଶିବାନୁଚରେ,
 କଳ୍ପପାତ୍ର କାଳକି ଆସିଲେ ବୋଲି ଶ୍ରବଣେ ଡରେ
 ବନ୍ଧଗତ ନୋହୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ ତାପସ ଶରେ ।
 ୧୪ଅର୍ଜୁନ ହେବନ ଭେଦନ ପାତ୍ରନାଦି କର୍ମରେ,
 ସକ୍ତିବତ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସରେ ଯଥା ପକ୍ଷଜତତ,
 ଲେଖୁ ହେଲେ ୧୫ଭରୁ ସେନାଏ ପାର୍ଥ ମାଗଣା ଅତି

୧ ବ୍ୟାଧି ବେଶଧାରୀ ୨ ଶାସ୍ତ୍ର ୩ ଶିବ ୪ ଶିବ
 ୫ ଉପାନ ଚନ୍ଦ୍ର ୬ ଶିବ ୭ ଶରମାନ ୮ ସ୍ଥିରସ୍ତବରେ
 ୯ ଅଗ୍ନି ୧୦ ଶରମାନ ୧୧ ଅର୍ଜୁନ ୧୨ ଶର
 ୧୩ ଶରସମୁଦ୍ର ୧୪ ପରିଶ୍ରମରେ କୁନ୍ତୀ ବୋଧ
 ନକରିବା ଅଶ୍ରୁ ୧୫ ଶିବ

ଏକ ମାତ୍ର ଅର୍ଜୁନ ଯେପରି ଏକସ୍ଥାନରେ ରହି,
 ନାନାସ୍ଥାନେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ହେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ଇ ।
 ବାଣବର୍ଷୀ ପାର୍ଥ ସେପରି ରହି ଏକ ସ୍ଥାନରେ,
 ଭୁରୁ ୧୨୧ନାକର ନୟନ ପଥେ ପଡ଼ିଲେ ଖରେ ।
 ବୁରୁଆତୁ ଶକ୍ତି ବେଗରେ ଆସେ ତାପସଶର,
 ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇ ବ୍ୟାହତ ହେଲେ ଶିବାନୁଚର ।
 ବାହୁଦ୍‌ବା ବେଳେ ଏମାନେ ହୋଇ ନିରାଶ୍ରୟ,
 ପୃଷ୍ଠଦର୍ଶିରୁଦ୍ର ଦେଖି ତା ହେଲେ ଗୋଦ୍ରୋ ବହୁଳ
 ବାରିବାର କଲେ ବାହୁଣ ଏବେ ଏସନ କହି,
 “ନକର ବିନାଶ ଯଶକୁ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରସରେ ରହି ।
 ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ତେଜ ଧରିଣ ପଡ଼ି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କର,
 ହସିଲ୍‌ ପରାଏ ଦଶନ୍ତ ତୁମ୍ଭ ୨ଅସୁବସର ।
 ପଶୁତୁଲ୍‌ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ମଣି ଏହି ପୁରୁଷ,
 ମୋ ସମ୍ମୁଖେ ନାଶକରିଛୁ ତୁମ୍ଭ ଯଶ ପୌରୁଷ ।
 ଶୁଭାଭିମାନ ନ ପୁଡ଼ି ରହ ଶେ ଭୂଇଁରେ,
 ପରାତ୍‌ମୁଖ ହୋଇ ପଳନ୍ତି କେତେବେଳେ କି ବାରେ
 କଳସର ଦୋଷ ଲୁଚୁଲ୍‌ ଭଣ୍ଡା ରଖିଲ୍‌ ପରି,
 ଯାବତ କୁଜର୍ମ ଦୋଷାଇ ଦେବେ ସ୍ୱାମୀ ତୁମର ।
 ଶାଳଗାନ୍ଧ୍ୟ ତୁମ୍ଭୁ ଏକାନ୍ତ ଶୁଣି ଉକ୍ତି ଅଭୟ,
 ସନ୍ତାପିତ ଫଳାକାମୀଙ୍କ ସ୍ଥିର ହେଲୁ ହୃଦୟ ।
 ଶବାସ୍ତବ୍ଧ ଶବାସ୍ତବ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଲଗେ ତୁମ୍ଭୁ ଶେ
 ୨୧ ତୁମ୍ଭୁ ଦେଖୁ ଥାଆନ୍ତି ମୋଦେ ପ୍ରମଥଗଣ ।

କିରାତାଙ୍କୁ ନ ଯୁଦ୍ଧ

ଫଳଜଗଦ୍‌ବ ୧୫ଜଗଦ୍‌ବ ଶାନ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୦ଭୈରବ
 ଶୁଭଲ ଶବ୍ଦ ଗୋବିନ୍ଦ ୧୧ କର୍ମିତ ବନ
 ୧୨କୃତହସ୍ତ ଧନଞ୍ଜୟ ନବହ କିନ୍ଦ୍ରତ ଭୟ
 ୧୩ଶବ୍ଦ ୧୪ସୁପଦାତୟ କରି ଶଶ୍ତ୍ରନ
 ଗାଣ୍ଡୀବାକୁ ବହି ସ୍ଫୁରରେ
 ରଣାଙ୍ଗନେ ସଞ୍ଚରଲେ ଶତ୍ରୁଧର୍ମଭରେ

୧ଶିବ ୨ଶାସ୍ତ୍ରାସମୁଦ୍ର ୩ଶିବ ୪ସେନା ୫ଶିବ ୬ଅର୍ଜୁନ
 ୭କଳହାପିନାକ ୮ବାଣ ୯ଅଲୌକିକ ୧୦ଭୟଙ୍କର
 ୧୧ ଶର କ୍ଷେପଣେ ନୟଣ ୧୨ଅର୍ଜୁନ ୧୩ବାଣ

ପ୍ରସନ୍ନ ସଦା ମାନସ   ୧ ସଦଜନର ସାହସ
 ନଥିଲୁ ହୃଦୟ ସାଧୁ ସଂ ଶତ୍ରୁ ତାଡ଼ନେ
 ଭୂମିବାର ଶତ୍ରୁତାକେଶ   ୧ ଅବଲେକି ଗୁଡ଼ାକେଶ
 ଧନବେଶ କରି ନବେଶ ଅତି କୋପନ
 ଦେଖାଇ ନିଜର ବିହୀନତା
 କାଦମ୍ବକଦମ୍ବ ନ୍ୟାସ କଲେ ଗୁଣାନ୍ତ
 ଗଢ଼ାଳ ଶେଷେ ୧ ଅତଳ ପରାଏ ରହି ଅତଳ
 ତୁଣୀରୁ ଫର ମଣ୍ଡଳ କାନ୍ଦି ବହନ
 ରୁଦ୍ଧ ୧ ଆତାଳ ପାତାଳ ତତକ୍ଷଣେ ଦେଲେଜାଳ
 ୧୧ ସୁନବସୁ ୧୨ ବିଶିଖାଳ କପିକେତନ ୧୩
 ହେଲୁ ସୁନ ବସୁର କାନ
 ବିଦ୍ୟୁନ୍ମାଳା ପରି ଶୋଭା ଶରବତାନ ୧୪
 ଜଗଜ୍ଞ ମାର୍ଗ ଲଭି ବିକାଶ,
 ଜଗଜ୍ଞ ମାର୍ଗ ଦେଲେ ବିକାଶ ।
 ଜଗଜ୍ଞ ମାର୍ଗ ଅତି ବିକାଶ,
 ଜଗଜ୍ଞ ମାର୍ଗ ଶୁଦ୍ଧ ବିକାଶ ।
 ଜଗଜ୍ଞ (ପୃଥ୍ବୀପତି) ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଶରମାନ ବିସ୍ତାର
 ଲଭି (ବିକାଶ) (ଜଗତ୍ + ଶ୍ରୀ) ଶିବଙ୍କର ଶର
 ଗୁଡ଼ିକୁ ବିକାଶ (ବିଷମଗତ) ଦେଲେ ଅର୍ଥାତ୍
 ଭଗ୍ନାବସ୍ଥା ପାଇଲେ ଜଗଜ୍ଞମାର୍ଗଗଣ (ଦାନବ-
 ମାନ ଅତି ବିକାଶ (ଉଚ୍ଛାସ) ଲଭିକଲେ ଅର୍ଥାତ୍
 ଆନନ୍ଦ ହେଲେ । ଜଗଜ୍ଞ ଶିବଙ୍କର ମାର୍ଗ ଶ
 (ଅ ନ୍ୟୁଷଣକାଣ୍ଡ) ଦେବର୍ଷିମାନେ ବିକାଶ —
 ଅବିଷୟ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସୁଦ୍ଧ ଦେଶିବା ଜଞ୍ଜାରେ
 ଆକାଶରେ ରହିଲେ ।

ଦଶମ ସର୍ଗ

ଗୌର୍ବ୍ୟବାର୍ଯ୍ୟ ଦେଶୀ   ଶ୍ରେତବାହନର
 ୧ ଶକାବତାର ବୋଲି ଭାବିଲେ ହର,
 କଲେ କୁଟ୍ ଶବେ   ନାନା ଉପାୟରେ
 କରିବାକୁ ହ୍ରାସ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ।

୧ ଅଲୌକିକ ୨ ଭୟ ୩ ଅର୍ଜୁନ ୪ ଶିବ ୫ ସୁଦ୍ଧ
 ୬ ବିଷମ ୭ ସଦା ୮ ସୁଦ୍ଧ ୯ ପଦ୍ମ ୧୦ ସଦ୍‌ଗୁଣ
 ୧୧ ଶିବ ୧୨ ଶରସମୁଦ୍ରକୁ ୧୩ ଅର୍ଜୁନ ୧୪ ଶରସମୁଦ୍ର
 ୧୫ ବିଷ୍ଣୁ ଅବତାର

“ଶୋଭାମାନଙ୍କର   ହଂକାର ଶବ୍ଦ
 ଶୁଣାଯାଉ ନାହିଁ ଅତି ସମରେ,
 ତେଜସ୍ବିକ ଶସ୍ତ୍ର   ହୋଇ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ
 ଦଶନାହିଁ କାହିଁ ବ୍ୟୋମଦେଶରେ ।
 ପ୍ରକୃତ କରାତ   ନୂତନ ଏ ପ୍ରକୃତ
 ଶେଷ ପ୍ରକଳ ନିଜ ଆକାର,
 ଶଶିଲକ୍ଷ୍ମୀନର   ଶିଖରୁ ଧାରଣ
 କରି ଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ ଶୂନ୍ୟ ବିକାର ।
 ଶସ୍ତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ ଅଳ୍ପ   ଦେଶୀ ସୁଦ୍ଧା ଅତି
 ପ୍ରହାର ବିଷୟେ ହୁଏ ଉଦ୍ୟତ,
 ନିଜଶୁଦ୍ଧ ବସ୍ତୁ   ଥିଲେହେଁ ତାହାର
 ଘୋଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ସଦା ଜାଗ୍ରତ ।
 ବିଦ୍ୟାପୁରସ ଯଥା   କୁମୁଦବାସିନୀ
 କାନ୍ତି ପ୍ରସାଦେ ସର କରଣେ,
 ଶସ୍ତ୍ର ପରାମର୍ଶ   ଅତିଶୟେ ଶମ
 ମୋ ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ବ୍ୟାଧି ମାର୍ଗ ଶେ ।
 ଆକାଶ ମାର୍ଗକୁ   ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରି
 ଦେବାପାଇଁ ଅବା ଏହି କରାତ,
 ବାର ବାର ଧରୁ   ଶାଣି ପ୍ରସାଦେ
 କରାଉଛି ହୃଦେ ସାଧୁସ ଜାତ ।
 ଭାବ ଏହିପରି   ବାସବ ଏଅନ୍ତେ
 ପ୍ରସାପନ ଅସ୍ତ୍ର କରି ପ୍ରହାର,
 ୧ ସପ୍ତସପ୍ତିକର   ତେଜକୁ ଘୋଡ଼ାଇ
 କରିଦଲେ ଦଶଦଶ ଅକାର ।
 ସୁମେନ୍ଦୁ ଶୁକରୁ   ଅନର୍ବମ୍ଭ ତୁଳ
 ୨ କରାତ ମୌଳିରୁ ଜ୍ୟୋତି ବାହାର,
 ତମୋମୟୀ ଗୁପ୍ତା   କରିଦେଲୁ ଦୁର
 ଶରଧର କାନ୍ତି ଉଦୟ ବିହାର ।
 ନିମ୍ନ ଭୂ ଅନ୍ତର   ପ୍ରସାପନ ଅସ୍ତ୍ର
 ଦଶିଲ ନିର୍ମଳ ଦନପଟଳ,
 ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ସୁକ୍ତ   ଶାଣିତ ଆୟୁଧ
 ଧଳେ ଏକାକି ଭୈରବ ବଳ ।

ପ୍ରସାଦେ ଅସ୍ତ୍ର ଦୁଃଶନେ ଶିଥିଳ
 ଭୁଜବାସ୍ୟଶାଳୀ କପିକେତନ,
 ଭୁଜଙ୍ଗ ପାଶାୟ କରିଲେ ପ୍ରେରଣେ
 କରିବାକୁ ଧୂଳିଶ୍ରୀ ଶରବୁଦ୍ଧନ ।
 ବିଶାଖି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଭୁଜଗେଲୁ ଉପ୍ରେ
 ନଭସ୍ତୁରତ୍ୟକ୍ତ ଯବକାଶବାଟ,
 ଶତ ଶତ ଜହ୍ନ ବାରିମ୍ଭାର ଚାଳି
 କଲେ ଅବରୋଧ ଭୁଜଗଥାଟ ।
 ସପ୍ତ ମାନଙ୍କର ଉନ୍ନମିତ ପଟା
 ମଣ୍ଡିତ ନିର୍ଗତ ନିଶ୍ଵାସ ଧୂମ,
 ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡଳକୁ ଗ୍ରାସ କଲପରି
 ହେଉଥିଲା କାର ମହ ବିଭ୍ରମ ।
 ୩ ଘୋରଘୋରତର ଧ୍ଵଞ୍ଜନ ସମୁଦ୍ରକୁ
 ଧ୍ଵଞ୍ଜନ ମହାସାଗର କଲେ ବାଣେ,
 ୨ ଘୋର ୨ ଘୋର କର କରୁଗଳ
 କୌତୁକେ ଦେଖନ୍ତୁ ପ୍ରଥମଗଣ ।
 ସପ୍ତାୟ ପ୍ରସବ ରୁଦ୍ର ପରାଧମେ
 ହମେ ହମେ ରଣେ ଲଭନ୍ତେ ହ୍ରାସ,
 ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର କୁଷ୍ଠ କରୁ ନିଷେଧଣ
 ଜନମାଞ୍ଜ ବୈରମନେ ବିଶାସ ।
 ତୃତୀୟ ଗଡ଼ରେ ଉଦ୍ଧୃତଧ୍ୟାୟେଦେଶେ
 ଗନ୍ଧାର୍ଜନ ବ୍ୟାପି ପ୍ରାଣନାଶନେ,
 ସମୀର ସଂଧ୍ୟାରେ ଶୁକ୍ରଙ୍କ ବିପ୍ରାରି
 ଲୁଗିଲୁ ଜଳନ ଶାନ୍ତ ଜଳନେ ।
 ଗିଳି ଦେଲୁ ପରି ଦଶନ୍ତେ ଧୂଳିକକୁ
 ପର୍ଜ୍ଜନାୟ ୧୦ ଯଯା କଲେ କ୍ଷେପଣ,
 ତହିଁରୁ ବାହାରି ୧୧ ବଳାହକମାଳ
 ଅବରଜ ଜଳ କଲେ ଦର୍ଶଣ ।
 ଆସାର ପାତରେ ନିବାସିତ ଶିଖା
 ଜଳପାତ ପଡ଼ି ତପ୍ର ଲୌହରେ,
 ପାବକ ଶରରେ ଉପୁଜାଇ ଧୂନି
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଧୂମ ଚଉଦିଗରେ ।

୧ ଶାପ ୨ ଆକାଶବାଟ ୩ ଶିବ ଚପଟ ୪ ଗରୁଡ଼
 ୫ ଶିବ ୬ ଅର୍ଜୁନ ୭ ଶିଖାସମୁଦ୍ର ୮ ଶରଣ ୯ ଶିବ
 ୧୦ ମେଘ ସମୁଦ୍ର, ଉନ୍ନମିତ-ଉପରିକୁ ଉଠିଥିବା

ଆପନ ବାରିକ ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର ଅସ୍ତ୍ର
 ଦୁଃଶନେ ସମାପ୍ତ ଲଘୁନୟନ,
 ଅବଲମ୍ବି ପୈର୍ଯ୍ୟ ସୁନଶ୍ଚି ୧ ଆହବେ
 ନିବେଶିବା ଲୁଗି କଲେ ଶ୍ରବଣ ।
 ନେତ୍ରସୁଗନ୍ଧ ମହାସପ୍ତ ବିଷ
 ସଦୃଶ ହୋଧାଶ୍ରୁ ପଡ଼ୁଛି ଝରି,
 ବାହାରିଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ଧ ଶବ ପରି
 ଗଜୁଥିବା ରୂପ ହସ୍ତରେ ଧରି ।
 ଶତ୍ରୁଙ୍କ ଧନୁରୁ ନିର୍ଗତ ଇଷ୍ଟକୁ
 ନିବାଣେ ଲୁଗି ଦୃଢ଼ ମନରେ,
 ଶୁଭର ଦେଖାଇ ଧରିଶିକୁ ଜଷ୍ଟୁ
 କଲେ ଆହ୍ୱାନ ଶରଜାଲରେ ।
 ଉଦ୍ଧୃତ ଉଦ୍ଧୃତ-ପଟଳ ପ୍ରସରି
 ଧୂଳିକସେନାକୁ ଦେଲେ ସନ୍ତାପ,
 ମାତ୍ର ଧୂଳିକସେନା ରହିଲେ ଅଶ୍ରୁ
 ପ୍ରାଣନାଶ ହେଲୁ ଜଷ୍ଟୁ ପ୍ରତାପ ।
 ଶତ୍ରୁମାନ ଶସ୍ତ୍ରାଶ୍ରୁ ତେଜସ୍ଵୀ ଯଥା
 ନ ଦିଅଇ ବାଧା କେବେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି,
 ତଥା ଧୂଆସୁତ ଗଣିଶ୍ରୀ ନିକ୍ଷେପ
 ନ ଲୁଗିଲୁ ବାଧା ପଶୁପତିଙ୍କି ।
 ନିଜ ସୈନ୍ୟପାଠର ଅର୍ଜୁନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃ
 ବତାଇବା ଲୁଗି ଧୂଳିକସେନା,
 ଏକ ପଟଳ ଏକ ଜୟ ପରଜୟ
 ଶେଷିୟା କହା ଥିଲା ଚାକର ।
 ବୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ରାବି ଦନସ୍ତନେ
 ଦୁଃଶନ୍ତ ଶକ୍ତିତ ଗୋବୁଦ ଯଥା,
 ୧୦ କପିଧୂକ ଧନୁ ଧୂନ ଶ୍ରବଣରେ
 ୧୧ ଧୂଳିକସେନା ତପ୍ତେ ତଥା ।
 ଜଳଜହ୍ନ ଦ୍ଵାରା ନଦୀ ମୁଖଗତ
 ଜଳଜହ୍ନଜାଳ ଉଠିତ ଯଥା,

୧ ଯୁଦ୍ଧ ମେଘ ୩ ଶର ୪ ଶିବ ୫ ଶିବ ଶତ୍ରୁମାନ
 କାଳୀନ ୬ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୭ ଶର ୮ ଶିବ ୯ ଅର୍ଜୁନ
 ୧୦ ଶିବ ସେନାମାନେ

୧ ସୁନବସୁ ପ୍ରଭ ଫାଲ୍‌ଗୁନ ପ୍ରେରତ
 ଯୁଗ୍ମହୃଦ ପ୍ରକର ପୀଡ଼ିତ ତଥା ।
 ବାସବ ବିକ୍ରମ ବିକାଶ ବାନ୍ଧବେ
 କଲେ ବାଣବୃଷ୍ଟି ଶତ୍ରୁବାର୍ଦ୍ଧଦ୍ଵୟ,
 କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମର୍ମସ୍ଥାନେ ଅସି
 ନବାକିବା ଯୋଗୁଁ ଖସି ଯିବାପାଇଁ ।
 ନିଜ ସଜନୀ ଉର୍ଜ୍ଜ୍ଵଳ ଦେଖି
 କୈଳାସପ୍ରସାଦ କଷ୍ଟୁ ଶମାଗଣା,
 ନେଲେ ଅପହର କଉଶଳ କରି
 ଶ୍ରୀମତୀ କଲପର ବାରି ଶୋଷଣ ।
 ନିଜେ ଶେଷ ଶୂନ୍ୟ ହେବା ଦେଖି
 ପୃଥାସୁନ୍ଦର ମନ ଅତି ବିଚିତ୍ର,
 ତେଜନାଶେଷ ପ୍ରାଣପରି ଥିଲା
 ସେ ଦୃଶ୍ୟର ଦେଖି ସ୍ଵାମୀ ଶବ୍ଦମୟ ।
 ଅନନ୍ତର ଗର୍ଭର ଅର୍ଜୁନ ଗାନ୍ଧରୁ
 ମାୟାରେ କଷ୍ଟର ନେଲେ ଛତାଳି,
 ଦଳିଲେ ଶେଷ ଫଳ ସେ ଦାସିତ
 ଦିଶିଲେ ଏକାକୀ ଗୁଡ଼ି ବଢ଼ାଇ ।
 ଦୁନଃ ସୁନଃ ପାଣି କଲେହେଁ ନବେଶ
 ନଥିଲା ତୁଣୀରେ କିନ୍ତୁ ତ୍ରୁଷ୍ଟିଏ
 ଭୁଜବଳ ତତ୍ତ୍ଵ ଆରମ୍ଭିଲେ ଶେଷ
 ବୁଝି ନପାରି ସେ ୧୦ ଧର୍ମାବଳିକୁ ।
 ସଂଗ୍ରହସ୍ଵଳ ତାପସକୁ ଶୁଣି
 ବହୁ ଅସ୍ଵାଦାତେ କରିବେ ଶତ,
 ପୁଷ୍ଟିତ କଂଶୁକ- ପରି ଦଶୁଥିଲା
 ୧୧ ଅନାରତ ଦେହ ବୋହୁ ରକତ ।
 ଅନନ୍ତର ଧର୍ମାବଳି ହୋଇ ଧରତଳେ
 ପିଟି ଗୁଳ୍ମ କରି କେଶରୀ ଧନ,
 କୁଳଶ ସଦୃଶ କଠିନ ଗାନ୍ଧୀବ
 ଉଠାଇ ପିଟିଲେ ୧୩ ଦଳବାହନ ।
 ସେ ଗାନ୍ଧୀବ ଧନୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଆତ୍ମାରେ
 ଅନ୍ତର୍ଲୀନ ହେବା ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ,

୧ ଶିବ ୨ ଶର ୩ ଶିବ ୪ ଅର୍ଜୁନ ୫ ଶର ୬ ସୁଯ୍ୟ
 ୭ ଦୁର୍ଗା ୮ ଶିବ, ଜଳଜହ୍ନ-କୁମ୍ଭୀର ୯ ଶର
 ୧୦ ଶିବ ୧୧ ସଦା ୧୨ ଅର୍ଜୁନ ୧୩ ଶିବ

ଭାବ ମନୋହର ହୋଇ ଶେଷ ପ୍ରକଳ
 ଦୁଃଖରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ମଉନ ।
 ରୂପ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ପରେ ସବ୍ୟସାଚୀ
 ଶତ୍ରୁର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ୍ୟ ଧରଣ ଧରି,
 ଜନ୍ମାକଲେ ଭୟ ପ୍ରମଥକ ମନେ
 ବିଚିତ୍ର ଗତିରେ ସେତେ ସଞ୍ଚର ।
 ଅନ୍ତରାକ୍ଷେ ପୁଣି ପ୍ରତିଦିନ କଲେ
 ହେଉଥାଏ ଦୃଶ୍ୟ ସପ୍ତାହ ଯଥା,
 ହିମୁଣି ରୂପରେ ନୀତରଣ ପ୍ରକଳ
 ଦେଖିଲେ ପ୍ରମଥେ ସିତାଣୁ ତଥା ।
 କଷ୍ଟ ଧନ ଯଜ୍ଞର ଶକ୍ତିପୁର ମାର୍ଗଣେ
 ଶକ୍ତି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ନ୍ତେ ଶରେ,
 ଗୋଟାଳ ପାଷାଣ ପୋପାଡ଼ନ୍ତେ ତାକୁ
 ନିବିଡ଼ରେ ଧରି ଅମୋଦ ଶରେ ।
 ନୋହୁ ସର୍ବଜ୍ଞ ବାସବନନ୍ଦନ
 ମାତ୍ର ବନରୁ ତରୁ ଉପାଡ଼ି,
 ହୋଇ ବେଗମାମୀ ଧ୍ୟାନରେ ଧରିତର
 ଉଡ଼ିମାଳ ପରେ ଦେଲେ ବଦଳି ।
 ଶୁଣିଗାନ ତପଶେ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର
 ବଳକଳ ପଲ୍ଲବ କୁସୁମ ନେଇ,
 କଲେ ବଳ ପୁଜା ରଣଭୂମିସ୍ଥିତ
 ଗୀର୍ବାଣ ମାନକୁ ଚନ୍ଦନ ଦେଇ ।
 ତଦନ୍ତେ ଗାନ୍ଧୀବ ଶିବବାଣବଦଳ
 ନମାନ୍ତି ପ୍ରବେଶି ପ୍ରତିମୁଖରେ,
 ନିଜ ମୁଷ୍ଟିଦ୍ଵୟ ଛେଦିଲେ ସୁଦୃଢ଼େ
 ଶକ୍ତିଧରଙ୍କର ଉଭୟ ଦେଶରେ ।
 ଗାନ୍ଧୀବ ହୋଇ ଉଦାର ଅବନୟ ବ୍ୟବହାର
 ପୁନଶ୍ଚ ଉଭୟ ପ୍ରହାର ବାସବଙ୍କର
 ସେନା ବାଣ ଗଲେ ସହ ମାନସେ ନୋପ ନବହ
 ରହନ୍ତା କି କେବେ ମହା ବୀରରେ ହର
 ଭକତର ଶୁଣି ଗୁହାରି
 ଭକ୍ତି ଯୋଗୁ ଭବାପୁରୁ କରନ୍ତି ପାରି ।

୧ ଶକ୍ତି ୨ ଶକ୍ତି ୩ ଶିବ ୪ ଶିବ ୫ ଶିବ
 ୬ ଶିବ ୭ ଶିବ ୮ ଶିବ

ଏକାଦଶ ସଗ

ଅର୍ଜୁନ ମୁଖି ପ୍ରହାରନ୍ତେ ଶଙ୍କର,
 ଧନୁ ତୁଣୀର ତେଜ ଲୋହିତ ମୁଦ୍‌ଗର ।
 ସଦୃଶ ବନ୍ଧ ମୁଖି କରି ରେଷରେ,
 ନିସ୍ତକ ମାତ୍ର ଦେଲେ କୃଷ୍ଣ କରରେ ।
 ନିବିଡ଼ ମୁଖି ଧନୁ ହୋଇ ଗୁଞ୍ଜିତ,
 ପାଷାଣ ଶବ୍ଦପରି ପ୍ରତିଧ୍ବନିତ ।
 ତହିଁରୁ ଉତ୍ସୁକବା ଶବ୍ଦ ଯାଜନା,
 ସହଲେ ସବ୍ୟସାଚୀ ହୋଇ ଉଜ୍ଜନା ।
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ଗଣନା ଦାବଚରଣେ,
 ନଥାଏ କେତେ ହେଲେ ରଣ ପ୍ରାଣଣେ ।
 ଅସାଧାରଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟସ୍ତପନ କୃଷ୍ଣ,
 ସୁଝିବା ଲାଗି ପୁଣି ନିର୍ଭୟେ ଉଷ୍ଣ ।
 ସ୍ବଶିଳିଳାମଉଳି ବାହୁ ସୁଗଳ,
 ଧଇଲେ ନିଜ ଭୁଜେ ଦୃଢ଼ ଚଞ୍ଚଳ ।
 ଯଦିପୁରନ୍ତକ ଭଞ୍ଜି ଯାନ୍ତେ ନରକୁ,
 ଧଇଲେ ତତକ୍ଷଣେ ତାଙ୍କ ପାଦକୁ ।
 ପାଦ ଗ୍ରହଣ ହେତୁ ଶରଣ ଭରତ,
 ଆଲିଙ୍ଗି ପାର୍ଥ ହେଲେ ଅତି ମୁଦିତ ।
 ଫଣବର ରୂପ ଗୁଣ ଦେଇ ଶରବର,
 ଧରିନ୍ତେ ନିଜ ରୂପ ଶବ୍ଦ କୁମାରେ ।
 ପ୍ରଣାମ କଲେ ଧରି ପଦସୁଗଳ,
 ପଡ଼ୁଛି ନେତ୍ରୁ ଝରି ଆନନ୍ଦ ଜଳ ।
 ପୁରୀପରି ନିଜେ ନିଜ କାନ୍ଧରେ,
 ଥିବା ଦେଖିଲେ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରରେ ।
 ବସିତ ହୋଇ ଆନନ୍ଦିଲେ ପ୍ରବଳ,
 କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କ ମନ ପ୍ରସନ୍ନ ।
 ବନ୍ଧି ପ୍ୟମାଣ ହଂସେ ପକ୍ଷୀଗ୍ର ଉଭୟ ।
 ବ୍ୟୋମକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଲେ ପର ।

ଅର୍ଦ୍ଧନାକ ସ୍ତୁତି

ଅପରାଜିତ ହେ, ଅଦ୍ଭୁତପୁରୀ,
 ବଦ୍ୟମାନ ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନା କାନ୍ତ ।
 ଅକ୍ଷର ତୁମେ ସ୍ବୟଂ ଶେଷ,
 ଦୁଷ୍ଟ ପୁରୁଷର ମୁକ୍ତି ଦାୟକ ।
 ବିନୟ ପ୍ରଣାମ ନକରି ଜନେ,
 ହେଉଛନ୍ତି ଦାଣ୍ଡି ସଦା ଜବନେ ।
 କାମହୋଧ ଲେଉ ମୋହ ମାୟାର୍ଯ୍ୟ,
 ବଢ଼ିବ ଦେହ ନୁହେଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।
 ସବ୍ୟସାଚୀ ହଂସା ଚକ୍ରାର,
 ଅଶୁଅଛି ଲେଉ ଗୋଳସମ୍ଭାର ।
 ଦମିଅନ୍ତ ଶତ୍ରୁ ଯୋଗବଳରେ,
 ବଧୁଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗରେ ।
 ଅନିଷ୍ଟ ନିବୃତ୍ତି କଷ୍ଟ ପ୍ରାପତ,
 ଦଶେ ଚୁମ୍ବିତରେ ଥିଲେ ଭକ୍ତ ।
 କରି ଅନୁଭବ ଜନ୍ମଯାତନା,
 ସେବକରେ ଭକ୍ତ ମୋକ୍ଷ କାମନା ।
 ନିସ୍ତୁର ଆପଣ ପ୍ରଣତ ଜନେ,
 ଲଭନ୍ତି କରୁଣା ଯତ୍ନେ ଲୋଚନେ ।
 ଜଗଦ୍‌ବନ୍ଧ୍ୟା କୁହା ପ୍ରାତଃ ସଞ୍ଜିତେ,
 କରନ୍ତି ବଦନା ଭକ୍ତଭରତେ ।
 ଶୋର୍ଥ ସାଧନେ ତୁମେ ତପୁର,
 ସ୍ବର୍ଥ ନେତ୍ରିକ ତା ନୁହେଁ ଗୋଚର ।
 ତୁମ୍ଭର ବିଦେଶୀ ନରକ ଗତି,
 ଲଭୁଅଛି ସିନା ନ ଶିଖି ନତି ।
 ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନ ସ୍ଥାନ ପୁରୁଷ ଭବେ,
 ତୁମ୍ଭର ମହିମା ନିଜାଣେ ଲବେ ।
 ଶତ୍ରୁଭେଦ ନାହିଁ କାହାରିଠାରେ,
 ସମସ୍ତବାଦନ ତୁମେ ସଂସାରେ ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ସେ ସେବେ ଭକ୍ତ ପୁରକ,
 ହୁଅ ତାର ତୁମେ ମୁକ୍ତିଦାୟକ ।
 ସ୍ବକର୍ମେ ସାଧକ ଲଭେ ନିସ୍ତାର,
 ଦୋଷାଦୋଷ ତୁମେ କର ବଢ଼ର ।

ଶ୍ରବଣ ଚରମ ଅଜାଭରଣ,
 ଜ୍ଞାନମଣି ଅନ୍ଧ କଟିଭୂଷଣ ।
 ଶବଭୟ କରଅଛ ଚନ୍ଦନ,
 ମନ୍ତ୍ରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୀତ ଶଶିକରଣ ।
 ପାପପୁଣ୍ୟ କର୍ମେ ସାକ୍ଷୀସ୍ବରୂପ,
 ନିଜାଣି ମଣିଷ କରେ ବିଦ୍ରୁପ ।
 ତୁମଠାରେ ପ୍ରୀତିଯୁକ୍ତ ମଣିଷ,
 ଲଭଇ କୈବଲ୍ୟ ହେ ଜଗଦୀଶ ।
 ଦୁହ ଉପମେୟ ବା ଉପମାନ,
 କରନ୍ତି ଯୋଗୀଏ ତୁମ ସନ୍ଧାନ ।
 ନଥିବାରୁ ତୁମ ଉପଦ୍ଵିଜାଶ,
 “ନିଷ” ବୋଲି ଭବେ ପାଅ ବିକାଶ ।
 ଦୁରାହମାନଙ୍କ ଆପଣ ଗତ,
 ପଶୁଛି ଶରଣ ଦେନ ବିନତ ।
 ହେ ଶ୍ରୀ, ମୋ ଦୋଷ କର ମାର୍ଜନ,
 ଅନୁକମ୍ପା ବନ୍ଧୁ ହୁଅ ପ୍ରସନ୍ନ ।
 ଶତ୍ରୁନାଶକାରୀ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ,
 କର ଅର୍ଜୁନର ରଖ ସମ୍ମାନ ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠବାହନଙ୍କ ଶୁଣି ବଚନ,
 ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଦେଲେ ସାନ୍ତ୍ବନ ।
 ଧନୁବେଦ ପାଠ ତାଙ୍କୁ ପଢାଇ,
 ପାଶୁପତ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଲେ ବଢାଇ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ପ୍ରବେଶି ଶମ୍ଭୁ ଆଜ୍ଞାରୁ,
 ନାନାଅସ୍ତ୍ର ଦେଇ ଗଲେ ସେଠାରୁ ।
 ଆଶିଷ ପ୍ରଦାନ କର ମହେଶ,
 ଲେଉଟିବା ଲାଗି ଦେଲେ ଆଦେଶ ।

ଦ୍ଵାବଶ ସର୍ଗ

ଅଭିଷ୍ଟ ସାଧନେ ନିର୍ଭୟେ ଫାଲ ଗୁନ୍
 ଗମନାନ୍ତେ ଏକୃଷିଆ,
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରହିବାକୁ ଡର
 ବୋଧହେଲ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ।
 ଗନ୍ଧମାଦନକୁ ଯିବା ଅଭିଳାଷ
 ଶୁଦ୍ଧ ହଇତ କାନନ,

ଦାୟବରୁ ସହ ୧ ପାଦାଂଶକ ଭେଦ
 ଗତଲ ୨ ଶ୍ଵପନନନ୍ଦନ ।
 ଅର୍ଜୁନ ଦର୍ଶନ ମାନସେ ସେମନେ
 ଗଲୁବଳେ ପଦବ୍ରଜେ,
 ବହନ୍ତେ ପବନ ହୋଇଗଲୁ ବୋଲ
 ଅବସ୍ଥାବ ଖରଜବ୍ରଜେ ।
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବ୍ରଜେ (ପଥେ) ପୁଲିଶ୍ଵାସପତ
 ଦେଖି ସ୍ଵରଜ୍ୟପ୍ରାନ୍ତରେ,
 ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ କଲେ ଯଥୋଚିତ
 ସଙ୍କାର ଅତି ଆଦରେ ।
 ପରଦିନ ପ୍ରାତଃ ହିମାଦ୍ରୀ ଶିଖରେ
 ପଡ଼ନ୍ତେ ଝରିବତାପନ,
 ବାହାର ସେମାନେ ଶେଷ ଦୁର୍ଗମ
 ମାର୍ଗ କରିଲେ ଗମନ ।
 ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ ଗନ୍ଧମାଦନରେ
 ବହୁଲ ବାୟୁ ସହସା,
 ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଶୁଣି ଶିଳାବୃଷ୍ଟି ସହ
 ହେଲୁ ଅଭୋର ବରଷା ।
 ବାତାହତ ଛତା- ପତ୍ନୀ ପରି କର୍ମ
 ପଡ଼ନ୍ତେ ପାଞ୍ଚାଳୀ ତଳେ,
 ନକୁଳ ସଶୋକ ଉଠାଇ ତାହାଙ୍କୁ
 ଧଇଲେ କୋଳେ ଚଞ୍ଚଳ ।
 ସହଦେବ ଭ୍ରମ ଆସିଲେ ଦଉଡ଼ି
 ବଦଣା ଦେଖି ପାଞ୍ଚାଳୀ,
 ବଳପିଲେ ଅତି ଶ୍ରୀରାମରୁ ଭୂପ
 ସୁବକଥା ଭାଳି ଭାଳି ।
 ଦୁର୍ଗଧର୍ମେନ ପରି କୋମଳ ଶଯ୍ୟାରେ
 କରନ୍ତି ଯେବୁ ଶୟନ,
 ଧରଣୀପୁୀ ହୋଇ ଏବେ ସେ କପର
 ଦଶନ୍ଧି ଅତି ବିବସ୍ତ ।
 ଶ୍ରୀରାମ ଗାତକୁ ଆର୍ଦ୍ରାକ୍ଷି ମାରୁତ
 ଭୁଜନ କଲେ ବଞ୍ଚନ,

୧ ଶ୍ରୋତବ୍ୟ ୨ ବାୟୁନନ୍ଦନ ୩ ଧନୁସପୁତ୍ର ୪ ଶରଣ
 ୫ କଦଳୀ ୬ ସୁଧୂର୍ବର ୭ ପୀତାମ୍ବୁକ

ପାଳବାରୁ ଚେତା ଅଗ୍ରଜ ସଧୀରେ
 ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନ ।
 ଗନ୍ଧମାଦନର ଉତ୍ତର ଶୁଣିକୁ
 କରିବାକୁ ଆସେହୁଣି,
 ବହୁ ବାଟ ଚାଲି ବର୍ଷାମାତ୍ର ଖାଇ
 ଅବଶ ପାଣ୍ଡବଗଣ ।
 ହୋଇ ଉପଗତ ଘଟଣାକ୍ରନ୍ତ ଦୈତ୍ୟ
 କରନ୍ତେ ଶ୍ରମ ସୁଶେଷ,
 ପ୍ରଣାମି ସକଳ ମହାଆଦେବରେ
 କଲେ ଜଙ୍ଗୁସା କାରିଣୀ ।
 କଲେ ନେବା ଲାଗି ଶ୍ରୀମାତା ପାଦପାଳ
 ବୋଲନ୍ତେ ଯଥେନ୍ଦ୍ରନାଥ,
 କରନ୍ତେ ଶ୍ରବଣ ମହା ମୋଦରରେ
 କରିଲେ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧନ ।
 ବରଷାକାଳୀନ କମଳାୟୁ ଶୋଭା
 ଦେଖି ଦେଖି ଅରଣ୍ୟର,
 ଯାଉଥିଲେ ବାରେ ପବନଗତରେ
 ହୋଇ ଲସଇପସର ।
 ପ୍ରମଥ ଶଶିଶ୍ରୀଳ ଶୁଣି ଟେକି ତାର
 ଭାଙ୍ଗୁଥିଲା କାହିଁ ତାଳ,
 କେଶରୀ ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ଦନ ଦନ
 ବ୍ୟାଘ୍ରକ ପକାଏ ତାଳ ।
 କଳ କଳ ନାଦେ ଯାଉଥିଲା ବନ୍ଧି
 କାହିଁ ବା ଝରିଣା ଜଳ,
 ଫସାରେ ସାଙ୍ଗେ ଲଟିରୁ ବାହାରି
 ଖାଉଥିଲେ କାହିଁ ଚଢ଼ଳ ।
 ଶଗଡ଼ଧାରେ ରମି ମୁଣ୍ଡ ପୋତ ପୋତ
 ଅରଣ୍ୟ ମହୁଷ ଦଳ,
 ଚରୁଥିଲେ ସୁଖ ବସୁ ଶାସନେ
 ଦେଖି ଭୁଲି ସମତଳ ।
 ଖାଉଥିଲେ ଖୁସି ଠାବେ ଠାବେ ତାଳେ
 ଶପଥସିଏ ପକ୍ଷୀପଳ,

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସାରି ଥରେ ଥରେ ପିଲ
 ନବ ବରଷାର ଜଳ ।
 ାକଳପ୍ରିୟ ଡେଇଁ ଏଡ଼ାଳୁ ସେ ତାଳ
 ଝୁଙ୍କାଇ ଶବଦ କରି,
 ଖାଉଥିଲେ ବସି ନିଶଙ୍କେ ବୃକ୍ଷରେ
 ମୋଦେ ଜାମୁଫଳ ଧରି ।
 ଧାଡ଼ ଧାଡ଼ ହୋଇ ପାଦପଦ୍ମ
 ବେଢ଼ାଇ ଲତାବସନ,
 ଚରନ୍ତି ହରିଣ ପଥ ପାରୁଣରେ
 ପଥକ ନୟନ ମନ ।
 ବିଚିତ୍ର ଶିଖଣ୍ଡୀ ୧୦ ଶିଖଣ୍ଡୀର ଦେଖି
 ୧୧ ଶିଖଣ୍ଡୀମା ଆଗ୍ରହରେ,
 ଧରିବାକୁ ତାକୁ କରନ୍ତେ ଉଦ୍ୟତ
 ବସିଲା ଶିଖିଶିଖରେ ।
 ନରନାରାୟଣ ଆଶ୍ରମ ୧୨ ନିକଟ
 ହେବାରୁ କନ୍ତୁ ଓହ୍ଲାଇ,
 ଗଲେ ପଦଗ୍ରଜେ ୧୩ ଉଦ୍ରା ଅପଦନ
 ଧଳବାସ ଗୁଡ଼ାଇ ।
 ବନ୍ଦୁସର ଦେଖି ହେଲେ ସେଠାରେ
 ଧନଞ୍ଜୟ ଦରଶନେ,
 ମହର୍ଷିଏ ଆସି ପାଣ୍ଡୁନନ୍ଦନକୁ
 ଗୋଷିଲେ ଅଶୀର୍ବାଦେନେ ।
 ଛଅ ଦିନଅନ୍ତେ ଶତଦଳଟିଏ
 ମରୁତେ ହୋଇ ଆମତ,
 ଶିଶାନଦିଶାନ୍ତ ପାଆଳୀ ସମ୍ମୁଖେ
 ଭୁଲେ ହେଲେ ପଡ଼ିତ ।
 ଗୋଟିଏ ତାହାକୁ ସୁରୁତର ଦେଖି
 ୧୪ ପୃଷ୍ଠଶୃଙ୍ଖଳୀକ ଦେଖାଇ,
 “କହିଲେ କେତୋଟି ଏପରି ମୋଲଗି
 କରି ଅନୟନ ଯାଇ” ।
 ବୋଲି ଏହିପରି ୧୫ ନିକଟଯତନ
 ଗଲେ ସୁଧୂଷ୍ଣ ୧୬ ନିକଟ,

୧ ଦ୍ରୌପଦୀ ୨ ବାୟୁନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀମ ୩ ହାତୀ ୪ ହରିଣ
 ୫ ପଥ ୬ ଦୁବଦାସ ୭ ପଶିମାନେ

୮ କପି ୯ ମୟୂର ପୁଛ ୧୦ ମୟୂର ୧୧ ଦ୍ରୌପଦୀ
 ୧୨ ସମୀପ ୧୩ ଦ୍ରୌପଦୀ ୧୪ ଶ୍ରୀମ ୧୫ ଦ୍ରୌପଦୀ ୧୬ ସମୀପ

୧ ସୁକୁସୁତ ଏଣେ   ୨ ସୁକୁ ଅନ୍ତରାଣେ
    ପ୍ରସ୍ତାଣ କଲେ ଅଞ୍ଜିସା ।
 ଶଇଳ ଉପରେ   ବିଚରଣ କର
    ଚୌଦିଗେ ନେତ୍ର ବୁଲାଇ,
 ହେଲେ ଧୂବସର   ଆଉ କେତେଦୂର
    ସନ୍ତାନ ତାର ନପାଇ ।
 ଅଧୁନେ ଅଧୁନେ   ଦେଖି ଅଦ୍ଵିତ୍ରୋତ୍ତ
    ଲଭିଲେ ଯତ୍ନମତାପ,
 ବନାଜନ୍ତୁଗଣ   ହୋଇ ଉତ୍ତପ୍ତ
    କଲେ ଅନୁଭବ ଶ୍ରଦ୍ଧାପାପ ।
 ଯାଇ କିଛିଦୂର   ସରୋବରଟିଏ
    ପାବନ କଲେ ଦର୍ଶନ,
 ଗୁରୁପଟେ ଯାଇ   ଦେଇ ରହିଥିଲ
    ପୁର୍ୟ୍ୟ ଶ୍ରୀକାନ୍ତବନ ।
 ପବନାନ ଯୋଗେ   ଦୋହଲି ଫଲ୍‌ଗ
    ବଞ୍ଚିଥିବା ପରିସର,
 ହେଉଥିଲା ବୋଧ   ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶନେ
    ମାନସେ ଆଗନ୍ତୁକର ।
 ଶୁକ୍ଳ ମାଳବର୍ଣ୍ଣ   ଏଶବତ୍ସଦଭବ
    ପଣି ସେହି ସରୋବରେ,
 ଆନନ୍ଦିଲେ କ୍ରନ୍ତା   ମହାବଳବନ୍ତ
    ୧୦ ବୃକୋଦର ହରଷରେ ।
 ବହୁଶିଶୁ ପରେ   ବନରୁ ବାହାରି
    କରନ୍ତେ ମହାଶବଦ,
 କେଶରୀ ୧୧କୁଞ୍ଜର-   ମାନଙ୍କୁ ସେ ନାଦ
    ହେଲ ଅତି ଭୟପ୍ରଦ ।
 ସେ ୧୨ମୋଚକ ବନେ   କରୁଥିଲେ ବାସ
    ହନୁମାନ କପିମଣି,
 ଭୀମ ଆସିବାର   ବାରପାରି ସେହି
    ଅବସ୍ଥାରେ ସରଣି ।
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ପରାଏ   ୧୩ପ୍ରସବନେ ରହି
    ପୁତ୍ର ପିତା ଥରେ ଥରେ,

୧ ଭୀମ ୨ ପଦ୍ମ ୩ ଶୀତ୍ର ୪ ଅଗ୍ରସର ୫ ପଥ
 ୬ କେଶ ୭ କଦଳୀବନ ୮ ପଥ ୯ ପଦ୍ମ ୧୦ ଭୀମ
 ୧୧ ହାତୀ ୧୨ କଦଳୀ ୧୩ କଦଳୀ

ମେକାଉ ଥିଲେ   ମହା ବନ ଦେଶ
    ଶଙ୍କାହୀନ ହୃଦୟରେ ।
 ସେ ନାଦ ଶ୍ରବଣେ   ୧୪ପୃଷ୍ଠଶ୍ରୀତରୁ
    ହେଲ ଅତି ରୋମାଞ୍ଚକ,
 ଜାଣିବା ନିମିତ୍ତ   ଦମ୍ଭେ ରମ୍ଭାବନେ
    ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଭରିତ ।
 ପାଗଲ କଦଳୀ   ଦେଖି ହେଲେ ଶ୍ରେଳ
    ମୋଦେ ତୋଳି ତୋଳି ଜବେ,
 ଦେଉଥିଲେ ଗିଳ   ବୁଝୁଛିତ ଭିଳ
    ନଡ଼ିର କାହାକୁ ଲବେ ।
 ଇତପ୍ରତ ତହିଁ   ସୁଲି ବୁଲି ଶେଷେ
    ଦେଖିଲେ ସେ କପିବର,
 ୧୫ପରୁକ ପରେ   ବସିଥିଲେ କରି
    ସଙ୍କୁଚିତ କଳେବର ।
 ତହିଁ ୧୬ବୃକୋଦର   ୧୭କୁଞ୍ଜଦୋଷ ଭୁଲି
    କରବାରୁ ମହାନାଦ,
 ସେ ଶବଦ ଶୁଣି   ୧୮ମହାନାଦରପୁ
    ମଣିଲେ ମହା ପ୍ରମାଦ ।
 ବୋଇଲେ ୧୯ଆନଳ   ୨୦ଆନଳି ଅନାଇଁ
    ଛଳନାପୁର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ,
 “ମାନବ ଜାତରେ   ଜନମି ସଂସାରେ
    କୃପାକାହିଁ ହୃଦୟରେ ।
 ୨୧ଆରମ୍ଭେ ଆରମ୍ଭେ   ଶୋଇଥିଲୁ ଆମ୍ଭେ
    ହୋଇ ଜବା ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ,
 କେଉଁଠାରୁ ଆସି   ୨୨ପ୍ରସବେ ପ୍ରବଶି
    କଲ ମୋତେ ୨୩ପ୍ରବୋଧ ।
 ଶିଶୁରୁ ଲଘି   ବାଳକ ସଦୃଶ
    ପଣିଲ ପଦୋପରେ,
 ଯା ଯୋଗେ ଲେପିଲ   ଲଞ୍ଜିତ ଜବନେ
    ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ।
 ଶୟାନ ପ୍ରାଣୀକି   ଉଠାଇବା କେହି
    ଅଟଇ ମହା ଅଧର୍ମ,

୧୪ ଭୀମ ୧୫ ପଥର ୧୬ ଭୀମ ୧୭ ବଳ ୧୮ ସିଂହ
 ବାଦ ୧୯ ହନୁମାନ ୨୦ ଭୀମ ୨୧ ଉପବନରେ
 ୨୨ ବଳକାରେ ୨୩ ଉଠେଇଲ

ମାତ୍ର ବଳଦର୍ପେ ଆନନ୍ଦିଲ ସିନା
ଏତାହୁଣ ହୁଇକର୍ମ ।
କହ ଏ ବଚନ ତହୁଁ ହନୁମାନ
ପଢ଼ୁରେନ୍ତେ ପରିଚୟ,
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମଧ୍ୟରେ କିପୁତ ସମୟ
ହେଲୁ ବଚନ ସେମୟ
ହସି ହସି ହନୁ ବୋଇଲେ ଏ ଯତରେ
ଢିବାକୁ କରିଛ ମନ,
ନିମାଳ ଗମନ କଲେ ଏ ଅପୁନେ
ଦଟିବ ତୁମ ନିଧନ ।”
ଦଟିଯାଉ ଯାହା ଶୁଣିବିଅ ଅଥୟ
ଅନ୍ୟଥା ପାଇବ କେଣ,
ବୋଲି ଉତ୍ତରନ୍ତେ ପାବନ, ଶୁଣିଲେ
ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତରେଞ୍ଚୁବରେଣ ।
ବ୍ୟାଧିପୁରୁ କୁଣ୍ଡୁ ଅଥବା ପୁରୁକୁ
କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବିତ,
ବିବଧ ଉପାୟେ କରିଲେ ପ୍ରୟାସ
ହୋଇ ଶ୍ରମ ଉତ୍ସାହିତ ।
ନପାରିଲେ ତଳେ ଚାଲି ଲଙ୍ଗୁଳକୁ
ବୋହୁଲି ଶୁଖର ଅଙ୍ଗୁଳ,
ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ଉତ୍ତରେଲେ ପାଶେ
ଅଧୋବଦନେ ଲଜରୁ ।
ଚନ୍ଦନେ ଆନଳ କୃତାଞ୍ଜଳପୁଟେ
ପଢ଼ୁରେନ୍ତେ ପରିଚୟ,
ବୋଇଲେ ସେ “ମୋର ନାମ ହନୁମାନ
ଅଟୁ ପବନ ଚନ୍ଦୟ ।”
ନିଜକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଜିଜ୍ଞାସନ୍ତେ ଶ୍ରମ
“ହେଇଲ ସିନ୍ଧୁ କି ରୂପେ” ?
ଏ ବଚନେ ହନୁ ଅଙ୍ଗକୁ ପ୍ରସାରି
ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଚକ୍ରୁତେ ।
କରି ତା ଦର୍ଶନ ଶ୍ରୀମସେନକର
ପଣିଲା ଆତଙ୍କ ମନେ,

ସେନମୟ, ଯଥେ, ଅପଥ, ହନୁମାନ, ଅବଶ,
ଅକର୍ମଣ୍ୟ, ଚଟକବାକୁ, ଓ ଶାଳ

ସଙ୍କୁଚିତ କରି ତନୁ ହନୁ ବୋଲେ
“ସାହାହେବ ଉଶାଙ୍ଗନେ ।”
ଅତଃପର ହନୁ ଧର୍ମ ାଆମର୍ଶଣ
ଦେଇ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ହିତ,
ଏବନଜ ୧୦ ମାର୍ଗଣେ ଦୁର୍ଗମ ମାର୍ଗରେ
୧୧ ମାର୍ଗିକ ଗଲେ ଭରିତ ।
ଯାଉ ଯାଉ ବ୍ରଜେ ଦେଖି ଦେଖି ଦୃଶ୍ୟ
ପ୍ରବେଶିଲେ କୌଳାସରେ,
ଯହିଁ କଞ୍ଜନୀ ଆସୁଥିଲା ବହୁ
ମିଶିବାକୁ ସାଗରରେ ।
୧୨ ସରୋରୁହେ ନଦୀ ଦଶୁରୁ ଶୋଭନ
ବଟପା ଲତା ଚଟରେ,
ବିବଧ ବିହଗେ କରୁଥିଲେ କେଳି
ରାବି ଲଳିତ କଣ୍ଠରେ ।
କୁନ୍ତୀସୁନ୍ଦରୀ ଶ୍ରୀମ ତା ସମୀପେ ଯାଇ
ପିଇ ସୁଶୀତଳ ଜଳ,
ଦେଖିଲେ ପାରୁଣେ ସରୋବରଟିଏ
୧୩ ସମ୍ବଳ ଯାଇ ବିମଳ ।
୧୪ ଶରଦଶିଖର ୧୫ ଶ୍ରୀମାଳୀଭୂତରେ
୧୬ ବସନ୍ତ ଶଶିକୁ ଟାଣି,
ହଂସକାଶିବେ କରନ୍ତି ବିଦସ
ବେ ବେ କରି ପାଣି ।
୧୭ ତରୁଣୀ ୧୮ ତରୁଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର ସନ୍ତୋଷେ
ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ତା ଭିତରେ,
୧୯ ତାମିସ୍ର ସମୁଦ୍ର ଗୋଡ଼ାଇଲେ ତାକୁ
୨୦ ପରାସନେ ବେଷଭରେ ।
ଅନାଦର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମ
କମଳ ଆଖିଲେ ତୋଳ,
ପଦ୍ମାକରଣରେ ଡେଇଁଲେ ପୁଲକେ
ବଦନେ ପରା ବୋଲି ।

୮ ଉପଦେଶ, ୯ ପଦ୍ମ, ୧୦ ଅନେଶବର, ୧୧ ପଥକ
ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀମ, ୧୨ ପଦ୍ମ, ୧୩ ଜଳ, ୧୪ ପଦ୍ମ, ୧୫
ପୋଖରୀ, ୧୬ ପଦ୍ମ ନାଡ଼, ୧୭ ବଳବାନ, ୧୮ ବାୟୁ
୧୯ ରାଜସ, ୨୦ ବଧ

୧ ଏବମୁତସ୍ରବ ଦେଖି ତାହାଙ୍କର
 ଆସି ଶନକ୍ରତର ଚୟ,
 ପ୍ରସରେ ନେବାକୁ ସେ ଫୁଲ ଗୁଡ଼ିକ
 ଦେଖାଇଲେ ତାକୁ ଭୟ ।
 ଜାତିରେ ଶୟଷ୍ଠାନ ପୁଣି ବଳୀଶ୍ରେଷ୍ଠ
 ଡରିବେ କିମ୍ପା ଏଥିରେ,
 ଶତ ଶତ ଦୈତ୍ୟ କଲେ ସେ ନିପାତ
 ସରସନିଧେ ଅଗରେ ।
 କେତେ ରଣଭର ନିରୁପାୟ ହୋଇ
 ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଶୁଙ୍ଗକୁ ଯାଇ,
 ଧଉଡ଼ୁ ପଥ ପଥେ ଧନପତି ପାଶେ
 ଝରଡ଼େସ ଦେଲେ ଜଣାଇ ।
 ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶ୍ରବଣ କରି ସେ
 “ନିଅନ୍ତୁ ବୋଲି କହନ୍ତେ,
 ସେଠାରୁ ସତର ଅନୁମତି ମାଗି
 ଫେରିଲେ ଦନ୍ତକେ ଅନ୍ତେ ।
 ଭ୍ରମ ଶବ୍ଦବର୍ତ୍ତନ ହେବାରୁ ବିଳମ୍ବ
 ମନସ୍ତୀ ପାଣ୍ଡୁ ନନ୍ଦନେ,
 କରିଲେ ଗମନ ପାଞ୍ଚାଳୀ ସହୃଦ
 ନଭସ୍ତର ସହ ବନେ ।
 ଦଶାକ୍ରତ ଦୈତ୍ୟ ଶ୍ରବଣସିକସର
 ଆଶୁ ଥିଲୁ ଅବଗତ,
 ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ପାବନ ନିକଷା
 ହେଲୁ ଜବେ ଉପଗତ ।
 ତୋଳିଥିବା ଗସ୍ତ କ ଏସ୍ତୁକସୁତ ନେଇ
 ଦିଅନ୍ତେ ପାଞ୍ଚାଳୀ କରେ,
 ତା ଶୋଭା ଦର୍ଶନେ ମାଳଗୁନ୍ଥ ଦେଲେ
 ୧୦ ଭବପ୍ରତିମା କଣ୍ଠରେ ।
 ୧୧ ପକ୍ଷକମାରଣୀ କଲେ ପ୍ରଣିପାତ
 ଅବନତ ମସ୍ତକରେ,
 ୧୨ ପାର୍ଥ ପ୍ରମୋଦରେ ରହିଲେ ସେଠାରେ
 ସରବେ ହରଷଭରେ ।

୧ ଏହିପରି ୨ ରକ୍ଷସ ୩ କ୍ଷତ୍ରିୟ ୪ ଆକାଶ ଝଣିଆ
 ୬ ଲେଉଟିବା ୭ ପଦ୍ମ ପୁଷ୍କରିଣୀ ୮ ପଦ୍ମ ୯ ପବନ
 ପୁତ୍ର ଭ୍ରମ ୧୦ ଶିବଜ ୧୧ ପୁଷ୍କରିଣୀ ୧୨ ଅର୍ଜୁନ

କିଛିକାଳ ଅନ୍ତେ କୁବେର ସଦନେ
 ଗମନେ ବଳାନ୍ତେ ମନ,
 ଦୈବବାଣୀ ଶୁଣି ବଦରକାଣ୍ଡମେ
 କଲେ ସେଥୁ ବିବର୍ତ୍ତନ ।
 ଦିନେ ଭ୍ରମସେନ ମୃଗୟା ନମିତ୍ତ
 ଯାଇଥିଲେ ବନଦେଶ,
 ଏ ସୁଯୋଗ ନେଇ ଜଟାସୁର ଦୈତ୍ୟ
 ଅଶ୍ରମେ କଲୁ ପ୍ରବେଶ ।
 ଦ୍ରୌପଦୀକ ଦେଶ ପାଣ୍ଡବ ସହୃଦ
 କରବେଳେ ପଲୟନ,
 ଖସି ତା ହସ୍ତରୁ କନିଷ୍ଠ ପାଣ୍ଡବ
 କଲେ ତାକୁ ଆଶମଣ ।
 ଏକାକେ ପାବନ ପହଞ୍ଚି ସହସ୍ରା
 ତାସଙ୍ଗେ କଲେ ସମତ,
 ତାଙ୍କ ଗଦାଦାତେ ଉତ୍ତମାଙ୍କୁ ତାର
 ସୁଲେ ଛୁଇଁର ଝରି ।
 ଜାନୁ ଭାଙ୍ଗିବାରୁ ପଡ଼ିଲୁ ତକ୍ଷଣେ
 ଦରମ୍ଭ ହୋଇ ତଳେ,
 ଶକେ ମଧ୍ୟରେ ଯିବାରୁ ଜବନ
 ଅନନ୍ତ ରକ୍ଷି ସକଳେ ।
 ୧ ବ୍ୟାଳାକାଣ୍ଡ ବନ ବାସ ଅତିବିମି
 ଏ ଅନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବଗଣ,
 ୨ ଉଦଗ୍ରୀ ପୁଷ୍ପ ହୋଇ ଉପମାତ
 କଲେ ମୋଦେ ବିହରଣ ।
 ୩ ମେଘ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ବୃଣପଦାଶ୍ରମେ
 ରହନ୍ତେ ସପ୍ତ ଦିବସ,
 ୪ ଅନ୍ୟ ଗମନେ ବଳାଇଲେ ମନ
 ଚନ୍ଦ୍ର କଉବେ ଧୂମ୍ପ ।
 ୫ ଭବିଷ୍ୟତବିଦ୍ୟା ମନସ୍ତୀମୁନିଙ୍କ
 ଅନୁଜ୍ଞା କରି ଗ୍ରହଣ,

୧ ହିମାଳୟ ପାପ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ଵାର ବ୍ୟାପ୍ତ
 ୨ ହିମାଳୟ

ବାହାରଲେ ଗାରେ ଉଦ୍ଧତୀ ଦଗରେ
 ସଙ୍ଗେ ଧରି ବସୁଗଣ,
 ଗନ୍ଧମାଦନକୁ ମାନବାନ ବାଟେ
 ଗମନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବଚୟ ।
 ୧ ଅବିଂଶତ ଅର୍ଘ୍ୟ ଉଠି ଉଠି ମାର୍ଗେ
 ସବେଶ୍ରାନ୍ତ ଅଟଗୟ ।
 ପୁଷ୍ପିତ ବଲ୍ଲଭ- ୨ ପର୍ଣ୍ଣୀପର୍ଣ୍ଣୀବଳୀ
 ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଧୀରେ,
 ୩ ଅହକାନ୍ତ ଯୋଗେ ୪ ଅହପଟଳୀକ
 ଦେଉଥିଲୁ ବସ୍ତ୍ର କରେ ?
 ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ବ ଶୋଭା କରେ ସେମାନଙ୍କ
 ବିଷାଦ ଦୁଷ୍ଟକରେ,
 ରସବନ୍ତ ଫଳ ସକଳ ହରଷେ
 ବଇନ୍ତି ନିତି ଭସଣ ।
 ୫ ଲବରଭର ସରସୀ କର
 ବିଶୁଥିଲୁ ମନୋହର,
 ତହିଁ ଶବଦଳ ହେବାରୁ ଶ୍ରବଣକୁ
 ଧାଇଁଲେ ରସି ହ୍ରମର ।
 ୬ ତାମସ-ରସ- ଆସବକୁ ଶୋଷି
 ଅଳସେ ପଡ଼ିଲେ ଶୋଇ,
 ୮ ପୟସିନୀ ଶେଷ ପଳାଇଲେ ଉଡ଼ି
 ମୟୂଷରେ ମୁଖ ଧୋଇ ।
 ପଦ୍ମପୁଷ୍ପଫଳେ ପରିପୁଷ୍ପ ବନ
 ରମିଲୁ ମନ ତାଙ୍କର,
 “ସିଦ୍ଧହେଲୁ” ବୋଲି କହି ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ରହିଲେ ସେହି ବାସର ।
 ଅଶ୍ୱିଷେଶାଶ୍ରମେ ଏଅନ୍ତେ ପାଣ୍ଡବେ
 ଗଲେ ଉଦ୍‌ଘୁଷ୍ଟି ଲେଟେନେ,
 ହୋଇ ଉପନୀତ ପୂଜ ମହର୍ଷିଙ୍କ
 ତୋଷିଲେ ଅଭବାଦନେ ।
 ଆଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ଅଶ୍ୱିଷେଶା ରକ୍ଷି
 ନେଲେ ଆଶ୍ରମ ତାଙ୍କର,

ବାଉଁଶୁ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଲେ
 ଦେଶି ଦୃଶ୍ୟ ଅଭିଶ୍ୟର ।
 ଏଣେ ଏଠାରୁ ଅସ୍ତ ଲଭି ୧୦ ତୁଣ୍ଡଠାରୁ
 ପ୍ରଣମି ତାଙ୍କ ପୟରେ,
 ବିଦାମାଗି ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଘୁଷ୍ଟି ଚିତ୍ତରେ
 ଗଲେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ।
 ଯାଉ ଯାଉ ପଥେ ବାସବ ସହିତ
 ହେବାରୁ ଭେଟ ତାଙ୍କର,
 ଅମରାବତୀକୁ ନେଇଗଲେ ସଙ୍ଗେ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାବଦ୍ଧ ପରାଗର ।
 ନୃତ୍ୟଗୀତ ପୁଣି ଅସ୍ତେ ନୟନତା
 ଅରଳ ପାଣ୍ଡୁନନ୍ଦନ,
 ଅମରାବତୀରୁ ଲେଉଟିବା ଲାଗି
 ବଳାଇଲେ ଏବେ ମନ ।
 ବାସବ ଆଜ୍ଞାରେ ମାତଳ ସ୍ୱର୍ଗରୁ
 ଚାହାଙ୍କୁ ଦେନ ରଥରେ,
 ଅଶ୍ୱିଷେଶାଶ୍ରମ ହେଲେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ
 ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଶରେ ।
 ୧୧ ଜଳପ୍ରିୟ ପରି ରହିଥିଲେ ବୃହ୍ମ
 ୧୨ ଶକଭେଦୀକ ସକଳେ,
 ହେଲେ ପ୍ରମୋଦିତ କୃଷ୍ଣା ପାଣ୍ଡୁପୁତ୍ର
 ଲେଉଟିବାରୁ କୁଶଳେ ।
 ୧୩ ଅଗ୍ରଜ ୧୪ ଅଗ୍ରଜ ପାଦ ପୂଜା କରି
 ଅନୁଜକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ,
 କରି ସବ୍ୟସାଚୀ ୧୫ ସତ୍ୟସରା ପାଶେ
 ତଦନ୍ତେ କଲେ ଗମନ ।
 ଶନ୍ଦଦତ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ତାଙ୍କ କରେ ଦେଇ
 ପ୍ରଦବାଧୁଲେ ହରଷତେ,
 ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ହୋଇ ମାତଳ ସ୍ୱର୍ଗକୁ
 ଲେଉଟିଗଲେ ରଥରେ ।
 କପିଧ୍ୟାନଠାରୁ ସକଳ ବୃଷ୍ଟ
 ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହରେ,

୧ ଅଭ୍ୟୁତ ପବନ ୨ ବୃଷ ୩ ଦବନ ୪ ପଥକ
 ସମୂହ ୫ ଜଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରବକାଶିତ ୬ ପଦ୍ମା ଶରୀ

୧ ଅର୍ଜୁନ ୧୦ ଶିବ ୧୧ ଶୁକ ୧୨ ଅର୍ଜୁନ
 ୧୩ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ୧୪ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୧୫ ଦ୍ରୌପଦୀ

ଡାକ ସାୟଂକାଳେ ଭ୍ରାତାମାନେ ତାଙ୍କୁ
ବସାଇଲେ ସମୀପରେ ।
ପିବାଦିନ ଠାରୁ ଲେଉଟିବା ଯାଏଁ
ଦୃଷ୍ଟି ଯାହା ଯାହା,
ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସେମାନଙ୍କ ଆଗେ
ବଞ୍ଚିଲେ ବାଉଁଶ ତାହା ।

ଦୟୋଦୟ ସର୍ଗ

ଭୂମି ଭୂମି ବନେ ପାଣ୍ଡବ ନବହ
ଫେରନ୍ତେ କାମ୍ୟକ ବନେ,
ସତ୍ୟଭାମା ସହ ଆସିଲେ କଂସାର
ସେମାନଙ୍କ ଦରଶନେ ।
ହେଲେ ଉପବିଷ୍ଣୁ ଚାକର ପାଞ୍ଚାଳୀ
ଧୂଆନ୍ତେ ପୟେ ପୟର,
ଯାବତ ବସୟ ପୁତ୍ରଲେ କେଶବ
କୁଚୁକ୍ତଲେ ଅନନ୍ତର ।
କଥା ହେଉ ହେଉ ହେଲେ ତହାଗତ
ମକଣ୍ଡେୟ ମହାରୁଷି,
ଦରଶନ ଲଭି ଧୃତ୍ୟୋଜନକର
ସକଳ ହୋଇଲେ ଶୁସ୍ତି ।
ପରଶ ବର୍ଷର ଭେଣ୍ଡିଆ ପର ସେ
ଦଶୁଥିଲେ ତପୋଧନ,
ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷଜବା ବୋଲି
କହନ୍ତି ଗଙ୍ଗା ନନ୍ଦନ ।
ପାଣ୍ଡବ କେଶବ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସବେ
କରନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଅର୍ଚ୍ଚନା,
ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଲେ ସମ୍ଭାଷଣ
ସେ ଅଜର ମହାମନା ।
ତାଙ୍କଠାରୁ ଧର୍ମ କଥା ଶୁଣିବାକୁ
ସବେ ହେଲେ ଉପବିଷ୍ଣୁ,
ଆଗ୍ରହ ଥିବାର ସେମାନଙ୍କୁ ଜାଣି
ବୋଇଲେ ସେ ବ୍ରହ୍ମବିଷ୍ଣୁ ।

“ପୁରୁବେ ପୁରୁଷ ନଥିଲୁ ପାଂଶୁଳ
ଅବା ବିଦେଷ ମନରେ,
ପୁଣ୍ୟଶୀଳ ପୁଣି ସତ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ
ଚକ୍ରଥିଲୁ ଏଭବରେ ।
ଗୁରୁ ସେବାରତ ଶୁଚିବନ୍ତ ହୋଇ
କରି ତପସ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ,
ଆରେ ହସମ ଗୁହ୍ୟ ସନ୍ଧାନରେ
କରୁଥିଲୁ ସଦା ଧ୍ୟାନ ।
ନଥିଲେ ନାସ୍ତିକ ଅଥବା ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତକ
ପୁଣ୍ୟକର୍ମେ ଥିଲ ମତ,
ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଜବ ସୁଖୟ କର୍ମରେ
ଲଭଇ ନିୟତ ଗତ ।
କୃତକର୍ମ ଫଳେ ସୁଖ ଅବା ଦୁଃଖ
ଭୋଗ୍ୟ ସଦା ମଣିଷର,
କ୍ଷୟ ହେଲେ ପ୍ରାଣ ପୁଣି ସୁଷ୍ଟ ଦେହେ
ମିଳନ ଘଟେ ଜବର ।
ବିହରି ଧନରେ ଅଶୁଭ କର୍ମରେ
ମାଡ଼ିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକରେ,
ଲଭଇ ସୁଖ ସିନା ମଣିଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ
ପ୍ରମାଦ ପର ଲୋକରେ ।
ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମର୍ଶନ ଦେଇ
ମାକଣ୍ଡେୟ ତସେହିତ,
କୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟଭାମା ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ
ଗଲେ ଦ୍ୱାରକା ଭରତ ।
ଶରବର୍ଷା ଶୀତ ସହ ପାଣ୍ଡୁସୁତେ
ଯାପନ୍ତି ଦିନ ଦୁଃଖରେ,
ଉଦ୍ୟାନ ଗୋଭନ ଚକ୍ରାମେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ
ବିତାଏ କାଳ ସୁଖରେ ।
ଉପଦେଷ୍ଟା ଭବେ ଶୁଭକ୍ଷୁଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣ
ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଶକୁନ ପୁଣି,
ରହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତଳାଏ ଶାସନ
ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ।

ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ବଡ଼ୁତି
 ଏମାନେ ଦିନେ ବରୁଣ,
 ଆଶ୍ୱର ପଲ୍ଲୀକ ଯିବାଲାଗି ଗଲେ
 ୧ ପରବ୍ରତକୁ ପରୁର ।
 ହଠାତ ବନରେ ପାଣ୍ଡବେ ଥିବାର
 ଅମ୍ବିକାପୁତ୍ର ନୃପତି,
 ପୁରୁ ଅବଗତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ
 ଦେଲେ ନାହିଁ ଅନୁମତି ।
 କୌଶଳେ ମଙ୍ଗାଳ ତାହାକୁ ଶକୁନ
 ହସ ହସ ବଦନରେ,
 ଲେଉଟି ସେଠାରୁ ଯିବାଲାଗି ଘୋଷେ
 ସଜବାଜ ହେଲେ ଖରେ ।
 ଉଲ୍ଲାସରେ ମାଡ଼ ଗଲ କୁରୁପତି
 ଶକୁନ କର୍ଣ୍ଣ ସହିତ,
 ପଛେ ପଛେ ତାର ସୁସଜ୍ଜିତ ଅସ୍ତ୍ର
 ଗଲେ ଚମୁ ଅସ୍ତ୍ରମିତ ।
 ହେଁତ ବନସ୍ଥିତ ଘୋଷ ଅଭିମୁଖେ
 ସେମାନେ କରି ପ୍ରୟାଣ,
 ବନେ ରହୁଥିବା ଗନ୍ଧର୍ବ ସଙ୍ଗରେ
 କଲେ କନ୍ଦଳ ଭିଆଣ ।
 ଇଣେ ପରାତ୍ମୁଖ ହୋଇ କୁରୁବଳ
 କରିବାରୁ ପଲ୍ଲୀକ,
 ୨ ଅଶ୍ୱମାଳୀ ପୁତ୍ର ସୈନ୍ୟଦଳ ସହ
 କଲେ ସେଠାକୁ ଗମନ ।
 ପୁରୁଷ ବନେ କହି ସେମାନଙ୍କୁ
 କରନ୍ତେ ବାଣ ଶେଷଣ,
 ୩ ଅଦ୍ରୁ ଗନ୍ଧର୍ବ ହୋଇ ହତାହତ
 କଲେ ପରିହାର ରଣ ।
 ଏ ସନ୍ଦେଶ ଖାଇ ଚକ୍ରସେନ କୋପେ
 ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଧ୍ରୁବରେ,
 ସୁହନ୍ତେ ମାୟାସୁ କୌରବବାହନ
 ପଲ୍ଲୀକଗଲେ ଉପରେ ।

୧ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ୨ ସୂର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର କର୍ଣ୍ଣ ୩ ବହନ ଧ୍ରୁବରେ

ଅଚଳ ସଦୃଶ ଅଚଳ ଭବରେ
 ରହି ତପନନନ୍ଦନ,
 ଲଢ଼ନ୍ତେ ସମର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମିଶି
 ଗନ୍ଧର୍ବ କଲେ ବେଷ୍ଟନ ।
 ବଧ ଅଭିଳାଷୀ ହୋଇ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର
 ଗ୍ରହନ୍ତେ ୫ ପକ୍ଷୀ ତାଙ୍କର,
 ଆତ୍ମପରିହାଣ ଲାଗି ଶ୍ରୀପୁରୁଷ
 ବସି ପୃଷ୍ଠ ଗ୍ରହମଧର ।
 କଲେ ପଲ୍ଲୀକ ଗ୍ରହର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ
 ନରହି ସେଠାରେ ଶଶେ,
 ତହୁଁ ଅଭିମମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆସି
 ଲାଗିଲେ ୯ ପକ୍ଷୀଶେଷଣେ ।
 ବେଦି ରୁପିତ ଗନ୍ଧର୍ବ ୧୦ ନ ବଡ଼
 ପକାଇ ତାକୁ ଭୂତଳେ,
 ଦୁଃଶାସନ ପାଶେ ହୋଇ ଧାବମାନ
 ପ୍ରହାରରେ ବନ୍ଧୁଲେ ।
 ସେ ଦୁଇ ଭାଇ ଗୁଜପତ୍ନୀ ସହ
 ଚକ୍ରସେନ ଆସି ଗଲେ,
 ମହାବଳଶାଳୀ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କୁ ଡାକ
 ଗଣାଇଲେ ବନ୍ଧନରେ ।
 ଏ ଘଟଣା ଦେଖି ହୃତୋଷୀ ମନ୍ତ୍ରୀଏ
 ଯାଇ ପାଣ୍ଡବ ନିକଟେ,
 କରି ପ୍ରଣିପାତ ନିବେଦନେ ତୁଣି
 ହେବାକୁ ସାହା ସଙ୍କଟେ ।
 ଏବତନ ଶୁଣି ଶ୍ରୀଲେ ପାବନ
 “ଯେ ପାଞ୍ଚେ ପର ଅନିଷ୍ଟ,
 ଅବିରଳ ଭବେ ଭ୍ରୁଥାଏ ସିନା
 ଦଇବ ତାର ଅଭିଷ୍ଟ ।
 କହନ୍ତି ଅଗ୍ରଜ ଶୁଣି ଅନୁଜୋକ୍ତ
 ନକହ ବାକ୍ୟ ଏପରି,
 କରି ଚିନ୍ତା ବସ କୌରବେ ସଙ୍କଟ
 ଲଭିବେ ମୁକ୍ତି ଯେପରି ।

୫ ରଥ ୬ ସୂର୍ଯ୍ୟପୁତ୍ର କର୍ଣ୍ଣ ୭ ଅଶ୍ୱ ୮ ସମର ୯ ଶର
 ୧୦ ଗନ୍ଧର୍ବସମୁହ

ଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଭେଦ ନକରେ ବିନାଶ
 କେତେବେଳେ କୁଳଧର୍ମ,
 ପଶିଲେ ଶରଣ ନିପ୍ରାଣବା ଶମ୍ଭୁ
 ମହାଜନର ଏ କର୍ମ ।
 ଜାଣେ ଚନ୍ଦ୍ରସେନ ବହୁଦଳ ଏଥୁ
 ରହିଅଛି ବାସକର,
 ଆମ୍ଭକୁ ଅବଜ୍ଞା ଦେଖାଇ ନେଉଛି
 ଲଳନାମାନଙ୍କୁ ଧରି ।
 ଚକ୍ରା ମାନଙ୍କର ନିପୀଡ଼ନ ହେତୁ
 ଲୋକର କୁଳ ବିନଷ୍ଟ,
 କୁଳଧର୍ମ ଧ୍ୟାନ ହେବାରୁ ହେଉଛି
 ମନେ ଜାତ ଅତି କଷ୍ଟ ।
 ଯାଇ ଅତିଶୀଘ୍ର ବନ୍ଧୁ ମୋନେ
 କର କଉରବଗଣ,
 ଶୁଦ୍ଧ ବିପଦେ ସାହାଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ
 ମହାମନାର ଲକ୍ଷଣ ।
 ଧର୍ମରାଜଙ୍କର ଏ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣେ
 ଚଳିଲେ ଆଶୁ ଆହବେ,
 ଅସୁଶୟ ଟର ଯାକ୍ଷ୍ୟପରେ ଚଢ଼ି
 ରଥୀ ଶାଢ଼ୀ ଧାଣ୍ଡିବେ ।
 ଗନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସମକ୍ଷରେ
 ଶସିତାଣ୍ଡ ମୁଦୁବନ,
 “କହିଲେ ସହାୟ୍ୟା ପରଦାସ ହୁଅ
 ଅର୍ଜୁନ ଏବେ ନିନ୍ଦନ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟ ନ ଭୀଷଣ ଶ୍ରୁତ କୌରବଙ୍କୁ
 ଲଳନାମାନଙ୍କ ସହ,
 ନକଲେ ଏକାନ୍ତ କୃତାନ୍ତ ସଦନେ
 ଯିବେ ଗନ୍ଧବନିବହ” ।
 ଅପାର୍ଥ ହେବାରୁ ଅପାର୍ଥର ବଚନ
 ଲଗିଲା ତୁମ୍ଭର ରଣ,
 କୋପଭରେ ଶକ୍ତିସ୍ଥ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
 କଲେ ଶ୍ରମାଗଣ ବର୍ଷଣ ।

ଗନ୍ଧବ ଚକ୍ରାଳେ ପରାଜୟ ଲଭି
 ଚନ୍ଦ୍ରସେନଙ୍କୁ କହନ୍ତେ,
 ଆସିଲେ ଗୁରୁକୁ ସେ ଗନ୍ଧବଗଣ
 ମାୟାସୁ ଧରି ଏ ଅନ୍ତେ ।
 ବହୁ ଗଦା ହାସ୍ତ କଲେହେଁ ସମର
 ପନ୍ଦ୍ରପ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ସେ ଗୁଡ଼କୁ ଆଶୁ କଲେ ଶଶ୍ରୁ ଶଶ୍ରୁ
 ପେଶି ଧକ୍କାପ୍ରସବେ ।
 ସେ ଗନ୍ଧବଗଣ ଲଭି ପରାଜୟ
 ପ୍ରବେଶି ପାର୍ଥ ନିକଟେ,
 ଶଂସିଲେ ତାହାକୁ ସହାୟ ହେବାରୁ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସଙ୍କଟେ ।
 ଲଳନାଙ୍କ ସହ ପିଠି ସଞ୍ଜନରୁଂ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୁଃଶାସନ,
 ଫେରିଲେ ହସ୍ତିନା ବିଚିତ୍ର ବଦନେ
 କର ପାଣ୍ଡବ ଦର୍ଶନ ।
 ନୁହଇ ଚଳିତ ମଣିଷ ଏଭବେ
 କେବେ ତାର ଇଚ୍ଛାମତେ,
 ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଦକ୍ଷର ଶବ୍ଦେ
 ଦକ୍ଷର ଅନୁଗତେ ।
 ହୈତବନ ଶ୍ରୁତି କାମ୍ୟକକୁପାନ୍ତେ
 ପୁନଶ୍ଚ ପାଣ୍ଡୁନନ୍ଦନେ,
 ବ୍ୟାସଦେବ ଆସି ଦେଲେ ଦରଶନ
 ସେମାନଙ୍କୁ ସେ କାନନେ ।
 କୃଷାଙ୍କ ଥିବାର ଦେଖି ପୌରମାନେ
 ବାଣ୍ଟି ଗଦ୍‌ଗଦ ସ୍ଵରରେ,
 “କହିଲେ ତପସ୍ୟା ନକରି କିଏସେ
 ପାଉଛି ସୁଖ ଭବରେଂଂ
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭେଦ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ନିମନ୍ତେ
 ଲଗିଛି ସନ୍ତତ ଭବେ,
 ତେଣୁ ସୁଖେ ହୁଷ୍ଟ ନୋହି ବା ଦୁଃଖରେ
 ନକରିବ ଶୋକ ଲବେ ।

୧ କୁଳସ୍ତ୍ରୀ ୨ ଚପ ୩ ଅର୍ଜୁନ ୪ ନିଷ୍ଠଳ ୫ ଅର୍ଜୁନ
 ୬ ଅର୍ଜୁନ ୭ ଶର

୮ ଆକାଶରୁ ୯ ଶର ୧୦ ବନ୍ଧନରୁ
 ୧୧ ପୃଥିବୀରେ

ସତ୍ୟ ସରଳତା- ସମ ଶୁଭାଭିଷେ
 ଯେବେ କଲେ ମାନସ,
 ଅଧର୍ମରେ ରୁଚି ରହୁଥାଏ ଯାହା
 ସେ ନୁହେଁ କେବେ ତାପସ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରଲେକେ କର୍ମ କରିବ ଯେପରି
 ସେପରି ପଲେକେକରେ,
 ଭୋଗିବ ତା ଫଳ ମଣିଷ ସମନସି
 ତେଣୁ ରହ ସଫଳରେ ।
 ଦମପରାୟଣ ହୁଅନ୍ତୁ ନରୋଗ
 ବ୍ୟସନେ ସଦା ଅରୁଣ,
 କଳ୍ପେ ପଙ୍କରେ ନପଣି ରଖନ୍ତି
 ମନ ନିରନ୍ତର ଶୁଚି ।
 ଅନ୍ୟାୟରେ ଧନ ଅରଜି ବାଣ୍ଟିଲେ
 ଦାତାର ନୁହେଁ ମଙ୍ଗଳ,
 ବିଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତରେ ଦେଲେ ଅଳ୍ପ ଦାନ
 ମିଳଇ ଅନନ୍ତ ଫଳ ।
 ବୁଝାଇ ବୁଝାଇ ପାଣ୍ଡବ ମାନଙ୍କୁ
 ବ୍ୟାସଦେବ ଅନୁକମ୍ପିତ,
 ପାଞ୍ଚାଳୀକ ରୁଚି ଏମାନେ ଚଦନ୍ତେ
 ଗଲେ ମୃଗୟା ନିମିତ୍ତ ।

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ବିବାହ ବେଶରେ ସିନ୍ଧୁଦେଶ ନୃପ
 ଏ ସମୟେ ଆସି ବନେ,
 ହେଲେ ଶମୋହତ ଆଶ୍ରମ ଦୁଆରେ
 କୃଷ୍ଣର ରୂପ ଦର୍ଶନେ ।
 କୋଟିନାୟା ଯାଇ କଲୁ ସମ୍ପାଦଣ
 ଜୟଦ୍ରଥ ଆଦେଶରେ,
 ପରିଚୟ ଲଭି ଯାଜ୍ଞସେନାଠାରୁ
 ଫେରିଲୁ ଆହ୍ଲାଦରେ ।
 “କୃଷ୍ଣକୁ ଦେଖିବା” କହି ଜୟଦ୍ରଥ
 ବାହାର ନିଜ ବିମାନେ,

ଏକାକୀୟ ଥିବା ପୁରୁଷ ଶୁଭାଭିଷେ
 ଗମିଲୁ ତା ସନ୍ନିଧାନ,
 ଶୁଭ ସମାବେଶ ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର
 ସରିବାରୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀ,
 ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ନିନ୍ଦା ଆତ୍ମେ ଶୁଣିଲୁ
 ପତ୍ନୀ ହେବାକୁ ତାଙ୍କର ।
 ତାହୁଣ ବଚନ ଶ୍ରବଣେ ପାଞ୍ଚାଳୀ
 କୋପରେ ଥରି ଥରି,
 ଶୁଣିଲୁ ସଦମ୍ଭେ ନୃପକୁ ଅନାଇଁ
 କଟୁ ଶ୍ରୀ ଏହିପରି ।
 “ରାଜାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୁଝିନାହୁଁ ମୂଢ଼
 ଜନମି ରାଜକୁଳରେ,
 ଏକାକୀୟ ଦେଖି ଆସିଅଛୁ ଧାଇଁ
 ଏତେ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ମୁହଁରେ ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବାନନ୍ଦନ ଜାନଙ୍କା ହରିଣେ
 ରାମ ନଥିବା କାଳରେ,
 କି ଦଶା ଭୋଗିଲୁ ହେତୁକର ମନେ
 ଫେରିଯା ଏଠାରୁ ଭରେ ।
 ତମତମ ହୋଇ କହେ ଧୂନରସି
 ଦେଖାଉ କିଏ ଏହିପରି,
 ମୋର ଅଭିଷେକେ ଶତ୍ରୁଶୃଙ୍ଖଳା ହୋଇ
 ଆଜ୍ଞାବନ ଯିବୁ ସଦା ।
 ଶତାଧିକରେ ହସ୍ତ ଉଠିକରି କିଏ
 ରହିବି କି କେବେ ପ୍ରାଣେ,
 ଶତାଧିକର ଶୁଭାଶ୍ରମ ବରତ ଯିବାକୁ
 ଶ୍ରବଣ କି ତୋର ବାଣେ ।
 ଶୁଣୁଲେମ କିଏ ଆଖିଛୁ ଉପାଡ଼ି
 ସ୍ବପ୍ନ ସିଦ୍ଧ ମୁଖରୁ,
 ଅଥବା ଓଡ଼ାଇ ଶକ୍ତି ଯଶ୍ବି ଦେବ
 ମଉ ଦନ୍ତାକି ଯୁଧିଷ୍ଠି ।
 ଇନ୍ଦ୍ର ବଚନେ ପାପୀ ଜୟଦ୍ରଥ
 ପାଞ୍ଚାଳୀକ ଟାଣି ଟାଣି,

ବସାଇ ୧୫୫୫ନେ କଲ ପଲପୁନ
 ଦୃଢ଼େ ଧରି ତାର ପାଣି ।
 ଏତାଦୃଶ ଦୃଶ୍ୟେ ଯୌବନକ ଯୌମ୍ୟ
 ଧାଇଁଲେ ପଛେ ଯେଉଁ,
 ପାଣ୍ଡବେ ସହସା ଫେରିବାରୁ ଧାରୀ
 ଭାଷିଲୁ ହୋଇ କାତର ।
 କ୍ଷିପ୍ରେ ଶ୍ରୀମାର୍ଜୁନ ବାହୁଡ଼ାଇ ପକ୍ଷୀ
 ରେଷେ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ,
 ସେ ସିନ୍ଧୁସଜକୁ ଟାଣି ଟାଣି ଜବେ
 ବମାନୁ ଦେଲେ ଗଡ଼ାଇ ।
 ଗୁମ୍ଫା ହୋଇ ସେ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି
 କଲବେଳେ ପଲପୁନ,
 ସ୍ୟନ୍ତରୁ ଧ୍ୟାନେ ନନ୍ଦନ ଓଲ୍ଲାଇ
 ବନ୍ଧନ କଲେ ମନ୍ଦନ ।
 ଦୋଷାର ଦୋଷାର ଝଣିଝଣିକ କାଟି
 ଅଶାକଲେ ଆଶ୍ରମକୁ,
 ମୁଣ୍ଡିତ ହେବାର ଦେଖି ସୁଧୂଷିର
 ଗୁଡ଼ିଲେ ଜୟଦ୍ରଥକୁ ।
 କାମ୍ୟକ କାନନେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ
 ହୋଇଥିବାରୁ ଦୁଃଖାବହ,
 ପୁନଃପି ଗଲେ ଦକ୍ଷତ ବନକୁ
 ଶ୍ରୀରାମଦେବନା ସହ ।
 ଶ୍ରୀରାମଜନ୍ମା ଜଣେ ଦିନେ ଆକୁଳରେ
 ଗୁରୁଦେବନାଙ୍କ ପାଶରେ,
 ଆସି ନିବେଦନ ଅରଣୀ ମନ୍ଥନ
 ଦଣ୍ଡ ହରିଣ ଶୁଙ୍ଘରେ ।
 ଲଗି ସେହି ମୃଗ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ
 ପଲଲଇ କୁଦାମରୀ,
 ସେ କାଠ ଦୁଇଟି ଆଖି ମୋ ହାତରେ
 ଦିଅ ତାକୁ ଭାବେ ମାରି ।
 ଏକଲବ୍ୟ କଥା ୧୦ କଳହଂସ ଶୁଣି
 ଅନୁଜମାନଙ୍କୁ ଧରି,

୧୫୫୫ ୨ ଗୁରୁଦେବନା ୩୫୫୫ ୪ ବାୟୁଧୂର ଶ୍ରୀମ
 ୫ କେଶ ଶ୍ରୀରାମଦେବନା ୬ ବାୟୁଧୂର ଶ୍ରୀମ
 ୭ ବାୟୁଧୂର ୧୦ ଶ୍ରୀରାମଦେବନା

ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଲେ ସଭାରେ
 ସେ ହରିଣ ଅନୁସରି ।
 ଅନନ୍ତଦୁରରେ ବାନ୍ଧିଣୀ ତାହାକୁ
 ପ୍ରବେଶପନ୍ଥା ପକ୍ଷୀରୁ,
 ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଯାଇ ପଡ଼ିଲୁ ଭୂତଳେ
 ଶରୀର ତାର ନବାଳ ।
 ନିମିଷେ ସେ ମୃଗ ହୁଅନ୍ତେ ଅଦୃଶ୍ୟ
 ହୃଷୀକେ ପାଣ୍ଡବ ଯାଇ,
 ୧୦ ଯଶବାନ୍ତ ଗୁମ୍ଫା ତଳେ ମନ ମାରି
 ଶୋଇଲେ କୁଶ ବସୁଲ ।
 କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ୧୧ ଅଶୀ ଆନୟନେ
 ଅନୁଜବିଭକ୍ତ ଗମି,
 ପଲ୍ଲବ ଗୋଟିଏ ଦେଖିଲେ ଶେଷରେ
 ଏଶେତେଶେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ।
 ଅଦୃଶ୍ୟ ପୁରୁଷ ରହି ସେ ସ୍ଥାନରେ
 କରନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିଣୀ,
 ନମନ ତା କଥା ପିଇବାରୁ ମାର
 ନ ରହିଲୁ କା ଚେତନ ।
 ହେବାରୁ ବଳମ୍ବ ପୁରୋଜନା ତହୁଁ
 ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ସେ କାନନେ,
 ଦେଖିଲେ ୧୨ ପୁଷ୍ପଜେ ପଲ୍ଲବ ପାରୁଣେ
 ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଅଚେତନେ ।
 ନପାଇ କାରଣ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ
 କହେ ଦକ୍ଷ ପୁରୁଷ,
 “ମନା କରୁ କରୁ ପିଇଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଣି
 କହି ବନେ ପରୁଷ ।
 ମୋ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନିନ୍ଦାବେ
 ଅନୁଜବୟୁ ତୁମ୍ଭର”,
 ଏହା କହି କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ
 ସୁଧୂଷିରକୁ ସଭର ।
 ସଠିକ ଉତ୍ତର ଦେବାରୁ କୌନ୍ତେୟ
 ମାର ମନ ତାଙ୍କୁ,

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲଭି ଜବନ ଉଠିଲେ
 ବାରି ସୁସ୍ଥଜ ନିକର ।
 ହୋଇଲେ ଅଦୃଶ୍ୟ ସେ ମହାପୁରୁଷ
 ଯୁବକକୁ ବରଦେଇ,
 ଫେରିଲ ଶକୌନ୍ଦେୟ ନିଜ ଆଶ୍ରମକୁ
 ସେମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ।
 ବୁଝୁ ବୁଝୁ ବାରି ବରଷ ହୁଅନ୍ତେ
 ନିଭୁତ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ,
 ଅଜ୍ଞାତ ନିବାସେ କରିଲେ ମନ୍ଦଣା
 ରଜତ୍ରଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚସ୍ରାବ ।
 ସାରି ଆଗଲୁନେ ଗୋପନେ ରଣି ତା
 ଗଲେ ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚାଳୀ,
 ବିରାଟ ଦେଶକୁ ଧ୍ରାଂଶୁ ଶିବାଶିଖେ
 ରଣିନିଜ ଅସ୍ତ୍ରାବଳୀ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଏକାଗ୍ର ଚିତ୍ତରେ ଦୂରାସୁତ କରି
 ପକାଇ ପ୍ରହଳ ବେଶ,
 ପରିହରି ଶୋକ ଯାଇ ପାଞ୍ଚଜଣ
 ନୃପ ସଭାରେ ପ୍ରବେଶ ।
 ଦ୍ରୁପଦ ନନ୍ଦନ ଅନ୍ତଃପୁର ପାଶେ
 ବୁଲୁଥିଲେ ସତକରେ
 ମହିଷୀକ ଦୃଷ୍ଟି କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ
 ପଡ଼ିଲ ତାଙ୍କ ଉପରେ
 ପଠାଇ ଧାଇଲ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ
 ତାକି ନେଲେ ଉଆସକୁ,
 ଅନୁପାଦେଶ ଲଭି ପୁଲକିତ ମନେ
 ରଣିଲେ କେଶ ବେଶକୁ ।
 ଶ୍ରଦ୍ଧାବେଦର ସଖା ହେଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ରାହୁଣୀଆ ବୃକୋଦର,
 ପାଥ ଚୂଡ଼ାକାଣ୍ଡ ଭୂରାମାଧବ
 ନକୁଳ ମାଦ୍ରୀକୁମାର ।

ସ୍ବାନସ୍ରାବ, ଯଦ୍ରାବ ଶୟୁଧିର ଚଢ଼େଇ, ଉଜ୍ଜ
 ଅମୀରଛ ୬ ପଶାଖେଳ

ସୈରନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରବରେ ରହିଲେ ଦ୍ରୌପଦୀ
 ଗୋରୁଷକ ସହଦେବ,
 ଏମାନଙ୍କୁ ଲଭି ମହାଭୃଷ୍ଟ ହେଲେ
 ମହ୍ୟଦେଶ ନରଦେବ ।
 ସୁରୁଖୁରୁ ଶ୍ରବେ ଦଶମାସ କାଳ
 ଯାପିଲେ ସେଥି ସକଳ,
 ହୃଦ ହୋଧାନନେ ଜନ୍ମଥିଲ ସିନା
 ଦେଖାନ୍ତି ଅନନ୍ଦଛଳ ।
 ଶୟୁଭୁଗ ଫୁଲଗା ସୈରନ୍ତ୍ରୀକ ଦିନେ
 ଅକାଶେ ଦର୍ଶନ କରି,
 ସମୋଗ ମାନସେ ସମୋସ୍ତ ସୁସାକୁ
 ବୋଲେ କାଚକ ଏପରି ।
 “କିଏ ଏ ଲଳନା ତରଳଲେନେ
 ସବାଜ ସୁନ୍ଦର ନାୟ,
 ଦେଖିଲ ବେଳରୁ ଏରୂପ ମାଧୁରୀ
 ହେଉଛି ହୃଦୟ ଭାରି ।”
 ତଦନ୍ତେ ୧୦ ପ୍ରାବନ ବଦନ ବୁଲଇ
 ହୋଇ କୃଷ୍ଣା ସନ୍ନିହିତ,
 ମନ ବିଡ଼ିବାକୁ ବୋଲେ ତୋଷାମାଦେ
 “ହେଲା ତୋହର ପଣିତ ।”
 ନିଶାଣୀ ଦେଖି ମନ ଗଲ ଲୁଗି
 ଆକିଲ ରୂପ ବାଳାର,
 ସୁରୁଣାକୁ ଛୁଡ଼ି ନୂଆରେ ଆଦର
 ଯେସନ ୧୨ ରାବ ବେହର ।
 ମୃଗବଦ୍ ସୁଗାର ପ୍ରଣାମୀ ହେବାକୁ
 ଶୃଙ୍ଗାଳ ଇଚ୍ଛଇ ଯଥା,
 ନୃପେନ୍ଦ୍ର ପତ୍ନୀର ସମୋଗ ନିମିତ୍ତ
 କାଚକ ବାଞ୍ଛିଲ ତଥା ।
 ବିଷଣ୍ଣ ବଦନା ନିତ୍ୟଯଜ୍ଞବନାଂଶ
 ବୋଲନ୍ତି ୧୪ ରାଜକ ବୁଝି,
 “ଅଭବ୍ୟ କର୍ମରେ ଭବନ୍ତୀ ଭ୍ରମରେ
 ମଙ୍ଗିବା ଶୁଣିଛ କାହିଁ

ଓଅଶେଷ ପଥ ଯାହାକୁ, ଫାଟଶୟ ଭଲପାଏ, ଏ-
 ଅକସ୍ମାତ, ୧୦ ଲକ୍ଷ, ୧୧ ଶତ, ୧୨ ହସା, ୧୩—
 ଦ୍ରୌପଦୀ, ୧୪ ରାଣୀ

ଏଭଳି ବଚନ କେବେ କି ଶୋଭନ
ପୁରୁଷ ୧-ସୁଷ୍ମ ତୁଣ୍ଡେ ।
ପଶିଲେ କୁକୁମ୍ଭେ ପଡ଼ିବ ଅବଶ୍ୟ
ଅକାଳ ଚଢ଼କ ମୁଣ୍ଡେ ।”
ମାୟାମୋହେ ଅର ହୋଇ ଦୁରାଗସ୍ତ
ଅନୁଚିତ ଅଭିଳାଷ
କରି ପରିଣାମେ କ୍ଷଣିକ ସୁଖରେ
ଘଟାଏ ନିଜ ବିନାଶ ।
ନିରାଶେ ଜୀବକ ସ୍ଵପ୍ନାର ସମୀପେ
ଧୁନି କହେ ଏମନ୍ତ
“ଉପାୟ ବିଧାନ କର ସଇରିଛୁ ।
ଅଧୁନ ହେବ ଯେମନ୍ତ” ।
ହେବାରୁ ଅପାର୍ଥ କହଇ ଯସ୍ତୁପାସ
ଭଗିନୀ ସଙ୍ଗେ ଅଳାପ,
କରି ଲେଉଟିଲୁ ସୁକାୟ ଆବାସେ
ମାନସେ ବନ୍ଧି ସନ୍ତାପ ।
ନଥିଲେ ହେଁ ଇଚ୍ଛୁ ଲବେ ସୌରିଛୁ ।
ପେୟ ଆନୟନ ପାଇଁ,
ପେଟିଲୁ ଭଗିନୀ ଜୀବକ ସଦନେ
ପ୍ରସଞ୍ଜେ ତାକୁ ମଙ୍ଗାଇ ।
ଅଗତ୍ୟା ସଶୋକେ ଜୀବକ ସଦନେ
ଗଲ୍‌ବେଳେ ଡରି ଡରି,
ଂପାଂସନ ସହସା ପୁଲକିତ ଚିତ୍ତେ
ପକାଇଲ ତାକୁ ଧରି ।
ଛୁଆଡ଼ି ତା କର କଲ ଅପମୟମ
ନିପକୁ କରି ଭରସା
ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ *ପାଂଶୁଳ ଜୀବକ
ପ୍ରବେଶିଲୁ ତା ନିକଟ ।
ଭୂପକ ସମୀପେ ଆକର୍ଷି କୁନ୍ତଳ
ନିକ୍ଷେପ କଲ ଭୂତଳେ
ହଠାତ୍ ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇ ଧର୍ମରାଜଭ୍ରମ
ଦେଖୁଥିଲେ ସସ୍ପନ୍ନଳେ ।

ଓହରମ୍ବେ ପୁଷ୍ପଜ ଜୀବକ ସହାରେ
ଉଚ୍ଛ୍ଵସ ହୁଅନ୍ତେ ଭୁବେ
ଧର୍ମରାଜ ତାକୁ ଇଚ୍ଛାରେ ବାରଣ
କଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମନରେ ।
ରାଜେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ଦିରୀ ମନ୍ଦିରରେ ପଡ଼ି
ସହଇ ଯାହା ଦୁର୍‌ବୁଦ୍ଧ
ସେ ଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ପଥର ହୃଦୟ
ତରଳ ଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ।
ଦୁର୍‌ନ୍ତେ ଅନ୍ୟାୟେ ମିଥ୍ୟାମାଣା କୃଷ୍ଣା
ସହଦାର ନିକଟରେ,
ରହି ଭରସାର କଲେ ବିରାଟକୁ
ବାସ୍ତାବକୁ ଲୋଚନରେ ।
ବଣୀ ସୁଧର୍ଷିର କଲୁ ବାଣେ
ଫେରି ସୁଦେଶ୍ୟା ଭବନେ,
ସକଳ ଦୁଃଖୀନ୍ତ୍ର ଶୁଷ୍କନ୍ତେ ମନ୍ଦିରୀ
ପ୍ରତ୍ୟାଶାରେ ଦୁଃଖ ମନେ ।
ପ୍ରତ୍ୟାଧନ ଦେଲେ ବୁଝିବ କି ମନ
ନ ପଡ଼ିଲ ତା ପଲକ,
ଉତ୍ସୁକିଲୁ ହୃଦେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ତନୟେ
ହେଲେଣି ତ ନୟନସକ ।
ମରମେ ମରମେ ନବାଧେ କାହାକୁ
ଅପରାଧ ପଦାଦାତ,
ବାହନ ବାହନ କାଉଲେ-ବିକଳେ
ଶିରୋଧରେ ମାରି ହାତ ।
ଶୟନାବସଥେ ଗଲୁ ଶ୍ରମକର
ଦେଖି ନିଶୀଥ ସମୟ,
ନିଦରୁ ଉଠାଇ ପାଶେ ବସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଜୀବକ ବଧ ବିଷୟ ।
ବିପତ୍ତି ଶୀତରେ ପକାଇ ବିଧାତା
ଦହୁଅଛି ମୋତେ ନିତି,
ମୋ ରୂପ ମାଧୁରୀ ଏକ୍ଷଣେ ଜୀବକ
ହୃଦୟେ ଉତ୍ସୁକେ ପ୍ରୀତି ।

ଶତ ଶତ ଦାସୀ ଶଟ୍ଟୁଥିଲେ ଆସି
 ଯାହାର ପପୁର ତଳେ,
 ଶେଷ ନବରେ ଆଜି ସେ ବଞ୍ଚୁଛି
 ମାର୍ଜନ କରି କୁନ୍ତଳେ ।
 ଅନୁଭବ ବନା ଜାଣି କେ ପାରିବ
 ସୁଖ ଅବା ଦୁଃଖ ଭବେ,
 ଦିଏ ଯା ଯାତନା ପ୍ରସବ ବେଦନା
 ଶୂନ୍ୟ କି ଜାଣିବ ଲବେ ।
 କେବେ କେଉଁ ପ୍ରାଣୀ କି ଅବସ୍ଥା ଭାବେ
 ନପଡ଼େ ସହଜେ ଜଣା,
 କାଳଗତି ନିତି ଦେଖି ଦେଖି ଲୋକେ
 ତୁଚ୍ଛାକୁ ହୁଅନ୍ତି ବଣା ।
 ପୁରୁଷ ଯୁଗଳ କାଳେ ଯାହାକି
 ଦେଇଥିଲ ପରାଭବ,
 ପ୍ରତିପଳେ ତାର ସହାର ନିମିତ୍ତ
 ମଙ୍ଗିଲେ ବଳୀୟାଙ୍କ ।
 ବୁଝାବୁଝି ହୋଇ ଆନଳ ପାଞ୍ଚାଳୀ
 ନିଶା ଆସିବାରୁ ପାଇ,
 ଅଧୀନ ଶ୍ଳାନତି ଦେଖାଇ କୃଷ୍ଣକୁ
 ଆଦାସେ ଦେଲେ ପଠାଇ ।
 ମଦାର କାତକ ନିଶା ଅବସାନେ
 ଆସି ସରସିରୀ ପାଶେ,
 ଚୁଟିକଥା ଶ୍ରବେ ପକାଇବା ଲାଗି
 ତାକୁ ପ୍ରଲଭନ ପାଶେ ।
 ଦାଉ ସାଧବାକୁ ଛଳେ ମଙ୍ଗିଯାଇ
 ଶ୍ରିରାଜର ବେଳସ୍ଥାନ,
 ସଜ ଉଣିଗଲ ଜଣାଇବାକୁ ତା
 ବୃକୋଦର ସନ୍ଧିଧାନ ।
 କାତକ ସହୃଦ କଥୋପକଥନ
 ଶ୍ରୀମତେନକୁ ଗୋପନେ,
 ଯାଇ କହିବାରୁ ନୃତ୍ୟ ସଦନେ ସେ
 ହେଲେ ପୁରୁ ପ୍ରଜ୍ଞଳେ ।

ଧମଧମାଧବାକ ପିଇ ସେ ଲଟକ
 ସାପୁଲେ ନୃତ୍ୟ ମନ୍ଦିରେ,
 ସତ ବୋଲି ମଣି ସରସିରୀ ବାଣୀ
 ପ୍ରବେଶିଲୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 ଶଶିଶ୍ରୀମା ଛନ୍ଦ କଥା ବା ଜାଣିବ
 ହୋଇଛି ଅନ୍ଧ ମଦନେ,
 ମହମତ ବାସେ ପିଇ ଆଉଟେ
 ଝୁକୁମ ବୋଲି ବଦନେ ।
 ମନ୍ଦମନ୍ଦ ହସି ପୁଲକିତ ଚିତ୍ତେ
 କରନ୍ତେ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରସନ୍ନ,
 ଶ୍ରବଣନନ୍ଦନ କୁଣ୍ଡଳ ତାହାକୁ
 ତଣ୍ଡଣେ କଲେ ମଦନ ।
 ଧରି ପକାଇଲ କାତକ ଏକାଳେ
 ତାଙ୍କତେଜସୁଗଳ,
 ବୋଧ ହେଲ ମନ ସୁଖୁଥିଲୁଧର
 ବେନି ମତ୍ତ ଦନ୍ତାବଳ ।
 ବଳିଷ୍ଠ କାତକ କଉଶଳ କଠି
 ପକାନ୍ତେ ଶ୍ରୀମକୁ ତଳେ,
 ଉଠି ଶ୍ରୀମ ତାର ଶଶିଭୋଜନ ମୋଡ଼ି
 ପ୍ରହାରିଲେ ବନ୍ଧସ୍ଥଳ ।
 ବହୁକ୍ଷଣ ଯାଏ ହେଲେ କୋଡ଼ା କୋଡ଼ି
 ପରସ୍ପର ବେନି ବାର,
 ଶେଷେ କାତକର ମହାବଳୀ ଶ୍ରୀମ
 ବିଦାର୍ଯ୍ୟ କରିଲେ ଶିର ।
 ମୃତକଳ୍ପ ଦେଖି ଶ୍ରୀମସେନ ତାର
 ାଅସ୍ତ କରି ଆକର୍ଷଣ,
 ବାହୁଦୟେ ଛନ୍ଦ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାରୁ
 ଭଜିଲୁ ଆଶୁ ମରଣ ।
 ହସ୍ତପଦ ଶିର ଛୁଣିବୁତ କରି
 ମାଂସ ପିଣ୍ଡପରି କରି,
 ଦେଖାଇଲେ ଶ୍ରୀମ ପାଞ୍ଚାଳୀକ ଡାକ
 ଏଶମହସେ ତାକୁ ଧରି ।

୧ ବାଣୀ ୨ ଅଗାଧ ୩ ନୃତ୍ୟ ୪ ମଦ ୫ ଦ୍ରୋପଦୀ
 ୬ ବାପୁନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀମ

୬ ବେକ ୮ କେଶ ୯ ହସ୍ତ

ତହୁଁ ପୁଷ୍ପଶ୍ରୀ ଧୁଆଁଧୋଇ ହୋଇ
 ପଶିଲେ ସ୍ୱପ୍ନଦଶାଳାରେ,
 ପ୍ରମୁଦ ହେଲେ ସକଳ ନବରେ
 କାତକ ମୃତ୍ୟୁ ବାଣୀରେ ।
 ଲଭନ୍ତି ମରଣ ଏ ଭାବ ସେପରି
 ଶ୍ରେଣୀଏ ଅପଥ୍ୟ କର
 ପରପତ୍ନୀ ଠାରେ ମାନସ ରଖିଲେ
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘଟେ ସେପରି ।
 ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ ସେତେ କୀଚକର ଅସି
 ଦେଖି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଘଟନା,
 ସୌରଭୀ ହେତୁ ପ୍ରାଣଗଲ୍ ବୋଲି
 କରଲେ କୁହାରଟନା ।
 କାତକ ମରଣ ସୌରଭୀ କାରଣ
 ବୋଲି କହି ନୃପତିକ,
 ୨୧୫ ବସ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗେ ଦହନ ନିମିତ୍ତ
 ଆଣିଲେ ଅନୁସୃତିକ ।
 ପରିବାର ତାକୁ ଓଟାର ଓଟାର
 ବାନ୍ଧିଲେ ଶବ ସଙ୍ଗରେ,
 ସାପିତା ହୋଇ ସେ ଡାକିଲେ ଆତୁରେ
 ହାସିବାକୁ ବାରିବରେ ।
 “ଶୁଣିଲଣି” ବୋଲି କହି ବୁକୋଦର
 ଶପଥ ଲାଘି ଭୁବିରେ,
 ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ
 ତାର ନିସ୍ତାର ନିମିତ୍ତେ ।
 ଦଶମୁଖେ ଶ୍ଯମ ଶ୍ଯମ ସିଂହ ପରି
 ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ବଶଧରେ,
 ଅନ୍ତରାତ୍ମ୍ୟ ପାଶେ ବନ୍ଧନ ଫିଟାଇ
 ଶୁଭଦେଲେ ଭରେ ଡାକେ ।
 ଦ୍ରୌପଦୀ ଶୃଙ୍ଗାରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ
 ସବଣେ ହାହାର କରି,
 ଲେଉଟିଲେ ଶ୍ଯମ ଅଶବାଟେ ପଶି
 ମୃଦେ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି ।

୧ ଚନ୍ଦନଶାଳା ୨ ଶବ ୩ ପ୍ରାଣୀର ୪ ଶୁଣାନ
 ୫ ଆଶି

କାତକ ମରଣ ପରଦିନ ଠାରୁ
 ନୃପତି ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକକୁ,
 କରନ୍ତି ଆଦର କାତକ ସଦୃଶ
 ଦେଖି ସହନ ଗୁଣକୁ ।

ଶୋଭଣ ସର୍ଗ

ସମ୍ବୋଦଣ ଦିନ ବାକି ଆଉଅଛି
 ପୁରବାକୁ ନିବାସନ,
 ପାଣ୍ଡବ ସନ୍ତାନେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ
 କଲେ ଗୃହେ ଶବର୍ତ୍ତନ ।
 ଫେରିଲ ବେଳକୁ ପରିଷଦ ମଧ୍ୟ
 ମନ୍ତ୍ରଣାକାଣ୍ଡ ସଜଳ,
 କରୁଥିଲେ ତକ୍ତ ପାଣ୍ଡବ ସନ୍ତାନ
 ହେବ କିପରି ସଫଳ ।
 ନିଷ୍ପଳ ସାମରାଜ୍ୟ ଦେବାରୁ ସେମାନେ
 ପୁରୀକୁ ଦୁଃଖାସନର,
 ଲେଉଟିଲୁ ପ୍ରଥମେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ମାନସେ
 ଆମର୍ଶନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟେ ଦ୍ରୋଣ ଶୁଣୁ କୃପାଭୀଷଣ
 ସେ ସାହାର ଅଭିମତ,
 ଦିଅନ୍ତେ ପୁରୀ କହେ କରିବାକୁ
 ତୁରନ୍ତ ମହ୍ୟାଦେଶାୟୁତ୍ତ ।
 ସ୍ତ୍ରୀକୃତ ଦେବାରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭୂପ
 ସେନାବାହିନୀ ଉଦ୍‌ଗେ,
 ପୁରୀ ଆଗରେ ଗଲେ ମହ୍ୟାଦେଶ
 ଗୋଧନ ଅପହରଣେ ।
 ପ୍ରବେଶି ସେଠାରେ କରନ୍ତେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
 ଗାଣ୍ଡାପଲ ନେବାପାଇଁ,
 ବିରାଟନୂପକୁ ଜଣାଇଲୁ ବ୍ୟଗ୍ର
 ଗଦାପୁତ୍ର ଧାଇଁ ଯାଇ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ସେନା ପାଣ୍ଡବ ସହିତ
 ଧରି ମହ୍ୟାଦେଶ ପତି,

ଗଲେ ସେହୁକ୍ଷଣି ଶତାଙ୍ଗେ ଆରୋହ
ଉଠାଇ କେତନତତ ।
ବହୁକ୍ଷଣ ଯାଏ ଭଉଁସୁ ଦଳରେ
ଲଗନ୍ତେ ଲତାଇ ଅତି,
ପରଜୟ କରି ବରଷକୁ ନେଲେ
ବାନ୍ଧି ଶିରୀର୍ଷାଧିପତି ।
ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ଅଗ୍ରଜ ପାଣ୍ଡବ
ପାବନକ ଠାରୁ ଠାରୁ,
ପେଟିବାରୁ ବ୍ୟଗ୍ର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ଲଗିଲୁ ପ୍ରସର ଭର ।
ଅନନ୍ତର ଶ୍ମଶ୍ରୁ ସୁଗର୍ଭକୁ ଧରି
ନିମ୍ନ ମାତ୍ର ଚିତାଇ,
ମୋଡ଼ା ମୋଡ଼ି କରି ବାହୁଦୟ ଜବ
ବିମାରୁ ଦେଲେ ଗଢ଼ାଇ ।
ଡେଇପଡ଼ ରଥ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ
ଦିଅନ୍ତେ ଦୁନଃ କରୁଡ଼ି,
ତ୍ରୁଣର ସଜାର ସେନାଏ ତରଣେ
ପଲାଇଲେ ଯୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ି ।
ଧୂଳିଧୂସରତ ସୁଗର୍ଭକୁ ବାନ୍ଧି
କୌନ୍ତେୟ ନକଟା ଆଣି,
ପରୁରଲେ ତାକୁ “କପାଳ ଅକର୍ମେ
ପ୍ରବେଶିଲୁ ଜାଣି ଜାଣି ।
ସୁଧୂର୍ବର ମୁଖ ଶୁଣି ଶ୍ମଶ୍ରୁସେନ
ମୁକ୍ତି କଲେ ଦୁରହାକୁ,
କହିଲେ ଭବିଷ୍ୟେ ଏତାଦୃଶ କର୍ମେ
ନପିଶିବା ଲାଗି ତାକୁ ।
ଭୁଜବଳଶାଳୀ ସ୍ଵୟମନଶୀଳ
ପାଣ୍ଡବେ ସେଦିନ ରାତ୍ର,
ପ୍ରହରଲେ ସୁଖେ ପ୍ରସର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ
କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ କରି ପୁଡ଼ି ।
ସୁଗର୍ଭ ସ୍ଵରୂପେ ଗମନ୍ତେ ବରଷ
ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ସହ,
ଫେରି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଲେ ଧନରେ
ଜଣିବାରୁ ଏ ବିପ୍ରହ ।

ଏଣେ ସୁଯୋଧନ ସୈନ୍ୟ ମୁଖଶୁଣି
ସୁଗର୍ଭର ପରାୟ,
ଗୋଧନ ହରେ ମାନସେ ଆସିଲୁ
ଭେନ ମହାରଥପୟ ।
ପ୍ରସରେ ପ୍ରହର କରିବାରୁ ଅଗ୍ର
ଗୋପାଳଙ୍କୁ ଗୁହାଳରେ,
ମୁଖ୍ୟ ଗୋରକ୍ଷକ ଧାଇଁଆସି ଦେଲୁ
ସନ୍ଦେଶ ରାଜନବରେ ।
ସାରଥ ବହନ ଥିବାର ଉତ୍ତର
ଚନ୍ଦ୍ରତ ହେବା କାଳରେ,
ସରବିନ୍ଦ୍ରୀ ଆସି କହିଲେ ସମର୍ଥ
ବୃହନ୍ନଳ ଏ କର୍ମରେ ।
ଏଅନ୍ତେ ଉତ୍ତର ଡାକି ବୃହନ୍ନଳ
ରଥରେ ସାରଥ କରି,
କୌରବ ଗହଣେ ପଶିବାକୁ ଗଲେ
ସଙ୍ଗରେ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ।
ଶୁଷ୍କଦ୍ରୋଣକର୍ଣ୍ଣ ମହାରଥ ଦେଖି
ଉତ୍ତର ହେବାରୁ ସସ୍ତ୍ର,
୧ ପତାଙ୍କୁ ଚାଲିନେ ଆଦେଶି ତାହାକୁ
ହେଲେ ସେ କୋଦଣ୍ଡ ହସ୍ତ ।
ପରନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ତଳେ ହୋଇ ରଥ
ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ନ୍ତେ ତରେ,
୨ ଶବ୍ଦରେବା ତାର ଆକର୍ଷି କୁନ୍ତଳ
ଧରି ପକାଇଲେ ଭରେ ।
୩ ପିଙ୍ଗାଣିଶେ ଥୋର ଥିବା ଅସୁରପୁ
କତାଇ ତାର ହସ୍ତରେ,
ଗାଣ୍ଡୀବକୁ ଧରି ୪ ଅକ୍ଷେ ଚକ୍ରି ହେଲେ
ଉତ୍ତର ବିପକ୍ଷ ଆଗରେ ।
ଅର୍ଜୁନ ବୋଲି ସେ ଦେଇ ପରିଚୟ
ବଜାଇଲେ ଚକ୍ରଧୂସରେ,
ସେ ମହାନାଦରେ ଉତ୍ତର ଭୟରେ
ବସି ପଡ଼ିଲେ ରଥରେ ।

କମିଳ ବସୁଧା ଗିରିଗୁହାମାନ
 ଭୟଙ୍କର ଧ୍ବନି ଶୁଣି,
 ୧ବର୍ତ୍ତନ ଶକୁନ ୨ଜନ୍ମୁକ ନିରପ୍ତ
 ଭବିଷ୍ୟେ ଶଙ୍କିତ ପୁଣି ।
 ପଡ଼ିଲା ଭାନେଶି ବପଣୀୟ ଦଳେ
 ଛୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ଗୋପନ,
 ମୁଖ ପ୍ରସନ୍ନତା ନଥିଲା କାହାର
 ସମସ୍ତେ ଆତଙ୍କେ ସନ୍ନ ।
 ଆପଣା ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଇ କହନ୍ତି
 ଶାସ୍ତ୍ରପୁର ହର୍ଷମନେ,
 ଗଡ଼ାଇବ ଚତାଷ୍ଟ୍ର ଏକାକୀ ଚତାଷ୍ଟ୍ରକୁ
 ଦେଖିବେ ଜଗତ ଜନେ ।
 ହୁଅନ୍ତୁ କରଣୀ ଅଥବା ବରଷ
 ସୁଝି ସୁଝି ଏକୁଟିଆ,
 ମଦାୟ ହସ୍ତର ବମୁକ୍ତ ବଶିଷେ
 ଅବଶ୍ୟ ହେବେ ହାଲିଆ ।
 ଅର୍ଜୁନ ହୃଦୟେ ଏକାଦଶ ବର୍ଷ
 ଅନିଶ ଯୋଗ ସାଧନେ,
 କାରୁଣ୍ୟ ରସର ହୋଇଛି ସଞ୍ଚାର
 ବୋଲି କୋପ ହୁଏ ମନେ ।
 ଶ୍ରବକୀକ ଶ୍ରବଣୀପି କରଇ ଆୟତ୍ତ
 ଅନାୟାସରେ ଯେମନ୍ତ,
 କର୍ଣ୍ଣ ଗବାଜା ବାଜି ହେବ ଅବନତ
 ଅବାଧେ କୃଷ୍ଣ ତେମନ୍ତ ।
 “ତହୁଁ କୃପାକ୍ଷେ ଗୁହର ସହଜ
 ଜଣିବାକୁ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ଦେଶକାଳ ଦୁହେଁ ଅନୁକୂଳ ହେଲେ
 ହୁଅଇ ସମରେ ଜୟ ।
 ଏକାକୀ ଅର୍ଜୁନ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାଳ
 ପାଳି ଗୁହ୍ୟର୍ଥ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ,
 ରୁଦ୍ରକୁ ଅରଣ୍ୟେ କରୁଥିଲେ ଭୃଷ୍ଟ
 ଜାଣିଛି ଏହା ଜଗତ ।

୧ ଶାଗୁଣା ୨ ଶୁଗାଳ ୩ କର୍ଣ୍ଣ ୪ ରଥରୁ ୫ ଅର୍ଜୁନ
 ୬ ସର୍ପ ୭ ଗୁରୁତ୍ର ୮ ଶର

ଏକାକୀ ଏ ସ୍ବଦେ ଗନ୍ଧବରାଜକୁ
 ଦେଇଥିଲା ପରାଜୟ,
 ତାକୁ ହରାଇବା କୌତବ ପକ୍ଷରେ
 ହେବ କି କେବେ ସମ୍ଭବ ।
 କହ କର୍ଣ୍ଣ, କେବେ ଏକାକୀ ସମରେ
 କାହାକୁ କରିଛ ବଶି,
 ଆପଣା ବଢ଼ାଇ ଦେଖାଇ କାହିଁକି
 କରିବ କୁଳ ବଧୂସ ।
 ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗରେ ସୁଝିବାକୁ ଶକ୍ତି
 ଶଙ୍କିତ ହେବେ ନିଶ୍ଚୟ,
 ଏକରିପ ନଥାଇ କଣ୍ଠା ପୃଷ୍ଠେ ଯିବା
 ସରବେ କରନ୍ତି ଭୟ ।
 ତା ସହିତ ସୁଝି ପଡ଼ିବ ମନସି
 କରଇ କାଳ କବଳେ,
 କେ ତରିଛି ସିନ୍ଧୁ ମହାଶୀଳା ଗଳେ
 ବାନ୍ଧି ନିଜ ଭୁଜବଳେ ।
 ତୁମର ମନ୍ତ୍ରଣେ ଶ୍ରେଗନ୍ଧ କଷଣ
 କୁରୁକୁଳ ଅବତଂସ,
 ନ ଘେନିଲେ ମନା ସମୁଳେ କୌରବେ
 ଲଭିବେ ଜବେ ବଧୂସ ।
 ସୁରବ ଜୟ କରି ଲଭଇ ସନ୍ତୋଷ
 ଏ ଭବେ ବାର ପୁରୁଷ,
 ମତମନା ସିନା କହୁଥାଏ ବସି
 ସଦା ନିଜ ପରାଜୟ ।
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କରମ କରି ବସୁଧାରେ
 କରଧନ ଉପାର୍ଜନ,
 ଜନ ନେଷେ ଶୃଣ୍ୟ ଗୌର୍ବ୍ୟକୃତ୍ତି ସଦା
 କରଲେ ଅବଲମ୍ବନ ।
 ୧° କବ୍ୟ ଜଗଦ୍‌ବାଧ ଭୁଲ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ
 ନୁହେଁ ସ୍ବଭବ ହେଉଛି,
 ନପିତ ଉପାୟେ ଅଜିତିର ରାଜ୍ୟ
 ଲୁଣ୍ଠିନା ପ୍ରଦାନ ଗୁରୁ ।

ଧାତ୍ରୀବମାନଙ୍କ ଆନନ୍ଦ ଚରୁର
 ମୁଳକୁ ଛେଦନ କରି,
 ଓଟାର ଓଟାର ସୁରୁଷ ସଖକୁ
 ଆଣିଲ ପାଆଳୀ ଧରି ।
 ସତେକ ସେନଥା ଯାନ୍ତି ପାସୋର
 ଏବେ ଅର୍ଜୁନ ମନରୁ,
 ନଗୋହେ ବଡ଼ମା ଶାନ୍ତ ହୁଅ କର୍ଣ୍ଣ
 ନିଶ୍ଚଳ ଯୁକ୍ତିତରୁ ।
 ୧ଶିବେତର ଚନ୍ଦ୍ର ଦଶିଲେହେଁ ତଦା
 ନମାନ୍ କୃପବଚନ,
 ଅନାଇଁ ତାହାକୁ “କାୟରୁଷ” ବୋଲି
 ବିଜାସିଲ ଦୁଃଶାସନ ।
 ନିବୃତ୍ତି ନହୋଇ ଆହାକୁ କୌରବେ
 ହେଲେ ଦଳବଦ୍ଧ ଭେଦ,
 ଏକାକେ ଅର୍ଜୁନ ଆକର୍ଷିତ ଶେଷାସ
 କଲେ ଘୋଷ ଉଦ୍‌ଘୋଷରେ ।
 ଅସ୍ୟାମନ ନିକୃଷ୍ଟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ନିନାଦ
 ପୁଣି ଗାଣ୍ଡୀବରଧନ,
 ମିଶି ଶବ୍ଦରଘୋଷ କୁରୁବଳକର
 ହୃଦୟ କଲ ମନ୍ଥନ ।

ସପ୍ତଦଶ ସର୍ଗ

“କହୁଛନ୍ତି ଦ୍ରୋଣ ହେଉଅଛି ବୋଧ
 ଦୁଇ ଦୁଇ ଆସି ଶର,
 ପଦକଶି ହୁଇ ପଡ଼ିଲେଣି ତଳେ
 ସ୍ରବନ କରି ଆମ୍ଭର ।
 ବହୁଦିନ ପରେ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେଖା
 ପ୍ରିୟଶିଷ୍ୟ ଧନଞ୍ଜୟ,
 ଘୃତଧାରୁଯୁକ୍ତ ବହ୍ନି ତୁଲ୍ୟ ରୂପ
 ଦେଖି ପ୍ରସୁଲ୍ଲ ହୃଦୟ ।
 “ତଳାଅ ଶବ୍ଦଶିଖା ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି
 ଅଭିମାନୀ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ୧ ଅମଳ ୨ ଯୁଗରୁ ୩ ଧନୁ ୪ ଶର ୫ ଶର
 ୬ ଶର ୭ ଶର ୮ ଶର

କହୁଲେ ଫାଟାଣୁ ଶୁଭପତକ ଏହା
 ଦେଖାଇ ୧୦ ଅସ୍ତ୍ର ଲେଚନ ।
 ଧୃକମା ଭିତରେ ଗଲବେଳେ ୧୧ ତାକ୍ଷ୍ୟ
 ୧୨ ତାକ୍ଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗର୍ଜନ,
 ଶୁଭନ୍ତେ ସେ ଶକ କଉରବଙ୍କର
 କଲକ ଗବଗଞ୍ଜନ !
 ୧୩ ଧୃଷ୍ଣରେ ୧୪ ଧୃଷ୍ଣର ୧୫ ପ୍ରକର ପ୍ରକ୍ଷେପେ
 ୧୬ ଧୃଷ୍ଣର ହେଲୁ ଆକ୍ରନ୍ତ,
 ଆତ୍ମପର କିଛି ନ ହେବାରୁ ବାଛି
 ମଣିଲେ ସୈନ୍ୟ ନଧନ ।
 ଲେଉଟେ ପଡ଼ି ମୟା ଗ୍ରାସି ବଡ଼ଶିକ
 ମଣେ ଲଭଇ ଯଥା,
 ଗୋଧନ ଆଶାରେ ପୁଷ୍ପରେ ପ୍ରବେଶି
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସୈନ୍ୟ ତଥା ।
 ବାଉଁଶ ତାକ୍ଷ୍ୟରୁ ଭୂତମାନଙ୍କର
 ଶୁଣି ଅମାତ୍ୟ ସ୍ତବ,
 ପୁଛ ଟେକ ଟେକ ହେଲେ ଧାବମାନ
 ଅବାଚୀ ଦିଗେ ଗୋଧନ ।
 ଗାଣ୍ଡୀବ କୋଦଣ୍ଡେ ଶୁଣକରି ଏଣେ
 କୌବେ ପକ୍ଷୀ ସକଳ,
 ଟୋକ ଥିଲେ ଚଣ୍ଡ ଗାଣ୍ଡୀବା କଶିକୁ
 ପରଶିବାକୁ ତା ବଳ ।
 କଶିର ସୋଦର ଏକାକେ ହାବୁଡ଼େ
 ପଡ଼ନ୍ତେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର,
 ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀରେ ପଡ଼ିଲୁ ଭୂଇଁରେ
 ହୋଇ ଛୁଲ୍ଲ କଳେବର ।
 ସୋଦର ନଧନ ବ୍ୟତ୍ୟୟ ହୋଇ
 ତଦନ୍ତେ ଆସିଲ କଶି,
 ଅର୍ଜୁନ ଦଶନେ ସନ୍ତ ହୋଇ ଅବା
 ଦଶିଲ ଅତି ବବଶି ।
 ବହୁକ୍ଷଣ ଧରି ବେନ ଭାଇ ମଧ୍ୟ
 ଲାଗିଲୁ ଦୋର ପ୍ରସର,
 ୮ ଅର୍ଜୁନ ୯ ସାରଥୀ ୧୦ ରକ୍ତ ୧୧ ଅର୍ଜୁନ ୧୨ ଅଶ୍ବ
 ୧୩ ଯୁଦ୍ଧ ୧୪ ଶର ୧୫ ସମୁଦ୍ର ୧୬ ଆକାଶ

ସ୍ୱପ୍ନ ସୁତ ଏଣେ କଲେ ପଳୟନ
 ବାଜିବାରୁ ଶେଷ ଶର ।
 ଏକ କଣି ପକ୍ଷୀ ଲୁଣି ରହିବାରୁ
 କଣିର କଣି ମୂଳରେ,
 ତାଙ୍କ ଯତାକାମ ଦେଖି ଦେଇ ତାହା
 ସୁଦ୍ଧୁ ପଲାଇଲେ ଡରେ ।
 କର୍ତ୍ତୃ ପଲୟନ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ
 ଚନ୍ଦ୍ରାବତ୍ତ ହୋଇ ଅତି,
 ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ସିତସପ୍ତି ପ୍ରତି
 ନିଶେପିଲୁ ନିପତତ ।
 ହାସ କର ତାକୁ ନିବାରଣ ଲୁଗି
 ଧରିବୁ ସେ ଗୁଣ ଦୋଇ
 ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ବିକଳେ କାମମୁଖ
 ପ୍ରସରୁ ଗଲ ପଲାଇ ।
 ଅସ୍ତ୍ର ଜନିତ କୌରବ ଶରୀର
 ସିତସପ୍ତି ଶରୀରରେ,
 ବିଶ୍ୱାସୁର ଅବା ପଲ୍ଲବ ପାଦପ
 ହୋଇଲୁ ମଣି ଲତାନ୍ତେ ।
 ବିଜୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଫାଲିରବ ରବରେ
 ବ୍ୟାଧିଭୟେ ପକ୍ଷୀ ପରି,
 ବିପକ୍ଷ ବାହନୀ ଗଲେ ଇତିପ୍ରତି
 ନିଜନିଜ ରୂପା ଧରି ।
 ଅସ୍ତ୍ର ରୂପକ ପାଦପ ଉପାଡ଼ି
 ଦେବାରୁ ଶ୍ରେତବାହାନ,
 ଏପ୍ରାଜକ ଉଡ଼ିବ ଆନନ୍ଦ ବିସ୍ତେର
 ହୋଇ ବୁଲିଲେ ସ୍ୟାମନ ।
 ସୁଦାଂତେ ବୁଲି ଉଡ଼ି ହୋଇ ତହୁଁ
 କୃପକ ୧୦ ଅଟ ଯାଗରେ,
 ଛୁଣାଇ କୋଦଣ୍ଡ ବିକଳେଷ ଶାନ୍ତି
 କଲେ ଶଶି ଶଶି ଶରେ ।
 ମହାକୋପେ କୃପ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ରଥୁ
 ରଥ ରଥ ବୋଲି କହି,

ଯୋପାଡ଼ନ୍ତେ ଗଦା ବୋଧୁଲେ ବାଟରେ
 ତାନ୍ତ୍ରୀପରେ ତାନ୍ତ୍ରୀ ଚକ୍ଷୁ
 ଦେବେ ବିଜୟ କୃପ ଅସ୍ତ୍ରାଣ୍ଡେ
 କରବାରୁ ଶଶି ଶଶି
 ସକଳ ଉଦ୍ୟମ ମହା କୃତବିଦ୍ୟା ୧୨
 କୃପକର ହେଲୁ ପଣ୍ଡା ।
 ଅସ୍ତ୍ରାଣ୍ଡେ କୃପ ପାଇ ପରିଭବ
 ଲେଉଟିବ ନୁ ଲଜରେ,
 ନ୍ୟାୟ ସେବଣ ଉତ୍ତରାଜ ସୁତ
 ଦ୍ରୋଣ ପ୍ରବେଶିଲେ ଲୁଚେ ।
 ଭକ୍ତିଭରେ ବଦ ତାହାକୁ ଅର୍ଜୁନ
 ଶ୍ରୀଲେ ତାକୁ ବିନୟ,
 ବହୁ ଦିନ ପରେ ଆସିଲୁ ବିଜୟ
 ସୁଦେ ଆସି ନିର୍ଭୟେ
 ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଦୁହେଁ ହେଲେ ମୁହାଁମୁହାଁ
 ଯେ ଯାହା କୋଦଣ୍ଡ ଧରି,
 ସବ୍ୟସାଚୀ ପ୍ରତି ପ୍ରକେପିଲେ ପକ୍ଷୀ
 ଗୁରୁଦ୍ରୋଣ ଆଗକର ।
 ଦୁରରୁ ଗାନ୍ଧୀବା କଲେ ଶଶି ଶଶି
 ନିନ୍ୟାସି ଅବ୍ୟର୍ଥ ଶର
 ରଗେଇବା ଲୁଗି ତାକୁ ଗୁରୁ ପୁଣି
 ବିକଳେ ୧୦ ମୁଖିନକର ।
 ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ଦର୍ଶନେ
 ୧୪ ବୃନ୍ଦାବନେ ହେଲେ ରୁଣ୍ଡ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୁଧନ ସୁଦେ ଉଡ଼ିଗଲ ଜବେ
 କେତେ ସେନାକର ମୁଣ୍ଡ ।
 ଜୟ ଆଶାତଳେ ନୟନାରୁ ଦ୍ରୋଣ
 ଗମନ୍ତେ ୧୫ ଆଜିକା ରୁଡ଼ି
 ଦାର ଅଶ୍ୱାଧାମା ଆସିଲେ ସେଠାକୁ
 ଡେଇଁ ମୁଣ୍ଡ ଲୁଡ଼ିଲୁ ।
 ବୁଦ୍ଧିର ଦେଖାଇ ଦ୍ରୋଣାମ୍ଭୁଜ ଆଗେ
 ଗାଣୀବର ଗୁଣ କାଟି

୧୨ ଯୁଦ୍ଧ-କଣି ୨ ସେନା ୩ ଅର୍ଜୁନ ୪ ଧନୁ
 ୫ ଶର ୬ ଗୁଣ ୭ ଗାନ୍ଧୀବା ୮ ଉଦ୍ୟମ ୯ ସାବରଥ ୧୦ ରଥ

୧୧ ରଥସାଥୀ ୧୨ ସବ୍ୟସାଚୀ ୧୩ ଶଶି ୧୪ ଶର
 ୧୫ ଦେବତାମାନେ ୧୬ ଯୁଦ୍ଧ

ପ୍ରଶଂସିତ ହେଲେ କୌରବ ପକ୍ଷରୁ
 ଶୁଭଲ ବଜୟ ପାଟି ।
 ଏକାକୀ ସୁନ୍ଦରେ ନୋହି କଳାନ୍ତ ତଳେ
 ନୂତନ ଯେମିତି ଲଗାଇ,
 ନ୍ୟାସି ଯଥସ୍ଥ କଣ୍ଠ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କର
 ୩୪ରମ୍ଭ ଦେଲେ ଛଡ଼ାଇ ।
 ଦ୍ରୋଣାଙ୍ଗଳଙ୍କର ପରାଜୟ ଦେଖି
 ପୁନର୍ବାର କର୍ଣ୍ଣଗର,
 ଆସିବାରୁ ଜିଷ୍ମୁ ଫପସମାନ ବନ୍ଧ
 ତାହାକୁ କଲେ ଅସ୍ଥିର,
 “କୋପାବଶ୍ଚ ହୋଇ ଶ୍ରୀଲେ ବଜୟ
 ପାଶାଣ୍ଡ ଭଲ ଦିଗର,
 କରିଥିଲୁ ବୋଲି ପଶାଣ୍ଡେଳ ବେଳେ
 କରିବ ଆଗେ ସହାର ।
 ପଲାଇ ସୁନ୍ଦର ପରାଜୟ ଲଭ
 ଆସିଅଛୁ ଆଉଥରେ,
 ଜୀବନ ଧାରଣ କରିଛୁ କପର
 ନମର ଲଜ୍ଜା ଭୟରେ ।
 ବସ୍ତୁଅଛୁ ଭବେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କର
 ଧୂଳିକୁ ଲେହନ କରି
 ଦେଖାଉଛୁ ମୁହଁ ଆତ୍ମାଶ୍ରାୟା କରି
 ସପକୁ ତଳେ ଜଉର ।”
 ପରୁଷ ବଚନ ଶୁଣି ଦାଉଥିଲୁ
 ବିହ୍ୱଳ ଗୋଟାଏ ଶର,
 ଇଚ୍ଛିଥିଲୁ ପରା କପିକେତନର
 ଛୁଣାଇ ଦେବାକୁ କରି ।
 କୋପାନଳେ ଜଳ ସିଦ୍ଧଲକ୍ଷ୍ୟ ଧମ୍ମାନ୍ତ
 ନ୍ୟାସିବାରୁ ଇଷ୍ଟତୟ,
 କୋଦଣ୍ଡ ଶକତି ଗୁଣ୍ଡକର ପୁଣି
 ଭେଦଲ କରି ହୃଦୟ ।
 ଛଟପଟ ହୋଇ ପଲନ୍ଦେ ସପଦ
 ଶୁଣି ଅତି ଭୟାନକ,

ଶୁଷ୍କ ପାଶେ ତହୁଁ ଗଲେ ୮ପର୍ଯ୍ୟ ଦେଲ
 ଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରହାର ।
 ସ୍ୟନ୍ଦନ ଗୁଳନେ ଅସମର୍ଥ ଯେଶୁ
 ଲଗୁଅଛି ବାଧା ଅତି,
 ବୋଲି ପାଲ୍‌ଗୁନକୁ କହନ୍ତି ଉତ୍ତର
 ନଥିବା ପରି ଶକତି ।
 “ରକ୍ତମାସ ପୁଣି ମସ୍ତକ ରସର
 ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ହୋଇ ମୁର୍ଚ୍ଛିତ
 ଏକମୁଥୁନ ପୁଣି ଗାଣ୍ଡିବ ନାଦରେ
 ହେଉଅଛି ବିଚଳିତ ।
 ୧୦ ଭୂକାଶ ସଦୃଶ ୧୧ପର୍ଯ୍ୟ ବୃଷ୍ଟି ଦେଖି
 ହୁଏ ଶ୍ରୀ ଅତିଶୟ,
 ଭ୍ରମୁଥିଲୁ ପରି ବିଶେଷ ଭ୍ରମଣ
 କରେ ପ୍ରମଦ ହୃଦୟ” ।
 ଏତାଦୃଶ ଶ୍ରବ ଦେଖି ଉତ୍ତରର
 କହନ୍ତି ତହୁଁ ବଜୟ,
 “ରାଜବଶେ ଜନ୍ମି ନହୋଇ କାତର
 ଚଳିଅ ଉରେ ବଜୟ ୧୨
 ସୁଦୈ ଏକୁଟିଆ କୌବେ ସଙ୍ଗରେ
 ନକରି ତଳେ ଗାତର,
 କାୟୁରୁଷ ପରି ରହିବ ଶମ୍ଭବେ ୧୩
 ନୁହଇ ଧର୍ମ ଆତ୍ମର ।
 ସମ ବା ବିଷମ ୧୪ ବଳଜେ ମଣିଷ
 ନିର୍ଭୟେ ରହିବ ସଦା
 କୃଷ୍ଣ ବାଜି ବାଜି ବିପକ୍ଷକ ମତ
 କୁତ କୁତ ହେବ ଗଦା ।”
 ଦିଅନ୍ତେ ଉତ୍ତର ଜିଷ୍ମୁ ଉତ୍ତରକୁ
 ଚଳାଇଲେ ସେ ବିମାନ,
 ପକାଇଲେ କାଟି ଶମ୍ଭବେ ଶୁଷ୍କ
 ୧୫ସ୍ୟନ୍ଦନ କେତନମାନ ।
 ଏକାଣ୍ଡ ଦର୍ଶନ କରି ଦୁଃଖାସନ
 ଆସନ୍ତେ ଆଜି ସ୍ଥଳକୁ ।

୧ ଗୁଣ, ୨ ଶର, ୩ ଗଦ, ୪ ଶର ୫ ପାଦ
 ୬ ଅର୍ଜୁନ, ୭ ଶୀଘ୍ର

୮ ଭୂ ୯ ଶଙ୍ଖ ୧୦ ଶିଳ ୧୧ ଶର ୧୨ ରଥ
 ୧୩ ସୁନ୍ଦରେ ୧୪ ସୁନ୍ଦରେ ୧୫ ରଥ

ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରହାରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସିଲ ଶର
 ଆକର୍ଷି କର୍ଣ୍ଣମୁଳକୁ ।
 ନରାଣେ ୧ ନରାଣ କଲେହେ ନାରାଟ
 ପଡ଼ିଲ ଭୂତଳେ ଯାଇ,
 ଦେଖି ତା ପ୍ରାଜକ* ବାହୁଡ଼ଲ ଆଶୁ
 ସ୍ୟନ୍ଦନକୁ ଲେଉଟାଇ ।
 ତଦନ୍ତେ ସକଳ କୌବେ ପକ୍ଷୀୟ
 ହୋଇ ଛୁଣ୍ଡିଭୂତ ଗରେ,
 କରିବାକୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଲ୍‌ଗୁନ ନକଟେ
 ପ୍ରବେଶିଲେ ନିର୍ଭୟରେ ।
 ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଶିପ୍ରହସ କୃଷ୍ଣ
 ଜାନ୍ତୁଥିଲେ ହୋଧନିଆଁ,
 ଶେଷେ ତାକର ତେଜସ୍ବୀନ ରୂପ
 ସକଳେ ହେଲେ ଗୁନିଆଁ ।
 ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଲଗି ଧନଞ୍ଜୟ
 ଭୂତରେ କ୍ଷେପନ୍ତେ ଶର,
 ଯବାନରାଜ ବାଜି ଭୂମିତଳେ ଘାଜି
 ପଡ଼ିଲେ ନୀବାନନକର ।
 ଏଥରେ ସେ ପୁଣି ହସି ସେମାନଙ୍କୁ
 ଶୂନ୍ୟ କଲେ ସନ୍ଧାନ,
 ତହିଁରୁ ବାହାରି ହୃତାଶନ ଶିଖା
 ଜାଳିଲା ସବୁ ବିମାନ ।
 ପରଶ ବକଳେ ପଲାଇଲେ ଗୁଡ଼ି
 ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରୁ ସକଳେ ।
 ମାତ୍ର ଗଙ୍ଗାସୁନୁ ରଥ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ
 ହେଲେ ସଂଗ୍ରାମସ୍ଥଳେ ।
 ମର୍ମଭେଦୀ ଧସାୟେ ଶତାପଥକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
 କରିବାରୁ ଆନନ୍ଦମୟ,
 ନିବାର ତାହାରୁ ପ୍ରାଣାନ୍ତର ପଶି
 କଲେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସେପଣ ।
 ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମଣ୍ଡିତ କୋଦଣ୍ଡକୁ ତୁଣି
 କରନ୍ତେ ତାହା ଛେଦନ,

ଅନ୍ୟ କାମୁକକୁ ଧରି ଶୁଭବସୁ
 କଲେ ଶ୍ରବଣବର୍ଷଣ ।
 ବଇର ଗଞ୍ଜନ ପାଲ୍‌ଗୁନ ପୁଲକ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ପ୍ରଶାମ,
 ଗାଣ୍ଡୀବ କୋଦଣ୍ଡେ ତାଙ୍କୁ ଶିପ୍ରେ କଲେ
 କାଣ୍ଡ ବୁଣ୍ଡି ଅବରାମ ।
 ସ୍ୟନ୍ଦନର ଫସ୍ତୁର ପୁରବସୁକର
 ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସାଧୁ ଘାତରେ,
 ମହାନଦ୍ରାଘଜ ଟକନ୍ତେ ତଳକୁ
 ଲେଇଗଲେ ସେ ଡରେ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ସର୍ଗ

ନରାଣ ହୃଦୟେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ଓହରି
 ଗାଙ୍ଗେୟ ଯିବାରୁ ଫେରି,
 ଅବସନ୍ନ ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ସେ ସମୟେ
 କରୁଥିବେ ଗଲେ ଦେରି ।
 ଏକୃଷ୍ଟିୟ ସୁତ ସୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧି ଧନ୍ୟ
 କୌବେ ରଥ ସହିତ,
 ଅଟତ ଶରର ଥିଲା ତାହାଙ୍କର
 ଦଶୁଥିଲେ ଉଲ୍ଲସିତ ।
 ପରାଜୟ ଲଭି ସକଳ ଗଲେହେ
 ପୁନର୍ବାର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ,
 ସଂଗ୍ରାମ ଅଙ୍ଗନେ ଆସିଲା ସଉର
 ଭୁକ୍ତାକୁ କରି ଗର୍ଜନ ।
 ୧° ଅକାଣ୍ଡେ କାଣ୍ଡଟେ ବିଚିନ୍ତେ ବାଜିଲ
 ୧୧ କଣ୍ଠାଟି ଲଲିଟପଟେ,
 ତହୁଁ ସେ ହୋଧରେ ନ୍ୟାସନ୍ତେ ପଣ୍ଡିଲ
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବସପଟେ ।
 ଆଡ଼େଣି ଦେଖାଇ ହେଲ ଧାବମାନ
 ପୁନଶ୍ଚ ପାଲ୍‌ଗୁନ ପାଶେ,
 ଦେଖି ତାକୁ ୧୨ କଣ୍ଠ ବଜାଇ ୧୩ ଅମୋଗ
 ବୋଲେ ଅତି ପରିହାସେ ।

୭ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ୭ଶର ୮ ସାରଥ୍ୟ ଅର୍ଜୁନ ୧° ଅକସ୍ମାତ
 ୧୧ ଅର୍ଜୁନ ୧୨ ଅର୍ଜୁନ ୧୩ ଶଙ୍ଖ

୧୧୩୩ ବ୍ୟାଧି ୧୦୦ କର ପାଶେ
 ଶୁଭନାହିଁ ଜୟ ନାଦ,
 ସୁହାରିବ ଆଜି ପଶା କ୍ରାନ୍ତ ବେଳେ
 ଦେଇଛୁ ଯା ପରିବାଦ ।
 ପ୍ରାଣ ଠାରୁ ବଳ ଅଛୁକି ପ୍ରପଞ୍ଚେ
 ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ,
 କିନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ହାତ ଲେଉଟିଲେ ତୋତେ
 କି ବୋଲିବେ ପ୍ରଜାସାର୍ଥୀ ?
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନାମ ବ୍ୟର୍ଥ ହେବ ସିନା
 ପାର୍ଥର ଶିର ଘାତରେ,
 ଆସିଅଛୁ କମ୍ପା ଶତାବ୍ଦି ନଥାଇ
 ଆଗରେ ଅବା ପଛରେ ।
 ଧବାସବର ବଳ ଜାଣିଛ ତ ତୁମ୍ଭେ
 ଗନ୍ଧବ ସୁଦ୍ଧ ସମୟେ,
 ନିଜ ନେତ୍ରେ ଦେଖି ଆଜି ଏ ସଂଗ୍ରାମେ
 ଆସିଲ କମ୍ପା ନିର୍ଭୟେ ?
 ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ଲାଗି ପଳାଅ ସପଦେ
 ଆଜି ଏ ଗ୍ରାସକ ସେନା ।
 ଭବିଷ୍ୟକ ସତେ ପଲାଇବ ବଞ୍ଚି
 ଏକାକୀ ପାର୍ଥ ହସ୍ତରୁ ।
 କାହିଁ ସେ ଶତ୍ରୁ ଯାହାର ଭଗ୍ନାମି
 ଡର ଡର ବାଜେ ଭବେ ?
 ଭଣଜାକୁ ପେଷି ଏକୃଷ୍ଟିଆ ରଣେ
 ନମାଡ଼େ କି ଲଜ ଲବେ,
 ଗରାସ ବାଧୁ ତୋ ଜାଣି ଜାଣି ସବୁ
 ତୋ କଥାରେ ସଦା ବଶ,
 ହେବାରୁ ନିକଟ ଅନ୍ତକାଳ ତୋର
 ଦକ୍ଷିଣୀ ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରମ ।
 କୁଳବୁଢ଼ା ବୋଲି ପଡ଼ିଲଣି ହରି
 ପଶିଲୁ କି ତୋ ଶତ୍ରୁବଳେ,
 ଜଳନ ଧରି ତୁ ଉଦ୍ଧୃତ କିପରି
 ସତ କନ୍ତୁଷ୍ଠ ଭାରିରେ ।

୧ ବହୁତ ୨ ସମ୍ପତ୍ତି ୩ ସମୁଦ୍ର ୪ ଅର୍ଜୁନ ୫ ଶର
 ୬ ଶାସ୍ତ୍ର ୭ ସୁଦ୍ଧ ୮ ଅକ୍ଷ ୯ କାନ ୧୦ ସମୁଦ୍ରରେ

ଶ୍ରୀମତେନ ଗଦା କରିଦେବ ପଦା
 ୧୧୩୩ ନିତ୍ୟକୁ ଭଣେ,
 ସଂଜାଳିବା ଲାଗି ନଥିବେ କେ ତାର
 ବାହୁବାନ୍ଧବରୁ ଜଣେ ।
 ଥିବ ତୋ ଜବନ ଅନ୍ୟର ନିନ୍ଦନ
 କରି ପାଞ୍ଚୁ ଅମଙ୍ଗଳ,
 ୧୨୩୩ ବୋଲି କପି । ହେଉଅଛି ଟେକି
 ଭାଆଇ ନାନା କଳ୍ପନ ।
 ଦୁଃଖାଇଲେ ବାଣ ପିଟି ଯାଉଅଛି
 ହେଲଣି କାଳ ନିବାଣ,
 ଲୋକ ଅପଦାଦେ ଡରି ଡରି ସିନା
 ଦେଖାଉ ମୁହଁରେ ଟାଣ ।
 ୧୩୩୩ ବ୍ୟାଧି ଦଦର ଉଡ଼ୁ ୧୧୧୪
 ଦୁସ୍ତର ଭବ ସାଗର,
 ପାରି ହେବା ଲାଗି କରୁ ମନ ଆଶ
 ତଳେ ଚିପି ଅପରରେ ।
 ଥରୁଅଛି ହାତ ଟେକିବାକୁ ଧରୁ
 ବନ୍ଧୁ ୧୫୩୩ କପରି,
 କୁଳର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୁଝାଇଲୁ ସିନା
 ପତ୍ରବ୍ୟା ଅପହର ।
 ଉଦ୍ଧୃ ନାହିଁ କାର ହେବ ନାହିଁଟି
 ତୋର ଟାଣପଣ ଲବେ,
 ଅଭିମାନ ବପେ ଲଭିବୁ ବିନାଶ
 ଲୁଚିଲେ ହେଁ କାହିଁ ଭବେ ।
 ଉଦ୍ଧୃ ନେଇ ଯେତେ ମନ୍ତ୍ର ହୋଇଅଛି
 ଦିବନାହିଁ ତୋ ସଙ୍ଗରେ,
 ଧରମ ଗଦାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଏଣେ
 ପଶିଲୁ ଅଶବାଟରେ ।
 ପାଶେ ଥିବା ଲୋକ ପାଉଥିବେ ଯେବେ
 ଗାଉଥିବେ ଗୁଣ ସିନା,
 କହ ଦେଖି କୁଣ୍ଡଳ ବସୁନ୍ଧର ଚଳେ
 କିଏ ବଶ ଅର୍ଥବନା ।

୧୧ ଖଳ ୧୨ ସମ୍ରାଟ ୧୩ ନାବକ ୧୪ ନୌକା
 ୧୫ ଶର ୧୬ ମୁଗ

ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ଯାହାକୁ ତୁ ମଣୁ
ସାଥ ସେହି ସମୟରେ,
ଆପଣ୍ଡି ପଡ଼ିଲେ କେ ଦୁହେଁ କାହାର
ହୁଏ କି ନେତ୍ରଗୋଚର ।
୧ଲକ୍ଷାଗୁଡ଼ କଥା ପଡ଼ିଲେ ମନରେ
ହୃଦୟେ ହୁଏ କରତ,
ମଣ୍ଡା ପେଟେ ପିଇ ତୁଣ୍ଡ କରୁଥିଲେ
ଫିରୁ କି ଦଣ୍ଡୁଣ ବରତ ।
ଝାମକୁ ମଣ୍ଡାରେ ଫମ୍ପର ଦେଇ ତୁ
ଉପାଳଥିଲୁ ନଦୀରେ,
ସେହି ତୁ ଫମ୍ପକୁଣ ମାରୁତି ହାତେ ତୋ
ଉଡ଼ିବ ଶ୍ଵାସ ଅଗରେ ।
ହୃଦୟଦାସ ଯେତେ ଅଛନ୍ତି ତୋ ପାଶେ
ହୃଦକୁ ମଣି ଅହିତ,
ଫୋଡ଼ନ୍ତି ଯା କାନେ ନକର ବରୁର
ଶ୍ରବଣେ ହେଉ ମୁହୂତ ।
ହୃଦରେତର ଯେତେ ଆଖିରୁ ଫାଳିନି
ବିଶନ୍ତି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପର,
ତୁଛାକୁ ବାଉଳ ହେଉଅଛୁ ସିନା
ଅକର୍ମେ ପ୍ରବେଶ କରି ।
ମନା କରୁ କରୁ ୧୦ ସରଜସ୍ବା ନାଶ
ଟାଣିଲୁ ସସ୍ର ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ,
ତୋଉଳି ୧୧ଲଟକ କଟକେ ତୋହରି
ନଥିବେ ତ କେହି ଜଣେ ।
ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ତୋ ୧୨ଲେହିତେ କରି
କରିବ ପାପ ଶକ୍ତିନ,
ବୋଲି ପାଶୁଥିଲି ବହୁକାଳୁ ହୃଦେ
ମିଳିଲା ଏବେ ଦର୍ଶନ ।
୧୩ସ୍ବର୍ଗାପଗା ୧୪ସ୍ବଜ କର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରବଣାଳ
ପଲାଇଲେ ଶସି ଧୀରେ,

୧୫ବନ୍ଦନବରା ଲୋଡ଼ିବେ ଯେତେକ
ପଡ଼ିବେ କି ତୋ ପିଠିରେ ।
ତୋର ଦୁର୍ବିଘ୍ନରେ ଭଦ୍ରା ସ୍ବୟମ୍ଭରେ
ଉଠୁଲିଲୁ ଶୂନ୍ୟ କାଣ୍ଡ,
ଶତ ଶତ ପ୍ରାଣ ଭଜିଲେ ନିଦାଣ
ବାଜି ଝାମୁଳ କାଣ୍ଡ ।
ରଜକୁଳେ ଜନ୍ମି ରଜସୁଧ ହୋଇ
ଧଇଲୁ ତସ୍ମର ବୃଦ୍ଧି,
କହୁଛିରେ ୧୬କୁଶ ଜଇଥିବା ଯାଏ
ନଦଟୁ ପୁନରୁଦ୍ଧି ।
ବକବ୍ରତେ ୧୭ ବୋଲି ୧୮ନଭସ୍ବାକୁ ତୋତେ
ଜାଣନ୍ତି ଭବେ ସଜଳ,
କୁହୁକୁଳ ଶୟ ବରୁ ବୋଲି ତୁ
ଦଶିଲାଣି ଜଳଜଳ ।
ମୋ ବଚନ ମାନ ଅଜ ଏ ଅଜିରୁ
ନଗାଲ ଏକାଣି ଶୁଦ୍ଧ,
ମହଲଏ ଯେତେ ଆଶ୍ରୟନ୍ତି ତୋତେ
ହାତୁ ଶଙ୍ଖା ଦେବେ କାଡ଼ି,
ପରକଥା ଶୁଣି ଏଠାରେ ପ୍ରବେଶି
ଗଲୁଣି ନିନ୍ଦାରେ ବୁଡ଼ି,
ଅର୍ଜୁନ ହାବୁଡ଼ୁ ଜବନ ଧରିକି
କଟକେ ଫିରୁ ବାହୁଡ଼ି ।
ଯେତେକ କଟଣ ଦେଇଛୁ ପାଣ୍ଡବେ
ନନେଲେ ତା ପ୍ରତିଶୋଧ,
ଅଜ ଏ ୧୯ଆହବେ କପିକେତନର
ହେବକି ଶମିତ ଗୋଧ ।
ମଉଳି ଗଲାଣି ବଦନ ତୋହର
ଦେଖିଲୁଣି କରେ ଭାଇ !
ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଏବେ ପଲୟା ନବରେ
ବେଟ ବଜାର ଗାଈ ।
ଦେଖୁଛୁ ତ ଭାଇ ଆଗପଛ ହୋଇ
ମିଶନ୍ତି ସାବ ମାଟିରେ,

୧ଜଉ ମଦ ୩ ଯୁଦ୍ଧ ୪ ବାହନଥିବା ପୁରୁଷ
ହସ୍ତରୁଆ ହସ୍ତାସୀୟ ଫୟୁର ୯ମୃତ ୧୦ରତ୍ନବତୀ
୧୧ଲମ୍ପଟ ୧୨ରକ୍ତ ୧୩ଗଙ୍ଗା ୧୪ଧୁଡ଼ି ୧୫ଶଳ

୧୬ପାପିତ୍ର ୧୭ସ୍ବାର୍ଥପର ୧୮ଯୌବନରୁ ୧୯ଯୁଦ୍ଧ

ପଢ଼ ବା ନପଢ଼

କପିଳ ଗୌତମ ନାମେ ଏ ଭରତେ
ଥୁଲେ ଜଣେ ମହାଗୁଣି,
ବିନୟ ସୁଭବ ଦେଖି ତାହାଙ୍କର
ହେଉଥିଲେ ସବେ ଖୁସି ।
ରଗେଇଲେ ତାଙ୍କୁ ରାଗୁ ସେ ନଥିଲେ
କହୁଥିଲେ ମିଷ୍ଟକଥା,
ଥୁବାରୁ ସହିଷ୍ଣୁ କାହା ମନେ କେବେ
ଦେଉ ନଥିଲେ ସେ ବ୍ୟଥା ।
୧କାବ୍ୟ ୨ଅଙ୍ଗୀରସ ସମ ଥୁଲବୁଦ୍ଧି
ଜୀବନ ମଣି ଅସାର,
ହିମାଦ୍ରୀ ସମୀପେ ଆଶ୍ରମ ନିର୍ମାଣି
କଲେ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରଭୁର ।
ଆଶ୍ରମ ସମୀପେ ଅବ୍ଜ ସରୋବର
ପବନ ଙ୍ଗର୍ଥ ସୁରୁଧ,
ଥୁବାରୁ ଚୌଦଗୁଁ ବହାର ଲଜ୍ଜାରେ
ଯାଉଥାନ୍ତି କେତେ ନୃପ ।
ଆଶ୍ରମର ଶୋଭା କରୁଥିଲା ବୃଦ୍ଧି
ପ୍ରଭୁର କୁସୁମ ଫଳ,
ବେଦ ପାଠାୟଣ କରୁଥାନ୍ତି ତହିଁ
ଅବରତ ଶିଷ୍ୟଦଳ ।

ସିଂହମୁଗ ବାଧାନ୍ତୁ, ଭ୍ରମନ୍ତି ଏକସ
ଅନ୍ଧ ସନ୍ଧ୍ୟା ନକୁଳ,
ଅନ୍ଧସାର ମନ୍ତ୍ର ଶିଖାଇ ଥିଲେ ବା
ତପସ୍ଥ ତପସ୍ବୀକୁଳ ।
କ୍ଷୟକୁ ବ ଶାୟା, ରାଜପୁତ କେତେ
ଆଶ୍ରମ ବାସୀ ହେବାକୁ,
ପିତା ମାତାଙ୍କର ଅନୁମତି ଦେଇ
ଅଗରେ ଗଲେ ସେଠାକୁ ।
ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଏମାନଙ୍କୁ ମୁନି
ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ମଠରେ,
ଶିଖାଇଲେ ମାତ୍ର କବିବ କପରି
ମନ୍ତ୍ର ରାଜବଂଶରେ ।
ରାଜପୁତଙ୍କର ସମୃଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରରେ
ଜଳଦାୟକ ଦିନେ ଧରି,
ଆକାଶକୁ ଉଠି ଶ୍ରୀକ୍ଷିତେ ତାପସ
ଏମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ।
“ଏହି କଳସୁର ଦେଉଁ ଜଳଧାର
ପଡ଼ିବ ଧରା ପୃଷ୍ଠରେ,
ତହିଁ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଷି ସ୍ଥାପିବ ନଗର
ମୋହର ମରଣ ପରେ ।”

କାଳହମେ ମୁନ ସୁଗୀର୍ବ ହୁଅନ୍ତେ
ଏହି ରଜପୁଷ୍ୟଗଣ,
ଯୌବନ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ଗଜକୁଳ
କଲେ ସୁଖେ ବିଚରେଣ ।
ସେ କାନନ ଗୁଡ଼ି ତାପସନକର
ବୃକ୍ଷାୟାନ୍ତେ ହିମାଳୟ,
ରଜପୁଷ୍ୟବୃନ୍ଦ ସେ ଅଗ୍ରମ ପାଟଣ
ସ୍ଥାପିଲେ ବହୁ ନିଳୟ ।
ରଜପଥ ପୁଣି ବିଶାଳ ପ୍ରକାର
ରୁପପଟେ ଚାନ୍ଦ ତୋଳି,
ବଡ଼ାଇଲେ ଗୋସ୍ତ ସେ ପୁରୀର ହମେ
ଗଡ଼ିଶାଲମାନ ଖୋଳି ।
ଦୀର୍ଘ ଦର୍ଶନକୁ କୁଟୁମ୍ବୀନକୁ
ବ୍ୟତି ଦେଇ ଏଠାରେ,
ସଚୀବ ରୂପରେ ସଦାଶୟ ବ୍ୟକ୍ତି
ଭଣ୍ଡିଲେ ଶାସନଗୁରେ ।
ନଥିଲେ ଉଦ୍ଧତ ଅବା ଅବହାନ
ଏ ନଗର ଅଧିବାସୀ,
ବୁଦ୍ଧି ପରାହମ ଭଲ ଭଲ ଗୁଣେ
ଉଠିଲ ଯଶ ବିକାଶି ।
ଏ ନଗର ଥିଲା ଧନର ନିଧାନ
ପୁଣି ତେଜର ଆଧାନ,
ବିଦ୍ୟାର ମନ୍ଦିର ଗୁଣିକ ନିବାସ
ବାହୁଶାଳୀକ ଆଲନ ।
କପିଳ ରକ୍ଷିକ ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥାନରେ
ହେବାକୁ ପୁର ସ୍ଥାପିତ,
କପିଳ ବାହୁଏ ବୋଲି ଚଉଦିଗେ
ହମଶଃ ହେଲା ବିଦିତ ।
ବୟସରେ ବଡ଼ ଗୁଣରେ ଗଣସ୍ତ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣି ଆଚରଣେ,
ଅଭିଷିକ୍ତ କଲେ ପୁର ରଜପଦେ
ରଜପୁଷ୍ୟ ମଧୁ ଜଣେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

କିଛିକାଳ ଅନ୍ତେ ଜନ୍ମିଲେ ଏଠାରେ
ଶୁଦ୍ଧୋପନ ନାମେ ନୃପ,
ସାତ୍ତ୍ଵିକ ଗୁଣେ ସେ ଥିଲେ ବଳବାନ
କମଳାୟ ତାଙ୍କ ରୂପ ।
ଅସହନଶୀଳ ଅଭିମାନ ଅବା
ନଥିଲେ କେବେ ଉଦ୍ଧତ,
ପ୍ରଜାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଶୁଣିବା ନିମିତ୍ତ
ସନ୍ତାପ ଥିଲେ ଜାଗ୍ରତ ।
ଅସ୍ତ୍ରୀୟ ହେଲେହେଁ ହିତକର କଥା
ଶୁଣୁଥିଲେ ମନ ଦେଇ,
ଶାସୁଥିଲେ ରାଜ୍ୟ ଉଦାରତା ଗୁଣେ
କାହାକୁ ପୀଡ଼ା ନଦେଇ ।
ଶରଣାଗତକୁ ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରଦାନ
ଆପନ୍ନକୁ ରକ୍ଷା କରି,
ଗୌରବ କେତନ ଉଡ଼ାଇଲେ ହମେ
ଶାନ୍ତିମାର୍ଗ ଅନୁସରି ।
ସୌଜନ୍ୟ ଦେଖାଇ ବିଦାନମାନକୁ
ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ବଚନ ମାନି,
କରୁଥିଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ତେଜ ଅଭିମାନ
ନକରି ସମ୍ମାନ ହାନି ।
ସଙ୍କଟ ସମୟେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବି
ମିତ୍ରକୁ କରି ପ୍ରସନ୍ନ,
ଧର୍ମରୁ ନ ଟଳି ପରାହମ ବଳେ
କଲେ ଶତ୍ରୁ ଦମନ ।
ଶୂରତାରେ ସାରା ବୟସର ଜଣି
ନିଜ କୁଳ ଟେକ କରି ବିପ୍ରାଳ,
ଦୁଃଖୀଜନଙ୍କର ଦୁଃଖ ମୋଚନାର୍ଥେ
ବାଞ୍ଛୁଥିଲେ ନିଜ ଧନ ଅପାର ।
ମାୟା ନାମେ ଥିଲେ ରାଣୀ ତାହାଙ୍କର
ସାରଗର୍ଭ ଜାତ ଦୁଇ କୁମାର,
ଯଥା ସମୟରେ ସେ ଦେନ ଜଣିକ
ଉପନୟନାଦି ହେଲା ସମ୍ପାଦ ।

ଅଗ୍ରଜ ନାମକୁ ଭଣିଲେ ଗୌତମ
 ଅନୁଜର ନାମ ଭଣିଲେ ନନ୍ଦ,
 କମଳାୟ କାନ୍ତି ଦେଖି କନ୍ଦସ୍ତର
 ହେଉଥିଲେ ସବେ ମହା ଆନନ୍ଦ ।
 ଆସନ୍ତେ ବିରାଗ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ହୃଦୟେ
 ବୁଦ୍ଧ ସୋନୀମୁକ୍ତ କରି ଦର୍ଶନ,
 ଅର୍ଦ୍ଧ ରଜମରେ ନିଦାଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ
 ଗୃହତେଜ କଲେ ବନ ଗମନ ।
 ଏ ଦୁଃଖ ସମ୍ଭାଦ ଶୁଣନ୍ତୁ ସକଳ
 ରାଣୀ ମାୟାଦେବୀ ଅନ୍ତଃସୁରନ୍ତୁ,
 ପଡ଼ିଲେ ଧରାରେ ହୋଇ ପ୍ରମୀୟୁତା
 ଅଶ୍ରୁଧାର ଝରେ ବେନ ନେତ୍ରରୁ ।
 ଏ ଘୋର ବାରତା ଜାଣନ୍ତୁ ନୂପତି
 ଅସ୍ଥିର ମନରେ ଭର ଡକାଇ,
 ପଠାଇଲେ ବୃତ୍ତି ଦିଗକୁ ସହସା
 ଆଶିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବାଟୁଁ ଫେରାଇ ।
 ଅବେନାଶୀ ନିଜା ପଦାର୍ଥ ଦର୍ଶନେ
 ଯା ମନ ଧାଇଁବ ବାଲ୍ କାଳରୁ,
 ଶୁଣିବକ ସେହି କାହା ଉପଦେଶ
 ଲେଉଟିଲେ ଭୁବେ ଅଧ ବାଟରୁ ।
 ନିର୍ଜନ ବନରେ ପ୍ରବେଶି ଗୌତମ
 ଖୋଜା ଖୋଜି କରି ତପସ୍ୟା ସ୍ଥାନ,
 ନିର୍ଭୟ ମାନସ ପୁଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ
 ନିଶ୍ଚଳେ କଲେ ସେ ଦୁଷ୍ଟର ଧନ ।
 ବହୁକାଳ ପରେ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରି
 ଜଣିଲେ ମାରିର ଉପସେନାକୁ,
 ପୁଣି ସେ ଲଭିଲେ ହୃଦ ତପୋବଳ
 ଶେଷେ ଅବେନାଶୀ ପରମାର୍ଥକୁ ।
 ଶାଶ୍ଵତ ଅମୃତ ଦର୍ଶନ ଲଭି ସେ
 ଗମି ଗୟା କାଶୀ ବାରାଣସୀକୁ,
 ରହି କିଛି କାଳ ଧର୍ମ ଆମର୍ଶନେ
 ତୋଷିଥିଲେ ସେଠା ଅଧିବାସୀକୁ ।

ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି କପିଳ ବାସୁକୁ
 ଲେଉଟିବା ଲାଗି ବଳଇ ମନ,
 ବହୁ ଶିଷ୍ୟ ସହ ପ୍ରବେଶି ଆନନ୍ଦ
 ପିତା ମାତାଙ୍କର ଲଭି ଦର୍ଶନ ।
 ସମ୍ମାନ ବିଧାନ କଲେ ଗୌତମଙ୍କ
 ରାଜା ଶୁଭୋଧନ ଡାକି ଜନତା,
 ନିଜ କର୍ମଫଳ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରାପ୍ତି
 ବୋଲି ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ହେଲ ବାରତା ।
 ସଦ୍‌ଗୁଣ ବିମୁଖ ଥିଲେହେଁ ଅନେକ
 ବୁଦ୍ଧବାଣୀ ଶୁଣି ମହା ହରଷେ,
 ମୁନି ସନ୍ନିଧାନେ ଆସୁଥିଲେ ନିଜ
 ଉପଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ମାନସେ ।
 କପିଳ ବାସୁରେ ଯବେ ତତ୍ତ୍ଵୋଧନ
 ଦେଉଥିଲେ ଆସି ଧର୍ମୋପଦେଶ,
 କାମାସକ୍ତ ନନ୍ଦ ରହି ନିଜ ଘରେ
 ନିକରନ୍ତି ତହିଁ ମନୋନିବେଶ ।

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ଅନୁପମ ରୂପ ପତ୍ନୀର ଦେଖି ନନ୍ଦ ହରଷେ,
 ମାତୁଥିଲେ ରତି କ୍ରୀଡ଼ାରେ ଅବରତ ଦିବସେ ।
 ବିଭୂଷିତ କରି ପତ୍ନୀକ ନବ ନବ ଭୂଷଣେ,
 ଶୋଭା ପାନ ଲାଗି କେବେ ବା ଦେଖୁଥିଲେ ଦର୍ପଣେ
 ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପ୍ରେମୀ ସୁଖଳ,
 କେ କାହାର ସଙ୍ଗ ନ ଗୁଡ଼ିଥିଲେ ସେନ୍ଦ୍ର ବାହନ ।
 ଜଣେ ଜଣକର ଅଗ୍ରବେ ହେଉଥାଏ ଆକୁଳ,
 ବୋଧ କରିବାକୁ ସହସା ଲେକେ ହୃଦୟ ଠୁଳ ।
 ଦେବ ଅଟ୍ଟାଳିକା ସଦୃଶ ରହି ବୁଝୁ ହର୍ମ୍ୟରେ,
 ସନ୍ତତ ଯାପନ୍ତି ସମୟ ପତ୍ନୀ ସହ ସୁଖରେ ।
 ତଥାଗତ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରବେଶି ବୃନ୍ଦା ଭିକ୍ଷା ସକାଶେ,
 ସଦ୍‌କାର ଅଗ୍ରାନ୍ତ ନମକ ବାହୁଡ଼ିଲେ ନିରାଶେ ।
 ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଚେଣୀ ହର୍ମ୍ୟ ଉପରେ ଥାଇ,
 ବୁଦ୍ଧ ଫେରିବା ଦେଖନ୍ତେ ତୁଣ୍ଡି ଦେଲେ ଜଣାଇ
 ମହର୍ଷି ଆସିବା ଶ୍ରବଣେ ନନ୍ଦ ଦୁଃଖିତ ମନେ,
 ପ୍ରିୟାଙ୍କ ଅନୁଜ୍ଞା ମାଗିଲେ ଦିବାଲଗି ଦର୍ଶନେ ।

ଲେକକ ଲେଚନେ ସୁଦୃଶ ଯିବାଲୁଗି ମଜିଲେ,
ଜବେ ଫେରି ବୋଲି ସ୍ଵାମୀଙ୍କି ବାରମ୍ବାର ଶୁଣିଲେ ।
ନିଜ ପୟୋଧରେ କରକୁ ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ଲଗାଇ,
ବଦାଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ମୁଖ ଅନ୍ତ ଶୁଣାଇ ।
ଗନ୍ଧାସମାଗକୁ ସୁଦୃଶ ନିର୍ଦ୍ଦେଶେ ନିୟମେ,
ଦେଖୁଥିଲେ ପ୍ରିୟ ଯିବାର ବୁଦ୍ଧିକର ଦର୍ଶନେ ।
ମୁନିଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଇଚ୍ଛାରେ ବ୍ୟଗ୍ରେ କଲେ ଗମନ,
ପାସୋର ନଗର ମନରୁ ନିଜ ପତ୍ନୀ ବଦନ ।
ଟାଣୁଥିଲା ତାଙ୍କୁ ଆଗକୁ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି,
କିନ୍ତୁ ପତ୍ନୀ ପ୍ରେମ ପଛକୁ ଝିଙ୍କେ ତାଙ୍କର ମତି ।
ପ୍ରତିକୂଳ ସ୍ଵେତେ ନଦୀର ନାବ ଅଥବା ପଡ଼ି,
ବାର ବାର ତାର ସମ୍ଭାଳେ ଗତି ହେଉଛି ମୋଡ଼ି ।
ଦିଶି ଯାଉଅଛି ମୁହଁରେ ପ୍ରିୟା ହସ ବଦନ,
ପୁଣି ଦେଖୁଛନ୍ତି ଆଗରେ ଗୌତମଙ୍କ ଗମନ ।
ଗୌରବ ସହିତ ଆଗକୁ ମନ୍ଦ ମନ୍ଦ ଶ୍ରବଣେ,
ଯାଇ ପ୍ରଣମିଲେ ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ମହା ହରଷଭରେ ।
କମଳପମାଣ ସୁଗନ୍ଧ ଅନୁଗନ୍ଧ ଦେଖାଇ,
ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଲେ ନୟନୁ ଶିରେ କର ଲଗାଇ ।
ଦେହଯାଇ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନିଜ ମଠକୁ ଖଟେ,
ସମ୍ଭାର ବସୟ ଶୁଣିଲେ ଉପଦେଶ ଛଳରେ ।

ଉପଦେଶ

କାହାକୁ ନଚ୍ଛାଡ଼େ ମୃତ୍ୟୁ ଧରଣୀ ମଧ୍ୟରେ,
ଉତ୍ତୁଳ୍ଲସ ମହାଶକ୍ତି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
ନ ଦେଖିଛି କହ କିଏ ବହୁ ରୂପ ତାର,
ପ୍ରସରିଛି ତଉହିଗେ ମହା ଶକ୍ତି ଯାର ।
ଛଣକେ ଓଟାରି ନିଏ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପ୍ରାଣୀ,
ନଶିଗେ ମଣିଷ ଲବେ ଏ ସକଳ ଜାଣି ।
ଅଜ୍ଞତା ଅନ୍ଧାର ଯୋଗୁଁ ନ ଦିଶଇ ବାଟ,
ସ୍ଵାର୍ଥ ସିଦ୍ଧି ଲୁଗି ହୁଏ ଲଗାଇଲେ ନାଟ ।
ଅର୍ଥ ଚିନ୍ତା କର କର ସବୁକୁ ଆୟୁଷ,
କେ ଇଚ୍ଛଇ ପିଇବାକୁ ଧରମ ଯାୟୁଷ ।
ଦୁନିଆଁ ଭିତରେ ନାହିଁ କେହି ବଡ଼ ସାନ,
ସଦାହର ସନ୍ନିକଟେ ସରସବ ସମାନ ।

ଅବଲମ୍ବି ନାନାବିଧ କୌଶଳ ଜବନେ,
ଲୁଣଅଛି ମନ ସଦା ଧନ ଉପାର୍ଜନେ ।
ଖାଲିହାତେ ଲେଉଟିବା ଦିନେ ନ ବେଢ଼ି,
ମମତା ଜାଲରେ ପଡ଼ି ହେଉଅଛି ଦାର ।
ଯାହା ପାଇଁ ପାପପୁଣ୍ୟ ଲବୁଛ ମୁଣ୍ଡରେ,
ହେବକି ସାହାଯ୍ୟ ସେହି ଅନ୍ତମ କାଳରେ ।
ସହଜ କି ପାରି ହେବା ଏଭବ ସାଗର,
ଅସାର କଳ୍ପନା କରି କରି ନିରନ୍ତର ?
ମାୟାଜାଲେ ପଡ଼ି ସିନା ହୁଅ ଛଟପଟ,
କେ ନୁହେଁ ଚେଷ୍ଟିତ ଜାଣିବାକୁ ଏ କପଟ ।
ପ୍ରମଦା ବିହାର ସିନା କରୁଅଛ ଧ୍ୟାନ,
କଲକି ଜବନେ କେବେ ସତ୍ତର ସନ୍ଧାନ ।
ଛପି ଛପି ଆୟୁଅଛି ନିକଟକୁ କାଳ,
କେ ସମର୍ଥ ନିବାରଣେ ଶାହାର ଜଞ୍ଜାଳ ।
ସ୍ଵପ୍ନସମ ଅସାର ଏ ପ୍ରମଦା ବିଳାସ,
ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଚକ୍ରରେ ଦିଅ ଜବନକୁ ଝାସ ।
ରୂପ ବିନାଶକ ଜର ଯୋବନକୁ ତଡ଼ି,
ଯାୟୁଅଛି ଦୁଃଖେ କାଳ ଘରକଣେ ପଡ଼ି ।
ମୃତ୍ୟୁସମ ଭୟ କିଛି ନାହିଁ ଧରଣୀରେ,
କେତେ ଭୋଗ ପଣି ଦିଏ ଯାତନା ଶରୀରେ ।
ସଂସାର ରୂପ ଅରଣ୍ୟେ ହୋଇ ତୁମ୍ଭେ ଲୀନ,
କଲ୍ପଶକାଶ ମାର୍ଗକୁ ଦେଖୁଅଛ ଭୀନ ।
କେ ଏଡ଼ି ପାରିବ ଲବେ ପ୍ରିୟାର ବିଯୋଗ,
ଏଥିଲୁଗି ନକରେ କେ ନିତି ଶୋକ ଭୋଗ ।
ସେହୁ ସମାନ ବନ୍ଧନ କିଛି ନାହିଁ ଭବେ,
ମୁକୁଳବାକୁ ତହିଁରୁ ଦେଖ ପଥ ଜବେ ।
ମିତ୍ରମତ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେହି ଯେ କରେ ମଙ୍ଗଳ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦାସ ନୋହିଲେ ଜବନ ସଫଳ ।
ପରତ ଅଧୀନ ହୋଇ ନ ଅର୍ଜ ବପତ୍ତି,
ମହାଭବଜାଲେ ପୋଡ଼ି ଶୁଦ୍ଧକର ମତି ।
ପ୍ରଜ୍ଞା ରୂପ କବଚକୁ କରିଣ ଧାରଣ,
ହସି ହସି ଶେଷେ କର ମୃତ୍ୟୁକୁ ବରଣ ।
ବନର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ରହେ ଯେଉଁ ଜନ,
ନପାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ତା ପାଶେ ମଦନ ।

ମିଳୁଥିଲା ଶାନ୍ତି   ବଦଳିଲା ରୂପ
 ପାଳନ୍ତେ ଦୃଢ଼ ସଂଯମ ।
 ହସ୍ତ ଅବା ଦୁଃଖ   ନଥିଲା ମନରେ
 ହୋଇ ସୁସ୍ଥବସନ,
 ବାତରାଗ ପରି   ରହୁଥିଲେ ସ୍ଥିର
 ନବେକ ଆଉ ମଦନ ।
 ଆସକ୍ତ ବିମୁଖ   ହେବାର ସେ ଜାଣି
 କହିଲେ ତହିଁ ଗୌତମ,
 “ହୋଇଛ ସମର୍ଥ   ଇନ୍ଦ୍ରସୁ ନିଗ୍ରହେ
 ଆତର ମାଡ଼ିନିୟମ ।
 ମାନସିକ ରୋଗ   ଥିଲା ବଳବାନ
 ହୋଇଛି ଏବେ ବିନଷ୍ଟ,
 ଅନାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର   ସାଧୁ ଆଚରଣ,
 ଜଗତ ଅତୀବ କଷ୍ଟ !
 ସଦା ହୃତକାଶୀ   ମିତର ବଚନ
 କରିବ ସିନା ପାଳନ,
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ସେହୁ   ସମସ୍ତବାପନ
 କହନ୍ତି ତାକୁ ସଜନ ।
 ଦେଖିଛ କି କାହିଁ   ବସୁନ୍ଧର ତଳେ
 ଲୋଭୀ ମଣିଷର ଦାନ,
 ଦୁର୍ବଳ ପାଖରେ   ନୁଆଁଇଛି ମୁଣ୍ଡ
 କେବେ କରେ ବଳବାନ ?
 ରାଜସିକ ଦୋଷ   ନଗଲେ ହୃଦୟ
 ମିଳେ କି କାହିଁ ଆନନ୍ଦ ?
 ପ୍ରେତମ ବଶୀଭୂତ   ହୋଇ ଲୋକ କେବେ
 ନ ଜାଣଇ ଭଲମନ୍ଦ ।
 ବସିବା ନିମିତ୍ତ   ଯେସନ ମଣିଷ
 ପଥର ବୁଝେ କାନ୍ଧରେ,
 କାମ ଉପଶୋଗ   ପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ
 ଉଦ୍ୟତ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ।
 ଯେସନ କୃଷକ   ଫଳପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି
 କରଇ ବୀଜ ବପନ,
 ବିଷୟ ତେସନ   ଲୟ ରଖି ଏବେ
 କରୁଛ ଧର୍ମ ବର୍ଜନ ।

ଲଭ ଆଶା ରଖି   ବଶିକ ଯେସନ
 ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ କରେ ହିଂସା,
 ତେସନ ଜାଣୁଛି   ଭୋଗଲୀ ତୁମ୍ଭେ
 ଧରମେ ରଖିଛ ଲୟ” ।
 କାମାଗିରେ ତୁମ୍ଭ ହୃଦୟ ଜନ୍ମୁଅଛି ସନ୍ତତ,
 ବୁଝା କେଣ ସହି କାହିଁକି ତୁମ୍ଭେ ଆତର ବ୍ରତ ।
 ଇଚ୍ଛାନାହିଁ ତଳେ ମାନସେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ,
 ବାହ୍ୟରେ ଦେଖାଇ ଦେଲେ ବା ଅଛି କି ପ୍ରୟୋଜନ
 ଅଭିଳାଷ ସିଦ୍ଧ ହେବ କି ଅତ୍ତ୍ୱସଂସ୍କୃତି ପାଇଲେ ?
 ଲଭିବ ପରମ ଆନନ୍ଦ ତୁମ୍ଭେ ସିନା ଆସିଲେ ।
 ସୁଖ ବା କିପରି ଆସିବ ଶାନ୍ତି ନଥିଲେ ମନେ
 ପ୍ରୀତି ବିନା ରତ (ଆନନ୍ଦ)କିପରି ହେବ ଲଭ ଜୀବନେ
 ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଚିନ୍ତାରେ ମନକୁ ଅଗ୍ରେ କରି ନିବେଶି,
 ନ ରହିବ ତୁମ୍ଭେ କଦାପି ଜବେ ଦୁଃଖ କେଣ ।
 ସଲଳରେ କେତେ ସିଦ୍ଧିର ତୁମ୍ଭେ ଆସେ କି ଭବେ,
 ଅବା କାଷ୍ଠଦ୍ୱାରା ସନ୍ତୋଷ ଅଛି ବହିର ଲବେ ।
 ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ରହିଛ ମନେ ରହିବ ଦୁଃଖ,
 ଛିନ୍ନ କଲେ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ବଳେ ଆସିବ ସୁଖ ।
 ସମ୍ପଦେ ଅଥବା ବିପଦେ ବିବସନ୍ତର ରାସିରେ,
 ତୁମ୍ଭେରେ ଆସକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକି କେବେ ଶୁଣ ଶାନ୍ତିରେ ?
 ବିଷୟର ଅନେଷଣରେ ଦୁଃଖ ଉତ୍ପନ୍ନେ ସଦା,
 ତାର ପ୍ରାପ୍ତି ମଧ୍ୟ ସନ୍ତୋଷ ଦେଇ ନଥାଏ କଦା ।
 ଦୁଃଖର କର୍ମରେ ମଣିଷ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅଇ,
 ପ୍ରବାସୀ ପରାଏ ଲୋକକୁ ପୁନରପି ଫେରଇ ।
 ସ୍ୱର୍ଗ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେବା ଲୋକର ପୁଣ୍ୟ ନଥାଏ ଲବେ ।
 ପଶୁପକ୍ଷୀ ଅବା ବାନର ଜନ୍ମ ଲଭଇ ଭବେ ।
 ସ୍ୱର୍ଗର ଉତ୍ତମ ପଦାର୍ଥ ଭୋଗ କରିବା ପରେ,
 ସେଠୁ ଖସି ଦୁଃଖ ଭୋଗଇ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁ ଲୋକରେ ।
 ପ୍ରାଣୀଠାରେ ଦୟା ହେବାରୁ ଶିବରାଜବାଜକୁ
 ସୁଖର ମାଂସ ପ୍ରଦାନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ।
 ଏ ଦୁଃଖର କର୍ମ କେବେହେଁ ପୁଣ୍ୟ ହେବାରୁ ଉଣା,
 ଖସିଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ନପାଇ ପରମେଶ କରୁଣା ।
 କେତେ ନିପତ୍ତିର ଆପଣା କର୍ମ ଯାଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ
 କର୍ମଶୀଳ ପରେ ଲେଉଟିଛନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ ଲୋକକୁ ।

ଦୃଷ୍ଟ ସମୟରେ ଦେହର ଦେଖି ଦେହ ଲକ୍ଷଣ,
ପ୍ରାଣଥବାଯାଏ କରତା ମନେ ମନେ ସୁରଣ ।
ଶୁଣିକ ସୁଖରେ କାହାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ ପ୍ରଣୟ,
ସୁଖାବଦ୍ଧ ହେବ ଅନ୍ତମେ ମୋକ୍ଷମାର୍ଗ ଆଶ୍ରୟ ।
ସୁଭାବନା ପଣି ଲେଉଟେ ଯାଇ ଦୁରେକୁ ଯଥା,
ଅଜ୍ଞାନ ସୁସ୍ତରେ ଆବଦ୍ଧ ଲୋକ ଫେରାଇ ତଥା ।
ନକର ପ୍ରବେଶ ବନ୍ଧନେ ସୁଖ ଭୋଗ ଆଶାରେ,
ମୋକ୍ଷମାର୍ଗେ ଶାନ୍ତି ମିଳଇ ସଦା ବସୁନ୍ଧରରେ ।
ପ୍ରଜ୍ଞାରେ ଦେଖି ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ଅନବରେ,
ପୁନରପି ଜନ୍ମ ନହେବା ଲାଗି ହୁଅ ଜାଗ୍ରତ ।

ଷଷ୍ଠ ସର୍ଗ

(ବିବେକ)

ଏବ ବିଧି ଉକ୍ତି ଶ୍ରବଣେ ହେଲେ ଲଜ୍ଜିତ ନୟ,
କାମଲପ୍ତ ହୃଦେ ନଥିଲା ଏବେ ତଳେ ଆନୟ ।
ବୈରାଗ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା ହୃଦେ ତାଙ୍କର,
ଅନ୍ତତଃ ଏ ଧର ବିରୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଭାବୁ କାତର ।
ସାରଥୀର ରଥ କୁମାରୁଁ ଆସେ ବାହୁଡ଼ି ଯେହ୍ନେ,
ନୟ ମନୋରଥ ବିଷୟ ହେଲା ନିବୃତ୍ତି ତେହ୍ନେ ।
ଅପଥ୍ୟରୁ ରୋଗୀ ବିଚେ ହୋଇ ସୁସ୍ଥ ଯେସନ,
ସ୍ୱର୍ଗ ଭୃଷ୍ଟା ନଷ୍ଟ ହେବାରୁ ନୟ ହୃଷ୍ଟ ତେସନ ।
ମନ୍ଦଗାମୀ ଗଜ ସଦୃଶ ଯାଇ ଗୁରୁକ ପାଶେ,
ଅଶ୍ରୁବିଗଳିତ ନେତ୍ରରେ ନୟ ଏମନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
“ଅପସରକ ପ୍ରାପ୍ତି ବିଷୟେ ଛୋନାହିଁ ମନରେ,
ସଂସାରର ଗତି ବିଚିତ୍ର ଦେଖି ହୃଦୟ ଥରେ ।
ସକଳ ସନ୍ତାପ ବିନାଶେ ହେଲା ଶରଣାପନ୍ନ,
ଧର୍ମର ସରଣୀ ଦେଖାଅ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ ପ୍ରସନ୍ନ ।
କ୍ଷଣ ଇଚ୍ଛୁର ଏ ସଂସାର ତାକୁ ବିଷମଗତ,
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦମନେ ସକ୍ଷମ ହେଉ ଏବେ ମୋ ମତ” ।

ଉପଦେଶ

ସନ୍ତାପ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନୟକୁ ଅନାଇଁ
କହନ୍ତି ଗୌତମ ମୃଦୁ ବଚନେ
“ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ରୂପକ ତପଳ ଅଣ୍ଟକୁ
କରିଛ ଆୟୁଷ୍ଟ ରଖି ବନ୍ଧନେ ।

ଅନ୍ତତଃ ବିଷୟ ଉପଭୋଗେ ଲୋକ
ହୁଅଇ ଆସକ୍ତ ସାରା ଜୀବନ,
ଅବିନାଶୀ ସୁଖ ଲଭିବା ନିମିତ୍ତ
କେ ନେଉଛି କାହିଁ ତାର ଯତନ ।
ଦୁଷ୍ଟିତ ସକଳ ଦର୍ଶନେ ପିପାସୁ
ପଥକ ହରାଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଯେସନ,
ହୋଧି ହେଉ ଲୋକ ଉଚ୍ଛ୍ୱାଙ୍ଗଳ ଚିତ୍ତେ
ବିବେକ ବିଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ତେସନ,
ରଜୋଗୁଣ ଦ୍ୱାର ଆଜ୍ଞାଧାର ସିନା
ଥିଲା ଅବରୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ତୁମ୍ଭର,
ଶ୍ରେ ଅନଳର ଇହୂତ ରଜରେ
ଯେମନ୍ତ ଆବୃତ ପ୍ରଭା ସୂର୍ଯ୍ୟର ।
ମୁଖେ ପ୍ରିୟକଥା ହୃଦେ କୁଟିଳତା
ଆଦରଣ କରି ମଣିଷ ଭବେ,
ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନରେ ତତ୍ତ୍ୱ ହେଲେହେଁ
ପାଉଛି କି ଯଶ ଜୀବନେ ଲବେ ?
ବିଷୟ ଲଳସା ବିନାଶ ନିମିତ୍ତ
ହୋଇଛି ସମର୍ଥ ତୁମ୍ଭର ବୁଦ୍ଧି,
ଅଧୁନା ଜାଣୁଛି ଉତ୍କଳିଷ୍ଠ ଶ୍ରଦ୍ଧା
ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱେ କରି ଅନ୍ତର ଶୁଦ୍ଧି ।
ତୁମ୍ଭରୁ ଉତ୍କଳ ହେଉଅଛି ଅନ୍ଧ
ଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନଥିଲେ କୃଷକ ମନେ,
ଅଥବା ଅନ୍ଧରେ ତାର ପ୍ରୟୋଜନ
କରିନ୍ତା କି ଶ୍ରମ ବାଜ ବପନେ ।
ସହର୍ମକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଛି ଗ୍ରହଣ
ଯଥା ହସ୍ତକରେ ଦାନ ଗ୍ରହଣ,
ତେଣୁ ତା ଅକ୍ଷର ବତାଇଲେ ଲୋକ
ଅକ୍ଳେଶେ କରିବ ତତ୍ତ୍ୱ ବାଣୀ” ।
ଦୁଃଖ ବଚନେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ହୋଇ
ନିଜକୁ ମଣିଲେ କୃତାର୍ଥ ନୟ,
ବିଗୟାନୁରାଗ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ
ଉତ୍କଳ ଧୀରେ ମହା ଆନନ୍ଦ ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯୋଗରୁ ସକଳ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ
ପାଉଛନ୍ତି ପୀଡ଼ା ସାରାଜୀବନ,

ସମସ୍ତାନୁଯାୟୀ ଦେଉଥିଲେ ଦୃଷ୍ଟି
 ଶୁଷ୍କ ସନ୍ତାପ ହୁଏ ଶକ୍ତିନ ।
 କମଳରୁ ଜାତ କମଳ ପତର
 ହୁଏ ନାହିଁ ଲାପ୍ତ କମଳେ ଯେହ୍ନେ,
 ସଂସାର ଉତ୍ପନ୍ନ ସଂସାରରେ ରହି
 ମୁଦିଏ ବିମୁକ୍ତ ବିଷୟୁଁ ତେହ୍ନେ ।
 ନୋହି ସ୍ଵାର୍ଥାନେତ୍ରୀ ଉପଦେଶ ଛଳେ
 ପ୍ରିୟ ଅବା ରୁଷ ଦେଇ ଶୁଷ୍କ,
 ଲେକକୁ ଦୁଃଖରୁ ପରିତାଣ ଲାଗି
 କରେନ୍ତି ସେମାନେ ଜୀବନେ ପଣ ।
 ଅନନ୍ତର ବୁଦ୍ଧ ବୁଝାଇଲେ ତାଙ୍କୁ
 ଯେପରି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହେବ ଆଶୁର,
 ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ କାଟିବାକୁ କାଳ
 ସଦା ସନ୍ନ ସଙ୍ଗେ କରି ସଂସାର ।
 ଶୁଦ୍ଧ ଆଚରଣେ ଅର୍ଜୁନ ଜୀବକା
 ସ୍ଵଳ୍ପାହାସ ହେବ ପ୍ରାଣ ଧାରଣେ,
 କପଟାଦି ଦୋଷ ବିସର୍ଜନ କରି
 ନେଉଥିବ ଯଦ୍ ଦୁଃଖ ଯେହ୍ନେ ।
 ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ସଦ୍‌ବୃତ୍ତି ଆରେ
 ହେବ ଅବରତ ମଧୁର ଶୁଷ୍କ,
 ହିଂସା ପ୍ରବୃତ୍ତିର ପ୍ରସ୍ତୁ ପ୍ରଦାନ
 ନ ମୁଣ୍ଡାଅ କେବେ ପାତକବାଣୀ ।
 ଦୁଃଖର ନିବୃତ୍ତି ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ମୁକ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି କର ଚିନ୍ତନ,
 ମୋକ୍ଷ ସମୀପରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ
 କରୁଥିବ ଶିକ୍ଷା ଜ୍ଞାନ ଦର୍ଶନ ।
 ପରଧାନ ବୋଲି ଉଷ୍ଣର ଜୀବକା
 ନକର ଶୋଚନା ମାନସେ ତଳେ,
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବନକୁ ଆଚରଣେ ସିନା
 ନୟତ ପରମ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ ।
 ଶାଶ୍ଵତ ଅବା ମାନସିକ ସୁଖ
 ଶିଖାଇବ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ କେବଳ,

ଶୁଦ୍ଧଶୀଳ ସିନା ଧରଣୀ ମଧ୍ୟରେ
 ମଣିଷର ବନ୍ଧୁ ଶରଣବଳ ।
 ସୁଷ୍ଟ ଦୋଷ ଦେଖି କରୁଥିବ ଉପ
 ନିଜବ୍ରତ ଦୃଢ଼ କରି ପାଳନ,
 ଦୁଃଖର ନିବୃତ୍ତି ଆସିବା ନିମିତ୍ତ
 କର ଆଚରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜୀବନ ।
 ନୟମରୂପକ ଚରଣ ମଧ୍ୟରେ
 ଧୈର୍ଯ୍ୟରୂପୀ ଧନୁ ଧରି ଦୃଢ଼ରେ,
 ସୁଷ୍ଟ କବଚେ ପରିଧାନ କରି
 କର ଅବରୋଧ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶରେ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଢ଼ଇ କଲେବ ନିଗ୍ରହ
 ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦେ ସଂସାରେ ସୁବିଧା ମିଳେ,
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଧୀନ ହୋଇ ବିପଦରେ
 ନରଣ ଆକାଞ୍ଚିତ ହୃଦୟେ ତଳେ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିକର ଯେ ଯାହା କ୍ଷେପରେ
 ରହିଛନ୍ତି ଛପି ଅନବରତ,
 କଲବଳ କରି ମଣିଷକୁ ଉଦ୍ଧେ
 ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ଲାଗି ଉଦ୍ୟତ ।
 ଯେମନ୍ତ ସାଗର ନ ଲଭଇ ତୃପ୍ତି
 ଜଳବାଣୀ ଧରି ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରେ,
 ତେମନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟୋପସ୍ଥେଗେ
 ନପାଏ ସନ୍ତୋଷ କେବେ ଯେବେ ।
 ଇଚ୍ଛନ ଅନଳ ସମିଶ୍ରଣ ହେତୁ
 ବହ୍ନି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ଵଳିତ ହୁଅଇ ଯଥା,
 ବିଷୟ କଳ୍ପନା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଯୋଗେ
 ହୁଏ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କେଶାଗି ଯଥା ।
 ଏ ଉଦ୍ଧେ ମଣିଷ ରହେ ବାନ୍ଧବହୀନ
 ଅସାର କଳ୍ପନା ପାମରେ ପଡ଼ି,
 ଦୃଷ୍ଟିଭ୍ରାଣ ସ୍ତବ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ଆସ୍ଵାଦ
 ଦେଖୁଛନ୍ତି ଉନ୍ନତ ଦୃଷ୍ଟିକ ଦୃଢ଼ ।
 ଧର୍ମପ୍ରତି ପ୍ରୀତି ରଖୁଥିବ ନିତି
 ମରଣ ଅବଶ୍ୟ ହୃଦୟେ ଜାଣି,

ଅନନ୍ତ ସନ୍ତାପ ଅସି ବାର ବାର
 ପାତୁଅଛି ଦେଖ ଲୋକକୁ ଟାଣି ।
 ମରଣ ଅବଶ୍ୟ ରଖି ହୃଦୟରେ
 ପରମାର୍ଥ ଚିନ୍ତା କର ଜୀବନେ,
 ନିଜ ଶ୍ରେୟ ଲାଗି ବିଦ୍ୟା ଜାତ କରି
 ଦିଅ ନାହିଁ ଦୁଃଖ ଅନ୍ୟର ମନେ ।
 ଅକୁଶଳ ଚିନ୍ତା ଅକୁଶଳ କର୍ମ
 କରି ଲୋକ କିଏ ଲଭଇ ସୁଖ,
 ଜୟ ବ୍ୟାଧି ମୃତ୍ୟୁ ଚଉଦିଗେ ଘେରି
 ଶରୀରମାନଙ୍କୁ ଦେଉଛି ଦୁଃଖ ।
 ଏ ଭବେ ଅଛୁକ ଏହିପରି ସ୍ଥାନ
 ଯହିଁ ନାହିଁ ବ୍ୟାଧି-ଜୟ-ମରଣ ?
 ତେଣୁ ଅସକ୍ତିରୁ ନିବୃତ୍ତ ନିମିତ୍ତ
 ସଦା ଜୀବଲୋକ ଅସାର ମଣ ।
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଆତ୍ମରେ
 ଲାଗିଛି ସନ୍ତତ ପଡ଼େ ନୟନେ,
 ଅମୃତ ସମାନ ପ୍ରଜ୍ଞାରସ ପିଇ
 ତୃପ୍ତି ହୃଦୟରେ ଚଳ ଭବନେ” ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହ

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପସ୍ଥେର ନ ଦେଇ ମନ,
 ସମୂଳେ ନାଶ ଲାଗି କର ଯତନ ।
 ଭୟାବହ ବନ୍ଧୁ ତୁଳ୍ ନିନ୍ଦାୟ,
 ରହି ଦେହ ଭିତରେ ସାଧେ ଅପ୍ରିୟ ।
 ସଲିଳେ ଶିଖା ଶାନ୍ତ ହେବା ସଦୃଶ,
 ସଂଯମ ବଳେ ସିନା ସେମାନେ କୁଶ ।
 ମଣିଷର ବଢ଼ଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟତତ୍ତ୍ୱ,
 ଏମାନଙ୍କ ହେତୁରୁ ଘୋଟେ ବିପତ୍ତି ।
 ଆଦିଳ ଜଳ ସୁଦ୍ଧ କତକେ ଯଥା,
 ସଂଯମ ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧ ହୁଅଇ ତଥା ।
 ଦୁର୍ବଳ ନିଜ ହୃଦ ହଂସା ଘୋଡ଼ରେ,
 ଜଳାଶୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସିନା ଶ୍ରେୟରେ ।
 ଅମୃତ ଗୁଡ଼ ବସ ଚଳେ ଭକ୍ଷଣ,
 ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘଟଇ ନିଜ ମରଣ ।

ପ୍ରିୟ ଅପ୍ରିୟ କଥା କଥା ଚିନ୍ତନ,
 ଆଜି ଯେ ହୁଏ ଶର କାଳି ସୁଜନ ।
 ବ୍ୟାଧି ସଦୃଶ ଛପି ଛପି ଅନ୍ତର,
 ଓଟାରିନିଏ ବଳବାନ ଯୁବକ ।
 ତାହାକୁ ଜଣିବାକୁ କେ ଅଛି ଭବେ,
 ଯାର ଖାତର ନାହିଁ କାହାକୁ ଲବେ ।
 ପିଲା ବା ବୁଢ଼ା ବୋଲି ଯେ ଶ୍ରୀ ନାହିଁ,
 ବିଶ୍ୱାସ ତାହାଠାରେ ରହିବ କାହିଁ ?
 ଜଳ ବୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧ ତୁଳ୍ ନାଶି ଜୀବନ,
 କୁମାର ରୁ ଶେଷ ହେଉ ଏ ମନ ।
 ଅକୁଶଳ ବିଚକେ ନମିଲେ ପଳ,
 ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତକୁ କର ନିର୍ମଳ ।
 ତତ୍ତ୍ୱ ପରୀକ୍ଷା ଲାଗି ନିଜ ମନରୁ,
 ଚିତ୍ତମଳ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କର ଆଗରୁ ।
 ଔଷଧର ଉତ୍ତ୍ରି ଭୂମି ଯେପରି,
 ବିପତ୍ତିର କାଠିଣ ଜନ୍ମ ସେପରି ।
 ସାଧାରଣ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଥିବା ଜୀବର,
 ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାବ ସଦା ହେଉ ଦୁଃଖର ।
 ଶମୀରୁରୁ ବନ୍ଧି ଉତ୍ତମ ଯଥା,
 ସନ୍ତାପ ଉତ୍ତମ ଚିତ୍ତରୁ ତଥା ।

ଅମୃତ ପ୍ରାପ୍ତି

ନନ୍ଦ ତତ୍ତ୍ୱମାର୍ଗ ଉପଦେଶ ପାଇ,
 ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ ।
 ଚିତ୍ତରୂପୀ କର୍ମ ଭୂମିରେ ବିଚର,
 ହେଲେ ଯୋଗାତ୍ମକ ହୃଦେ ଧ୍ୟାନଧର ।
 ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଜାପ ଦିନରତ,
 କରଲେ ନିଗ୍ରହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅସ୍ମତ ।
 ତତ୍ତ୍ୱରୂପୀ ଉପେ ଜାଳ ହୃଦୟକୁ,
 କରିଦେଲେ ଦୂର ଅଜ୍ଞାନ ତମକୁ ।
 ଦୁଃଖ ବୋଲି ବୁଝି ଅନନ୍ତ ସଂସାର,
 କଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ହୃଦୟ ସଫାର ।
 ଶୁଦ୍ଧଶୀଳ ଯାନେ କରି ଆଗ୍ରହଣ,
 ଚିତ୍ତଶୁଦ୍ଧିକେ କଲେ ବିଚରଣ ।

ମାନସିକ କେଶ କରନ୍ତେ ବିନାଶ,
 ଉଦୁଜଳ ଧୀରେ ହୃଦୟେ ଉଜ୍ଜାସ ।
 ରାଗନାମ ମହା ଅରାଜ କ ଖରେ,
 କଲେ ସେ ବିଦାର୍ଯ୍ୟ ଯୌଗିକ ଅସ୍ତରେ ।
 ଯେସନ ମଣିଷ ନିଦାସ ଶୀତଳ,
 ଅବଗାଧନରେ ହୁଏ ଅମୋଦିତ ।
 କାମାଗ୍ନି ଦାହରୁ ଯୋଗବଳେ ନନ୍ଦ,
 ମୁକ୍ତି ଲଭି ହେଲେ ତେସନ ଆନନ୍ଦ ।
 ରାସିରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ଶୋଇଥିବା ଜନ,
 ଶବ୍ଦେ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅଇ ଯେସନ ।
 ଏକାଗ୍ରତା ପ୍ରାପ୍ତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି,
 ହୁଏ ହଟହଟା ଦୋଷିଲେ ଆସକ୍ତି ।
 ଶାନ୍ତ ସମାଧିରୁ ଉଦୁଜଳ ସୁଖ,
 ବିଚକେ ସତତ ହୁଏ ଜାତ ଦୁଃଖ ।
 ଶାନ୍ତି କାମ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସୁଖକୁ ବିକାର,
 ବୋଲି ମନେକରି କରେ ପରିହାର ।
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ଭାବେ,
 ମନୋବିକାର ତା ଜାଣନ୍ତି ସରବେ ।
 ପ୍ରଜ୍ଞରୂପୀ ତରବାଣ କରେ ଧରି,
 ସଂସାର ବନ୍ଧନ ଦେଲେ କ୍ରିନ୍ଦ କରି ।

ଦୁର୍ଜୟ ମାରକୁ ଜଣି ଜୀବନରେ,
 ବାସଗଣୀ ହୁଅ ଅନନ୍ତ ଭବରେ ।
 ରାଜସିକ ଗୁଣ ଯୁକ୍ତ ଜଗତରେ,
 କୃତଜ୍ଞତା ନାହିଁ କାହା ହୃଦୟରେ ।
 ସଂସାର ଚକ୍ରେ ପଡ଼ି ଜୀବଗଣ,
 ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପାଆନ୍ତି କଷଣ ।
 ଶେଷ୍ଠାନ୍ ବୋଲି କହିବା କେମନ୍ତେ,
 ପ୍ରଜ୍ଞାତପ୍ତ ଯାର ନାହିଁ ଏ ଜଗତ ।
 ଏଭାବେ ଅଧମ ଅର୍ଥଶ୍ରେୟ ପାଇଁ,
 ଯାପଇ ସମୟ ସଦା ଧାଇଁ ଧାଇଁ ।
 ମହାଦୁଃଖ ଜାଲୁ ମୁକୁଳବା ଲୁଗି,
 ସନ୍ତାନ ପ୍ରବେଶେ କେବା ଅନୁରାଗୀ ।
 ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ରୂପକ ଧନୁଧର କରେ,
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହେ କେ ବାହାରେ ଖରେ ।
 ଶୋଷଣକୁ କରି ଭୂଷଣ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ,
 ଦେଖାଏ କିଏ ବା ନିଜ କରମତ ।
 ଏ ଜୀବନ ପ୍ରତି ନରଖ ବିଶ୍ୱାସ,
 କେ ଜାଣେ କେବେ ବା ଦୃଷ୍ଟି ବିନାଶ ।

ନୈଷଧ

ଉପହମ

ମରଣ ଡାକରା କେ ପାରୁଛି ଏଡ଼ି,
ନିଅଇ ଯେ ଟାଣି ଗୋଡ଼େ ଦେଇ ବେଡ଼ି ।
ଆସି ଆଗେ ରୁଖି ମୃତ୍ୟୁକୁ ସ୍ୱଥମେ,
ଦିନ ସାରଦିଅ ସଦା ପରଶ୍ରମେ ।
ମରଣ ସମୟେ କି ବୋଲିବେ ଜନେ,
ବେଳି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଶୁଣୁଛ କି ମନେ ?
ଯୌବନ ଭଙ୍ଗିମା କେତେ ଦିନ ପାଇଁ,
ଯାଇ ପଛେ ପଛେ ଜରା ଆସେ ଧାଇଁ ।
ଦିଶଇ ବହୁତ ଯେତେ ଅବସ୍ଥାବ,
କରିଦିଏ ଚିନ୍ତା ଓ ତରୁଣେ ଗର୍ବ ତବ ।
ଯା ଆଶ୍ରୟେ ଦିନ ସରିବ ତୁମର
ବୋଲି ବସୁନ୍ତର ସେ ହେଲୁଣି ପର ।
ଯାହାକୁ ତିଆରିଥିଲ ତୁମେ ଦିନେ,
ସେ ତ ଶୁଣୁନାହିଁ ତୁମ କଥା ଚିନେ ।
ଦେଖ ଚଉଦିଗେ କୃତଦୂତା ପଣି,
ଲୋକର ମହଲ ଦେଉଛୁ ବ୍ୟସ୍ତ ।
ନ୍ୟାୟ ଲାଗି ସିନା କରୁଛ ଲତାଇ
ପାଞ୍ଚ ଅପରାଧ ବପସ ହରାଇ ।

୧ ଶୀର୍ଷ

ନୈଷଧ

ପୁରୁଣା ନିଆରେ ଲଗାଇ କଳହ,
ଦେଖୁଛୁ ଶୁକୁଟ ଖଳ ଅହରହ ।
ବିଶ୍ୱାସଦାତକ ଟେକିଲେଣି ମୁଣ୍ଡ,
ମିଛ ଗର୍ବିବାକୁ ନଡ଼ରେ ଯାତୁଣ୍ଡ ।
ଓଲମ ବିଲୋମ ସତତ ଦୁନିଆଁ,
ଟିକକ କଥାରେ ଜଳୁଅଛି ନିଆଁ ।
ଜନମି ଏ ଦେଶେ କେତେ କେତେ ଋଷି
ମାଡ଼ି ପାଳି ନିତି ହେଉଥିଲେ ଖୁସି ।
ହେଲେ ଅଳସୁଆ ଦୁଷ୍ଟିନ୍ତା ପ୍ରବେଶ,
ନି ଆସଇ ନିଦ ନୟନକୁ ଲେଶ ।
ଉତ୍ସକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ର ନାନାବଧ ସେଗ,
ଆଣଇ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାଣେ କେଶ ସେଗ ।
ସେତେବେଳେ ସବୁ ମଣିବ ଅସାର,
ଦୃଢ଼ ହେବ ଯେତେ ତୁମ କାରବାର ।
କା' ର ଲାଳାଭୂମି ନୁହେଁ ଏ ସଂସାର,
କର ନାହିଁ କେବେ ବଳୁଆ ବନ୍ଧୁର ।

ହାତେ ମାପି ଦେଇ ଚାଲିବ ଗୁଣଶ୍ରେ,
ବରୁରବ ସଦା “ଜୀବନଟା ଦଣ୍ଡେ” ।
ଭୋଗ ବଳସରେ ଦିଅ ନାହିଁ ମନ,
ମହତେ ଶଟାଅ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ ।
ଗ୍ରାସି ଅଛି ଯାକୁ ମାୟା ମୋହ ଭାବେ,
ଅଛି କି ତାହାର ହୃଦେ ଶାନ୍ତି ଲବେ ?
ଆପଣା ଛୁଦ୍ରକୁ ଦୋଷାଇ ଜୀବନେ,
ପରଛାଡ଼ି ଖୋଜ ସଦା ମନେ ମନେ ।
ଦିନର କରମ ଶରୀର ଶୟନେ,
ଭୁଲିଥିଲେ କର ଯତ୍ନ ସଂଶୋଧନେ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମରେ ନନ୍ଦୁଅ ବିମୁଖ,
ଅଭିଳାଷ ଥିଲେ ପାଇବାକୁ ସୁଖ ।
ବରଷ ନିଜତ ଦୁନିଆଁ ବେଗର,
ଛନ୍ଦ ତେଜ ବେଳୁଁ ହୁଅ ହୃଦିଆର ।
ଟାଣୁଅଛି ଯାକୁ ସ୍ଵାର୍ଥର ଦଉଡ଼ି,
ପବନ କଥା ସେ ଯାଉଅଛି ହୁଡ଼ି ।
ଯାହାକୁ ମଣୁଛ ହୃଦୟର ମଣି,
ସେ ତ ପରିଣାମେ ତୁମ କାଳ ପ୍ରଣୀ ।
ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ ତୁମ ସାହା ଯିଏ,
ନାମ ତାର ତୁଣ୍ଡେ ନଧର ଟିକିଏ ।
ଦାରଇ ଯାହାକୁ ଅବରଳ ଲେଉ,
ଅକର୍ମ କରଣେ ଅଛି କି ତା ଶୋଭ ?
ଧନ ଧନ ବୋଲି ଲୋକେ ହୋଇ ବାଇ,
କୁଳର ଗୋରବ ଦିଅନ୍ତି ବୁଡ଼ାଇ ।
ଧନ ଲାଗି ହୃଦେ ଜନ୍ମିଲେ ନୈରାଶ୍ୟ,
କଳେବର ଜର୍ଣ୍ଣ, କି ବିବର୍ଣ୍ଣେ ଆସ୍ୟ ?
ବାରୁଳ ପରାୟେ ହେଉଥାନ୍ତି ନିତି,
ନ ଶୁଣି କା କଥା, ଅଜନ୍ତୁ ଅପ୍ରୀତି ।
ଦେଖାଇ କିଏ ବା ଆପଣାର ଛଟା,
ମୁଠାକ ପାଇଁକି କରୁଅଛି ହଟା ।
ଅବରତ ମାତ୍ର ଧନ ଗରବରେ,
ଶତ ଶତ ଲୋକ ପଡ଼ନ୍ତି ଖାଲରେ ।
କେତେ ନୃପତିଏ ବିବେକ ହରାଇ,
ପାଇଛନ୍ତି ନିନ୍ଦା ଅପକର୍ମେ ଯାଇ ।

ଦେଖ ନୃପ ନଳ ଶ୍ରେଣିଲେ କି ଦଶା,
ହରାଇ ସର୍ବସ୍ୱ ଖେଳି ଖେଳି ପଶା ।
ଧନ ଲୋଭେ ପିନା ମାଡ଼ିଲେ ବ୍ୟସନେ,
ସୁଗେ ସୁଗେ କଥା ରହିଲା ଭୁବନେ ।

ପ୍ରଥମ ସର୍ଗ

ନିଷିଧ ଦେଶରେ ୧କୃତ ସୁଗେ ଥିଲେ
ନଳ ନାମେ ନୃପ କାର୍ତ୍ତିସ୍ୟପନ,
୨ଷଡ଼ଙ୍ଗ ବେଦରେ ଦକ୍ଷତା ଅରକି
କରୁଥିଲେ ନିତି ପ୍ରଜାପାଳନ ।
୩ସଙ୍ଗରାଜରେ ୪ପ୍ରଜାପ ଭୂପାଳେ
ହୁଅନ୍ତି ଉପରେ ଶରଣାପନ,
ଅନଳ ସଦୃଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କାନ୍ତିକି
ପାଉଥାଏ ଶୋଭା ହୁଷ୍ଟ ଅନଳ ।
୫କବିରୂପ ସହ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମୋଦେ
ଦେବ ଦାନେଶ୍ଵର ଉଦିତ ଯେହ୍ନେ,
୬କବିରୂପ ମେଲେ ଲଭନ୍ତି ଆନନ୍ଦ
ନୃପ ନଳ କାଳ ଯାପନେ ତେହ୍ନେ ।
୭ଦଶାଶବୁଦ୍ଧାଂଶ ଧାରଣରୁ ଅବା
ମୁଖର ୮ପ୍ରତିମା ନଥିଲା ଭାବେ,
ପୀନତା ଧାରଣ କରି ବାହୁବେନ
ଦୁର୍ଦ୍ଦଶ ବୈରାଜି ଦମନ୍ତ ଜବେ ।
ସୁଗନ୍ଧ ବସୁ ବାସଣେ ଜନକ
କାମଦେବ ବୋଲି ଉପଜେ ଭାନ୍ତି,
ନିର୍ମମେଷ ନେତ୍ରେ ୯ବିଦଶାଏ ଅବା
ଦେଖୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ୧୦ ବିଦଶ କାନ୍ତି ।
ଜିତେନ୍ଦ୍ରପୁରାଣୀ ନଳ ଏ ସମୟେ
ଅନୁରୂପ କାନ୍ତି ଦମୟନ୍ତୀର
ଜନମୁଖୁ ଶୁଣି ପରଶୟ ଲାଗି
ଚିନ୍ତା କରି କରି ହେଲେ ଅସ୍ଥିର ।

୧ ସତ୍ୟଯୁଗ ୨ ମିମାଂସା, ନ୍ୟାୟପରାୟଣ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର
୩ ସୁବିଭୂତିରେ ୪ ବିପକ୍ଷ ୫ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ବୁଧଶୁଦ୍ଧ
୬ କବି ଓ ପଣ୍ଡିତ ୭ ଇନ୍ଦ୍ରାଦିଦିକ୍ଷାପାଳ ସମ୍ଭବର
୮ ଅଂଶ ୮ ଉପମା ୯ ଅପସରାମାନେ ୧୦ ଯୋଦ୍ଧା

ଏଥାସ୍ତମ ବିହାର   ଯକୈତବେ ନୂପତି
 ପିବାକୁ ସପ୍ତତ ବଳଇ ମତି,
 ଅମରୁର ଭବରୁ   ଫଟେଲ ଝବାଜକି
 ଅଶାଇଲେ ଦେଖି ଚଟେଲ ଗତି ।
 ସପ୍ତବର ଉଥେ   ସେମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ
 ନୂପକୁ ବସାଇ ଗମନ୍ତ ଖତେ,
 ନଗରବାସୀଏ   ସୁହାନ୍ତି ହୋଇ
 ସମ୍ଭବିଲେ ତାକୁ ସମ୍ପ୍ରମତ୍ତରେ ।
 ଫୁଲ ପଟକରେ   ବସୁତ ଘୋଡ଼ାଇ
 ନବେଶିଲେ ଉପ ଉପବନରେ,
 ଅବରୋହି ନୂପ   କରିଲେ ବାସଣ
 ଏବି-ସୁକୁ ବିଟପୀ ଚଉଦିଗରେ ।
 ପାଦପପ୍ରସ୍ତନ   ସୌଭେ ସପଦ
 ବନାନଳ ଆଖି ସେବନ୍ତେ ନଳ,
 ମହା ମୋଦରରେ   ଶାନ୍ତି ଦୂର କରି
 ଭଣିଲେ ଏ ଅନ୍ତେ ୧୦ ମାଲୁର ପଳ ।
 ମଲ୍ଲିକା କୁସୁମ   ସମ ବକସିତ
 ତମ୍ବୁଳ କୋରକେ ଭୁଜା ଝଙ୍କାର,
 ପୁଣି ରସାଳରେ   ପିକ ସୁନ କଲ
 ମନ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନିତ ନଳ ରଜାର ।
 କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ   ବନେ ଭ୍ରମୁଁ ଭ୍ରମୁଁ
 ଦେଖିଲେ ସମ୍ଭୁଷେ ଗୋଟିଏ ସର,
 ଯାଇ ତଟ ପ୍ରାନ୍ତେ   କରିଲେ ବିଶ୍ରାମ
 ନିଷ୍ପନ୍ନ ନୂପତି ୧୧ହସ୍ତନକର ।

ସର ଦର୍ଶନ

୧୨ସିଦ୍ଧାସିତ ସରେଜେ ୧୩ଭରତ ସର,
 ଯହିଁ କ୍ଷୀତ୍ରନ୍ତ୍ର ମୋଦେ ୧୪ଭରତର ।
 ମୃଣାଳଗଣ୍ଡ ଲଗି ୧୫ମୃଣାଳବଳୀ,
 କେବେ ବା ପରସ୍ପର ଲଗନ୍ତି କଳି ।

୧ ଉପବନ ୨ ଛକରେ ୩ ଅଣ୍ଟାମାଲ ୪ ମନୋହର
୫ ଅଣ୍ଟା ୬ ଚଞ୍ଚଳ ୭ ସାଉଥ୍‌ସମୁଦ୍ର ୮ ଧୂଳିସମୁଦ୍ର
୯ ପକ୍ଷୀମୁକ୍ତ ୧୦ ବେଲ ୧୧ ଘୋଡ଼ା ସମୁଦ୍ର
୧୨ ଶୁକ୍ରକୃଷ୍ଣ ୧୩ ପୂର୍ଣ୍ଣ ୧୪ ସମୁଦ୍ର ୧୫ ହଂସ

ତା ମଧ୍ୟେ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ ହଂସ,
ଦର୍ଶନେ ଲୁଗିଗଲ ନୃପମାନସ ।
କୁତୁହଳ ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କର ଜାଣି,
ପକ୍ଷେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲ ଶିରକୁ ଆଣି ।
ନିଦ୍ରାଗତ ଅବସ୍ଥା । ଦେଖି ହଂସର,
କାୟକୁ ଖବ କର ଗମି ସଭର ।
ଧରିବାକୁ ଚାହାକୁ ବଢ଼ାନ୍ତେ କର,
ଦଂଶିଲା ତାକୁ କରି ବକୃତ ସ୍ଵର ।
ପରନ୍ତୁ ନୃପ ତାକୁ ଆଶୀର୍ବଦ ଧରି,
ରହିଲା ମଉନେ ସେ କାତରେ ଥରି ।
ଶଗଫସ୍ତ ସଂକୁଳ ଉଡ଼ି ଝଟକି,
ଏସନ ଗ୍ରସିଥିଲେ ନୈଷଧ ପ୍ରତ
ନିଦ୍ରାଣ ପରୀକ୍ଷା ଧରିବା ପାଇଁ,
ଝଟକିରୁପ ଲେଉଟେ ଆସିଲା ଧାଇଁ ।
ପୟଃପାନ କରାଇ ପୋଷିଲେ ସାପ,
କେବେ ହେଲେ ଆପଦେ ନାଶେକ ତାପ ।
ସଧାରଣ ଧରଣ ଯେହୁ ପାଳକ,
ସେ ସୁଖି ହୋଇଅଛି ପକ୍ଷୀବାଧକ ।
ବିଧାତା ଇଚ୍ଛା ଧାଏଁ ଯେଉଁ ଦିଗରେ,
ତାକୁ କେ ଲୁହିପାରେ ମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ।
ନୈଷଧ କରସ୍ଥିତ ହଂସ ଏପରି,
ବିଧୁର ଗ୍ରସୁଅଛି ଲବେ ନଡ଼ିର ।
“ମୋ ହେଁ ମ ପକ୍ଷ ଦେଖି ଆଶାରେ ବଗି,
ଯେଣୁ ଦୂଟିଲ ତବ ବିବେକ ଭ୍ରଂଶ ।
କେତେ ବା ହେବ ହୃଦୟେ ଶକମଲୋଦୟ,
ଏଡ଼େ ଆଶାସ୍ଵୀ କପି । ନୃପ ହୃଦୟ ।
ରଣ ଉଦ୍‌ଭଟ ଫୁଲଙ୍କର ଏ ଭବେ,
ଝଟକିନିଠାରେ ହିଂସା ନଥାଏ ଲବେ ।
ହରୀରୁଦ୍ରଭୃଗୁରୁ ମୂଳେ ପରାଣ,
ଧରିଛି ସେହୁ ତାର କର କଲାଣ ।
ଏବ ଭୂତ ଗ୍ରସିତ ଶୁଣି ଶଗର,
ହୃଦୟ ତରଳିଲା ନଳ ନୃପର ।

୧ ସୁନା ୨ ପକ୍ଷରେ ୩ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ୪ ରାଜା ୫ ପକ୍ଷୀ
 ୬ ବାରିରୁହ + ଭୁରୁହ = ପଦ୍ମ କୃଷ୍ଣ ଆଦି

ହଂସ ବିଳାପ

ବିଧାତାକୁ ନିନ୍ଦା କରି ଧିରେ ହଂସ ଏପରି
 ଜନମାନଙ୍କ ସ୍ମରଣ କରେ ଧନନ,
 “ଅଟଇ ସେ ଜଗତର ପୁଣି ଅତି ଅତରୁଣ
 ବିନାଶେ ହେବ ଆତୁର ତାର ନନ୍ଦନ
 ଯେବେଟା ମୋ ନବ ପ୍ରସୂତି
 କୃପାନ୍ତ ହୋଇ ଶ୍ରବଣ କରି କାକୃତି ।
 ନପାଇ ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧାଶ୍ରୀ ଶତଦିନେ ଚରଣମଣି
 କରି କରି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରିୟା ବିକଳେ
 ନିଲଭି ଶୋକ ବିରଜିତ ରାବି ରାବି ପତି, ପତି
 ହେବ ଛଟ ପଟ ଅତି ଶ୍ରୀ ପଲ୍ଲବେ
 ଅପ୍ରସୂତି ଶେଷେ ଶାବକ
 ମରୁଇ ପାଇବ ନିନ୍ଦା ହୋଇ ପାଳକ ।
 ମୃଣାଳ ଧରି ଥଣ୍ଡରେ ଆସି ମରୁଇ ସଞ୍ଜରେ
 ମୋ ବାଉଁଶ ଦେଲେ ଶରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ
 କରିବ ପ୍ରିୟା ଶତରସା ନରଣି ପ୍ରାଣ ଲଳସା
 ହେବ ତୁମେ ଲୋକହସା କପା କୃପଣେ,
 ନିଆ ନାହିଁ ମୋର ପରାଣ,
 ତୁମ ବିନା କିଏ ମୋତେ କରିବ ସାଣ ।
 ତାପର ସଙ୍ଗ ଭବରେ ନଥିବେ ପକ୍ଷୀକୁଳରେ
 ଅନାହିଁ ପଥରେ ମୋ ଆଗମନ,
 ଅଜାଣତେ କିଛି ଦୋଷ କରିଥିଲେ ତେଜ ରୋଷ
 ମାନସେ ବହୁ ସନ୍ତୋଷ ରଖ ଜବନ,
 ଅକୃଷ୍ଟ ତା ପତି ଭକତି
 ତାବିନା ଭବସାଗରେ ନାହିଁ ମୋ ଗତି ।
 ଭବର ଅନ୍ତ ଗତି ଜାଣି ମାନବବିତତି
 ନିୟତ ସମ୍ପତ୍ତିମତ ପରଦ୍ରବ୍ୟରେ,
 ଆଶାବଳେ ନିନ୍ଦର ପୁରୁଷାନ୍ତ ଗନ୍ତାଘର
 ନଜାଣି ଅନ୍ତରପର ପତି ଲୋଭରେ
 ଗୁଡ଼ନାହିଁ କାଳ କାହାକୁ
 ମୋତେ ମାର କି କହିବ ମୋର ମାତାକୁ ।

୧ ଶ୍ରୀମା ୨ ଦଶନ ୩ ମଣ୍ଡଳସଦୃଶ ୪ ଭ୍ରମଣ
 * ଅନ୍ତି ପିଟି ନଥିବା ଶ୍ରୀ ଶାନ୍ତି, ହଂସ

ମୋ ବିନାଶେ ଅପମା ଶୋଭେ ନିଶାଲ ରହିବ ଗ୍ରହେ
 କି ବୋଲିବେ ତୋତେ ଲୋକେ ହେବ କି ଯଶ
 ଶୁଣିଲେ ପ୍ରିୟା ମୋ ଦଶା ସହସା ହୋଇ ବିବଶା
 ଯିବ ଶମନ ନିକଟା ନିପାତବଶ
 ଜନନୀବିଯୋଗେ ପରାସୁ
 ହେବେ କ୍ଷୁଧାକୁଳେ ତାର ଶିଶୁଏ ଆଶୁ ।
 କରି ମୁଖ ପ୍ରକାଶନ ପୁନଶ୍ଚ ଚୁକ୍ତସ୍ବନ
 କା' ଆଗେ ଦୁଃଖ କଥନ କହିବେ ଆଉ
 ମୋ ବିନାଶ ସମାପ୍ତର ଶକୁନି ଗୁଣ ପ୍ରହାର
 ଲଭିଛି କିଏ ନିପାରି ବିଧାତା ଦାଉ ।”
 ମରୁଇ ଶେଷେ ଏସନ
 ଦୟାଦୃଢ଼ ରଜନ କଲେ ତାକୁ ମୋଦନ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ସର୍ଗ

ଅନନ୍ତ ଚକ୍ରି ମୁକତି ଲଭି ହରଷ ଭରେ,
 ଅନୁରୂପସୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶାନ୍ତିଦଳା ବ୍ୟଗ୍ରରେ ।
 କରି ଶ୍ରବଣେଶନ ଶ୍ରବଣେ ଫାଟିବୁଟେ ଭରିତ,
 କଲା ନିବାରିଣ କଟକୁ ଯେତୁକଣ୍ଠ ପଶ୍ଚିତ ।
 ତତ୍ତ୍ଵାଗ ନିଜଜନିକର ଗଲେ ବେତି ହଂସକୁ,
 ଭଜି ରବେ ରାବି ସକଳ ଲେଖିଲେ ସରକୁ ।
 ଏଥରେ ସେ ଦ୍ଵିଜ ପଲ୍ଲବ ଆସି ନୈଷଧ କରେ,
 କୁକୁଡ଼ନ ହୋଇ ଶ୍ରୀଲି ବସି ପ୍ରମୋଦଭରେ ।
 “ହେସୁର ସୁନ୍ଦର ରଜନ! ଧର୍ମ ଆଗମ ମର୍ମ
 ବୁଝି ମୋତେ ଗୁଡ଼ି ଅଜିଲି ଏବେ ସୁକୃତ କର୍ମ ।
 ୧° ଆଶେଟ ନୁହଇ କ୍ଷଣିକ କେତେବେଳେ ଦୁଷ୍ଟତ
 ସୁଆଶ୍ରୟ ଦ୍ରୁମ କରନ୍ତି ଦେଖ ଶଗେ ବିକୃତ ।
 ଦୁର୍ବଳ ସୁକୁଳ ଦାଉକ ୧୧୨୪୩୪୪ ନିରତ
 ୧୨ ଅନବଦ୍ୟ ଭୁଗ ଭଣ୍ଡୁ ନୁହେଁ ୧୩ ଏଣ ବିରତ
 ଅପ୍ରିୟ ବନେ ତୁମକୁ କହି ଅଜିଛି ପାପ,
 ତବ ହୃଦ ଲାଗି ଆସିଛି କରବାକୁ ଆଳାପ ।

୧ ମାଆ ୨ ମୃତ ୩ ବଳ ୪ ପକ୍ଷୀ ୫ ଲେମ୍ବୁକୁ
 ୬ ଶୁଣିବା ୭ ପରମୁକ ୮ ଥଣ୍ଡ ୯ ଶରୀର ଦୁଷ୍ଟା
 ବାରେ ଦଶ୧° ମୃଗୟା ୧୧ ମାଛମାନେ ୧୨ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ
 ମାତ୍ରଜନିକର — ପକ୍ଷୀ ସମୁହ ଏଣ — ମୃଗ

ଆନନ୍ଦବର୍ଦ୍ଧନ ମୋ ଉକ୍ତି ମୋଟା ଝଙ୍କାରେ ପରି,
 କରୁଛି ଯତନ କାମନା ସିଦ୍ଧ ହେବ ହେପରି ।
 ପତଙ୍ଗ ହେଲେହେଁ ଜାଳରେ କରି ପ୍ରଭୁପକାର,
 ରାଣ ବନ୍ଦନରୁ ମୁକୁଳ ପିବି ବୋଲି ବରୁର ।
 ବିଦଉଁ ଦେଶର ନୃପତି ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରର ତନୟା,
 ଲୋକ ସବୁେ ଗୁଣ ପ୍ରକଟି ସଦା ହୃଦୟେ ଦୟା ।
 ଦମୟନ୍ତୀ ନାମ ତାଙ୍କର ଜନମୁଖେ ବିଦତା,
 ତରୁର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନେ ସୁଜେନା ଚକତା ।
 ଯୁଗପତି ନୟନୁଁ ଅଧିକ ରମ୍ୟ ନେତ୍ର ସୁଗନ୍ଧ,
 ଚମସ ପୁଛକୁ ଜଣିଛି ତାର ମୁଖି କୁନ୍ଦଳ ।
 ଅଞ୍ଜନ ଅଞ୍ଜନ ହୁଅନ୍ତେ ନେତ୍ରେ ଦମୟନ୍ତୀର,
 କରେ ସଜ୍ଜିତ ଗର୍ବକୁ ଶଞ୍ଜିଷ୍ଟ ପଣିର ।
 ଦମୟନ୍ତୀ ଆସା ନିର୍ମାଣେ ଇନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳୁଁ ସେ
 କଲେ ଅପହୃତ ଧାତାକ ତେଣୁ ଏଡ଼େ ସଫେ ।
 ବହୁ ଜନପଦ ଭ୍ରମିଛି ରହି ଚନ୍ଦ୍ରରାଶି ସରେ,
 ଏପରି ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ପଦୋହିଁ ନେତ୍ରେ ।
 ବିଶଦ ବଚନ ଅମୃତ ପାନ କରି ନୃପତି
 ଦମୟନ୍ତୀ ଲୁଭ ଆଶାରେ ମତି ବଳିଲୁ ଅତି ।
 ଋଦ୍ଧି ଜାୟପଠାରୁ ଶୁଣନ୍ତେ ନୃପ ଚିତ୍ତ ଏମନ୍ତ,
 ତାଙ୍କ ବଣ ହେବେ ପୁଞ୍ଜିଲେ ଦମୟନ୍ତୀ କେମନ୍ତ ।
 ବଡ଼ାଜବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ମୃଦୁ ସୁଧା ବଚନ,
 କହି ଆର୍ତ୍ତଶିଳେ ତା ପକ୍ଷ ଧୀରେ ଧୀରେ ରାଜନ ।
 “ରେ ହଂସ ତୋହର ଆକୃଷ୍ଟ ଅସଦୃଶୀ ଏ ଭବେ,
 ହେଉ ନାହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ଦୋଷ ସ୍ୱଭାବେ ଲବେ ।
 ଶୁକ୍ରପତି ଶରଧାମୟ ନିମଜ୍ଜିତ ରାଜାକୁ
 ପୋତଛୁଲୁ ଅବଲମ୍ବନ ହୁଅ ଉଦ୍ଧାରିବାଲୁ ।
 ତୁମ୍ଭର ଗମନ ପଥଟି ହେଉ ଶୁଭଦାୟକ,
 ଲେଉଟିବ ନୃପ ନିକଟା କରି କାର୍ଯ୍ୟସାଧକ ।
 ଯସଲିଳସଦୃଶ କଲଣ ଆଗେ ଦେଖି ସେ ହଂସ,
 ସିଦ୍ଧି ସହଜ ତା ବରୁର ଗଲ ନଭେ ଫରାସ ।

୧ ଶୁକ ବଚନ ଯ ମୃଗୀ ୩ କଜଳ ଲଗାଇଲେ ୪
 ବହୁ ୫ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଣି ୬ କାମବିଶଜନ୍ୟ ପାତାହୁପୀ
 ସମୁଦ୍ରରେ ମଗ୍ନ ୭ ଜଳପୁର୍ଣ୍ଣ ୮ ଶୀଘ୍ର

ପତଙ୍ଗ ପୁରାବ ଗମିଲୁ ଯେବେ ଅମ୍ଭରତରେ
 ତରୁ ଉପାଶିତ ନଗକୁ ହେଲ ପାରି ଅଗ୍ରରେ ।
 କଲ ଅତିହମ ଦୃକ୍ ପଥ ସେହୁ କ୍ଷଣ କାଳରେ,
 ସଗୋଷ୍ଠିକ ରବ ଏକଲୁ ପଥେ ରାଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ
 ଶ୍ରୀମଦ୍ଭୁପତି ପାଳିତା ପୁର କଲୁ ଝଙ୍କଣ
 ହିମ ଶୈଳୋପମ ସଉଧମାନ ଯହିଁ ପୁରଣେ ।

କୁଣ୍ଡଳ ନଗର ଦର୍ଶନ

ପୁର ଚଉପାଶେ ପୁର ରହିଥିଲୁ
 ପଲ୍ଲବ ଦାୟିକାମାନ,
 ଅଭୁଲେଦା ଚନ୍ଦ୍ର ଶତକାର ମନ୍ଦର
 ଯାଉକଲେ ବିଦ୍ୟମାନ ।
 ଶୋହେ ୧୦ ପଶ୍ୟବାସୀ ରାଜପଥ ପାଶେ
 ଅସି ୧୧ ପଶ୍ୟବାସୀ,
 ୧୨ ପିତୃପ୍ରସ୍ଥାନାଳେ ପଶ୍ୟବାସୀ ଶବ୍ଦେ
 କରୁଥାନ୍ତି କେ ଲାଜ ।
 ୧୩ ଲକ୍ଷ୍ମୀଲେ ଗତା ୧୪ ଶିଳ୍ପିଭୃତ୍ତର
 ସଗର ଉପାନ୍ତେ ରହି,
 ପୁରପୁରୁଷଙ୍କ ଯଶ ଗଉରବ
 ଦେଉଥିଲୁ ଅବା କହି ।
 ଚଟାଣ ବିଗ୍ରହ ପୁଟିକ ପାଶାଣେ
 ହୋଇଥିଲୁ ସମତଳ,
 ନିଶି, ୧୫ ବାକାତ୍ୟ ପରି ଦିଶୁଥିଲୁ
 ଅବିଚଳ ସମୁଦ୍ର ।
 ରହିଥିଲୁ ଦେଉ ଅଭୁତ ୧୬ ପ୍ରାକାର
 ଉପକଣ୍ଠେ ପ୍ରାସାଦର,
 ଯହିଁରେ କୃଷିମ ୧୭ ପୁରୀକା ପ୍ରକର
 ଆଜିଥିଲୁ ୧୮ କାରିକର ।
 ଶିଖର ଦୈର୍ଘ୍ୟେ ହୋଇଥିଲୁ ଶଞ୍ଜା
 ୧୯ ଅର୍ଦ୍ଧ କାନ୍ଥମଣି ରାଜ,

୧୦ ଶିବ ମନ୍ଦିର ୧୧ ଦୋକାନଗଣ୍ଡି ୧୨ କଣିକା
 ଲୋକସମୁହ ୧୩ ସଞ୍ଜିବଲେ ୧୪ ଲକ୍ଷ୍ମୀ + ଉପଳ
 ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ଥ ମଣି ୧୫ ଶିଳ୍ପିଭୃତ୍ତ + ମନ୍ଦିର — ଉପାସ
 ୧୬ ପୁରୁଷମୀ ୧୭ ପ୍ରାଚୀର ୧୮ କୁଣ୍ଡଳ ସମୁଦ୍ର
 ୧୯ ଶିଳ୍ପୀ ୧୯ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମଣି ନଗ — ପବନ

ଝଲସି ଉଠଇ ଦର୍ଶକ ଲେନେ
 ୧ ସପ୍ତାଶ୍ୱମୟୁଗ ବାଜି ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତାର ଗୁରୁ ଉପବନେ
 ବିବିଧ ପାଦପଦଳ,
 ସହସ୍ରେ ମେଳେ ହୋଇଥିଲୁ ଯାହା
 ଶ୍ରୀମତୀ ବିହାରୀପୁର ।
 କନକ ପତ୍ର ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନନ୍ତର
 ଦେଖି ଦୃଶ୍ୟ କଟକର,
 ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟକୁ ଗଲୁ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି
 ଦର୍ଶନେ ବୈଦର୍ଭୀଙ୍କର ।
 ଫଳସ୍ୱସ୍ତଭବ ସାଧୁ ଉପବନେ
 ପଶି ଉତ୍ସୁକ ମନରେ,
 ଦେଖିଲୁ ଭୈରବୀକୀ ଶୀତଲୁବା ତହିଁ
 ସହଚରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ।
 ନଦୋବରାଗରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ନ୍ତେ
 ରାଜପୁତ୍ରୀ ସମୀପରେ,
 ଶିତେକ୍ତ ଧୂନ ଉତ୍ସୁକଲୁ ଖରେ
 ପକ୍ଷପୁଟ ଆଦାତରେ ।
 ଯଜ୍ଞମୁନଦକ୍ରଦ କର ଦରଶନ
 ଶୁଭଦେବତା ମରାଜର,
 ଧରବାକୁ ଛାଡ଼ି ଗଲୁ ବୈଦର୍ଭୀ
 ବଡ଼ାଇଲେ ଶିପ୍ପେ କର ।
 ବ୍ୟାଧିକୃତା ହେବା ଦର୍ଶନେ ସଖୀଏ
 ହସିଦ୍ୟନ୍ତେ ମାରତାଳି,
 ମୋସହ ନ ଆସ କହି ଦମୟନ୍ତୀ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଲେ ଗାଳି ।
 ଧପସରଥ ଆଗକୁ ଗଲୁ ଛଳରେ
 ବୈଦର୍ଭୀ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ତାର ପଛରେ ।
 କର କର ପ୍ରେକ୍ଷଣ * ସୁଦଶଗତି,
 ଗଲୁ ସେ ଯହିଁ ରାଜେ ବ୍ରତଜାତକ ।
 ନିଜକୁ ଛୁପା ପରି ଅନୁସରଣ,
 କରୁଥିବା ଭୈରବୀକୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏସନ,

୧ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ୨ ସୁବର୍ଣ୍ଣପକ୍ଷ ୩ ସମୁଦ୍ରରେଥିବା
 ୪ ପକ୍ଷୀ ୫ ସୁନ୍ଦର ଧୀ

“ବସୁଧା ଗାମିନୀ ତୁ, କେତେ ସାହାସ,
 ପଦନୀ ଧରିବାକୁ ବଳେ ମାନସ ।
 ଅମାର ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ଯାଅ ଓହ୍ଲଇ,
 ବୁଆ ଅପଥେ ପଦମୋପ ନକର ।
 ସ୍ୱକୃତ କର୍ମଫଳ ଏ ଜଗ ଲୋକେ,
 ଅନବରତ ସିନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକ ।
 ଶ୍ରବନାଳିଆଳ ଦେଖ କଲେ ମନା,
 ଫେରିଯାଅ ସଦନେ ଆହେ, ସୁମନା ।
 ଅବ୍ଜାସନ ବାହନ ହଂସ ବଶରେ,
 ନେମି ଅଛୁ ଆମ୍ଭେ ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ।
 ଧୂଶାଳାଗ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଖାଦ୍ୟ ଆମର,
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରୂପ ଗୁଣୀ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବର ।
 ବିଶ୍ୱାମୀ ହେଲେହେଁ ଅନବରତ,
 ପଥଶ୍ରାନ୍ତ ଶେଦରୁ ମୁଁ ତ ମୁକତ ।
 କେ ନାହିଁ ଭବେ ମୋତେ ଧରବା ମାର୍ଗ,
 ବୁଆ ପ୍ରୟାସ କିପି ମୋ ପଛେ ଧାର ।
 କାଞ୍ଚନ ପକ୍ଷ କେଶି ପଡ଼ି ଲେଉଟେ,
 ଛୁଡ଼ି ଆସିଲୁ ଦର ବହୁ ଦୂରରେ ।
 ବ୍ୟାଧାଦ ବନ୍ଧନରେ ନାହିଁ ମୋ ଭୟୁ.
 ବିରୋଧ ବରେ ମୋର ଏକରଲୋଦୟ ।
 ୧* ସାଧୁ ବିଭକ୍ତି ଚିନ୍ତା ନକଲ ମନେ,
 ଏକାକିନୀ ହେଲୁ ତ ଏ ଘୋର ବନେ ।
 ନିଷଥ ଦେଶ ନୁପ ନଳଙ୍କ ଗୁଣ,
 ଚିତ୍ତ କରଣ ଅସୁ ମୋଠାରୁ ଗୁଣ ।
 ତାଙ୍କ ସମାନ କେହି କ୍ଷମା ଗୁଣରେ,
 ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ହରି ପଡ଼େ ଭବରେ ।
 ତାଙ୍କର ବାଣ ଧାର ରଣସ୍ଥଳରେ,
 ରାଜକୁଳଙ୍କ ଅସୁ ନିଅନ୍ତି ଖରେ ।
 ପକ୍ଷୀହେବାରୁ ଲଜ ନକର ନାଶ,
 କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ସଦା ମୋତେ ପରୁର ।
 ରୂପରତ୍ନ ଛଦେ ତାହାଙ୍କ ଶ୍ରାନ୍ତି,
 ଦୂର ମୁଁ କଲେ ସେହୁ ଲଭନ୍ତି ଶାନ୍ତି ।

୭ ବନର ଭ୍ରମର ସମୂହ ୮ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ବାହନ ହଂସ
 ୮ ସମୂହ ୯ ଦୁର୍ଲଭ ଚନ୍ଦ୍ର ୧୦ ସାଧୁମାନଙ୍କଠାରେ
 ବିଶେଷ ଭକ୍ତି ଚିନ୍ତା ଅସୁ—ପ୍ରାଣ

ବହୁ ପରବର୍ଷକୁ ଭୁଜ ବଳରେ
ମିଶାଇଛନ୍ତି ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ।
୧ଦାରିଦ୍ର୍ୟଦାୟ ସେହୁ ନଳ ରାଜନ
ଧନ୍ୟ ବଧାତା ସ୍ୱଳ ସୌମ୍ୟବଦନ ।
୨ପବରେ ପୁଣ୍ୟେନ୍ଦୁକୁ ଜଣିଛୁପରା
ଯାକାନ୍ତି ଦର୍ଶନରେ ମୁଗ୍ଧ ଅପସ୍ୱର ।
ବନ୍ଦାନ୍ତି ନବରର ଶ୍ରୀ ରାଜନ
ନିଶା ଶତାଙ୍କ ଯୋଗେ ଯଥା ଶୋଭନ ।
ଅଦ୍ୟାପି ରହିବୁ ତୁ ଅବବାହିତା,
ଲଜ୍ଜାଥିଲେ ତାଙ୍କର ହୁଅ ବନିତା ।
କଲେ ବଣେ ନଳେତର ପତକ,
ହସିବେ ଲେକେ ଦେଖି ତୋର ଶାଂକ ।
ବଧର ଲଜ୍ଜା କେ ଜାଣେ ଭବେ,
କରିଯିବା କରମ ନ ଥକ ଲବେ ।
ଚିତ୍ରବୃତ୍ତି ଜାଣିବା ଲାଗି ଭୈମୀର,
ମାବେ, ହଂସ ଶ୍ରୀ ଏମନ୍ତ ଗିର ।

ତୃତୀୟ ସର୍ଗ

ହଂସ ଦମସ୍ତ୍ରୀ କଥୋପକଥନ

ନୀଳରାଜପାଣିରୁ ଅଭିଳାଷ,
ନୌବିଜେକମ ବାଲିରେ କି ବକାସ ?
ବ୍ୟର୍ଥକ ଶ୍ରୀତ ଶ୍ରବଣେ ଭୈମୀର,
ସଦହାନ ହଂସ ଶ୍ରୀଲ ଏ ଗିର ।
ଅସମ୍ଭବ କୋଳିବାର ନାହିଁ ଲବେ,
ଅସାଧ୍ୟାଧନ ଦେଖୁ ସଦା ଭବେ ।
ପତନ କଲେତ ମିଳଇ ରତନ,
ନିତ୍ୟ ନିରୁହାତ ଅଳସୁଆ ମନ ।
ଜାତରେ ତର୍ଯ୍ୟକ ହେଲେହେଁ ଅନୁତ,
କହିନାହିଁ କେବେ ଲଭ ବା ଅମୃତ ।

୧ ଦରିଦ୍ରତା ଦୂର କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ୨ ପୁଣ୍ୟମୀରେ
୩ ତମକୁ ହାତରେ ଧରିବା ଅଭିପ୍ରାୟ ହେ ଦ୍ୱିଜ
(ପଣି) ରାଜପାଣିରୁତ (ନଳରାଜକୁ ବଦାହ କରିବା
ଅଭିପ୍ରାୟ)

ଠଗହାଜ ପତଙ୍ଗ କହନ୍ତେ ଏମନ୍ତ,
ଭାଷେ ଭୈମୀ ନଳେ ଚିତ୍ର ମୋ ସନ୍ତତ ।
*ଅନଳ ପୁରୁଷେ ପଶିଲେ ଶରଣ,
ଅନଳକୁ ଆଶ୍ରୀ ଲଭିବ ମରଣ ।
ନକର ଆଶଙ୍କା କହୁଛି ମୁଁ ଯାହା,
ବେଦବାଣୀ ବୋଲି ହୃଦେ ଦେନ ତାହା ।
ଅକ୍ ସପକକୁ ଗୁଡେ କି ପଦ୍ମନା
କୁମୁଦବାନ୍ଧବ ଅବା କୁମୁଦନା ?
ମୋ ଶରୀର ପ୍ରଭୁ ଅଟନ୍ତି ମୋ ତାତ,
କିନ୍ତୁ ନଳ ମୋର ଗତ ପ୍ରାଣନାଥ ।
କିଛି ମୋର ପୁତ୍ର ନାହିଁ ନଳଭଲ,
ତାଙ୍କୁ କରିଚନ୍ତା ଏ ଶରୀର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ।
ନାରୁଛି ନିରତ ମଳାସ୍ୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦୟେ,
ନଳଭଲେ ତାଙ୍କୁ ମତ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୟେ ।
କର ନାହିଁ ତଳେ ବିଶଙ୍କା ସଞ୍ଜୟ,
ଶ୍ରେୟ କର୍ମ ଲାଗି କର ଗୁଣେଷ୍ଟ ଲୟ ।
ତୁମ୍ଭେ ାଆର୍ତ୍ତମୁଦ, ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପ୍ରାଣ,
ସିଦ୍ଧିଲଭେ କର ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରୟାଣ ।
ଏଅମୁଦ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସମୁଦରେ ମଗ୍ନ,
କରନାହିଁ ମୋର ମନୋରଥ ଭଗ୍ନ ।
ଜଣାଅ ତଞ୍ଜନ ଦମସ୍ତ୍ରୀ ୧° ଶ୍ରୀତ,
କରୁଥିବ ଗାନ ସଦା ତବ ଖ୍ୟାତ ।”
ଭୈମୀଙ୍କ ଶ୍ରୀତ ନହେଉଣୁ ଶେଷ,
ହେଲୁ ପୁଲକିତ ମରଳ ବିଶେଷ ।
ଆଳାପ ସମୟେ ହଂସ ଭୈମୀଙ୍କର,
ପ୍ରବେଶିଲେ ଆସି ସଖୀଏ ତାଙ୍କର ।
ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ହଂସ ଅନନ୍ତର,
ବଦାମାଗି ତାଙ୍କୁ ଫେରିଲୁ ସଭର ।

ହଂସର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

ଆକାଶପଥେ ଦେଖି ହଂସ ରମନ,
ଲେତକେ ପୁଣ୍ୟ ହେଲୁ ଭୈମୀନୟନ ।

୪ ହଂସ ୫ ନଳଭଲ ୬ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ, ୭ଶୀଘ୍ର ୮
ଆର୍ତ୍ତୀପ୍ରିୟ ୯ ଅପରିମିତ ୧୦ ଶୋଭା

ବସୁସ୍ୟାଗଣ ତାକୁ ନେଲେ ଗୁଡ଼କୁ,
 ଫେରିଲ ସେ ମରାଳ ସର ତଟକୁ ।
 ନଳକୁ ଦେଖି କହେ ନରଣି ଛନ୍ଦ,
 ଶ୍ରବଣେ ନରପତି ମହା ଆନନ୍ଦ ।
 ବେଢ଼ଣି ପାଡ଼ିବ ସିତାଂଶୁ ପରେ
 ଦଶିଲେ ମାନ ଏଣେ ଭୈମୀ ସୁନ୍ଦରୀ
 ୧ଶ କୁଣିଖା ପାଦରେ କରି ପ୍ରବେଶ,
 ଅନବରତ ତାକୁ ଦେଲା କି କେଶ ?
 ସହସ୍ରେକ ଜାଣି ଶ୍ରୀମତୀ ଦଶା
 ଭୂପତି ଜଣାଇଲେ ଯାଇ ତପୋଽ
 ଏ ବିଷୟ ଶ୍ରବଣେ ଶ୍ରୀମ ନୃପତି
 ସ୍ୱୟମ୍ବର ଯୋଗାଡ଼ କଲେ ଝଟିତ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନାରଦ ସ୍ୱୟମ୍ବର ବିଷୟରେ ଜଣାଇବା

ସୁତା ସ୍ୱୟମ୍ବର କରନ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଶ୍ରୀମ ରାଜନ,
 ଅନନ୍ଦ ୩ମଦାଶ ଅବସ୍ଥାରେ ଭୈମୀ ହେଲେ ମଗନ
 ଏ ଭଦ୍ର ପାଳ ନାରଦ ଯାଇ ବିଦଶଧାମ,
 ପ୍ରବଶିଲେ ଶେଷ ନିକଟା ନିଶି ପ୍ରଥମ ଯାମ ।
 ଅତ୍ୟୁ ମୁନିକ ମଦବା ଚୁରୁ ସତ୍କାର କରି,
 ଆଗମନ ହେତୁ ପୁଚ୍ଛିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାର୍ଥବ ପରେ ।
 “ପୁଣ୍ୟ ବିଭବର ବ୍ୟସ୍ତରେ ଲବ୍ଧ ହେବା ସଫଳ,
 ଶରୀର ଦୃଷ୍ଟିରେ ହେବକି ତହିଁ କେବେ ବିପଦ ?
 ବେନୁତଣ୍ଡୁଳ ଦେଖାଇ ମୌନ ଶପାକଶାସନ,
 ପ୍ରମଦ ଗର୍ବ ଗର୍ବ ଶୁଣିଲେ ତହିଁ ମୁନିବଚନ
 ଶ୍ରବଣମଣି କରି ଅଜିଲ ଭୁମ୍ଭେ ଯେଉଁ ସୁକୁନ୍ଦ,
 ଅବଜ୍ଞାହେତୁରୁ ତହିଁରୁ ଉତ୍ସୁକଜ ଦୁଷ୍ଟ ।
 ଆଶାଲ ସଂପଦ ହୃଦୟ ଅଭିମାନ ନରତ,
 ତେଣୁ ସୁଧୀବୁଦ ତହିଁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ବିରତ ।
 ଆତ୍ମବିଶ୍ୱେଷେ ବିଭି ବାସ୍ତବ ସଦା ଅସ୍ଥିତକର,
 ଜ୍ଞାନଚକ୍ଷୁ ବଳେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଯଥାତଥ ଲୋକର ।
 କମଳାୟ ତବ ଶ୍ରବଣସଗ ପ୍ରୀତ ହେଲା ଦଶନେ,
 ଦେଖାଅ ସତତ ସାଧୁତା ସୁରାଜ୍ୟ ଶାସନେ” ।

୧ କଣ୍ଠକାଣ୍ଡ ୨ ଶୀର୍ଷ ୩ ଲକ୍ଷ ୪ ନିକଟ ୫ ଇନ୍ଦ୍ର
 ୬ ଶତପଥ ୭ ପ୍ରକୃତି

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଶବ୍ଦକୁ ଦମୟନ୍ତୀ ବିଷୟ
 କଲେ ଉତ୍ଥାପନ, ତଦନ୍ତେ ଖରେ କୁଟିଳାଶୟ ।

ନାରଦ ଭକ୍ତି

ଭୂପତି ବିଦତ୍ତେ ଶ୍ରୀମ ଭୁବନେ
 ଦମୟନ୍ତୀ ନାମେ କନ୍ୟାରତନ,
 ୮ ଅନୁଭା ଥିବାରୁ ସ୍ୱୟମ୍ବର ଲାଗି
 ସେପରିକଣି ବାର୍ତ୍ତାମାନ ରାଜନ ।
 ପୌବନ ଭଦ୍ର ସୁଦେଶାପରି ଏବେ
 ବିଶୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ,
 ଆସନ୍ତା ଥିବାର ଜଣେ ସୁବା ପ୍ରତି
 ଦେଉଅଛୁ କହି ମୁଖମଣ୍ଡଳ ।
 ଭୈମୀ ଅନୁରାଗ ନ ରଖିବ କିଏ
 ଦେଖି ତା ଲାବାଶ୍ୟମୟ କାନ୍ତିକି,
 ତବ ଅନୁମତି ଲାଭିଲ ଏକ୍ଷଣି
 ସ୍ୱୟମ୍ବର ଦେଖିଯିବ ଏଭାବିକ ।
 ୧୦ କଶ୍ୟପନନ୍ଦନ ନାରଦ ବଚନ
 ଶୁଣି ଜନ୍ମିବାରୁ ତାଙ୍କ ଆଗ୍ରହ,
 ଗତଲ ୧୧ କାଶ୍ୟପାକ ଦିବଧାମ ତେଜ
 କୃତାନ୍ତ ହୃତାଶି ତରୁଣ ସହ ।
 ୧୨ ପୁରାଣମାନେ ୧୩ ମତାମାନ ଆନନ
 ଦିଶିଲା ୧୪ ନିବାଶ ଆଲୋଚ ପରେ,
 ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାଦି ଗୁଣେ ରଞ୍ଜିତା ଭବଣୀ
 ହେଲେ ୧୫ ଶୁଣିବାରୁ ଗର୍ବ ସମ୍ବର ।
 ଅଭାଷ ଭବରେ ଆସୁଥିବା ବେଳେ
 ଉପେ ନଳରୂପ କରି ଦଶନ,
 ପ୍ରମୁଦ ହୋଇ ୧୬ କୌଣିକ ନିକକୁ
 ୧୭ କୌଣିକ ବୋଲି କଲେ ଶ୍ରବନ ।
 ପ୍ରବଞ୍ଚନା ପଟ ୧୮ ଶବ୍ଦ ଏ ସମୟେ
 ବନ୍ଧନା ଆରେ ଶୁଣିଲେ ନଳ
 “ତବ ଆଗମନେ ଆମ୍ଭ ଅଭିଳାଷ
 ଅବଶ୍ୟ ସଫଳ ହେବ ଚକ୍ଷୁକ ।

୮ ଅବବାହନା ୯ ପୃଥିବୀ ୧୦ ଇନ୍ଦ୍ର ୧୧ ପୃଥିବୀ
 ୧୨ ପୁରାଣ ଅଭିମାନବଣ ୧୩ ଶରୀ ୧୪ ଅଜ୍ଞାତ
 ୧୫ ଶାବିବ ୧୬ ଇନ୍ଦ୍ର ୧୭ ଉଲ୍ଲୁ ୧୮ ଇନ୍ଦ୍ର

ଅଟଇ ମୁଁ ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ଅନ୍ତକ
 ୧ଯାଦୃଶପତି ୨ଜ୍ଞାନାଳୟ ଗଠିକ,
 ଅବଳମ୍ବେ କାର୍ଯ୍ୟ କର ସମ୍ପାଦନ
 ଅବଳମ୍ବେ ପ୍ରତି ନୋହି କୁଟିଳ ।”
 ଅବଳମ୍ବେ କୋଳେ ବୁଝି ପାରି ନଳ
 ପ୍ରୟାଜନ ହେତୁ ବୁଝିବାକୁ ସେ,
 “ଦମୟନ୍ତୀ ପାଣି ପାଉନ ନମିତ୍ତ
 କର ଦୁତକର୍ମ ଗମି ରତ୍ନସେ ।”
 ଏବଂବଧ ଉକ୍ତି ଅମରକାଳ ଶୁଣି
 ଉତ୍ତରରେ ତାକୁ ବହୁଞ୍ଜନେ ,
 “ସବୁ କେବେ କି ଦିଅଇ ଏ ଆଜ୍ଞା
 ଯେ ଯାଉଛି ଦମୟନ୍ତୀ ବରଣେ ।”
 ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭ୍ରମ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ
 ହୁଅଇ ଯାଉଛି ତାକୁ କପରି ?
 କ୍ଷଣିକ କୁଳରେ କଳଙ୍କ ଲଗାଇ
 କହିବ ପରାଧେ ନଦୀ ଆରେ ।
 ନୈଶଧ ବନେ କଣ୍ୟାପ ନନ୍ଦନ
 ଶ୍ରବଣ ଚକତେ ପୁଞ୍ଜି ନଳ,
 ଅର୍ଥୀ ମନୋରଥ ନକର ପୁଣେ
 ସ୍ଵାର୍ଥସାଧନେ କି କର କୌଶଳ ?”
 କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରାଣ ପିବ କେତେବେଳେ
 କହି ପାରିବ କେ ଏ ଭ୍ରମଶୃଙ୍ଖଳ,
 ଅଧରପୁଷ୍ପ ଲଗି ଯାଉଛି ଘନ
 ଅନ୍ତରକୁ ଦିଏ ତୋପୁ ଶ୍ଵେତଳ ।
 ଫସର ଏକସର୍ଗକୁ କେ ଲଙ୍ଘି ପାରିବ
 ଚୈବ୍ୟାଧୀନ ସିନା ସଦା ଜଗତ,
 ଦୁଃଖମୟ ବୋଲି ଲୋକକୁ ନମଣି
 ଦାନରୁ ମାନସ କପାଳ ବରତ ।
 ବଳମ୍ବେ ପ୍ରତି ଅପଦୁଷ୍ଟ ରଖି
 ୧୦ମୁଖମୁଦ୍ରା ହେବା ଲଜ୍ଜା ଜନକ.
 ୧୧ଅବତଥ ଧର୍ମ ଅଭିଜ୍ଞର ଯଶ
 ପରିହାର ସଦା ଦୁଃଖ ଦାୟକ ।

୧ ବରଣ ୨ ଅଗ୍ନି ୩ ଯାଚନ ୪ ଲୋକ ୫ ଲୋକ
 ଅନ୍ତକ—ଯଦି ୬ ଜଳ ୭ ବୃତ୍ତକ ୮ ସୃଷ୍ଟି ୯ ପ୍ରକୃତି
 ୧୦ ମୌନ ୧୧ ସଦାଧି

ବରପ୍ରାପ୍ତି ଲଗି ଏ ପ୍ରପଞ୍ଚେ ଲୋକେ
 ଉପାସନା ମୋର କରନ୍ତି ନିତି,
 ଇଷ୍ଟଲଭ ଲଗି ମୟା ପ୍ରାର୍ଥନା
 ନକର ବେଳ ଅର୍ଥ ଅପ୍ରୀତି ।

ନଳଙ୍କୁ ଲୋକର ବର ପ୍ରଦାନ

“ଗୌରବ କରି ଲୋକ ୧ବାସବକୁ ୨ଅଭିଭବ
 ଦେବାକୁ କପରି ତବ ମାନସ ବନେ
 ଯୋଡ଼ିଛୁ ମୋହ ଚକାର ତେଣୁ ଉଦ୍ଧୃତେ ବକାର
 ନକର ଲବେ ବରୁର ମନ୍ତ୍ରିବ ଜନେ
 ନ ତେଜ ଅସ୍ତ୍ରପୁ କରତି,
 ଶୁଭ ୩ସ୍ଵାମୀ ପିତାକର ଗମି ଝଟତି,
 ଶୁଣି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଏସନ “ଇଚ୍ଛାନ୍ତୁପାରେ ଗମନ”
 ବର ପ୍ରଦାନ ରାଜନ ଲାପ୍ତ ପୁରଣେ,
 ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ବାରବାଟ କରଇ ଦୁଃଖୀକାର
 ଶତାଇ ଶୁଦ୍ର ସଞ୍ଚାର ପିତା କରଣେ
 ପଠାଇଲେ ସ୍ତ୍ରୀଧୀନକ
 ସ୍ଵୟମ୍ଭୂତେ ହେବା ଲଗି କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳ ।

ଚତୁର୍ଥ ସର୍ଗ

ନଳଙ୍କ ବଦର୍ଥଦେଶ ଗମନ

ଦୁତକର୍ମ ଲଗି ନଳ ବାହାରଲେ ଗଠେ, ...
 ଅନାଇ ରହିଲେ ତାକୁ ଦେବତାଏ ପଥେ ।
 କଲେ ଅନ୍ତରମ ଅବଳମ୍ବେ ବହୁଦୂର,
 ଅମରବଳୀ ସନ୍ଧିର ଶ୍ରାମଭୂପ ପୁର ।
 କୁଣ୍ଡଳ ନଗରେ ଶେଷେ କଲେ ସେ ପ୍ରବେଶ,
 ଅଧିକୃନ୍ତ ଯାତ୍ରୀକର କେ ଶନାହିଁ ଲେଶ ।
 ଦକ୍ଷିଣାଦିନ ତାଙ୍କ ହେବାରୁ ପ୍ରସନ୍ନ,
 ମଙ୍ଗଳ ଶୁଣିଲେ ବୋଲି କଲେ ସେ ଭାଜନ ।

୧ ଲୋକ ୨ ଅପମାନ ୩ ଚିତ୍ତ ୪ ସ୍ଵର୍ଗ ୫ ପୃଷ୍ଠ
 ୬ ପଥକୃନ୍ତ ୭ ଚିତ୍ତ

ସାରଥ ସନାଥ ରଥ ଅବତର ବ୍ୟଗ୍ରେ,
ଗଜଭବନରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପିଲେ ଅଗ୍ରେ ।
ବୈଦର୍ଭ୍ୟ ଦଶନ ଇଚ୍ଛା ରଖି ହୃଦୟରେ,
ଚେତ୍ତିଗ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଶକ୍ତିତ ଭବନର
ଗୁପ୍ତ ପ୍ରବେଶନ୍ତେ ଅନ୍ତଃସୁର ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ,
୧ ଅସଂବୃତ୍ତ ବାଳ କେତେ ଅବଗାହନରେ,
ମନ୍ତ୍ରିଥିବା ଦଶନରେ ଚମତ୍କୃତ ନଳ,
ଭାବିଲେ ତା ଅଙ୍ଗନାଙ୍କ ନୀଡ଼ାର ପଲ୍ଲବ ।
ଚୌଦିଗେ କରନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦମେଷ ଦୃଷ୍ଟିପାତ
ସୁରଙ୍ଗନା ବୋଲି ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ହେଲୁ ଜାତ ।
ଶୃଙ୍ଗାଟକ ପାଶେ ରହି କରନ୍ତି ଲେକନ,
ଦମୟନ୍ତୀ ତୁଲ୍ୟ କାର ନଦିଶେ ଆନନ ।
କନ୍ୟାମାନଙ୍କରେ ଧୀରେ କଲେ ସେ ପ୍ରବେଶ,
୨ ବହୁସ୍ତ ସେ ଦେବାଲଗି ଦକ୍ଷିଣ ସଂଦେଶ ।
ନ ଉତ୍ତୁଙ୍ଗ ଅନୁରାଗ ବାମାଣୀ ଦର୍ଶନେ,
ଥିଲୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକମାତ୍ର ଆଦେଶ ପାଳନେ ।
କେଶପାଶ ବାନ୍ଧୁଥିବା କୌଣସି ବାମାଣୀ,
ନିଷପ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ପଡ଼ଗଲୁ ଆସି ।
ନିମ୍ନାଳିତ ନୟନରେ କିଛିକ୍ଷଣ ରହି,
୩ ବାସବ-ବାଚକ ମୃଦୁସ୍ପରେ ଦେଲେ କହି ।
ଅଦୃଶ୍ୟବାଣୀ ଶ୍ରବଣେ ଶୁଣିତା ସୁବର୍ଣ୍ଣ,
କଳ କଳ ନାଦେ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ଝଟିତ ।
୪ ଉପକାରକା ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧଦୃଶାନାଶୁ,
ଗୁଡ଼ିଏ ଦେଖି ଭୈରବୀକ ନ ପାରିଲେ ବାରି ।
ନଳମାଦଳରେ ଲେଖି ଭୈରବୀର ରୂପକୁ,
ଏଥିପ୍ରବେ ଦେଇଥିଲୁ ହଂସ ନୈଷଧକୁ ।
ଉପହାର ରୂପେ ତାହା ରଜଥିଲୁ ଗଲେ,
କାନ୍ଦିଦେଲେ କଣ୍ଠଦେଶୁ ଦରଶନ ଛଳେ ।
୫ ଚାରୁଶ୍ୟାମୁଖ୍ୟା ବୈଦର୍ଭ୍ୟ ଶ୍ରୀଅଭିଶ୍ୟା ଦର୍ଶନେ,
ନହେବ ବିଷୟ ଜାତ କେଉଁ ଜନମନ ?
୬ ଅନାତପ ଶେଖା ଦେଖି ଏବେ ନଳଙ୍କର
ରଜଦାସବୃନ୍ଦ ରୁଣ୍ଡି ଯେତେ ନବରର ।

୧ ଆବୃତ ହୋଇନଥିବା ୨ ବହୁଳ ୩ ଇନ୍ଦ୍ରସଂଦେଶ
ବାକ୍ୟ ୪ ରଜବାଣୀ ୫ ଯୌବନ ମନୋଜ୍ଞା ୬ ଶାଶୁ
୭ ପ୍ରିୟା ଶୁଣିତା—ଶୁଣ

୮ ପ୍ରସ୍ତ ପ୍ରସାଦରୁ ଭୈରବୀ ପ୍ରସନ୍ନ ହୃଦରେ,
ଆସିଲାବେଳେ ଦେଖିଲେ ନଳକୁ ପଥରେ ।
ସେଗୁଡ଼ିକ ନଳପରେ ନିକ୍ଷେପ କରନ୍ତେ,
ଭୈରବୀବୋଲି ଜାଣିଲ ସେ ତାହାଙ୍କୁ ଏ ଅନ୍ତେ ।
ପରସ୍ପର ଆଲିଙ୍ଗନେ ହେଲେ ପୁଲକିତ,
ତଦନ୍ତେ ଗମିଲେ ଦିହେ ଆବାସେ ଭୁବିତ ।
୯ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପ୍ରାସାଦର ୧୦ ପ୍ରଚୋକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ,
କିଛିକ୍ଷଣ କଟାଇଲେ ମଧ୍ୟ ରାଗପରେ ।
ଆଳକୁଳ ଦେଖି ଏହା ଶୁଣିଲେ ଭୈରବୀକ,
ପରିହାର କରେବୋଲି ସଞ୍ଚର ଆର୍ତ୍ତନି ।
ବିଦର୍ଭ ସ୍ତୁତ ହୃଦୟୁ ତୁଟିଲୁ ବନ୍ଧାଦ,
ଲଭନ୍ତ ନେ ଷପକର ଅତୁଟ ପ୍ରସାଦ ।
ଦେବରାଜ ଦୁଇକର୍ମ କରବା ନିମିତ୍ତ,
ଆସିଅଛି ବୋଲି ନଳ ଶୁଣିଲେ ଭୁବିତ ।
“ତବ ଆଲିଙ୍ଗନ ଲାଗି କଲେ ଅପେକ୍ଷା
ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ ଦେବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପେକ୍ଷା ।
ଇନ୍ଦ୍ରକଣ୍ଠେ ମାଳାଦେଇ ସ୍ୱୟମ୍ବର ସ୍ଥାନେ,
ହୃଷ୍ଟନହେବେ ତବପ୍ରତି ଆଦେଶପ୍ରମାନେ”
ଦୁଃଶବ ବଚନଶୁଣି ବୈଦର୍ଭ୍ୟ ନଳଙ୍କ,
ଧୈର୍ଯ୍ୟସ୍ଥାନା ହୋଇ ମନେ ମଣିଲେ ଆତଙ୍କ ।
ପାତକୀନ୍ଦ୍ର ଲୋପ ଭବେ ଅଙ୍ଗବ ଦୁଷ୍ଟତ,
ବୋଲି ଉଚ୍ଚରିଲେ ଭୈରବୀ “ନୁହେବ ପ୍ରବୃତ୍ତ”
ନଳଙ୍କ ଠାରେ କରନ୍ତି ଅପରାଧ ଶରଣ,
ଅନ୍ୟଥା ନୋହୁବ କେବେ ଦମୟନ୍ତୀ ଗିର,
ଯେଉଁ ପତ୍ନୀ ଦେଇଛନ୍ତି ମୋତେ ପରିମାୟା,
ସେ ପଥ ଅନୁଗାମିନୀ ହେବ ଅନୁରାୟା ।
୧୧ ବିରାଟର ପରିହାରେ କେ ସରାଣି ଭବେ,
ମୋକ୍ଷପ୍ରତି ଅନୁରାଗ ନାହିଁ ମୋର ଲବେ ।
ପତିବ୍ରତା ନୟନକୁ କରିବ ମାର୍ଜିତ,
ଅବଶ୍ୟ ଜବନେ ହେବ ଦୁର୍ଗତ ଶକ୍ତିତ ।”
ନଳାନୁରାଗ ବଚନ ଶ୍ରବଣେ ଭୈରବୀର,
ପ୍ରେମେ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେଲୁ ନୈଷଧ ୧୨ ଅଙ୍ଗର ।

୮ ମାତା ୯ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ୧୦ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ପଥ ୧୧ ଧର୍ମ
ଅର୍ଥ କାମ ୧୨ ଶରଣ

ନଳଙ୍କ ଗୋପନ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା

ଦୌଡ଼କର୍ମେ ଯୁକ୍ତ ନିଷଧ ନୃପତି
ନ ପାରିଲେ ଭଣ୍ଡ ତସି ଗୁପ୍ତରେ,
୧ପଲ୍ଲବ ପ୍ରକର ଶେଷ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ
ପାରିଲ କ ରଖି ଆହ୍ୱାନରେ ।
ବର୍ଷାକାଳେ ଯଥା ଶିଶି ସୁଦ୍ଧ ଟେକି
ମହାମୋଦରେ ବୁଲଇ ବନେ,
ଦମୟନ୍ତୀ ତଥା ବିସିଦ୍ଧ ଚକ୍ରାନ୍ତ
ପ୍ରମଦ ଜଳରେ ନଳ ଦର୍ଶନେ ।
ଲଜ୍ଜାନମ୍ରମୁଖୀ ହୋଇ ସେ ପୁରୁଷିଲେ
“ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନେ ଅନ୍ତଃସ୍ୱପ୍ନେ ଭିତରେ,
ପଶିଲ କିପରି କହ ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ
ଥାଉ ଥାଉ ରକ୍ଷା ପ୍ରତି ହାରେ ।
କନକ କାନ୍ତକ ଜଣିଥିବା ପରି
ଦଶୁଅଛି କଳେବର ତୁମ୍ଭର,
କନ୍ଦର୍ପ ଦର୍ପକୁ ଶବ୍ଦ ଅଭିଳାଷ
ଗଡ଼ଲେକି ଧାତା କରି ସୁନ୍ଦର ।
ଞ୍ଚିତାସିତ ରୂପ ବିବିଧ ଚନ୍ଦ୍ରରେ
ଗତା ହୋଇଥିବା ତବ ନୟନ,
ଜବ ଜଗତରେ ଅନୁପମ ଯୋଗୁଁ
ପାଉଅଛି ପରଜୟ ଖଞ୍ଜନ ।
ଲବଣ୍ୟାତମୟ ରୂପ ଦେଖି ତବ
ନଳ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ପ୍ରମୋଦ,
ଅନୁକମ୍ପା ବହୁ ତବ ପରିଚୟ
ପ୍ରଦାନେ ହେଉ ମୋ ଚିତ୍ତ ପ୍ରସାଦ (ପ୍ରୀତ)
ପ୍ରିୟା ବଦନରୁ ପ୍ରିୟ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି
କହନ୍ତି ନୈଷଧ ହରଷଭାବେ,
ଋଷାମିତ୍ର ଦଳ ମଦବାଦ ଦେବେ
ଦେଉଛନ୍ତି ଯୋଗ ସ୍ୱୟମ୍ଭରରେ ।
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଜଣକୁ ବଚଣ
କଲେ ମୋ ଦୃତରୁ ହେବ ସଫଳ,

୧ ଭୃଷ ସମୁଦ୍ର ୨ ଗଜା ୩ ଶୁକୁ କୃଷ୍ଣ
୪ ଆସନ୍ତା କାଳି

ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାମ ଗୁଡ଼ି

ସ୍ୱର୍ଗେ କଲେ ବାସ

ଭବିତବ୍ୟ ତବ ହେବ ମଙ୍ଗଳ ।

ପଞ୍ଚମ ସର୍ଗ

ହରି ଚଉତିଶା ବାଣୀ

ଅନନ୍ତର ଭୈରୀ ନଳ କଥା ଶୁଣି
ପରୁରେ ତାଙ୍କୁ ଦୁଃଖେ,
“ସାଥକ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ କପରି
ଏକଥା ଧଇଲ ମୁଖେ ହେ ସୁଧୀ ?
ଅଗୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ମୋର ଶୁଦ୍ଧି (ନିର୍ମଳତା)
ଲେଉଟୁନାହିଁ ଏ ଅବଳ ରକ୍ଷି । (ସମ୍ଭବି)
ବାରପାନେ ସିନା ଯିବ ପିପାସୁତା
ନୁହଇ ଦୁର୍ଗ୍ଧ ପାନରେ
କୁଳ ନାମ ଗୁଡ଼ି ଯା ଦେଲ ଉତ୍ତର
ବିଷ ହେଲ ମୋ ପକ୍ଷରେ ସେ ଉକ୍ତି
ବେଳନାହିଁ ବାଢ଼ବାକୁ ଯୁକ୍ତି
ଅମତରେ କେ ପାଛୁ ମୁକ୍ତି ।
ଶ୍ରବ ସୁଧା ଭୁଲି ତବ କଥା ଶୁଣି
ନାମ ଶ୍ରବଣେତୁମ୍ଭେ
ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ପରୁଥିଲି ଯା
ବିଲେମ ହେଲ ଉତ୍ତର ସେ ଛଳେ
ବଳ ପଡ଼ିଲିକି ବନ୍ଧୁଶୁଳେ !
ପତିବ୍ରତା କି ସନ୍ଧ୍ୟାଗୁଁ ଟଳେ !
ତୁଣ୍ଡୀମୂତ୍ରା ହୋଇ ରହନ୍ତେ ବୈଦର୍ଭ
କହନ୍ତି ନଳ ନୃପତି,
“ପ୍ରେଷ୍ୟ ହୋଇ ଆସି ନାମ ପ୍ରକାଶିବା
ଆଶିବ ଶେଷେ ଦୁର୍ଗତ ସେ କର୍ମ
କେବେନୁହଇ ସଫାର ଧର୍ମ
ଗୁଣୀ ସିନା ଜାଣିବ ଯା ମର୍ମ ।
ପ୍ରୟୋଜନ ସିଦ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ ତବ
ନାମ ଦେଲେ ପ୍ରକଟାଇ

ଅନିଚ୍ଛୁ କ ହେତୁ ନ ଲେଉଟେ କିଛି
 ନକହ ଆଉ ବଳାଇ ସେ କଥା
 ବିଚାରଲେ ଦୂରୁଅଛି ମଥା
 ରଖିବାକୁ ହେବ ପୁର ପ୍ରଥା (ପ୍ରସିଦ୍ଧି)
 ତଥାପି ତୁମ୍ଭର ସ୍ବଭାବ ଦୂର ପାଇଁ
 କହିବ ସ୍ବଳ୍ପ ବଚନ
 ହିମାଂଶୁ ବଂଶର କଣ୍ଠର ଜାଣିଲେ
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ତୋ ମନ ରେ ସହି ?
 ନିଜ ନାମ ଧରେ ସିନା ଅହି (ଜଳ)
 ଭଲ ଫଳିବ କି ନାମ କହି” ।
 ନ କହିବା ନାମ ପରଂପରା ଆମ
 ସଂଧ୍ୟା ଚଳନ୍ତି ମାନ,
 ଅଗୁରୁ ଶୂନ୍ୟତା ପ୍ରକଟେ ସବୁ
 ସୁନାମ ଧଇଲେ ଜ୍ଞାନ ରେ ବାଲ ?
 ସ୍ବାମନେମିକ ଦେବୁ ତୁ ମାଲ,
 ହେଲେ ଅନ୍ୟଥା ଭୋଗିବୁ କ୍ଷମା” ।
 ଶ୍ରବଣେକ୍ଷା ହେତୁ ଅନୁରାଗ ସୁକ୍ତା
 ବୈଦର୍ଭ୍ୟ କହେ ଏସନ
 “ବଞ୍ଚନା ରୁଚୁଣ ଶୁଣି ମୋର ମନେ
 ଉତ୍ସୁକେ ନାନା ଭାବନ ହେ ଧୀର ?
 ଆଗୁ ଅଧିପତି ଏ ଶରୀର,
 ଭାଙ୍ଗି ପାରବ କି ଏବେ ଗିର ।
 ନଜାଣିଲେ ନାମ ମୋର ପରିଚୟ
 ଦେବ କି ତୁମ୍ଭକୁ ଏବେ,
 କୁଳ ଅବଲକ କହିଛି ସୁନାମ
 ପରପୁରୁଷକୁ କେବେ ହେ ଜ୍ଞାନୀ
 କପାଳି ହୁଅ ଏଡ଼େ ଅଭିମାନୀ
 ନାମ କହିବ ମୋ କଥା ମାନ” ।
 ମାଣିକ ସଦୃଶ ପ୍ରିୟା ଭାବଣକ
 ନକରି ପ୍ରହରୀ ନଳ,
 “କହିଲେ ପୁନଶ୍ଚ ଦେବ ଆଲିଙ୍ଗନେ
 ହୋଇବ କାର୍ଯ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ରେ ବାଲି ?

କର ଜୀବନର ଗଳମାଳ,
 ଶୀଘ୍ର ହେବ ସିନା ଅଙ୍ଗ ଭାଲ ।
 ମୋର ଅଦକ୍ଷତା ପାଇବ ପ୍ରକାଶ
 ମନ୍ତ୍ରର ଘଟିଲେ କର୍ମ,
 ପରପ୍ରେଷ୍ୟ ହୋଇ ସ୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ସାଧୁଲେ
 ଅବଶ୍ୟ ହେବ ଅଧର୍ମ ରେ ସଖି ?
 କାର୍ଯ୍ୟ କର କପଟ ନରଖି,
 ପଥେ ଯିବ ବଳମ୍ବେ ଅଟକ ।
 ମତିବନ୍ତ ହୋଇ ଅମଳ ଆଶ୍ରୟେ
 କି ବୋଲିବେ ମୋତେ ଜନେ,
 ଦବୌକସ ପ୍ରଭ କଲେ ଅନୁଗ୍ରହ
 ଯୋଗ୍ୟ ଭୋଗ ଜୀବନେ ରେ ଚଣ୍ଡି ?
 କାଳୀ ପାପ ବୁଥାରେ ଭଣ୍ଡି,
 ସୁଖ ପାଅ ସେନାନକୁ ମଣ୍ଡି ।
 ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ଦମୟନ୍ତୀ
 କହିଲେ ତାକୁ ଏପରି,
 “ସୁରାଜନା ଆଗେ ମାନ୍ୟକ କେବେ
 ହେବ କେତେବେଳେ ସରି ଏ ଭବେ
 କପାଳି ଧାର୍ଯ୍ୟ ମନ ଲାଗିବେ
 ଆସ୍ଥ ଆଶଇ ଦେବ ଗୌରବେ ।
 ଚିତ୍ରକୃତି ମୋର ନଳନୁପ ଭଲ
 ଇଚ୍ଛର ପୁରୁଷ ଠାରେ
 ରହିଛି କି କେବେ ସବୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ
 ଶହ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ବାରେ ସେ ମନ
 କପାଳି କରୁଛି ଅବଗମନ
 ଦେବ ପଦେ କି ଏହା ଶୋଭନ ।
 ମଣିଷକୁ କୃପା କରିବା ସୁପଦା
 ଦେଇ ବାର୍ତ୍ତା ଅନୁଚିତ
 ଆପଣା ଟେକକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡେଇ
 ହେଲେ ଭୁବିଶି ନିଦ୍ରା ହେ ଶୁଭ !
 ଏତ ନୁହଇ ସାଧୁ ଆଶୁର
 ଲୁଟନ ସଫୁଲ୍ଲ ଅବଳ ଶୁଭ ।
 ପରପଦ୍ମୀ ବୋଲି ଜାଣି ଜାଣି ମୋତେ
 ନ ଦେଖାଇ ଅନୁଗ୍ରହ

କଣ୍ଠକ ବାଟରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଲେ ହେବ
 ପରଶାମ ଦୁଃଖାବତ ହେ ବୁର
 ସାହା ସତତ ମୋର ଚକ୍ରକାର,
 ପଣ ଜାଣନ୍ତୁ ଦେବେ ବାଲର ।
 ଯଥାକ୍ଷୟାବଳୀ କାହିଁକି ଆସକ୍ତ
 ପ୍ରତିକୂଳ ବ୍ୟବହାରେ
 ଜୀବନ୍ତରୁ ପ୍ରତି ଅଧାରକ୍ଷେପ ପ୍ରାପ୍ତ
 କରୁଛି କିଏ ସଂସାରେ ହେ ଗୁଣି ?
 ଲଗେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏକଥା ଶୁଣି
 କିଏ ରହିବ ତୁମ ନ ଶୁଣି ।
 ଅବଶିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନାବଳ ପୁରୀ
 ପଡ଼ିଲା ଯାହା ଶୁଣିଲେ
 ମରଣ ବାଧାରୁ ବଳ ଏ ଯାତନା
 ସହିବ କିଏ ମନ୍ତ୍ରରେ ହେ ଦୁତ ?
 କରୁଥିଲା ବା କେବେ ଦୁଷ୍ଟତ
 ଗୋଡ଼ା କପାଳେ ସିନା ପୁା ଶୁଭ ।
 କାଟି ଦଂଶନର ଉତ୍କଟ ପୀଡ଼ାକୁ
 ଦେଉଛି ତୁମ ବଚନ
 ଯାହା ମୁଁ ସହିଲି ନକର ପ୍ରଶଂସା
 ଅବାଚ୍ୟରେ ଦେଲି ମନ ହେ ଫଳପ୍ରସ୍ୟ
 କିଏ ଶୁଣିବ ତୁମ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ
 ଆଉ ନିବିଡ଼ ହୃଦୟେ ପ୍ରେଷ (କେଶ)
 ପ୍ରାଣ ବାୟୁ ମୋର ଯାଉଅଛି ଉଡ଼ି
 ହେବାରୁ କୃତାନ୍ତ ବୁର
 ମନ୍ତ୍ରକୁ ନିଜାଣି ସାପ ଗାତେ ହାତ
 ଦେଉଅଛି ବାର ବାର ହେ ବୁର
 ଆଉ ନକର ଅନ୍ୟ ବିରୁର
 ଶୁଣି ଶୁଣିତ ଏବେ ଫଳପ୍ରସ୍ୟାର ।
 ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରନ୍ତୁ ଗୀର୍ବାଣେ
 ବୋଲି ଶୁଣିଣ ଶେଷରେ,
 “ମୋ ପାଣି ଗ୍ରହଣ ମକଲେ ନୈଷଧ
 ତେଜବି ପ୍ରସାଣ ଖରେ ସେ ଯାଇ

ଶୁଣିବ ଯଦେବତା ସମୁଦ୍ର ସୁଧା ଅପିତଳ ଅବକ୍
 ପାଳମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ବଚନ ଶୁଣି ଫଳପ୍ରାପ୍ତି

ଉଦବନ୍ଧନେ ଗଲା ଲଗାଇ,
 ହୃଦାଶନରେ ଦେହ ମିଶାଇ,
 ଅବା ସଲ୍ଲ ନେବ ଉପାଇ ।
 ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷ ମହା ପାପ ବୋଲି
 କହନ୍ତୁ ସିନା ଲୋକରେ.
 ତେବେ ସାଧୁ କପାଁ ଯାଉଛି ଅବାଟେ
 ଏଜମ୍ବଳ ଦେଖି ବାଟରେ ହେ ଦୁତ !
 କହ ପଡ଼ିଥିବ ଯଦି ଶୁଭ
 ଶୁଣି ଶୁଣି ହେବ ମୋର ପୂର୍ତ୍ତ ।”
 “ଆହେ ଚନ୍ଦ୍ର ମୁଣି ? ବାସବାନ୍ତରାଗେ
 ପରାଟୁଣୀ ହେଲ ସିନା,
 ମାନ୍ୟତା ହୋଇ ବା କି ପୁଣ ପାଇବ
 ଦେବ ଅନୁଗ୍ରହ କିଏ ଏ ଭବେ
 ମୋର ମନ ପାଉନାହିଁ ଲବେ
 ତୁମ ପିତାଙ୍କୁ ପରୁର ଜବେ ।
 କ୍ଷୟିତ୍ୱ କୁଳରେ ଜନ୍ମଲଭ କରି
 ଜନ୍ମର ବାହନ ଶୁଭ,
 ଅନ୍ୟ କାହାଠାରୁ ନ ବଳାଇ ଇଚ୍ଛା
 ସଂଶୟ ଦିଅ ଉପାତ ସେ ମନ୍ତ୍ର
 ବନ୍ଧ କମନାୟ ତାଙ୍କ ଧନ୍ତ
 ପୁଣି ଅନୁପମ ବଳ ହନ୍ତୁ ।
 ନଳ କିନ୍ତୁ ଯଦି ଅନଳ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଣ
 କରିବ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ
 ତେବେ ଆଗ୍ରହରେ ତୁମକୁ ଗ୍ରହଣ
 କରିବେ ବିନା ବିରୁରେ ସେ ନିଆଁ
 କଥା ନସରୁ ହୁଅ ଗୁଣିଆଁ
 ନିନ୍ଦା କରିବ ତୋତେ ଦୁର୍ନିଆଁ ।
 ଚିତ୍ତର ଅତିଥି କରିଥିବ ଯେବେ
 ପରେତରାଟକୁ ବର,
 ମରଣ ଆଶଙ୍କା ନ ରହିବ ହୃଦେ
 ଦଶିବ ତ ମନୋହର ସେ ନିତି
 ତୋର ବନ୍ଧବ ଅବଶ୍ୟ ୧୧ଶ୍ରୁତି
 ପୁଣା କରିବ ସତତ କ୍ଷିତି ।

ପ୍ରାପ୍ତ ନିଧିକ କେ ନିଷେଧ କରିଛି
ଦେଖିଛ କି କେଉଁଠାରେ
ନିଶ୍ୱାସ ଧାଉଁଛି ନାସା ରହେ ଗୁଡ଼ି
ନଗୁଡ଼ି ଆନନ ଦ୍ୱାରେ ରେ ସହ !
ଅବରୁଦ୍ଧ ବନେ କହ,
କର ସ୍ୱୀକାର ସନ୍ତୋଷ ବହ ।
କ୍ଷମାର ସ ଗୁଡ଼ି ୧ ସୁଖଦାସିତାଗ୍ର
୨ କରେ ଖାଏ ଯେସନ,
ପରିଚେଜ ମଣି କାତରେ ଆଗ୍ରହ
କରୁଛ ତୁମ୍ଭେ ତେସନ ରେ ମୁହା !
କେତେ କାଳ ରହିବୁ ଅନୁତା ?
ମାନ ଦିଶିବ ହମଶ ଫରୁଜା ।
ବହୋକ୍ତ ବହୁରା ଶୁଣି ମୋର ମନେ
ବସୁପୁ ହେଉଛି ଜାତ,
ଫଳଦବାଜ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଲେ
ଅବଶ୍ୟ ମଜିବେ ତାତ ରେ ସତି,
ହେବ ଶସ୍ତ୍ରନ ସବୁ ବିପତ୍ତି,
ପରେ ଲଭୁଛୁ ପରମ ଗତି ।
ସରସ୍ୱତୀ ରସ ପ୍ରବାହ ଚନ୍ଦ୍ରରେ
ପଡ଼ି ମୁଁ ହୁଏ ବୁଲିଲି,
କାହାକୁ ବରିବ ଲଜ ଗୁଡ଼ି କହ
କିଛି ଏବେ ନ ଲୁଚାଇ ସେ ଖରେ
ଲଜ ନକର ବ୍ୟବହାରେ
ସୁଖ ଯେପରି ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମରେ ।
ମାନବତା ଗୁଡ଼ି ଦେବତା ପାଇଲେ
ନୋହିବ କିଏ ଆନନ୍ଦ ?
ପୀୟୂଷରସର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ନଜାଣି
କହୁଛ ବନେ ଉନ୍ନତ ହେ ସହ
ମଣ ଅପାତ ଶ୍ରୀସାର ମନ୍ତ୍ର
ଥକ ଗଲଣି ତୁମକୁ କହ ।
ଦୈବାଲିପି କଣ ପଡ଼ିବା ସହଜ
ନୁହଇ ପ୍ରପଞ୍ଚେ କେବେ

ତେଣୁ ମୋତେ ଭୁବ କରି ପଠାଇଲେ
ମହେନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବେ ଏତେ ଏବାଣୀ
କର ଗ୍ରହଣ ଅମର୍ତ୍ତ୍ୟ ପାଣି
କାର୍ଯ୍ୟ ନକର କିଛି ନଜାଣି ।
ନୈଷଧ ବନେ ସରନ୍ତେ ଶ୍ରୀମଜା
ତୁମ୍ଭ ହୋଇ କିଛିଧଣ,
ହଂସ ଦେଇଥିବା ରୂପ ଧରି ତାଙ୍କୁ
ତକ୍ଷଣେ କଲେ ଅର୍ପଣ ସେ ସଖା
“ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମୁଁ ବରୁଛି ପତି,
ଅନ୍ୟଠାରେ ନାହିଁ ମୋର ମତି ।
ଓ ଅସମ୍ଭବ କଥା କହ ମୋ ହୃଦୟେ
ଦିଅ ନାହିଁ ଆଉ ପୀଡ଼ା
ଏଣୁ ତେଣୁ ଶୁଣି କିଛି ସମୟ
ଲଗୁଅଛି ସିନା ଗୁଡ଼ି ସେ ହଂସ
ଆଗେ ଜଣାଇଛି ମୋ ମାନସ,
ସୁଗମ ସୁଗମ ରହିଥାଉ ଯଶ ।
ପରି ଇଚ୍ଛା ରୂପ ଫଳ ଭକ୍ଷଣ କି
କେତେବେଳେ ଶୋଭନୀୟ,
ବିବେଚନା କରି ଯାହାକୁ ବରୁଛି
ପୁରୁଷ ସେ ହୋଇଛି ପ୍ରିୟ ସେ ମନ
ଯେତେ ଥୋଇଲେ ତା ଆଗେ ଧନ
କିଏ କରିବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।
ଉପସିତ ପ୍ରିୟକୁ ନ ପାଇଲେ ମୁହିଁ
ଶ୍ରେୟତ ହେବ ମରଣ
ଅନ୍ତରାତ୍ମା ମୋର ନୈଷଧକ ଠାରେ
ପଶିଛି ପୁରୁ ଶରଣ ହେ ବଧୂ ?
କର ଦୁଃଖିନୀ କାମନା ସିଦ୍ଧି
ସେତେ ଲେଖୁନାହିଁ କେବେ ନିଧି ।
ବିହ୍ୱଳ ମନ ତୁହାଇ ତୁହାଇ
କହନ୍ତେ ନଳ ଛଳରେ,
ଉଡ଼ିଲେ ଭୈମୀ ପାଳିବ ଯା ସତ୍ୟ
କରିଛି ହଂସ ଆଗରେ ହେ ଭୁବ,

୧ ଶ୍ରୀମାତାଙ୍କ କଣ୍ଠା (ସୁଖଦା-ଶ୍ରୀମାତା) ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କଣ୍ଠା
୨ ଓଷ୍ଠ ଅବିକାଶିତା ଫଳେଣ ଫଳେଣ ଶ୍ରୀମାତାଙ୍କ

ମନ ମନ୍ତର ଛନ୍ଦ ବେଞ୍ଚର,
କପାଳ ପଞ୍ଜର ବାରିକୁ ବାର ।
ପଢ଼ିବୁତା ରୂପ ସଲିଳେ ଜବନ
ହୋଇଛି ଯାଇ ମଜ୍ଜିତ,
ଦିକ୍ ପାଳମାନଙ୍କୁ ବଢ଼େ କରବା
ତା ପକ୍ଷେ ଅସଂଭବ ହେ ରୁର ?
ଶୁଣି ପାରିଲ କି କଥା କା'ର,
ଆଉ ନ ଟେକ ବସୟାସାର ।
ଗୋଟିଏ ଟଣ ମୋ ଯୁଗ ଚୁଲ୍ ବୋଲି
ପ୍ରଘାତ ହୁଏ ମନରେ
ମୋ ତାପ ନାଶନେ ନଳ ଦିନା ଅନ
ସମର୍ଥ କିଏ ଭବରେ ରେ ରେ
ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବାର ବାର
ଜାଣୁନାହିଁ ତୋ ଦୟା ଥିବାର ।
ଦୁଇଧର୍ମ ନଳ ନିହାଇ ବିରତ
ପରୁରଲେ ଆଉ ଅରେ
କାର୍ଯ୍ୟ ବିଘାତକ ହେଲେ ଦେବତାଏ
କି କରୁ ସ୍ବୟମ୍ଭର ରେ ବାଳ ?
ପଛେ ଶୁଣିବୁ କେବଳ ଗାଳି
ନିନ୍ଦା କରିବେ ତୋ ଆଳି ଆଳି ।
“ତବ ତୁଷ୍ଟି ଯାହା ଅସ୍ତିତ୍ବ ବଚନ
ଶୁଣିଲ ଏବେ ମୋ ଶ୍ରବ
କେଉଁ ବାଳା ଭବେ ସହବ ଏକଥା
ଲଭ୍ୟ କରି ଗୌରବ ହେ ରୁର
ନଳ ଅଟନ୍ତି ମୋ ଗଳିହାର,
ଆଉ ନକହ ଅନ୍ୟ ବେଞ୍ଚର” ।
୧ ଭଲମର୍ମୀ ଛୋମୀ ଶୁଣି ଏ ବନେ
ନଳମୁଖ ବାର ବାର
ସମ୍ଭାଳି ନପାର ନୟନ ଦୟାହୁ
ଗଞ୍ଜାଇଲେ ଅଶ୍ରୁ ଧାର ସେ କାଳେ
ବୁଡ଼ିଗଲ କି ଦୁକୁଳ ଝାଳେ
ଧାତା ଲେଖିଛି ଯାହା କପାଳେ ।

କାହିଁକରେ ପ୍ରାଣ ନ ଯାଇ ରହୁବୁ
ଦୃଥା ପୁଣ୍ୟାଶୁ ଲେଖି
ଯେତେବେଳେ ଚୋର ଆବାସ ସଦୃଶ୍ୟ
ହୃଦୟ ଯାଉଛି ପୋଡ଼ି ସେ ମାୟା
ବିକା ହୋଇଛି ଆଶୁ ଏ କାୟା
ଶାନ୍ତି କରିବେ ଏଥୁରୁ ଛାୟା (ଦୁର୍ଗା) ।
‘ସେହିଁ ହଂସ ମୋତେ କଲ ନିବେଦନ
ସେ ନାହିଁ ଦୈବ ବଶରେ
ନ ହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମୋ ପରେ ଅବଶ୍ୟ
ଦେଖାଦେବ ସ୍ବୟମ୍ଭର ହେ ବୀର !
ତବ ଚରଣେ ମାରୁଛି ଶିର,
ହେବ ଦଶଦିନେ ମୋ ମନ ସ୍ଥିର ।
ଆହେ, ଦେବଗଣ ହେଲେ କି ନିନ୍ଦାଣ
ନ ଶୁଭକ ମୋ ରୋଦନ
କୃପା ଅକୁପାର କରିଦେଇ ପାନ
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲୁ କି ମନ ହାମରେ (ହା + ଅମରେ)
ଡାକ ନଶୁଣ ଆଉ କାଳରେ
ଭାସି ଯାଉଛି ଦୁଃଖ ଧାଗରେ ।
୨ ଭଦ୍ରଂ ଶରଣ ମୋର ମନ ବୋଲି
ଜାଣ ଆହେ କୃପାନ୍ବିତ,
ନ କରିବା ଦୟା ଗୁର ଅବଲକୁ
ଅଟଇ ସିନା ଅବଧି ତୋ କର୍ମ
ସଦା ଶିଖାଏ ଲୋକକୁ ଧର୍ମ
ବୁଝିପାରେ କି ନାସ୍ତିକ ମର୍ମ ।
ତବ ଶ୍ରୋତ୍ର ପଥେ ପଶିଲେ ମୋ ବାଣୀ
ଅବଶ୍ୟ ହେବ ମଙ୍ଗଳ,
ଅଜ୍ଞାନ ବା କିଛି କରିଥିଲେ ଦୋଷ .
ମାର୍ଜନ କର ଶେଷ ହେ ହର ?
ଦୟା ନକଲେ ଯିବିବି ସର,
ତୁମ୍ଭେ ଦୁସ୍ତର ସିନ୍ଧୁର ତସ ।

ଶଶୁ ସର୍ଗ

ନଳଙ୍କ ଆତ୍ମଗୋପନ ପ୍ରକାଶ

ନୈଷଧ ଆତ୍ମ ଗୋପନ ଜବେ କରି ବସନ'ନ
ଆସିଛି ଅଶ୍ରୁ ମାର୍ଜନ କଲେ ଭୈମୀର
ପ୍ରସନ୍ନ କରି ବଦନ କହି କୋମଳ ବନେ
ପ୍ରବୋଧନ୍ତେ ଦନଦନ ମାନସ ହୁଇ
ହେଲୁ ଝମେ ଶ୍ରୀମଜାଙ୍କର
ଆଶୁ ମୁଦାଜାତ କଲେ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଧର ।

ହରି ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ବାଣୀ

ସୁରୂପ ବାକାଣ କରି ଏତେବେଳେ
ବ୍ୟଥାତ ହୁଅନ୍ତେ ନଳ
ହୈମେଶ ହଂସ ପୁନରପି ନଭୁ
ଆଗତ ହୋଇ ଚଞ୍ଚଳ ସେ ଭାଷେ
ହେଲୁ କି ଦୋଷ ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶେ
ଏବେ କାନନେ ଫେରି ଉଲ୍ଲାସେ ।
ନକର ନିରାଶ ବଦଳି ଜନ୍ମାକୁ
ସୂର କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ଲାଗି,
ଉଡ଼ିଯିବ ପ୍ରାଣ ବାୟୁ ଏହିକ୍ଷଣି
ନହେଲେ ତା ଅନୁରାଗୀ ହେ ନଳ
ହେଉ ତବ କାମନା ସଫଳ
ବଡ଼ ବିଚାର ଦେବତା ହଳ ।
ଦେବ ଅନୁରକ୍ତା ହେବା ଲାଗି ତୋତେ
କହିଛି କଥା ଗର୍ବିତ,
ବୋଲି ଶ୍ରୀମଜାକୁ କହି ନଳ ନୃପ
ମଣିଲେ ସେ କଥା ହିତ ସେ ପରେ
ବନେ ଅଛନ୍ତି ଏବେ ଅମରେ,
ସମଦୁଃଖୀ ତୋ ମନସ୍ଥାପରେ ।
ଦୁତକାର୍ଯ୍ୟ ସାରି ନୈଷଧ ରଜନ
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ଭାବେ,
ଦେବତାଙ୍କୁ ଯାଇ ସକଳ ବୃଣ୍ଡ
କହିଲେ ପୁଷ୍ପ ଭାବରେ ସେ ବନେ
ଶୁଣି ଶ୍ରବ୍ୟ ହେଲେ ମନେ ମନେ
ଦେବ ମାୟା କି ବୁଝିବେ ଜନେ ?

ନଳଙ୍କ ପ୍ରସାଣ ପରେ ଜମିଲେ ସେ ସ୍ବପ୍ନମ୍ଭରେ
ଦମୟନ୍ତୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଜନ୍ୟାବଳୀ
୧ଦଣ୍ଡଧର ୨ଆଖଣ୍ଡଳ ଶକ୍ତିଶାଳୁ ବରୁଣ ନଳ
ଧରି ସଙ୍ଗେ ଧନାଗବଳ ଭଳକ ଭଳ
ବାଜ ଅଛି ବାଜା ସତର,
ଃବିଶ୍ବାବସୁ ଦଣ୍ଡଅଛି ଦବସବତ ।
ନପାଇ ଉପାୟାନ୍ତର ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଶୂର ଅମର
ପ୍ରତାରଣେ ଧୁରୁଷର ନଳ ରୂପରେ,
ମୁଖ ଦେଖି ଦର୍ପଣରେ ଅତି ଉତ୍କଳ ମନରେ
ବସିଲେ ସଞ୍ଜସ୍ଥଳରେ ଶୋହେ କଣ୍ଠରେ
ଇନ୍ଦ୍ରମାଳ ମଣିଜାଳକଣ୍ଠ
କୁନିମତା କରିବ କି କେବେ ସାର୍ଥକ ।
ଦୋଷହୀନ ନଳଠାରେ ଦୋଷାଭୋପ କଞ୍ଜବାରେ
ହେଲୁ ତପୁର ସଞ୍ଜରେ କେହି ମସ୍ତକ,
ଅସତ୍ୟ ରୂପ ଧାଣେ କରିଥିବା ଦେବଗଣ
ଦମୟନ୍ତୀକି ବଢ଼ଣ କରିବା ପରି
ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲେ ଏକାଳେ
ଅତିଥି ସତ୍ତ୍ବରେ ବ୍ୟସ୍ତ କେହି ଭୂପାଳେ ।
ନିକୃଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଭବରେ ଉଚ୍ଛ୍ଵେଷ୍ଟକ ସହିତରେ
ଅନାରତ ସ୍ବଦର୍ଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି
ଲାଗିଥାଏ ନିରନ୍ତର ହନିତା ଦେଖି ଅନ୍ୟର
ନରାବ ଆପଣା ପରି ଶେଷେ ବୈରାଗୀ
ଆପଣା ମହତ୍ତ୍ବ ପଦାରେ
ପଡ଼ି ହୁଏ କଲକଳ ସଦା ଧରାରେ ।

ହରି ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ବାଣୀ

ସ୍ବପ୍ନମ୍ଭାବଗତ ରାଜନ୍ୟ ମଣ୍ଡଳୀ
୨ସୌବର୍ଗବର୍ଗ ସଙ୍ଗରେ,
ନେ ଯାହା ଆସନେ ବସିଛନ୍ତି ଶୁଣି
ଦମୟନ୍ତୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ କାଳେ
କେବା ନଳରୂପ ଦେଖି ରାଜେ,
ଲେଖା ଅଛି ଯା ଯାଇ କଥାକେ ।

୧ ଯମ ୨ ଇନ୍ଦ୍ର ୩ ଅଗ୍ନି ୪ ହସ୍ତି ୫ ସୁବ୍ର
୬ ସମୁଦ୍ର ୭ ଦେବତାମାନେ

କୁଳ ଗୋଷ ଶ୍ରମ ଜାଣିବା ନିମିତ୍ତ
 ରଥାଙ୍ଗ ପାଣି ସ୍ମରନ୍ତେ,
 ଦୟାପର ହୋଇ ଡାକି ସରସ୍ବତୀ
 ପଠାଇଥିଲେ ଏ ଅଳ୍ପ ସେ ହର
 ଜନେ କବନେ ଯା ନାମ ଧର
 ଭବ ସାଗର ଯାଆନ୍ତି ଭର ।
 ଭପ୍ତମିତ ହୋଇ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର
 ଭେଟିଣ ଯମ ରାଜାକୁ
 ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଆଦେଶେ ଅସିଅନ୍ତୁ ମୁହିଁ
 କୁଳ ଗୋଷ କହିବାକୁ ପେ ବାଣୀ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାମଳା ରାଜନୀ ଠାଣି
 ସୁଦର୍ଶି କରନ୍ତୁ ସଜଳ ଜାଣି ।
 ପିବିବିକାକ ମଧ୍ୟରେ ଆସିଲେ
 ଯିବି ଦଣ୍ଡ ସପ୍ତ ପ୍ରଳୟ
 ତ୍ରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ନିଶି ଶରଣ ଭୁବନେ
 ବଞ୍ଚି ଆପଣା କଣ୍ଠକୁ ସେ ଜବେ
 ଯାର ଭୁଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ମାନବେ
 ଯାର ମାତୃସ୍ତ ଅନୁଭବେ ।
 ନିମାଳିନୀ ହୋଇ କୁମାର ମାନଙ୍କୁ
 କୁରନ୍ତେ କଟାକ୍ଷ ପାତ, କ
 ନେଷି ତା ଅଜିବେ ହେଲେ ଶୁଳକତ
 ଅଜିବସ୍ଥା ନୁଷ୍ଠାନ୍ତ ସେ ଦେବେ
 ଦେଖି ନଥିଲେ ଏ ରୂପ କେବେ
 ଅବା ଚିନ୍ତାଲେ ଶସ୍ତ୍ରସଭେ ନେବେ ?
 ନମସ୍ୟା ଶ୍ରୀମତେ ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କର
 ଦକ୍ଷିଣପାଞ୍ଚୁ ଶୁଭ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
 ରାଜନ୍ୟମାନଙ୍କ କୁଳ ଶୋଷ ନାମ
 ଯାଉଥିଲେ କହି କହି ସେ ଧୀରେ,
 ମନୁ ନଥିଲେ ବାଳା ସେଥିରେ
 ମନ ପୁରବ ଶୁଭ ଅଟରେ ।
 ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କର ଦେବତାଙ୍କ ଠାରେ
 ସେ ଶୁଭକ ନ ଥିବାର,

ଜାଣିପାର କ୍ୟାଗ୍ରେ ଯାଆନ୍ତି ଆଗକୁ
 କହି କହି ନମସ୍କାର ସେ ବାଣୀ,
 କହି ଦେଲେ ବନ୍ଧ ରୁଦ୍ରାଣି,
 ନଳ ପାଣକୁ ନେଲେ କ ଟାଣି ।
 ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର ଦେଲେ ପରଚୟ
 ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ
 ମୁହଁ ମୋଡ଼ଦେଇ ଭୈରବୀ ଅଗ୍ରସର
 ପଛରେ ତାଙ୍କ ସଖୀଏ ସେ ଯାଇ,
 ଛୋମତରେ ବର ସେ ପାଇ
 ନକେ ଦିଅନ୍ତି ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ।
 କଠୋର ପ୍ରସାସ ଦୁଅଇ ନିଷ୍ଠଳ
 ଭଗ୍ୟ ହେଲେ ପ୍ରତକ୍ତ ନୁ
 ଜାଣି ଜାଣି କପ । କୁଜାକୁ ମଣିଷ
 ସାହିର ଅର୍ଥ ବଦଳ ଏ ଭବେ
 ହୋଇ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଦୁଆ ଉତ୍ତବେ
 ଯହିଁ ଉପକାର ନାହିଁ ଲବେ ।
 ସବଜନ ପୂଜ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର ସନ୍ତାପକ
 ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ଦେଖାଇ,
 ଦିଅନ୍ତେ ବାଗ୍ ଦେବା ନତାନନା କର
 ଦେଲେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲଇ ସେ ଶୁରେ
 ମନ ଲାଗିଛି ନଳ ପାଣରେ
 ଭ୍ରମୁ ଅଛନ୍ତି ସିନା ବ୍ୟାଜରେ ।
 ଦେଖି ଓଜଶାଳୀ ନେପାଳି ଭୂପାଳ
 ଠାରିଦେଇ ତୁଣ୍ଡେ ବାଣୀ
 କହିଲେ ଆଦରେ ଶୁଣାବନ୍ତଙ୍କ
 ଶୁଭା କରଲେ ପାଣି ସେ ଏବେ
 ଯାହା ଲେଖିବୁ ମିଳିବ ସେବେ
 ଦୁଃଖ ନଥିବ ଜବନେ କେବେ ।
 ଏପରି ସମୟେ ପାଣେ ପାଣେ ଥିବା
 ହାସ୍ୟ ରସିକା ସଖୀଟେ,
 ବହୁ ମୁଖ ଭର ହୋଇଛି ଶରତ
 ଦୁଃଖ ଏହାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ସେ ବ୍ୟଙ୍ଗ
 କଲ ରୂପକୁ ରୁଦ୍ର ଅମଳ
 ଥିଲେ ଭଗ୍ୟରେ ଲେଖିବ ସଙ୍ଗ ।

ବଦନ ବଳିମା କର ଦମୟନ୍ତୀ
 ସେଠାରୁ ଗମନ୍ତେ ଭରେ,
 ଶ୍ରେୟାଗ୍ରଣୀ ତାହା ଜାଣିପାର ଗଲେ
 ଆଗକୁ ଧୀରେ ଲଜରେ ସେ ଲାଗେ
 ଦେଖି ବସନ୍ତ ହେଲେ ଭୁପାଳେ
 ପିକ ସାକ୍ଷୀକ ଉପାଳ ଡାଳେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଜନେକ ବୟସ୍ୟା କହିଲୁ
 ଏହାର ନୟନ ଭାଙ୍ଗି,
 ଦେଉଛି ବଶାଇ ଅନ୍ୟାୟବା ଠାରେ
 ପୁଣି ଯାଇଛି ମଙ୍ଗି ଏ ନାଶ
 ତୁମେ ହେଉଛ ତୁଲୁକୁ ଭାରି
 ବୁଝ ଏହାକୁ ଏବେ ପଢ଼ି ।
 ନଳକୃତ ପରି ବସିଥିଲେ ଛଳେ
 ଲଜ୍ଜା ଯମ ବହୁଣୀ,
 ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଧେ, ବୁଝିଦେଇ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ
 ଦେଖାଏ ହୋଇ କରୁଣ ହେ ରୂପ
 ମୁଁ ତ ବରୁଛି ନିଷ୍ଠା ନୃପ
 ଦେବ ସେବୁଛି ପ୍ରଦାନ ଧୂପ ।

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ

ଦେବାଧୀଶ ପାଶେ ଯାଇ କହିଲେ ବରଦା,
 ଅବଶ୍ୟକ କରୁଅ ଅଟନ୍ତି ଏ ସଦା ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାନାବାର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସଦାୟ,
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନେ ଜଣିବାକୁ ନାହିଁ କା ଉପାୟ ।
 ସହସ୍ର ନେତ୍ର ଲୁହେ ଗୋପନୀ ଆଚର,
 ବସିଛନ୍ତି ସଭା ମଧ୍ୟେ ନିଜ ରୂପ ଧର ।
 ଅରୁଣେ ଧଳେ ତାଙ୍କ ପାଶେ ବା ଚାରି,
 ନରନରେ ରହି ପାଶେ କରୁଥା ଧାରଣ ।
 ଉଦୟେ ପ୍ରବଳ ସଖା ବସି କୁ ହସ୍ତରେ,
 ନିଦେଶ କଲେ ଭରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତଗରେ ।
 ଜଗତରେ ଶ୍ରୀମାନ ଅଟନ୍ତି ପାବକ,
 ନୁହନ୍ତି କା ସରି କେବେ କୌଣସି ଯୁବକ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧ ନୈଷଧ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଳେ,
 ତାରତମ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ଦମୟନ୍ତୀ ଗଲେ ।
 ଦର୍ଶିବ ଅବଶ୍ୟ ଯାହା ବଧାତା ଲାଗିନ,
 କ ହେବ କଲେ ମଣିଷ ତୁଚ୍ଛକୁ ଭାବନ ।
 ସନ୍ଦେହାପନ୍ନା ଶ୍ରୀମତୀ ନଳ ବା ଅନଳ,
 ବହୁ ନପାରି ଆଗକୁ ଗମିଲେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
 ସକଳ ଜବର ହନ୍ତା ଅନ୍ତକ ଦୂରରେ,
 ବସିଥିବାରୁ ଦେଖିଲେ ଲଳନା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।
 ଛଦ୍ମ ବେଶୀ ବୋଲି ଭାବ ଦମୟନ୍ତୀ ଖରେ,
 ନ ହୋଇ ରାଜ ଚେତନେ ତାକୁ ଅନାଦରେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଯାଦପତିକ ଲକ୍ଷ କର ବାଣୀ,
 ବସିଥିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସେତେ ଥିଲେ ଜାଣି ।
 ସଖା ସାଧୀ, ବରଣ ଅଗ୍ର ଯାହାକୁ,
 ସେ କ କେବେ ଶୁଣିଥାଏ ଅନ୍ୟର କଥାକୁ ।
 ମହାମହେନ୍ଦ୍ର ନଳକୁ ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ,
 ଭାବ ଭାବ ଭୋମୀ ଆଶା ହେବ ପଳବନ୍ତ ।
 “ବଉଳ ଦର୍ଶଣ କର ଦେଖ ଦେଖ ବୋଲି,
 ଭାଷି ମନ ପାଉଛି କହ ହୁଏ ଶୋଭା ।
 ବହାନ୍ୟ ନିଷଧ ନୃପ ବସିଛନ୍ତି ଦେଖ,
 ଯାହାକର ଚେତନେ ବଦଅଛି ଟେକ ।
 ସତତ ପ୍ରଜାଦତ୍ତଳ ପୁଣି ସେ ଉଦାର,
 ରାଜତ୍ୱ ତାଙ୍କଠାରୁ ନକର ବରୁ ।
 ପ୍ରସରୁ ଯା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦିଗ ଦିଗରେ,
 ନିରାଶ ଅନ୍ୟ ଭାବନା କରୁଛି ଅନ୍ତରେ ।
 ନୈଷଧ ପ୍ରାୟ ନ ବୋଲି ଶୁଣିଅଛି ଆଗେ,
 ପିତାଅ ଗଲେ ତାଙ୍କର ମାଳା ଅରୁଣେ ।
 ପ୍ରଥମ ଚତୁର୍ଥାନ୍ତେ ଆସିତ ପୁରୁଷେ,
 ତୁମ ଅଭିମତ ନଳ ନୁହନ୍ତି ପୋରୁଷେ ।
 ବୈଷମ୍ୟ ନଜାଣି ପାରିସାଧୀ ଦମୟନ୍ତୀ,
 ସକୃତ ହୋଇ ଏଣେ ବିଷଣ୍ଣେ ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ବିବୋଧସ କୁଟ ଭାବ, କେ ବୁଝିବ ଲବେ,
 ତୁଚ୍ଛକୁ ମଣିଷ ସିନା ମାତୁଛି ଗରବେ ।

ଯାହା ଲେଖିଅଛୁ ଧାତା ଲଲୁଟ ପଟରେ,
ଅନ୍ୟଥା କରିବ କିଏ ଧରଣୀ ମଧ୍ୟରେ ।
ଦେଖ ହିମ ନଳିନକୁ ଅଟକି ତାପକ,
ରକତାପ ତା' ପକ୍ଷରେ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ।
ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରତି ଏବେ କଲେ ମୁଁ ବରଣ,
ସାଗ୍ର ଜୀବନଟା ମୋର ହେବ ଅକାରଣ ।

ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କ ନଳ ବିହ୍ୱଳ

ନଳକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଲାଗି ଶ୍ରୀମତୀ ସଖା,
ଦେବ ଆରାଧନା ନିମିତ୍ତ ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ଝଟିତ ।
ଜଳପୁଷ୍ପ ଧୂପ ଗନ୍ଧରେ ନିର୍ଜରିତ ଅର୍ଚ୍ଚନା,
ତଳେ ବହୁଷଣ ବୋଧେ ଧନ୍ୟ ଦୃଢ଼ ସାଧନା ।
ସରସଦଳର ଅନାଦି ରହିଥାନ୍ତୁ ବିସ୍ମିତେ,
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତା ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଚିତ୍ତେ
ନଳରୂପିଣୀ ଅମରେ ଯେହା ରୂପ ଧରିଲେ,
ପଞ୍ଚମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନୈଷଧ ଉପବେଶ୍ଟ ଦେଖିଲେ ।
ନୟନ ନିମେଷ ପାତକୁ ଦର୍ଶନଦଳ ଶରୀର,
ଦେଖି ନଳ ବୋଲି ଏମାନେ କଲେ ତକ୍ଷଣେ ଶ୍ରୀ ।
ସଜ୍ଜା ନଳ ବୋଲି ନିଶ୍ଚୟ କରି ବୈଦର୍ଭ ସଖା
ବରଣ ମାଲକୁ ଗଲେ ଦେବାଲଗି ଝଟିତ,
ଗଲବେଳେ ଲଜ୍ଜା ପଛରୁ କଲ ତାକୁ ବାଣେ,
ଅକରଣ ବାଲ ଭରିତେ ନ କରିଣ ଅପଣ ।
ନିପାବଣ ଭୈମୀ କଷ୍ଟରେ ଚାହିଁ ନଳ ବଦନ,
ମାଳା ଅର୍ପିବାକୁ ବାଣୀକ ଅନୁରୋଧ ବଚନ ।
କହନ୍ତେ କୌତୁକେ ବାଗ୍‌ଦେବୀ ନେଲେଶହସମୀପ
ତା ଦର୍ଶନେ ଲଜ୍ଜା ଘାରିଲ ଏବେ ନିଷଧାଧିପ ।
ନିବାଧରେ ଗତି କରିଛୁ ଆଗୁଁ ମାନସ ଯାଉ,
ଶୁଣିବ କପରି ସପ୍ରତି ସେହୁ କଥା କାହାର ।
ସହସା ବୈଦର୍ଭ ଲେଉଟି ଆସି ନଳଙ୍କ ପାଶେ,
ଲମ୍ବାଇ ଦେଲେସେ ମାଲକୁ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠେ ଉଲ୍ଲାସେ
ଦେବଙ୍କ ଅନୁଜ୍ଞା ନିପାଇ ମାଳ ନଳକୁ ଦେଇ,
କଲ ଦୋଷବୋଲି ଶ୍ରୀଣି ବାଣୀ ଭୈମୀକନେଇ
ଅମଳମାନଙ୍କ ପାଶକୁ ଗୋଟି ଗୋଟିକ ପରେ,
ପ୍ରଣାମ କରଇ ଆଣିଲେ ତାକୁ ଅତି ଆଦରେ ।

ମନ୍ଦାକ୍ଷ ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରୀମତୀ ଅନ୍ୟ ମାଳ ଅଣାଇ,
ବସୁଧା ସୁଧାଂଶୁ ନୈଷଧ ଗଲେ ଦେଲେ ଗଲଇ
ଉଲ୍ଲୁକୁ ଧୂନରେ ସଖୀଧ ଦେଲେ କପାଳଧର,
ପ୍ରସନ୍ନ ବର୍ଷଣ କରିଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ମୁଦେ ଅପସରା ।
ସେମାଣ୍ଡିତ ହେଲା ଶରୀର ଏବେ ବୈଦର୍ଭଙ୍କର,
ଲେଉଟି ଯିବାକୁ ତପ୍ତ ଏଣେ ଦେବନକର ।
ଛଳହୀନ ଦୂତ କରମ କରିଥିବାରୁ ନଳ,
ଶୁଭ୍ରଶିଷ ଦେଲେ ବାସବ ମୁଦେ ହୋଇ ବିହ୍ୱଳ ।
ଅମୃତ ସଦୃଶ ସୁସ୍ୱାଦୁ ହେବ ତବ ଚିନ୍ତନ,
ବୋଲି ବର ଦେଲେ ହରିଷେ ଆସି ହବ୍ୟବାନନ
“ଦଶାବପାକରେ ତୁମ୍ଭର ଚିତ୍ତ ଧର୍ମରୁ ଲବେ,
ଭ୍ରଷ୍ଟନୋହୁ ବୋଲି ପରେରୋଟି ଶ୍ରୀଲେ ଜବେ”
“ଏଅନ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନତା କହିଲେ ତୁମ୍ଭ ହାତ ବାଜିଲେ
କୁସୁମ ଅମ୍ଳାନ ରହିବ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲେ”
ପୁଣ୍ୟଶୃଙ୍ଗ ବୋଲି ସରବେ ଦୋଷ ଅବେପ୍ରାତଃରେ
ବୋଲି ସରସ୍ୱତୀ ଶ୍ରୀଲେ ଶେଷେ ଯିବା କାଳରେ
ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତା ସକଳ ସରସ୍ୱତୀ ସଙ୍ଗରେ,
ଡାକି ବୈଦର୍ଭ କହିଲେ ପାତବ୍ରତ୍ୟ ବଳରେ ।
ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଅକୃତ ତୁମ୍ଭେ ମନାୟୁ ଥିବ,
ସେତେବେଳେ ସେହି ରୂପକୁ ଅକ୍ଳେଶରେ ପାଇବ ।
ଅନନ୍ତର ଦେବ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଫେରିଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ,
ଲେଉଟିଲେ ପଛେ ତାଙ୍କର ବାଣୀ ନିଜ ଧାମକୁ ।
ନିର୍ଜମେଷ ନେତ୍ରୀ ନାଶ୍ୱସ କରି ଦର୍ଶନ ନଳ,
ହେଲେ କୁହାକୋହି ଭୈମୀର ପୁର ତପସ୍ୟା ଫଳ ।
ବରବାରୁ ଭୈମୀ ନଳକୁ ପରିଚେତ ଦୈବତ,
ସ୍ୱୟମ୍ଭାବତ ରଜାଏ ଶାସ୍ତି ହେଲେ ତାବତ ।

ପାଣିଗ୍ରହଣ

କନ୍ୟା ଅନୁରୂପ   ବର ବରଣରେ
ଆନନ୍ଦେ ଶ୍ରୀମ ରଜନ,
ପାଣିଗ୍ରହଣର   ସକଳ ସାମଗ୍ରୀ
ତୁମ୍ଭେ କଲେ ଆୟୋଜନ ।

ବୈଦର୍ଭ ପ୍ରଦତ୍ତ ବରଣ ୧ ପ୍ରଜକୁ
 ଲମ୍ବାଳ ନଳ କଣ୍ଠରେ,
 ବଞ୍ଚି ବଞ୍ଚି ଯୁଗେ ଅତ୍ୟଧିକ ବସୁ
 ଶିବରକୁ ଗଲେ ଘରେ ।
 ଯୌତୁକିଦମନେ ଅନନ୍ତର ଆସି
 ଶୁଭ ଲଗ୍ନ କରି ଘୁରି,
 ନୈଷାଗମନ ପ୍ରଜଣାରେ ସବେ
 ହେଉଥିଲେ ବା ଅସ୍ଥିର ।
 ଯାତକମାନଙ୍କ ମନୋରଥ ସିଦ୍ଧି
 କରିବା ନିମିତ୍ତ ନଳ,
 ବହୁଧନ ରେ ଆଣିଥିଲେ ସଙ୍ଗେ
 ନ ବଢ଼ି ମନେ ଛଳ ।
 ଗୁରୁପୁରୁଷଦ୍ବିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ
 ନମସ୍କାର କରି କରି,
 ମହା ସମାବେଶେ ଆସୁଥାନ୍ତି ଧୀରେ
 ସଙ୍ଗେ ଗଜବାଜା ଧରି ।
 ଜନମୁଖାବେ ନାନାଦ୍ରବ୍ୟ ବାଦ୍ୟ
 ନାଦେ କୁଣ୍ଡିତ ନଗର,
 କହୁ ଦେଉଥିଲୁ ପ୍ରତିଧ୍ବନି ଛଳେ
 ଦମୟନ୍ତୀ ସ୍ବୟମ୍ବର ।
 ଆସିବାରୁ ବର ବରଯାମୀ ବର୍ଗ
 ପାଶ୍ଚେଟି ଆଣି ରାଜନ,
 ସଙ୍ଗାର କରିଣ ବସାଇଲେ ନେଇ
 ପ୍ରଦାନ ଦବ୍ୟ ଆସନ ।
 ନେତ୍ରପ୍ରୀତି ଜାତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ
 ଆଗତ ଅତିଥିଙ୍କର,
 ମନେ ଲଜ୍ଜାଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରବେଶିଲୁ ଦେଖି
 ସ୍ବୟମ୍ବର ଆଡ଼ମ୍ବର ।

ବିବାହ

ବରକନ୍ୟା ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରି ଶ୍ରୀମହର୍ଷିରେ,
 ପରିଣୟ ଲଗି ବିତର୍କି ପରେ ବସିଲେ ଶରେ ।

ଡକାଇ ଆଣିଲେ ଆଗତ ନୃପଗଣଙ୍କୁ ତଦା,
 ବାନ୍ଧଣ ଆଶାରେ ଜମିଲେ ଆସି ବହୁ ପ୍ରମଦା ।
 ଉଲ୍ଲୁକୁ ନିକ୍ଷେପ କମ୍ପିତ ଏବେ ବିଦର୍ଭ ନଅରୁ,
 ନୃପତିଏ ଦେଉଅଛନ୍ତି ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଥରୁ ।
 ବେଦସ୍ତ୍ରୀମାନ ବୋଲନ୍ତି ସମବେତ ପଣ୍ଡିତେ,
 ପ୍ରବେଶିବା ଭଲ ସେତକ ବରକନ୍ୟାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ।
 ବରବଧୂ କରି ବନ୍ଧନ କଲେ କର୍ଣ୍ଣ ଦର୍ଶେ,
 ହଳହଳ ଦେଲେ ତାରତ ଜମି ବନ୍ଧିତା ସବେ ।
 ବାହୁକୁମ୍ଭାସହ ଯୌତୁକ ଶାତକୁମ୍ଭ ବସୁନ,
 ଦିଅନ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣିଲେ ଦେଖି ରଜନକୁଳ ।
 “ପାଶାଣ ସଦୃଶ ସୁଦୃଢ଼ା” ହୁଅ ବୋଲି ଭୈମୀକ,
 କହନ୍ତେ ନୈଷଧ ଗଲେ ସେ ଗୁଡ଼ି ଜବେ ବେଘଳ ।
 କରବାରୁ ତାଙ୍କୁ ତୁଳନା ଗନ ଅଶ୍ବ ସଙ୍ଗରେ,
 ନୈଷଧ ପାଶରୁ କି ଅବା ପଲଲିଲେ ଲୁଟିଲେ ।
 ପୁରବନ୍ଧିତ ଯାଇ ଲଗିତେ ଟାଣି ଆଣନ୍ତେ ତାକୁ,
 ଦେଖାଇଲେ ନଳ ଗଗନେ ଅରୁନ୍ଧତୀ ତାରକୁ ।
 ଯେହୁକୁ ବିବାହ ଶେଷରେ ଅରୁନ୍ଧତୀ ଦର୍ଶନ,
 ହରବଧୂଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ବୋଲି ବେଦ ବନେ ।
 କର୍ମ ଅରୁନ୍ଧତୀ ଶେଷରେ ପୁରନ୍ତୀଏ ଶସ୍ତ୍ରରେ,
 ପରିହାସ ଛଳେ ଭାଷିଲେ ୧ ପୁରନ୍ତୀଏ ମନ୍ତ୍ରରେ ।
 ଶ୍ରୀମହର୍ଷେ ନଳ ଆନନ୍ଦେ ପାଞ୍ଚଦିନ କଟାଇ,
 ଗଲେ ଭୈମୀସହ ସ୍ବଦର୍ଶଣେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଦାଇ ।
 ଗଲୁବଳେ ଶ୍ରୀମ ପୁଣିକି କହିଥିଲେ ଏମନ୍ତ,
 “ପତିଠାରେ ମତି ରଖିବୁ ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ମେମନ୍ତ ।
 ହେଉଛନ୍ତି ପତି ତୋହର ସବଧର୍ମ ଜବନେ,
 ନ କରିବୁ ହେଲା କଦାପି ତାଙ୍କ ପଦ ସେବନେ ।
 କେବେବେଲେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଦେବୁନାହିଁ ବେଦନା
 ସହସ୍ତ୍ରଭାବକୁ ନିଶ୍ଚିତ ବୁଝା ହୋଇ କୋପନା ।
 ହେଉଛନ୍ତି ପତି ସତତ ଅନାପଦ ପତ୍ନୀର,
 ବିବାହାନନ୍ତର ଜନକ କିଛି ନୁହେଁ ପୁଣିର ।
 ସବସ୍ବ ଅଟନ୍ତି ବଲ୍ଲଭ ତୋର ଜବନେ ଭବେ,
 ଅଜିବୁ ଦୁଷ୍ଟଣ ତାଙ୍କର କଥା ଭାଙ୍ଗିଲେ ଲବେ ।

ଗୋସ ନବୁଝିଛୁ ସକଳ ଦେଶେ ନବୁଝି ସିନା,
ଗତି ନାହିଁ କେବେ ପହଞ୍ଚିର ଉଦେ ଉଦୟ ଦିନା” ।
୧୭୫୫କଳକାକୁଳ ଆମାତ୍ୟେ ବୁଝିଥିଲେ ପଥକୁ,
ପୁର ଉପକଣ୍ଠେ ପାଗ୍ଲେଟି ନେଲେ ଭୈମାନଳକୁ ।
ଅନନ୍ତର ପୁରବାସିନୀ କୁମାରୀଏ ମାର୍ଗରେ,
ଲୁକାନ୍ତରେପିଲେ କୌତୁକେ ମାତ୍ର ପ୍ରମୋଦଭରେ ।
ସୌଧ ବାତାପୁନ ବବର ମାର୍ଗେ ପୁରୋଗଣ,
ନିଷେଧ ନୁପକ ମୁଖେନୁ କରୁଥିଲେ ଶ୍ରୀକଣ ।

ସପ୍ତମ ସର୍ଗ ଦେବତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

ସ୍ୱପ୍ନମୁର ଶେଷେ ଶନ୍ଦାଦ ଦୈବତ
ଲେଉଟିବା ବେଳେ ରଥେ,
କଲେ ଦଉଣନ ବ୍ୟଗ୍ରେ ଆସୁଥିବା
ଲେଉ ହୋଧ ମୋହ ପଥେ ।
ଇନ୍ଦ୍ରପୁରାଣର ସଦ୍‌ବୁଝି ନିରୋଧେ
ପାଙ୍ଗେମ ଯେଉଁମାନେ,
ଅଜ୍ଞତା ଦୋଷରୁ ପଥ୍ୟ ତଥ୍ୟ ଅବା
ନପଥେ ଯାହାଙ୍କ କାନେ ।
ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମୁଖ କରିଦିଏ
ସଦା ଯାହାଙ୍କର ଯୁକ୍ତି,
ଶୁଣିଲେ ଦୈବତ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ
ବେଦରୁ ବିରୁଦ୍ଧ ଉକ୍ତି ।
ସତ ବୋଲି ଯାହା ମଣଇ ମଣିଷ
ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକେ ତା ଶଶିକ,
ସ୍ୱେଚ୍ଛାବୁଦ୍ଧତାରୁ ଆତରବ ଯେଶୁ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ଅଳୀକ ।
ତୀର୍ଥସ୍ଥାନାଦିର ଅଭିରୁଚି ଭଗି
କରି ବ୍ରତ ଉପବାସ,
ପ୍ରୟାସ କଲେହେଁ ନବେବ କଦାପି
ବ୍ୟଭିଚାର ଦୋଷନାଶ ।

ପଥ୍ୟ-ହତ, ତଥ୍ୟ-ସତ୍ୟ, ଦୈବତ-ଦେବତାସମୁହ
ଅଳୀକ-ମିଥ୍ୟା

ପରଲୋକେ ଲୋକ ପାଉଅଛୁ ଦୁଃଖ
କଲେ ପାପ ଆକରଣ,
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କି ଏହା ? ବେଦବାକ୍ୟ ତେଣୁ
କରିବ କିଏ ଗ୍ରହଣ ?
ପାପପୁଣ୍ୟ କର୍ମେ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଭୋଗ
ବୋଲାବାଟା ଅନୁଚିତ,
ଯେଣୁ ଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନୁହଇ ଜୀବନେ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସିନା ୧୮୩୩ ।
ସୁକ୍ତିସୁକ୍ତ ଅବା ସୁକ୍ତି ସ୍ଥାନ ହେଉ
ସ୍ୱମତ ସ୍ଥାନେ ଲଗି,
ନକରି ବିରୁଦ୍ଧ ଆନକଥା ହୃଦେ
ସକଳ ସଦା ସରଗୀ ।
ନିଜ ଆତ୍ମାସାକ୍ଷୀ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟରେ
ନିଶ୍ଚେ ଏହା ଯେ ମନେ,
ସେକ କେତେବେଳେ ହୋଇବ ସମର୍ଥ
ଅନ୍ୟର ଶୁଭ ସାଧନେ ।
ଦୁର୍ଲ୍ଲବ ବୃନ୍ଦକୁ ଧରିଥିଲେ ସିନା
ହୋଇଥାଏ ଫଳପ୍ରଦ,
ତାକୁ ତୋଳି ଅଶ୍ରୁ ଶାଳଗ୍ରାମେ ଦେଲେ
ହୃଦ କି କେବେ ଶୁଭଦ ।
ଆଦର୍ଶ ରୂପରେ ନିଜକୁ ନରଖି
ଦିଅ ବୃଥା ଉପଦେଶ,
ନାଶର ରୂପକୁ ତୁଚ୍ଛ ବୋଲି ଦେଇ
କରୁଛ ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ପ୍ରବେଶ ।
ଶମରୁଣ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେହେଁ ଦୁର୍ବାସା
ଅଟନ୍ତି ମହାହୋଧନ,
ଧନାଗମୋପାୟ ଶିଖାଏ ଯେ ପୁଣି
ଅଟଇ ସ୍ୱପ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିନ ।
ଦାତା ବୋଲି ମଣି ନିଜକୁ ସବଦା
କି ଦୁଃଖ ମିଳେ ଜୀବନେ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅନୁଗ୍ରହ ନଦେବା ଲୋକର
ଭଗ୍ନାର ଭରିତ ଧନେ ।

ସକଳ ପଦାର୍ଥ ନଦେଇ କୁଣୀକୁ (ପେଟକୁ)
 ଠକିବା କାହିଁକି ତାକୁ,
 ନ ଚୋରାଇ କିଏ କେତେବେଳେ ଭବେ
 ତଡ଼ି ଦରଦ୍ରତାକୁ ।
 ଏବଂ ବଧ ବାଣୀ ଶୁଣି ଶତଦ୍ରବୁ
 ଭଉଁରିଲେ ତତକ୍ଷଣେ,
 ବେଦ ପୁରାଣର ପ୍ରାମାଣିକ କଥା
 କରି ନିନ୍ଦା ଅକାରଣେ ।
 ପୁତ୍ର ଆଚେତ ସୁକୁଚ ଦୁଷ୍ଟତ
 ନକର ନିତି ସୁରଣେ,
 ଧର୍ମବାଦୀ ଦେଇ ଯାପିଲେ ସମୟ
 ଜୀବନଟା ଅକାରଣ ।
 ନାଶ୍ଟଦାଷ୍ଟ ସିନା ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦୋଷ
 ସବୁର ଦୃଶ୍ୟ ଭବେ,
 ତେଣୁ କେତେବେଳେ ଯି ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚୁରିତା
 ନୁହଇ ଶୋଭନ ଲବେ ।
 ଧର୍ମ ପ୍ରତିକୂଳ ବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ
 ନୁହଇ କେବେ ଶୋଭନ,
 ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ି ଦୁରୁଥବା ବୁଦ୍ଧି
 ହେବ କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ।
 ରେ ପ୍ରଜ୍ଞାନ ପାପି ! ଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିରେ କି
 କରିବୁ ଧର୍ମ ଖଣ୍ଡନ,
 ବୁଝାରେ ଗପିଲେ କଣ ଓଷ୍ଠ ଦ୍ରବ୍ୟ
 କରିବ ଏବେ ଜ୍ଞେୟନ ।
 କହୁ କହୁ ଏହା କଳି ଓ ହାପର
 ଠିଆ ହୋଇ ସମ୍ମୁଖରେ,
 “କୁଶଳ ପରୁର ଶ୍ରୀଲେ ଯାଉଛୁ
 ଦମୟନ୍ତୀ ସ୍ୱର୍ଗମୁଖେ ।
 ଦେବତାଏ ତହୁଁ ଶ୍ରବଣେ ହସ୍ତର
 ଅହେତୁକ ଅହଂକାର,
 “କହିଲେ ଟେକୁଛି ବିବାହ ବିଷୟ
 କରି ଅଯଥା ବିଚାର ।
 ଯୁବ ଜନଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଗଦକୁ
 ଖବ କରୁଥିବା ନଳ,

ଦମୟନ୍ତୀ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କଲେଣି
 ଗମନ ହେବ ନିଷ୍ଠୁଳ” ।
 ଶୁଣିବାରୁ କଳି ଏକଥା ସହସା
 କହିଲେ ଭୈମୀକ ବଳେ,
 “ଆଣିବୁ ଓଟାର ନଳ କବଳରୁ
 ଯାଇ ନିଷ୍ପତ୍ତ ହେଲେ ।
 ଅନାଦର କରି ଦେବତାକୁ ଭୈମୀ
 ବରଲ ଯେବେ ନୈଷଧ,
 ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିଲ କପରି
 ନକର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବଧ ।
 ଅବଜ୍ଞତ ହୋଇ ବୃହକୁ ଫେରିବା
 ହେବ କି କେବେ ଉଚିତ ?
 ଆନ୍ତରିକ ଶେଦ ଗୋପନ କରିବା
 ଅବଶ୍ୟ ସଦା ଗର୍ହିତ ।
 ଦେବତା ସକଳ ବାରିଣ କଲେ ହେ
 ନଶୁଣି କାହା ବଚନ,
 ନିଷଧାଭିମୁଖ ଗଲେ ଛଦ୍ମବେଶ
 ହାପର କଳି ବହନ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦୈବତ ତଦନ୍ତେ ସ୍ୱପ୍ନରେ
 ଗଲେ ଆନନ୍ଦ ମନରେ,
 ଏଦୁହେଁ ନିଷଧ ଦେଶରେ ପ୍ରବେଶି
 ବୁଲିଲେ ଶୂନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ।
 ନିବର୍ତ୍ତନା ଲାଗି ପାପରୁ ମଣିଷ
 ଠାବେ ଠାବେ ଯତନଶ,
 ବେଦ ପଢ଼ୁଥିବା ଦରଶନ କରି
 ନ ଦେଲେ ତଳେ ଚରଣ ।
 ନଳଭୀମଜାଙ୍କ ହାନି କରିବାକୁ
 ଖୋଲିଲେ ହେଁ ଛୁପୁମାନ,
 ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ପୁରେ ହେଲେ ବିଚଳିତ
 ନପାଇ କାହିଁ ସଂଧାନ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ପ୍ରବେଶି ନଳଗୃହାଗମେ
 ଦେଶି ତରୁ ଶ୍ୱେତକ (ବାହାଡ଼ା)
 ଆଗେହି ସେଥିରେ ନେଲେ ଆଲମ୍ବନ (ଆଶ୍ରୟ)
 ଜାଣିବାକୁ ରହିତକ ।

ପେଟକ ସଦୃଶ ବସା ବାନ୍ଧ କଳି
 ରହିଣ କଳି ଦୁମରେ (ବାହାଡ଼ାଗଛ)
 ନଳ ଦମୟନ୍ତୀ ଛୁଦ୍ର ଖୋଜେ ଚୁହଁ
 ସୌଧ ଗବାକ୍ଷ ପଥରେ ।
 ରହିଥାଏ ବଂସ ଦ୍ଵାପର ଭୂତଳେ
 ଦୋଷତତ ଅନ୍ୟେଷଣେ,
 ଜାଣିବାକୁ ଅବା କଳି ହୃତ ଲାଗି
 ନଳ ଅନନ୍ତ କରଣେ ।
 କେଡ଼େ ପ୍ରଣୟିତ ହେଲେହୁଁ ମଣିଷ
 ହେଉ ଦୋଷ ଢାଞ୍ଚରେ,
 ପର ଦୋଷ ବାଛି ପରାବଦ ସିନା
 ଅନବରତ ସଂସାରେ ।

ନବମ ସର୍ଗ

ଛୁଦ୍ରାନ୍ୟେଷାଁ କଳି ନିଷଧ ଦେଶରେ
 ଦ୍ଵାଦଶ ବରଷ ରହି ଗୁପ୍ତରେ,
 ଦେଖିଲୁ ନଳକୁ ନ ଧୋଇ ଚରଣ
 ବସିବାର ପୂଜା ଲାଗି ସଞ୍ଜରେ ।
 କରି ତା ଦର୍ଶନ ନୈଷଧ ଶୟରେ
 ଗୋଟିଏ ରୂପରେ ପଶି ତରସା,
 ଅପର ରୂପରେ ପୁଷ୍କରିକୁ କହେ
 ଭାଇ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ଖେଳିଲେ ପଶା,
 ଅନୁକୂଳ ଦାନ ପଡ଼ିବ ଭୁମର
 ସବସ୍ତୁ ହରାଇ ନଳ ରଜନ,
 ଯିବେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଚଳା ହୋଇ ଭୁମ୍ଭେ
 କରିବ ସୁଖରେ ପ୍ରଜା ପାଳନ ।
 ଏ ବଚନ ଶୁଣି ଲେଖେ ପଡ଼ି ତଦା
 ନୈଷଧ ସମୀପେ ଯାଇ ପୁଷ୍କର,
 ଭ୍ରମଜା ସମକ୍ଷେ ଡାକେ ଦନ ଦନ
 “ଅକ୍ଷତୀତା ଲାଗି ଆସ ସବୁର” ।
 ପୁଷ୍କର ଆହ୍ଵାନ ସମ୍ଭାଳ ନପାରି
 ବାଜି ରଖି ପଶା କଲେ ଆଗମ୍ଭେ,
 ଦୈବବାଣୀ ବୋଲି ବିରୁର ବିରୁର
 ପୁଷ୍କର ହୃଦୟେ ଧଇଲୁ ଦମ୍ଭ ।

ନଳ ଦେହେ କଳି ଥିବାରୁ ଦୁଷ୍ଟମ୍ଭେ
 ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ ଏବେ ରଜନ,
 ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁରୋଧୀ କରିଲେହେଁ ମନା
 ନ ପଶିଲୁ କାନେ କାହା ବଚନ ।
 ଅନନ୍ତର ୧୨ରୁ ଅନ୍ତଃପୁରେ ଯାଇ
 ଦିଅନ୍ତେ ଏ ବାଣୀ ଦମୟନ୍ତୀକ,
 ଅବଳମ୍ଭେ ଆସି କହିଲେ ନଳକୁ
 “ନହୁଅଁ ଅଶ୍ରୀବ ପଶା ପାଳକ” ।
 ଜୁଅ ଖେଳେ ମାତ୍ର କେ ପାଏ ଗୌରବ
 ଧରଣୀ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁ ସୁଗରେ ?
 ବଧୁ ହେଲେ ବାମ ଏ ଭଲ କରମ
 କରୁଅଛି ଲୋକ ଅସଂଯତରେ ।
 ଦମୟନ୍ତୀ ବାଣୀ ନୈଷଧ ନଶୁଣି
 ମାସ ମାସ ଧରି ଖେଳନ୍ତେ ପଶା,
 ସନ୍ତାନ ମାନଙ୍କୁ ମାତୃଳାଳୟକୁ
 ପଠାଇ ଦେଲେ ସେ ଦୁଃଖେ ତପୋ ।
 ବିଧୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ରାଜ୍ୟ ସହ ନଳ
 ହରାଇ ଶେଷରେ ପତ୍ନୀ ସହୃଦ,
 ଏକ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧି ଗଲେ ବନ ଦେଶ
 ମୁଣ୍ଡି ପୋତି ପୋତି ହୋଇ ଲଜିତ ।
 କିଛିଦିନ ପରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପକ୍ଷୀ
 କେତେକ ପକ୍ଷୀକୁ କରି ବାନ୍ଧଣୀ,
 ଧରିବାକୁ ନଳ ପିନ୍ଧିଥିବା ବାସ
 ଅଶ୍ଵାରୁ ଫିଟାଇ କଲେ ଶେପଣ ।
 ମହା ମୋଦଭର ବହୁଜନମାନେ
 ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ଯାନ୍ତେ ପଲାଇ,
 ହୋଇ ବିବସନ ଦିଶନ୍ତେ ବିଷଣ୍ଣ
 ଭ୍ରମଜା କାନ୍ଦୁ ଖଣ୍ଡେ ଛୁଣାଇ,
 ଦେବାରୁ ତକ୍ଷଣେ ଅଶ୍ଵାରେ ଗୁଡ଼ାଇ
 କାନ୍ଦି ଧକାଇଲେ କି ହେଲୁ ବୋଲି,
 ଆଶ୍ଵାସିତ କରି ବିଦର୍ଭ ଯିବାକୁ
 କହିଲେ ଭ୍ରମଜା ହୃଦୟ ଖୋଲି ।

ନ ମଙ୍ଗି ସେଥିରେ ବସି ପଡ଼ନ୍ତେ ସେ
 ପୂର୍ବ କଥାମାନ ଶ୍ରବ ମନରେ,
 ବରାହେହା ଭୈମୀ ତାଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନେ
 ବଳପିଲେ ରହି କରୁଣ ସ୍ଵର ।
 ବିଶ୍ରାବଣ ସମେ କରନ୍ତେ ପ୍ରବେଶ
 ଦଶଦଶ ହେଲୁ ଅଛାରମୟ,
 ଦିନଯାକ ଚାଲି ଶ୍ରୀମାତା ଶ୍ରୀମଜାକୁ
 ନିଦ୍ରାଦେବୀ ଆସି କଲ ଅଥୟ ।
 ଭର୍ତ୍ତା ସମୀପରେ କଲେ ସେ ଶୟନ
 ସଚେତନ ରହି ନିଶ୍ଚୟପତି,
 ଶ୍ରବକଲେ ଶ୍ରୀର ପଲଙ୍କବା ପାଇଁ
 କରି ବିସର୍ଜନ ବୈଦର୍ଭ ସଙ୍ଗ ।
 କଳ ଆକର୍ଷଣ କଲେ ଏକ ଦିଗେ
 ସେହୁ ଆକର୍ଷଣ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ,
 ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ପରିଶେଷେ
 ପଲଙ୍କଲେ ଗୁଡ଼ି ଜାୟା ବନରେ ।
 ହେବାରୁ ଜାଗ୍ରତ ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀମଜା
 ନଥିବାର ନଳ ପାଶେ ଚାହାର,
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲେ ବିକଳେ
 ବଧାତାକୁ ନିନ୍ଦା ବାଉକୁବାର ।
 ବେଳେ ବେଳେ ଗୁଲୁ ଅନ୍ତରାଳେ ରହି
 କାହାନ୍ତି ପ୍ରାଣେଶ ବୋଲି ବିକଳେ,
 କରନ୍ତି ରୋଦନ ଘର ଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ି
 ଧୁସରିତା ହୋଇ ଲେଟି ଭୁତଳେ ।
 ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲି ଦୁର୍ଗମ ବନରେ
 ଅବସନା ହୋଇ ଶିଳ ଭପରେ,
 ବସି ବଳପିଲେ ପତି ଗୁଣ ଗୁଣି
 ଭର୍ତ୍ତା ମୃତ୍ୟୁ ନାଶ ପରି କାତରେ ।
 କପୁତ ସମୟ ବଳପି ଏପରି
 ପତି ବିକ୍ରେଦରେ ହୋଇ ଦୁଃଖିତା,
 ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ଚଉଦିଗେ ଗୁଣି
 ଯାଉଥାନ୍ତି ଚାଲି ରାଜ ବନିତା ।
 ପୁଣର ସମୟ ଜାଇଥିବା ଯାଏ
 ନ ଘଟଇ କେବେ କାହା ଜୀବନେ ।

ଭବିଷ୍ୟ ପତନ ଲାଗିଛି ସନ୍ତତ
 ଶ୍ରାବ୍ୟ ଅନୁଗତ ସବେ ଭୁବନେ ।
 ନିର୍ଜନ କାନନେ ତିନ ଦିନ ଚାଲି
 ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ତାପସାଶ୍ରମ,
 ନିୟମୀ ଋଷୀଏ ରହୁଥିଲେ ଯହିଁ
 ଜଳ ପତ ଖାଇ ଆଚର ଦମ ।
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ ପ୍ରବେଶି ଚାହିଁରେ
 ଜଳ ସମାପ୍ତର ଆଗ ପୁଛନ୍ତେ,
 ଭବିଷ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ବୋଲି କହି
 ଅନ୍ତର୍ହିତ ଋଷିଗଣ ଏ ଅନ୍ତେ ।
 ଶୋକାକୁଳ ଭୈମୀ ଦଶନ କରି ତା
 ବିସ୍ମିତ ଚିତ୍ତରେ ଗୁଡ଼ି ସେ ସ୍ଥାନ,
 ଗତଲ ଖୋଜି ଖୋଜି ବହୁଦୂର ଶେଷେ
 ପଡ଼ିଲୁ ଲୋଚନେ କେତନମାନ ।
 ସେ ପୂର୍ବ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ
 ରହିନ୍ତି ଆଗରେ ରାଜପ୍ରାସାଦ,
 ଗଲେ ଭିତରକୁ ସେ ଶ୍ରୀମ ନନ୍ଦନା
 ଲାଭି ଅବଳମ୍ବେ ରାଜପ୍ରାସାଦ ।
 ସମାଦର ପାଇ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ
 ଚାହିଁଲେ ସେଠାରେ ନିରୁଦ୍ଧ ବେଗରେ,
 ନିଷ୍ପଥପତିଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଶ୍ରୀକ୍ଷନ୍ତେ
 ଗଲେ ଅନ୍ତେଷ୍ଠେଶ ରାଜକିଙ୍କରେ ।
 ଏଣେ ବୈଦର୍ଭୀକ କରି ପରିତ୍ୟାଗ
 ପ୍ରବେଶି ନୈଷ୍ଠ ଗହନ ବନେ,
 କଲେ ସନ୍ଦର୍ଶନ ଯାଉ ଯାଉ ବ୍ୟଗ୍ର
 ଶୋଇଥିବା ନାଗରାଜ ଏଥିରେ ।
 ନାଗଦାଉଣାପେ ପଡ଼ିଥିବା କଥା
 କହି ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରିବା ପାଇଁ,
 ଅନୁରୋଧ କରି କହନ୍ତେ ନଳକୁ
 ଅନ୍ୟସ ନେଲେ ସେ ବିଶ୍ଵାସେ ଧାଇଁ ।
 ଅନ୍ୟସ ନେଉଣୁ ଦଂଶନ କରି ସେ
 ଜଳ ରୂପ କରି ଅପହରଣ,

“କହିଲୁ, ଯା ହେତୁ ପାଉଁଜି କଷଣ
 ଏ ଶିଖରାଳରେ ତାର ମରଣ,
 ଅସନ୍ନତା ଦଶ ଅଯୋଧ୍ୟା ଭୂପତି
 ରତ୍ନପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ସାରଥୀ,
 ଅଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟା ଦେଇ ଅସନ୍ନତା ଶିଖି
 ବୋଲାଇବା ପରେ ପାଶକରଥ” ।
 ଦୁଇ ବିଦ୍ୟାବଧୁ ପ୍ରଦାନ ନଳକୁ
 ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପୁନଶ୍ଚ “ପିତ୍ର ଏ ବାସ,
 ସୁରଣେ ମୋ ନାମ ପାଇବ ସୁରପ
 ଏକଥା ନକର କିଛି ପ୍ରକାଶ” ।
 ଏମନ୍ତ ବନେ କହି ନାଗରଜ
 ହେଲେ ଅନୁହିତ ସେଷାନ୍ତ ଶ୍ରେଣେ,
 ନିଷଧାଧିପତି ଅଯୋଧ୍ୟାଭ୍ରମୁଖେ
 ଗମିଲେ ନିର୍ଜନ ବନ ପଥରେ ।
 ନଗରେ ପ୍ରବେଶି ଦଶମ ଦିନରେ
 ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ ନୃପତିକଣ୍ଠା,
 ଅଶ୍ୱ ଶୂଳନାରେ ଧୁରଣ କହନ୍ତେ
 ସେ କର୍ମେ ନିୟୁକ୍ତ ଦେଲେ ତରସା ।
 ନଳଦମୟନ୍ତୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶରେ ଶ୍ୱମ
 ବିଚଳିତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବିପ୍ରକୁ,
 ଅନ୍ୟେଷଣ ଲଗି ପଠାଇଲେ ଖରେ
 ପାଥେୟ ପ୍ରଦାନ ତଉହିବକୁ ।
 ସୁଦେବ ନାମକ ଜନେକ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ତେଦି ରାଜ୍ୟ ଗଲୁ ସନ୍ତାନ ପାଇ,
 ପତି ବିଚ୍ଛେଦରେ ମୁନୀ ଶ୍ୱମଜାକୁ
 ରାଜପ୍ରାସାଦରେ ଭେଟିଲୁ ଯାଇ ।
 ରାଜାବଣୀ ଦ୍ରୁପ ଆଶ୍ୱାସିତ କରି
 ନରପାନେ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ପଠାଇ,
 ପିତ୍ରାଳୟେ ଆସି ବଦଳିଲୁ ମନ
 ଜନକଜନନୀ ଦର୍ଶନ ପାଇ ।
 ପ୍ରୀତ ଶ୍ୱମ ସିନା ତନୟାକୁ ଦେଖି
 ନଳ ବିନା ଭୈମୀ ହୋଇ କାତର,
 କହିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଆଶିଲେ ଖୋଜି
 ଅବଶ୍ୟ ଅଗରେ ତେଜବ ଧର ।

ଏ ଧମକ ତାଙ୍କ ଅଶନି ସଦୃଶ
 ତପଣେ ଭେଦିଲୁ ହୃଦ ମଧ୍ୟରେ,
 ତକାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପ୍ରେରିଲେ ଚୌଦିଗେ
 ନଳ ଅନ୍ୟେଷଣେ ଜନକ ଖରେ ।
 ଶିଖାଇଲେ ଯା ଭୈମୀ ସେମାନଙ୍କୁ
 ଗଲବେଳେ ଖୋଜି ନିଷଧେଶ୍ୱର,
 ସେତକ ସେମାନେ ସଦା ଉଦୟରେ
 ଗାଉଥାନ୍ତି ବୁଲି ଗ୍ରାମନଗର ।
 ଅଯୋଧ୍ୟା ନରେଶ ସୁତ କାନେ ଦିନେ
 ପଡନ୍ତେ ବିପ୍ରଙ୍କ ସବୁ ବଚନ,
 ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର, “କୁଳସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ହେ”
 ରଖନ୍ତି ହୃଦୟେ କରି ଗୋପନ ।
 ନ ବହନ୍ତି କୋପ ସ୍ୱାମୀ ବିଚ୍ଛେଦରେ
 କବଚ ସଦୃଶ ତାଙ୍କ ରେଷି,
 କରେ ପ୍ରାଣ ଗଣା ଆପଦ କାଳରେ
 ଆଉ ବା ନଥାଉ ସମୀପେ ମିତ୍ର ।
 କରୁ ବା ନକରୁ ସକାର ପତ୍ନୀକ
 ପତି ପ୍ରତି କୋପ ସଦା ଅବଧି,
 ପତିହୀନ ଦେବତା ପତ୍ନୀର ଏ ଭବେ
 ଆଉ ବା ନଥାଉ ପାଶରେ ନିଧି ।
 ସାରଥୀଠାରୁ ଏ କଥାମାନ ଶୁଣି
 ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲେଉଟି ଭୈମୀ ସମ୍ମୁଖେ,
 ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବଖାଣିବାରୁ ତା
 ଲେତକ ଲେତନେ ମଜ୍ଜିଲେ ଦୁଃଖେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଶ୍ୱମଜା ସୁଦେବକୁ କହେ
 ସେ ନୃପ ନିକଣା ଯାଇ ସଭର,
 ପୁଣି ସୁପୁର ଶ୍ୱମ ଦୁହିତାର
 ହେବ କାଲି ବୋଲି ଦିଅ ଖବର ।
 ଏ ଆଦେଶ ପାଇ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଯାଇ
 ଦିଅନ୍ତେ ବାରତା ମୋଦେ ଭୂପତି,
 ସାରଥୀ ନଳକୁ ଡାକି ଆଦେଶିଲେ
 “ଅଶ୍ୱ ଯୋଗ ରଥ ଆଣି ଝଟକ” ।
 ଏ ଆଦେଶ ମାନ ଅଶ୍ୱଶାଳିନ୍ତ ସେ
 ଚଟୁଳ ଦୋଷକ ଆଣି ରଥରେ,

ଯୋଗ ନରପତି ପାଶେ ରଖିବାରୁ
 ଆଗେହି ବଦର୍ ଗଲେ ବ୍ୟସ୍ତରେ ।
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ପଥେ କହୁହେ ନୁ ପଡ଼ି
 ତରୁଣ ସେ ଅତି ଦୁଃଖ ଶୀତାରେ,
 ଉତ୍ତରରେ ତାକୁ ନଳ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
 ଧୁରନ୍ଧର ସେହି ଅଶ୍ରୁ ବଦ୍ୟାରେ ।
 ଆଗ୍ରହେ ନୁ ପଡ଼ି ଅଶ୍ରୁବଦ୍ୟା ଶିଖି
 ଶିଖାଇଲେ ତାକୁ ପାଶକ ଶୀତା,
 ଫଳେପ୍ର ମଧ୍ୟେ ଆଦାନେ ପ୍ରଦାନେ
 ନରହରୁ କା'ର ମାନସେ ପୀଡ଼ା ।
 ଶିଖିବାମାତ୍ରେ ଅସବଦ୍ୟା ନଳ
 କଳି ନବମୁଖ ହୋଇ ନିର୍ଗତ
 ଅଭିଶାପ ଭୟେ କୃତାଞ୍ଜଳିପୁଟେ
 ନଳଙ୍କର ହେଲୁ ଶରଣାଗତ ।
 ନିଜ ରୂପ ନଳ କରଲେ ଧାରଣ
 ବିଦାୟମାଗି ଗଲୁ ତଦନ୍ତେ କଳି
 ନେଲେ ନୁ ପଡ଼ିକ ସ୍ୟନ୍ଦନ ଲୋଇ
 ନୌଷଧ ଚଞ୍ଚଳେ ଚଞ୍ଚଳ ଭଳି ।
 କୁଣ୍ଡିନ ନଗରେ ପ୍ରବେଶିଲୁ ବେଳେ
 ଘୋର ଘୋଷଜାତ ହେଲୁ ଉପର,
 ନଳ ରଥ ବୋଲି ଦମୟନ୍ତୀ ମନେ
 ଉତ୍ସୁକେ ସନ୍ଦେହ ଥରକୁ ଥର ।
 ଶ୍ରୀମ ସମୀପକୁ ନୁ ପ ଉତ୍ତପର୍ଣ୍ଣ
 ଗଲେ ଅନନ୍ତର ଉପ ଓହ୍ଲାଇ,
 ବସିଲେ ନୌଷଧ ସ୍ୟନ୍ଦନ ହୋଡ଼ରେ
 ତରବର ହୋଇ ଅଶ୍ରୁ ଫିଟାଇ ।
 ଦୁଇଦେଶ ପତି ମିଶାମିଶି ହୋଇ
 କଲେ ସମ୍ପାଷଣ କିଛି ସମୟ,
 ବିବାହର ଚିହ୍ନ ନ ଦେଖନ୍ତେ ନୁ ପ
 ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ତାକୁ ହେଲୁ ପ୍ରହସ୍ୟ ।
 ଏକାକେ ଶ୍ରୀମଳା କେଶିମଳ ଠାର
 ରଥହୋଡ଼େ କିଏ ବୋଲି ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ,
 ବୁଝାବୁଝି କରି କହିବ ବୋଲି ସେ
 ଗଲୁ ରଥପାଶେ ତୁଣ୍ଡେ ତଦନ୍ତେ ।

ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ କେଶିମଳ ଯାଇ ନଳପାଶେ
 ଜାତି ବୁଲି ନାମ ଭୈମୀ ଆଜ୍ଞାରେ,
 ଉତ୍ତରରେ ନଳ ବିଷମାବସ୍ଥାରେ
 କୋପ ଅଶୋଭନ ସଦା ସଂସାରେ ।
 ଆହୁର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରମ ଦର୍ଶନେ
 ସେ ସବୁ ଲେଉଟି ଭୈମୀ ଆଗରେ,
 କହନ୍ତେ ସେ ମନେ ନଳ ବୋଲି ଶ୍ରବ
 କହିଲେ ମାତାକୁ ଦୃତ ସ୍ଵରରେ ।
 “ଆସିଛନ୍ତି ନଳ ତକାଇ ଆଶନ୍ତୁ
 ବୋଲି ଶ୍ରବିବାରୁ ଅନୁଜ୍ଞା ପାଇ,
 ଆଶିଲୁ ସଙ୍ଗରେ କର ନିବେଦନ
 କେଶିମଳ ତତ୍ତ୍ଵେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ।
 କଳେଟକ ନାଗ ସ୍ଵରଣ କରନ୍ତେ
 ନିଜରୂପ ପାଇ ସେଠାକୁ ନଳ,
 ଯାଇ ମିଶାମିଶି ହେଲେ ପତିପତ୍ନୀ
 ନବର ଭିତରେ ପଡ଼େ ଚନ୍ଦ୍ରଳ ।
 ଶୀତାଂଶୁ ଉଦୟେ ବିଭବସା ଦେବା
 ପ୍ରସନ୍ନତା ଲଭ କରେ ଯେମନ୍ତ,
 ପତିକ ମିଳନେ ସେ ଶ୍ରୀମନହମ୍ପା
 ପ୍ରମୁଦତ ଚିତ୍ତ ହେଲେ ତେମନ୍ତ ।
 ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତେ ନଳ ଦମୟନ୍ତୀ
 ଉତ୍ତପର୍ଣ୍ଣ ନୁ ପ ଆଶିଷ ଦେଇ,
 ନିଜ ରାଜଧାନୀ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଗଲେ
 ଅନ୍ୟ ସାରଥ୍ୟକ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ।
 ଶୁଣୁରାଜପୁରେ ରହି କିଛିଦିନ
 ଅଶ୍ରୁ ହସ୍ତୀ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ସଙ୍ଗରେ,
 ନିଜ ରାଜଧାନୀ ନିଷଧକୁ ଯାଇ
 ପୁଷ୍କରକୁ ନଳ ଡାକିଲେ ଖରେ ।
 “ପୁଷ୍କର ପଶ ରଖି ଆଉ ଥରେ
 ପଶା ଖେଳିବାକୁ ଆସ ସରୁର,
 କିନ୍ତୁ ମୋ ରାଜ୍ୟ ଦେବ ବାହୁଡ଼ାଇ
 ହାରିଲେ ଗଜାଦି ହେବ ତୁମ୍ଭର” ।
 ମଣିଷଶୋଣିତ ବାଜିଥିଲେ ମୁଖେ
 ମଣିଷ ଦର୍ଶନେ ବ୍ୟାଘ୍ର ଯେସନ,

ପାଶକ ଶୀତାରେ   ଲୁଗିଥିବା ମନ
 ନଳ ବଚନରେ ହେଲୁ ତେସନ ।
 ଶୀତନେ ପୁଷ୍କର   ପାତେ ମ ଶ୍ରବ
 ବସିଲୁ ପୁନଶ୍ଚ ଶେଳବା ପାଇଁ,
 ହାରିଲୁ ଏଥର   ଫେରାଇଲୁ ରାଜ୍ୟ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ତାର ଏଥର ସାଇଁ ।

ରାଜ୍ୟ ପାଇ ନଳ   ମହାମୋଦଭରେ
 ପୁଷ୍କରକୁ ଗୁହ୍ୟ କଲେ ପ୍ରେରଣ,
 ଅମାତ୍ୟାଦି ସବେ   ହେଲେ ହୁଷ୍ଟ ଅତି
 ଅଶାଢ଼ଲେ ପତ୍ନୀ ସନ୍ତାନଗଣ ।

—★—

ଉଦ୍ଧବୋକ୍ତି ଶୁଣି ଦେବଜାନନ,
ଯାଗକୁ ଯିବାକୁ ବଳାଇଲେ ମନ ।
୧ ବିସତନ୍ତ୍ର ପରି ବିଶଦ ବୃନ୍ଦା,
ମଧ୍ୟେ କୃଷ୍ଣ ରହି ଦଶଶ୍ରୀ ସୁନ୍ଦର ।
ମଉଳି ମୁକୁଟ ରତନେ ଖରବ,
କଣ୍ଠେ ଧାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥ କୁଣ୍ଡଳ ଶୋଭିତ ।
ନଖାଗ୍ର ଅରୁଣବର୍ଣ୍ଣ ଅଛୁ ଧରି,
୩ ହରିଶ୍ୟାମ୍ବ ଦଶେ ନ ଲଭିଲୁ ପରି ।
ଅମୃତ ପବନ ସମୀକ୍ଷଣ ଆଣି,
ବୋଲିଦେଇ ମୁଖେ ବଡ଼ାଏ କି ଠାଣି ?
ବିଭୀଷଣ ବିଭୂଷିତ କାନ୍ତଭରୁ,
ଦେଖିଲେ ନୟାଏ ପାପୋର କା ମରୁ ।
ହରିଶ୍ୟାମ୍ବର ବସବଦାନକ,
ହରିକ ଗମନେ ବାହାରି ବାହକ ।
ଦେଖିଗଲେ ଆସି ହେବାକୁ ଖବର,
ଦେନ ଦେନ ଏଣେ ବାଜିଲୁ ଧମ୍ମଧର ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଆସି ରୁପପଟେ ରୁଣ୍ଡି,
ସଙ୍ଗେ ଯିବାଲଗି କରୁଛନ୍ତି ଭୂଷି ।
ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ରହିଛନ୍ତି ସ୍ଵରରେ,
ଧଳାଲେ ଖନନକ ଦର୍ଶଣ ହୃଦରେ ।
ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖ ହେଲୁ ସନ୍ନିହିତ,
ସୁଦୃଢ଼ ନିର୍ମିତ ଧନୁକ ସଜ୍ଜିତ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଭାଷେ ଗୌର ଆରୋହଣ ପରେ,
ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ ଗରୁଡ଼ ସଭାରେ ।
ପଟହ ପ୍ରଣାଦ (ଆନନ୍ଦଧ୍ଵନି) ଉତ୍ତୁଳକେ ଶମେ
ଗଜେ ବାରିଧି ଅସିଲୁ କି ଭ୍ରମେ ।
ଦଶେନ କର ହରିକ ଗମନ
କଲିଲେ ସେ ନଜେ ନୁହଁଇ କେତନ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପିଠ ଖରବ ସାଧନ,
ପୁରପ୍ରାନ୍ତ ଶମେ କଲ ଉଲ୍ଲସନ ।

ଠାଣ୍ଡାପଦ ଦ୍ଵାର ମାଧବ ବେକର,
କରେ ଆଲୋକିତ ଭୂଧରକନ୍ଦର ।
ଅଶ୍ରୁମାନଙ୍କର ଅବାରିତ ଗତି,
କରନ୍ତି ଆତ୍ମତ୍ୟ ଧୂଷଣ ସାରଥୀ ।
ଧୂଳି କ୍ଷୀଡ଼ାଉତ ଏସ୍ତୁଧ କୁମାନଙ୍କୁ,
ଜନନୀୟ ଆସି ନଅନ୍ତ ହୋଡ଼କୁ ।

ଦ୍ଵାରକା ବର୍ଣ୍ଣନା

୧୦ ରୂପୀକର ଗତା ୧୧ ବିପ୍ର ଦ୍ଵାରକାର
କରେ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ସଦା ଆଶାକୁ (ଦିଗ)
ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାନର ଶେଷ ସମ୍ପାଦିକୁ
ଥୋଇଲେକି ଆଣି ୧୨ କୁଣ୍ଡି ଏଠାକୁ ।
୧୩ ଉଡ଼ୁ ଧୂଳି ଚୁଲ୍ଲ ଦଶେ ଶ୍ଵେତମଲ
ଖଞ୍ଜା ଯାଇଥିବା ମଣି ନକର,
ସମୀପସ୍ଥ ସିନ୍ଧୁ ଉତ୍ତମ ତରଙ୍ଗ
ଧୂଳି କି ତରଣ ଥରକୁ ଥର ।
୧୪ ଜାଗବେଦ ପରି ଦଶେ ଦାଉ ଦାଉ
ଛଣା କାଞ୍ଚନରେ ଗତା ଅଞ୍ଚଳ,
୧୫ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ୧୬ ଆଲୋକ୍ୟ ଆକ୍ତି କାରକର
ଦେଇଥିଲୁ କରେ ମାଧୁର୍ୟ୍ୟ ଡାଳି ।
୧୭ ଭୂମିଭୂତଙ୍କର ନିବାସ ମନ୍ଦର
ଧରଥିଲୁ କୋଳେ ମହା ନଗରୀ,
ପୁଣି ରହିଥିଲୁ ଭୂମିଭୂତମାନ (ପବତ)
ସର୍ବ୍ବ ବିହରନ୍ତି ମୁଦେ ଶ୍ରୀହରି ।
ଶୁକାଙ୍ଗ ସଦୃଶ ମରକତ ନିର୍ମିତ
ରଜପଥ କଡ଼ ସୌଧ ଅଳକ (ବାଉଣୀ)
ପାଶେ ପୁରୋଧୀ ଗଲବେଳେ ଆସି
ଦେଖିଲେ ମୁରୁର ମୁଖାରବିନ୍ଦ ।
ଲବଙ୍ଗ କୁସୁମ ମାଲ୍ଲ ଶିରେ ଧରି,
ଶ୍ରୀମଳୟାଦ୍ର ଲଳପାନ କରି ।

୧ ମୃଣାଳର ସୁତା ୨ ସ୍ତୁତି ୩ ହରିଶ୍ୟାମ୍ବ ଅସ୍ତ୍ର
(କେ) କାନ୍ତ-କୃଷ୍ଣ ୪ ଶଙ୍ଖ ୫ ଶତ୍ରୁଂ ୬ କ୍ଷୀତିରଥ
୭ ମୟୂରପୁଷ୍କ

୮ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ୯ ଶିଶୁ ୧୦ ସୁନା ୧୧ ପାତେର ୧୨ ବ୍ରହ୍ମା
୧୩ ତାରାସମୁଦ୍ର ୧୪ ସୁନା ୧୫ ମୟୂର ୧୬ ଚନ୍ଦ୍ରପଟ
୧୭ ରାଜା

ଆଦୁ'ପୁଣ (ଗୁଆ) ଫଳ କରି ଆସ୍ବାଦନ,
ଚମୁରେମାନେ କରିନ୍ତି ଗମନ ।
ପ୍ରବେଶନ୍ତେ କେମେ ତୟୋଧି ତଟରେ
ସରବେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ ମୋଦଭରେ
ଏ ଅମୋଧ ତଟାଧିବାସୀଏ ଭରେ
ମୁରୁର ଦର୍ଶନ ଲାଗି ମୁଦରେ
ଞ୍ଜଳାନ୍ତସ୍ତକକୁ ଧରି ହସ୍ତରେ
ଗଲାଇଲେ ଭାଙ୍ଗି କଣ୍ଠ ଦେଶରେ

ପଦଭଜ ଶ୍ରୀପଦର

ନେଇ ଲଗାଇଲେ ଯେ ଯାହା, କପାଳେ

କରି ପ୍ରବ ଥରଥର ।

ଉର୍ମିରୁପ ବାହୁ ପ୍ରସାର କରି
ପାଶ୍ଚେଟି ନେଲ କି ସିନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀହର
ଅପଦ ଶବ୍ଦ ତୁଲ୍ୟ ଯାଇ ନିକଟ
ଶୁଣି ଚମକନ୍ତେ ଧୂଳି କାରିଣୀ (ହାତୀ)
ତେଣେ ବାହକଗଣ

ଆସି ସମ୍ଭାଳିଲେ ଚତୁର୍ଥ ସେମାନଙ୍କ

କ୍ଷୁଧା କରି ନିବାଣେ ।

ଭୈବତକ ଗିରି ପତ୍ରନ୍ତେ ନେସରେ
ବାହାରିଲେ ସବେ ଆନନ୍ଦ ମନରେ ।

ଆସି ବୁଜି ବୁଜି ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦରେ
ଭୁଲିଛନ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧେ ପ୍ରମୋଦଭରେ
ତା ପଛରେ ଥିଲେ ଶତ୍ରୁଶେଖର
ହାସ୍ୟସ୍ପଦଭୟେ ଭୁଲନ୍ତି ଶର
ପଶିଲେ ଗିରିଦେଶରେ

ଫୁଲହରକର ଶୁଭ୍ରଭାତରେ

ଭୂରେଶ୍ଵ ନରେ ପ୍ରସରେ ।

ନାନାବିଧ ଏନଗେ ୧୦ ନଗ ପୁରତ
ଫଳପୁଷ୍ପସ୍ତରେ ସଦାନମିତ
ତରୁମାନଙ୍କର ମହାଶ୍ରୁତ
ଦେଖି ଅଧିଗାମୀ ଯାନ୍ତି ଓହ୍ଲାଇ

୧ ସମୁଦ୍ର ୨ ପୁଷ୍ପମାଳ ୩ ମେଘ ୪ ଅଶ୍ଵ ୫ ଶାକ୍ତ
୬ ହାତୀମାନେ ୭ ଗଧ, ୮ ଦୋଷ୍ଟା ଗଧ ହରି-ଗଧ
୯ ବୃକ୍ଷ ୧୦ ପବନ

ନିର୍ମାଣ ତହିଁ ଶିବର

ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ କେଶବ ସହିତ

ସରବେ ହେଲେ ଅସ୍ଥିର

୧ ପିତୃମନ୍ଦିର ପଲ୍ଲବ ଖାଇବା ଲାଗି
ଶିବେଧି ଟେକି ଉଷ୍ମ ହେଲ ସରଗୀ

ବିଶାକୁଭ ଶ୍ୟାମ ମରକତ ମଣି

ଶଶିମାନ କବ ପାରିବ ଗଣି ।

ଧରଣ୍ଡ ଗିରି ଚାକୁର୍ଦିଗରେ

ଆସି ସଫଳରେ ଅଙ୍କକରରେ

ଦିଏ ଆଶି ଝଲସାଇ

ଦୁବାଦଳ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ କୃଷି ଦେଶ

ଦେଉଛି ପ୍ରାୟ ବଡ଼ାଇ ।

୨ ବଟପ ବୋରି ଶବ୍ଦନୀଦଳ

୪ ପୃଷ୍ଠ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଶେ ଶ୍ୟାମଳ

ନବ ନାପବନ ପୁଷ୍ପ ଚରୁଷିତ

ଶରସ୍ତ୍ର ରୁକାବଳୀ ଦେଖି ମୋହିତ

ଗଲେ ସମୀପକୁ ପିପି

ମଧୁ ପିଇ ପିଇ ପେଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି

ପୁଢ଼ାଇଲେ ରାତି ହସି ।

ନବନିର୍ମିତା ଯାଇ ବାହକ ଗଣ

ପଶୁ ସଙ୍ଗରେ କଲେ ଭୃଷା ହତଶ ।

ଇଭକୁଳ ଆଲୋକ ହସ୍ତ ଅଗ୍ରରେ

ନିଷ୍ଠ ଆଶି ଇଡ଼ିଲେ ଯେହା ଅଙ୍ଗରେ

ଶରମ୍ଭାବଦେୟା ନଦେଶ ଅଳ୍ପଶାସ୍ତ୍ର

ପାଇଲେହେଁ ନମାନ ହୁଏ ଉପାତ ।

ଫୁଲୁକାଶୁକପଟ ହାସ ନିର୍ମିତ

ଏକମୁକାର ନିଭ ଅତି ଶୋଭିତ

ନରାଧିପ ତମ୍ଭୁ ଶୁରପଟରେ

ଦେଖିଛନ୍ତି ଗଜ ଅତି ମୋଦରେ

ବେଳେ ବେଳେ ଧୂନ ଗୁଡ଼ି

୧ ନିମ୍ବପତ୍ର ୨ ଶାଖା ୩ ବୃକ୍ଷ ୪ ପତ୍ର ୫ ଶୋଭିତ
୬ ଭ୍ରମର ଶ୍ରେଣୀ ୭ ମତୁଆଳ ହାତୀ ୮ ଶୁଭ୍ରବସ୍ତ୍ର
୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଆକାର ସଦୃଶ୍ୟ

ଥୋଇଲେ ଆଗରେ ଇଷ୍ଟ କାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ
 ଦିଅନ୍ତି ସୁଗେ ଫେପାଡ଼ି
 ଅବତାରନାନ୍ତେ ଭୁବନଗଣ
 ଦେହଚର୍ଚ୍ଚର ନିକଟ ଧାରଣ
 କରି ଲେଉଟିଲେକିଶ୍ରୀମ ସ୍ଥାନେ
 ଅଶ୍ରୁପାଳ ସଙ୍ଗେ ଦିନାକସାନେ
 ହରିତ ଚୂଷାକୁ ଚରି
 ଶ୍ରୀବାରେ ଲେଳି ଧକ୍କିଣିକା ସହ
 ଶଦନଳିକା ମୁଖେ ଧରି ।
 ଶଇଳ ମାଧୁସୂଦେଶି ଦନ ଦନ
 କୃଷ୍ଣ ମନ ହେଲେ ବିଷ୍ଣୁ ଉତ୍ପଳ
 ହସ୍ତିନାକୁ କାନ୍ତ ଦିବା ବାଟ ଜାଣି
 ସୁମେରୁ ଶୃଙ୍ଗକ ରାଜବଳ ଆଣି
 ଦେଇଛନ୍ତି ତୋଳି ବାସବତକୁଳ
 ହୋଇଛନ୍ତି ଯହିଁ ସବୁ ଜୀବଠୁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା

ଫୁଲୁଷାରକର ଅସ୍ଥାବଳରେ
 ଲୁଚି ଦିବାକ୍ଷଣି ମେଘା ମାତରେ
 ଶଗୁନ ବିଚିତ୍ର ପଣି ଶୁଭେଷେ
 ଶାବକୁ ଖୁଆଇ ଦେଲେ ଶୁଭେଷେ
 ଆଶିଥିବା ଶାନ୍ତତକ
 ଫଳଦମ୍ପତି ଏ ପ୍ରଦୋଷକାଳ
 ହେଲଣି ଦୁଃଖ ଦାୟକ ।
 ଗୁହାଭ୍ୟନ୍ତରୁ ତମଃ ପଟଳ
 ଆସି ଘୋଡ଼ାଇଲ ଏ ଭୁମଣ୍ଡଳ
 ପଦ୍ମିନୀ ବଦନ ଦିଶେ ମଳିନ
 ତେଜୋମୟ ରବି ହୁଅନ୍ତେ ଲୀନ
 ଦୈବ ହେଲେ ପ୍ରତିଭୁଳ

୧ ହେଷାଧ୍ୟାୟ ୨ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବେକର ଝୁଲୁଛି
 ୩ ମୁଖରେ ଲଗାମ ୪ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୫ ପକ୍ଷୀମାନେ
 ୬ ଆନନ୍ଦରେ ୭ ଚଞ୍ଚଳ ୮ ଚନ୍ଦ୍ରବାକ ପକ୍ଷୀ

ପାରିବ କେ ଏଡ଼ି ତା ଦାଉ ଜଗତେ
 ସରେଲେ ଅର୍ଥ ବିପୁଳ ।
 ତମୋବ୍ୟାପ୍ତି ୧୨ମୀ ନକ୍ଷତ୍ର ପାଳ
 ଝଟକଲେ ନଭେ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖାଇ
 ଶ୍ରୀଚରଣ ପ୍ରାଣ ଦିଶେ ଉଦ୍ବିତ
 ହୁଅନ୍ତେ ଧରଣୀ ଶୁଭେ ପ୍ରାବିତ
 ତମଗଲ ଅପସରି
 ବାଗି ଜାଲ ପରି ତଳ ଉପଭକ୍ତ
 ନଭୁଲୁ ଲେକକୁ ହରି ।
 ଶ୍ରୀପ୍ରାଣୀ ଲଲିତରେ ଚନ୍ଦନ ବିନ୍ଦୁ
 ପରି ଦିଶୁଥିଲା ଏକାଲେ ଲବ୍ଧ
 କୁମୁଦିନୀ ବାଳା ସର ଭିତରେ
 ଅନାଇ ଦେଲେ ପ୍ରମାଦଭରେ
 ଫୁଲୁଷାରକର
 ସୌଦାମିନୀ ବେଗେ ତା ଅଙ୍ଗ ପ୍ରଭାଶେ
 ଶକୁଣେ ମୋଟ କଲୁ ଛୁଡ଼ି ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାଂଶୁ ଶୀତଳ ଶୁଭେଷେ
 କରନ୍ତେ ଶୋଭିତ ଫାନ୍ଦିନୀପତି
 ଉପଭୁକ୍ତ ଟେକି ବାଉଁଶ ବାରି
 ପ୍ରଳୟ ଗର୍ଜନ କରୁଥିବାର
 ଶୁଭଲ ରାତି ଭିତରେ
 ଇନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ
 ପାଞ୍ଚଲ କି ରୋଷଭରେ ?
 ନିଶା ଅବସାନେ ଉଠି ଦୈବଲିଙ୍ଗେ
 ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ଲୁଗି ମାଧବଙ୍କର
 ମୃଦଙ୍ଗ ବଜାଇ ହରିନାମ ଗାଇ
 କଲେ ଶିବଧ୍ବନି ଧରକୁଧରି
 ସେହି ମଞ୍ଜୁଦୋଷ ପଡ଼ନ୍ତେ କାନରେ
 ତରବର ହୋଇ ଏନ୍ଦ୍ରପ୍ରକର
 ୧୦ ଶୟାନୁ ଉଠି ପ୍ରାଚୀକୁଳ ସାରି
 ଦେବା ଅର୍ଚ୍ଚନ ଲୁଗି ହେଲେ ତପ୍ତର

୧ ରାତି-ନକ୍ଷତ୍ରମାନେ ଅନ୍ଧକାରବ୍ୟାପ୍ତ ରାତିପାଇ
 ୨ ଚନ୍ଦ୍ର ୩ ପୁଷ୍କରିଣ ୪ ଚନ୍ଦ୍ର ୫ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ୬ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ୭ ଚନ୍ଦ୍ର ୮ ସମୁଦ୍ର ୯ ନୃପସମୁଦ୍ର ୧୦ ଶୟାନୁ

୩ୟ ସର୍ଗ

ପ୍ରସ୍ତାବ

ପ୍ରସବିଲ କରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟମାତ୍ର,
ଧାନ୍ୟଧୂମକାଶ ସପ୍ତସପ୍ତ ।
ଦିଶଇ ଅରୁଣ ଶୁଭ ଶେଷ,
ହୋଇଅଛି ବୋଲା ଅବା ରୁଧିର
ତମ ସଙ୍ଗେ କଳି କରି

ସବାଙ୍ଗେ ଅଞ୍ଜଳି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଦ

ସତ ଶେଷରୁ ଶୁଣ ।

ପ୍ରାସ୍ତବିକ ବାୟୁ ବହୁଲୁଣି ଧୀରେ,
ଭାଙ୍ଗିନାହିଁ ନିଦ ଯେ ଥିଲେ ଶିବରେ ।
କମଳ ବିକଟ ପଡ଼ି ରବିକର,
ଫଳଥାଳିଦମ୍ପତି ଭେଟ ପରେପରେ ।
ଋଷପାତ୍ରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ତାରକା ବିଲୟ,
ଶୋକାଳୁଳ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେଲୁଣି ଅଥୟ ।
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବସୁ ଦିଶିଲୁଣି ମୁନି,
ଓଲେମ ବିଲେମ ବିଧିର ବିଧାନ ।
ହୁଅନ୍ତେ ଅସହ୍ୟ ଭାବର ମୟୁଖ,
ରଶିଲ ବିବର୍ଣ୍ଣ କୁମୁଦିନ ମୁଖ ।
ଓଅନବସ୍ଥବାୟୁ ବହୁ ନିରନ୍ତର,
ଦିଏ ଦୋହଲଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରକର ।
ଉପହସିତ କି ଭ୍ରଷ୍ଟଶ୍ରୀ ହିମାଂଶୁ,
ପ୍ରାଚୀ ଲଲଟରେ ଦର୍ଶନେ ଉଷ୍ମାଂଶୁ ।
ଉଦୟାହ୍ନ ଶିଖେ ତରୁଣ ତପନ,
ଦର୍ଶନେ ଉତ୍କଳ ନନ୍ଦେବ କାମନ ।
ସୁଧାଂଶୁ କରେ ଯା ଥିଲ ଧବଳତ,
ଫଳରୁ ଫଳରୁ ବାଳି ହେଲ ଅରୁଣିତ ।
୧୦ ହରିଦଶ୍ୟ ଡେଇଁ ଉଦୟ ପଦତ,
ନିଜ ବୃଦ୍ଧିଲୁଗି ହେଲେଣି ଉଦୟ ।

ସବେଳ ଆବଦ୍ଧ ଶିଶୁ ପଦ ପ୍ରକର,
ବନ୍ଧନରୁ ମୋକ୍ଷ ବାଜି ଭାବୁକର ।
୧୧ ଦିବସନାୟକ ଦାସଣେ ଉଲ୍ଲୁକ,
ପରହରି ମୁଦ ପାଲଟିଲ ମୁକ ।
ବହୁଳ ଚରଣ ଶୁଭେ ଘନ ଘନ,
ଭାଙ୍ଗିନିଲ ନିଦ କୃଷ୍ଣକ ବହନ ।

ବସନ୍ତ

ପ୍ରବେଶ ଧରଣର ମଧୁ ସମୟ,
ନାନାଜାତି ଫଳ ପୁଷ୍ପନିବୟ ।
ଧର ଉପଗତ ପ୍ରକୃତ ଭାବେ,
ଭେଟି ଦେବାଲୁଗି କଂସାର କରେ ।

ଓନବ ପଲ୍ଲବ ପଲ୍ଲବ

ଦେଖାଏକ ଛଟା ଆବୋରି ଅଜରେଞ୍ଚ

ଲେଖିତ ଫଳତାଳୁ ବାସ ?

ଆଣି ସମୀପେ ସବେଳ ତେଜ
ବୋଲି ଦେଲୁକରେ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗଗୁଜ (ସମୁଦ୍ର)
କୁରୁବକ ଦୁଲେ ମଧୁ ପଗଣ
ଧବଳରେ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି
କାଞ୍ଚନ କାନ୍ଥ ମେଳ

ଫୁଟି ସଉରଭ କଲରୁ ବିସ୍ତାର

ସରବେ ତାର ପ୍ରାବକ ।

ମଧୁ ସୁଆ ପ୍ରିୟ ଶ୍ରୀପଦାପନ୍ନ,
ଶ୍ରୀର ସହକାର ଶୋକ ବୁଲନ୍ତି
କୁହୁକଣ ଆସି ଆସୁ ସେ ତାଳେ
ଲୁଚି କୁହୁ ଶବେ ତା ବାଣୀ ତାଳେ
ଶୁଣି ତା ମଧୁର ସ୍ବନ

ଜବ ଜଗତରେ ତା ପାଶେ ଯିବାକୁ

ନିନ୍ଦେବ କାହାର ମନ ?

ମାଧବୀ ଲତାକୁ କରି ଆଦର
ଉଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ଥରକୁ ଥର

୧ ସାଗର ୨ ମୁଣ୍ଡ ୩ ରକ୍ତି ୪ ଚନ୍ଦ୍ରବାକ ଚନ୍ଦ୍ରବାକ
୫ ରାତି ୬ ଶୁଭ ୭ ଅସ୍ଥିର ୮ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୯ କରଣ

୧ ସୂର୍ଯ୍ୟ ୨ ନୂତନ ପସୟୁକ ପଲ୍ଲବ ୩ ସୂର୍ଯ୍ୟ
୪ ଶଶିରରେ ୫ ମହୁମାଛ ୬ ବଉଳ

ଭାବନା ମୋଦେ କରି ଗୁଞ୍ଜନ
ମକରନ୍ତ ଶୋଷି ଦେଇ ତମ୍ଭନ
ବାହୁଡ଼ି କି ବେଗର
ତଡ଼ତ ଗତିକି ଯୋଡ଼ ଦେଲପରି
ପ୍ରଣାତ ହୁଏ ମନରେ

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ଥାନ

ପ୍ରସ୍ଥାନ ସମୟ ଦେବାଇଜଣି
ଶୟନରୁ ଉଠି ଶାଙ୍ଖପାଣି ।
୧ତାନ୍ତ୍ର ୨ତାନ୍ତ୍ର ୩ତାନ୍ତ୍ର ଚଳେଶବତୀ,
ଆଣିବାକୁ ଆଦେଶିଲେ ଝଟକି
ନୟନରେ ଆସିଗଲେ
ଶ୍ରୀଚେଣୁ ଶେଷେ ଲଗାଇ ମସ୍ତକେ
ବଦଳିଲେ ଭଜନଭାବରେ ।
ଶୁଭ ଅନର୍ଗଳ ଶଙ୍ଖ ସ୍ଵର
ଃପଟନାଦରେ କମିତ ବନ
କଟେଶୁଭୁବନ ବେଦସ୍ଵର
କଟେ ଲେଖନ ଗିରିକମର
ସବୁ ରୁଣ୍ଡ ଏକଠାରେ,
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶ୍ରୀରାଜ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବୋହୂ ବୋହୂ
ଗଲ ସମସ୍ତବ୍ୟାହାରେ ।
ବୁଝଇ ଗୋଷାଣ୍ଡେୟ ହଲଲ
ଯାଉଛି ପଛରେ ବୁଲୁ ଫୁଲଲ
କରି ତେଣୁଗ ଗଜକୁହୁଡ଼
ଏଗବର ବାହନ ହେଉ ଗବିତ
ଗ୍ରେଟ ଲେଖନ ସିନା ଭିତର
ବଡ଼ଲେଖ ପାଶେ ଅଭିଜ୍ଞବିକା
କହନ୍ତି କଥା ଗରବେ ।
ଦେବଜନନ ଆବେଦି ରଥେ
ଗଲ ବହୁଦୂର ଅବଶ୍ୟ ପଥେ
୧୦ ମାସାୟ ବସି ଗଜ ପୁରୁରେ
୧୧ ସାମନ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାନ୍ତ ଖରେ
ଉଡ଼େ ଧନା ପଢ଼େର

୧ ରଥ ୨ ଅଶ୍ଵ ୩ ହସ୍ତୀ, ୪ ଓଷ୍ଠ ୫ ଭୋଲ ୬ ଓଷ୍ଠ
୭ ଗର୍ଭ ୮ ଶିଖ ୯ ଶିବ କେଶୁ ହାତୀ, ତୁରଗ-ଦୋଷ୍ଠ
୧୦ ମାନ୍ୟମାନେ ୧୧ ରଥ

ତା ଶୋଭା ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଅବା
ହୁଙ୍କାର ଡାଳେ ବାନର ।
୧ ପତାକାଙ୍କର ଦେଖି ପ୍ରତାପ
ଦୂରକୁ ଫଳନ୍ତି ୨ ବ୍ୟାଳ କଲପ
ଜେୟ ବୁଝାନ୍ତି ଶନ ଜାତିର
ଶୁଣୁଥିଲେ ନର ସାଗ ମନ୍ତ୍ରର
ନମ ନମ ଗିରି ପଥ ।

ଅତେମ କରି ପ୍ରବେଶିଲେ ଯାଇ
ଜନପଦେ ତାଙ୍କ ଥେ ।
ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଦୋଷ୍ଠନ କୁଳ ଚକ୍ରରେ
ଦୁଇଥିଲେ ଗାୟିକ ଚରବରେ
ଆସୁଥିବା ଦେଖି ଜନାଧିପ
ଗୋପାଜନା ସହ ଶ୍ରୀମାତାପାତ୍ରାତ
ଶ୍ରୀପଦେ ନୂଆ ଲାଗିର

ବଦ୍ଧ କୁଳେଇଲେ ଦେଇଥିଲେ ପାନେ
ଦୁଇଥିବା ସବୁ ଶିର ।
ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଦୋଷ୍ଠନେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଦୋଷ୍ଠୀ ସହ
ବିଷାକ୍ତ ନେତ୍ରେ ଦେଖି ଗପଟ
ଅନନ୍ତ କେତେ ପଥା ହୁଣ୍ଡାଇ
ଲୁଞ୍ଜି ଟେକି ଟେକି ଗଲେ ଫଲଇ
ପେଟେ କଲେ ରହ ରହ

ନଶ୍ଵିଲେ ପରି ଯାଉଥିଲେ ଧାଇଁ
ଅବଶ୍ୟଗ୍ରେ ଗୋଦିବତୀ ।
କ୍ରିନ୍ତି କେତାରେ ଅପସାଶେ
କଲବଳେ କାଢ଼ ଗୋପିକାଗଣ
ଗାଉଥିଲେ ଗୀତ ମଧୁର ସ୍ଵର
ପଡ଼ନ୍ତି ତା ଯାଇ କୃଷ୍ଣ କର୍ଣ୍ଣରେ
ଚେତନେ ଲେଖ ଦଣ୍ଡେ

ଦର୍ଶନକୁ ଆସି ଦେଲେ ଗୋପାଜନା
କେଶୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଶୁଣି ।
ପୃଥୁ ଦନ୍ତପୁର ଏକବାଣେ
ଜନମାର୍ଗ କଲୁ ଏତେ ଶୁଣି ବାରିଣା

୧ ସୈନ ମାନଙ୍କର ୨ ହସ୍ତୀକୁ ସମ୍ଭବ ଶଗାଧାର
ଗଉଡ଼ ସମ୍ଭବ ୩ ଗୋଷ୍ଠି ୪ ଗଉଡ଼ ସମ୍ଭବ
୫ ବାହୁ ୬ ଗାୟ ୭ ଅଭୟ ୮ ଶାସ୍ତ୍ର

ଭାଙ୍ଗିଦୁମ୍ପାନ ମାର୍ଗ ପାଶୁର
 ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆସି ଧକରପବର
 ଦେଖି ତାହାର ଉତ୍ପାତ
 କରିବାକୁ ତାକୁ ଅନୁଗତ ତାର
 କର ଅକୁଶେ ଆସାତ ।
 ମନ୍ଥାଧରଣିତ ଅସଂଖ୍ୟ ଗଜ
 କଲେ ଭଙ୍ଗାଭଙ୍ଗି ପାଶାଣ ଯୁକ୍ତ
 ୩୨ ଗାମୀମାନଙ୍କର ଗମନେ
 ଅଟକି ନଗଲ ଭଲ ଧସାଦନେ
 ହରି ଆସୁଥିବା ଜାଣି
 ପଥ ପାରୁଣରେ ହୋଇଛନ୍ତି ଠିଆ
 ନେବାକୁ ବା ରଥ ଟାଣି ।
 ହରିବଳ, ମାର୍ଗସ୍ଥିତ ଭୂଧର
 କଲେ ଅତିକ୍ରମ ଅରକୁଥର
 ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ବାଣେ ଧରି ସଙ୍ଗରେ
 ପୁରୁଷମ ପଲ ଦେଖି ପଥରେ
 ଛମାରିଛ ପରେ ବସି
 ଏ ଡାକୁ ସେତାଳ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ଡେଇଁ
 ତଳକୁ କେବେ ନ ଖସି ।
 * ବ୍ରହ୍ମରତନୟା ଉଅନ୍ତକସ୍ତ୍ରସା
 ଯମୁନା ଦର୍ଶନେ କୃଷ୍ଣ ଉତ୍ତରସା
 ପାରି ହେବାପାଇଁ ସେନାବଦ୍ଧ
 ଫଳମେଳ ଏବାରଣ ୧୦ ଶରୀର ସହ
 ଆସନ୍ତେ ତଟକୁ ତାର
 ଭବ୍ୟ ପ୍ରସାରିତ କରି ଗ୍ରୀବାମାନ
 ପାଶୁ ଆଶୁ ହେଲେ ପାର ।
 ଜନାଧିପନାଥ ଦର୍ଶନେ ଦାସେ (କେଉଟ)
 ଶାଢ଼ୀଦେଶେ ତର ଥୋଇ ଭଲ୍ଲାସେ
 ବସାଇଲେ ନେଇ ବାହୁମାବଗ
 ୧୧ କୈଟଭଜନ୍ତୁ କରି ବିସର୍ଗ
 ଅନ୍ୟ ନାବଟିଏ ଆଣି

୧ ମାତୃନୁଗ୍ରହ ୨ ସମୁଦ୍ର ୩ ବାହୋଇ ୪ ଭେଦ
 ୫ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଝିଅ ଉପମଙ୍କ ଭଉଣୀ ଶଶିଞ୍ଜ ୮ ଓଟ
 ୯ ହାତୀ ଅଣ୍ଟା ଘୋଡ଼ା ୧୦ ଶର-ଶିଧ ୧୧ କୃଷ୍ଣ

କଲେ ପାର ତାକୁ ବସାଇ ତହିଁରେ
 ନ ନେଇ କିଛି ମେଲଣି ।

୪ଥ ସର୍ଗ

ଯମୁନାତରଣ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଶୁଣି
 ୧ ଅନୁଜନ୍ମ ସହ ଧର୍ମନନ୍ଦନ
 ପାଣ୍ଡେଟି ନେବାକୁ ଭେଷେ ବାଟକୁ
 'ପଟୁଆର ସହ କଲେ ଗମନ ।
 ମାରୁତ କର୍ମିତ ଧୂଜ ଆସେପିତ
 ଧୂଜପରେ ବସି ବହୁ ନ ପଡ଼ି
 କୃଷ୍ଣ ଆଗମନ ବାରିତା ଶ୍ରବଣ
 କରି ମୋଦଭରେ ଗଲେ ତଡ଼ିତ ।
 ବାରିଧର ଶବ୍ଦ ପରିନାନାବଧି
 ବାଇଦ ବାଜୁଛି ରଜ ଦାଣ୍ଡରେ
 ଅସୁରର ହରି ଦର୍ଶନେ ଚକ୍ରେ
 ବହୁ ନରନାଶ ସୌଧଶିଖରେ ।
 ଓହ୍ଲାଇବା ବେଳେ ପାଶୁ ସୁତେ ରଥ
 ଦୂରୁ ମୁରୁର ଦର୍ଶନ ପାଇ
 ସେମାନଙ୍କୁ ଜବେ ଭୁଜ ପଞ୍ଜିରେ
 କଲେ ଆଲଙ୍ଗନ ପୂର୍ବ ଓହ୍ଲାଇ ।
 ହର୍ଷେ ଶୁଭୁଲ ନେସେ ଯାଦବ କୌରବ
 କଲେ ଆଲଙ୍ଗନ ପଞ୍ଜିପରକୁ
 ଶିତିପଡ଼େତ ଡେଲେ ଆତମ୍ବିତ
 ଦଶେନ କରି ସମାସେତକୁ ।
 ୨ ଫେନକୂଟ ତୁଲ୍ୟ ରୂପରକୁ ଶ୍ରୀମ
 ଭଣ୍ଡିବାଢ଼ଣକୁ ବାସବ ଧରି (ଅର୍ଜୁନ ଛତାଧର)
 ଆସେହନ୍ତେ ରଥେ ପୁର ଅଭିମୁଖ
 ଧର୍ମରାଜ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ଶ୍ରୀହରି ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ନକୁଳ ସହଦେବ ସହ
 ୩ ଅନ୍ତେବାସୀ ଧରି ଗଲେ ପଛରେ
 ଭଉଁସୁ ପକ୍ଷର ବାହୁମାସ ମିଶି
 ପ୍ରବେଶିଲେ ପୁରେ ସମାସେତରେ ।

୧ ସାଇଭାଇମାନଙ୍କ ସହ ୨ ଫେଣ ସମୁଦ୍ର ୩ ଶିଖ୍ୟ

ମାୟାସୁର କୃତ ୧ଏ ମଶାଲକୁ
 ଦେଖି ଦାନବାର ହରି ଚକତ
 ବାସବ ଭୂବନ ଆଖି ଥୋଇଲେକ
 ବୋଲି ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତେ ହେଲୁ ପ୍ରଣତ ।
 ତେଜପୁଞ୍ଜି ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ବିରଜିତ
 ନେତ୍ରାନନ୍ଦକର ହରି ପାଣ୍ଡବ
 ସରାବୁଡ଼ ପାଶେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଯଥା
 ନଭେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ଶଶିଭାଗିନୀ ।
 ଶହାଟକ ଇଷ୍ଟକା ନିର୍ମିତ ସଦନ
 କରେ ଉପହାସ ଦେବ କେତନ
 ଦର୍ଶନାନନ୍ଦର ହେଲେ ଉପବିଷ୍ଣୁ
 ଧର୍ମରାଜ ସହ ମଧୁସୂଦନ ।
 ଯର୍ମାକ ଶରୀର ଅନୁଭବ ସୁଖ
 ମୃଦୁ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ ପ୍ରଣେୟେସନ
 ଦେବକନନ୍ଦନ ଆଗମନ ଯୋଗୁଁ
 ପୁଲକିତ ରାଜକୁଳ ତେସନ ।
 ଧରଣୀସିଂହାର ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନେ
 କଲୁ ମୁଗ୍ଧ ମନ ମାଧବଙ୍କର
 ମଧୁର ଆଳାପେ ପାଇଗଲେ ଯଥା (ସହ)
 ମଶାଲେ ଧର୍ମନନ୍ଦନଙ୍କର ।

ଯଜ୍ଞ ଆଲୋଚନା

“କହୁଛନ୍ତି ସୁଧୂର୍ବର ଶୁଣିତେ ମାଧବ,
 ଗୁଣାକର ଯୋଗୁଁ ତୁମେ ପର ମିଥ୍ୟାସୁବ ।
 ଶୁଣିବାକୁ କେତେବେଳେ ନ ବଳାଅ ମନ,
 ତୋଷୁଛୁ ସନ୍ତତ କହି କୋମଳ ବଚନ ।
 ଭୂୟସୀ ମହିମା ତବ କେ ଜାଣି ନପାରେ,
 ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଲୋକେ ଚଳନ୍ତି ସଂସାରେ ।
 ଧୃସ୍ତତନ୍ତ୍ର କରବାକୁ ମାନସ ବଳାଇ,
 ତବ ଆଜ୍ଞା ପାଇବାକୁ ଆଣିଛୁ ଡକାଇ ।

ତୁମ ଅନୁଗ୍ରହେ ଧର୍ମ କରୁଛୁ ଅର୍ଘ୍ତନ
 ନଦେଲେ ଆଦେଶ ହରୁ କରବ ବର୍ଜନ ।
 ଦେଲନାହିଁ ଅଦୋଷୀକ କେତେବେଳେ ଦଣ୍ଡ
 ନକର ପସନ୍ଦ ପାରି କର୍ମ ଲକ୍ଷ୍ମଭଣ୍ଡ ।
 ଧାନ୍ୟାଦ ଶୋଧନେ ଶୁଶ୍ରୂର୍ ଆବଶ୍ୟକ ଯଥା
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଇଷ୍ଟି ସାଧନେ ତୁମେ ଲେଖା ଯଥା ।
 ବାସର ଶ୍ରୀ କିଏ କେବେ କରୁଛୁ ବିନାଶ
 ଯସପ୍ରସପ୍ରତିର ନଭେ ଦିଶିଲେ ବିନାଶ ।
 ଶହଧର୍ମ ଅନୁଯାୟୀ ବଡ଼ଥିବା ବିଷ୍ଣୁ
 ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ନିଯୋଗ ତା କରବା ଉଚିତ ।
 ଭବୁଅଛି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଏହି ଯାଗ
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷେ ତୁଟିବ ଥିଲେ ତବ ଅନୁରାଗ ।
 ଅନଳରେ ଯାହା ଲୋକେ କରନ୍ତି ଶେଷଣ
 ଅନଳ ମୁଖରେ ତୁମ୍ଭେ କର ତା ଉକ୍ଷଣ” ।
 ତଦନ୍ତେ ଫକ୍ଷ୍ମରେଣ୍ଡା କହିଲେ ସେପରି
 ନିର୍ଦ୍ଦୋଷେ ମଶା ହେବ ସମାପ୍ତ ଯେପରି ।
 “ଏକସୁ ମହିମାରୁ ହୋଇଅଛି ତେଜ ତବ
 ସ୍ଵୟଂ ତୁମ୍ଭେ ବଢ଼ାଇଛୁ ଅତୁଳ ଗୌରବ ।
 ଶୁଭ ଶସ୍ତିୟୁ ଭାବରେ ଆଗରେ ବଜୟ (ଅର୍ଘ୍ତନ)
 ସେଥିରେ ସମୀପେ ତବ ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ଜୟ
 କରବ ନିୟୁକ୍ତ ତୁମ୍ଭେ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ
 ଭଲଭାବ କେତେବେଳେ ନରଖି ମୋଠାରେ ।
 ଭୃତ୍ୟପରି ନ କରବ ଯେହୁ ଏ ଯାଗରେ
 ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ଲଦା ହେବ ତା ଶିରରେ ।
 ଏ ସକଳ ଶୁଣି ସୁଧୂର୍ବର ମୋଦଭରେ
 ଆରମ୍ଭିଲେ ୧° ସପ୍ତଚନ୍ଦ୍ର କୃଷ୍ଣ ସାହାଯ୍ୟରେ ।
 ଅନନ୍ତର ଉକ୍ତ ଯଜ୍ଞ କଲେ ହମେ ଗାନ
 ନିୟମରେ ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ୧୧ଶ୍ରବର ବିଧାନ ।
 ଉପାସନା ବାକ୍ୟ ହେଉଥିଲା ଉଚ୍ଚାରଣ
 ୧୨ପ୍ରଜା ୧୩ଆଜ୍ୟ ହେଉଥାଏ ନିୟମେ ଶେଷଣ
 ବିକସିତ ରୂପ ଧରି ହବିର୍ଭୁକ୍ତ ତୁଷ୍ଣ
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ିଲେ ୧୪ ଅତିଶୟ ପୁଷ୍ଣ ।

ଦହନ କେତନ ରୂପେ ଉଠି ବହାୟୁସେ,
ବ୍ୟାପିଯାଇ ସବାଦ କି ଦେଲେ ଦିବ୍ୟୋକ୍ତସେ ।
ଅମୃତଠାରୁ ସୁସ୍ବାଦୁ ଏ ହରି ଉଷଣ,
କଲେ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ସେ ବସନ୍ତଦଗଣ ।
ଏ ମନର ଶୁଦ୍ଧି ପାଇ ଦେବତା ସରସେ,
ଦାନବକୁ ପରାଜିତ କଲେ ଧର୍ମାତ୍ମକେ ।
ହିୟା ବିପର୍ଯ୍ୟ ଦଣ୍ଡି ନୟନ ଯାଗରେ,
ଉଦ୍ଧୃତଭାବେ ଉଦ୍ଧୃତ ହେଲୁ ପଦାର୍ଥ ।
ହିଜକୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଇ ରାଜନ ବ୍ୟାପକେ,
ସମ୍ବନ୍ଧ କଲେ ନବେ ସେ ମଣ ବ୍ୟାପକେ ।
ନାଗ ଦେଖି ଅସ୍ଥିତବା ସକଳ ରାଜନ,
ହେଲେ ଅତି ହୃଦୟକରି ଧର୍ମଜୟା ଦର୍ଶନ ।
ଶ୍ରଦ୍ଧାବ୍ୟୟ ଚକ୍ରଧାର ଉପକାର ପାଇ,
ଅଧିକନ୍ତୁ ଦେଲେ କିଏ ଦିଅନ୍ତି ଫେରା ।
ନାମ ରଜା ସୁଧୂର ଆପଣା ଲକ୍ଷଣେ,
ଯାଚକମାନଙ୍କୁ ଧନ ଲାଗିଲେ ଦେବାରେ ।
ସଜ୍ଜଗତାଧିକାର ହେତୁ ନୋହି ବିକଳେ,
ଯାହାକି ମନୋରେ କଲେ ପୁରୁଷ ।
ପ୍ରିୟବସୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ବନ୍ଧନ,
ଯେଣୁ ଜାଣି ପାରୁଥିଲେ ଯାଚକର ମନ ।
ମେଘ ଦେଲେ ଜଳ ଉପରେ ଭୂମିକ,
ଦେଉଥିଲେ ଅଗରେ ସେ ନାଗୁଣ ବ୍ୟକ୍ତିକ ।
ପରମ ଆନନ୍ଦ ଲଭୁଥିଲେ ଭକ୍ତଜନେ,
ସୁଖେ ସୁସ୍ବାଦୁ ତୁଳା ଫଳାଦି ଭୋଜନେ ।
ରାଜସୁୟ ୭ ଅଧିକରେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର,
ମର୍ଦ୍ଦନ ବିଷୟେ ହରି ଆଶ୍ରୟ ଚପୁର ।
ଅନ୍ଧାର ଭାବରେ ଦିନ ହୋଇ ଯଜନାଦି,
କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ସଦା ରହନ୍ତି ଅନ୍ଧାର ।
ଅନନ୍ତର ଧର୍ମରାଜ ଧର୍ମକୁ ବଢ଼ି,
ଅଦାନ ବିଷୟରେ ବୁଝିଲେ ପରୁଷ,
ଗାନ୍ଧି ସୁଦ୍ଧା ଶୁଣୁକୁ ସବୁ ମଣ୍ଡପରେ ।
ଜାଣିବାକୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ସଠିକ ଭାବରେ ।

୧ ଦେବତା ସମୂହ ୨ ଯଜ୍ଞ ୩ ଦୁର୍ଗ ୪ ଯୁଦ୍ଧରେ
୫ ଦ୍ରାଘା ୬ ଯଜ୍ଞ ୭ ଯଜ୍ଞ

ସୁଧୂର ସମ୍ପାଦିତ ଶୁଣୁ ହୋଇ ପ୍ରୀତ,
ଉଦ୍ଧୃତଲେ କରବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧୃତ ।
ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଦା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସମର୍ଥ,
ଉପଦେଶ ଦେବା ତାଙ୍କୁ ନୁହଇ କି ବ୍ୟର୍ଥ !
ବସନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀବନ୍ତ ଗୌରବେ ଯାଗେ,
ସୁଧୂର ମୁଖରୁ ବୁଝୁ ଶୁଭୁଜନକର ।
ଧର୍ମଦେବତାଙ୍କୁ ହରି ପରମାତ୍ମା ଅଂଶ,
ହେଉଛି ସବୁମଧ୍ୟେ ଯାଗବାଚକ ।
ମାତୃଷ ବିଷୟ ରୂପେ ଭୁବନେ ଜନମ,
ଲଭୁ କଲେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତୁ କରମ ।
ସ ଶୁଣ ଆଶ୍ରୟରେ ଜଗତ ପାଳନ,
କଲେ ଯେ ବାସୁଦେବ ପୁଣ୍ୟ ଦେବତା ।
ତମୋଗୁଣ ଆଶ୍ରୟ ହୋଇ ଧର୍ମ ସମାପକ,
ରଜୋଗୁଣ କ୍ରମା ବୋଲି ଧର୍ମ ଉପାଦକ ।
ଏଣୁ କୃଷ୍ଣ ସଦାପାସ୍ୟ ପମେ ସୁରୁଷ,
ଯା ସଦାଶ୍ରୁ ଲଭନ୍ତି ଲୋକେ ସର୍ବସ ଗୌରୁଷ ।
ନିଶ୍ଚୟ ଚିତ୍ତରେ ତାଙ୍କୁ ସେବନ୍ତି ଯେ ଭାବେ,
ତାଠାରେ କଳ୍ପ ଚୋର ନିରାହାର ଲବେ ।
ଉଦ୍ଧୃତ ନାଶରେ ହେତୁ ସର୍ବ ବ୍ୟାପୀ ହରି,
ଜନ୍ମିତନ୍ତୁ ଭୁବନରେ କୃଷ୍ଣନାମ ଧରି ।
ମଧ୍ୟକଳରେ ନାମେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅସୁର,
ସଦାଶ୍ରୁ ତୁଳନାରୁ ଭୟକଲେ ଦୂର ।
ଅଭିନବ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଭେ,
ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ବଦଳ ଧୋଇ ଦିଅ ପୟରେ ଶେର ।
ସୁର୍ଗାପଗାସନଙ୍କର ଶୁଣି ଉପଦେଶ,
କେଶବକୁ ଦେଲେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଭୁବନେ ଭୁବନେ ।

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ପାଇବାରେ ଶିଶୁପାଳର ହୋଧ

ଚେଦିତେ ଶିଶୁପାଳ ହେଲୁ ଅତି ଅସମ୍ଭାଳ
ପୁରୁଲକ ତାର କାଳ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଦ୍ଧ୍ୟରେ
ପୁର ବେର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଲାଗି ବନ୍ଧି ହୋଧ
ଅଭିନବ ତୁଳୁ ଅବୋଧ ହେଲୁ ସେ ଶରେ,

୧ ବ୍ରହ୍ମା ୨ ମୁଖର ତ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖରୁ ଜାତ ବ୍ରାହ୍ମଣ
୩ ରାଜା ସମୂହ ୪ ଅସୁର ୫ ବାଳକ

ବଦନ ଦିଶିଲୁ କରୁନ,
ମୁକୁଟ କମ୍ପି ନିଶିତେ ଅଙ୍ଗରୁ ଝାଳ ।
ବାତାହତ ତରୁରେ ଶରୀର ମାଉଛୁ ଥର
ଭୂପକୁ ଭସିନା କରି ହେଲୁ ଅସ୍ଥିର
ନୟନମାନ ତରୁଟି ବାଜେବାଜେ ଗୋଡ଼ ପୁଟି
କଲୁ ସେ ଶ୍ରେଣୀ ପାଟି ଧୂଳିର ଶିର
ଶ୍ରେଣୀ ପଛୁଷ ବଚନ,
ପିଙ୍ଗଳ ସଫାପଟଳ ପରି ନୟନ ।
ନକରି ଆଗୁ ବରୁର ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଦେଖି ଶ୍ରଦ୍ଧାର
ନ ବାଛୁଲୁ ଗୁଣ କା'ର ହେ ପୃଥାପୁତ ?
ଅପୁନକୁ ପୂଜା କରି ମହଲୁ ପାଳନ୍ତି ସର
ପ୍ରାୟମୟ ସଙ୍ଗେ ଧରି ହେଲୁ ଅପୂତ
ପଦ୍ମହାସ ହେଲୁ ଏଥିରେ,
ଏ ବନ୍ଦନ କରେ କି ସନ୍ତୋଷ ବାରେ ।
ଧର୍ମରାଜ ବୋଲି ନାମ ଅଜଠାରୁ ହେଲୁ ଧନ୍ୟ
ବିଧାତାକ ହେଲୁ ବାମ ଫେଳ ଖ୍ୟାମ
ଅପ୍ରଶସ୍ତ ଶ୍ରୀରାମବାର ଶ୍ରୀବ ବୋଲି ବୋଲିବାର
ଚଳେ ମତ୍ତ ପାହାଚ ତା ଚିନ୍ତା ଶାମ
ଏପରିତ ଏ ସରିତପୁତ
ବାଳପରି ଆଚରଣେ ହେଲେ ୧୦ ଅରୁତ ।
ହେବାରୁ କୃଷ୍ଣ ପୂଜିତ ଯେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମନ୍ତ୍ରିତ
ଭରଣ ଅପମାନିତ ୧୧ବାଳିଣ ପରି
ଅବଲମ୍ବି ମତ କନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିଲ ପ୍ରାଚୀନଧର୍ମ
ନ ବାଧକ କାହା ମନ୍ଦ କଲେ ଏପରି,
ବିଶୋଭିତ ଅବମାପିତ
ଜଞ୍ଜାକଲେ ଘଟାକବେ ଘୋର ବିପତ୍ତି ।
ଅନନ୍ତର ଚେଦପତି ଶ୍ରେଣୀ ମାଧବ ପ୍ରତି
ନ ପ୍ରୟୋଗ ପୂଜାତତ କଲୁ ପ୍ରହରୀ,
“କିଏ ମୁଁ ପ୍ରିୟ ନକରି ତରଣେ ଲଜ ସମ୍ଭରି
ବୋଲିବୋଲି ହରି ହରି ଯୁଦ୍ଧ ବରଣ

କଲୁ ଆରେ ମେଷ୍ଟିତ ଟୋକା
ଛଡ଼ାଇ ଗଭବ ତୋର କରିବ ବୋକା ।
କରି ୧ସରଦାନାଶନ ବୋଲୁ ମଧୁ ସୁଦନ
ମଧୁଦାନବ ହନନ ନୁହଇ ସତ
ଶ୍ରେଣୀଶିବନୟ ବଞ୍ଚନ ବଳୀ ବୋଲି ଭୂମଣ୍ଡଳେ
ବୋଲୁଛୁ ସିନା ଛଳେ ଅନବରତ
ପ୍ରବଞ୍ଚନା ନଗ୍ନ ତୋର
ଭାବିଲେଣି ଲେକେ ଏବେ ରୁକ୍ମିଣୀ ରୋର ।
ଯୁଦ୍ଧ ଅରି ୩ହେ ଚହେ ସଙ୍ଗେ ଧରି ଚହେ ଶରଣ
ଛଡ଼ାଇବେ ତୋର ଶରଣ ଉଡ଼ବ ମୁଣ୍ଡ
ପରମ୍ପରା ଦେଖାଇ ତୁଛା ବିଦମ୍ବୀ ବୋଲଇ
କୌଶଳ ସଦା ଭିଆଇ କରିଲେ ତୁଣ୍ଡ
କି ବୋଲିବେ ଲେକେ ଶ୍ରୀରାମେ,
ନ ଭବିଲୁ ଦିନେ ହେଲେ ଜଡ଼ି ମାୟାରେ ।
ଅକୁଶଳ ମତ ଚୁଡ଼ ସବଦା
କୁଲୁ ବୁରିଆଡ଼େ ଧରି ପ୍ରମଦା
ଯେତେ ଅପରାଧ ଅଛି ତୋଠାରେ
ବ କୁଣ୍ଡ ଉଣି ମ ସାର ସଂସାରେ
ଫୁଲୁଲ ଲୁଣ୍ଡିତ ଶିରେ
କୁଣ୍ଡାଲେ ତାକୁ ଏକଜନିକା ଧରି
ହସିବେ ସିନା ମୟାରେ ।
ନୃପ କେଶରୀ ଏ ବସି ସଂସାରେ
ଫିଟାଉ ନାହାନ୍ତି ପାଟି ଲଜ୍ଜାରେ
ସ୍ୱର୍ଗଯୋଗ୍ୟ ୧୦ ପ୍ରତିମାକସା ପାଇ
ଆସୀନ ପାରୁଣେ ବୁକୁ ଫୁଲଇ
ବୁଷ୍ଟିପ୍ରା ଦୈତ୍ୟମାୟ
ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହେ ଅହରହ,
ଭଲ ମନ୍ଦ ନ ବରୁର ।
ଅତ୍ୟନ୍ତ ତୈଦ୍ୟର କଟୁ ବଚନ
ଶ୍ରବଣେ ନକଲେ ମନେ ଗଣନ,

୧କମ୍ପିତ ଶକୁନ୍ତଳ ଅପରିଷ୍ଟ ସୁଗୀର୍ବାସୁନ-ଶ୍ରେଣୀ
୪ ଶ୍ରୀଣ ୫ ଅଭିଳାଷ ୬ ମଙ୍ଗଳବାଚ ୭ ମଙ୍ଗଳ
୮ ସୁନ୍ଦର ୯ ବୃଦ୍ଧ ୧୦ ଅପୂଜିତ ୧୧ ମୁଖ

୧ ମହୁମାଛ ୨ବଳରାମ ୩ରାଜା ୪ସମୁଦ୍ର ୫ସୈନ୍ୟ
୬ ସମୁଦ୍ର ୭ କୁଟୁବୁଦି ୮ ମୁଣ୍ଡରେବାଳନାହିଁ
୯ ପାନିଆ ୧୦ ପୂଜା, ସମ୍ମାନ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦନ ଉଠି ବନ୍ଧାଦେ
 ଅମ୍ଭୁଧର ପରି ଗମ୍ଭୀର ନାଦେ
 ଶୁଣିଲେ ଏମନ୍ତ ଶିର
 “ଅରାଧୁ ଅର୍ଚ୍ଚନେ ଯେହୁ ଅସହସ୍ତୁ
 ଶେଷବା ଚାହାର ଶିର
 ଅବରତ ହୋଇ ଶୁଷ୍କ ଶୁଷିତ
 ଚୈତ୍ୟପକ୍ଷ ଭୂପେ ହୋଧେ ନୁକିତ
 ଅରୁଣିତ ନେତ୍ର କରି ଝୁଲନ
 କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର କୈର ଦହନ
 ଉଠିଲେ ବେଷବଗର
 ଉଲ୍ଲସିତ ଯସିତ ଦଶନପକ୍ଷ
 ବିକୃତ କି ଶଶିକରେ ।
 ଅଶନ ସଦୃଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳଦରେ
 ଚେହେରା ଅତି ଅନ୍ଧାସରେ
 କଲ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପାତ ଆସି ଭୂତଳେ
 ନ୍ୟାୟଭୁକ କରି ପିଟିବା ଛଳେ
 କଏ ବା ବସୁ ପିଟାଇ
 ବାନ୍ଧିବା ଛଳରେ ଆସନ୍ତେ ଶୁଷ୍କକୁ
 ଧଇଲେ କୃଷ୍ଣ କୁଣ୍ଡଳ ।
 ଅସହସ୍ତୁ ଚୈତ୍ୟ ହୋଇ ଉଦ୍ଧତ
 ଲଢ଼ାଇକ ବାରିବାର ଉଦ୍ୟତ
 ବିଷବଚନକୁ ଉଦ୍‌ଗାର କରି
 ହେଉଥିଲୁ ମଣ୍ଡ ଫକ୍ଷାଣୀ ପରି
 ସସ୍ତ୍ର ସୁଦ୍ଧାଧୀତ
 ଭୃଶଭୂଲ ମନେ କରି ମାଧବକୁ
 ଫକ୍ଷାଣୀରେ କୁରୁପତ ।
 ଚେହେରା ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରାଗ
 “ମାରି, ମାରି” ବୋଲି ଶବ୍ଦକୁ ଆଗ
 ଦେଉଅଛି ଡାକ ବାରିକୁ ବାରି
 ଫୁରିତ ଅଧରେ କରି ଧୂଳିକାର
 ଛୁଆ ଏତେ ଟଣାଟଣି

ଅନୁଭୂତମୋହମ ଜଣାଯିବ ସିନା
 ପଶିଲେ ସୁନ୍ଦର ଏକଶି ।
 ସଦ୍ୟ ବଧ ଚୈତ୍ୟ ନାଟ ଲଗାଇ
 ସହସା ସହସ୍ର ଗଲ ପଲାଇ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣମାନ ନିଶିତ ଚିତ୍ତ
 ଏକାଠି କଲୁଣି ଅତି ତୁରିତ
 ବାଇଦ ଦେଲୁ ବଜାଇ
 ସେ ଶେଷଦୁଇ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଛଳେ
 ଚୈତ୍ୟ ଦେଲୁ କମାଇ ।
 ଯେତେ ଯିଏ ଥିଲେ ମିତ୍ର ମଣ୍ଡଳ
 ଆସି ଠୁଳ ହେଲେ ଅତି ଯତ୍ନକ
 ଭୂଧର ସଦୃଶ ବରମ ଧରି
 ବାରିବାନ୍ତେ ଭୁଲୁ ନିଧାନ କରି
 ତେ ଶବ୍ଦରଦ ଉପରେ
 ‘ମାରି, ମାରି’ ବୋଲି କରୁଛନ୍ତି ରତ
 ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଘୋଷରେ ।

ଫଳସର

ଶିଶୁପାଳ ଦୂତ ପଠାଇବା

ପରଶିବା ନିମିତ୍ତ ପରି ହୃଦୟ
 କରନ୍ତି ଦୂତଦଳ ବନେ ହୃଦୟ ।
 ଧୂଳିଶ ଦୂତଟିଏ ଚୈତ୍ୟ ପ୍ରେରିତ,
 ଆସି କୃଷ୍ଣ ସମ୍ମୁଖେ ହୋଇ ମାନିତ,
 ଆଗେ କୋମଳ ପରେ ପରୁଷ କଥା,
 ଶୁଣିଲୁ ତାଙ୍କ ମନେ ଜନ୍ମାଇ ବ୍ୟଥା ।
 “ଚେପ ଆପଣଙ୍କୁ ଅସ୍ତିତ୍ୱ କହି
 କରୁଛି ଅନୁତାପ ସନ୍ତାପେ ରହି
 ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ପ୍ରଶାନ୍ତ
 ଫଳାନ୍ତେ ହୁଅଇ ପୁଲକିତ ନିତାନ୍ତ
 ତବ ଫଳାନ୍ତା ହୃଦେ ଶେଷି ଧରି
 ପାଶୋରି ଦିଅ ଦୋଷ କୋପ ନକରି
 — କହିବ ଯାହା ତାହା ହୋଇ ଉନ୍ମୁଳା
 କରସୁ ପରିହାର ଅବମାନନା ।

ନକଲେ ଜାତ ହୋଇ ଶୂନ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର
 ପରିଣାମେ ଘୃଷଣ ତାର ନିରୁତ ।
 ଆଗତ ଅନାଗତ ଶତ୍ରୁ ନୃପତି
 ତବଚରଣାନ୍ତର ଦେବେ ଝଟିବ ।
 ଶତ୍ରୁଶୂନ୍ୟଧୀ ଦେଖି ପଟ୍ଟାଭିଷେ
 ଡରିଲ ରଘୁ ସବା ଅସ୍ତଧାରଣେ ।
 ବୋଲୁଛ ଗୋପାଳ ପଶୁ ପାଳନେ
 କରନ୍ତି ଉପହାସ ଜନେ ଦର୍ଶନେ ।
 ନାସ୍ତିକ ବୋଲିବାଟା ଅତି ସଙ୍ଗତ
 ଯେଣୁ ମାତୁଳ ମାର ହେଲ ଉଦ୍ଧତ ।
 ମାରିଛ ପୁତ୍ରନାକୁ ପିଇ ତା ଶୀର,
 ତେଣୁ ଜନମହତ୍ତା କହନ୍ତି ଧୀର ।
 ଯଦନ ଜାଲ ସଦୃଶ ନଗର ବାଧୁ
 ମାସ ନପାଇ କିଛି ଫେରର ଅନ୍ଧଧୁ ।
 ଲୁଚିଲ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପରି ଧର୍ମମାୟୁରର
 ବିନମଶାଳୀ ଧର୍ମମାୟୁର ଡରିରେ ।
 ନରକପାଳ ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଜନେ
 ଯେଣୁ ନକଲ ଉତ୍ତୁ ଶତ୍ରୁଷ ନାଶନେ
 ଚିତ୍ତ ନୋଶକା ଗୁ ଚେଦପସନ୍ନ
 ଆନନ୍ଦଦେ ଆଜ୍ଞାବନ ନିର୍ଭୟେ ରହ ।
 ଶନିରସ୍ତ୍ର ହୋଧ ହେବୁ ରାଜା ପୁଜିବ
 ତବ ଦର୍ଶନେ ହୁଏ ସଦା ମୁଦିତ ।”
 ନରପାତ୍ର ସକଳ ଶ୍ରବଣ ପରେ
 ବନନାଥ ପ୍ରେରଣ ସାଧକ ଲରେ
 ଉତ୍ତରରେ ତାହାକୁ ଚତୁର ପଣେ
 ନରଣି ଅଶରଧା ଅନ୍ତଃ କରଣେ ।
 “ମହାକାଳ ସଦୃଶ ତବ ସମ୍ଭାଷ,
 ଲେଉଟୁ ଶିଶୁପାଳ ଗୁଣ ନୋଶ ।
 ପୁଜିଲ ସୁଧର୍ମର ହରିକ ଯଦା
 ଚେଦପ ରଗ ହେବା ନଥିଲ ତଦା ।
 ସୁଦେ ପୁଷ୍ପମାଳା କଲେ ଧାରଣ,
 ଅସୁୟା ପ୍ରକାଶିବା ଭୁଞ୍ଜାଚରଣ ।

୧ ଉପଶୂନ୍ୟମତ ୨ ମେଘସମୁଦ୍ର ୩ ମୁଖିକ
 ଧର୍ମବତ ଶରଣା ଶତ୍ରୁ ଶ୍ରୀରାଜାଙ୍କୁ ଗୁଣ

ପର ମଙ୍ଗଳେ ଭୁଷ୍ଟ ସଦା ଉଦ୍ଧମ,
 ହୁଅଇ ସନ୍ତାପିତ ସିନା ଅଧମ ।
 ଅସାଧୁ ମଣିଷର କର୍ମ ଶ କଥା
 ସକଳ ହୃଦୟରେ ନଦିଏ ବ୍ୟଥା ।
 ମଣିର ମୂଲ୍ୟ ଉଣା ହୁଏ କି କେବେ
 ଭୂମି ରଜ ଆଜ୍ଞେ ହୁଅଇ ଯେବେ ।
 ଶତ୍ରୁଦ୍ଵାଦାନ କେବଳ ନିଜ ଗୁଣକୁ,
 ହୁଅଇ ଆମେଦିତ କହି ପରେ,
 ବଡ଼ ପାରର ଅନୁଗୁଣ ଗାନରେ,
 ସାଧୁ ପ୍ରଶଂସା ନ ଧରିଣ ଭୁଞ୍ଜିରେ ।
 ଅସାଧୁ, ଅଛ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ଦୋଷ ଦର୍ଶନେ
 ଦିଅନ୍ତି ଦିବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ପର ନିନ୍ଦନେ ।
 ଏତେ ବିରୋଧ କରିଥିବା ନୃପତି
 ମିତ୍ରତା ବୃଷସହ ଅଦ୍ଭୁତ ଅତି ।
 ଯଦିବେ ପଡ଼ି ପୋଡ଼େ ଦେଖ ପରଙ୍ଗ
 ନିଜ ଭିକ୍ଷୁ ହେବୁ ଲେଉଟି ତା ସଙ୍ଗ ।
 ବାଚ୍ୟ ଅବାଚ୍ୟ କହି ବିଦୁତାନନେ
 କରଅଛ ସାହାଯ୍ୟ ଗୋପୋଦୀପନେ ।
 ଶ୍ରୀପାତ୍ୟକ ଠାରୁ ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ଶିର
 ପୁଣି ଶ୍ରବଣ ଧର୍ମପ୍ରଣୟ ନୁଆଁଇ ଶିର ।
 ଶତ୍ରୁରୁ ଲୋଡ଼ି ଅହରହ ଅନର୍ଥ
 ଶ୍ରୀପ୍ରଜନର ଉକ୍ତି କରଇ ବ୍ୟର୍ଥ ।
 ହେଉଛ ଗ୍ରାହ୍ୟ ଯେବେ ମୋର ବଚନ
 କୃପାକୁ ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାଧନ ।
 ତପନ ଅନୁଜକା ସରୋଜମାର
 ନୃପତି ଗ୍ରାହ୍ୟ ଶକର ଶୀତସ୍ନେହ(ଚନ୍ଦ୍ର)
 ଗୁଣାଗୁଣ ବିଚାର ନାହିଁ ସାହାର,
 ସେ କି ଶୁଣିବ କେବେ କଥା କାହାର ।
 ନପାଇ ଅର୍ଥ ଚୈଦ୍ୟ ଗପହସନରେ,
 ଉପୁଜିଲ କମଳ ଅନାଦରରେ ।
 ହୁଏ ନାହିଁ ଲାଭକ କାହା ସମ୍ମାନ
 କଲେ ବା ଅନାଦର ଏମୁଖ ବଚାନ

୧ ଅଶ୍ରୁଦ୍ର ୨ ଅଶ୍ରୁରେ ଶତ୍ରୁ ଧର୍ମ ଧୃଷ୍ଟ,
 ଧର୍ମରେ ଶତ୍ରୁ ସମୁଦ୍ର ଶତ୍ରୁ ଧର୍ମ ଧୃଷ୍ଟ

ମାଂସଲୁଚ୍ ଧ କେଶରୀ କଣ୍ଠମଣିକ
 ଗୁଡିଲେ ତାର ନିନ୍ଦା ହେବ କାହିଁକି ?
 ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲା ବୋଲି ହେଲେ ଗର୍ବିତ
 ଅବୁଧ ପାର୍ଥବୀର ହୋଇ ଅସ୍ଥିତ ।
 ଶୁଭନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦେବା ନିମିତ୍ତ
 ହୋଇଅଛି ଏଠାକୁ ରାଜ ପ୍ରେରଣ ।
 ଯମକମ୍ପୁର ସଦୃଶ ନମାର ଅର
 ବାରମ୍ବ ଦେଖାଇବ ସାଧୁତାରେ ।
 ବେତସ ତୁଲ୍ୟ ନତି ଏବେ ଦେଖାଇ
 ଚୈତ୍ୟ ନିକଟତା କରି ପ୍ରଶନ୍ତ ଯାଇ ।
 ନୃତ୍ୟ ଶିଶୁପାଳ ଶିଶୁ ପାଳକ
 ତରୁଣ ତରୁଣୀଙ୍କ ସଦା ଶେକ ।
 ଦେଖାଏ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ ପ୍ରଶନ୍ତ
 ପ୍ରିୟାଳାପରେ ହୁଏ ସମୁଷ୍ଟ ଅତି ।
 ଅବନମ୍ବେ ଚୈତ୍ୟକୁ ହୁଅ ପ୍ରଶନ୍ତ
 ସୁଦ୍ଧ କରିବା ଲାଗି ନଥିଲେ ମତି ।
 ଧରଣିମନ୍ତ ଦେବପ ହେଲେ ଉଦ୍ଧତ
 ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭୂପକୁ କରେ ଆଦୃଷ୍ଟ ।
 ସବୁଦିନ ଅଶ୍ରୁତ ପରାମର୍ଶରେ
 କରଇ ନିତ୍ୟ ସେହି ଶକ୍ତିଶାଳୀରେ ।
 ଅବନମ୍ବ ମୂର୍ଦ୍ଧାରେ ନେଇ ଆଶ୍ରୟ
 ଅଥବା କରୁଅଛ ଆଶ୍ରୟ ଶକ୍ତି ।

ସ୍ୱର୍ଗମୁକ୍ତ ଆରମ୍ଭ

ରେକ ବନେ ଶ୍ରବଣ କରି
 ସମୀପେ ଉଡ଼ି ଅସ୍ଥିତ ପରି ।
 ଉଠିଲେ ଶ୍ରବଣ ଏ ଧୂଳିଏ ଶର
 ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରି କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷର ।
 ଗୁଳ୍ମ ଏ ଧୂଳି ୧୦ ଧୂଳିମୟ
 ମୁହଁ ମୁହଁ ହେବା ପାଇଁ ଶେଷତାକ
 ଏକାଠି ହେଲେ ସଭା ।

୧ କଣ୍ଠେ ଯଦ୍ୱାର ୩ ନିକଟ ୪ ଶେଷାଳୀ
 ୫ ପଦ୍ମଶୃଙ୍ଗରେ ୬ ରାଜାମାନେ ୭ ବିପ୍ରମାନେ
 ୮ ରଥ ୯ ଅଶ୍ୱ ୧୦ ସେନାମାନେ

ଯାଦବ ନରେନ୍ଦ୍ର ବଳ ସମାନ
 ଅନ୍ତଃସାର ଯୁକ୍ତ ଅସୁଧମାନ
 ଧର ଆବେଶଲେ ଗଜ ପୃଷ୍ଠରେ
 ଆଉ କେତେ ଶିଖଂସ ୨୭୦୦ ଉପରେ
 ସୁଲୁଇ ୩୩୩ ୪୩୩ରେ
 ପଟ୍ଟ ଧୂଳିରେ କମ୍ପାଇ ଅବନୀ
 ବାହାରଲେ ପଟ୍ଟରେ ।
 ଅମଳକଉଷ୍ମକ ଶକ୍ତି ବଂଶରେ
 ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ଆସି ମାନ କଣ୍ଠରେ
 ଶ୍ରୀମତୀ ୮ ଅମଳ ସହ ସ୍ୟାମନେ
 ନବାମ୍ବୁଦ୍ଧ ଧର ଗମ୍ଭୀର ଧୂଳି
 ହେଲେ ପ୍ରମୋଦରେ
 ଏ ଅନ୍ତ କାସ୍ୟପ ଉଡ଼ୁଅଥ ଶସି
 ବସିଲେ ଧୂଳି ରୂପରେ ।
 ୧୩୩ ୧୦ ୩୩୩ ବଜାଇ ଅନ୍ତ
 ଯାଉଥିଲେ ଗାରେ ଆହବେ ବ୍ୟଗ୍ର
 ୧୧୩ ୧୨୩ ୧୩୩ ଦୋଷ ଶ୍ରବଣ
 ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଧ କଲୁ ୧୩୩ ୧୩୩ ବଂଶ
 ୧୩୩ ୧୩୩ ପ୍ରଗଳ୍ଭ ଅସି
 ୧୩୩ ୧୩୩ ହେବାକୁ ଲେଖ୍ୟ ସେନା ନେତ୍ର
 ଗଲୁଣି ଉଡ଼ିରେ ପଶି ।
 ୧୩୩ ୧୩୩ ୧୩୩ ଦେଖି ବିଷ
 ହେଲୁ ଧୂଳି ଧୂଳି ତକ୍ଷଣେ ବସ
 କହୁଥିଲୁ ଚୈତ୍ୟ କଥା ଗରବେ
 କେଶବ ମହିମା ନିଜାଣି ଲବେ
 କାଳ ପୁରାଣଲ ପର !
 ନ ଦିଶଇ ଉଲ୍ଲମ୍ବ ସେତେବେଳେ
 ତୁଳୁକୁ ହେଲେ ଶ୍ରେୟସ ।

୧ ରାଜା ୨ ଅଶ୍ୱ ୩୩୩ ୪୩୩ରେ ୫ ଯୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତି
 ୬ ସୈନ୍ୟ ୭ ସମୂହ ୮ ଭେଷ ୯ ମୃଦଙ୍ଗଦୋଳ
 ୧୧ କୋକିଳ ୧୨ ମୟୂର ୧୩ ସିଂହ ୧୪ ସୂର୍ଯ୍ୟ
 ୧୫ ଦେଖି ନିଶାବାରୁ, ପଟ୍ଟ-ଉଷାକ, ଆଡମ୍ବର
 ଉଡ଼ୁ-ଆକାଶ ୧୬ ଗଜସୈନ୍ୟ ୧୭ ସମୂହ
 ୧୮ ଆଡମ୍ବର

ତେବେ ପ୍ରତାପ ସହ ନପାରି
 ଧୂରୀ ଧୂରୀ ଅବା ଆସିଲେ ଗୁରି
 ରକ୍ତବାକୁ ବୁଝ ବୁଝ କୌଣିକେ
 ମରବେ ସେପରି ସମରେ ଖଳେ
 ଭଲକ ଚପିଲେ ମୁଣ୍ଡେ
 ମନା କରୁ କରୁ କହୁଥାନ୍ତି ଲେକେ
 ନ ଧରିବା କଥା ଭୁଣ୍ଡେ
 ଶଗଡ଼ାଟା ଉପରେ ଶାଢ଼ୀଟା
 ସଫାଟେ ବଜାଇ ଦେଲେ ସରୁର
 ତା ନାଦ ଶ୍ରବଣେ ହୋଇ ଆକୁଳ
 ସଫାଟେ ଶ୍ରୀରାଜେ ଶ୍ରୀରାଜେ ଠୁଳ
 ବୁଜନାଥ ଦରଶନେ
 ଧୂରୀ ସିନ୍ଧୁର ପାରି ହେବାଲାଗି
 ପାଞ୍ଚଲେ କି ମନେ ମନେ ?
 ତେବେ ପକ୍ଷୀୟ ଗାହନପତି
 ବାହନୀ ସଙ୍ଗରେ ଆସି ଝଟକ
 ପ୍ରତିହୋଷେ ଧରି ଆସୁଥାନ୍ତି
 ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଶକତି
 ସମରେ ସବେ ମିଳିତ
 ଭଉଁସ ପକ୍ଷୀ, ବାଣ ବୋଲେ ହେଲୁ
 ବୋମ ଦେଖି ୧୦ ବଧୂନିତ ।
 ରୋଷାବନ୍ଧୁ ଶରୀର ସଜନେ ଆସି
 ବନ୍ୟାସ କରନ୍ତି ସାଧୁକ ବାଣୀ
 ନିର୍ଭୀକ ଦୁଆର ଚମ୍ପୁ ୧୧ କାନ୍ତର
 ଅନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ସରୁର
 କେଶବ ଦେଖି ହୁଣ୍ଡିତ
 ଅସ୍ତ୍ରାମୟ ବାଣ ବାଜିବାରୁ କେତେ
 ୧୨ ଦଳୀ ଦଳୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ।
 କେହିବା ୧୩ ପୁଷ୍ପକୁ କୁପାଣ କାଢ଼ି
 ବିପକ୍ଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଲୁ କରୁଡ଼ି
 କେହି ନିଶେପିଲୁ ୧୪ ପୁଷ୍ପର ଖରେ

୧ ଭଲ ୨ ବୁଝା ୩ ରଥ ୪ ଶଙ୍ଖ ୫ ହାତୀ
 ୬ ହରିଣ ୭ ସିଂହ ୮ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ୯ ଶବ୍ଦରେ
 ୧୦ ପ୍ରକାଶିତ ୧୧ କୃଷ୍ଣ ୧୨ ହସ୍ତି ୧୩ କୋଷରୁ
 ୧୪ ଶର

ଦେଖନ୍ତୁ ୧୫ ପୁଷ୍ପର ସୁରେ ୧୬ ପୁଷ୍ପର
 ହରା ଜଣା ଏ ମନ୍ତ୍ରରେ
 ଦଟୁ ଅଛୁ ସିନା ନିୟତି ଇଚ୍ଛାରେ
 ପଡ଼ୁଛୁ ନିତି ଦୃଷ୍ଟିରେ ।
 କେହି ବ୍ୟାଧୀ ଆସି ସଂସାର ଉପରେ
 ସୁବାବସ୍ଥା ବୁଲି ଦେଖିଲେ ଖରେ
 ପଡ଼ୁଛୁ ଗଡ଼ ବଡ଼ ବାହନୀ
 ରୂପରାଜା ବିତ ସାର ମେଦନୀ
 ଶେର କି ପରିଶିତ ?
 ଅଙ୍ଗର ବସନ୍ତ ଦିଅନ୍ତୁ ପାସୋର
 ଅବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ।
 ଭଗ୍ନାନ୍ତ ହୋଇ ଭୁଗଣ ବାରି
 ଶକାଣ୍ଡ ଶକାଣ୍ଡ ଶକାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ି ଅସ୍ଥିର
 ଅନ୍ଧ ଦେଲେ ବୁଜି ଦେଖି ଭିତରେ
 ନଥିବାରୁ ଅବା ଗାଣ୍ଡି ସଞ୍ଚୁରେ
 ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବଡ଼ ଶଙ୍ଖ
 କୋଟି କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଭୁଞ୍ଜିଲେହେଁ ନିତି
 ମେଟକୁ ଅବା ନିଅନ୍ତୁ ।
 ୧୭ ପିଣ୍ଡାଣୀ ୧୮ ପକ୍ଷୀ ୧୯ ପକ୍ଷୀ ଉପରୁ
 ମୃତପ୍ରାଣୀ ୨୦ ପକ୍ଷୀ ଦେଖି ଦୂରରୁ
 ଉଡ଼ି ଆସି ଅଗ୍ରେ ୨୧ ପକ୍ଷୀ ଉପରେ
 ୨୨ ପିଣ୍ଡା ଲେଉଟିବେ ବସିଲେ ଖରେ
 ଏ ଅନ୍ତେ ଚଳକୁ ଖସି,
 ୨୩ ପିଣ୍ଡା ମୁଖାଗ୍ରରେ ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରାଣୀକ
 ୨୪ ପିଣ୍ଡା ଭଣିଲେ ବସି ।
 ୨୫ ପିଣ୍ଡା ୨୬ ପୁର ଗର ବାରି ଦୂରରୁ
 ୨୭ ପିଣ୍ଡା କର କର ଧବଳ ଭିତରୁ
 ଅନନ୍ତବଳମ୍ବେ ୨୮ ଆଜି ଭୂମିକ
 ଦନ୍ତେ ରେକେଟିଲେ ଆସି ଅଧିକ
 ହେଲୁ ପର ବଡ଼ ଭୋଳି,
 ଶବ୍ଦବାଦ ଆସି ଆସ୍ୟ ବହାରିଲୁ

୧ ପୁଷ୍ପ ୨ ଆକାଶରେ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ୩ ପୁଷ୍ପଦଳୀ ୪ ଅଶ୍ୱ
 ହରିଣ ୫ ସମୁଦ୍ର ୬ ଜଳ ୭ ପାଣି ୮ ମାଂସଭୋଜୀ
 ୯ ପକ୍ଷୀ ୧୦ ପକ୍ଷୀ ୧୧ ରଥ ୧୨ ପୁଷ୍ପ ୧୩ ମାଂସ
 ୧୪ ମୁନିଆଁ ୧୫ ପକ୍ଷୀ ୧୬ ମାଂସ ୧୭ ବନ୍ଧୁଆ ୧୮ ସମୁଦ୍ର
 ୧୯ ନାଦ ଭୋଜୀ ୨୦ ପୁଷ୍ପ

ଖାଇବାକୁ ମେଦ ଖୋଜ ।
 ୧୫ର ଦଣ୍ଡ ଦେଖି ଦଶଇ ଯଥା
 ୨୫ଲୀ ୩୧ଶୁଦାଣ୍ଡ ବିଲେକି ତଥା
 ୪୫୦ରବ ରବରେ କମ୍ପାଇ ଧର
 ଗୋଡ଼ାଇ ତାହାକୁ ନଦେଇ ଧର
 ନ୍ୟାସନେ ସେ ୫୫୫୫୫୫
 ଶାଣିତ ଶ୍ରୀୟାୟେ ସେ ଦେଲେ ପ୍ରଭୁଖିର
 ପଛେ ହୋଇ ନିଦ୍ରାୟ ।
 ୭୫୫୫୫୫ କେତେକ ବିରୋଧ କରି
 ତେଦିପ ପଣିୟ ବାହନା ଧର
 ଆସିଲେ ଉତ୍ତୁକେ ଭେଷ ବଜାଇ
 ଘଟମାନ ବର୍ମ ଅଙ୍ଗେ ଲଗାଇ
 ରଣଭୂମି ହୁଲୁହୁଲୁ
 ପ୍ରଦୁ ମ ମାଡ଼ରେ ବାହୁଡ଼ଲେ ସବେ
 ରୁହେଁ ଟୋପା ବୁଲୁବୁଲୁ
 ୮୫୫୫୫୫ ୧୦୫୫୫୫ କେଶବ
 ଅବତ ସହାରେ ଅତି ଗୌରବ (ଘଷଣ)
 ମୁମୁକ୍ତମାନଙ୍କ ସଦା ଶରେଶ
 ସଫାର ସାଗରେ ଯେହୁ ତାରେଶ
 ୧୧୫୫୫ ୧୨୫୫୫ ୧୩୫୫୫ ଖାଇ
 ୧୪୫୫୫୫୫୫୫୫ ନେଇ ଅଗ୍ରୋସର
 ଅବ୍ଜ ବଜାଇ ବଜାଇ ।
 ୧୫୫୫୫୫୫୫୫୫ ଶିରଭୂଷିତ
 କୌତୁହ ମଣିରେ ବସିଛୁରତ (ଶୋଭା)
 ଶାରେଶ ସାୟୁକ ଶୋହେ ଅଂସରେ
 ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ବହୁ ହସ୍ତରେ
 ୧୬୫୫୫୫୫୫୫୫ ଜୟାନନ୍ଦ
 ପରମ ପୁରୁଷ ୧୭୫୫୫ ହେଲେ ଦୃଶ୍ୟ

୧ ସିଂହ ୨ ବଳରାମ ୩ ବାଣାସୁର ଧୂସ ୪ ଭୟଙ୍କର
 ୫ ଶର ୬ ଶର ୭ କୃଷ୍ଣକ ପୁତ୍ର ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ
 ୮ ପ୍ରଭାସପଦ ୯ ଶୃଙ୍ଗାରୀ ସପନ ୧୦ ନକ୍ଷତ୍ରପତ୍ର-
 ପ୍ରଭା ଯାହାର ସେ ଭାଇ (ଭ ନକ୍ଷତ୍ର)+ଆଉ
 ୧୧ ପଦ୍ମ ୧୨ ପଦ୍ମ ୧୩ ଅନ ୧୪ ପଦ୍ମ ୧୫ ମୟୂରପିଞ୍ଜ
 ୧୬ ଶିଶୁପାଳ ୧୭ କୃଷ୍ଣ

ଯୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁରେ ସଭୁର
 ୧୮୫୫ ୨୫୫୫ ୩୫୫୫ ୪୫୫୫ ୫୫୫୫
 ୬୫୫୫ ରହୁଥିବା ଦେଖି ତପୁର
 ଦିଗନ୍ତ ବ୍ୟାପକ ନାରାଚରୟ
 ଶଶିକେ ଶେପଣ କରନ୍ତେ ଶୟ
 ଲତପ୍ରତ ଖରେ ପରି
 ଜଣିବାର ଆଶା ଶାଣ ବୋଲି ଜାଣି
 ତେଦିପ ହେଲୁ କାତର ।
 ୭୫୫୫୫୫ କାଳ ୮୫୫୫ ୯୫୫୫
 କାନ୍ତ ଦେବାପାଇଁ କୃତାନ୍ତ ବଳି
 ବର୍ଧଧାଣ ବୈଶ ଅସିତାସକୁ
 ବିନନ୍ତେ ସାୟୁକ ଦୁଷ୍ଟାଞ୍ଜବାକୁ
 ଭେଦିଲୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅସିତେ
 ବାରିଦ ଆବେ ପରି ଘୋରନାଦ
 କରି ପଡ଼ିଲେ ଭୂଇଁରେ ।
 ୧୦ ଶରରୁ ସୌନ୍ୟକୁ ୧୧ ଶ୍ରୀଶରୀରଶ
 ଶେପି ୧୨ ଅଶିଶିର ଶର ବିଶେଷ
 ବିପକ୍ଷମାନଙ୍କୁ କରି ବାଣେ
 ଅରୁଣ ବଗ୍ରହ କଲେ ଧାଣେ
 ୧୩ ଶ୍ରୀଶାହା ହୋଇ ବହୁ ବାର
 ମଲ୍ଲ ମଲ୍ଲ ବୋଲି କରୁଛନ୍ତି ଚିତ
 ହୋଇଣ ଅତି ଅସ୍ଥିର ।
 ୧୪ ଶରର ନାଶିଲେ ସଦା କର୍କଶ (କର୍କଶ)
 ୧୫ କୃଷ୍ଣର ଲଦବେ ଶାରେଶଧର
 ଅମ୍ଭର ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତେ ଶରେ
 ତାଦେଶି ଶୟୁସ ଫେରି ଭୟରେ
 ଜଣାଇଲେ ଶିଶୁପାଳ
 ୧୬ ଦୃଢ଼ମୁଖ ସେହି ଭେଟିଲ ୧୭ ଦୃଢ଼କୁ
 ନବେଶିଲେ ମୃତ୍ୟୁକାଳ

୧ ପୁରୁଷ ୨ ମହାକୃର୍ମାଦି ରୂପଧାରୀ ୩ ପରମାତ୍ମା
 କୃଷ୍ଣ ୪ ଶର ୫ ଶରର ୬ ନିକଟରେ ୭ ଭ୍ରମ୍ୟ
 ସମୁଦ୍ର ପରି କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ୮ ମଧୁରଭାଷୀ ୯ କଳହରଣ
 ୧୦ ହଂସ ଶତକାରକ ୧୧ ଶ୍ରୀ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ) ପ୍ରାଣନାଥ
 ଲକ୍ଷ୍ମୀକର ପ୍ରାଣନାଥ କୃଷ୍ଣ ୧୨ ଶରୀର ୧୩ ପଦ୍ମ
 ୧୪ ଦୁଷ୍ଟ ନିଷ୍ଠୁର ଶର ୧୫ କୃ-ପୃଥ୍ବୀ ୧୬ ଶରୀର
 ୧୭ ବିଷ୍ଣୁ (କୃଷ୍ଣ)

୧ ଅବିଚାରୀକ ୨ କାଷ୍ଠୀ ସମରେ
ମାରି ଅବଚଳି ଅନାୟାସରେ
ପ୍ରତ୍ୟୁମ୍ନ ନାମକୁ କଲ ସାର୍ଥକ
ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଭଣେ ହୋଇ ୩ ଅର୍ଦ୍ଧକ
ସମୟ ଗୁଣରେ ତାର
ଉଠିବା ପଡ଼ିବା ଏବଂ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ

ନଦେଶେ କେ ବାର ବାର ?
କାଷ୍ଠୀ ଅବଦାନ (ଉତ୍ତରମ୍ପ) ସହ ନଗାର
ଭୟେ ଯୁଦ୍ଧ ଗୁଡ଼ି ଗଲେ ବାହାର
ଅଗ୍ରଣୀ ବୋଲୁଥିବା ଗଜନେ
ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ପୋତି ବିଷୟମନେ

କରଧୂରୀ ପକାଇ
କାହାବଳ କେତେ ଆଗରୁ ନଜାଣି
କରିବ କଂପା ବଡ଼ାଇ
ଯେହେତୁ ଜୟଶ୍ରୀ କଲ ଆଦର
ଚୈତ୍ୟ ଯୋଧ ତେଣୁ ବଢ଼ିଲ ଖର
ଆରମ୍ଭିଲ ଅଭିଯାନ ଚକ୍ରଣେ
ବାହନ ସଙ୍ଗରେ ୪ ସଜଗଣେ
ଗଜ ୫ ବାଜା ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି
ଭଣର ସରଗେ ଡେଇଁଲେ ସରନେ
ମରଣ ଭୟକୁ ଗୁଡ଼ି ।

୧ ଶତ୍ରୁ ସମ୍ବନ୍ଧରାସମ, ୨ ପ୍ରତ୍ୟୁମ୍ନ, ୩ ବାଳକ
୪ ସମରଭୂଇଁ, ୫ ଅଶ୍ୱ
ପ୍ରତ୍ୟୁମ୍ନ - ପ୍ର-ପ୍ରକୃଷ୍ଟ; ଦ୍ୟୁମ୍ନ-ବଳଯାହର ସେ ପ୍ରତ୍ୟୁମ୍ନ

ବେକୁ ବେଳ ଟାଣ ହେଲ ୧ ପ୍ରଧାନ
କରୁଥିଲେ ସୈନ୍ୟ ବେଶେ ଗର୍ଜନ
ସପକ୍ଷ ବିପକ୍ଷ ଚିହ୍ନି ନପାଣ
କିଏସେ କାହାକୁ ଦେଲଣି ମାରି

କରି କେତେ ଅଭିନୟ
ହୋଧାରି ଜଳିଲେ ଲଭାଇବା ଶାରିଁ
ସକଳେ କରନ୍ତି ଭୟ ।

୨ ଲେଲେ ଅସିମାଳ କାଳୀୟ ସର୍ପ
ପରି କୋପେ ଧରି ଦେଖାଇ ଦର୍ପ
୩ ଶିଳୀମୁଖେ ୪ ଶିଳୀମୁଖ ଅଜାଡ଼
ଦେଲେ ପ୍ରତପକ୍ଷ ତୁଣୀରୁ କାଢ଼ି

ଶ୍ରେନ୍ତେ ତା ସଦୃଶେ,
ଅଭିମାନ ଚୈତ୍ୟ କଲ ଅପ୍ରବ୍ୟସ୍ତ
ପ୍ରୟୋଗ କରି କୌଶଳ

୫ ଅନ୍ତର ଚଳୁ ତୁଲ ବିଶାଳ
ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣୀକ ଶରୀର ମାଳ
ଉଡ଼ନ୍ତି ବାୟୁସେ ହୋଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତ
ହାମି ନେବାପାଇଁ ଧୂଳେ ୬ ପିଣିତ
୭ ପାବନ ୮ ପ୍ରହାର ଭୂଇଁ
ମାରି ହେବ ବୋଲି ଶୁଭେ ଡାକ ଏଣେ
୯ ଗଡ଼ପ୍ରାଣୀ ଦେଲେ ଛୁଇଁ ।

୧ ଯୁଦ୍ଧ, ୨ ଚକ୍ର, ୩ ଯୁଦ୍ଧରେ, ୪ ଶର
୫ ସମର ଶେଷ, ୬ ମାଂସ, ୭ ପବନ, ୮ ଯୁଦ୍ଧ,
୯ ମୃତପ୍ରାଣୀ ।

୧ବିଗ ୨ବିଶ୍ୱା ୩ବିଶ୍ୱା ୪ବିଶ୍ୱା ୫ବିଶ୍ୱା
 ଦେଖି ତା ଆଗକୁ କଲେ ଗମନ
 ଶିଶୁପାଳ ବଧେ ହୋଇ ବାଗୁଳ
 ବେଳୁଁ ବେଳ ଦେଖାଗଲେ କରଳ
 ପିଟାଇ ଶିଖା ବନ୍ଧନ
 ତେନା ମନ୍ତ୍ରପତି କରି ତା ଦର୍ଶନ
 କଲା ଅଦୋର ଗର୍ଜନ ।
 ରୁକ୍ମିଣୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖା ଦିନରୁ
 ଲାଭିଲାହିଁ ରାଗ ବୈଦ୍ୟ ମନରୁ
 କଟୁ ବଚନରେ କେତେ ଧକ୍କା
 ସମ୍ଭବ ହୋଧକୁ ଦେଲା ଉଦ୍‌ଗାର
 ଭ୍ରମର ଉନ୍ମତ କରି
 ଉଠିଲା ଅତୀକ୍ରମ ବସୁଧା ଜନ୍ମାଇ
 ବିଶାଳ କାର୍ମୁକ ଧର ।
 ବହୁ ଶିଖାସମ ଦେଶାଧ୍ୟମାନ
 ଦଶୁଅଛୁ ତାର ନୟନ ମାନ
 ବାଣୀ ଶ୍ରବଣ ପାତ କରି ନଭକୁ
 ନିଶେପିଲା ତହୁଁ ଦୃଷ୍ଟ ବଳକୁ
 କେଶବ ଶ୍ରବଣିଣ ଯାଇ
 ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବେ ଶଶ୍ୱ ଶଶ୍ୱ କରି
 ଭୃଷ୍ଟଦେବ ଦେଲା ପକାଇ ।
 ଅକ୍ ମଣ୍ଡଳକୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗର୍ବେଷେ
 କଲେ ବିଚାରଣ ମାଧବ କୋପେ
 ଆଗତ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ରିପୁକୁଳର
 ମାଳଲେ ନିଶେପି ସୁଷ୍ପଣ ଶର
 ଏହାଦେଖି ରେଦିବଳ
 ପରୁଷାକ୍ତ କନ୍ଧି ଯାଦବମାନଙ୍କୁ
 କ୍ଷେପିଲା ବାଣ ଏବିଭ୍ରାଜ ।

୧ବି-ପକ୍ଷୀ ଗ-ଗତ କରୁଥିବାରୁ ପକ୍ଷୀ(ଗରୁଡ଼) ଉପରେ
 ଗମନ କରୁଥିବାରୁ-କୃଷ୍ଣ, ୨ବିଗତ ହୋଇଛି ଶ୍ୱ ବା ଉପ
 ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ୩ବିଶ୍ୱା ୪ବିଶ୍ୱାପାଳ ଅର୍ଥେ ଶ୍ରୀମୁଖ
 ଶରୀର ଗର ୧୩ପ୍ରଶୀଳ

ସଦା ଜାଗରୁକ ମଧୁସୂଦନ
 ନିଶେପନ୍ତେ ପ୍ରତିବାଣ ଗର୍ଜନ
 କରି ରିପୁ ସୈନ୍ୟ କଲା ନିଧନ
 ତା ଦେଖି ତଣ୍ଡେ ଚେଦି ରାଜନ
 ବସିଲା ଯାଇ ଜପରେ
 ଶ୍ୱାମ ପଣସୁକ୍ତ ଭୁକ୍ତଗାୟମାନ
 ଆବିର୍ଭୁତ ହେଲେ ଭଗେ ।
 ୧ ପଲ୍ଲବମାନଙ୍କ ବିଷ ଦୁର୍ଭକ୍ତ
 ଚିତ୍ତବିଗ କରୁଥିଲା ଅନ୍ଧାର
 ବୈଦ୍ୟ ଛଳ ଜାଣି ଗରୁଡ଼ଧୂଜ
 ଆଦେଶିଲେ ଜବେ ୨ବିନତାମୁକ
 ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଶିଖା ପରି
 ଗରୁଡ଼ ଉଦ୍‌ଭବ ବିହଙ୍ଗମ ଦେଖି
 ପଲାଇଲା ତମ ଡରି ।

ଉଦ୍‌ବେଳିତ ସିନ୍ଧୁସମ ଗର୍ଜନ
 ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କ ଶୁଭ୍ରପ୍ରସନ୍ନ
 ଅଦମ୍ଭଶୃଙ୍ଖେ ଉଦ୍‌ବେ ଗଲେ ପଲାଇ
 ଶିଶୁପାଳ ଶେଦେ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ
 ଜପିଲା ଆଗେନୁ ମନ୍ତ୍ର
 ଏଣେ ଛନ୍ଦିତା ଦେଲେ ଶମେ ଶମେ
 ତେଦିରେ ଅତନ୍ତ ଶତନ୍ତ ।
 ଅନନ୍ତର ଶକାତଦେବ ଜଗତ
 ପୋଡ଼ ଦେବାଲାଗି ହେଲା ଉଦ୍ୟତ
 ଜାଣି ବ୍ରଜନାଥ କାହା ଗଳ ରୁ କଏ
 ଅଜାଡ଼ ଦେଲେ ସେ ଡାକ ଦାରୁକେ*
 ଆସିଲା ଘୋର ବରଷା
 ରୁହୁଁ ରୁହୁଁ ବହୁ ହେଲା ଅନୁରାଗ
 ଭୂଟିଲା ଚେଦ୍ୟ ଭରସା ।
 କ୍ଷିପ୍ରକାଶ ବୈଦ୍ୟ ହୋଇ କୁପିତ
 ସାୟୁକେ ହରିକ କଲା ଶୁଭିତ

୧ସାପ ୨ଗରୁଡ଼ ୩ସୁକ୍ତ ୪ସାପମାନେ ୫ସୈନ୍ୟ ୬ସମୁଦ୍ର
 ୭ଅଗ୍ନି ଗଳ-ମଣ୍ଡଳ ୮କ-ଜଳ ୯ଂସାରଥି(କୃଷ୍ଣକ)

ସମ୍ଭାଳ ନପାରି ଚହେ ତା ମୁଣ୍ଡ
 ଟାଣି କଲେ କୃଷ୍ଣ ତକ୍ଷଣେ ଗୁଣ୍ଡ
 ରୁର ଡାଳ ଗଲ ପଡ଼ି
 ଆନନ୍ଦରେ ଗଡ଼ ଗଲେ କି ସରବେ
 ଶୁଣି ମଲ୍ଲ, ମଲ୍ଲ ରଡ଼ି !
 ଶୁଣି ପିଟି, ହୋଇ ଅଦୃଶ୍ୟ ଭୂପ
 ଦିବାଦିବ ଯଦାଦିବ କେଶବ ରୂପ
 ଦଶନେ ପଲ୍ଲବ ଶିଳେ ଛିଣ୍ଡି
 ଖସିଲେ ଶକୁନି ନଗେଶ୍ଵରୀ
 ଦେଇ ଶବ୍ଦ ବୁର୍ବୁସେ
 ପୁଲ ପୁଲ କରି ଉଣିଲେ ପିଣିତ
 ଅସମୟେ କେ ନିକଟେ ?
 ଚେଦିବ ମଃଶେ ଶ୍ରୀରାମାଶ୍ରମ
 ମହାନନ୍ଦେ କଲେ ପୁଷ୍ପ ବର୍ଷଣ
 କର୍ମେ ବସୁମତ ଜୟ ନାଦରେ
 ଧଳେକାଳେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରମୋଦଭରେ
 ଶବ୍ଦକୁ ଦହନ କରି,
 ଲେଉଟିଲେ ରଣ ଭୂମିରୁ ଏ ଅନ୍ତେ
 * ଅନିକମା ସଙ୍ଗେ ଧରି ।

ସଂସାର ଚଳଣି

ଯାହାଦାହା କରି ଦେଉଛି ଲେଖି
 ଲୁକ ଉପେକ୍ଷି (ଦୋଷା)
 ସଂସାର ଚଳଣି ପ୍ରକଟ ଦେଖି ।
 ମନ ପାଉ ନାହିଁ ଯାହା ମୋହର
 ଲିଖନେ ଭୁର
 ଜଣକ କଥାକୁ କା'ର ଆଦର ।
 ଶୁଣୁଅଛି ଯେତେ ଏବର ଗୀତ
 ଅଛୁକ ପ୍ରୀତି
 କିଏ ଅବା ଦେବ କାନ କେମିତି ।
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜାଣି ଲେଖନ୍ତି ବସି
 ସାହିତ୍ୟେ ରସି

ପରୁରଲେ ତାଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି ହସି ।
 ଦେଖ ହସ କାନ୍ଦ ଲାଗିଛି ନିତି
 ପ୍ରକୃତି ମାତି
 କରୁଛୁ ବିରୁଦ୍ଧ ଦେଖି ଏ ଶାନ୍ତି ।
 ମଦର ପାନରେ ବଳାଇ ମନ
 ସରଲ ଧନ
 ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ନମିଲେ ଅଳ୍ପ ।
 ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ହୋଇ ଥିଲ ଯେତକ
 ଗଲେ କେତକ
 ଖଣିଲୁ କି ମନେ ଦିନେ ଏତକ ?
 ଆରୁର ଭେଦରେ ସୁର ଅସୁର
 ତୁଚ୍ଛ ଆତୁର
 ନାହିଁ ନେତ୍ରରେ ସରସ୍ଵତୀର ।
 ପର ଉପକାରେ ମହତ ଜନ
 ସ୍ଵାର୍ଥରେ ମନ
 ନିଜାଣି ଖଟଇ ସାରା ଜୀବନ ।
 ଦୁର୍ବଳକୁ ମାର ନିତି ବାନ୍ଧବ
 ମାତ୍ର ବିଧିବଦ୍ଧ
 କ୍ରେ ମାଂସ ମେଦ ଖାଇ ରୋଷେ(ହସେ) ।
 ପର ମିଥ୍ୟାପ୍ରବ ସନ୍ତତ କରି
 ପାପ ଆରେ
 ବୋଲୁଛୁ ସାଧୁ ଭବେ କପରି ?
 ଅସଲଟେ ପଣିଗଲ ଜୀବନ
 ଲୋଭରେ ଧନ
 ନିଜର ଶାନ୍ତିର ନିନ୍ଦା ବଚନ ।
 ପାତର ଅନ୍ତର କରି ବେଶରେ
 ମନ ଲଜ୍ଜାରେ
 ହେଉଛି ତାପଳ ଦିନେ ସଂସାରେ ।
 ହେଲୁ ହଟାହଟା ପଣି ଅକର୍ମେ
 ବାଧୁଲ ମନ୍ତ୍ର
 କିଏ ସୁଖୀ ଭବେ ଯାଇ ଅଧର୍ମେ ?
 କରୁଛୁ ବିରୁଦ୍ଧ ପାପ ପୁଣ୍ୟକୁ
 ଗୁଡ଼ି ଶ୍ଵେତକୁ
 ବାରି ବାରି ପରୁରକୁ ମନକୁ ।

କିଏ ଦିଏ କାନ କହିଲେ ତମ
 ତୁଚ୍ଛାକୁ ତମ (ଗଦ)
 ଶିଖ ପାଞ୍ଚକଥା ପଡ଼ି ଆଗମ (ବେଦାଦି ଶାସ୍ତ୍ର)
 ଦଦର ନାବରେ ବୁଡ଼ାନାଉର
 ପଡ଼ୁଛି ହୁରି
 ଗୁରୁକୁ ଅଧୀଶ ଭୂଷିଲୁ ହୁରି ।
 ଶୁଣୁଛି ଜବନେ ଅନେକ ଧର,
 କି ହରବର
 ତଥାପି ନ ଶିଖେ ପଦେ ଅନ୍ତର ।
 ଝଙ୍କମକ ଦେଖି ହୋଇଣ ଛନ୍ଦ
 ଲୁଗିଲୁ ମନ
 ଗୁଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ୁ ଦେଖି ଯାଏ ଜବନ ।
 ଲୁଗିଛି ଝଙ୍କମ ଗୁରୁ ଗୁରୁରେ
 ପେଟ ପାଇଁରେ
 ଗୁଡ଼ି ପାଇଯାଏ ତୁଚ୍ଛା କଳରେ ।
 ନାନାରଙ୍ଗେ କେତେ ଗୁରୁଟି ଖେଳ
 ନାହିଁଟି ବେଳ
 କାହା ମନେ କା'ର ନଥାଏ ମେଳ ।
 କଲମ ଗୁରୁଟି ଗଳିଣୀ ତର
 ଚନ୍ଦ୍ରା ନ କରି
 ବାହାନ୍ତି ବୋଇତ ମନକୁ ଧରି ।
 ନବ୍ୟ ସମାଜର ନୂଆ ଫେସନ
 କରି ଦର୍ଶନ
 ପଲଉଟି ବୁଡ଼ା ବୁଜି ନୟନ ।
 ଦାଣ୍ଡକୁ ସୁନ୍ଦର ନଦିଶେ ଯାହା
 ଫୁଲଇ ବାହା
 ହୋଇ ଅମାନିଆ କରୁଛୁ ତାହା
 ଦେଖିଲୁ ଜବନେ ସଫାର ହାଟ
 ଲୁଗିଛି ନାଟ
 ଜାଳିଲେ ଆଲୁଅ ଗୁରୁକୁ ବାଟ ।
 ନ ପଶେ ଗୁରୁଆ କାହା ଗୁଡ଼ରେ
 ମୃତ୍ୟୁ ଶୁଣିରେ
 ତୋର ଅସମୟେ କିଏ ସାଥରେ ।
 ଅତୁଆ ଭିତରେ କେବେ ନପଣି
 କରିବୁ ହସି

କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ଅନବରତ ରହି ।
 ଧନ ବୋଲି ସିନା ଅଣି ଉପରେ
 କାହା ପତରେ
 ନଦେଇ ମୁଠାଏ କହୁ ରୁତରେ ।
 ବେଳ ଆଉଁ ଆଉଁ ଖୋଜିବୁ ସାହା
 ଦେଖାଇ ବାହା
 ନ ଥାଇ କାତକ ଗୁରୁକୁ ନାହା ?
 ଜବକାରେ ସଦା ଶୁଣୁ ଆଦର
 ତାପସ ପରି
 ଯାପିବୁ ଜବନ ଲୋଭ ସମ୍ଭର ।
 ଗୁଣୀଗୁଣ କିଏ ଚନ୍ଦ୍ରୁ ଧବେ
 ପାରିବ ଯେବେ
 ଧରାଧର କଲେ ମିଳିବ ତେବେ ।
 ନକରେ ବଞ୍ଚାସ କିଏ କାହାକୁ
 ପାଟି ତୁଚ୍ଛାକୁ
 ସବେ ହସିଆର ନିଜ ଧନକୁ ।
 କେବା ଝାଡ଼ି ହୁଏ ଖାଲି କଥାରେ
 ଫୁଲଣିଆରେ
 ବାହାଦୁର ନେବା ପାଇଁ ବାହାରେ ।
 ହସ ଗମାତରେ ଯାଉଛି ଦିନ
 ଛାନରେ ଶନ
 ପୂରୁଛି ଶାନ୍ତି ନମଣ ଶୁନ ।
 ପହିଲି ଆଖାତେ ଆସେ ବରଷା
 ଆନନ୍ଦ ତଷା
 କୁକର୍ମେ ହେଉଛି ଉଗାର ହସା ।
 ବାଟରେ ଘାଟରେ ସବୁ ସମିତ
 ଲୁଗିଛି ନିତି
 କିଏ କାହୁଁ ଆସି ବୁଝାଏ ନିତି ।
 ଦୁନିଆଁ ବେଗର ହଟତମଟ
 ଖେଳେ କପଟ
 କିଏ କେତେ ଦିନ ଭଣ୍ଡି ତମିଟ ।
 ମିଛ ଗାଇ ଗାଇ ପାଥକ ଲୁଭ
 ଗୁଡ଼ି ସୁଖଦ
 ସନ୍ତୋଷରେ ସିନା ତୁଟେ ଅଗ୍ରବ ।

ବରଷ ବରଷ ଯାଇବ ବଡ଼
 ଦୁନିଆଁ ଶାନ୍ତ
 ଦେଖି ଚଳୁଥିଲେ ମିଳଇ ପ୍ରୀତି ।
 କାହାପାଳି କେବେ ପଡ଼ୁଛି ଭବେ
 ଗର୍ବ ଗୌରବେ
 କଲେ ତ କରିବେ ନିନ୍ଦା ସରବେ ।
 ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନ ଲଭି ହୁଅ ଆନନ୍ଦ
 ନରୋଽପି ହିନ୍ଦ
 ନିଜ ନିଜ ମନ୍ତ୍ର ତୁଟାଅ ହୃଦୟ ।
 କାହିଁରଥା କାଠି ଲଞ୍ଜିତ କାହିଁ
 ତାହାକୁ ବୁଝି
 କରିଯାଅ କର୍ମ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ।
 ସୁଖୀ ନୁହେଁ କିଏ ସଦା ଏ ଭବେ
 ମାତ୍ର ଗରବେ
 କରନାହିଁ ହାନି କାହାର ଲବେ ।
 ସଜ୍ଜନର ସିନା ସଳଖ ମୁଣ୍ଡ
 ଫିଟାଏ ତୁଣ୍ଡ
 ସେତେ ଲୋକ ଆସି ହୁଅନ୍ତୁ ରୁଣ୍ଡ ।
 ବାହାଦୁର ଲାଗି ସକଳେ ବାଇ
 କରଡ଼ା ଖାଇ
 ଖାଇ ବା ହସରେ ପାଦ ପକାଇ ।
 ସିଂହାର ଟାଣନ୍ତି କୃଷକ ପିଲେ
 ଗହ୍ମର ବଳେ
 ଲଦଣି ହସ୍ତରେ ଆକାଶ ଚଳେ ।
 ମୋ ଦେଶର କଥା ଯାଉଛି ଭୁଲି
 ବିଦେଶ ବୁଲି
 ହେତୁ କଲେ ଛାଡ଼ି ଯାଉଛି ଫୁଲି ।
 ସିଆଁ ଶିଆଁ ଲୋକ ତଳେ ନ ଡ଼ର
 ମିଥ୍ୟାକୁ ବର
 କରୁଛନ୍ତି ଦେଶ ଖମାର ଭର ।
 ନ ବୁଝି ଆଗରୁ ଆପଣା ପାଟ
 ତୁଚ୍ଛାକୁ ହାଟ
 ଶୁଣିବ କିଏ ତୋ ଧରମ ବାଟ ।
 ମୃତ୍ୟୁରାଜା କିଏ କରେ କି ଲବେ
 କେବେ ଏ ଭବେ

ଦିନ ସରେ ସିନା ମାତ୍ର ଉତ୍ସବ ।
 ଜାତି ଜାତି ବୋଲି ଧରିଥା ବସି
 ପାଠରେ ରହି
 କେତେ ତୋ କୁଳରୁ ଗଲଣି ଖସି ।
 କଥାର ଭିତରେ ବାଜୁଛି ଦଶା
 ବୁଲିବ ବନ୍ଧା
 ନ ପାଇଲି ଯିଏ ଗୋଟିଟି କଣ୍ଠା ।
 ମୋର ମୋର ବୋଲି ବୋଲୁଛୁ କଥା
 ଦେଖ ଦୁନିଆଁ
 ଟିକକ କଥାରେ କାହିଁକି ନିଆଁ ।
 ପର ଉପକାରେ ନ ଯା ଓହ୍ଲଇ
 ସବୁ ସର
 ଯାଉ ପଛେ ତଳେ ଚନ୍ଦ୍ରା ନକର ।
 ଶୁଣିଲ ପତର ପଡ଼ୁଛି ଡେଇ
 ଦଡ଼କି ଦଡ଼
 ତଥା କାଳମୁଖେ ଯିବୁଛ ପଡ଼ି ।
 ନପଡ଼ି କଥାରେ ବାହାପିଆର
 ସାର ଅସାର
 ବାଛିବୁ ଜୀବନ କରି ବିରୁର ।
 ଜପାମାଳ ଧରି ମୋହ ତୁଟାଇ
 ଦେଉଳେ ଯାଇ
 କଫଳ ପାଳୁ ପର କନ୍ଦାଇ ।
 କାହାବଳ କେତେ ଆଗୁଁ ନଜାଣି
 ଅବଶ୍ୟ ପାଣି
 ପିଇବୁ କଳହ ଆଣିଲେ ଟାଣି ।
 କରି ଯାଅ କର୍ମ କରି ବିରୁର
 ମନୁ ବିକାର
 ଛାଡ଼ିଲେ ମିଳିବ ସୁଖ ଅପାର ।
 କାହା ପାଇଁ ଲେଉଟ କରୁଛ ଏତେ
 ବଡ଼ିବ ସେତେ
 ତା ପଛେ ଆଶାରେ ଧାଇଁବୁ ସେତେ ।
 ତୋର ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ଏ ଭବେ
 ଚନ୍ଦ୍ରଲେ ଲବେ
 ଜାଣିବୁ ସମ୍ପଦେ ସଖା ସଭବେ ।

କେତେଦିନ ପାଇଁ କିଏ କାହାର
ମାୟା ସଂସାର
କରୁଥିବୁ ସଦା ନ୍ୟାୟ ବରୁଣ ।
ମୁକୁଳି ଯିବୁକ ଅନ୍ୟାୟାଚର
ତେଲେ ନ ଡର
ଟିପୁଡ଼ି ତା ଜଣେ କରୁ କପର ।
ପତରର ମଥା ସଦା ଆନନ୍ଦ
ଦେଖୁ ସତର
କି ଫଳ ପାଉଛୁ ହୋଇ ଉଦ୍ଧତ ।
ମଧୁର ସମୟ ଯାଉଛି ଚାଲି
ନବସ ଖାଲି

ଅଳସୁଆ ହେଲେ ସରବ ବାଲି ।
କେବେ ଲଗ୍ନ କେବେ ଆଦୃତ ବନ
କରି ଦର୍ଶନ
ଭାବିଲେ ପ୍ରାଣିଆଁ ସବୁରି ମନ ।
ସକାଳ ସଞ୍ଜକୁ କରି ଭୁଲନା
ପଛକୁ ଅନା
ନଦୀ ଅନନ୍ଦ ବୁଆ ଭାବନା ।
ଚଳିବୁ ଜୀବନେ ନିରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠା
ବାଜିଲେ ଦଣ୍ଡା
ରଖିବ କେ ଦଣ୍ଡେ ଭଡ଼ିଲେ ଅଣ୍ଟା ?

ପ୍ରଭେଦ

ଦେଖିଥିଲୁ ପିଲାଦିନେ କେତେ ବର୍ଷାୟାନ
ବରୁଣେ ଯାହାର ଥିଲା ସଦା ନ୍ୟାୟଧାନ ।
ଦେଉଥିଲେ ଜଳଖିଳ ନିଜସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରତି
କରୁଥିଲେ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଧର୍ମେ ରଖି ମତି ।
କଠୋର ପରିଶ୍ରମରେ ଯାପୁଥିଲେ କାଳ
ଦାନ ପ୍ରତି ଥିଲା ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ବିଶାଳ ।
ଛୁଟୁଥିଲା ଗ୍ରାମ୍ୟକଳି ଗାଆଁ ମଣ୍ଡପରେ
ମାନ ଚଳୁଥିଲା ଦୋଷୀ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ।
ଚଳୁଥିଲା ଦରବାର ଓକଲ ନଥାଇ
ଫେରୁଥିଲେ ଅଦାଲତୁଁ ଲୋକେ ନ୍ୟାୟ ପାଇ ।

ଜନତା ବଢ଼ିଲା ଯେତେ ବଢ଼ିଲା ଫିସାଦ
ପରିମୁଣ୍ଡେ ଲଦା ସିନା ଭୁଜା ଅନ୍ଧବାଦ ।
ବଢ଼ିଲା ଓକଲ ଭାଡ଼ି ବଢ଼ିଲେ ମାମଲୁ
ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଅଦାଲତେ ଦାବାଦାର ମଲୁ ।
ବରଷ ବରଷ ଧରି ପଡ଼ିବ କାଗଜ
ଫିଟାଉ ନାହାନ୍ତି ପାଟି ଅମ ଜନଗୁଜ ।
କା ଆଗେ କହିବା ଦୁଃଖ ଲୋଡ଼ିଛୁ ତ ଆଗେ
ବିଷୟ ବଦଳେ ଘରେ କାଳ ଏବେ ଯାପେ ।
ସରିଲା ପଇସାତକ ସଞ୍ଚିଥିଲା ଯାହା
କେ ସଞ୍ଚେ ବାର ଖାଏ କଥା ହେଲା ଚାହା ।

ବୋଧୋଦୟ

ରହିବାକୁ ବେନିନର କେତେ ଦିନ ବାଜି
କଲୁକି ହସାବ ଦିନେ ଶୟନେ ଏକାଙ୍ଗ ?
ଖୋଜିବାକୁ ପରଶିଅ କେଡ଼େ ତରବର
ଶତ ଶତ ରୋଗ ଗୁଡ଼ି ନିଜ ଜୀବନର ।
ଆତ୍ମସୁଖ ଭୋଗ ଲାଗି ଅନାରବ ବ୍ୟସ୍ତ
କେତେ ଦିନ ପାଇଁ ଏଡ଼େ ହେଲୁ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ।
ଭଲମନ୍ଦ ନ ବରୁଣ କେବେ ତ ଟିକିଏ
ଜାଣିଲେହଁ ଜୀବନଟା ମାସକ ଘଡ଼ିଏ ।
ପର ଉପକାରେ ସିନା ଦିନକର ରୋଗ
ପର ଉପକାରେ ଅର୍ଜୁ ସଦା ପାପ ଘୋର ।
ହଂସା ଦେଖ ଅବରତ କଲୁତ ଭୂଷଣ
ମଣିଲୁ ସହିଷ୍ଣୁତାକୁ ପରମ ଦୁଷଣ ।
ବୁଲୁଥିବା ଅନ୍ଧ ଗୋଟା ପଡ଼ୁଛି ନୟନେ
କାହିଁକି ଏ ଦଶା ଭୋଗ ନିସ୍ତବ୍ଧ ମନେ ।
ଶତ ଶତ ପଙ୍କୁ ବୁଲି ଭୋଗନ୍ତି ଯେ ଦଶା
ପାଉନ୍ତି କି କରି ସୁଖେ କେବେ ଉପାବସା ।
ତୋର ସୁବ ପୁରୁଷଙ୍କ କଥା ହେତୁ କରି
ଚଳିଲେ ସକଳ ଦୁଃଖ ଯିବ ଅପସରି ।
ନିଜ ଦେହ ଜାତ ଶତ୍ରୁ ନ କଲେ ତାଡ଼ନ
ବଢ଼ିଯିବ ବାହ୍ୟ ଶତ୍ରୁ ଦେବାକୁ ପୀଡ଼ନ ।
ଆହା ! କେତେ ତଣ୍ଡି ଭଣ୍ଡି ସାଇତଲୁ ଧନ
ତଥାପି ତୋହର କେବେ ନ ପୁରିଲା ମନ ।

ଆସିଯିବ ଯେତେବେଳେ ମରଣ ଡାକରା,
 ଭାବେ କି ସେତେବେଳେ ଦେବ କିଏ ଧର ।
 ଶେଷାନ୍ତରେ ମରଣ ହୋଇ ଏ ଜୀବନ,
 ନିଆଡ଼ି ବୋଲି ଅନିଶ କରୁ ପଣ ମନ ।
 ଜନ୍ମଶାଳ, ମୃତ୍ୟୁଶାଳ ସଦା ଏ ସଂସାର,
 ବେଳ ଆଉଁ ଆଉଁ ବାହୁଡ଼ି ସାରସାର ।
 ସନ୍ତୋଷରେ ଅନ୍ତରତ ବଡ଼େ ମନାବଳ,
 ସ୍ୱାର୍ଥକଲେ ପରିହାର ହୃଦୟ ମୈଳ ।
 ଝିମିଟକେ ଶୋଳମୟ ହୋଇଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ତେଜେ ଛୁଟାଟାରେ କପାଳ ଦେଖାଉଛୁ ଟାଣ ।
 ମହାମୋହ ଅଭାବିକ ବେଳେ ନୃପତି,
 ପରଜୟ କରି ଭାବେ ଲଭଇ ଲାଭେ ।
 ପ୍ରକୃତି ନିବୃତ୍ତି ଦୁଃଖ ଲଗିଛନ୍ତି କଳି,
 କିଏ ବଢ଼ି କିଏ ସାନ ହେଉ ନାହିଁ କଳି ।
 ମନକୁ ବନ୍ଧୁକ କରୁଛି ଯିଏରେ
 ଦୂରରେ ରହିବ ତାର,
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନୁ ପାଳିବେ ତ ହେବ
 ପାରି ଭବ ଅକ୍ଷୟାର ।
 ଉତ୍ତପଥଗାମୀ ବା ହେଲେ କେତେବେଳେ
 କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ତାର
 ନୁହ ବିମୋହତ ସୁଗନ୍ଧତ ବାୟୁ
 ପାଇ ନବ ମଲ୍ଲିକାର,
 ନବ ସଉବନା କାମିନୀମାନଙ୍କୁ
 ଦେଖି ହୁଅ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।
 ବିବେକ ଲଗାମ ହୃତମନେ ଧରି
 ରହ ସଦା ହୃଦିଆର ।
 ଯେମା କିଶୋର ଉଦ୍‌ଭାସିତ ରାତ୍ର
 ଅଟଇ ସଦା ଶୁଣିକ
 ଅତି ସତନରେ ଭଣିଲେ ସାଇତି
 ଯିବ କି ସଙ୍ଗେ ମାଣିକ ।
 ବେଳ ଆଉଁ ଆଉଁ ମୋହକୁ ମଜ୍ଜନ
 କଲେ ବା ପାଇବ ପଳ

ବିଷୟରେ କପାଳ ପେଷି ହୋଇ ସଦା
 ପିଉଛ ଆଖି ଗଲେ ।
 ସହାୟତାଦଳ ନୁହେଁ ଯା ଜୀବନ
 କରୁଥିବ ତାକୁ ଭୟ,
 ବିବେକର ବୋଲ କରୁଥିଲେ ସିନା
 ହେବ ପ୍ରସାଧ ଉଦୟ ।
 କରି ପରିହାର ଆଲପ ଲଗସ
 ହାସନୀତା ଆଲଗନ,
 ପରେ ଶ୍ରୀଳ ନୋଧକୁ ହୃଦୟ
 କରି ଜବେ ଉନ୍ମୁଳନ ।
 ବ୍ରହ୍ମ ସଂସାରରେ ଅବଦ୍ୟାକ ଠାରୁ
 'ମନ' ନାମେ ପୁଷ୍ପଜାତ,
 ପ୍ରକୃତି ନିବୃତ୍ତି ତାଙ୍କ ବେନ ପତ୍ନୀ
 ହୋଇବ ସଂସାରର ଶାତ ।
 ମହା ମୋହକୁଳ ପ୍ରକୃତିରୁ ହୋଧ
 ନିବୃତ୍ତିଠାରୁ ବିବେକ
 ଜନମିଲେ ପର ମଣିଷ ଶରୀରେ
 ଦେଖାନ୍ତି ସେ ଯାହା ଟେକ ।
 ବୈରତା ବଡ଼ଇ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର
 ସଦାଶେଷ ପଦାର୍ଥରେ
 ନୁହଇ କୁଣ୍ଡିତ କରିବାକୁ ପାପ
 ହୋଧ ଉଠିବା କାଳରେ ।
 ତରଳଶୀତଳ ସାଧୁ ସଂକଳିତ
 ସୁନହସ ଆଲଗନ
 ପ୍ରକୃତି ଇଚ୍ଛାରେ କରିଥାଏ ସିନା
 ଅନବରତ ଦୁର୍ଜନ ।
 ବିବେକ ସଂପର୍କ ହୋଇଛନ୍ତି ଜାତ
 ଯମ ଶମ ଆଦି ଭାଇ
 ହୋଧ ସଂପର୍କରେ ଲେଉ ଅହଂକାର
 ଦିଅନ୍ତି ଗୋଳ ଲଗାଇ ।
 ଅଭାଗମାନଙ୍କ ମନୋରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ
 ହୁଏ କି କେବେ ଜୀବନେ
 ସୁବାଜିତ ପାପ ଦାଣ୍ଡୁଅଛି ବୋଲି
 କେ ଚନ୍ଦ୍ର ଧନେ ମନେ ।

କୁଳ ସପ୍ତକାଶ୍ଵ ପ୍ରବୃତ୍ତିର କେବେ
 ନଥାଏ ସ୍ଵପ୍ନର ଜ୍ଞାନ
 ଟିକକ କଥାରେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ, ତକ୍ଷଣେ
 ଉଖିରେଇବା ତା' ଧାନ ।
 ପୌରାଣିକା ଗାଥା ଶୁଣାଇଲେ ତାକୁ
 ନ ପଡ଼େ ତାହାର ଶ୍ରବେ
 ଉଜଟ ହୋଇ ସେ ଉଦାଉଥି ଲୁଗି
 ଗରବେ ଉଠଇ ଜବେ ।
 ଆପଣା ଦୋଷକୁ ମଣିଷ କଦାପି
 ନପାଇଇ ଦେଖି କେବେ
 ଗର୍ବଂସୀତ ହୋଇ ସ୍ଥାନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର
 ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୁଏ ଯେବେ ।
 ଗର୍ବୋଦିତ ଯୋଗୁଁ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନ
 ରହିତ ହୋଇ ମଣିଷ,
 ଯଥେଚ୍ଛାବୃତ୍ତା ହେତୁରୁ ଉପଥେ(କୁପଥେ)
 ପ୍ରବୃତ୍ତି ସିନା ଅନିଶ ।
 ଜଗତ ବ୍ୟାପକ ଅବ୍ୟାହତ ଜ୍ଞାନ
 ଅଟନ୍ତି ପରମେଶ୍ଵର,
 ମୋହ ସାଗରରେ ମଜ୍ଜିମୁଡ଼ ସଦା
 ନିନ୍ଦେ ତାଙ୍କୁ ନିରନ୍ତର ।
 ଅସତ ଘବକୁ କରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ
 ବାରିବନିତା ଯେସନ,
 ଅବିଚାର ସିଦ୍ଧା ଔଷଧଦ୍ୟା ସଂସାରେ
 ଠକୁଛି ସିନାତେସନ ।
 ଗୋଟିଏ ଶ୍ଵର ଶତ ଜଳ ପାତେ
 ପ୍ରକାଶଇ ରୂପ ଯଥା,
 ଏକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଏ ମନ ତା
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଛଟା ତଥା ।
 ସଦା ଧୈର୍ଯ୍ୟଧାରୀ ଶାନ୍ତ ମହୋଦୟ
 ସ୍ଵଚ୍ଛାନ୍ତଃକରଣେ ବସି,

ନୋହି ପ୍ରତାରଣ ମାୟା ଦ୍ଵାରା କେବେ
 କହେ କଥା ହସି ହସି ।
 ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବଡ଼ ପୁଅ ହୋଧ ସାନ
 ହିଂସା ଦମ୍ଭ ଅହଂକାର,
 ନିବୃତ୍ତିର ପୁଅ ଶମ ଦମ ଜନ୍ମି
 ଶିଖିଲେ ଅସାର ସାର ।
 ସର୍ବ ଶକ୍ତିମାନ ଅବିନାଶୀ ଆତ୍ମା
 ଅହଂକାର ବନ୍ଧନରେ
 ପଡ଼ି ଶରୀରରେ ଭୋଗଇ ଯାତନା
 ଶମ ଦମ ଅସ୍ତବରେ ।
 ମୁଣ୍ଡିତ ମୁଣ୍ଡକୁ ମଣ୍ଡିତ କରାଇ
 ଧଣ୍ଡିତ ବୋଲାଇ ଲୋକେ
 ପ୍ରମାଣ ସିଦ୍ଧର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ
 କରି ଠକୁଛନ୍ତି ଧୈର୍ଯ୍ୟକେ ।
 ବିବେକ ବିନୟ ପ୍ରଜ୍ଞାଶୀଳ ଆଦି
 ଏକ ଭୂଟମୁରେ ଲିପି
 ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅଂଶରୁ ଜନ୍ମ ଲଭୁଥିବା
 ହୋଧ ଦାଉ ଯାନ୍ତି ସହି ।
 କଲେ ଉପଦ୍ରବ ଅହଂକାର ଦମ୍ଭ
 ପ୍ରକାଶିତ ବସୁନ୍ଧରା,
 କ୍ଷପିଯାଏ ସେବେ ବିବେକ ଭିତରେ
 ନଦେଇ କାହାକୁ ଧର ।
 ମାୟିକ ବଶର ବିନାଶ ସାଧନେ
 ବିବେକ ହେଉ ତପ୍ତର,
 ଭୂଟିକ ଅଶାନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ସୁଖରେ
 ଚଳିବ ଶରୀର ଘର ।
 କଳ୍ପନା ଗଠିତ ପଦାର୍ଥରେ କେବେ
 ହୁଅ ନାହିଁ ବିଡ଼ମ୍ବିତ,
 ଆକାଶ ଦୃଷ୍ଟରୁ ଫଳ ଆଶା କରି
 ନହୁଏ କିଏ ଲଜ୍ଜିତ ।

ହୋଧ ଜଗତକୁ କରିଦିଏ ଅନ୍ଧ
 ପୁଣି ଶୁଣି ଶକ୍ତି ଧନ
 ଶଶକ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଯାଏ ତାର
 ହିତାହିତ ଜ୍ଞାନ ଲୀନ ।
 ମିଥ୍ୟାପ୍ରତି ନିତି ଥିବ ଜାଗରୁକ
 ତା ପୂଜା ରାଜ ଦୁଆରେ
 ବାଟରେ ଦାଟରେ ଯେ ପାଉଛି ନିନ୍ଦା
 ତା ପ୍ରୀତି ପୁଣି ବେଞ୍ଚରେ ।
 ନାନୋପୁଳ ସମ ଆକର୍ଷଣ ବିସ୍ମୟ
 ନୟନ ଦୟା ମାହାର
 ସେହି ମହାମୋହ ଭବ ରଙ୍ଗ ମଞ୍ଚେ
 ହୋଇଅଛି ନାଟ୍ୟକାର ।
 ଲୋଭ ହୋଧ ହିଂସା ନଟ ସାଜ ତହିଁ
 କରୁଛନ୍ତି ଅଭିନୟ
 ତହିଁର ଦର୍ଶକ ଶାନ୍ତି ପୁଣି ଶ୍ରଦ୍ଧା
 ମନରେ ଉଠୁନେ ଭୟ ।
 ସୁଖୀଠାରେ ମୈତ୍ରୀ ଦୁଃଖୀଠାରେ ଦୟା
 ଧର୍ମାତ୍ମାଠାରେ ସନ୍ତୋଷ
 ବନ୍ଧି ଉନ୍ମୁଳନେ ନୀତି ପ୍ରବୃତ୍ତିର
 ସହିବ ଜବନେ ପ୍ରୋଷ(କେଶ)
 ଅନ୍ଧରାମା କା'ର ନହେଉ ଦୃଷ୍ଟି
 ରୋଷ ଦେଷ ଅହଂକାରେ,
 ଶାନ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୈତ୍ରୀ ଖେଳିଲେ ହୃଦୟେ
 ମିଳିବ ଯଶ ସଫାରେ ।
 ମୃଗ ମରିଚକା ତୁଳ ସାଧୁ ଶୂନ୍ୟ
 ସଦା ସାସାରକ ସୁଖ
 ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଲଭି ମହା ଆନନ୍ଦରେ
 ହୁଅ ତହିଁରୁ ବିମୁଖ ।
 କ୍ରୋଧ ହୋଧକୁ ଜୟ କରିବାରେ
 କ୍ଷମାକୁ କର ଆଶ୍ରୟ,
 ସଦାସ ବଦନେ କୁଶଳ ପ୍ରଣାମେ
 ହେବ କୋପର ବଲୟ ।

ମେଞ୍ଚିବଦ କ ଆଶା କାର କେତେବେଳେ
 ଜନମି ବସୁନ୍ଧରାରେ
 ଲୋଭାଦି ଚେଷ୍ଟାରୁ ଅପସରି ଯାଇ
 ଚଳ ସଦା ଅହଂସାରେ ।
 ଦେଖୁଛନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ ମସ୍ତକେ ସବୁର
 କରେ ନୃତ୍ୟ ଅବଳେ
 ଜ୍ଞାନ ଜଳେ ତେଣୁ ଅଜ୍ଞାନ ଧୂଳିକୁ
 ଧୋଇ କରିବ ନିର୍ମଳ ।
 ଚୂପ ରୁପୀ ହୋଧ ଲୋଭ ମାୟାର୍ଯ୍ୟର
 ତପ୍ତ ହୁଅ ବିନାଶେ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସର୍ବିଣୀ ଜଗ କଲେ ଗ୍ରାସ
 ପଶୁଛି କିଏ ତା ପାଶେ ।
 ସଂସାର ବାସନା ବଦଳନ ପାଇଁ
 କରିଯାଅ ଯାହା ଭଲ,
 ମରଣ ଜନିତ ଶୋକାଗ୍ନିର ପଡ଼ି
 ହୁଅ ନାହିଁ କଲବଲ ।
 ରଖିଲେତ ରହି ହୃଦୈଷୀ ମାନଙ୍କୁ
 ଚଳିବ ସୁଖ ସଫାରେ,
 ଦେଖିଲେ ଶତ୍ରୁକୁ ନହୋଇ ବିକ୍ରାନ୍ତ
 କହିବ କଥା ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ।
 ସହସ୍ର ଶିଖାରେ ସେନାକୁର ଉଠି
 ଶୋକବୃକ୍ଷ ହୁଏ ଜାତ
 ତା ତରୁ ବରୁର କରି ଅହରହ
 ଲୁହବ କର ଉତ୍ପାତ ।
 ନାନାବିଧ କାଟ ହେଉଅଛି ଜାତ
 ଏ ଶରୀରେ ପ୍ରତିଦିନ
 ବିନାଶେ ତାଙ୍କର ପ୍ରୟାସୀ ନହେଲେ
 ଅବଶ୍ୟ ମଣିଷ କ୍ଷିଣ୍ଣ ।
 ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ଜାତ ମାୟାର୍ଯ୍ୟ ବିଦେଷ
 ହୋଧ ଅହଂକାର ଆଦି
 ବିବେକ ଝଙ୍କରକେ ନକଲେ ଉଚ୍ଛେଦ
 ଆଣିଥାନ୍ତି ନାନା ବ୍ୟାଧି ।

ଚିତ୍ତ ବୃଦ୍ଧିକାର   ନୋହୁ କଳ୍ପସିତ
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କରି ଦମନ
 ଶାଶ୍ୱତ ଶକ୍ତିକ   ଜାଣିବା ନମିତ୍ତ
 ମଣିଷ କହୁ ଯତନ ।
 ଅଭାଗ୍ୟ ସମୟ   ହେଲେ ଉପସ୍ଥିତ
 ହୁଅଇ କୃପା ଶରୀର

ମନ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ କେଶ   ଜାତ ହୋଇ ତହୁଁ
 ଲେକକୁ କରେ ଅସ୍ଥିର ।
 ଅନର୍ଥ ସାଧକା   ଅଟଇ ପ୍ରବୃତ୍ତି
 ସମୀପି ମୃତ୍ୟୁ କାରିକ,
 ବୈଷୟିକ ମାର୍ଗ   କରେ ତ୍ୟାଗ ତେଣୁ
 ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଉପାସକ ।

ନିରାଶ ସତ

ବରୁଣକ ଯଦି   କରିବ ଅନ୍ୟାୟ
    କାହାକୁ କହିବା ଦୁଃଖ
 ଆଳସ୍ୟରେ ନିତି   ଯାପିଲେ ସମୟ
    ମିଳିବ କି କେବେ ସୁଖ ।
 ବୃଷଭ ରସଭର   ଦଣ୍ଡରେ ବାରେଣ
    କରିହେବ ଅନାୟାସେ
 ମୂର୍ଖତା ଦୋଷରୁ   ଦୁର୍ଜନ ଆୟତ୍ତ
    ହେବକି ଶତ ପ୍ରୟାସେ ।
 ବାସୁକିଜ ଜ୍ଞାନ   ନ କରି ଅର୍ଜ୍ଜନ
    ପଣ୍ଡିତ ବୋଲଇ ଥୋକେ
 ଯଦି ଲେହନର   ଆଶ୍ରୟରେ ଆଜି
    ପାଉଛନ୍ତି ପୁଜା ଲୋକେ ।
 ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀ   ହେଲେହେଁ ପିମ୍ପୁଡ଼
    ଖଟିଶିଆ ସଦା ଭବେ
 କୁଟୁମ୍ଭ ଭିତରେ   ଥିବାରୁ ଏକତା
    ଡରିନାହିଁ ତାର ଲବେ ।
 ଅଧିକାର ଲାଗି   ନୋହୁବ୍ୟସ୍ତ କେବେ
    ସେବାରେ ଲଗାଅ ମନ

ଅସହାୟ ପ୍ରତି   ଦୟା ବନ୍ଧି ଚିତ୍ତେ
    ସାର୍ଥକ କରି ଜୀବନ ।
 ଭୋଗ ପାଇଁ କେବେ   ନହେଉ ବ୍ୟୟିତ
    ନିଜ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ
 ନକର ଅଗ୍ରବେ   ଦଇନ ପ୍ରକାଶ
    ଧନୀ ଆଗେ କଦାଚନ ।
 ଜାତିର ଟେକକୁ   ରଖିବାକୁ ସଦା
    କରିବ ଜବନେ ପଣ
 ସତ୍ୟନ୍ୟାୟ ଲାଗି   ସକଳ ବଢ଼ିଜି
    ସତତ କରିବ ରଣ ।
 ଶୀର୍ଷ ଯାହା କରି   କି ଫଳ ପାଇବ
    ନଥିଲେ ଶୁଦ୍ଧ ହୃଦୟ
 ଲୋଭ ବନ୍ଧନରେ   ନ ପଡ଼ିଲୁ ଯେହୁ
    କାହାକୁ ତାହାର ଭୟ ।
 ମଣିଷକୁ ସ୍ୱାର୍ଥ   କଡ଼ାଇଲେ ବାଟ
    ପରସ୍ପରବ୍ୟ୍ୟ ଆଶା ବଳି
 ଅସାଧୁ ଉପାୟ   ମାନ ଦେନି ଯାଇ
    ଭିଆନ୍ତି ତୁଚ୍ଛକୁ କଳି ।
 କୁଳଶୀଳ ବାର   ନଜାଣି ସହସା
    ନକର ତାକୁ ବଶ୍ୟାସ

ସଂସାର ସଂଗ୍ରାମେ ରଖିବାକୁ ଟେକ
 ବରଜ ଶ୍ରେଣୀ ବିଳସ
 ଜଗତର ଗତି ଦେଖି ଦେଖି ନିତି
 ମନକୁ କରିବ ଅସୁ,
 ମାତୃଭୂମି ଋଣ ଶୁଦ୍ଧିବା ନିମିତ୍ତ
 କରୁଥିବ ସଦାଲ୍ଲସ ।
 କୋଟି କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ବସୁନ୍ଧରା ମଧ୍ୟେ
 ସରଜେ ସେ ଦଣ୍ଡକରେ,
 ତାଗୁଣ ଜୀବନେ ମନ ଦିଅ ତାଳି
 ଶୟନେ ବା ଶିଶୁମରେ ।
 ଭୂଶ୍ରେ ଦୂରନାମ ଭିତରେ ଶଠତା
 ଅବଲମ୍ବି କେତେ ଜନେ,
 ପାପର ଅଟ୍ଟାଳି ତୋଳୁଛନ୍ତି ବସି
 ନିଜ ଜୀବନା ଅର୍ଜ୍ଜନେ ।
 ନିସନ୍ଦେ ଦଇବ କାହାର ଅନ୍ୟାୟ
 ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ବଢ଼ି,
 ଦେଖ ପ୍ରତିଦିନ ଶ୍ଵାତଳଗାମୀ
 ହୋଇ ଲୋକ ଯାଏ ସତି ।
 ମିଛ ପ୍ରତି ଦୃଶ୍ୟ କରି ଅହତତ
 ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଭବେ,
 ସତକୁ ସଙ୍ଗାଳି ନରୁଥିଲେ ସିନା
 ପୁନନ୍ତ ତାକୁ ସରବେ ।
 ପରରୁଚି ପ୍ରତି ହେଉ ଅନୁକୂଳ
 ସଦା ତୁମ ବ୍ୟବହାର,
 ଅପମାନ ମାନ ବଢ଼ଇ ଛୁଡ଼ଇ
 ଆଗୁର ଭେଦରେ କାର ।
 ମିଛ ଗାଇ ଗାଇ ଅନ୍ୟକୁ ଠକିବା
 ବୁଝି କରିଥିବ ଯେବେ
 ଶ୍ରୀଗବତଗୀତା ଶୁଣୁଥିଲେ ବସି
 ଶକ୍ତି ବ କିପାପ କେବେ ?
 ନାଶଣୀ ଭବେ କେତେଦିନ ତୁମ
 କର ଚିନ୍ତା ବାର ବାର
 କଳି ବତନ କହି କେବେ ବ୍ୟଥା
 ଦିଅନାହିଁ ମନେ କାର ।

ନାନା କଥା ଲୋକେ କହନ୍ତି ପଛରେ
 ହୃଦରେ ବନେ ଥରେ,
 ତେଣୁ ପରସ୍ପର ଦିଅ ନାହିଁ କେବେ
 ଅଜ୍ଞାକାର ପାଳନରେ ।
 ଶୀତା ପ୍ରମୋଦରେ ଯାଉଛୁ ସମୟ
 ଶିଶିବାକୁ ନାହିଁ ବେଳ କାହାର,
 ବେଦ ବେଦାନ୍ତକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ
 ସ୍ଵାର୍ଥଚନ୍ଦ୍ରା କଲ କେବଳ ସାର ।
 ଶୀତାରତ କେହି ନଥାଇ ପୁରୁବେ
 ଥିଲେ ତ ଟାଣୁଆ ଅତି
 ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଅବନତି ନଥିଲା କାହାର
 ସ୍ଵୟମେ ଥିବାରୁ ମତି ।
 ଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଦ୍ଵାର ପ୍ରତାରତ ହୋଇ
 ଦିନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଯାର,
 ବେଦୋକ୍ତ ବନେ ବୁଝାଇଲେ ତାକୁ
 ପଢ଼ବକ କାନେ ତାର ?
 ଅରୁଗର ଯୁକ୍ତ ହେଲେହେଁ ମିଳନ
 ସହାୟକ ଅନ୍ତମର,
 ନୂହଇ କେ ବୋଲି ନରାବ ଜୀବନେ
 ମଣିଷ କି ହରବର ?
 କର୍ମ କୃତ ଫଳ ନ ଶ୍ରେଷ୍ଠକୁ କିଏ
 ଜନମି ବସୁନ୍ଧରାରେ,
 ନିହୋଇ ଥିଲେ ତା ପଳିତ ଦଳିତ
 ବୁଲିଲେ କି ଦ୍ଵାରେ ଦ୍ଵାରେ ?
 ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ କଞ୍ଚି ପକାଇ
 ସଞ୍ଚିଥିବୁ ଯେତେ ଧନ,
 ଲାଗିବ ତହିଁରେ ପଟ୍ଟମାନ ଆସି
 ବୁଜିବା ଶିଖି ନୟନ ।
 ବବେକ ରୂପକ ଅଜ୍ଞାନ ଲଗାଇ
 ଦେଖିବୁ ଜଗତ ଯେବେ,
 ପାର୍ଥବ ପଦାଥେ କାର ଅଧିକାର
 ନଥିବା ଜାଣିବୁ ତେବେ,
 ତୋ ଭିରସୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି
 ତୋ ଲାଗି ନୋହି କାଉଳ,

ଆପଣା ପୁଅକୁ ଲେଡ଼ି ନିରନ୍ତର
 ହୁଅନ୍ତି ପର ବାଉଳ ।
 ପତି ପତ୍ନୀଙ୍କର କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ
 ଅନୁକୂଳ ଆଚରଣ,
 ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ନଥିଲେ ଅବଶ୍ୟ
 ହେବ ଦୁଃଖର କାରଣ ।
 ହାତ ଯାଉନାହିଁ ଦେବାକୁ ମୁଠାଏ
 ଭିକାରୀ ଦେଖି ଯାଉ,
 ଅନ୍ଧା ଭିକ୍ତ କିଏ ଠିଆ ହେବ ଆସି
 ବିପଦ ସମୟେ ତାର ?
 ବିନାଧନେ କବି ସବୁଟି ପୂଜିତ
 ହୋଇଥାଏ ସଦାଭବେ,
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୁଃଖରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ
 ନକରେ ସେ ଚିନ୍ତା ଲବେ ।
 ଆସୁଛି ଯାଉଛି ବସନ୍ତ ଯେପରି
 ଜୀବନ ସେପରି ଭବେ,
 ଏଣୁବା କାହିଁକି କରବ ଶ୍ରବଣା
 ପ୍ରାଣ ପାଇଁ କେବେ ଲବେ ।
 ମାନ ଅଭିମାନ ଶୋଷିତେଇ ହୁଏ
 ତୋଳିବ ଶରୀର ଘର,
 ଜୀବନ ପଥରେ ବୁଲି ନ ଜାଣିଲେ
 ଝୁଲିବି ଥରକୁ ଥର ।
 ସକଳ କର୍ମରେ ଶରୀର କରୁଣା
 କଲେ ସଦା ଅନୁଭବ,
 ଦୁଃଖ ବୋଲି କେବେ ଜାଣି ନ ପାରିବି
 ଜୀବନ ଯାତ୍ରାରେ ଲବ ।
 ବଚନେ ଆଦର ସତ୍ୟତା ନଥିଲେ
 କରବ କିଏ ଗ୍ରହଣ,
 ଜନ ହୃଦ ଲାଗି ମନ ଦେଇ ସଦା
 କର ଶାନ୍ତି ଭିକାରୀ ।
 ଉତ୍ଥାନ ତରଳ ଯାନାମ ଭକ୍ତିରେ
 ଦୋଷ ଅଛି ନିରନ୍ତର,
 ତା ନାମ ହୃଦୟେ ଜପମାଳ କରି
 ତରିବି ଭବ ସାଗର ।

ଜୀବନେ କା ପ୍ରତି ଶସ୍ତ୍ରତା ନଶେ
 ଆନନ୍ଦେ ଯାଉ ସମୟ,
 କଳହରୁ ସିନା ଶାନ୍ତ ହେଲେ କାର
 ହୃଦୟେ ନଥିବ ଭୟ ।
 ଦୃଶ୍ୟର କ୍ରୋଧ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ
 ସନ୍ତପ୍ତ କଲେ ଯତନ,
 ଦୃଢ଼ାଳତା କୁଳା ନପଶି ଶରୀର
 ପ୍ରୟୁକ୍ତ ରହିବ ମନ ।
 ଖୋଜୁଛି ପବନ ଯାହାକୁ ସନ୍ତପ୍ତ
 ନକରି ବିଶ୍ରାମ ଲବେ,
 ଦୃଢ଼ ମନେ ତାକୁ ଧ୍ୟାନ ଦିନ ରାତି
 ମରଣ ଜଣିବି ଭବେ ।
 ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଗାତ ଅନୁରାଗ
 ଚିନ୍ତିଆଉ ନିରନ୍ତର,
 କୁଳର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହେଥାଏ ସିନା
 ଥିଲେ ସ୍ନେହ ପରସ୍ପର ।
 ସ୍ବାସାରିଜ ବସୁ ପାଇବା ନିମିତ୍ତ
 ସ୍ବଧର୍ମକୁ ଦେଲ ଗୁଡ଼ି,
 ନକରି ଭ୍ରମେଣ ନିନ୍ଦା ଅପମାନ
 ହେଉଛି ତୁଚ୍ଛାକୁ ଝାଡ଼ି ।
 ମଣିଷର ଗର୍ବ ଦମ୍ଭ କେତେ ଦିନ ଭବେ
 କେହିହେଲେ କେତେବେଳେ ନ ବିଚାରଲବେ
 ନକରି ନିନ୍ଦା କର୍ମ ପ୍ରାଣାନ୍ତ କାଳରେ
 କି ବୋଲିବେ ପଛେ ଲୋକେ ବିରୁଦ୍ଧ ତ ଥରେ
 ଆପଣା ଆତ୍ମୋଦ ଲାଗି ପରଧନ ହରି
 କେ ପାଇଛି ସୁଖ ଭବେ କହ ଚିନ୍ତା କରି ।
 ପରସ୍ପର ନିବାରଣେ ଯେ ସଦା ତପ୍ତ
 ଧରଣୀ ମଧ୍ୟ ସେ ସିନା ହୁଅଇ ଅମର ।
 ଶମତାର ବ୍ୟବହାର ଅନ୍ୟାୟ ପଦ୍ଧାରେ
 କଲେ ତାର ପରିଣାମ ଭୋଗିବ ସଂସାରେ ।
 ବେଶ୍ୟା ପରି ବହୁରୂପୀ ଭବେ ରାଜନୀତି
 ଶମତା ଲୋଭରେ ପର ଏପରି ଅମାତ ।
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କାସତେ ବୁଲିଲେ ଦୁନିଆଁ
 ନିଆଁ କଥା ଦେଖି ହେବୁରେ ଛୁନିଆଁ ।

ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ ନଥିଲା ଯାହୁଳ
ସେ କରି ବସିବ କୋଠା ମାଳ ମାଳ ।
ଶଠତାର ଏତ ଜନ୍ମନ୍ତ ପ୍ରମାଣ
କହିଲେ ଏକଥା ଉଠୁଛି କୁପାଣ ।
କଫଳ ମିଳିବ କଲେ ବା ଗୁଡ଼ାରି
କଲଧଳା କଲେ ଓକଲ ବାହାରି ।
ପାଣି ମନ୍ଦେ ପାଇଁ ଲୋକ ସଟାବଟା
ହେଉଛି ଯା କାମ ସବୁ ହଟିହଟା ।
ସାରା ଦୁନିଆଁକୁ ଯେ ଯୋଗାଏ ଦାନା
ତା କଟିରେ କିଆଁ ନାହିଁ ଖଣ୍ଡେ କନା ।

୨

ବେଦ ବେଦାନ୍ତକୁ ଗଲେ ଭୁଲି ସବେ
ପାହୁଣ୍ଡ ପଡ଼ୁଛି ଆହା ! କେଡ଼େ ଗବେ
ଆଇନ ଯେତେକ ହେବାରୁ ଗୋଲିଆ
ହେଲେ ହଟିହଟା ଗରିବ ମୁଲିଆ ।
ଗାଁ ଗହଳରେ ପଶି ଯାଇ ଥୋକେ
ଦେଖିବ କି ଭଲ ରହିଛନ୍ତି ଲୋକେ ।
ତେଲିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ହେଲା ତେଲ ଘସା
କଣ୍ଠାଲରେ ସଡ଼ି ଗଲଣି ତ ଚଷା ।
କରିବ ପବନ ନିରତ ହୃଦୟ
ଜୀବନ କେଶକୁ ନ କରିବ ଭୟ ।
ଏ ଜୀବନ ଭବେ ମୁହଁରେ ମାତର
ବୁଝୁଥିଲେ ଏହା ମଣିଷ ଅନ୍ତର ।
ମିଛ କହିବାକୁ ବଳନ୍ତା କି ମତ
ଅବା କରବାକୁ ଅପକର୍ମିତତ ।
ଜଗତ ଆଲୋକ କରୁଅଛି ଯିଏ
ତା ମହିମା ଗାନ କରୁଅଛି କିଏ ?
ଅନୁରାଗ ହୁଏ କର୍ମମାନ କରି
ସଫାର ସାଗର ଯାଅ ଜଣେ ତର ।
ସାହସ ଦମ୍ଭରେ କଲେ କର୍ମମାନ
କରନ୍ତି ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
ପଥର ଭିତରେ ଭେଦିବ କି ଜଳ
ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଲେ ତାକୁ କେତେ କାଳ ।

ଆଧାରକୁ ବୋଧ ପଶେ କି ତା ମନେ
ଚାହିଁଛି ବୁଝି ଯେ ସଫାର ବନ୍ଧନେ ।
ଆଖି ଥାଉ ଥାଉ ନ ଦେଖିଲା ପରି
ହେଉଛି ମଣିଷ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଆବୋରି ।
ନାହିଁ ପଟାନ୍ତର ମହିମା ଯାହାର
ପଡ଼ୁନାହିଁ ଦୃଷ୍ଟି ତା ଉପରେ କାର ।

୩

ବିଶ୍ୱକର୍ମାଙ୍କର ନିୟମ ଯାହା
କିଏସେ ଜଗତେ ଖଣ୍ଡିବ ଭାହା ।
ସେ ନିୟମ ଦେଖି ସତତ ଚଳ
ଜୀବନେ ଭ୍ରମର ହେବ ମଙ୍ଗଳ ।
ଦୋଷଦିଅ ନାହିଁ କେବେ କାହାକୁ
ରଖିବ ସଫଳ ସଦା ଶ୍ରୀକାକୁ ।
ବିବାଦ ବଢ଼ିଲେ ହେବ ଯେବେ
ଜଳ ଗୋଡ଼ ଦେବ ସବୁସ୍ତ ତେବେ
ରେ ମଣିଷ, ହେ ସଜାଗ ଭବେ ।
ଧର୍ମର କବଳେ ନ ପଡ଼ି ଲବେ
ନାସ୍ତିକ କଥାରେ ନ ଦେବୁ କାନ
ଯେହେତୁ ଲଭବ ହେବ ସନ୍ତାନ ।
ସତ୍ୟର ସଂଧ୍ୟାରେ ଯାଉ ଜୀବନ
ପରମାତ୍ମା ସଙ୍ଗେ ହେବ ମିଳନ ।
ଯାଅ ଅପସରି ଭୁକ୍ତା କଳରୁ
ପାଉଅଛ କେଶ ସିନା ଚଢ଼ିରୁ ।
ହେଉଛି ମଣିଷ କି ହରିବର
ପ୍ରବେଶେ ଧି ଲାଗି ହୋଇ ଲଘୁର ।
କା ସଙ୍ଗେ ଶତ୍ରୁତା ନରଖ ଭବେ
ଯହିଁରୁ ମିଳଇ ଅଶାନ୍ତି ଲବେ ।
ଦେଖୁଛି ଚୌଦିଗ ଯେ ନରନ୍ତର
ନାହିଁ କିଛି ଭବେ ତା ଅଗୋଚର ।
ଉତ୍ତାଳ ଚରଙ୍ଗ ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟରେ
ଗାଉଛି ତା ଗୀତ କେଡ଼େ ସ୍ୱରରେ ।
ହିମାଳୟ ଶୃଙ୍ଗ ବସିବ ବୃହ
ତାର ଦରଶନ ପାଇବା ପାଇଁ ।

ଗ୍ରହ ଉପଗ୍ରହ ତାର ଆଦେଶ
 ପାଳୁଛନ୍ତି ନିଜ ନ ବନ୍ଧି କେଣ ।
 ଉଠରେ ମଣିଷ ପାହୁଲ ରାତି
 କରୁଥାଆ କର୍ମ ପତାଇ ଛାଡ଼ି ।
 ଜୀବନ ଯାତାରେ ହେଲେ ନିଷ୍ଠୁର
 ବଢ଼ିକଣ୍ଡାକର ହେବ ଅସ୍ତିତ୍ବ ।
 କରନ୍ତୁ ଜଣାଣ ତାର ପୟରେ
 ମନ ବୁଦ୍ଧି ତେଜ ଅଧମ ନରେ ।
 ଜଗତର ଲାଲି କରି ଦଶନ
 ପରିଦ୍ରବ୍ୟ କେବେ ନ ବନ୍ତୁ ମନ ।
 ସହଯୋଗ ବିନା ଚେଷ୍ଟା ସକଳ
 ନହେବ ଜୀବନେ କାର ସଫଳ ।
 ସୁଖର କାରଣ ନୁହେଁ ସମ୍ପତ୍ତି
 ଶ୍ରେୟ ଶାନ୍ତି ଲାଗି ବଡ଼େ ବିପତ୍ତି ।
 ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ପତ୍ତି ଶୂନ୍ୟ
 ହୁଏ ନାହିଁ ଦାନେ ବଡ଼ର ପୁଣ୍ୟ ।
 ମନ ଅନ୍ୟମାନ ଥିବ ଯାହାର
 ଜୀବନେ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ ତାହାର ।
 ପ୍ରବୃତ୍ତିକ ଜଗି ଚଳିବ ଭବେ
 ଅସମ୍ଭାଳ ଲୋକ ଯା ଉପଦ୍ରବେ ।
 ଏକୃଷିଆ ବସି କର ବିଚାର
 ସ୍ଵାର୍ଥ ଅଭିଳାଷ କି ନାଶିବାର ।
 ଯେତେ ଦିନ ଭବେ ଅନ୍ଧାରେ ଥିବ
 ଦରଶି ଦରଶି ଜୀବନ ଯିବ ।
 ନଥିବ ଅଗ୍ରବ ନଥିବ ଭୟ
 ଶତ୍ରୁର ଚିନ୍ତାରେ ଥିଲେ ହୃଦୟ ।
 ହସ୍ତୁ ଆଜି ଯେ କାନ୍ଦୁଛି କାଲି
 ସମ୍ପଦ ଭଣ୍ଡାର ପଡ଼ୁଛି ଖାଲି ।
 ନରହୁ ଗରବ ମର ଶରୀରେ
 ମିଶିବ କାଲି ଯା ଧୂଳି ମାଟିରେ ।
 ଅମରତ୍ବ ଲାଗି ବଡ଼ ଲଳସା
 ନହେଉ ଜୀବନ ଭଗାବିହସା ।
 ମାୟା ଦୁନିଆଁରେ କି ଛଟପଟ
 ହେଉଛି ମଣିଷ ବନ୍ଧି କପଟ ।

କିଏ ସେ ଆତ୍ମାୟ କିଏ ବା ପର
 ଧନ ସରିଗଲେ ସବେ ଅନ୍ତର ।
 ନ ପାଏ ଗରିବ ମୁଠାଏ ଅନ୍ଧ
 ଅସଥାରେ କେତେ ସରୁତ ଧନ ।
 ଅନ୍ୟାୟ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ଧନ
 କର ନାହିଁ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ବଞ୍ଚନ ।
 ଚପଳ ମନକୁ କରି ସଫଳ
 ଗୁଲୁଥିବ ବାଟ ହୋଇ ଜାଗ୍ରତ ।

ଦୁନିଆଁରୀତି

ସୁଖଦୁଃଖ ଭାବ, ମନ ବିକାର
 ନୁହଇ ଏ ଭବେ କିଏ କାହାର
 ଆସିଅଛି ଏକା, ଯିବୁ ତୁ ଏକା
 ତୁଚ୍ଛାକୁ ଭିଡ଼ୁଛୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଠେକା
 ଶୂନ୍ୟ ହାତେ ଆସି ଭବେ
 ଅଜେଲୁ ଯାହା ରଖିଲୁ ସାଇତି
 ନେବୁ କି ତହିଁରୁ ଲବ (୧)
 ପଡ଼ଗଲେ ଥରେ ବେଗ ଶଯ୍ୟାରେ
 ତୋ କେଣି ବୁଝୁଛି କିଏ ସଫାରେ
 ମାଡ଼ୁଛି କି ପାଖ ପଡ଼ିଣା ଘର
 ମାହାକୁ କରୁଛୁ ବଡ଼ ଆଦର
 ଦୁନିଆଁ ଶାନ୍ତି ଏପରି
 ଅସମୟ ବେଳେ କିଏ ତୋ ପାଖରେ
 ଜାଣିଲୁ କି ଚିନ୍ତା କରି (୨)
 ତୁଚ୍ଛାଟାଣ କରି ବେଶମ ଫଳ
 ପାଇ, ଝୁରୁଅଛି ଲୋଭକ ଜଳ
 ଆଗରେ ପଛରେ ନପାଇ କିଏ
 ନପାଇ କାହାର ସାହା ଟିକିଏ
 ହେଉଅଛି ହଟହଟା
 ପଡ଼ୁଛି କି କାନେ କେବେ ହେଲେ ଦିନେ
 କରନ୍ତି ଲୋକେ ଯା ଥଟା (୩)
 ଯାଉନାହିଁ ଦିନ ସମାଜ କା'ର
 କରନାହିଁ ତେବେ ତୁଚ୍ଛା ବିଚାର

ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ୁଅଛି ଖାଲରେ
ବସୁର ଶୁଣୁଡ଼ା ନିଜ ଗାଲରେ
ଦୁନିଆ ଶୁଦ୍ଧକ ଦେଖି
କେବେ ହେଲେ କିଏ ଅସତ କରମ
ନକରୁ ଲୁଜ ଉପେକ୍ଷି (୪)

ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ ସାହା ଶ୍ରୀପତି
ତାଙ୍କ ପଦ ତଳେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୁମତି
ଜୀବନର ସଖା ସେହି କେବଳ
ନାହିଁ ମଣିଷର ଅନ୍ୟ ସମ୍ବଳ
ତେଜ ମନୁ ଅହଙ୍କାର
ମଧୁର ବରନେ ତୋଷି ପରଚିତ୍ତ
କରିନେବୁ ଆପଣାର (୫)

ଶୁଭ ଚିତ୍ତେ କରୁଥିବୁ ବରୁର
ସ୍ଵାର୍ଥକୁ କରୁବୁ ସଦା ଧନ କାର
ତେବେ ଦୁନିଆଁରେ ଗୌରବ ପାଇ
ଗଲବେଳେ ଯିବୁ ମନ ଫୁଲାଇ
ନଥିବ ସୋରଷେ ଶୋଭ
ଆଜି ଆଗେ ଦେଖି ମରଣ କଷଣ
କାହାପାଇଁ ଏତେ ଲୋଭ (୬)

ବଳବନ୍ଧୁ ଗଲେ ମଣିଷ ଦୁନ
ଭୁଲ ଭୁଲ ଏବେ ନସରେ ଦିନ
ଗଡ଼େ ଲୁହଧାର ଆସେ ନେଷରୁ
ଆପଣା କୁଟୁମ୍ବ ହତାଦରୁ
ଶେଥିବ ମାତ୍ରା ସଞ୍ଚ
ପାଇବା ଅଣାରେ ପରିବାର ବର୍ଗ
ନିଅନ୍ତି ଛଡ଼ାଇ କଞ୍ଚ
ଜୀବନ ଗୋଡ଼ର ସଦା ଅସ୍ଥିର
ଜାଣି ଜାଣି କଥା 'ମୁକାର' ଗିର
ଉଦ୍‌ଧାନପତନ ଭାଗ୍ୟ ରହରେ
ଦୁରୁର ସନ୍ତତ ଭବ ଭିତରେ
ଶୁଦ୍ଧମତି ସଂସାରର

ନ ବରୁର ହୃଦେ ଆପଣା ଲୁଭରେ
ସଂସ୍ଥା ହେଉ ନିରନ୍ତର (୭)
ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ମନର୍ଥ ନ୍ୟାୟ ବରୁର

ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସଦା ଆଶାର
ହେବୁ କରୁଥିଲେ ଇହପରକୁ
ଆସିବୁ ପର ବା ନ୍ୟାୟ ବାଟକୁ
ଆଜି ଯେ ପଡ଼ି ଚଳେ
କାଳି ଉଠିଲୁଣି ଉପରକୁ ସେହି
ବନ୍ଧୁ ଅନୁଗ୍ରହ ବଳେ (୮)

ନିଜ ଜୀବନରୁ ଶିକ୍ଷା ନ ପାଇ
ଅସାର କଥାରେ ମଣିଷ ବାଇ
ନିୟତି ବିଧାନ କେ ପାରେ ଖଣ୍ଡି
କି ଯଶ ମିଳୁଛି ପରକୁ ତଣ୍ଡି
ବିଚିତ୍ର ଦୁନିଆଁ ଶୁଦ୍ଧ
କିଏ ଭାବିଲୁ କି କେତେ ଯେ ଅକାଳେ
ଲଭନ୍ତି ମରଣ ନିତି (୯)

ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ଦେଲ ନଜର
ବୁଜି ଦେବୁ ହୃଦ ସ୍ଵାର୍ଥ ଅନ୍ତର (ଛଦ୍ମ)
ଅଭିନୟ ସାର ଭବ ମଞ୍ଚର
ପଦସ୍ଥରୁ ଯେବେ ଅଜଣା ଘରେ
ଦୃଷ୍ଟିକ ଚଢ଼ିକ ଦଶା
ଦିନେ ହେଲେ କେବେ ନଭବ ମନର
ହେଉଥିଲା ଲେକହସା (୧୦)

ଅଧା ବୟସରୁ ଗୁର ପଠାଇ
ସତକ ଦର୍ଶି କେ ଦିଏ ବନାଇ
ମୃତ ମଣିଷ ତା ଜାଣି ନପାରି
ବିଷୟ ଜଞ୍ଜାଳେ ହେଉଛି ଭାରି
ବିଭ୍ର, ତବ କାରବାର
ବୁଝିବାକୁ ଲବେ ଏମର ସଂସାରେ
କରେ କି କିଏ ବରୁର (୧୧)

ବଳ ସିନା ନାହିଁ ହାତ ଗୋଡ଼ରେ
କି ଦୁଆ ବାହାରୁ ବଳ ସୁନରେ
ଲଭିଲୁଣି ଅଶ୍ଳା ହାତରେ ବାଡ଼ି
ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ହେଉଛି ଝାଡ଼ି
ନ ବରୁର ଭଲମନ୍ଦ
ପାରିଲୁଣି ବାଳ ପଡ଼ିଲୁଣି ଦାନ୍ତ
ତଥାପି ହୃଦୟେ ଛନ୍ଦ (୧୨)

ଆକ୍ଷିରେ ପରଳ ଗଲୁଣି ମାଡ଼ି
 ଜବନ ମରଣ ଲାଗିଛି ଧାଡ଼ି,
 ଆଗ କାର ପାଳି ପଛରେ କାର
 ଲବେ ନଳାଶେ କେ କଲେ ବରୁର
 ମଣିଷ ଜବନ ଦଣ୍ଡେ
 ନିତି ଦେଖି ଦେଖି ନକର ଉପେକ୍ଷା
 ପଣି ନାନା ଲଣ୍ଡିଭଣ୍ଡେ (୧୩)
 କରୁଥିଲେ ସିନା ସେବା କାହାର
 ତୋ ଯେବା ନମିତ୍ତ ହେବେ ବାହାର
 ଦୁନିଆଁର ଶକ୍ତି ନରାବ ମନେ
 ବଳାଇଛୁ ପ୍ରୀତି କେବଳ ଧନେ
 ସେ କି ହେବ ତୋର ସାହା
 ବେଳ ଆଉ ଆଉ ଚୁଟାଇଲେ ମୋଡ଼
 ଭୁଲିବେ ତଉବାହା (୧୪)
 ପିଟାଇ ଆକ୍ଷିକ ଦବ୍ୟ ଚଉରେ
 ବୁଝିଲେ ଜାଣିବୁ ସବେ ମୋଡ଼ରେ
 ଦାଣ୍ଡି ହେଉଛନ୍ତି ସାର ଜବନ
 ବଳଦେଇ ନିଜ ମାନ ସମ୍ମାନ
 ଅତେଇ ଦିନକୁ ଭବେ
 କୁଳିୟାରେ ରତ ହେଉଛନ୍ତି ନରତ
 ନରାବ ମାନସେ ଲବେ (୧୫)
 ଧକ ଧକ, ମନ ଜଞ୍ଜାଳେ ପଡ଼ି
 କେତେ ଦୁଃଖ ସହି ଗଲୁଣି ସଡ଼ି
 ନୟନ ଫେରାଇ ଦେଖିବୁ ଥରେ
 କିଏ ଅଛି ତୋର ଅସମୟରେ
 ସକଳ ସାଥୀ ସୁଖରେ
 ପଡ଼ିଲେ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ପାଏ ସାହକିଏ
 ନ ବସି ମୁଁ ଗାଲରେ (୧୬)
 ଅସମ୍ଭାଳ ଆଜି କୁଟୁମ୍ବ ଦାଉ
 ବୁଣଣେ ପେଟକୁ ନମିଲେ ପାଉ
 ଗନ୍ତାଘର ପୁର ରହିବ ଯାଉ
 ଦେବାକୁ ମୁଁ ଯାଏ କେତେ ବରୁର
 ହେଲେହେଁ ସନ୍ତାନସ୍ଥାନ
 କି ଯିବ ସାଥରେ ଶୁଭୁଛି କି କିଏ

ଭବୁ ହେବ ଯେବେ ଲୁନ (୧୭)
 ଭବ ରଜମଞ୍ଚ ବଡ଼ ବିରସ
 ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ବିଭିନ୍ନ ରସ
 ବବେଳ ସିନା ତା କରି ଚନ୍ଦନ
 ଛୁଣ୍ଟାଇ ପାରୁଛି ଯେତେ ବନ୍ଦନ
 ଯିବାକୁ ସହଜ ବାଟେ
 ଅପମୟ ବାଟ ଦେଉଛି ଓଳାଇ
 ଦେଖୁଛି ଯା ଭବ ହାଟେ (୧୮)
 ଆଗକୁ ପଛକୁ ଠିଆ ସକଳ
 ଥିବାଯାଏ ନିଜ ବାହୁରେ ବଳ
 ପଡ଼ିଗଲେ ବାହା ସବୁ ଅନ୍ଧାର
 ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ୁନାହିଁ ସୂକ୍ଷ୍ମ କା'ର
 ସ୍ୱାର୍ଥ ନିଶା ଦିଏ ଘାର
 ଶୁଭୁନାହିଁ ଦିନେ କେଉଁ ଜଣ ଧର
 ଭବ ସିନ୍ଧୁ ହେବା ପାର (୧୯)
 ଜବ ଜଗତର ପ୍ରାଣ ଧାରଣେ
 ବିବିଧ ପଦାର୍ଥ ସୃଜି ତନ୍ତ୍ରଣେ
 ଯୋଗାଉଛି ଯିଏ ଖଟି ସନ୍ତ୍ରାତ
 ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯା ଅନୁଗତ
 ତା ନାମ କେବେ ନସୁର
 ଭବ ଜାଲେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ଅବା
 ଅସଲଟ ବାଟ ଧର (୨୦)

କୋଇଲି

ଉଦୁଉଦିଆ ଶରୀରେ
 ଯାତ ଶେଳୁଥିଲି ଆମ୍ଭ ତୋଟାରେ
 କଳା ପିକରେ, ପିଲ ଦିନେ ସରଗରେ । ୧।
 ଶୁଣି ତୋ ମଧୁର ସ୍ୱନ
 ଆନନ୍ଦ ନହୁଏ କାହାର ମନ
 କଳା ପିକରେ, ଜାଣୁ କି କାହା ସ୍ୱର । ୨।
 ବେଶୁପର ବଣୀ ସ୍ୱନ
 ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇଲୁ ତୋ କୁହୁତାଳ
 କଳା ପିକରେ, ବିରସ ବଧୂବଧାନ । ୩।

ପକ୍ଷୀ କନମରୁ ପାର
ହେବା ଲାଗି ଅବା ଡାକୁ ମୁରୁର
କଳା ପିକରେ, ଶୁଣିବେ ସେ ତୋ ଗୁହାର
ଯେତକ ପିଲା ଦନର
ମନେ ପଡ଼ଗଲେ ଥରକୁ ଥର
କଳା ପିକରେ, ଗଡ଼ୁଚି ଲେତକ ଝର । ୪ ।

ବରଷକୁ ଆସି ଥରେ
ରସାଉ ମାନସ କୁହୁ ତାନରେ
କଳା ପିକରେ, କଳା ବୋଳା କଳେବରେ
ଆମ୍ଭ ବଞ୍ଚିଲକୁ ରସି
ପଦ ଗହଳରେ ଲୁଚିଲୁ ବସି
କଳା ପିକରେ, ପଖାଳକୁ ଆମ୍ଭ କସି । ୫ ।

ସଂକୀର୍ତ୍ତନା

ଏହିକି ସେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱାଳା ଯହିଁ,
କରୁଛନ୍ତି ରାଜସ୍ୱ ଥୋଇ କଲ ଦଣ୍ଡ ତହିଁ ।
ପୂର୍ବକର ହିତ ବାଣୀ ନପଡ଼େ କା କାନେ,
ଭଦ୍ର ମନ ବ୍ୟସ୍ତ ସଦା ସ୍ୱାର୍ଥର ସଂଧାନେ ।
ନ୍ୟାୟା ନ୍ୟାୟ ବିଚାରକୁ ନାହିଁ ଅବସର,
ଯେସା ତେସା ମାତ ଧରି ନେତା ଆଗଭର ।
ଦେଶ ଦେଶ ଭାରିତର ରାଜମାତ ଖେଳ,
ବିରୁଆତି ବାଇତକ ହୋଇଛନ୍ତି ମେଳ ।
ଛକା ପଞ୍ଚା ମାତଧର ଯେ ଯାହା ସ୍ୱାର୍ଥରେ,
ରହିଛନ୍ତି ଅହରହ ଅତି ସଜାଗରେ ।
ମୃତ୍ୟୁର ପୂର୍ବକ ଶୀତା ପରି ହୁଏ ମନେ,
ସହଜ କି ବିଚରିବା ରାଜମାତ ବନେ ?
ଲଗିଛି ଯେତେକ ଲାଲ ପ୍ରତ୍ୟହ ଏ ଭବେ,
ଶକତି ନାହିଁ କାହାର ବୁଝିବାକୁ ଲବେ ।
ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ସତ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ର ଏଣେ ଲୋକ ଶ୍ରେଷ୍ଠେ,
କାହିଁ ବା ନ ପାନ୍ତି ପାଣି ପିଇବାକୁ ଡୋକେ ।
ଭଙ୍ଗା ରୁଜା ମାତ ଏବେ ହୋଇଅଛି ବଳ,
ହେଉଛି ପାର୍ଶ୍ୱ ପୋଡ଼ି ଜାତିର ସମ୍ବଳ ।
ଅସାର କଥାରେ ସଦା ବଳୁଅଛି ମନ,
ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼ି ଶିଖା ଉଠେ ଦନ ଦନ ।
ଗୁରୁ ଅଟ୍ଟାଳିକା ତଳେ କୋଟି ପତି ଥାଇ,
ଖେଳୁଅଛି ନାନା ଖେଳ କୌଶଳ ଭୁଆଇ ।
ମାଣ୍ଡାତ୍ୟ ପ୍ରଭବ ପଡ଼ି ଏ ଦେଶ ଶିକ୍ଷାରେ,
ନ ରହିଲୁ ସୁସମ୍ପଦ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ଠାରେ ।

ଫେସନ ଭାବରେ ଚାହା ଆଣି ବଡ଼ ଲୋକେ,
ସାରୁଛନ୍ତି କେତେ ଅର୍ଥ ପିଇ ଡୋକେ ଡୋକେ
ପ୍ରସରିଲା ଦିନୁ ଦିନ ଦେଶେ ସୁରାମାନ,
ବେକବାକୁ ତଳେ ହେଲେ ନକରେ କେ ଧାନ ।
ମିଛକୁ ନମଣି ପାପ ଗପେ କୁହାଳିଆ,
ତିଳକୁ ତାଳ କରାଇ ଲଗାଏ ଜଟିଆ ।
ହୋଇ ଅପବ୍ୟସ୍ତ କେତେ ପଡ଼ି ତା ଫାନ୍ଦରେ,
ମୁଣ୍ଡେ ହାତ ଦେଇ ରହୁଛନ୍ତି ମଉନରେ ।
ନ ଥିବାରୁ ଲୋକଙ୍କର ନିଜା କୁଡ଼ିଆରେ,
ପାଉଛନ୍ତି କେଣ ଅତି ଝଡ଼ ବରଷାରେ ।
କଣ୍ଟା ଲ ହେତୁରୁ ବଡ଼ ଚୋର କାବୋର,
ଶୁଭୁଅଛି ନିଜେର ଉଡ଼ି ହା ହା କାର ।
ଅଣ୍ଟା ଖୋଷା ପାଇବାରୁ ହାକିମ ନିକର,
ମୂଳବାନ କାଠ ବୋହୁ ନିଏ କଣ୍ଟାକୁର ।
ହେଉଅଛି ଲୁଟି ଯେତେ ଠାକୁର ସମ୍ପତ୍ତି,
ନପଡ଼େ କାହାର ଦୃଷ୍ଟି ଟିକିଏ ତା ପ୍ରତି,
ପରମିନ୍ଦ କରବାକୁ କେହି ବା ତପ୍ତର ,
ନ ପରଶି କେତେବେଳେ ଆପଣା ଅନ୍ତର ।
ହୁଗୁଲ ହେବାରୁ ଦେଶେ ଶାସନର ବଳ,
ବଡ଼ୁଅଛି ଯେମେ ଯେମେ ଗୁଣ୍ଡାମିର ବଳ ।
ହାତରେ ନଥିଲା କିଛି ହେଲି ଠିକାଦାର,
ବରଷ ପାଞ୍ଚୋଟା ମଧ୍ୟେ ଜମିଲା ଅପାର ।

ସମବାୟ ସମିତିକୁ ପଣ ଯାଇ ଥରେ,
 ଭୁଲିଛି ଯା କାରସାଦି ଦେଶ ସୁନେସରେ ।
 ତଳଣି ହାକିମ ଯାହା ଲେଖନ୍ତି କାଗଜେ,
 ଧରାଧର କରି ଦୋଷୀ ଫିଟିଲ ସହଜେ ।
 କରେଇକି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ପାଦ ଯାଏ ସରି,
 ନ କହନ୍ତି କେହି କିଛି ହାକିମକୁ ଡରି ।
 କୃଷି ପାଇଁ ଗୁଣୀ ମନ୍ଦେ ପାଉନାହିଁ ଜଳ,
 ବରଷା ଅଭାବେ ଏଣେ ହେଉଛି ବକଳ ।
 ମୁଣ୍ଡେ ହାତେ ଦେଇ ବସି ଅଛନ୍ତି ଗୁଣାଳୀ
 ମିଳିତୁ ବାହାରେ ଏଣେ ଲୁଗା ଭଲ ଭଳି ।
 ଯୋଜନା ନାଆଁରେ ଦେଶୁ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା
 ବୋହାଗଲୁ ପାଣି ପରି କିନ୍ତୁ ସବୁ ବଙ୍କା ।
 ଗରବର ହୋଇ ନାହିଁ ଲବେ ଉପକାର
 ବଢିଛି ଧନର ସିନା ସବୁ କାତବାର ।
 ଏ ପଟୁ ସେ ପଟ ଖାଲି କଲମର ଗୁଣ
 ଭୁଲିବାରୁ ହାକିମଙ୍କ ନାହିଁ ଅବକାଶ ।
 ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଉଡୁଛି ଗସ୍ତରେ
 ହୋଇଛି କି କିଛି ଲାଭ ପରଶ ତ ଥରେ ।
 ଗରବ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଆଜି ବସି ଆସନରେ
 ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେହି ନ ଶ୍ରବନ୍ତି ଥରେ ।
 ନ ପାଉ ପଛକେ ଘନ ମୁଠାଏ ପେଟକୁ
 ଦିନ ମଜୁରୀରୁ ଏଣେ ବାହୁରି କରକୁ ।
 ସଜ ଦେଖି ନେତାଗଣ ଯେ ଯାହା ଫିକରେ
 ଶ୍ରଷ୍ଟନ୍ତି ମୃଦୁ ବଚନ ଅତି ସରଗରେ ।
 ନରହେ କାହାର ମନ ଶ୍ରଷ୍ଟଣରେ ଆଉ
 ଯେଣୁ ବାଧା ଦିଏ ସଦା କୁଟୁମ୍ବର ଦାଉ ।
 ବଡୁଅଛି ବେକ୍ତବେଳ ଜନଶର ଦର
 ବେକବାକୁ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଆମ ନେତାଙ୍କର ।
 ସେବା ମନୋରାଜ ଗୁଡ଼ି ଶ୍ରେୟାସରେ ମନ
 ବଳିବାରୁ ନେତାଙ୍କର ପ୍ରଜାଏ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ।
 ମନ ଯାଉ ବ୍ୟସ୍ତ ସଦା ପରସ୍ତ ହରଷେ
 ଧନ ଯାଉ ବିଦଳିତ ଗଣିକା ଚଉଣେ ।
 ଅବରତ ଗଣେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପରେ ଠକିବାର
 ବୋଲନ୍ତି ଏ ଯୁଗେ ତାକୁ ଧର୍ମ ଅବତାର ।

ସରଳତା ସ୍ଥାନେ ଆଜି ବସି ଆଡମ୍ବର
 ଲଗାଇଛି ଦେଶ ମଧ୍ୟ ବସେ ହୃଦର ।
 ଚିର ସ୍ପେଷା ନୟମାନ ଯହିଁ ବିଦ୍ୟମାନ
 ପରକୁ ବଢାଏ ହାତ ଆଜି ତା ସନ୍ତାନ ।
 ଯେ ଦେଶ ଶିଳ୍ପୀ ଗଢୁଲୁ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର
 ତାହାର ଦାୟାଦ ଆଜି ଦାଣ୍ଡରେ ଫଳର ।
 କେକାର ସମସ୍ୟା ବଡୁଅଛି ଦିନୁ ଦିନ
 କଲେଜରେ ପଢ଼ାସାର ପିଲେ କର୍ମହୀନ ।
 ଗଢା ହେଲୁ ଦିନୁ ଦେଶେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ
 ଆପଣା ଆପଣା ମଝେ କଳହ ସତତ ।
 ପୁଅ ନୈତିକତା କାହିଁ ଗଲୁ ଶ୍ରବତର
 ଅକଲୁ ଯା ଦେଖି ମହାଶକ୍ତି ବୁଝେନର ।
 ରଜନୀତି ଦିନୁ ଦିନ ଅତି କଳ୍ପଶିତ
 ସାହି ସାହି ଡାକଲେଣି ଦେଶର ଶାସିତ ।
 ବଡୁଛି ସମାଜେ ଯମେ ଦୁର୍ମାର୍ତ୍ତର ବଳ
 ଏଥିଲୁଗି ଗୁରୁଆଡ଼େ ପଡୁଛି ଚହଳ ।
 ନୋଟ ନେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବା ଦେଶୁ ହେଲୁ ଲୋପ
 ଛୁଏ ଛୁଏ ଦୁଃସ୍ଥିତି ଅମଳ ପ୍ରକୋପ ।
 ଅର୍ଥହେତୁ ଗ୍ରାସି ଅଛି ସମତାର ମୋହ
 ଆପଣା ଆପଣା ମଧ୍ୟେ ଏଣୁ ଆଜି ଦ୍ରୋହ ।
 କାହିଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଗ କାହିଁ ପୁଅ ସେବା ଧନ୍ଧ
 ନ ବୁଝନ୍ତି କେହି ତଳେ ଏମାତ ମତେ ।
 ଅହଂକାଟ ପଣି ପ୍ରତି ପ୍ରରେ ସମାଜର
 କାଟି ପକାଉଛି ଏବେ ଏକତା ଦେଶର ।
 ବଡୁଅଛି ଗୁରୁଆଡ଼େ ଅନ୍ୟାୟର ରୁଚି
 କାହାର ଲକ୍ଷା ନ ବଳେ ହେବା ପାଇଁ ଶୁଚି ।
 ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥ ଲାଗି ଏବେ ନେତାଏ କାଉଳି
 ସନ୍ନିପାତ ମନ୍ତ୍ର ଭଳି ହୁଅନ୍ତି ବାଉଳି ।
 ହୋଇଛି ଶାଠିଏ ହାତ ଶ୍ରବତେ ଯେ ସାନ
 ଜାଣେ କି ସେ ତଳେ ହେଲେ ମାନ ଅପମାନ ।
 ଜନମି ଏ ପୁଣ୍ୟ ଭୂମେ କେତେ ମହାନନ
 ଯୋଗ ବଳେ କରୁଥିଲେ ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନ ।
 ଆତ୍ମବଳ ଦେବା ପାଇଁ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତେ
 ହେଉଥିଲେ ଆଗରର ସଦା ପର ହିତେ ।

ତାଙ୍କର ଦାୟାଦ ହୋଇ ବାପୁଜୀ ଆମର ।
 ଅନ୍ଧାସା ପ୍ରହାର ଜାଳ ଦେଲେ ଘର ଘର ॥
 ଆଉ ନାହିଁ ମନେ ତଳେ ଥିଲେ ଯା ଶିଖାଇ ।
 କାହା ହୃଦ ଘାଣି ହେବ ଗରବଙ୍କ ପାଇଁ ?
 ଭୃଷ୍ଣ ପଡ଼ିବ ସୁବ ସଂସ୍କୃତ ଦେଶର ।
 ସେଥି ପାଇଁ ଏବେ ପରା ଏତେ ହରବର ॥
 ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତ ଏ ଭରତ ବାନ ସୁନ ଆଜ ।
 ଏଥିପାଇଁ ଦୋଷୀ କିଏ କହ ନେତା ରାଜ ?
 ଆପଣାକୁ ବଢ଼ି ବୋଲି ବୁଝା ଶ୍ରବଣରେ ।
 ମାତ ନାହିଁ କେତେବେଳେ ମର ଦୁନିଆଁରେ
 ସଂସାର ଶବ୍ଦଟି ସିନା ରହୁଛି ଶୁଣାରେ ।
 ଅସଂପତ ଆଜି ଲୋକ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ॥
 ତେଜ ହୃଦୟରୁ ମାତ ପ୍ରକୃତି ନିକର ।
 ମାତୁଲୁମି ସେବା ଲାଗି କୃତ ତତପର ॥
 ଭୃତାଟିଆ ନ କରନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ ଭୋଟର ।
 ହେଉ ଦେଶ ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ବାପୁଜୀ ବାଦର ॥
 ଗାନ୍ଧିବାଦ ପ୍ରଭୃତିରେ କିଛି ନାହିଁ ଲାଭ ।
 ନ ପାରିଲେ ବଦଳାଇ ନିଜ ମନୋଭାବ ॥
 ଜବନର ଧନ୍ଦା ସାରି ଯିବ ତ ବାହୁଡ଼ି ।
 ଏ ନିମିତ୍ତ ପଚେର କମ୍ପା ହୁଡ଼ା ହୁଡ଼ି ॥
 ବସନ୍ତ ମାଧୁରୀ ପଛେ ତାପ ଗ୍ରୀଷମର ।
 ଅନୁଭବ ହୁଏ ଭବେ ସଦା ମଣିଷର ॥
 ନିଜ ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇ କଟାଇବ କେତେ କାଳ ।
 ବିଷମ ବିଷମ ଭାଇ ଧରଣୀ ଜଞ୍ଜାଳ ॥
 କରତ ସୁନାମ ମନୁ ସଙ୍ଗୀତ ଗୁଡ଼ି ।
 ଭବ ବିନୟ କରି ଦେଶ ନିଅ ରକ୍ତ ॥
 ଶିଖିଲେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟେ ଲଳସା ।
 କେତେବେଳେ ନ ଘୁଞ୍ଚିବ ଏ ଦେଶ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ॥
 ସମୟ ଗତିକ ଧରି ଫେରୁଅ ନୟନ ।
 ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦୃଢ଼ ହେଉ ରୁକ୍ ସୁଶାସନ ॥
 କେତେଦିନ ଧନ ଭୋଗ ଯଶ ଆଦି ଭବେ ।
 ନିଦ୍ରାବେଳେ ସ୍ଥିରମନେ ଚିନ୍ତାକର ଲବେ ।
 ପରଦୋଷ କାହିଁବାକୁ ନ ବଳାଅ ମନ ॥
 ଶୁଦ୍ଧ ହେଉ ନିଉନ୍ତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଆଡ଼େ ଥରେ ଫେରାଇ ନୟନ ।
 କି ଦଶା ଭୋଗିଲ ଦେଶ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ॥
 ନଶ୍ୱିଣି କାହାର କଥା ପଶିଲ ସମରେ ।
 ମରାଇ ସବୁ ଆପେ ମରିଲ ଶେଷରେ ॥
 ନ୍ୟାୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲ ସମର ଅଙ୍ଗନ ।
 ଯେତେ ଥିଲେ କୁରୁପଣ ଲଭିଲେ ନିଧନ ॥
 ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ବଳି ଦୁଃଖ ନାହିଁଟି ସଂସାରେ ।
 ଅନୁଭବ ବିନା ତାହା ବୁଝି କେ ନପାରେ ॥
 ଲୋଭ ବଶେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଦେଇଥିଲେ ବଳ ।
 ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଥିଲେ ଯେତେଥିଲେ ଖଳ ॥
 ଜନକ ଜନନୀ ପୁଣି ଶ୍ଯାମ୍ବୁ ଗ୍ରୋଣସହ ।
 ଭୁଟାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ସାମାନ୍ୟ କଳହ ॥
 ପିତାମାତା ମହାଶୋକେ ପଡ଼ି ଘରକଣେ ।
 କୁରୁର ପରାଏ ହେଉଛନ୍ତି ଅନୁଷଣେ ॥
 ହରିଜନ ନୟନ ନାହିଁ ଶଠା ଶଠଇ ।
 କଲ ରଞ୍ଜିତ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରହାର କାଳର ॥
 ଅଧର୍ମର ପରାୟ ଧର୍ମର ବିଜୟ ।
 ଏହି ମହାଶିଖା ମନୁ ନ ହେଉ ବିଲୟ ॥
 ବିବେକ ଲଗାମ ଧରି ଜାଣି ପୁରୁଷ ଗୋଟିକ ।
 ଲୋଭ ପାରିଲେ ହେବ ଦେଶ ନିଷ୍ଠୁର ॥
 ମିଛକହୁ ଭୁତ ନିନ୍ଦା ଅରଜ କପାଇଁ ।
 ପରଧନ ଅପହର ସଞ୍ଚିଛୁ କା ପାଇଁ ?
 ଲାଗିଛି ଯିବାଆସିବା ଦେଶ ଏ ମରତେ ।
 କିଏ ରହେ କିଛିଦିନ କେ ବା ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ॥
 ହୁଅନାହିଁ ମହାମୋହେ ବଶବର୍ତ୍ତୀ ଆଉ ।
 ହୃଦୟରେ ମନସିଆ ଜବ ଥାଉ ଥାଉ ॥
 ଖଳ ଶସ୍ତ୍ରାମତ୍ୟାକୁ ନ ମଡ଼ାଅ ପାଶ ।
 ଯାହା ଯୋଗେ ମଣିଷର ଘଟେ ସବୁନାଶ ॥
 ବାହାରେ ବାବାଜି ସାଜି ଭିତରେ ଶଠତା ।
 ଆଗେଲେ ନ ରହୁବ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତା ॥
 ନ ହୋଇ ଅର୍ଥରେ ବଶ କଲେ ତାକୁ ଦାସ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଳମ୍ବେ ହେବ ମହାନ୍ତ ପ୍ରକାଶ ॥
 ଅପର ହାତରେ କେଉଁ ନୋହି ନୀତିନକ ।
 ଆପଣାକୁ ମଣ ସଦା ଦେଶର ସେବକ ।

ଚିନ୍ତା ମଣି

ପୁରବର କା'ର କେବେ ଅସାର କଳ୍ପନା
 ନ ଦେଖୁଛି କିଏ ନିତି ମରଣ ଯାତନା ?
 ସାସାରକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଳାସରେ ସଦା
 ହୃଦୟ ରହିତ ଯାଇ ।
 ଅଳ୍ପକରେ ତାର ପୋଛିବାକୁ ବେଳ
 ଦାନର ଲେଉଟକ ଧାର ?
 ଅଚନ୍ୟ ଶକତି କରୁଛି ସଜଇ
 ସଫଳ ଭୂ-ମଣ୍ଡଳରେ
 ନ ଜାଣି ମଣିଷ ଭୂମି ହେଉଅଛି
 ନିରନ୍ତର ଅନିତ୍ୟରେ ।
 କିଏ କେତେବେଳେ ପଡ଼ୁଛି ଝଟ
 ଏ ବିଷୟ କେବେ ଜଣା ନ ପଡ଼ ।
 ତେବେ ଲଢ଼ାଇରେ କି ଫଳ ପାଆ
 ଶତ୍ରୁର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ମନ ଲଗାଅ ।
 ପାଇବ ସୁଖ ପଛରେ
 ବିଷୟ ଜଞ୍ଜାଳ ମହାକାଳ ଫଳ
 ବୋଲି ଶବ୍ଦ ହୃଦୟରେ ।
 ବରଷ ବରଷ ଗଲୁଣି ବଡ଼
 ଦେଖି ଚଉଦିଗେ ଦୁନିଆଁ ଶୂନ୍ୟ ।

ନ ଶିଖିଲ ପଦେ କାହିଁରୁ କଲ୍ଲ
 “ମୋର ମୋର” ବୋଲି ସନ୍ତପ ଇଚ୍ଛା ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଲ କି କେବେ ଥରେ
 ଭବରଙ୍ଗ ଭୂମି ଗୁଡ଼ିପିବ ସେବେ
 କି ଦେନି ଯିବ ସଙ୍ଗରେ ।
 ଭେଦଭାବ ଭୁଲି ହୁଅରେ ଏକ
 ତେବେ ଜନତାର ରହିବ ଟେକ ।
 ପଛଆଡ଼ୁ ହୁଏ ନମାର କା'ର
 ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ କର ବରୁର ।
 ସ୍ଵାର୍ଥ ପାଇଁ ଲାଗି କଲ,
 ପୁରୁବ କାହାଣୀ ପାସୋରି ମନରୁ
 ଦେଶକୁ ନବିଅ ବଳି ।
 ବୁଲିତ ଶାସନ ଲକ୍ଷ ମିଛରେ
 ଉତ୍ତୁଜନ କୋଡ଼ ଦେଖି ହୃଦରେ
 ଶିଖାଇବାକୁ କେ ନାହିଁ ଜାହାର
 କ୍ଷମତା ମୋହରେ ଦିଶେ ଅନ୍ଧାର ।
 କାହାକୁ ଏବେ କହିବା
 ସଜମାତ ତନ୍ତ୍ର ଚେତେବନ ପାଇଁ
 ବରୁର ଭୁନ ରହିବା ।

ଗରିବଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କରି ଭୁଲନା
ତାଙ୍କ ପାଇଁ ହୃଦେ କରି ଭାବନା ।
ପେଟକୁ ନପାଚ କେତେ ଉପାସ
କରି ଘନ ଗୁମ୍ଫା ଶେଷ ଫଣ୍ଡାସ,
ଦଳବରି ବୁଝାମଣା

ଜାଣିବାକୁ ଯୋଗୀ ହେଲୁ ସିନା ଧନ୍ଦ
ନ ପଡ଼ିଲୁ ତଳେ ଜଣା ।
କେତେକ ବିରାଡ଼ି ବୈଷ୍ଣବ ସାଜ,
ବାର ବାର ଦେଲେ ଗୁମ୍ଫାଗୁମ୍ଫା ।
ଗସ୍ତଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗି ଅବା ବ୍ୟାକୁଳ
ମଲେଣି ଦେଶର କୃଷକକୁଳ
ମାଣି ମାଣି ପାଣି ମନ୍ଦ

ପଥ ତଥାରିରେ ଅପଥା ଖରଚ
ଟୋପେ ପାଣି ନାହିଁ ଖନ୍ଦେ ।
କି ବୋଲନ୍ତି ଜନେ ତୋର ପଛରେ
କାନ ଦେଉଥିବୁ ନିଶିବାସରେ ।
ଅନ୍ୟର ସମ୍ପଦେ ନ ବଳି ଆଶା
ସନ୍ତୋଷରେ ନିଜ ମେଣ୍ଟୁ ପିପାସା
କାହିଁକି ଏ ଅହଂକାର

ହୃଦ କେଦାରରୁ ଉପାଡ଼ି ଦାସକୁ
ଅନନ୍ଦ ମିଳୁ ଅପର ।
ଭଲ ମନ୍ଦ ଯାହା ନିଜ ତରୁଳ
କରିଥାଅ କର୍ମ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଭୁଲି
ଗୋଡ଼ାଣିଆ କେବେ ନହୁଅ କା'ର
ମଣିବ ସଂସାର ସଦା ଅସାର
ମିଛକୁ ତଡ଼ି ଅନ୍ତରୁ

ଅବିନାଶୀ ବ୍ରହ୍ମ- ପଦେ ରଖି ଲୟ
ପଞ୍ଚିବ ମାୟା ଜାଲରୁ ।
ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିବ ଲୋଭ
ତା ପ୍ରତି କିଏ କି ପ୍ରକାଶେ ଶୋଭ ?
ଯାପଡ଼େ ହାବୁଡ଼େ ଦିଅନ୍ତେ ଗିଳି
ପେଟ ଭିତରେ ତା ଯାଉଛି ମିଳି
ସକଳେ ପଡ଼ି ମୋହରେ
ଯାହା ଲଜ୍ଜା ତାହା କରି ଯାଉଛନ୍ତି
ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ଥିର ମନରେ

ଫିଟାଇ ଦିଅନ୍ତେ ଲୋଭ ବନ୍ଦନ
ଜନ ସେବା କରି ଯାଉ ଜବନ
ଓଲଟ ଉପାସ ଓଲଟ ଜାଉ
ଖାଇ ସମ୍ଭାଳେ କେ ଉଦର ଦାଉ
ମେଲା ଆଣି ଦେଖ ଅରେ

କ୍ଷମତାରେ ରହି କହିଲେ ଗୁଡ଼ାଏ
ଶୁଣିବ ନିନ୍ଦା ପରତେ ।
କିବା କୋଟିପତି କିବା ପଣ୍ଡିତ
ନିମ୍ନ ଲଜ୍ଜାରେ ସବୁ ଚାଲିବ
ଲଗିନ ଭୁକ୍ତାକୁ ଆପଣା ପାଇଁ
ଧନ ଅଧନକୁ ପଛେ ପକାଇ
କା ଲାଗି ହୋଇଲ ବଡ଼
ଦିନେ ହେଲେ ଲବେ ନିଶ୍ଚୟ ମାନସେ

ପାଖରୁ ତାହାକୁ ତରୁ ।
କାମନା ପୂରୁଛୁ ହୃଦୟ ଯା'ର
ସେ କାହୁଁ ଶିଖିବ ସାଧୁ ଆଚର ?
ନିଜକୁ ବଳି ଦେଇ ଜୀବନେ
ଅପୁର ସ୍ଵାଦ ସନ୍ତାନ ମନେ
କାହିଁକି ଟଣା ଓଟବ

ସଂସାର ଚକରେ ଜନ୍ମ ଜବ ମୃତ୍ୟୁ
ଗୋଡ଼ାଗୋଡ଼ି ନିଜ ପର ।
ନିଜକୁ ମଣିଲ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି
ନ କହିଲ ପଦେ ହୃଦୟ ଖୋଲି
ଅରପି ଚଉକୁ ବ୍ରହ୍ମ ପଦରେ
ହୃଦ ଅଗ୍ରସର ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗରେ
ହେଲେହେଁ କଷ୍ଟକମୟ

ଅଭାସ ବଶରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ତା
ଭୁଟିବ ସକଳ ଭୟ ।
ତରବ କପର ଭବ ସାଗରୁ
ନ ଶିଖି ଜୀବନେ ପଦେ ଭୁତରୁ
ହୃଦୟର ଯେତେ ଅଜ୍ଞାନ ଗଣ
ନ ଫିଟାଇ କଲ ଗଲଉ କଣ
କେତେ ଦିନ ପାଇଁ ଭବେ
ଶୋଷଣ ପ୍ରକୃତ ବହି ଅହରହ
ନ ଚିନ୍ତିଲ ଦିନେ ଲବେ ।

ନକର ବଞ୍ଚାସ ତାହାକୁ ଭବେ
କୁତଜ୍ଞତା ଯାଏ ନଥାଏ ଲବେ
ରୁଟୁ କଥାରେ ସେ ଦିଏ ଭୁଲାଇ
ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ସଦା ହରାଇ

ପାଉଁ ସେ ଯେତେ ସୁବିଧା
ଉଣ୍ଡି ବେଳକାଳ ନିର୍ଲକ୍ଷ ଭାବରେ
ପଛରୁ ମାରୁଛି ଦିଆ ।

ପାଳ ବେଦୋକ୍ତି ଅନବରତ
ଯାପିବ ଜୀବନ ହୋଇ ହସତ
ନଥିଲେ ଆଦିଲ କେବେ ହୃଦୟ
ଦଶିବ ଜଗତ ଶ୍ରେଷ୍ଠମୟ

ନ ରହିବ ହିଂସା କ୍ଷଣେ
ହୃଦ କବାଟକୁ କିଲ ଦେଇ ଘାଇ
ନଚଳ ଛଳଚରେଣେ ।

ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଜାଣି
ତାଙ୍କଠାରୁ ନେବ ହୃଦୟ ଟାଣି
ଅବନୀତୀ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ଅରୁଣି
ଲଭ ଅମରତ୍ୱ ସ୍ୱାର୍ଥ ବଞ୍ଚିବି

ହୋଇ ମୁକତି ଭିକାର
ବିଷୟ ସକଳ ତେଜ ମାନସରୁ
ହୁଅ ଭବସିନ୍ଧୁ ପାରି ।

ବୁଢ଼ୀ ଗାଈ ଦାନେ ଅଛି କି ପଳ
ଚନ୍ଦ୍ରଲ କି ମନ କରି ନିର୍ମଳ
ନହୋଇ ପଥକ ନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗର
କୁଳଟା ବେଞ୍ଚରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତର

ସହିବ ନାହିଁ ଦବେ
ଆଜି ଯେ ବସିବ ରେ ସିଂହାସନେ
କାଳ ସେ ଭିକ ମାଗିବ ।

ଏ ଦେଶର ବେଦ ଉପନିଷଦ
ନୁହେ କି ଜାତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପଦ ?
ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଉଛ କଥା ?
କି ବୋଲିବ ଏହା ଦେଖି ଦୁନିଆଁ
ମରଣଧନ୍ୟ ମଣିଷ

ସବୁ କଥା ଦେଖି କାହିଁକି ସତର

କଳ୍ପଟ ପକେ ଅନିଶ ।
ସ୍ତୋତ୍ରୀବସ୍ତୁ ସଦା କ୍ଷଣ ଭଙ୍ଗୁର
ତା ନିମିତ୍ତ ଆହା ! କେତେ ଆତୁର
ବଡ଼ ଅଛି ଆଶା ଉତ୍ତରେତର
ଆତ୍ମତୃପ୍ତି କାହିଁ କେବେ ମନର
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ ରହୁ ମତ

ଜଗ ମରଣର ଶରୀର ଧାରଣେ

ହେବତୁ ପଦ୍ମ ପତକ ।

ଅବଲମ୍ବି ୧ପ୍ରେୟ ମାର୍ଗ ଜୀବନେ
ଚିତ୍ତୁ ଚଳି ଲେକେ କି ପ୍ରଲୋଭନେ !
ବିଷୟାଦି ଗୁଳଚକ୍ୟରେ ଭୁଲି
କଥା କହୁଛନ୍ତି କି ଫୁଲି ଫୁଲି
ଶ୍ରେୟକୁ କରି ବଢ଼ଣ

ଅସାଧ ସାଧନ କରିଥିଲେ ପର

ଏ ଦେଶ ମହର୍ଷିଗଣ ।

ମାୟା ହେତୁ ହୃଦେ ନାନା କାମନା
ପୂରିତ ହୋଇ ତା ଦିଏ ଯାତନା
ସମ୍ଭଳେ ବିନଷ୍ଟ ହେବ ଯେପରି
କରିବ ସତର କର୍ମ ସେପରି
ମନକୁ ଆୟତ୍ତ କରି

ନ ଚଳିଲେ ଭବେ ଅପଯଶ ପାଇ

କେତେବେଳେ ଯିବ ସରି ।
ଜୀବନର ବହୁ ପରମ୍ପର
ଜାଣୁଛନ୍ତି ତୋର ମୋତେ ହୃଦର
ତାକୁ ଭୁଲାଇ କେ ପାରିବ ଭବେ ?
ବେଦ ବେଦାନ୍ତକୁ ନମାନ ଲବେ
ସାଧାରଣ ଜାଣି ପଡ଼

ପରମାତ୍ମା ଚିନ୍ତା ନ କରି ଜୀବନେ

କି ହେବ ଛାଡ଼ିଲେ ଚିତ୍ତ ।
ନିବୃତ୍ତି ମାର୍ଗର ପଥକ ହୋଇ
ହୃଦୟରୁ ବାହାରି ପଥକ

୧ ପ୍ରେୟ — ବିଷୟ ବାସନାକ ପରି ଭେଗରେ ସୁଖ
୨ ଶ୍ରେୟ — କୃତ୍ତି ସାକ୍ଷାତରେ ସୁଖ

ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ହେବ ସାର୍ଥକ
 ବୋଇଲେ ଜନତା ଦେଶ ସେବକ
 ଉପେକ୍ଷି ସଦା ଆସକ୍ତ
 ବାହୁ ଗୁଣ ଦୋଷ କରଇଲେ କର୍ମ
 ବଢ଼ିବ ଆପଣା ଶକ୍ତି ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ କର ସଂଯତ
 କଳ୍ପେ କର୍ମରୁ ଦୃଢ଼ ବଞ୍ଚିତ
 ସାମାରିକ ମାୟା ଜାଲରେ ପଡ଼ି
 ବଳୟ ଉଠିବେ ଧାରଣାଶୃଙ୍ଖଳ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଲାଗି ପର
 ଶୁଚି କାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଚଉପାଟଣ ବେଢ଼ି
 କରନ୍ତି କେତେ ଟାପର ।
 ସବୁ ଶକ୍ତିମାନ ପରମେଶ୍ୱର
 ଭଜନୀୟ ଅବରାମ ମରର
 ଆଜି ଯା ଦେଖୁଛୁ ନଥିବ କାଲି
 ଭରତ ଭଣ୍ଡାର ହେଉଛି ଖାଲି
 ଜନ୍ମ ଜର ମୃତ୍ୟୁ ବରି
 କି ସୁଖ ପାଉଛନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରିଲ କି ଦିନେ
 ନିତ୍ୟ ଅନିତ୍ୟ ଆଦର ।
 ଯେ ସଂସାରେ ସଦା ସବୁ ବ୍ୟାପକ
 ଦେଖୁଛି ସେ ତୋର କରମତକ
 ତାକୁ ଭଣ୍ଡାର କେ ପାରିବ ଭଜେ
 ତା ନାମ କେବେ କି ଧରିଲୁ ଲଜେ ?
 ହେଉଥିଲା ଉତ୍କୃଷ୍ଟଜଳ
 ଆସିବ ତା ବେଳ ବେନି ନୟନରୁ
 ବୋହିବ ଲୋତକ ଜଳ ।
 କା ଘରେ ଶୁଭ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧନ ସେନ
 ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କଥା ବା ସ୍ତୋତ
 ଭାବବାକୁ ତର ଅଛି କି କା'ର
 ଭାଙ୍ଗିଗଲା ସିନା ବଳ ଅଶାର
 ଯେ ଯାହା ଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟସ୍ତ
 ପରମେଶ ପଦେ ନ ରଖି ମାନସ
 ହେଉଛି ଜୀବନ ଅସ୍ତ ।
 ଶ୍ରମରେ ଶ୍ରମରେ ଶ୍ରମରେ ଶ୍ରମରେ
 ଏଥିଲୁଟି ଗୁରୁଆଡ଼େ ଚଢ଼ଳ

ଗରିବର ଦୁଃଖ ଶୁଣୁଛି କିଏ
 ନିଜ ପାଇଁ ଭବିଷ୍ୟ ଆଜି ସଭିଏଁ
 ସ୍ୱାର୍ଥର କି କରମତ
 ନ ବଢ଼ୁଛି ଆନ ପଦାନତ ଭାର
 ଅହରହ କୋଟିପତି ।
 ନିଶକୁ ଦୁଲାଇ ଚାଲୁଛୁ କିଆଁ
 ତୋ ଚଳଣି ଦେଖି ହସେ ଦୁନିଆଁ
 ଦେଖିଛୁ କି କେବେ କା'ର ଗରିବ
 ରହିଅଛି ଲବେ ସାରି ସରବ ?
 ଭାସିଗଲେ ସ୍ୱାର୍ଥ ଜଳେ
 ନଥିବ ନାଉରା ଉଦ୍ଧାରବା ଲାଗି
 ଜୀବନ ଯିବ ବକଳେ ।
 ସଞ୍ଚିଲେ ଗୁଡ଼ାଏ କି ହେବ ଫଳ
 ତୋର ପଛେ ପଛେ ଯିବ ସକଳ
 ଦେଖୁ ପ୍ରତିଦିନ ଦୁନିଆଁ ଶୁଭ
 କାହିଁକି ଧନରେ ରଖିଛୁ ପ୍ରାଣ
 ହେବ କି ଶେଷେ ତା ସାହା
 ଅପାତ ଭବିଷ୍ୟ ନ ଚିନ୍ତି ଜୀବନେ
 ତୁଛାକୁ ପିଟୁଛୁ ବାହା ।
 ହାନି-ହେଉ ପଛେ କହିବୁ ସତ
 ଆରେବୁ ସଦା ଅସ୍ଥିଆ କ୍ରୁତ
 ମନକୁ ସନ୍ତୋଷ କିଏ ସଂସାରେ
 କରି ପାରିବ କି ବହୁ ଚେଷ୍ଟାରେ ?
 ଅସଥା କରି କାମନା
 ଧନ ଲାଗି ନାନା ଅମାତ୍ୟରେ ପଶି
 ନ ଭୋଗେ କିଏ ଯାତନା ?
 ଆଗକୁ ପଛକୁ ବଢ଼ିବ କି
 କରିଥିବୁ କର୍ମ ତଳେ ନ ଡରି
 କେତେବେଳେ କା'ର ପୁଡ଼ିବ ପ୍ରାଣ
 ନ ଦେଖାଇ କେବେ ଜୀବନେ ଟାଣ
 ପାଶୁବୁ ପର ମଙ୍ଗଳ
 ବିନୟ, ସୁସ୍ୱାଦ ଥିଲେ ଅବରତ
 କରବେ ପୂଜା ସକଳ ।
 ତୋ ପୁଅ ପୁରୁଷେ କେତେ ସରଳେ
 ଯାଆଥିଲେ ଦିନ ଗାଆଁ ଗହଳେ

ମାଣିଆ ଜାଉରେ ପେଟ ପୁରାଇ
 କରୁଥିଲେ କାମ ରାତି ପୁଡ଼ାଇ
 ନ ଥିଲା ଏ ଆଡ଼ମ୍ବର
 କୋମଳ କଥାରେ ସକଳ ମାନସ
 ତୋଷୁଥିଲେ ନିରନ୍ତର ।
 କୋଠଦେଇ ରଖି ଗାଆଁ ମଝିରେ
 ଭାଗବତ ଶୁଣୁଥିଲେ ରାତିରେ
 ନଥିଲା କପଟ ନ ଥିଲା ଛଦ
 ଖେଳୁଥିଲା ମୁଖେ ସଦା ଆନନ୍ଦ
 କାହିଁ ସେ ସୁଖ ସମୟ ?
 ନୈରାଶ୍ୟ ପବନ ବନ୍ଧୁ ବର୍ତ୍ତମାନ
 ମାନସ କରେ ଅଥୟ ।
 ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧର ଉଠି ଶେଷରୁ
 ଅବର୍ଜନା ପୋଛି ହୃଦ କନ୍ଦରୁ
 ତାଙ୍କର ମହିମା କରି କୀର୍ତ୍ତନ
 ହସ ହସ ମୁଖେ ଯାଉ ଜବନ
 ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଏ ଭାରିତ
 ଅନ୍ୟାୟକୁ ତଳେ ନ ଦେଇ ପ୍ରଣୟ
 ଘନ ସେବା ହେଉ ବ୍ରତ ।
 ମନ ଦୋଷକକୁ କର ଆୟୁତ୍ତ
 ବିବେକ ଲଗାମ ଧରି ସନ୍ତତ
 ସ୍ଵାର୍ଥ ଦେଖାଇବ ଯାହାକୁ ବାଟ
 ଲାଗିଥିବ ତାର ଜବନେ ନାଟ
 ବିରୁଦ୍ଧ ଚଳିବ ଭବେ
 ନୋଇଁବାକୁ ମୁଣ୍ଡ ନପଡ଼ିବ କେବେ
 ଆପଦ ନଥିବ ଲବେ ।
 ମାତ କରମରୁ ଯାଅ ଓହ୍ଲଇ
 ପାଇବ ପ୍ରଶଂସା ପଛେ ଯେପରି
 ଆଦର୍ଶ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଭବେ
 ଲୋଭ ହିଂସା ହୃଦେ ନରଖ ଲବେ
 ଜବନ କର ସାର୍ଥକ
 ଦୁଃଖୀରଜୀବର ପେଟ ଚନ୍ଦ୍ର ସଦା
 ସତ୍ୟର ହୋଇ ପୂଜକ ।

ମୋ ଦେଶର ବୁଦ୍ଧ ମୋ ଦେଶ ଗାନ୍ଧୀ
 ସକଳ ମାନସ ରଖିଲେ ବାନ୍ଧି
 ଶିଖାଇ ଥିଲେ ଯା ଗଲ ପାସୋର
 ତଉଦିଗେ ଦେଖ ଦୁର୍ମାର୍ତ୍ତ ଭୁରି
 ପୁରୁଣା କଥାରେ ମନ
 ନଦେଇ କିଏ ସେ ନୁଆ ଫେସନରେ
 ଅତିବାହିତ ଜବନ ।
 ବିଳାସ ବ୍ୟସନେ ନ ଦେଇମନ
 ଭକ୍ତିରସ ପାନେ ଯାପ ଜବନ
 ଆପଦ ପଡ଼ିଲେ ନୋହି ବିବ୍ରତ
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିଥିବ ଅନବରତ
 ସ୍ଵପନ ସଦା ଆଚର
 ଚଳିଲେ ଜବନ ହେବ ସୁଖମୟ
 ମାଗେଗରେ ଯିବ ତର ।
 ମଲ୍ଲ ଯେପରି ଧୁଆଁ ଦେହରୁ
 ଠକାମି ଭଣ୍ଡାମି ପୋଛ ହୃଦରୁ
 ଯା ନାମ ଧଇଲେ ମିଳେ ମୁକତି
 ଶ୍ରୀଚରଣେ ତାର ରହିବ ମତି
 କଢ଼ାଇବ କାଟ ଧର୍ମ
 ଭବରଙ୍ଗ ଭୂମି ଗୁଡ଼ ଯିବ ଯେବେ
 କରି ସନ୍ତତ ପୁକର୍ମ ।
 ନ ପୁରିଲେ ପେଟ ଉଠୁଜେ କଳ
 ଦେଶକୁ ଗତିବ ଚନ୍ଦ୍ର କ ଭଳ
 ପକ୍ଷପାତ ଭବ ନରହୁ ଲବେ
 ବିରାଜୁ ଏକତା ଦେଶରେ ଜବେ
 ନ ରହୁ ସ୍ଵାର୍ଥ ମନରେ
 ଏ ମାର୍ଟିରେ ବତି ଏ ମାର୍ଟି ମହତ୍ତ୍ଵ
 ଗାଅ ଅମୃତ କଣ୍ଠରେ ।
 ଯୌବନ ତରଙ୍ଗେ ଭାସି ନଯାଇ
 ଗତିବ ଜବନ ହାତ ମିଶାଇ
 ନମଣିବ କେବେ କାହାକୁ ସାନ
 ସମାଜ କଲ୍ୟାଣେ ସବେ ସମାନ
 ପାଦମୁଣ୍ଡି ନାହିଁ ଭଲ

କେବେ କାହିଁପାଇଁ ଭ୍ରମର ଭାବନା

ମଣୁଛୁ ତୁଛାକୁ ସ୍ନାନ ।

ଧରଣ୍ୟବ ନିତି ନ୍ୟାୟ ନିତି

ନଥିବ କାହିଁରେ କାହାର ପ୍ରୀତି

କେବେ କେଉଁବାଟେ ଯାଏ ପରାଣ

ନପାଏ କେ ତଳେ ତାର ସନ୍ଧାନ

ତୁଛା ବୋଲି ମୋର ମୋର

ପାଉଅଛି ସର ମହତ ଜବନ

ବୁଡ଼ି କହୁଣ୍ଡେ ଅସୋର ।

ଜବନ ସମସ୍ୟା କଟିଳ ଅତି

ନୋହି ତରବର କର ନିଷ୍ପତ୍ତି

ଦିଶୁନାହିଁ ପିଠି କେବେ ନିଜକୁ

ତେରିଥିବ କାନ ସଦା ଜିଭକୁ

ଆଇରେ ରହିବ ଗାଡ଼ି

ଜବନ ପଥରେ ଭୁଲି ନ ଜାଣିଲେ

ଭାଙ୍ଗିଯିବ ମେରୁ ହାଡ଼ି ।

ଧନ ଲାଗି ତେଜି ମାନ ମହତ

ଧାଉଁଛନ୍ତି ଲୋକେ ନବୁଝି ତତ୍ତ୍ୱ

ମିଛ କଲ ବସା ସଦା ଭୁଣ୍ଡରେ

ଭଲ କଥା ପଶୁନାହିଁ ମୁଣ୍ଡରେ

ଧନ ଧନ ଯୁଗ ଶୁଭ

ଜଣକ ପିଠିରେ ବସିଲେ ପ୍ରହାର

ଅନ୍ୟର ହୃଦୟେ ପ୍ରୀତି ।

ଜବନ ଗାରସ ନୁହଇ କା'ର

ଚନ୍ଦ୍ରା ଛୁଟିଦେଲେ ସୁଖ ଅପାର

ଅଳସୁଆ ହେଲେ ବୁଡ଼ିବ ଭୋକ

ଶ୍ରମବଳେ ରହୁ ଦେଖିବ ଟେକ

ନଈଶି ସ୍ୱାର୍ଥ ଚିତ୍ତରେ

ସେପି ଯାଅ ଗଛ ଯା ଫଳ ଖାଇବେ

ଭବନ୍ୟତ ବଂଶଧରେ ।

ଧରାଧର ଜାଲେ କେବେ ନ ପଡ଼ି

ନ୍ୟାୟେ ନେଉଥିଲେ ଦେଖିବୁ ଗଡ଼ି

ଲଭିବେ ସନ୍ତୋଷ ଲୋକ ସକଳ

ଦୁଷ୍ଟିତ ନହେବ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ

ନିର୍ମଳ ଆଉ ଅନ୍ତର

ଗୁରୁଜନ କଥା

ନଶୁଣି ଜବନେ

ହୁଅ ନାହିଁ ହରବର ।

ଭୁଲିବ ଆଗର ମିଛ ସନ୍ତର

ପଶୁଚ ଅବାଟେ ନୋହି ବସ୍ତର

ଯା ଆସିଲ ତୁଣ୍ଡେ ଦେଉର କହି

ଫତୁଆ ହେଲେହେଁ ପାରୁଚ ସହି

ଲଜକୁ ନଥିଲେ ଡର

କେତେବେଳେ ସେହି ଜବନେ କାହାକୁ

କରିବ ଅବା ଖାତର ।

କେତେ କବିଙ୍କର ପଢ଼ିଲି ଗୀତ

ଅକ୍ଷର ଯୋଡ଼ାରେ ସବେ ପଣ୍ଡିତ

ଆଉ ବା ନ ଆଉ ଭାବ ତହିଁରେ

ପୁଣ୍ୟେ ଆଜି ଧରାଧରରେ

ନବଯୁଗ ବୁଝାମଣା

ଜାଣିବାରୁ ପରା ବାଟରେ ଦାଟରେ

ବାଜିବ ନିତି ବାଜଣା ।

ସମବାୟ କଥା କହିବ କେତେ

ବୁଝିଥାଉ ଲୁଟି ଭୁଲିବ ଯେତେ

ଆଜି ନ ବହିକ ଲେଉଟାଇଲେ

ଦେଖିବ ସୁବଧା ଧନ ପାଇଲେ

କାମୋଦ ହାକିମର

ନ ବୁଝି ନେତାଏ କଣ୍ଡେ ମଞ୍ଜୁର

ହାନି କରି ଗରିବର ।

ଦେଶଯାକ ଏବେ ହେଲଣି ଲୁଟି

ଲୋକଙ୍କର ଆଶି ଗୁଣି ଫୁଟି

ଦେଖି ସବୁ ଯେବେ ଫିଟାଇ ପାଟି

ନ କହିବା ପଦେ ବସିବ ଲୁଟି

ଆସିବ ଯେବେ ତା ବେଳ

ସେତେବେଳେ କିଏ ପଡ଼ିବ ପିଠିରେ

ବରୁଣ ହେବାକି ମେଳ ?

ଦରଶଣେ ନାହିଁ ଦେଖ ଗାଆଁରେ

ଭୁଲଣିଆ କଥା ଶୁଭେ ସରରେ

ସିଆଣିଆ ବୋଲି ଭାବ ମନରେ

ଗୁଲିଚି ଖରଚ ଅକାତରରେ
 ସହବ ନାହିଁ ଦଇବ
 କେତେବେଳେ କିଏ ଶଶୀକୁ ପେଲିଲେ
 ଆସିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିବ ।
 ନକରି ଜବନେ କାହାର ହାନି
 ମାତି ନୟନକୁ ତଳବ ମାନ
 ଯିଏ ଯାହା କରୁ ପରିମାଣରେ
 ଶ୍ରେଣିବ ତା ଫଳ ନିଃସନ୍ଦେହରେ
 ଅଡ଼ୁଆ ଭିତରେ ପଶି
 ଭିଆଇଲେ କଳି କେତେବେଳେ ତୁମ
 ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯିବଟି ଖସି ।
 ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ ଥାନ ଟିକିଏ
 ନାହିଁ ଗରିବର ଦେଖୁଛି କିଏ
 ସହୁର ନଦୀର ବଢ଼ିଣା ଶୀତ
 ଯାହା ମିଳେ ଖାଇ ହୁଅଇ ପ୍ରୀତି
 ହେଉଛି କି ଶୁଦ୍ଧ ମନ
 ଏପରି ଜନମ-ଯାକ ଶ୍ରେଣିଲେ ହେଁ
 କରୁଛି କିଏ ସୁଧାନ ।
 ଗାଆଁ ଗହଳର କୁଡ଼ିଆ ଦେଖି
 ପୁରୁଣାଟେ ହେବ ବସିଲେ ଲେଖି
 ମଣିଷ ଭିଆଣ ଯେତେ କଥାରେ
 ରୋକି ହେବ ତାକୁ କଲମଗାରେ
 ଆଜିକ ଉକ ଆସନ
 ବୋଲି ନ ଶୁଣିଲେ ମଣିଷ ପଣିଆ
 ନରହୁବ କଦାଚନ ।
 ଧକ ଧକ ଲେଉ ଡୋର ଫାନ୍ଦରେ
 ପଡ଼ି ଲୋକଗଣ ଅଜାଣତରେ
 ହୁଅନ୍ତି ଘୁନିଆ ବାଟଦାଟରେ
 ସେ ଦୁଃଖ ପଡ଼ୁଛି କାହା କାନରେ
 ଦୁନିଆଁର ଭଲମନ୍ଦ
 ଖୋଜିଲେ ଜାଣିବ ତଳ ତଳ କରି
 ହୃଦୟେ ନରଖି ଛନ୍ଦ ।
 ନାଗରକୁ ଯଥା ବାରିବନିତା
 ସଜ ସୁବିଧାରେ କାଟୁଛି ଚିତା

ଆଜି କାଲି ତଥା ରାଜମାତରେ
 ଗୁଲିଚି ଠକାମି ଅଧରୁତରେ
 ବୁଝୁଛି କିଏ ଦେଶରେ
 ପବନକୁ ଦେଖି ଛତା ଦେଖାଇଲେ
 କି ହେବ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଷରେ ।
 କଭଳି ଗୁଲିଚି ରାଜମାତରେ
 ଜାଣି ନ ପଶିଲେ ଥରେ ଏଥରେ
 ଟାଉଟର ସଙ୍ଗେ ବୁକୁବୁକୁ
 ମିଶି କରୁଛନ୍ତି ସୁନାକୁ ଲୁହା
 ଯାର ଅଛି ଟଙ୍କା ହାତେ
 ଧର୍ମ ଅଧର୍ମକୁ ନକରି ଖାତର
 ପଛରୁ ମାରୁଛି ନାତେ ।
 ଜଗତେ ସରବେ ବଣ ଅର୍ଥରେ
 ରହୁଅଛି ନ୍ୟାୟ ତାର ପଛରେ
 ଦେଖିଲେ ବିକଳ ଲଗୁଛି ଯିନା
 କେ ଅଛି ଜବନେ ସାଥୀ ତା ବନା
 କେଡ଼େ ବଳ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ଵାରେ
 କାଳଚକ୍ରେ ପଡ଼ି ଠକାମି ଭଣ୍ଡାମି
 ପରାଜିତ ସବୁଠାରେ ।
 ନକରି ମନକୁ ସଦା ଚଞ୍ଚଳ
 ପରଜା ଜବନେ ନ୍ୟାୟର ବଳ
 ମୁହଁ ଦେଖାଣିଆ ବେଢ଼ର ଗୁଲି
 ସୁନାର ଦେଶଟା ହେଉଛି ଖାଲି
 ଦେଖି ଅସ୍ତବ ଜାଗର
 କୁଚିତ ଜାଲରେ ନ ପଡ଼ିବା ଲାଗି
 ଖସିଲୁଣି ନିଷ୍ଠାପର ।
 ଧନତା ଲଳସା ବିଷମ ବଡ଼
 ଏଥିଲୁଣି ଲୋକ କି ଧଡ଼ପଡ଼
 ମାତି ନୟନକୁ ପାଦରେ ଦଳି
 ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି କି ଭଳି
 ପରିଶ୍ରମ ଭୟାବହ
 ନକରି ଆତ୍ମତ୍ୟ ଆପଣା ମନକୁ
 ସନ୍ତାପିତ ଅହରହ ।
 ୧ ଯମଦ୍ଵାରେ

ଦୁଷ୍ଟ ପଡ଼ୁଛି ହମେ ଶାସନ
ଦେଖି ସବୁ ଶୁଣି ଗୁଣିଆଁ ମନ
ଧରୁଛି ଯେ ଯାହା ସୁବିଧା ବାଟ
ପଡ଼ଗଲେ ଧରା ଲଗୁଛି ନାଟ

ଆହାହେଲୁ ଗଣଦୁଷ୍ଟ

କ୍ଷମତା ହୋଇଲେ ଦିନସାଥ ପର

ଲାଗିଅଛି ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ।

ଅପଦ୍ୟୟ ଏବେ ଚାଲିଛି ବଡ଼
କନା ଶକ୍ତି ଯାଇ ରହିଛି ଧଡ଼
ଭିତରୁ ସଖା କେ ନାହିଁ ଭବେ
କାଳ ପ୍ରଭାବେ ତା ମିଳଇ ଜବେ

ଆଗରୁ ହୋଇ ସତକ

କରିଯାଅ କାର୍ଯ୍ୟ ଲୋକମତ ଶୁଣି

ନ କରି କିଛି ବଦଳ ।

ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟକୁ ପରଖି ଭାଇ
କରିଯାଅ କର୍ମ ଶୁଦ୍ଧ ପୁଲାଇ
ଜବନ ଯୌବନ ଅଡ଼େଇ ଦିନ
ଦେଖୁଛୁ ସକଳ ଧୂଳିରେ ଲୀନ
ଛଟପଟ କା ମିଶି

ମୂଲ୍ୟାନ କଥା ପକାଇ ପମୟ

ହେଉଛି ଅତିବାହିତ ।

ସଜ ସୁବିଧାକୁ ଜଗି ଜବନେ
ଲାଗିଛନ୍ତି ଲୋକେ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନେ
ନମଣି ଜଗତ ଅସାରମୟ
ଜଞ୍ଜାଳରେ ପଶି ନିତି ଅଥୟ
କାଳର କୁଟଳ ଗତି

ଜାଣି ଜାଣି ସବୁ ଆଖି ବୁଜିଦେଲେ

ମିଳିବ କାହିଁ ମୁକତି ।

ଗାଆ କଳ୍ପଗୋଳ ଗାଆ ରେ ତୁଟୁ
ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲାସ ମୁହଁରେ ଫୁଟୁ
ଅଯଥା ପଇସା ଖରଚ କରି
ଅରପିକା ଧନ ଯାଉଛି ସରି
ଓକିଲ ଭାଇର ଲାଭ

ଫିଶାଦ ଶିଖିଲେ ଦାବାରେ ପଶିବ

ଗଡ଼ ଉତ୍ତମ ସୁଭାବ ।

ନ ପାଞ୍ଚ ଅନିଷ୍ଟ କେବେ କାହାର
ଆସିଲାଣି କାଳ ନେବ ଓଟାର
ଯେ ଯାହା କରମ-ଫଳ ଭୋଗିବ
ତେବେ କାହାଲାଗି ଚନ୍ଦ୍ରା କରବ
ହାଲଗୁଲ ଦୁନିଆଁର

ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଦେଖୁଛୁ ଶୁଣୁଛୁ

କଲିକ ଦିନେ ବିରୁର ।

ଯେତେବେଳେ ଯାଉ ପଡ଼ୁଛି ପାଳି
ସେତେବେଳେ ସେହି ମାରୁଛି ତାଳି
ଦିଶେ ଯିବା ରମ୍ୟ ଯୌବନ ଅଙ୍ଗ
ପରେ ପରେ ଆହା ! କେତେ ବିଭଙ୍ଗ

ଏହିତ ଦୁନିଆଁ ଶୁଦ୍ଧ

ନ ପଡ଼ି ମୋହରେ ଭାବ ବାର ବାର

କେତେ ଦିନ କା'ର ସ୍ଥିତି ।

କି ମାତରେ ଚାଲୁଅଛି ସଂସାର
ବଜଟେ କାହାର ନାହିଁ ବିରୁର
ଜବନ ସଦା ପାଣି ଫୋଟକା
ନିନ୍ଦିତେ କେତେ ବାଜୁଛି ଧନୀ
ପଡ଼ି ଅନ୍ୟାୟ ମୋହରେ

କରୁଛି କୁର୍ମ ନଜାଣିଲା ପରି

ଯା ଫଳ ଥୁଆ ଶେଷରେ ।

ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ଯେବେ ପାଇବ ସ୍ଥାନ
ତେବେ ହୃଦୁଁ ଯିବ କୃତ୍ତବ୍ୟମାନ
ନ ରହିବ ସଖା ମାୟା ମୋହର
ନିର୍ମଳ ଦିଶିବ ପୁଣି ଅନ୍ତର
ନ ବାଜିବ କେବେ କଣ୍ଠା

ନୋହିବ କି ମୁଣ୍ଡ କା ଆଗେ ଜବନେ

ରହିଥିବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ।

କେତେ ଲେଖି ଲେଖି ହେଲଣି କବ
ନପଡ଼ି ପେଟରେ ଟୋପାଏ ହବ (ପାଣି)
କରିବି ମନକୁ ସଦା ଆୟୁତ
ଆଦରି ଜବନେ ସଂଯତ ବ୍ରତ

ଦୁଃଖମୟ ଏ ସଂସାର
ନ ଚନ୍ଦ୍ର ମଣିଷ କି ଦର୍ଶିବ କାଳ
ହେଉଅଛି ନାଶୋର ।

ପୁଣି

ଶରଣ ଶେକ ହରି ତୁମେ ଭବସିନ୍ଧୁ ତଣ
ଦୁଷ୍ଟକୁ ଦମନ କରି ଅର୍ହୁଛ ଯଶ
ଜୀବକୁ ଦେଇ ଜନମ ପରଶୁର ତ କରମ
ନଜାଣି ତଳେ ଅଧମ ଜୀବନ ରସ
ଉପଭୋଗେ ବଳସ ମନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।

ଡେରିଥାଉ କାନ ଶୁଣିବାକୁ ଭକ୍ତଗାନ
ନାହିଁ କା'ର କିଛି ଜ୍ଞାନ ତୋ ଗଣେଷ
ଜାଣିବାକୁ କେବେ ଲବେ ତୁଚ୍ଛକୁ ଧନ ଗରବେ
ଭାଷିବା ଗୋଳ ଜଗେ ଦେଖୁଛ ନିତି
କାହିଁ କା'ର ଜ୍ଞାନ ନୟନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।

ଯା ନାମ କରୁଣା ସିନ୍ଧୁ ତହିଁରୁ ପାଲଲେ ବନ୍ଧୁ
ଭଲ୍‌ବ ବା ହୃଦେ ଇନ୍ଦ୍ର ଭବଜଳରେ
ପଡ଼ିଯାଉଅଛି ବୁଝି ଅନ୍ଧତାକୁ ଦେଇ ହୁଡ଼ି
ପ୍ରାଣପକ୍ଷୀ ଯିବ ଉଡ଼ି, କାହାପକ୍ଷରେ
ଭେଟିବ କି କାହା ଜୀବନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।

ଅନ୍ୟାୟକୁ ଲୋପ କରି ଆହେ ! ପ୍ରଭୁ ଚନ୍ଦ୍ରଧର
ହେଲାଣି ପ୍ରବଳତର ମନ ଅଥୟ
ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ଲାଗି କଲ ମହାହୁକୁ ଦେଇ ବଳ
ପଡ଼ିଲେଣି କେତେ ଭଲ ଲାଗୁଛି ଭୟ
ଭବ ଢଙ୍ଗ କରି ଦର୍ଶନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।

ପଢ଼ିଲେ ମାଟିରେ ପଡ଼ି କୁଆଁ କୁଆଁ କରି ରଡ଼ି
ମାଆର କୋଳରେ ବଢ଼ି ହେଲୁ ମଣିଷ
ପିଲାଦିନର ସେକଥା ଦେଖୁନାହିଁ ତଳେ ମଥା
ଭାବିଲେ ଲାଗୁଛି ବ୍ୟଥା ଚନ୍ଦ୍ରା ଅନିଶ

ଆପଣାର ସୁଖ ବର୍ଦ୍ଧନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।
ଲୋଡ଼ିଲୁଁ ସଙ୍ଗ ଯାହାର ଦେଖି ସେ ତୋର ଆଶୁର
ତଥାରିଲା ବାଇ ବାର ନଦେଲୁ କାନ
ଧକଲୁ ଆପଣା ବାଟ ଭାଷିଲୁ ନାନା ନାଟ
ପଛକୁ ବଜାଇ ଗୁଟ କାହିଁ ସମ୍ମାନ
ଲୋଡ଼ିଲୁଁ ସତତ ବ୍ୟସନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।
ହୃଦୟେ ଆସୁ ଭକ୍ତ ଚପଳ ନ ରହୁ ମତ
ଉତ୍ସୁକ ଧୀରେ ଶକତି ଯାଉ ଜୀବନ
ତବନାମ ଧରି ଧରି ତବ ପଦ ସେବା କରି
ଏତକ ମାରୁଣି ହରି ସବୁ ସୁଧେନ
ଅନ୍ୟ ଯାହା ଦେଖେ ନୟନ
ଧକ ଧକ ମଣିଷରେ, ଧକ ଯୌବନ ।

ରାମ ଜନ୍ମ

୧କବ୍ଧର ୨ହୁରି ୩ଉଦୀ ଘର ହରଣ
ଲାଗି ପ୍ରତିବଧାନେ ଦେବତାଗଣ ।
ପ୍ରବେଶିଲେ ୪ପ୍ରଣବ ପାଶେ ଦୁଃଖରେ
ଯେତେବେଳେ କମଳ ଥିଲେ ସଙ୍ଗରେ ।
ରାବଣ ଉପଦ୍ରବ କରେ ଅଥୟ
ବୋଲି କଲେ ଶୁଭାରି ସୁରନରୟ ।
ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ହରି ଚାରି ଅଂଶରେ
ଗବ ବଧୂଂସୀ ଶବ୍ଦରାସୁ କୁଳରେ ।
ଶତ୍ରୁର ଭରତ ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଦଶରଥ ଔଷଧେ ହେଲେ ଉତ୍ସୁକ ।
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାମକୁଳ ଭଳକ
ସକଳ ଶୁଣନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧକ ।

୧ ଅସୁର ୨ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ୩ ଧୃତ୍ୟା ୪ ବସୁ
୫ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ

କରନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ଅତି ଆଦର
ତାଙ୍କର ଅନୁରାଗୀ ସେ ନରନର ।
ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାକୁମାର ଆସିଲେ ଥରେ
ଦଶରଥ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖି ଭୟରେ ।
ନେବାକୁ ଶ୍ରୀରାମକୁ ତାର ତାଡ଼ନେ
ଅର୍ପିଲେ ନରବଣ ବେଶ୍ଟମନେ ।
ନବଲବଣ ବଦ୍ୟା ତହୁ ଶିଖାର
ଦେଲେ ମୁନିପୁରୁଷ ଆଶ୍ରମେ ଯାଇ ।
ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ ଦେଖି ବଶ୍ମାମିତର
ଆସନ୍ତେ ଆଶ୍ରମକୁ ଦୈତ୍ୟନକର ।
ଗୋଟି ଗୋଟି ନାଶିଲେ ରଘୁପ୍ରବର
ବଲେକ ବଶ୍ମାମିତ ହରଷଭର ।

ରାମଙ୍କ ମିଥୁଳା ସମନ

ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗରେ
ଗଲେ ବଶ୍ମାମିତ ମିଥୁଳା ଖରେ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଜନକ ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ ।
ପ୍ରବେଶି ମିଥୁଳା ପୁରେ
ଦେଖିଲେ ଜନକ ଅଛନ୍ତି ଦୂରେ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ସମୀପେ କେତେ ଅସୁରେ ।
ଦଶରଥ ସୁତେ ଯାଇ
ତଉହରେ ନେତ ଦେଲେ ବୁଲାଇ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଆପଣା ଧନୁ ହଲାଇ ।
ସୀତାଙ୍କୁ କରି ଦର୍ଶନ
ଦଶାନନ ହେଲେ କି ଛଳଛଳ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ପଣ ଶୁଣି ଅସ୍ତସ୍ତଳ ।
ରଘୁଶ୍ରୀ ପିନାକରେ
ଗୁଣ ଆସେପଣ କରନ୍ତେ ଖରେ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଅଛନ୍ତି ଶବ୍ଦ ଡରେ !
ଜନକ ବୁମାସ ମନ
ଆକର୍ଷଣ କଲ ରାମବଦନ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଧରାଇ ବ ଗବଗଞ୍ଜନ ।

୧ ବଶ୍ମାମିତ ୨ ନିକଟ ୩ ବଳା + ଅତିକଳା
୪ ପଶୁରାମ

ନୃପତିଏ ଲଜ ପାଇ
ଦଶମୁଣ୍ଡ ସହ ଗଲେ ଫଳାଇ
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଆପଣା ମାନ ହରାଇ ।
ପିନାକ ଭଙ୍ଗ ଶବ୍ଦରେ
ଝହେଲି ଶ୍ରଦ୍ଧାଧୀନ ମେଘ ଭିତରେ ।
ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ପଶିଗଲେ ତରବରେ ।

ସୀତା ବିବାହ

ଜାନକ ବିବାହ ଦେଖିବା ପାଇଁ
ରୁଣିଆଡୁ ଲୋକେ ଆସିଲେ ଧାଇଁ ।
ବାଜୁଅଛୁ ବାଜା ନାନା ପ୍ରକାର
କେତେ ରାଜା ଆସି ଦେଲେ ବେସର ।
ବଶ୍ମାମିତ ରାମ ବସି ବେଢ଼ରେ
ଦେଉଥିଲେ କାନ ପୁରୋଧା ଗୀରେ ।
ହଳହଳ ଧ୍ୱନେ ପାଟୁର କାନ
ପାଉଥିଲେ ବସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀ ଦାନ ।
ହାତଗଣି ବେଳେ ସୀତାକୁ ଆଣି
ଛନ୍ଦିଲେ ପୁରୋଧା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପାଣି ।
ବେଦଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲି ତୋଟି ସକଳ
ଧଇଲେ ଦକ୍ଷିଣା ଇଚ୍ଛି ମଙ୍ଗଳ ।
ତୁଣ୍ଡକୁ ରୋକିବ କିଏ ସଂସାରେ
କିଏ କେତେ କଥା କହେ ଥଟ୍ଟାରେ ।
ବସିଥିଲେ ସୀତା ପୋତ ମୁଣ୍ଡକୁ
ରୁଣିଦେଲେ ଥରେ ରାମ ମୁହଁକୁ ।
ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ବଦାଣ ସାରି
ବରକନ୍ୟା ନେଲେ ଦାସୀ ବାହାରି ।
ନଅର ଭିତରେ କଉଡ଼ି ଖେଳ
ଲଗିଲି କୌତୁକେ ବହୁତ ବେଳ ।
ଦଶୁଅଛୁ ମୁହଁ ବଡ଼ ଶୁଣିଲ
ଦିନମାକ ରହୁ ଦୁଃଖ ଶ୍ରେକଲ ।
ବଡ଼ାହେଲ ଅନ କର ଭଣଣ
ନିଗ୍ରାଦେବୀ ପାଶେ ନେଲେ ଶରଣ ।

* ସୂର୍ଯ୍ୟ ୭ ହସ୍ତ + ଆଳ = ଅଶ୍ୱସମୁଦ୍ର
୭ ବସ୍ତ୍ର

କନ୍ୟାଧର ରାମ ଅଯୋଧ୍ୟା ଫେରିବା

ପୁରୁଷ ଦଗରେ ନଳିନୀ ବାନ୍ଧବ
 ବୋବାଳ ଶୁଣି କାକର
 ତରବର ହୋଇ ପ୍ରବଳି ଧରରେ
 ଚୁମ୍ବିଲେ ଅବ୍ଜନ କର ।
 ହେମସ୍ରୋମ ହମେ ଅଧସର ଯାନ୍ତି
 ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟେ ସବୁ ବ୍ୟସ୍ତ
 ଏକେ ରମୋନକୁ ଶାସ୍ତିରୁସୁନ ଦୁଃଖ
 ଦେଇ ଅସ୍ତାଚଳେ ଅସ୍ତ ।
 ଆନନ୍ଦେ ଜନକ ଯତ୍ନକୁମାନ
 ବରକନ । ସଙ୍ଗେ ଦେଇ
 ଦେବା କରବାରୁ ବଶ୍ୟମିତ ମୁନି
 ଗଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ।

ପଶୁରାମ ଭେଟ

ପଶୁରାମ ଧର ହାତରେ
 ଠିଆ ହେଲେ ଆସି ରାମ ଅଗରେ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ପରଶୁରାମ ଗବରେ ।
 ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସୀତା ଡର
 ପଛଆଡ଼େ ଆସି ଅଜାଣ ଅର
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଚନ୍ଦ୍ରଲେ ପଡ଼ିକ ଧରି ।
 ରେ ରାମ, ବଳ ଦେଖାଇ
 କୁଲେଇରେ କୋଳାହଳ ପକାଇ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଭଙ୍ଗିଲୁ ଧନୁ ଉଠାଇ ।
 ହେବାରୁ ମୁନି କୁମାର
 ଶସ୍ତ୍ରୀକୁଳକୁ କଲ ସହାର
 ଦାଶରଥରେ, ଯୁଦ୍ଧ କରି ବାର ବାର ।
 କାମାର ଶିବ କୋଦଣ୍ଡ
 କରିଅଛୁ ବୋଲି ତାକୁ ଦିଶଣ୍ଡ
 ଦାଶରଥରେ, ପାଇବୁ ମୋ ହାତେ ଦଣ୍ଡ ।
 କହନ୍ତି ରାମ ନନ୍ଦପୁ

ତୁମ୍ଭକୁ କହୁଛୁ ରାମ ଦୁଦୟେ
 ପଶୁରାମହେ, ସମର କି ଏ ସମୟେ ।
 ଆପଣ କୁଠାରେପ୍ରସ
 ବାଟୋଇ ଯିବାକୁ ଦରକୁ ବ୍ୟସ୍ତ
 ପଶୁରାମ ହେ, କଲେ ଯାଉ ପ୍ରଶସ୍ତ ।
 ଯଜ୍ଞପତ୍ର ଧାରଣ
 କରି ବହୁଧର କରିତ ରଣ
 ପଶୁରାମ ହେ, କପା ଏ ପାପାତରଣ ?
 ନକର ଦୁଃଖାନୁଭବ
 ଜନନୀ ମର ପୁଣି ରରବ
 ପଶୁରାମ ହେ, ଧକ ଧକ ଏ ଗୋରବ ।
 ପଶୁରାମ ରୋଷଭର
 ଏହି ଧନୁ ଭାଙ୍ଗ ବୋଲି ହାତରେ
 ଦାଶରଥ ରେ, ବଢ଼ାଇଲେ ତରବରେ ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ହଟା ବାଟରେ
 ବୋଲି ଦାଶରଥ ଶାନ୍ତ ହୃଦରେ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଭଙ୍ଗିଲେ ତା ଶଶକରେ ।
 ପଶୁରାମ ଲୁକରେ
 ଅବତାର ବୋଲି ମଣି ମନରେ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ନମିଲେ ରାମ ପାଦରେ ।
 ବାଟର ବସନ୍ତି ଖଣ୍ଡି ସୀତାସତ
 ବାହାରିଲେ ଆନନ୍ଦରେ
 ସାୟଂକାଳ ବେଳେ ପ୍ରହସ୍ତରେ ପୁରେ
 ଭଲ ଭରିଯା ସଙ୍ଗରେ ।
 ଆନନ୍ଦବନ୍ଧେ ଦଶରଥ ପୁର
 ରାମର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନେ
 ପୁରବଧୁମାନେ ଗଲେ ନବରକୁ
 ଅତି ପ୍ରମୋଦିତ ମନେ ।
 ତରୁକକୁ ଦେବାକୁ ରାମ ଶାସନ
 ଜରାପ୍ରସ୍ତ ନୁ ପଡ଼ି କଲେଣି ନେ ।
 ପୁରୋଧା ବଣିବୁକୁ ଡାକ ସଭର
 “ଯୋଗ ଦେଖନ୍ତୁ” ବୋଲି ନୁ ପଡ଼ିବର ।
 କହି ରାମକୁ ଜଣାଇଲେ ଚକ୍ରଣେ
 ଯୋଗଦେବେ ସେ ଗେହୁଥିଲେ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ।

ଚନ୍ଦ୍ର ଯତ୍ନେ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ
 ଏଣେ ଭାଣ ଖେଳିଲୁ କୁଳା ହୃଦରେ
 କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ମନ୍ଦିର ବୋଲରେ
 କୁଟୀଳ କୈକେୟୀ ନୃପ ପାଶରେ
 କହିଲୁ “ସମକୁ ପଠାଇ ବଣକୁ
 ଭରତକୁ କର ରାଜା ଦେଶରେ” ।
 ଦେଇଅଛି ପୁରୀ ବର ହେତୁକର
 ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ନକଲେ ତେଜବ ପ୍ରାଣ
 ନ ଲାଈ ବନେ ଆହେ, ନରୋଣ
 କର ଆଗେ ସତ୍ୟ ନରଣି ଭାଣ ।
 ପରର ବୋଲରେ ପଡୁ ଅଛି ଯିଏ
 ନ ଶୁଣେ ସେ କେବେ କାହା ବଚନ
 ଅଜସୂତ କଥା ଶୁଣିବ କପରି
 ଧରି ବସିଲୁ ସେ ପାଇ ନନ୍ଦନ ।
 ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳ ଗଲେ ରାମ ବନ
 କରି ପରିଧାନ ବକ୍ ଲ ବସନ
 କଥା ହେଉ ହେଉ ଚନ୍ଦ୍ରା କରି କରି
 ଦଶରଥ ପ୍ରାଣରାଜ ବନ୍ଦନ ।
 ଅଳ କରି ସୀତା ସୁମିତ୍ରା ନନ୍ଦନ
 ଗଲେ ଅଭିଷେକ ରାମ ପଛରେ
 ପଞ୍ଚବଟୀ ବନେ କୁଡିଆ ନିର୍ମାଣ
 ଉଠିଲେ ତିନିହେଁ ମହା ପୁରୀରେ ।
 ଜାନକୀ ହରିଣ ପାଇଁ ଦଶାନନ
 ଚନ୍ଦ୍ର ମାଣ୍ଡବକୁ ଦେଲୁ ପଠାଇ
 ମାୟାବା ଦଇତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୂର ବେଶେ
 କୁଡିଆ ଚୌକିରେ ଡେଇଁଲୁ ଯାଇ ।
 ତାକୁ ଦେଖି ସୀତା ଧରବା ନିମିତ୍ତ
 କହନ୍ତେ ସମକୁ କଉତୁକରେ
 ତକ୍ଷଣେ କୋଦଣ୍ଡ ଧରି ଗୋଡାଇଲେ
 ପଛେ ପଛେ ତାର ବଣ ଭିତରେ ।
 ବଣ ମଧ୍ୟେ ଯାଇ ସେ ମାୟାବା ଦୈତ୍ୟ
 ଭଣହେ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବୋଲି ଡାକିଲୁ
 ଶୁଣି ଏ ବଚନ ସୀତା ହୋଇ ଛନ୍ଦ
 ସୁମିତ୍ରା ସୁତକୁ ଭରେ ପ୍ରେରଣ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯିବାକୁ ବଶିବା କୁମାର
 ଦେଖି ପ୍ରବେଶିଲୁ କୁଟୀର ପାଶେ
 ଭକ ଦେବାଲଗି ସୀତାକୁ ଡାକନ୍ତେ
 କିଏ ତୁମେ ବୋଲି ପୁଚ୍ଛିଲେ ଯାସେ ।
 ପଚାରୁ ପଚାରୁ ପାପୀ ଦଶମୁଖ
 ଟେକି ନେଇ ତାକୁ ରଥେ ବସାଇ
 ନିଅନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ କାହାକୁ ନକହ
 ରଖିଲୁ ଅଶୋକ ବନେ ଲୁଚାଇ ।

ଅଶୋକ ବନରେ ସୀତା

ଅଶୋକ ବନରେ ସୀତା
 ଅସୁରୁଣୀ ମେଲେ ହେଲେଣି ଭାତା
 ଦଶାନନରେ, ହରିଲୁ ରାମ ବନ୍ଦନ ।
 ଭଣ୍ଡ ତପସ୍ଵୀ ବେଶରେ
 ପ୍ରବେଶିଲୁ ଯାଇ କୁଡିଆ ଭରେ
 ଦଶାନନରେ, ବସାଇ ନେଲୁ ରଥରେ ।
 କଲୁ ତୁ କେଡ଼େ ସାହସ
 ବନ୍ଧୁରୁଣୀ ରାମ ଦାନବ ବଣ
 ଦଶାନନରେ, କରବେ ଜବେ ବଧୂଂସ ।
 ନ ପଶି ରାମ ଶରଣ
 ପର ରାମଣୀକ କଲୁ ହରିଣ
 ଦଶାନନରେ, ଆଖିଲୁ ଡାକ ମରଣ ।
 ପଡ଼ିବ୍ରତା ସୀତାସଙ୍ଗ
 ଦଟାଇଲୁ ବନ୍ଧ ଏଡ଼େ ବିପତ୍ତି
 ଦଶାନନରେ, କେଡ଼େ ତୁ ନିଷ୍ଠୁର ମତି ।
 ରଖିର ହୋଇ ନନ୍ଦନ
 ପାପ କରମରେ ବଳାଇ ମନ
 ଦଶାନନରେ, ଦୁଳକୁ କଲୁ ନିଧନ ।
 ଡ଼ିଣ୍ଡିମ ଚଉଦିଗରେ
 ନାଶି ଘେର ବୋଲି ବାଜିଲୁ ଭରେ
 ଦଶାନନରେ, ଲଜ ନାହିଁ ତୋ ମୁହଁରେ ।
 ଜଳଜ ବଜ କୁଳରେ
 ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହିଥିବ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
 ଦଶାନନରେ, ପଡ଼ିଲୁ କି ହରିବରେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହେଲେ ଶୁଭକାର
ଜାଇଥିଲେ ହେବୁ କି ନାରଖାର
ଦଶାନନରେ, ଭାବିଲୁ କି ବାର ବାର ।
ଖାଇଲେ ତୋତେ ଗରବ
ତୁମ୍ଭର ବିଜୟୀ ନାମ ଗୌରବ
ଦଶାନନରେ, ହରାଇ ଦେଲୁ ସରବ ।
ଥିଲେ ତୋତେ ଭଲ ଗତି
ଫେରାଇବୁ ନେଇ ଜାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ
ଦଶାନନରେ, ରାମ ପଦେ ରଖି ମତି ।

ମୃଗମାର ରାମ ଫେରିବା

ମିରଗ ବଧୂ କାନ୍ଦରେ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହଚର ରାମ ମୋତରେ
ମନ୍ଦବିହରେ, ବାହୁଡ଼ିଲେ ଧରି ଭରେ ।
ହୋଇଛି ମେଲ ଦୁଆର
ନ ଦେଖିଲେ କାହିଁ ସୀତା ଥିବାର
ମନ୍ଦବିହରେ, ଗଡ଼ିଲୁ ଲୋଭକ ଧାର ।
ବହୁସାରି ଅଭ୍ୟନ୍ତର
କୁଡ଼ିଆର ଦେଖି ରାମ କାନ୍ଦର
ଖଞ୍ଜିରଟରେ, କି ବରୁର ଦଇବର ।
ସୀତା ବିରହ ବାଧାରେ
ଶୋକ କରି ରାମ ପଡ଼ି ଧବରେ
ମନ୍ଦବିହରେ, ଅସମର୍ଥ ଶୁଳିବାରେ ।
ସୁମିତ୍ରା ସୁତ ଉଠାଇ
ହାତ ଧରି ନେଲେ ବାଟ ଦେଖାଇ
ମନ୍ଦବିହରେ, ଜଟାୟୁ ଭେଟିଲେ ଯାଇ ।
ପଣିଆ କହେ ଦୁଃଖରେ
“ରାବଣ ସୀତାକୁ ନେଇ ରଥରେ
ମନ୍ଦବିହରେ, ମୃତପ୍ରାୟ ତା ମାଡ଼ିରେ” ।
ବୋଲନ୍ତି ଉପୁସବର
ସ୍ବର୍ଗଧାମେ ଯାଇ ବସତି କର
ପକ୍ଷୀରୂପେ ହେଉ ତୁମର ।
ଦେଖିଲେ ମୋର ପିତାଙ୍କୁ
ରାବଣ ଚୋରାଇ ନେଲୁ ସୀତାଙ୍କୁ

ପକ୍ଷୀରୂପେ ହେ, ବୋଲି ନ କହିବ ତାଙ୍କୁ” ।

ବିରାଡ଼ ତରୁ ସୁନ୍ଦର
କେଡ଼େ କଥା ହେଲୁ ବୋଲି ଅନ୍ତର
ମନ୍ଦବିହରେ, ଦହି ହେଲୁ ନିରନ୍ତର ।
ଦେଖି ବାତାହାଣ ସାପ
ତା ପାଶରେ ବସି କଲେ ଆଲପ
ମନ୍ଦବିହରେ, ନ ଭୁଟିଲୁ ମନସ୍ତାପ ।
ପଣି କହିଲୁ ବନରେ
ପବନ ପୁରକୁ ଦେଖି ବାଟରେ
ମନ୍ଦବିହରେ, ପରୁରଲେ ବିନୟରେ ।
ଶୁଣ ହେ, ବାୟୁ ନନ୍ଦନ
ଦେଖିବ କି ମୋର ନାଶ ଗତନ
ହନୁମାନ ହେ, ଉଠାରେ ଗହ୍ବର ମନ ।
ଗରଜ ମାର୍ଗେ ରାବଣ
ନେଉଥିଲୁ ଏକ ନିଶା ରତନ
ଦାଶରଥ ହେ, ଏ ତାର ଅଙ୍ଗଭୂଷଣ” ।
ଏ ସବୁ ଦେଖି ଅଙ୍ଗର
ଜାନଙ୍କର ବୋଲି ଜାଣି ନିକର
ମନ୍ଦବିହରେ, ଗଡ଼ିଲୁ ଲୋଭକ ହେ ।
ସମ୍ବୋଧି ବାୟୁ ନନ୍ଦନ
ବୋଇଲେ “ନଦେଖି ସୀତା ବଦନ
ହନୁମାନ ହେ, ଯାଉନାହିଁ ଏ ଜବନ ।
ଉଡ଼ିଲୁ ହନୁମାନ
“ତେଜ ହୃଦୟରୁ ଶୋକବିରାଜ
ଦାଶରଥ ହେ, କରବ ସୀତା ସ୍ବଧାନ” ।
କପିପତି ସୁଗ୍ରୀବର ପାଇଲେ ଆଦେଶ
ତକ୍ଷଣେ ଆଣିବ ଯାଇ ଜାନଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ।
କରନ୍ତୁ ଆପଣ ଆଗେ ସୁଗ୍ରୀବ ଦର୍ଶନ
ମିତ୍ରତା ସୂତ୍ରରେ ଦୁହେଁ ହୁଅନ୍ତୁ କରନ ।
ନ ସହୁଣୁ କଥା ସୁଗ୍ରୀ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ
ଗୋଟି ଗୋଟି କହିଥିଲୁ ବାଳୀର ଚେତ ।
ଶୁଣିବା ଶୁଣି ଶ୍ରୀରାମ ଦୁଷ୍ଟାମି ବାଳୀର
ଭାବୁ ବଧୂବାକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ସେ ଅଧୀର ।

ଏଥୁ ଅନ୍ତେ କପିପତି ବାସବ ନନ୍ଦନ
 ଇଚ୍ଛାକଲୁ ସୁଗ୍ରୀ ସଙ୍ଗେ କରିବାକୁ ଗୋ ।
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଧୂକାର ଶୁଣି କୌଶଲ୍ୟା ନନ୍ଦନ
 ନାରାୟଣ ବାଣେ ନେଲେ ବାଳୀରେ ଖବନ ।
 ଭୂମିଶାୟୀ କପିପତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମକୁ
 ନିରାପରାଧକୁ ବଧୁ ଅର୍ଜୁନ ପାପକୁ ।
 ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ନେଲ ମୋ ଖବନ
 ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତା ବାସବ ନନ୍ଦନ ।
 ଏତିକରେ ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିଗଲା ତାର
 କଲେ ଏବେ କପିକୁଳ ଶବର ସମ୍ଭାର ।
 ଯି ହେଲେ ଠାରୁ ଦଳ ନାହିଁ ପରାଉବ
 ବୋଲି ବାନର ମାନଙ୍କୁ କହିଲେ ରାଉବ ।
 କିନ୍ତୁ ରାମରେ ସୂର୍ଯ୍ୟସୁତ ହେଲେ ଅଭିଷିକ୍ତ
 ସୁବରାଜ ପଦେ ହେଲେ ଅଜୟ ଭୂଷିତ ।

ହନୁମାନର ଲୁକା ଗମନ

ବନ୍ଧୋ ଆସିଲୁ ଶାଗୁଆ ଦିଶିଲୁ
 ଟାଙ୍ଗରା ବନ ପ୍ରାନ୍ତର
 ୧ କଦମ୍ବ କଦମ୍ବ ଦୁଇ ଶୁଭିଆଡ଼େ
 ଦିଶେ ଧର ମନୋହର ।
 ଖାଇବାକୁ ବେଳ ନପାଇ କୃଷକ
 ଦଳସାରା ଲଗେ ବଲେ
 ମାଛ ଖାଇବାକୁ ବୁରିଆଡ଼ୁ ଆସି
 ଉଡ଼ିଲେ ଆକାଶେ ଚିଲେ ।
 ଦୁଇଜଣ ଯାଇ ସୀତା ଗୁଣ ଗାଇ
 ରହିଲେ ମାଲବନ୍ତରେ
 ବନ୍ଧୋ ଅନ୍ତର ହେବାରୁ ଧରୁ
 ଆସିଲେ ସବୁ ବାନରେ ।
 ପଡ଼ିଲୁ ଭାଲେଣି ସୀତା ଠାବ କରି
 ଅସିବ କିଏ ସେ ଖରେ ?
 'ବୋଲି ପରୁରନ୍ତେ ବାହାରିଲୁ ହନୁ
 ମୋଦେ ଆକାଶ ମଞ୍ଚରେ ।

୧ କଦମ୍ବ ସମୂହ

ଗଲବେଳେ ଦେଇ ସୁହସ ମୁଦ୍ରିକା
 କହିଲେ ରାମ ବୁଝାଇ
 "ମୋର ଦୁଇ ବୋଲି ବୁଝିବ ଜାନକୀ
 ମୁଦିଟି ଦେଲେ ଦେଖାଇ ।

ହନୁ ଅଶୋକ ବନରେ

ଅଶୋକ ଗଛରେ ହନୁ
 କରିଦଲୁ ଶୀତ ତଷଣି ହନୁ
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ସୁଖସୁ ଭୂଟାଇ ମନ ।
 ଅସୁରୁଣୀକ ସଙ୍ଗରେ
 ଯେତେ କଥା ସୀତା ହେଲେ ରାସରେ
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ଶୁଣୁଥାନ୍ତୁ ମଉନରେ ।
 ପାଳିବାରୁ ଏଣେ ରାତି
 ବୋବାଲେଲେ କାକ କାକପାତି
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ଦୁଇଜଣ ହନୁ ଗୁଡ଼ି ।
 ବଢ଼ାଇ ନିଜ ଶରୀର
 ଦାନଦାନଙ୍କୁ କଲ ଅସ୍ଥିର
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ନ ଫିଟିଲୁ କା'ର ଗୀର ।
 ତହୁଁ ହୋଇ ଜଣେ ଜଣେ
 ଫଳେ ଲୁଚିଲେ ଉଦ୍‌ବେଗ ବଢ଼ି
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ସୁଖସୁ ବେଲୁ ଭାଷଣେ ।
 ଗଛରୁ ହନୁ ଓହ୍ଲାଇ
 ରାମ ଦେଇଥିବା ମୁଦ ଦେଖାଇ
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ସୀତାକୁ ଦେଲୁ ବଢ଼ାଇ ।
 ମୁଦ ପାଇ ମୋଦଭରେ
 ମଥାମଣି ମୁଣ୍ଡ ହନୁ ହାତରେ
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ମଇଥିଲୀ ଦେଲେ ଖରେ ।
 ଏଥୁ ଅନ୍ତେ ପରସ୍ପର
 କଥା ଶୁଣି ହେଲେ ରାମ ଖବର
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ବୋହୂର ଲେଉଟକ ଝର ।
 ଦୁଃଖ ଶୁଣି ଜାନକୀ
 ଗାଣେ ବନାଶିଲୁ ବାନର ବାଉଁ
 ମନ ବଢ଼ିରେ, ଗୋରା ସେହି ଅଟବାର ।

ବନର ଦେଖି ଏ ଦଶା
 ବୃତ୍ତ ନେଇ ବାଣୀ ଦେଲୁ ସହସ୍ରା
 ମନ ବିହରେ, କପାଳେ ଭଗାରି ହସା ।
 କବି କହେ ଯୋଡ଼ି ହାତ
 ଉଠୁକି ଏଥୁରୁ ନାନା ବହୁପାତ
 ମନ ବିହରେ, ହେବ ସବୁ ଧୂଳିସାତ ।

ହନୁ ରାବଣ ସଭାରେ

ଯେତେବେଳେ ହନୁମାନ ଅଶୋକ ବନରେ
 ଶଙ୍ଖ ଥିଲା ପୁଷ୍ପୋଦ୍ୟାନ ଅତି ଶୋଧଭରେ ।
 ମେଘନାଦ ଆସି ଧରିନେଇ ତାକୁ ଗରେ
 ଠିଆ କଲୁ ସଭା ମଧ୍ୟେ ଜନକ ଆଗରେ ।
 ମାଗିବାରୁ ପରଚୟ କହେ ହନୁମାନ
 “ଆସିଥିଲୁ କରିବାକୁ ଜାନକୀ ସଂଧାନ ।
 ପଞ୍ଚବଟୀ କ୍ଷେତ୍ର ଯାଇ ପାପିଷ୍ଠ ସୁବଶ
 ଏକୁଟିଆ ଦେଖି ସୀତା କରିବ ହରଣ ।
 ଭବେ କିଏ କରିନାହିଁ ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ
 କହିଲି ଗୁଣିତ ଏବେ ରାବଣ ସହାୟ ।
 ତାଙ୍କପାଶେ ଦଶମୁଣ୍ଡ ନପଣି ଶରଣ
 ଦେଖାଉଛ ଆପଣାର ଏବେ ବଡ଼ପଣ ।
 ଏ ବାରତା ଦେଲେ ମୁଁହିଁ ଶ୍ରୀରାମ ପାଶରେ
 ପଶିବେ ସେ ସେତୁବାନ୍ଧ ଏ ଲଙ୍କା ଗଡ଼ରେ ।
 ଗର୍ବ ଅହଂକାର ତେଜି ଫେରାଇ ସୀତାକୁ
 ନକଲେ ସେ ଉପଶାନ୍ତ କରିବେ ଲଙ୍କାକୁ” ।

ରାବଣର ଉତ୍ତର

ହନୁମାନ ଠାରୁ ଶୁଣି ଏମନ୍ତ ବଚନ
 ଦାନ କଡ଼ମଞ୍ଜୁ କରି କହେ ଦଶାଜନ ।
 “କିଏ ଅଛ ବାନ୍ଧୁ ଆକୁ ଦୟା ନ ଦେଖାଇ
 ଶିଖାଉଛ ବୁଦ୍ଧି ମୋତେ କପିଜନ୍ତୁ ପାଇ ।
 ତୁମ୍ଭର ବିଜୟୀ ସେହୁ ସେ ପୁଣି ଶରଣ
 ପଣି ରାମଠାରେ ସୀତା କରିବ ଅପଣ ।
 ଧନ ବାହୁଲ୍ୟ ମୋର, ଧନ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ
 ପୋଡ଼ିଦିଅ ଯା ଲଙ୍କାକୁ ହେଉ ଛଟପଟ ।

ବୃତ୍ତ କର୍ମ କରିବାକୁ ଆସିଅଛି ଲଙ୍କା
 ଏ ଗୁରୁ ବାନର ମନେ ନାହିଁ ଲବେ ଶଙ୍କା ।
 ଦଶାସ୍ୟର ବଳ କିଏ ନକାଣେ ଭବରେ
 ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ପଡ଼ିବ ସାଗର ଗର୍ଭରେ ।

ହନୁର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର

ଏ ବନନିମନ୍ତ ଶୁଣି ଶେଷ ହନୁମାନ
 “ମଣିମା ଶୁଣିମା ହେଉ ହୋଇ ସାବଧାନ,
 ଗୁଡ଼ାଇ ମୋ ଲଙ୍କା ଲରେ ଯେତେ ଲୁଗାପଟା
 ନିଆଁ ଜାଳ ଗୁଡ଼ିବୁ ଅନିଆରୀ ହଟା ।
 ଏକଥା ବୋଲନ୍ତେ ହନୁ ପାଇଲ ମନକୁ
 ଲୁଗା ଆଣିବାକୁ ଗଲେ ଅସୁରେ ଘରକୁ ।
 ଅଗଣିତ ଲୁଗା ଅଣାହେଲୁ ସେହୁକ୍ଷଣି
 ଗୁଡ଼ାଇଲୁ ତା ଲୁଗିରେ କୁମାର ବକ୍ଷି ।
 ଯେତେବେଳେ ଲୁଗାତକ କରୁଛନ୍ତି ଠୁଲ
 କେ ଜାଣି ନଥିଲୁ ବଡ଼ଥିବା ତା ଲଙ୍କାଲ ।
 ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଗୁଡ଼ା ହେଲୁବେଳେ ଲଙ୍କାଲର
 ଲୁଗା ସରିଗଲୁ ବୋଲି କହେ କପିବର ।
 “ଆଉ ଲୁଗା ଆଉ ଲୁଗା” ବୋଲି ଡାକ ହନୁ
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବଡ଼ାଉଛ ଏଣେ ତାର ଚନ୍ଦ୍ର ।
 ଯେ ଯାହା ଘରୁ ଯେତେକ ଆଣିଲେ ବସନ
 ନିଅନ୍ତୁ ହେବା ଅସୁରେ ଜାଣି ହେଲେ ଛନ୍ଦ ।
 ବିପଦ ପଡ଼ିଲେ ଲୋକ ହୁଅଇ ଯେପରି
 ଲଙ୍କାଗଡ଼ ଅଧିବାସୀ ହେଲେଣି ସେପରି ।
 ଯେତେକ ନିଆଁ ପୁରୁଣା ବହୁମୂଲ୍ୟ ବାସ
 ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ଲଞ୍ଜେ ପାଉଅଛି ହାସ ।
 ଅସୁରଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ବଣା ପବନ କୁମାର
 ଦେଖି କହେ ରାବଣକୁ କରି ଭରସାର ।
 ମୋ ଲଙ୍କାଲେ ବାନ୍ଧବାକୁ ଖୋଜୁ ଶୁଭକ୍ଷେତ୍ର ବାସ
 ନାହିଁ ଯେବେ ତୁ ରାମକୁ କପରି ବଳାଶ ।
 କରିବୁ ବୋଲି ପାଞ୍ଚୁଛୁ ଆଜିର ଦଶାନନ
 ତାଙ୍କ ବାଣେ ଦେଖିବୁ ତୁ ଗନ୍ଧର୍ବ ଧନ ।
 ବାକ୍ୟ ବାଣ ବାଜିଉଛ ବାଜନ୍ତେ କାନରେ
 କାକିଲୁ ଯେତେକ ଥିଲା ଆପଣା ନବରେ ।

ହନୁର ମାୟାରେ ପଣି ନପାର ଶବଣ
ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ହେଲୁ କଥା ଅଦଟଣ ।
ଅକ୍ଷୀଂଶ ଲଙ୍କାଲେ ଗୁଡ଼ା ହୋଇବ ବସନ
କୁଟା ଆଣ ବୋଲି କହେ ଦୁଃଖେ ଦଶାନନ
ସୋଧେ କହେ କପି ଏବେ ଆଣ ହୃତାଶନ
ତୁମ ଆଗେ ଲଙ୍କାଲର ସରବ ଦହନ ।
ହନୁ ତୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ଦୈତ୍ୟ ତରଳ ଅନାଡ଼
ନିଆଁ ଲଗାଇ ତହିଁରେ ଦେଇଥିଲେ ପ୍ରତି ।

ଲଙ୍କା ପୋଡ଼ି

ହନୁ ଗଲୁ ହସି ହସି
ଅସୁରମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବସି
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ଦେଉଥିଲୁ ଲଞ୍ଜ ଦଣି ।
ମାଙ୍କଡ଼ ହେଲଣି କାଳ
ମରିଲେଣି କେତେ ସ୍ଵପ୍ନସଜାଳ
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ଡେଇଁଲୁ ବୁଲକୁ ବୁଲ ।
ଲଙ୍କାରେ ଲାଗିବ ନିଆଁ
ଦେଖି ହନୁମାନ ମାଇଲୁ ତିଆଁ
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ଅସୁରୁଣୀଏ ଗୁନିଆଁ ।
ଶୁଭେ ରେଡ଼ ହାତାକାର
ତା ଭିତରେ ପୁଣି ହନୁ ହୁଂକାର
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ଦେଖ ଲଙ୍କା ଗୁରୁଗାର ।
କେତେ ଦୈତ୍ୟ ଗଲେ ମରି
କିଏ ବା କପିକ ରହିଲେ ଡରି
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ପାକକର୍ମ ଏତେ ସରି ।
ଏ କର୍ମ ଦେଖି ପୁଅର
ବହୁ ପ୍ରଭୁଜନ ଥରକୁ ଥର
ଖଞ୍ଜିଶ୍ଚରେ, ଜାଳ ଦେଲୁ ବହୁ ଘର ।
କୁଡ଼ କୁଡ଼ ଶବ ପଡ଼ି
ବାହାନ୍ତର ଗଛ ଘଡ଼କ ଘଡ଼ି
ମନ ବହୁରେ, ଶୁଭୁର ଯଶିବାଳ ଡେ ।

ବୁଦ୍ଧିଆଡ଼ ଶୁଣାନରେ
ହେଲୁ ପରିଣତ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ
ମନ ବହୁରେ, ଜାନକ ଅଭିଶାପରେ ।
ପହଞ୍ଚି ସିନ୍ଧୁ ତଟରେ
ବୁଡ଼ାଇ ଲଙ୍କା ପାଣି ଭିତରେ
ମନ ବହୁରେ, ଗାଧୁଏ ହନୁ ମୋଦରେ ।
ତଞ୍ଜଳ ଗାଧୁଆ ସାରି
ଗଜେ ମାର୍ଗରେ ଗଲୁ ବାହାରି
ମନ ବହୁରେ, ହେଲୁ ଶଙ୍କବେ ସିନ୍ଧୁପାରି ।
ପ୍ରବେଶି ମାଳବାନରେ
ଜୁହାରି ରାମକୁ ଭଜତିଭରେ
ମନ ବହୁରେ, ମଥାମଣି ଦେଲା କରେ ।
ଅଳଙ୍କାର ରାମ ପାଇ
କହିଲେ ହନୁକୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ
ମନ ବହୁରେ, ରହିବ ପ୍ରାଣ ନ ଯାଇ ।
ଅସୁର କୁଳ ଦନାଶ
ନ କଲେ ଦେବଙ୍କ ମନରୁ ଯାସ
ମନ ବହୁରେ, ହେବ ନାହିଁ କେବେ ହ୍ରାସ ।
କପିବଳକୁ ଡକାଇ
ବାହାରିଲେ ଲଙ୍କା ସେ ବେନି ଭାଇ
ମନ ବହୁରେ, ସୀତାକୁ ମନେ ଫକାଇ ।
ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧ ବାରିଥିରେ
ପହଞ୍ଚିଲେ ଲଙ୍କା ସର୍ବେ ଅଗରେ
ମନ ବହୁରେ, କର୍ମିଲୁ ଧଉଁସୀ ରଡ଼ରେ ।

ଲଙ୍କା ପ୍ରବେଶ

ଲଙ୍କାରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତେ ରାମ
ବବଣର ଆଉ ନାହିଁ ବଶାମ
ମୁହଁରେ ପୁଟାଣି ଭିତରେ ଦାହ
ବୁଡ଼ାଇ ଦେଲାଣି ଚନ୍ଦ୍ରା ପ୍ରବାହ
ବିଭୀଷଣ କହେ ଗଜ ସଭାରେ
“ଭକ୍ତି ଭଣ ଭାଇ, ଶ୍ରୀରାମ ଠାରେ

ଜନ୍ମିଛନ୍ତି ସେହି ବସ୍ତୁ ଅଂଶରେ
 ଫେରାଅ ଜାନକୀ ଅବଳମ୍ବରେ ।
 କରୁଛା ପ୍ରାର୍ଥନା ନୋହୁ ତାମସ
 ଚରକାଳ ରଖ ବଂଶର ଯଶ ।
 ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଦଶାନନ ରାଗରେ
 ପିଟିଲୁ ଶୁଭକ ବାମ ପାଦରେ ।
 ବିଶ୍ୱକ୍ଷଣ ଏହା ସହ ନ ପାରି
 ଶ୍ରୀରାମ ଧନକଷା ଗଲା ବାହାର ।
 ହେବାରୁ ରାମଙ୍କ ଶରଣାପନ୍ନ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦଶିଲୁ ସକଳ ମନ ।
 ସାହା ଅଛି ଯାର ଧୈନୀକ ପାଣି
 ସେ କପାଁ ଶୁଣିବ କାହାର ବାଣୀ ।
 ଏତକ ରାବଣ କହୁ ସଭାରେ
 ନ ପିଟିଲୁ ଗାଟି କା'ର ସେଠାରେ ।

ଅଙ୍ଗଦ ରାବଣ ନିକଟକୁ ଆସିବା

ଅଙ୍ଗଦ ଦୂତ ରାବରେ
 ଯାଇ ପ୍ରବେଶିଲୁ ଲଙ୍କା ଗଡ଼ରେ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ରାବଣକୁ ଡାକେ ଶରେ ।
 ଉଚ୍ଛ୍ୱସନ ବାନରର
 କମ୍ପାଳଲୁ ଅବା ଲଙ୍କା ନବର
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଦୈତ୍ୟ ଶୁଣି ଥରହର ।
 ତଳେ ନାହିଁ ତାର ଡର
 କଲୁ ଆଉଥରେ ବିକୃତ ସ୍ୱର
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, କି ସାହସ ବାନରର ।
 ଯାଇଅଛି ଏକୁଟିଆ
 ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖି ନୋହୁ ଗୁମଆଁ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଦଶାସ୍ୟ ଆଗରେ ଠିଆ ।
 ରାବଣ ତା ପରିଚୟ
 ମାଗିବାରୁ କହେ ବାଳି ତନୟ
 ଦଶାନନରେ, ନାହିଁକି ତୋ ମୃତ୍ୟୁରୟ ।
 ଦେଉଛୁ ଝାସ ନିଆଁରେ

କପିବଳ ସହ ରାମ ଲଙ୍କାରେ
 ଦଶାନନରେ, ପଶି ଜଗିଲେଣି ହାରେ ।
 ଅବଜ୍ଞରେ ଦଶାନନ
 ପରୁରୁଣ କେଉଁ ବାଳୀନନ୍ଦନ
 ମନ ବନ୍ଧରେ, ଅରୁଇ ତା ଅପଦନ ।
 ଅଙ୍ଗଦ କହେ ରାଗରେ
 ଯେଉଁ ବାଳୀ ତୋତେ ଯାକ କାଶରେ
 ଦଶାନନରେ, ଭ୍ରମୁଥିଲା ମୋଦରରେ ।
 ରେ ଶେଷବଂଶ ଭାତକ
 ରାମବାଣୀ ହେବୁ ଛୁନୁ ମସ୍ତକ
 ଦଶାନନରେ, ନଥିବ କେ ତୋ ରକ୍ଷକ ।
 ପରଦାସ ହରଣରେ
 ବଢ଼ିବ ତୋ ନାମ ଭ୍ରମଣ୍ଡଳରେ,
 ଦଶାନନରେ, ଅଛୁକ ଲାଜ ମୁହଁରେ ।
 ତପସ୍ୱୀ ବୃକ୍ଷେ ଜନମ
 ହୋଇ ନାଶ ପ୍ରେମ କଲା ବିଭ୍ରମ
 ଦଶାନନରେ, ଗୁଡ଼ିଲା ତୋତେ ଧରମ ।
 ରାବଣ ଅଟ୍ଟହାସରେ
 ରାଷିଲାରେ କପି ମୋର ଆଗରେ
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ନକହ କିଛି ଗଦରେ ।
 ଆରେ କଟୁରାଷୀ କପି
 ରାମ ଲଙ୍କାଗଡ଼ ପଶେ ଯଦ୍ୟପି
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ମାରିବ ଆକାଶେ ଛପି ।
 ଧଶନ୍ଧ ଯାର ମାଳାକର
 ମାୟାରେ ପାରବ ଯା ପରିବାର
 ଖଞ୍ଜିରାଟରେ, ଭୟ ନାହିଁ କେବେ ତାର ।
 କହିଗଲୁ ତୋ ବଡ଼ମା
 ଲୁହନାହିଁ ଯେତେ ତୋର କାଳମା
 ଦଶାନନରେ, ନ ଜାଣୁ ରାମ ମହିମା ।
 ରାମ ରମଣୀ ଫେରାଇ
 ନଦେଇ ଦେଖାଇ ଏତେ ବଡ଼ାଇ
 ଦଶାନନରେ, ତି ଲୋଚନ ବରପାଇ ।
 କହିଲୁ ଏତେ ବୁଝାଇ

ନ ଶୁଣିଲ ପର ରହୁ କପାଳ
ଦଶାନନରେ, ଧରୁ ୧୦ପଟ ଶାଳ ।
ଏତେ କହୁ ରାବଣକୁ
ଅଜଦ ପେରିଲ ରାମ ପାଶକୁ
ମନ ବିହରେ, ଆସିଲେ ସବେ ଭଣକୁ ।

ମନ୍ଦୋଦରୀ ପ୍ରବେଶ

ସୁନ୍ଦରୀ ମନ୍ଦୋଦରୀ ଏ ଅନ୍ତେ ଆସି
ହାଡ଼ି ହେଲୁ ପଶିବ ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ।
“ବୁଦାବକ ବୁଦବ ମନ୍ଦାରଚୟ
ମକରନ୍ଦ ବନ୍ଦୁରେ ଚରଣଦୟ ।
ଯେଉଁ ମନ୍ଦୋଦରୀ ହେଉଛ ଧରା
ସେ ଆସି ଜଣାକରେ ସାର ଗାଧରା ।
ପରମାଶ୍ରୟ ଆଣି ଶୁଣିଲ ବନେ
ଅଥବା ପୀଡ଼ା ଦେଇ ରାବଣ ମନେ ।
ଜାଣି ନଥିବି ଡେବେ ତାଙ୍କର ବଳ
ଫେରାଇ ଦିଅ ପରମେଶ୍ଵରୀ ଚଞ୍ଚଳ ।
ଅକର୍ତ୍ତ ବାଳା ଉଡ଼େ ଚଉଦଗରେ
କପାଳ ଧରି ରାମ ପଦପଦ୍ମରେ ।
ନୋହିଲେ ଦେହ ଡାକୁଳ ପାଇବେ ଧୂସ
ତୁମ ସୁସ୍ଵଦ ହେତୁ ବୁଡ଼ିବ ବଣୀ
ଉଛୁଟି କାଳକୂଟ ବିଷ ଗ୍ରାସରେ
ଜର୍ବନ ଧରିବ କେ ମଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ।
ଦେବଗଜ ମଦମୋଳ ପଡ଼ି ବନ୍ଧରେ
ଚକ୍ର ଫୁଟାଇ ସିନା, ଶବ ନ କରେ ।
କହିଲୁ ଦଶାନନ ଏହା ପରୀକ୍ଷା
ନ କହୁ ଫେରାଇବା କଥା ଏଣିକି ।

ରାଗ

ଦିନଶ ଭିତରେ ଲୁଗିଲେ କଳ
ରାଗରେ ହୃଦୟ ଆଉଁସ ଜଳ ।

ବାହାରିବୁ ତୁଣି କଥା ଅତୁଆ
ମାଡ଼ି ନାହିଁ ଲଜ ହେଲେ ପତୁଆ ।
ମୁହଁ ପଣ ପଣ ନୟନ ଭଜ
ଶରୀର ଗୋଟାକ ଦିଶେ ବିଭଜ ।
ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତୁ ପାରି ଆପଣ
ରହିବ କି କା'ର ଆପଣା ପଣ ।
ନ କର ସୁସ୍ଵଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ନ ଦେଖାଅ ଆଉ ନାମା କୁସ୍ତନ ।

କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣକୁ ଉପାଳବା

ଶୋକର କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ କହୁ ନଜାଣି
ଉପାଳଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଏ ବାହୁକୁ ଟାଣି ।
ଶୟନୁ ଉଠି ମଂସ କରି ଭକ୍ଷଣ
ମନ୍ୟୁପାନତ୍ତେ କଲୁ ତୁଷ୍ଟା ହରଣ ।
ପଣି ଲଙ୍କେଶ ପାଶେ ବୁଝି କାରଣ
ହୁଟିଥିଲା ଯାହା କି ଗ୍ରସେ ରବଣ ।
ଏ ଅନ୍ତେ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ରବଣ ବାଣୀ
ଶୁଣି ରଣକୁ ଗଲୁ ରଥକୁ ଆଣି ।
ଅବତରଣ କରି ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ
ଆପଣା ବଡ଼ପଣ ଉଦ୍ଧବ ଗୀରେ ।
କହିଲୁ ଯେଉଁଠିକେ, ପୁରୁଷପତି
ନାକ କାନ ଛୁଣ୍ଡାଇ ଦେଲୁ ଝଟକ ।
କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ଲଙ୍କରେ ଧରି ମିଶ୍ରଲ
ତକ୍ଷଣ ବାହୁମାନ କଲୁ ଠୁଲ ।
ତାକୁ ଦେଖି ବାନରେ ଗିରି କଳରେ
ଛପିଲେ ଯାଇ ସେକ୍ଷଣ ଭୟରେ ।
ଶୋଧାଗି ଯେତେବେଳେ ଉଠିଲୁ ଜଳ
ହାବୁଡ଼ି ଯା ପଡ଼ିଲୁ ଦେଲୁ ସେ ଦଳ ।
କର୍ମୀୟ ସୁଗ୍ରୀବକୁ ଦେଖି ସନ୍ଧ୍ୟ
ମୁଦ୍‌ଗର ପ୍ରହାରୁ ଆସି ଲଭସ (ଶୀଘ୍ର)
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀରାମ ଦାସର ମାରି
ବାହୁ ବାହାର ପ୍ରାଣ ଗଲୁ ବାହାରି ।
କିଏ ଦେଲୁ ଆତ୍ମକ କିଏ କାନରେ
ପୁଡ଼ାଇଲେ ରଜନ ଦେହ ବଧରେ ।

ମେଘନାଦ ବଧ

ଶ୍ରୀକର ମରଣ ଦାରୁଣ କଷଣ
 ଦେଲେହେଁ ରାବଣ ମନେ
 ନ ରହି ମାରବ ଦେଲା ପରାଉବ
 ସୀତାକୁ ଅଶୋକ ବନେ ।
 ଡାକ ମେଘନାଦ ବଦନ ବସାଦ
 ରଣ କହଇ ଏସନ
 ପଡ଼ିବ ବିପତ୍ତି ଅଥୟ ମୋ ମତି
 କରି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଗମନ ।
 କମ୍ପିବନ ସହ ଦଇତ ନିବନ୍ଧ
 ଯୁଦ୍ଧେ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷରେ
 ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ଭୁବ ରଣ
 କରୁଅ ଶକଳମୁରେ ।
 ଅସୁ ଶସ୍ତ୍ର ଭର ଭଣ୍ଡାର ମୋହର
 କାହାରକି ନାହିଁ ଡର
 ଯାର ସାହା ଶିବ ତାହାର ୧ ଅଶିବ
 ନହେବ କେତେ ମାତର ।
 ବାପର ବଚନ ଶୁଣି ତା ନନ୍ଦନ
 ଅଶିଳା ସ୍ୟନ୍ଦନ ଜଟକ
 ଅହେଣି ରଥର ବାନର ନିକର
 ଦେଖି ନ ଡରିଲେ ଲବେ ।
 ଆଗରେ ତାହାର ସୁମିତ୍ରା କୁମାର
 ଠିଆ ହେଲେ ଧରୁ ଧର
 ପଛ କାହିଁ ରାମ ହେବ ମୋ ସଗ୍ରାମ
 ଆସିଛି ମନସ୍ଥ କରି ।
 ଭୁବିତ ମେଞ୍ଚିତ ହେଲୁ ଧଡ଼ପଡ଼
 ମେଘନାଦ ସଙ୍ଗେ ରଣ
 କରିବାକୁ ପର ସହବ କି ଧରା
 ହେଲେ ଏଠାରେ ମରଣ ।
 ଦୈତ୍ୟ ଏହା କହି ବହାୟୁସେ ରହି
 ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ନାଗପାଶରେ

କରଣ ବେନ କଲ ଆଲୋଡ଼ନ
 ସୁଷ୍ମ ତକ୍ଷଣେ ଗଡ଼ରେ ।
 ହୋଧର ଅଥୟ ହୋଇ ଧବେନତୟ
 ପ୍ରବେଶି ରଣ ଅଙ୍ଗନେ
 କଲ ସରତନ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ବହନ
 ଅମୃତ ସିଞ୍ଚ ବଦନେ ।
 ହୋଧରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଧର ଧରୁବାଣ
 ନିଶେପି ଲଞ୍ଜିତକୁ
 ମସ୍ତକ ଛୁଣାଇ ତା ତଳେ ପକାଇ
 ପ୍ରେରିଲେ ଯମଲୋକକୁ ।
 ମେଘନାଦ ବଧ ଦଶାନନ ହୋଧେ
 ଏକଦା ଶକତି କାଳ
 ନିଶେପନ୍ତ, ହନୁ ବିସ୍ତାରି ତା ତରୁ
 ତକ୍ଷଣ ଦେଲେ ଫୋପାଡ଼ି ।

ନାରଦଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହନୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ପ୍ରେରିତ

ଏକଥା ଦଶନ କରି ଦୁଷ୍ଟ ଦଶାନନ
 ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମରଣ ପାଇଁ କଲ ଆସ୍ଵେଜନ ।
 ଜାଣିପାରି ଧୂସରୁ ସେ ସୁରନ୍ତେ ବହନ
 ନାରଦ ତକ୍ଷଣେ ତସ କରି ଆଗମନ ।
 ଧୃବନ୍ତ କାଶେ, ପିତା କହିଲେ ବୁଝାଇ
 “ମୁହଁ ଧନୁକୁ ଦେଲେ ଯୁଦ୍ଧ ନବର୍ତ୍ତାଇ ।
 ରାହବ ପରାଣ ମେର, ନୋହଲେ ରାବଣ
 ଚନ୍ଦ୍ରଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେବବକୁ ଏକାମ୍ର ମୋ ପ୍ରାଣ ।
 ଥିବାଯାଏ ହନୁମନ ସମର ପ୍ରଙ୍ଗଣେ
 ଦଶାକ୍ଵ ନାନା ଦାଧା ଶକତି କ୍ଷେପଣେ ।
 ଯାଇ ପ୍ରାଣାନ୍ତର କରି ତାହାକୁ ସେଠାରୁ
 ରାବଣ ଏକଦା ଶକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ମାରୁ” ।
 ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଧୂସ ପିତାଙ୍କ ବଚନ
 ଅନ୍ୟତ୍ର ହନୁକୁ ପ୍ରେରି ଫେରିଲେ ବହନ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଏକଦା ଶକତି
 ଫୋପାଡ଼ନ୍ତେ ଆଉ ଅର ଦୈତ୍ୟ ମୁଡ଼ମତି ।

ଆସି ଜବେ ତା ଭେଦଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବନ୍ଧରେ
ସୁଦ ପ୍ରତି ପଳାଇଲେ ଅନେକ ଭୟରେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୁକ୍ତି

ମୁକ୍ତି ହୁଅନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାମ କଲେ ସନ୍ଦାନ
ଏ ସମୟେ ହନୁ ପ୍ରବେଶ କହେ ଧୈର୍ଯ୍ୟବଚନ ।
ସୁଷେଣକୁ ଡାକ ଆଣିବା ଲାଗି ଶ୍ରୀମନ୍ତେ ରାମ
ହନୁମାନ ମାଧ୍ୟ ଆଦେଶ ଲାଗେ କଲ ଏ କାମ ।
“ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପଦକୁ ବିଶ୍ୱାସ ଲାଗି ରାଜ ରାଜରେ
ଆଣି ଲଗାଇଲେ ବଞ୍ଚେବ ଗ୍ରାହ ନିଃସନ୍ଦେହରେ” ।
ବୋଲି କହିବାରୁ ସୁଷେଣ ଗଲ ବାନରଗାର
ହନୁମାନ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଶୀଘ୍ର କରି ଶରଣ ।
ଆଗେ ସୁଷେଣକୁ ଲଙ୍କାରେ ପ୍ରତି ଗଲ ବନ୍ଦନ
ପଦ ପାଠ ଫେରିଲ ସ୍ୱର ପିତା ପଦନ ।
ଏକାକେ କୈକେୟୀନନ୍ଦ ଦେଖି ହନୁମାନକୁ
ପାଖେ ଥିବା ଥିବା ଶ୍ରୀମନ୍ତକୁ ନିଷେପିଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
ମୁକ୍ତିହୋଇ ହନୁ ପଡ଼ିଲ ଲଞ୍ଜେ ରଖି ପଦ
ତା ରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଶୁଣିଲେ ତା ଭାବନ ।
ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାମକୁ ଶୁଣି ଗଲେ ସଜଳ
ମୁକ୍ତି ଦୂର କଲେ ବସିବୁ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ଚଞ୍ଚଳ ।
ଭରତକୁ ହନୁ ଶ୍ରୀମନ୍ତ, ନେଇ ଗିରି ଭରତ
ପଦପାଠ ରାମ ସମ୍ପାଦେ ଯେଣୁ ମୁହିଁ ପାଠକ” ।
ହନୁମାନ କଥା ଶ୍ରବଣେ ଶରଣରେ ଭରତ
ଉଠାଇବାକୁ ସେ ପଦ ତୋଇଥିଲେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ।
ହନୁମାନ ତୋଇ ପ୍ରସନ୍ନ କରି ପ୍ରଶଂସା ତାକୁ
ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ ପଦ ଧରି ଗଲ ଲଙ୍କାକୁ ।
ଏଣେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠାଉଛନ୍ତି ଶେଷକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ
“ଉଠ, ଉଠ ବାବୁ ଉଠରେ ଧନୁ କର ଧରିଣ ।
ହେ ମାତ ! କୈକେୟୀ ହେମାତ ! ଆଜି ପୁଣ୍ୟବିଧିରେ
ତୁମେ ମଧ୍ୟ ହୁଅ କୁତାଧି ସୁଖ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ନବରେ” ।
ତୁମ ଯୋଗୁଁ ସ୍ୱାମୀ ତୁମର ଝୁର ଝୁର ରାମକୁ
ଦୁଃଖେ ଭେଦି ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସ ଗଲେ ସ୍ୱର୍ଗଧାମକୁ ।

ମନ୍ତ୍ର ସମ୍ପାଦନା ଶ୍ରୀମନ୍ତ କରି ନିନ୍ଦା ଶୁଣିଲ
ସିନ୍ଦୂର ଲିପାଇ କପାଳୁଁ କରୁ କାତ କାତିଲ ।
ଏ ସମୟେ ଦ୍ରୋଣ ପଦ ଡଢ଼େ କରି ଧାରିଣ
ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ର ବେଳେ ମାରୁତି କଲ ଅବତରଣ ।
ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଗିରି ତେଜକୁ ଭ୍ରମେ ମଣି ପ୍ରସନ୍ନ
କାନ୍ଦୁଥିଲେ ବସି ସମସ୍ତେ ଦେଇ ମସ୍ତକେ ହାତ ।
ଅନନ୍ତର ହନୁ ପ୍ରବେଶ କଲ ରାମ ନିକଟ
ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟେ ଚରଣେ ଥୋଇ ଲଲିଟପଟ ।
ବିଶ୍ୱାସକରଣୀ ଲଗାଇ ଦେବା ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ
ସରତନ ତୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଉଠି ବସିଲେ ଖରେ ।
ପୁଲକିତ ତୋଇ ଶ୍ରୀରାମ ଲକ୍ଷ୍ମଣକୁ କୁଣ୍ଡଳ
ଗାତ ଆଲିଙ୍ଗନ ସ୍ୱରକ କୋଳେ ଦେଲେ ଶୁଆଇ ।

ରାଜ ପାଠବାରୁ ଉଠି ରାବଣ
ଲଙ୍କାଗଡ଼ ମଧ୍ୟେ କଲ ଭ୍ରମଣ ।
ଶୁଣିଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଗଲଣି ଖଇଁ
ବିଶ୍ୱାସକରଣୀ ରାଜରେ ପିଇ ।
ଡକାଇ ଆଣିଲ ଲୋକତାସକୁ
କହି ଫୋଲଇ ରାମ ପାଖକୁ ।
“ଦେବ ଯେବ ସେହି ଶିବ ପରଶୁ
ଫେରିବ ନେଇ ଜାନକୀ ଯଥାଶୁ” ।
ଏକଥା କହନ୍ତେ ରାମକୁ ଯାଇ
ଫେରିଲ ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ପାଇ ।
ପଠାଇଲେ ଶହ ରଥ ନିଜର
ଆଗେହଲେ ତହିଁ ରାୟ ପ୍ରବର ।
ହନୁକୁ ବସାଇ ରଥ ଆଗରେ
ସମର ଭୂଇଁକି ଗଲେ ବଞ୍ଚରେ ।
ଦଶାନନ ଦେଖି ଲୋକତାସକୁ
ପୁଚ୍ଛେ, କେ ବସିବ ଧନୁ ପାଖକୁ ?
ଯେ ଦ୍ରୋଣ ପଦ ଆସିଲ ଧରି
ଫେରିଥିଲ ଲଙ୍କା ଦହନ କରି ।
ସେହି କପିବର ଧନୁ ପାଖରେ
ବସିବ ବୋଲି ସେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କରେ ।

ରାବଣ ବଧ

ମନ୍ଦୋଦରୀ ଗୃହେ ପ୍ରବେଶ କରି ରାବଣ ଲଜେ
 “ଅର୍ପିବ କି ସୀତା ରାମକୁ ବୋଲି ପରୁରେ ବ୍ୟାଜେ
 ଅବା ରାମ ବାଣେ ସୁଗ୍ରୀବୁ ଯିବ କରି ସମର
 ତୁମ ଅଭିମତ ଜାଣିମା ଲାଗି ଆସିବ ଶର ।
 ବଂଶ ଧ୍ବଂସ ପରେ ଏପରି ହେଲା ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ
 ବୋଲି ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ତେଜ ସକଳ ଉଦୟ ।
 ଏଣେ ରାମାଞ୍ଜରେ କପିଏ ଲଙ୍କା ଉତ୍ତର ଦ୍ଵାର
 ଅବରୋଧ କରି ଦେଲେଣି କରି ଛଡ଼ି ହୁଁ କାର ।
 “ଆହେ ପ୍ରାଣେଶ୍ଵରୀ ସୁସାମୀଠାରେ ଆଉ କରୁଣା
 ରାମଠାରୁ ପରାନ୍ତରେ ମୁଁ ତ ନୁହଇ ଉଣା ।
 ଦୈବ ପ୍ରେରଣାରେ ରାବଣ ଆଗରୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ
 ବାହାରିଲ ରଥ ଉପରେ ନମି ତୁଲେଚନକୁ ।
 ରେ ମାନବ ରାମ, ମୋ ଆଗେ କର ଧନୁ ଟଙ୍କାର
 ବାନର ଗୁଡ଼ାଏ ତୁଛାକୁ କରୁଛନ୍ତି ହୁଁ କାର ।
 ତୋ ପୁର ପୁରୁଷ ଜାଣିଛୁ, ଜାଣିଅଛୁ ତୋ ବଳ
 ଆସିବୁ ଏଠାକୁ ନିଜାଣି ମୋର ରଣ କୌଶଳ ।
 ଏମନ୍ତ ଭାଷାରେ ରାବଣ ତୁଛ କରି ରାମକୁ
 ବୋଲନ୍ତେ ରାବର ଧ୍ବଂସକାର କଲେ ତାର ବଳକୁ
 ମହାଦେବ ଏକ ପାଦରେ ଠିଆ ହୋଇ ସାଗରେ
 ପୁଣି ଦେବତାଏ ଦେଖନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଦାୟସରେ ।
 କଳ୍ପାନ୍ତ କାଳୀନ କୁତାନ୍ତ ସମ ଦିଶିଲେ ରାମ
 ଏକାଳେ ଦୁର୍ଘଟ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିବାରୁ ସଂଗ୍ରାମ ।
 ନବ ମୁଣ୍ଡ ଏକା ବେଳକେ ଛୁଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତେ ତଳେ
 ଆଉଥରେ ହେବା ଉତ୍ପନ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ସକଳେ ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଗୁହ୍ୟାସୁ ଶ୍ରୀରାମ ହୃଦୟରେ ପ୍ରହାର
 କରିବାରୁ ନିମିଷକରେ ଗଲ ପରାଣ ତାର ।

ଯୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁର ଦୃଶ୍ୟ

ମେଳିତାର ବଂଶଜର ପଡ଼ିଅଛି ଲଙ୍କେଶ୍ଵର
 ଦେଖିଲେ ମାତୃତ ଭର ଆହା ! ଦଇବ
 ହୋଇଥିଲା କୁହାଳିଆ ପୁଣି ଅତି ଅମାନିଆ
 ଦିଶେ ଭର ନିଗୁଟିଆ କିଏ ସହବ

ଭାଗରୁ ବଳକା ହୋଇଲେ
 ଅବା ଶୋଧ ଅହଂକାର ହୃଦ ମନ୍ତ୍ରରେ ।
 ଯାଉଥିଲା ଦିନ ଯାର କରି ସୁନ୍ଦର ବିହାର
 ସବୁଠାରେ ବଳାକାର ତା ଭୁଜବଳେ
 ଯା ନାମ ଶୁଣିଲେ ସୁରେ ଲୁଚନ୍ତି ଉଦ୍ଧରେ ଦୁରେ
 ଶଟନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ର ଯା ପୁରେ, ସେ ଗଡ଼େ ତଳେ
 ପନେଶ୍ଵର ଧର୍ଷଣ କରି
 କେତେ ଦିନ ରହିବ କେ ଜବନ ଧରି ।
 ଭାଗ୍ୟଲୀଳା ମନ୍ଦୋଦରୀ କାନ୍ଦୁଛୁ ତରଣ ଧରି
 ଭବଲୀଳା ତ ଏପରି ଜାଣି ସକଳ
 ତୁଛାକୁ ବଣା ମୋହରେ କିଏ କାହାର ଭବରେ
 ଏକଥା ନାଚୁ ହୃଦରେ ନୁହ ବଳଳ
 ବିହର କେ ଛନ୍ଦ ବୁଝିବ
 ପୁରୁଷେ ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରେଣିବ ଜବ ।
 ଯା ମୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଦିଶୁଥିଲେ ଆନନ୍ଦରେ
 ଆଜି ତା ଶୁଭ୍ର ପାଦରେ ହେଉଛି ଦଳା
 ଦେବକୁ ସେ ଟାଣି ଟାଣି ଗଟାଇଲେ ଘରେ ଆଣି
 ଅକାମୀ ସେ ବଂଶପାଣି ପଡ଼ିବ ଗଳା
 ବିହର କେ ଛନ୍ଦ ବୁଝିବ
 ପୁରୁଷେ ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରେଣିବ ଜବ ।
 ହେଲଣି ଲଙ୍କା ଶୁଣାନ ପଡ଼ିଅଛି ଶବମାନ
 ମନ୍ଦୋଦରୀ ଶ୍ରୀମାନ ହେଲା ଶେଷକୁ
 ଦିନରେ ଶକୁନି କାକ ରାଜିଯାକ ଶିବା ତାକ
 ସହ ନାହିଁ କାନ ନାକ ରହି ଗନ୍ଧକୁ
 ବିହର କେ ଛନ୍ଦ ବୁଝିବ
 ପୁରୁଷେ ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରେଣିବ ଜବ ।

ସୀତାଙ୍କୁ ଅଶୀରୁଦ୍ଧ

ଆସିଲେ ଜାନକ ବମାନେ କି
 ଗଲେଣି କପିଏ ଆନନ୍ଦେ ରଡ଼ି ।
 ଅଶ୍ରୁପୁର୍ଣ୍ଣ ନେତ୍ର ଦିଶେ ତାଙ୍କର
 ନ କହିଲେ କଥା ରେ ପ୍ରବର ।

ବହୁକାଳ ସୀତା ପରି ଗୁହରେ
ଥିବାକୁ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ମନରେ ।
ଶେଷା କରି ମୁଁ ନେବି ସୀତାକୁ
ବୋଲନ୍ତି ରାବଣ ଡରି ନିନ୍ଦାକୁ ।
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଦେବତା ଆସି ଆକାଶ
ଲଗାଇଲେ ଅଗ୍ନି ନିକଷା ଆଶୁ ।

ସୀତାଙ୍କର ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶ

ରାମ ବିନା ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଠାରେ ଥିଲେ ମୋ ମନ
ଅବିଳମ୍ବେ ମୋର ଶରୀର ତୁମେ କରି ଦହନ ।
କହି ସୀତା ଦେବୀ ଅଗ୍ନି କି ପ୍ରବେଶି ତା ଭିତରେ
ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୃଦାଗନରୁ ବାହାରିଲେ ସେ ଖଟେ ।
ଉତ୍ତମ୍ବୁଲ କମଳ ସଦୃଶ ଦିଶୁଥିଲା ବଦନ
ଭକ୍ତିଭରେ ରାମ ଚାହିଁ କଲେ ସେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।
ପରସା ଏ ବେଳ କହନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମା ଦେଖି ଆନନ
ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳ ବ୍ୟାପିଲା କର୍ମ ପୁର୍କାର ସ୍ଥଳ
ସ୍ତବ୍ଧ ଭୂତନ୍ତେ ରାମେ ସୀତା ଗ୍ରହଣ କରି
ଦେଖାଇଲେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂଇଁକି ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ।

ବିଭୀଷଣର ରାଜ୍ୟ ଲାଭ

ବିଭୀଷଣ ରାଜା ହେଲା ଲଙ୍କାରେ
ନାନା ଆଡ଼ମ୍ବର ଦିଶେ ସେଠାରେ ।
ଅଙ୍ଗଦ ଚାହାରି ରାମ ଆଗରେ
ଏମନ୍ତ ବନେ କହୁ ହୋଧରେ ।
ନନ୍ଦୋଷ ମୋ ପିତା ତୁମ ହାତରେ
ଲଭିଲେ ମରଣ ଅଛି ମନରେ ।
ଚେଣୁ ଏକୁଟିଆ କରିବ ଶେ
ହୃଦୟ ଜଳୁଛି କରି ସୁଖେ ।
ତା ବନେ ସବୁ କରି ଶ୍ରବଣ
କୃତାଞ୍ଜଳି ହୋଇ ଠିଆ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।
ଆକାଶରୁ ବାଣୀ ଶୁଭେ ଏମନ୍ତ,
”କୃଷ୍ଣ ଅବତାରେ ହେ ବଳବନ୍ତ
ବ୍ୟାଧି ବେଶି ବାଳୀ ତୁମେ ବଧକ
ଏକଥା ଅନୁଆ କେବେ ନୋହିବ ।”

ଶ୍ରବଣେ ଅଙ୍ଗଦ ଯୁଦ୍ଧ ବରତ
ଅଯୋଧ୍ୟା ପିତାକୁ ରାମ ଉଦ୍ୟତ ।

ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

ନିବାସନ ବାସ ଚଉଦ ବରଷ
ପୁରୁବାରୁ ରାମ ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ରାକ୍ଷସ କୁଳର ଦଟାଇ ନିଧନ
ଫେରିଲେ ଅଯୋଧ୍ୟା ପାଇ କଷଣ ।
ଦୈତ୍ୟ ବଂଶେଷ କପିକୁଳ ସହ
ଅହନ୍ତ ସଙ୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କର
ଦଣ୍ଡ କାହାଳୀର ଦନ୍ ଦନ ସୁନ
ଗୁଳି ଦେଲା କରେ ? କର୍ଣ୍ଣ କୁହର ।
କିଏ ନିଆଁ ହୁଳା କିଏ ବା ମସାଲ
ଜଳାଇ କଲେଣି ଆଲୁଅ ଦାଣ୍ଡ
ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କର କାନ୍ଦରେ ଝୁଲୁଛି
ଝେଷ କ୍ରେ ପିଆ କୋଦଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ।
ହାରେ ହାରେ କୁମ୍ଭ ବଡ଼ା ହୋଇଅଛି
ଦାଣ୍ଡ ଶୋଭା ବଡ଼ାଉଛି ତୋଟେ
ଛଡ଼ି ସାସ ଧରି ଭରତ ବଶିଷ୍ଠ
ଆସିଲେଣି କରିବାକୁ ବଂଶେ ।
ଆପଣା ଆପଣା କେ କରି କରି
ଓଟ ହାଜା ଦୋଡ଼ା ଲୋକ ଭିତରେ
ଦୋହଳ ଦୋହଳ ମୋଦେ ଯାଉଛନ୍ତି
ନ ଜନ୍ମାଇ ଭୟ କାହା ମନରେ ।
କେତେ ନରନାରୀ କେତେ ଆତ୍ମ ଆସି
ହୋଇଛନ୍ତି ରୁଣ୍ଡ ରାମ ଦର୍ଶନେ
ଗୁଡ଼ ରମଣୀଏ ହୁଳହୁଳି ଦେଇ
ଗୁଲନ୍ତି ଦାଣ୍ଡରେ ଆନନ୍ଦ ମନେ ।
ଜଟାଧାରୀ ରାମ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କ ଆଗେ
ନମି ଭରତକୁ ସେନାପତି କୁଣ୍ଡାଳ
ପଶିଲେ ନବରେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତରେ
ଜନନୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ।

ବକ୍ସାଣୀ ରାମ ଜାନକା ଲକ୍ଷ୍ମଣ
 ଜନନୀମାନଙ୍କୁ ନମି ଦରଶେ
 ବନବାସ ଦୁଃଖ ଭୁଞ୍ଜାଇ ଭୁଞ୍ଜାଇ
 କହିଥିଲେ ଯାହା ଥିଲା ମନସେ ।
 ସତପ୍ରା କୈକେୟୀ ଲେଟକ ବୁଢ଼ାଇ
 ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ଜବେ ଶିଆପିଆକୁ
 ସୁଗ୍ରୀବ ମାରୁଡ଼ି ବଞ୍ଚେଶ ସହ
 ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପାକଶାଳକୁ ।
 ମହକି ଉଠୁଛି ସୁଗନ୍ଧେ ନଈର
 ପୁଲକିତ ଆଗନ୍ତୁକ ସକଳ
 ଶାନ୍ତପାନ ସାରି ବାଛି ନେଲେ ଆସି
 ଆପଣା ଆପଣା ଶୟନ ସ୍ଥଳ ।
 ପୁଣ୍ୟର ରଜନୀ ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦେ
 ରାମ ଅଭିଷେକ ଲାଗି ଭରତ

ଆଦେଶିଲ ଖରେ ବଶିଷ୍ଠାଗ୍ରମନେ
 ଶୁଭ ଯୋଗ କାଢ଼ିବାକୁ ଭୁବିତ ।
 ଲଗ୍ନ ବାଛି ମୁନ ଦିଅନ୍ତେ ଭରତ
 ଯୋଗାଡ଼ିଲେ ସବୁ ଅବଳମ୍ବରେ
 ରାଜ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ପଡ଼ନ୍ତେ ତେଜନ
 ଦେଖିବାକୁ ଲେକେ ଜମିଲେ ଖରେ ।
 କରନ୍ତି ବଶିଷ୍ଠ ବେଦ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ
 ବସିବନ୍ତି ରାମ ସିଂହାସନରେ
 ଶବ୍ଦ ସ୍ଥୁର ଭରତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସହିତ
 ହୋଇଛନ୍ତି ଠିଆ ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ।
 ଅସରନ୍ତି ରକ୍ଷା ହୋଇଛନ୍ତି ଯୋଗାଡ଼ି
 ଚରଣ ଗୁଲୁଚି ଅନବରତ
 ବାଦ୍ୟ ବାଜଣାରେ କମ୍ପିତ ଅଯୋଧ୍ୟା
 କିଏ ଅଭିଷେକ ଦର୍ଶନେ ରତ ।

ଆସିକା କ୍ୟୋଡି ପ୍ରେସ୍‌ରେ
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମୁଦ୍ରିତ—୧୯୮୪